

SLS ATLANTIS

Georg August
WALLIN

SKRIFTER 2

DET FÖRSTA ÅRET I EGYPTEN 1843-1844

UTGIVARE

KAJ ÖHRNBERG PATRICIA BERG

GEORG AUGUST WALLIN

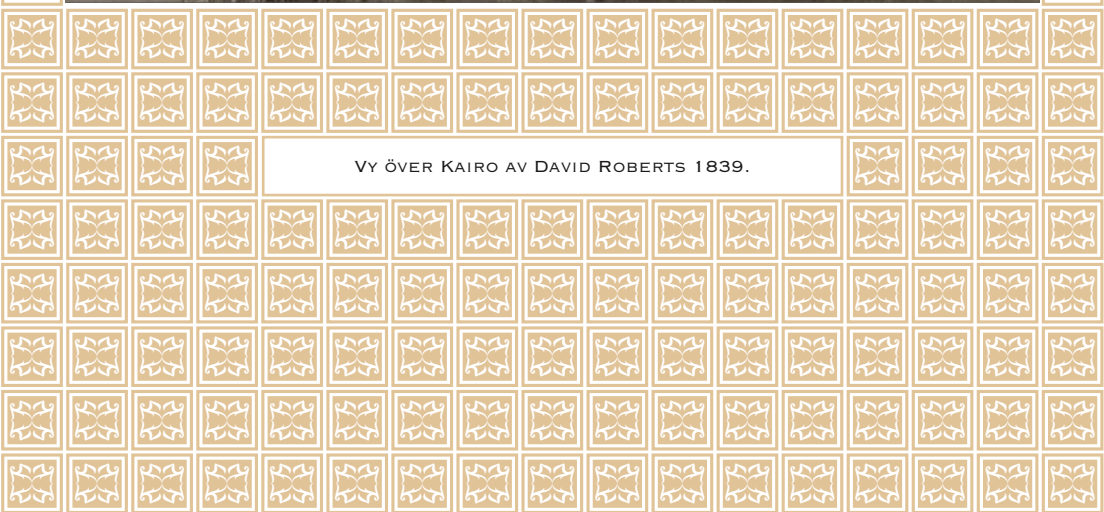

SKRIFTER

Band 2

VY ÖVER KAIRO AV DAVID ROBERTS 1839.

GEORG AUGUST WALLIN

SKRIFTER

Band 2

DET FÖRSTA ÅRET I EGYPTEN 1843—1844

UTGIVNA AV
KAJ ÖHRNBERG & PATRICIA BERG
UNDER MEDVERKAN AV
KIRA PIHLFLYCKT

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND · BOKFÖRLAGET ATLANTIS

Utgiven med stöd av Ingrid, Margit och Henrik Höijers donationsfond
inom Svenska litteratursällskapet i Finland

© Författarna och Svenska litteratursällskapet i Finland 2017

Denna bok är nr 730:2 i serien Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland. Den tryckta upplagan utgavs 2011 av Svenska litteratursällskapet i Finland och Bokförlaget Atlantis.

Omslagsbilder: Porträtt av Georg August Wallin. R.W. Ekman 1854,
Helsingfors universitetsmuseum Arpeanum. © Foto Matti Ruotsalainen.
Grand Cairo. David Roberts 1839. © Victoria and Albert Museum.

Textetablering, kollationering och kommentarer: Kaj Öhrnberg, Patricia Berg och Kira Pihlflyckt
Bildredaktör: Kira Pihlflyckt
Omslag och grafisk form: Anders Carpelan

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-
IngaBearbetningar 4.0 Internationell (CC-BY-NC-ND 4.0). För att se en kopia av licensen,
besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.

ISBN 978-951-583-227-6 (tryckt utgåva, Finland) www.sls.fi
ISBN 978-91-7353-483-3 (tryckt utgåva, Sverige) www.atlantisbok.se
ISBN 978-951-583-405-8 (pdf), <http://urn.fi/URN:NBN:fi:sls-978-951-583-405-8>
ISSN 0039-6842 (Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland)

Innehåll

KAJ ÖHRNBERG

Det arabisk-islamiska Egypten 7

JASON THOMPSON

Västerländska lärda, konstnärer och resenärer i Egypten under första hälften
av 1800-talet 25

Om utgåvan 54

Anvisningar för läsaren 56

GEORG AUGUST WALLIN

Dagbok · 14 december 1843 – 3 september 1844 61

Brev · 21 februari – 3 september 1844 269

Listor över utgifter · 5 februari – 3 september 1844 341

Manuskriptbeskrivningar 363

Ändringar i handskrifterna 371

Kommentarer 377

Register 423

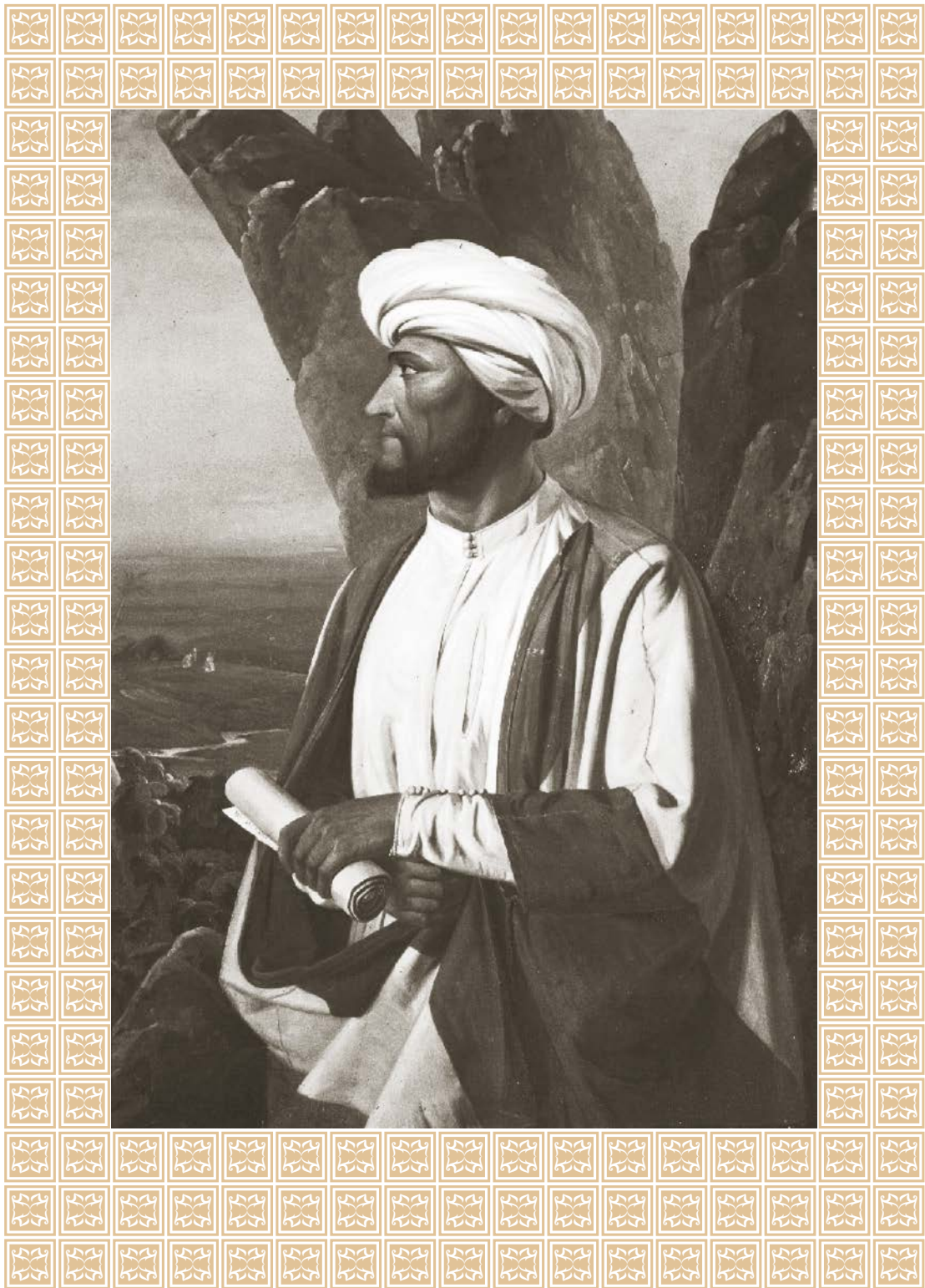
Ordförklaringar 425

Personregister 435

Sakregister 445

Källor och litteratur 452

Bildkällor 465

Det arabisk-islamiska Egypten

KAJ ÖHRNBERG

DET ALEXANDRIA Georg August Wallin landsteg i den 14 december 1843 hade föga eller intet att göra med staden som grundats av Alexander den store (356–323 fvt). 1840-talets Alexandria var en konstruktion av den albanska ståthållaren, viceregenten men *de facto* härskaren av Egypten, Muḥammad ‘Alī (1769–1849). När Muḥammad ‘Alī tog makten i början av 1800-talet var Alexandria en fiskarby med färre än 5 000 invånare, när han dog 1849, med Wallin som vittne till hans liktåg, var Alexandria en betydande hamnstad med 164 359 invånare.¹ Det var under Muḥammad ‘Alīs tid som Alexandria blev en kosmopolitisk stad, en betydande hamnstad med stora etniska minoriteter från olika delar av Medelhavsvärlden och en stad som inte var egyptisk på samma sätt som till exempel Kairo. Edward Said (1935–2003) har skrivit att ”man antingen är Kairomänniska – arab, muslim, seriös, internationell, intellektuell – eller Alexandriaamatör – levantinsk, kosmopolitisk, opålitlig och nyckfull”.² Suids bild av Alexandria är i hög grad färgad av en eurocentrisk historieskrivning. Alexandrias historia såsom vi ser den från Muḥammad ‘Alī framåt bygger på europeisk memoarlitteratur, Konstantinos Kavafis (1863–1933) poesi och Lawrence Durrells (1912–1990) prosa – det arabiska inslaget har medvetet tonats ner.³ Men, vad väsentligt är, mindre än en fjärdedel av stadens befolkning var vid mitten av 1800-talet infödda ”ahl al-Iskandarīya”.⁴ Det är mot denna bakgrund vi kan se Wallins metamorfos då han avreste från Alexandria, där han ännu hade framträtt som den akademiska lärda från Europa han var, för att inträda i Kairo som islamisk världsmedborgare från Buchara i Centralasien.

Men för att vi skall kunna förstå den värld som Wallin mötte i december 1843 vid sin landstigning i Alexandria, måste vi gå ganska exakt 1 200 år tillbaka i historien.

DEN ARABISKA EXPANSIONEN

I september 642 intog araberna ledda av ʿAmr ibn al-ʿĀṣ (d. 663) Alexandria utan motstånd. Detta var kulminationen av den arabiska erövringen av Egypten, som hade påbörjats i december 639 när – enligt den arabiska historieskrivningen – 4 000 muslimer trängde in i landet. Erövringen av Egypten var endast en del av den stora arabiska expansionen, som hade inletts försommaren 633 efter profeten Muḥammads död föregående år. Under en relativt kort tidsperiod (633–710-talet) lyckades araberna lägga under sig ett ofantligt område som sträckte sig från Atlanten i väst till Indusfloden i öst.⁵

Men varför uppstod en ny religion, islam, på Arabiska halvön i början av 600-talet? De föregående sex århundradena präglades av en ständig kamp om de troendes själar mellan ett otal religioner. Judendom, olika kristna grupperingar såsom nestorianism och monofysitism, zoroastrism, manikeism, mazdakism, Mithra-kulten och så vidare. Varför accepterade inte araberna en av dessa? Under loppet av hela 500-talet försökte tidens två stormakter, det bysantinska och det persiska imperiet, få kontroll över Arabiska halvön samt över de två viktiga handelsrutterna Röda havet och Persiska viken. De båda stormakterna använde sig av hjälp från arabiska stammar som antagit kristendomen: bysantinarnas allierade var de monofysitiska ghassaniderna, medan de persiska sasanidernas bundsförvanter var de nestorianska lakhmiderna. Därtill lierade sig judarna ständigt med perserna mot bysantinarna.

Valet av religion var inte enbart ett val mellan judendom, monofysitism eller nestorianism. Det var i högsta grad ett politiskt val. Att anamma islam, en religion som uttryckligen tog avstånd från de tidigare monoteistiska religionerna, var i början av 600-talet en verklig självständighetsförklaring. Med andra ord, islam uppkom som en reaktion mot att de två stormakterna med sina allierade gjorde intrång på Arabiska halvön. Med islam sade man *nej* inte bara till judendom, kristendom och zoroastrism utan även till Bysans och Persiens övervälde.

Denna ”motståndsrörelse” på Arabiska halvön uppstod kring profeten Muḥammad, som föddes omkring 570 i Mekka. Muḥammad var inte bara en religiös och samhällelig förnyare utan även i högsta grad en skapare av en nation. Hans mål var att skapa ett samfund som skulle omfatta alla araber och vars rättesnöre skulle vara den samling uppenbarelser som han på ren

VY ÖVER ALEXANDRIA MED DEN ENA AV DE SÅ KALLADE "KLEOPATRAS NÅLAR" TILL HÖGER.

arabiska fått av gud, nämligen islams heliga bok Koranen. En islamisering av hela världen ingick inte i profeten Muhammands tankegångar. Som en röd tråd i Koranens uppenbarelser går tanken att judar och kristna fått sina heliga skrifter genom profeter som har tillsänts dem. Nu var det arabernas tur att i honom, Muhammad, få sin profet: ”Vi hava ej sänt någon apostel annat än med hans eget folks tungomål” (14:4), ”för att [...] varna människor, vilkas fäder ej blivit varnade” (36:5). ”Vi hava förvisso sänt den ned som en arabisk Koran” (12:2). De som teologiskt och militärpolitiskt gjorde islam till en universell, för hela världen avsedd religion, var de islamiska religiösa lärda, som vid mitten av 700-talet kunde konstatera att den arabiska expansionen hade inneslutit största delen av den då kända världen inom islams maktsfär.

Det existerar inga naturliga gränser i de öknar som fortsätter från Arabiska halvön in i Syro-Palestina och Mesopotamien, områden som på 600-talet behärskades av Bysans och Persien. Arabiska nomader hade i århundraden fritt vandrat med sina kamel- och fårhjordar i dessa öknar. De muslimska makthavarna i Medina ansåg att även dessa araber borde ingå i den islamiska gemenskapen. Muslimernas intrång 633 ledde dock till konflikt med såväl bysantinerna som perserna. I sammandrabbningarna framgick det klart hur försvagade dessa båda stormakter var efter sitt senaste krig, som slutat så sent som 628. Först efter denna insikt blev dessa skärmytslingar till allt noggrannare i förväg planerade militära operationer och erövringståg som även sträckte sig utanför de områden som beboddes av araber.

En förundransvärd framgång följde arabernas vapen. Inom ett decennium hade araberna slagit såväl bysantinernas som sasanidernas arméer. Detta trots att de led av en klar numerär underlägsenhet och trots att de stred på flera fronter samtidigt. Sasanidernas persiska imperium kuvades helt och även av bysantinerna erövrades de viktigaste provinserna. Försommaren 633 gjorde araberna de första intrången i Mesopotamien, vid den tidpunkten den västligaste delen av det sasanidiska imperiet, och hösten samma år inledde andra arabiska trupper erövringen av Syro-Palestina. Vid slutet av 630-talet var såväl Damaskus som Jerusalem intagna och hela Mesopotamien erövrat. Erövringen av Nordafrika påbörjades 639 då araberna anföll det bysantinska Egypten. På 640-talet föll både Egypten och Persien, och arabernas arméer avancerade segerrika i väst längs med Medelhavskusten, i öst in i Afghanistan, och i norr till Centralasiens stäpper. Bergmassivet Kaukasus stoppade dem

643. År 681 nådde araberna Atlantkusten och 711 påbörjade de erövringen av Iberiska halvön. I öster kom de till Indusfloden 712 och Transoxanien införlivades delvis därpå följande år.

Alla känner vi till myten om slaget vid Poitiers 732. Denna skärmytsling, som utkämpades i oktober 733 (inte 732),⁶ har i den västerländska historieskrivningen lyfts fram som ett av världshistoriens mest avgörande slag. Man anser att Karl Martells (ca 688–741) seger räddade Europa och kristendomen. Edward Gibbon (1737–1794) skrev, att om muslimerna segrat vid Poitiers skulle Koranen ha varit det centrala studieobjektet i Oxford under hans tid. Men såväl Gibbon som hela den västerländska historieskrivningen ända fram till våra dagar överdriver betydelsen av denna episod. Det var ett litet berberförband som på sitt rövartåg förrirat sig långt ifrån sin bas i al-Andalus. Det var inte fråga om en militär kampanj med syfte att erövra områdena norr om Pyrenéerna. Karl Martells seger förändrade ingenting: under 800- och 900-talen fanns motsvarande muslimska rövarband i det som i dag är Italien, Frankrike och Schweiz. Slaget vid Poitiers var inte av någon betydelse för araberna och islam. Men myten om slaget vid Poitiers var av betydelse för det som skulle bli Europa.

Den kristna världen omhuldar än i dag en snart 1 400 år gammal fruktad men samtidigt kär sinnebild av fanatiska araber som, stormande från sina öknar med svärdet i ena handen och Koranen i den andra, erbjöd befolkningen på de erövrade områdena två alternativ: omvändelse till islam eller döden. Denna tendentiösa uppfattning stämmer dock inte med verkligheten; de muslimska erövrarna spred inte sin religion med ”eld och svärd”. De arabiska erövrarna var inte ens intresserade av att omvända befolkningen på de nyss underkuvade områdena. Faktum är att icke-muslimerna i dessa områden under islams första sekel i praktiken finansierade det islamiska samfundet med de skatter de betalade. Från denna beskattning skulle de, i varje fall i teorin och åtminstone delvis i praktiken, ha befriats genom omvändelse till islam. Därför rådde under islams första sekel en öppen avoghet mot proselyter till islam.

Arabernas första expansionsperiod från 630-talet till 710-talet innebar en utbredning av det område som behärskades av islam, inte av spridandet av religionen islam. Dessa tidiga muslimer, alla etniska araber och till största delen nomader med en starkt utvecklad känsla av stamfrändskap, kom till en början inte ens på tanken att en icke-arab skulle kunna vara eller bli muslim.

Blott en arab kunde enligt dem vara muslim; islam och arabism uppfattades som två aspekter av en och samma identitet. Islam var under den första expansionstiden kännetecknet, symbolen för den segerrika arabeliten. När, trots allt, allt fler icke-arabiska proselyter med åren anmälde sig, inlemades de i den islamiska gemenskapen genom att de blev klienter till någon arabisk stam; med andra ord – de adopterades till araber. Under praktiskt taget hela umayyaddynastins tid, det vill säga fram till 750, var ”adoption” den enda vägen att ansluta sig till det islamiska samfundet och den härskande arabiska eliten.

Hur ska man förklara den arabiska expansionens framgång? Den borde aldrig ha lyckats – oddsen var emot. En historiker har stora svårigheter att ge en heltäckande förklaring. Det vi kan göra är att räkna upp ett antal samverkande faktorer.

Arabernas militärpolitiska roll var intimt sammanbunden med – kamelsadeln. Den enda fördelen en kamelryttare hade över en hästryttare var att han satt högre än motståndaren. De äldsta kamelsadlarna var löst fastsatta bakom kamelpuckeln och kunde inte erbjuda denna fördel. Trots att det redan från och med 800-talet fvt finns uppgifter om araber som deltagit i militära operationer, var det först en ny modell av kamelsadeln som – ordagrant – *lyfte* araberna till en betydelsefull faktor i Mellanösterns historia. Denna sadel, den så kallade nordarabiska kamelsadeln, utvecklades mellan 500 och 100 fvt.

Bysans, det östromerska riket, var sedan århundraden religiöst splittrat. Den avgörande brytningen hade förorsakats av kyrkomötet i Chalcedon 451. Huvudfrågan gällde läran om Kristi person: ”Vem är Jesus, gud och/eller människa?” Vid kyrkomötet i Chalcedon fastslogs läran om Jesu två naturer, en gudomlig och en mänsklig. Läran delade kyrkan i två fientliga läger: Bysans, som höll sig till deklarationen i Chalcedon, och alla övriga kyrkor av betydelse inom imperiet, det vill säga den armeniska, syriska, egyptiska, nubiska och etiopiska, som vägrade ansluta sig till vad som formulerades i Chalcedon 451. De som inte antog läran hävdade att då den mänskliga och gudomliga naturen förenades i Jesus, kom den mänskliga naturen att så helt gå upp i den gudomliga att man inte kan tala om två naturer. Denna syn kallas *monofysitism*, ”ennaturlära”. Bysantinerna förföljde imperiets oliktänkande blodigt, vilket senare ledde till att till exempel kopterna, Egyptens kristna,

betraktade araberna som befriare från det bysantinska förtrycket. De monofysitiska kyrkofäderna beskrev entydigt i sina skrifter hur araberna hade sänts av gud som ett straff för den kyrkopolitik som bysantinerna utövade. Bysans inre splittring var kanske den orsak som mest bidrog till arabernas framgång.

Den så kallade justinianska pesten bröt ut i Medelhavsområdet 541. Den härjade i sammanlagt 15 repriser med ca tio års mellanrum ända fram till 767. Den tionde omgången härjade i Syrien och Egypten 639–641 och måste ha haft en demoraliserande och decimerande inverkan på de bysantinska trupperna.

Krigströtthet rådde i både Bysans och Persien. Jag har redan konstaterat att det senaste utdragna kriget dem emellan slutade 628, bara några år innan den arabiska expansionen satte igång.

Araberna var överlägsna i krigföring i öknen tack vare kamelens förträfflighet i denna form av krig och de arabiska militära ledarnas strategiska och taktiska kunnande.

Men trots allt det här ovan uppräknade måste man avsluta dessa funderingar med att konstatera att framgången var en överraskning.

Erövringarna under den första expansionstiden utgör än i dag hjärtat av den arabisk-islamiska kulturen. Av de tidigaste erövringarna är det endast Iberiska halvön som inte längre är en del av den islamiska världen. Men ankomsten av araber på 630-talet och därefter gjorde naturligtvis inte dessa underkuvade syrier, kopter, perser och andra till muslimer beträffande religion och araber beträffande kultur. Vi måste således göra åtskillnad mellan å ena sidan arabernas militära erövringar och å andra sidan arabiseringen och islamiseringen av de erövrade områdena. Vi har att göra med två skilda händelseförlopp mellan vilka till och med flera sekel kan ha förflutit. Arabiseringen och islamiseringen av de erövrade områdena var inte heller parallella processer som förlöpte med lika utgång överallt dit araber och muslimer kom.

Jag har i det hittills relaterade konsekvent använt uttrycket ”den arabiska expansionen” när jag behandlat händelserna som började på 630-talet. Därför är det kanske skäl att påpeka, att det *inte* var fråga om en omfattande emigration av arabiska stammar, *inte* en folkvandring från Arabiska halvön. Med andra ord, de erövrade områdenas befolkningsstruktur förändrades

inte radikalt eller ens nämnvärt. De tidigare invånarna stannade kvar och de arabiska erövrarna bildade bara ett tunt härskande skikt. Detta i sin tur betyder att Mellanösterns och Nordafrikas arabisering och islamisering inte kan förklaras med en folkvandring av araber från Arabiska halvön. Största delen av de ca 250 miljoner araberna i dagens arabvärld är inte avkomlingar till stammar från Arabiska halvön.

ARABERNAS ERÖVRING AV EGYPTEN

Egyptens historia är såsom Nilen någonting som fortfar utan avbrott. Denna självklarhet måste understrykas. Utgående från att Egyptens historia är lång och mångfasetterad har historikerna indelat den i mer hanterliga enheter och perioder, var och en med sin namnlapp: faraonisk (med egna grupperingar), hellenistisk, romersk, bysantinsk, koptisk, islamisk, fatimidisk, mamlukisk, osmansk, den koloniala tiden under britterna och det självständiga Egypten. Eftersom en enskild historiker inte kan bemästra och vara specialist på hela denna mångfald har det uppstått en felaktig bild av Egyptens ack så fragmentariska historia. I verkligheten har kontinuiteten alltid varit det mest iögonfallande i landets flertusenåriga historia. Den arabiska erövringen utgör inget undantag och innebär således inget dramatiskt avbrott i landets historia.

När 'Amr ibn al-'Āṣ i december 639 avancerade från Palestina till Egypten kunde han göra det utan att frukta för eventuella bysantinska manövrar bakom sin rygg. Bysantinarna hade definitivt besegrats och fördrivits från Syro-Palestina. 'Amr visade prov på strategiskt kunnande genom att till en början lämna bysantinarnas starkaste centrum och fästning i landet, Alexandria, i fred. Han koncentrerade sina 4 000 man på den strategiskt belägna och troligen av Trajanus (ca 53–117) byggda fästningen Babylon⁷ som ligger ungefär där Nilen sprider ut sig till deltaområdet. Under belägringen av Babylon från september 640 till april 641 slog 'Amr ibn al-'Āṣ läger utanför fästningens murar. Här började han sedan bygga Egyptens första arabiska huvudstad, al-Fuṣṭāṭ. Enligt arabisk folketymologi skulle namnet ha sitt ursprung i att 'Amr här slog upp sitt tält (ar. *fusṭāṭ*). I själva verket kan ordet härledas från grekiskans *fossaton*, romarnas *fossatum*, i betydelsen ”läger, lägerplats”.⁸ Efter Babylons fall i april 641 ansåg sig araberna vara färdiga

att marschera mot Alexandria. Staden var väl befäst med en stor garnison och den var en av den bysantinska flottans viktigaste depåer. Situationen i Konstantinopel var kaotisk eftersom den starka envåldshärskaren Herakleios (575–641) hade avlidit i februari 641, och tronföljdsstridigheterna påminde redan om ett inbördeskrig. För att vinna tid inledde Alexandrias patriark Kyros (d. 642), en hårdför förföljare av de koptiska monofysiterna och de arabiska källornas al-Muqauqis,⁹ fredsförhandligar med araberna, förvissad om att snar hjälp inte stod att få trots att staden mycket väl kunde ha klarat av även en längre belägring. I förhandlingarna kom man överens om att bysantinerna skulle få elva månader tid på sig innan de skulle utrymma staden och lämna den i arabernas händer.

Så kom det sig att 'Amr ibn al-'Āṣ i september 642 utan motstånd kunde tåga in i Alexandria, en händelse han i hängivna ordalag – enligt den arabiska traditionen – beskrev för kalifen 'Umar ibn al-Khattāb (d. 644):

Jag har erövrat en stad jag saknar ord att prisa; jag kan blott säga att jag har fått fyra tusen trädgårdar, fyra tusen badinrättningar och fyratiosen judar, som jag har gjort skattskyldiga, samt fyra hundra nöjesinrättningar för kungar.¹⁰

Det var en storstad araberna erövrade, möjligen med en befolkning på upp till 600 000 personer.¹¹

Beskattningen av erövrade städer under islam baserade sig på hur respektive stad hade blivit erövrade, det vill säga om staden hade gett sig utan strid eller om den hade erövrats med vapen. Relativt tidigt kan vi läsa i den arabiska historieskrivningen hur Alexandria återerövrades av bysantinerna 645 för att redan följande år, igen återtas av araberna men denna gång med vapen. Poängen är att den senare erövringen upphävde alla eventuella fredsfördrag som gjorts vid den fredliga intagningen 642. Efter 645 kunde araberna fritt fastställa graden på beskattning. Trots att denna berättelse om Alexandrias andra erövring – med vapen – har accepterats som sann måste man konstatera att den är helt fiktiv och fiskalt betingad.

KAIRO

Den senantika storstaden Alexandria blev inte administrativt centrum i det islamiska Egypten. Eventuellt hade arabernas ledare insett farorna med Mellanösterns storstäder, som genomsyrats av hellenismens anda, och medvetet valde att hålla de segerrika trupperna borta från de frestelser de kunde utsättas för i dessa. Historien känner till otaliga exempel på hur så kallade primitiva folk militärt kuvat högre stående kulturer. Sådana erövrare har i regel snabbt assimilerats med de kuvade och deras högre stående kultur. När araberna på 630- och 640-talen anlände till områden med årtusenden av högkultur gick det inte som det vanligen brukar gå. En orsak därtill var att araberna grundade nya garnisonsstäder i de erövrade områdena och bosatte trupperna där. I Mesopotamien övergav de den sasanidiska huvudstaden Ktesifon och byggde tre städer enkom för erövrarna: al-Bašra, al-Kūfa och al-Wāsīt; längre österut på iransk mark Marw, i Egypten al-Fuṣṭāṭ och längre västerut al-Qairawān. Alexandria blev aldrig en stad av betydelse i det islamiska Egypten och som vi tidigare har sett hade den krympt till en liten fiskarby i början på 1800-talet.

Egyptens namn på arabiska är Mišr, i talspråket Mašr som vi kan läsa hos Wallin. Uttrycket används också för landets huvudstad. Det är inte alltid klart vad som anses med Mišr – staden Kairo, på arabiska al-Qāhira och då också som Mišr al-Qāhira, eller hela landet. Trots flera försök att härleda ordet från rent egyptiska begrepp verkar det sannolikt att det är fråga om ett gammalt semitiskt ord för ”gräns” (assyriskans *mišru*). Det intressanta är att västerländska resenärer i Egypten under medeltiden vanligen inte talar om Mišr eller Kairo utan om Babylon.

Amerikanska arkeologer har sedan början av 1960-talet utfört omfattande utgrävningar vid al-Fuṣṭāṭ. Arkeologer har behövts då praktiskt taget ingenting av den gamla ursprungliga, av araber byggda, staden har bevarats. Ruinerna av Trajanus fästning finns men det övriga förstördes senast 1168 när korsriddarna under Amalriks (1136–1174) ledning närmade sig Kairo. Vesiren Shāwar (d. 1169) fruktade att han inte skulle kunna försvara både Kairo och al-Fuṣṭāṭ och lät därför bränna den sistnämnda staden. Man antar att Kairo vid den tidpunkten skulle ha haft ca 225 000 invånare och al-Fuṣṭāṭ ca 300 000. Den enda byggnaden med någon anknytning till islams

första sekel i Egypten är 'Amrs moské, som Wallin också besökte. Den har dock byggts om så många gånger att ingenting av det ursprungliga återstår. Moskén ligger i det området som kallas för gamla Kairo, Miṣr al-‘atīqa.

När abbasiderna 750 störtade umayyadernas dynasti, som varit vid makten sedan 661, byggde de ett nytt administrativt centrum lite norr om al-Fuṣṭāṭ och kallade det al-‘Askar ("armén, militären"). al-‘Askar förblev administrativ huvudstad i drygt hundra år även om al-Fuṣṭāṭ var landets verkliga centrum såväl ekonomiskt som kulturellt. Av al-‘Askar har ingenting bevarats.

År 868 skickade abbasiderna Aḥmad ibn Ṭūlūn (835–884), av turkisk härstamning, som guvernör till al-Fuṣṭāṭ. Abbasiderna själva hade då förflyttat sin huvudstad från den 762 grundade Bagdad till Samarra, ca 100 km norrut längs Tigris. Samarra var en helt ny stad med väldiga palats och tidens största moskéer. Abbasiderna regerade härifrån mellan 836 och 892 varefter de flyttade tillbaka till Bagdad. Orsaken till att Samarra nämns i detta sammanhang blir snart uppenbar.

Aḥmad ibn Ṭūlūn tillbringade sin ungdom i Samarra. Efter att ha utsetts till guvernör tog han ärelysten och energisk snabbt hela Egypten i besittning och ockuperade delar av Syrien och Irak. Nominellt erkände han abbasidkalifen men i praktiken var han helt självständig. Som brukligt var beslöt även han att bygga ett nytt administrativt centrum norr om det tidigare, abbasidernas al-‘Askar. Sin stad kallade han al-Qaṭā’i‘ ("förläningarna"). Då abbasiderna återtog väldet i Egypten 905 förstörde de hela al-Qaṭā’i‘ med undantag av en moské, Ibn Ṭūlūns moské, som Wallin så ofta besökte. Moskén är den äldsta moskén i något sånär ursprungligt skick i det som nu är Kairo. Den byggdes 876–879 och har naturligtvis restaurerats, men ändå behållit mycket av det ursprungliga. Stilen för dess arkitektur och minaret kommer från Samarra.

Den äldsta bevarade byggnaden i dagens Kairo är några år äldre än Ibn Ṭūlūns moské. På sydspetsen av ön al-Rauḍa finns den så kallade nilometern (*al-miqyās*), med vilken man genom århundraden mätt Nilens nivå. Den första islamiska nilometern byggdes 716 på order av umayyadkalifen Sulaimān (ca 674–717). Den nuvarande byggnaden är från 861.

År 969 erövrade de ismailitiska fatimiderna Miṣr (al-Fuṣṭāṭ, al-‘Askar, al-Qaṭā’i‘). Enligt arabisk historieskrivning utstakades redan samma kväll den nya huvudstadens plats med pålar, igen en aning norrut från de tidi-

gare städerna. I öst-västlig riktning var den nya staden 100 meter och i syd-nordlig riktning 150 meter. Pålarna var sammankopplade med rep och i repen hängde klockor. Avsikten var att när stjärnkonstellationerna var gynnsamma skulle astrologerna ringa i klockorna och arbetet börja. En korp hade dock annat i tankarna och satte sig på repet, klockorna ringde och arbetet började. När astrologerna senare hann titta på stjärnorna märkte de att planeten Mars (i folketymologin al-Qāhir), som ansågs vara en olycksbådande planet, var på uppstigande och för att motverka planetens dåliga inflytande benämndes staden al-Qāhira (fem. form med betydelsen ”segerrik”).¹² Allt det här är trevlig lektyr men har ingenting med verkligheten att göra. Den nygrundade staden kallades till en början al-Manṣūrīya efter den regerande kalifen al-Muʿizz li-dīn Allāhs (ca 930–975) far al-Manṣūr (913–953). Först 973 när al-Muʿizz personligen anlände till Egypten fick staden namnet al-Qāhira (”den segerrike”) för att manifestera den fatimidiska segern.

Av de på 970-talet byggda murarna i al-Qāhira finns ingenting kvar. Under 1080-talet lät fatimidkalifen al-Mustanṣir (1029–1094) sin vesir, den armeniska Badr al-Jamālī (d. 1094), bygga en ny mur utanför den gamla. Av den nya muren har delar bevarats, framför allt tre fantastiska portar: två i norr, nämligen Bāb al-futūḥ och Bāb al-naṣr, och en i söder, Bāb Zuwaila. På sina promenader gick Wallin allt som oftast genom dessa portar och den sistnämnda var dessutom platsen för de för allmänhetens fostran så viktiga offentliga avrättningarna. Allt som allt fanns det 60 portar i Badr al-Jamālīs mur. Denna stad, det egentliga Kairo, var en stängd stad, en förbjuden stad. Den var kalifens, hovets och de högsta funktionärernas och livgardets tillflyktsort; de bodde innanför murarna medan alla övriga måste ut innan portarna stängdes för natten.

Under mamlukerna, den slavdynasti som innehade makten från 1250 till 1517 då osmanerna erövrade Egypten, byggdes största delen av det ”orientaliska” vi än i dag kan se i Kairos silhuett. Mellan 1200- och 1400-talen växte Kairos yta femfaldigt om vi jämför med fatimidernas Kairo. Dessutom är det skäl att påpeka att det Kairo Wallin kom till i hög grad motsvarade mamlukernas.¹³ Edward William Lane (1801–1876) anser att Kairos befolkning 1839 skulle ha varit 240 000 medan folkräkningen 1846 gav 256 679 personer.¹⁴

EGYPTENS ARABISERING OCH ISLAMISERING

Som det redan konstaterats måste vi göra en åtskillnad mellan å ena sidan arabernas militära erövringar och å andra sidan arabiseringen och islamiseringen av de erövrade områdena. Arabiseringen och islamiseringen var inte heller de parallella processer som gick till på samma sätt på alla de erövrade områdena. Med arabisering avses i detta fall att den ursprungliga befolkningen frångick sitt modersmål – i Egyptens fall närmast koptiskan – för att anta arabiskan, och med islamisering att befolkningen övergav sina förfäders religion – i detta fall den monofysitiska varianten av kristendomen – för att konvertera till islam.

Araberna, som inte hade administrativa traditioner att falla tillbaka på, förstod att lämna administrationen såsom de funnit den i de erövrade områdena. I Egypten var situationen en aning annorlunda eftersom de bysantinska administratörerna nästan mangrant hade lämnat landet vid utrymningen av Alexandria hösten 642. Kopterna, den monofysitiska kyrkans representanter som hittills varit helt åsidosatta, tog sig därmed an förvaltningen. Detta medförde ett kortvarigt uppsving för det koptiska språket som under århundraden stått i skuggan av grekiskan, överklassens och kulturens språk. Men omkring år 700 blev arabiskan det officiella förvaltnings språket överallt i de erövrade områdena, och grekiskan, koptiskan, syriskan och persiskan fick träda tillbaka. Nu börjar en långsam process under vars lopp de koptisktalande så småningom övergick till att använda arabiska såväl i kommunikationen med araber och muslimer som med andra kopter. Under 800-talets lopp konstaterade man inom kyrkan att koptiskan och grekiskan inte längre förstås av församlingen och från och med 900-talet skrev kopterna sina historieverk på arabiska. Egypten blev ett till hundra procent arabiserat land.

Däremot islamiserades Egypten aldrig helt och utgör sålunda ett undantag i de arabiska erövringarna under den första expansionsvågen. Kopternas ställning efter erövringen var avsevärt bättre än vad den hade varit under den bysantinska tiden med dess blodiga religiösa förföljelser. Araberna favoriserade den monofysitiska koptiska kyrkan framom den bysantinskt styrda melkitiska ortodoxin. Under flera decennier efter erövringen kan vi tala om en fredlig samexistens mellan den monofysitiska kyrkan och muslimerna. Men under 700-talets lopp sker en märkbar åtstramning i förhållandet

till de kristna överallt i den islamiska världen. Mellan 725 och 832 gör kopterna flera väpnade uppror, ofta förorsakade av en religiöst betingad beskattning som de ansåg orättvis. Under 800-talet blev restriktioner mot de kristna allt vanligare (bestämmelser om klädsel, riddjur, bostad o.s.v.) och konverteringen till islam, som hittills förekommit endast i enstaka fall, ökade dramatiskt omkring 860. Man antar att det vid denna tidpunkt fanns ca 2 miljoner kopter varav en tredjedel konverterade till islam. Vi kan ännu inte tala om en kristen minoritet ty först under loppet av 900-talet blir de båda religionsgrupperna ungefär lika stora. De i dag gällande proportionerna (ca 90 % muslimer, 10 % kristna) formades först under 1300-talet.

EGYPTENS MUSLIMER OCH DEN FARAONISKA HISTORIEN

”Egypt in Islam was not so much a nation or even a country as simply a place.”¹⁵ Med denna tillspetsning understryker man att egyptierna inte hade något eget arv att ta med sig i sin nya islamiska identitet. Med tanke på Egyptens rika historia kan detta synas överraskande. Faktum är att den faraoniska tiden inte längre var ett ihågkommet och respekterat förflutet vid tiden för den arabiska erövringen. Banden till den faraoniska historien hade brutits när Egypten blev kristet. Monofysitismen, en oppositionell importvara, var det enda som gav en egyptisk identitet gentemot bysantinerna. När kopterna sedermera började konvertera till islam hade de inga ”nationella” värden eller ens traditioner som de kunde ta med sig till sin nya tro och till sin nya identitet.

Såsom kristendomen tar också islam i princip avstånd från det som varit tidigare. Ett av de mest populära utropen beträffande den arabiska expansionen som har tillskrivits profeten Muḥammad lyder: *inna l-islāma yahdimu mā qablahu*.¹⁶ Uttrycket betyder ”islam tar avstånd från det som föregått det”. Den mest kända av de arabiska historikerna Ibn Khaldūn (d. 1406) uttryckte saken så här beträffande egyptierna: ”[Kopternas] politiska makt varade i 3 000 år. Deras land Egypten var ett land av hög och solid kultur. De följdes där av grekerna, romarna och sedan av muslimerna, som omstörtade allting.”¹⁷ För muslimerna var islam en ny början, utgångspunkten för en betydelsefull historia.

Avståndstagandet från allting som hade föregått islam kan iakttagas överallt i de områden dit araberna kom: Egypten, Syro-Palestina, Mesopotamien och Persien, områden med tusenåriga traditioner av högkultur. För Egyptens del var en viktig bidragande orsak Koranens entydigt negativa bild av "Faraos". Koranens Faraos (ar. *Fir'aun*) är ett personnamn på Egyptens härskare som inte endast gör livet svårt för Moses och judarna utan även för det egna folket: "... ty Faraos vilseledde sitt folk och vägledde det ej." (20:81) Trots att den västerländska forskningen och arkeologin sedan länge kunnat presentera dessa länders rika förislamiska historia har arabernas och muslimernas förhållande till denna historia varit ytterst förbehållsam om inte direkt fientlig. Så än i dag för en del av egyptierna och i en ännu högre grad då Wallin var i landet. Wallin uppträdde som en from muslim i Kairo och det intresse han visade för pyramiderna och övriga förislamiska monument väckte alltid förundran och fördömning hos hans vänner, i värsta fall miss-tankar om hans islam. En from muslim höll sig långt borta från obestämda avgudabilder och monument som hade att göra med den i Koranen fördömda Faraon.¹⁸

En förändring i egyptiernas förhållande, i själva verket i deras kunskap om sitt lands förislamiska förflutna, inträffar först efter Wallins död då Rifā'a Bey al-Ṭaḥṭāwī (1801–1873) publicerar boken *Anwār taufīq al-jalīl fī akhbār Miṣr wa-tauthīq banī Ismā'il* 1868. al-Ṭaḥṭāwī hörde till de drygt fyrtio egyptier som Muḥammad 'Alī hade sänt till Frankrike för att studera européernas vetenskaper 1826. Boken behandlar Egyptens förflutna under faraonerna, ptolemaierna, romarna och bysantinerna och slutar vid den arabiska erövringen av Egypten – händelsen alla dittills skrivna historieböcker hade inlett sin skildring med. Detta var den första sakliga beskrivningen av Egyptens förislamiska historia. al-Ṭaḥṭāwī såg Egypten som ett enhetligt geografiskt område vars historia bildade en oavbruten helhet fram till hans egen tid. Uppfattningen om en egen egyptisk nation var det budskap han försökte inpränta hos sina landsmän.¹⁹

Noter

- ¹ Gabriel Baer, "Urbanization in Egypt, 1820–1907", *Beginnings of Modernization in the Middle East. The Nineteenth Century*, William R. Polk and Richard L. Chambers (eds.), Chicago & London: The University of Chicago Press 1968, s. 156–157; Michael J. Reimer, *Colonial Bridgehead. Government and Society in Alexandria 1807–1882*, Colorado & Oxford: Westview Press 1997, s. 90, 104, 189.
- ² Edward Said, *Reflections on Exile and Other Essays*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press 2000 (svensk översättning av Hans O. Sjöström, Stockholm: Ordfront 2006), s. 224.
- ³ Teresa Morgan, recension av *Alexandria, Real and Imagined*, Anthony Hirst and Michael Silk (eds.), Cairo: The American University in Cairo Press 2006, i *Times Literary Supplement* 25.2.2005, s. 29; Khaled Fahmy, "Towards a social history of modern Alexandria", *Alexandria, Real and Imagined*, Anthony Hirst and Michael Silk (eds.), Cairo: The American University in Cairo Press 2006, s. 305: "This wonderfully rich, open and tolerant city is, alas, no more; the rabid nationalism of the 1940s has killed it. [...] The cosmopolitan Alexandria has indeed been lost, and its loss is felt not only by the Greeks, the Italians, the French, the Armenians and the Jews who departed, but also by the 'Egyptians' who were left behind." Det finns en uppsjö nostalgisk litteratur skriven av de som var tvungna att lämna Alexandria och Egypten efter 1952 och av deras ättlingar. Om denna litteratur se Robert Mabro, "Nostalgic literature on Alexandria", *Historians in Cairo. Essays in Honor of George Scanlon*, Jill Edwards (ed.), Cairo & New York: The American University in Cairo Press 2002, s. 237–265.
- ⁴ Reimer 1997, s. 90.
- ⁵ Det som följer baserar sig i hög grad på mitt opublicerade och icke framlagda manuskript till en doktorsavhandling, påbörjad i februari 1967 och hållet *à jour* till dags dato, som skulle ha behandlat den arabiska erövringen av Egypten. Av hela den arabiska expansionen har Egyptens erövring fått en ytterst styvmoderlig behandling. Alfred J. Butler publicerade 1902 sin icke helt tillfredsställande *The Arab Conquest of Egypt and the Last Thirty Years of the Roman Dominion*, som utkom 1978 i en reviderad upplaga av P.M. Fraser. Butler var inte arabist och efter hans tid har vi lärt oss mängt och mycket om den arabiska historieskrivningen med dess *topos* och andra egendomligheter. Fraser var en utmärkt historiker men mera hemma i den hellenistiska perioden av Egyptens historia. 2008 utkom Louis Chagnons *La conquête musulmane de l'Égypte (639–646)* vars källkritiska grepp inte är fast nog och för vilken papyrusforskningens senaste rön är helt obekanta. Två artikelformade framställningar av Egyptens historia under 600-talet är att rekommendera: Petra M. Sijpesteijn, "The Arab conquest of Egypt and the beginning of Muslim rule", *Egypt in the Byzantine World, 300–700*, Roger S. Bagnall (ed.), Cambridge: Cambridge University Press 2007, s. 437–459; José Soto Chica y Encarnación Motos Guirao, "Guerra, sociedad, economía y cultura en la Alejandría y en el Egipto disputados por bizantinos, persas y árabes 602–642", *Del Nilo al Ebro. Estudios sobre las fuentes de la conquista islámica*, Luis A. García Moreno y María Jesús Viguera Molins (eds.), Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá 2009, s. 11–51. Min beskrivning av islams uppkomst har främst påverkats av Patricia Crone, *Meccan Trade and the Rise of Islam*, Princeton: Princeton University Press 1987.
- ⁶ Marcel Baudot, "Localisation et datation de la première victoire remportée par Charles-Martel contre les musulmans", *Recueil de travaux offert à M. Clovis Brunel I*, Paris: Société de l'École des Chartes 1955, s. 94, 99–100, 105; Jean-Henri Roy

- et Jean Deviosse, *La bataille de Poitiers octobre 733*, Trente journées qui ont fait la France II, Paris: Éditions Gallimard 1966; Ekkehart Rotter, *Abendland und Sarazenen. Das okzidentale Araberbild und seine Entstehung im Frühmittelalter*, Berlin & New York: de Gruyter 1986, s. 217–230; Paul Fouracre, *The Age of Charles Martel*, Harlow: Longman 2000, s. 87–88.
- 7 Babylons ursprung och rätt så överraskande namn är höljt i dunkel. Vi har två förklaringar: Enligt Diodorus Siculus (verksam ca 50 fvt) hämtade farao Sesostris krigsfångar från Mesopotamien, Babylon, till Egypten. Fångarna gjorde uppror och slog upp sitt läger vid Nilen. Faraoner med namnet Sesostris hör till den 12:e dynastin (vars valde tog slut 1773 fvt), men Diodorus avser Ramses II (reg. 1279–1213 fvt). Enligt den andra traditionen, framlagd av Flavius Josefus (verksam ca 80) skulle Kambyses (reg. 525–522 fvt) ha grundat Babylon som ett persiskt fäste efter den första persiska erövringen av Egypten 525 fvt. Hos den koptiska biskopen Johannes av Nikiu (verksam slutet av 600-talet) har vi en variant av denna berättelse där babyloniska erövrare under Nebukadnessar II (604–562 fvt) skulle ha grundat fästningen. I vilket fall som helst, de ruiner av fästningen vi i dag har i det s.k. gamla Kairo (Miṣr al-ʿaṭīqa), som området kallas, härrör från den romerska perioden (30 fvt–395 evt). Det troliga är att kejsar Trajanus (98–117) lät bygga fästningen omkring 115. De arabiska källorna kallar vanligen fästningen al-Yūna eller Bāb al-yūn, ”grekernas/byzantinernas port”.
- 8 Butler 1978, s. 340, n. 2.
- 9 Kaj Öhrnberg, ”al-Mukawḳiṣ”.
- 10 Ibn ʿAbd al-Ḥakam, *Futūḥ Miṣr wa-akḥbārūhā*, Charles C. Torrey (ed.), New Haven: Yale University Press 1922, s. 82. Sifforna 4, 40, 400, 4 000, 40 000 är *topos* i den arabiska historieskrivningen och bör inte tas alltför bokstavligen utan förstås som ”nägra, ett antal, flera, en mängd, rikligt”.
- 11 Christopher Haas, *Alexandria in Late Antiquity. Topography and Social Conflict*, Baltimore: The Johns Hopkins University Press 2006, s. 375–376, n. 3.
- 12 Paul Kunitzsch, ”Zur Namengebung Kairos (al-Qāhir=Mars?)”, *Der Islam* 52, 1975, s. 209–225. Den arabiska historikern al-Masʿūdī (dog 956, alltså 13 år innan man började bygga Kairo) skildrar i sin *Murūj al-dḥāḥab* 2 (1966, s. 100) hur Alexander den store hade utstakat området för Alexandria med rep och klockor, men medan han väntade på det gynnsamma ögonblicket att börja arbetet, kom en korp och ...
- 13 Det finns en uppsjö av högklassig litteratur som behandlar Kairo. Se bl.a. André Raymond, *Cairo*, Cambridge, Massachusetts & London: Harvard University Press 2000; Max Rodenbeck, *Cairo. The City Victorious*, London & Basingstoke: Picador 1998; Susan Jane Staffa, *Conquest and Fusion. The Social Evolution of Cairo A.D. 642–1850*, Leiden: Brill 1977; Ayman Fuʿād Sayyid, *La capitale de l'Égypte jusqu'à l'époque fatimide. Al-Qāhira et al-Fuṣṣāṭ; essai de reconstruction topographique*, Beirut: Texte und Studien 48, Beirut: in Kommission bei Franz Steiner Verlag Stuttgart 1998; Nezar Alsayyad, Irene A. Bierman and Rabbat Nasser (eds.), *Making Cairo Medieval*, Lanham: Lexington Books 2005; Paula Sanders, *Creating Medieval Cairo. Empire, Religion, and Architectural Preservation in Nineteenth-Century Egypt*, Cairo & New York: The American University in Cairo Press 2008. Andrew Beattie, *Cairo. A Cultural and Literary History*, Oxford: Signal Books 2005, som är den mest lättillgängliga för Kairos hela långa historia, inkluderande det fornegyptiska i staden.
- 14 Edward William Lane, *An Account of the Manners and Customs of the Modern Egyptians. Written in Egypt during the Years 1833, –34, and –35, Partly from Notes Made during a Former Visit to that Country in the Years 1825, –26, –27, and –28*, Edward Stanley Poole (ed.), London: John Murray 1860 (svensk översättning av Bo Ericson, Furulund: Alhambra 1998, s. 5 för 1839) och Baer 1968, s. 156 för 1846.
- 15 Patricia Crone and Michael Cook, *Hagarism. The Making of the Islamic World*, Cambridge: Cambridge University Press 1977, s. 114.

- ¹⁶ Ibn Sa'd, *Kitāb al-ṭabaqāt al-kabīr* 4:2, Julius Lippert (Hrsg.), Leiden: Brill 1908, s.6.
- ¹⁷ Ibn Khaldūn, *Prolegomena. En introduktion till världshistorien (al-Muqaddima)*, översatt från arabiskan av Ingvar Rydberg, Lund: Alhambra 1989, s. 359.
- ¹⁸ Det är intressant att bilden av farao som sitt folks gissel återkommer även i revolutionens S:t Petersburg 1917. Isaiah Berlin berättar hur de enda som förblev tsaren lojala efter oktoberrevolutionen var poliserna vilket föranledde att "[t]he police in the streets were called Pharaohs – oppressors of the people". Se Isaiah Berlin, *Recollections of a Historian of Ideas. Conversations with Isaiah Berlin I*, Berlin and R. Jahanbegloo, New York: Charles Scribner's Sons 1991, s. 4.
- ¹⁹ Kaj Öhrnberg, "al-Ṭaṭṭāwī".

*Västerländska lärda, konstnärer
och resenärer i Egypten
under första hälften av 1800-talet*

JASON THOMPSON

NÄR GEORG AUGUST WALLIN ANLÄNDE TILL KAIRO i januari 1844 fogade han sig in i och bidrog till en sedan länge etablerad, mångsidig tradition. Ända från den förklassiska antiken och fram till i dag har Egypten utövat en oemotståndlig lockelse på den västerländska fantasin, ständigt tilltalat både kropp och själ hos besökare som där har funnit något speciellt. ”Men nu vill jag utförligare tala om Egypten, emedan det innehåller mera under än något annat land”, skrev den grekiska historikern Herodotos (ca 485–420 fvt).¹ Många har under de därpå följande årtusendena fram till i dag hållit med Herodotos. Egyptens tjusning har haft sina upp- och nedgångar under den långa tidsperioden, men den har aldrig helt upphört, i och med att västerländska resenärer, lärda, pilgrimer och vanliga turister har fortsatt att hitta vägen till Nilens stränder.²

Trots att Västerlandets möte med Egypten är en kontinuerlig berättelse som hänger ihop med starka tematiska trådar, har den haft olika faser med unika avgränsningar och kännetecken. Exempelvis upplevde romerska resenärer och 1800-talsresenärer utan tvivel i stort sett samma sak när de betraktade pyramiderna, även om det låg tvåusen år mellan dem. De olika sammanhangen för deras respektive förhållande till Egypten präglade dock karaktären av deras möte och skapade skillnader i det. Därmed delar berättelsen om mötet på ett naturligt sätt in sig i på varandra följande kapitel, varav det som utgörs av första hälften av 1800-talet är ett av de mest speciella.

Början av detta kapitel präglas av en plötslig intensifiering av mötet. Därmed inte sagt att kontakten hade varit obetydlig före 1800; enligt en

förteckning har över 200 resedagböcker bevarats från perioden 1400–1700.³ Under 1700-talet publicerade dussintals europeiska resenärer betydande böcker om sina erfarenheter och observationer i Egypten. Bland dessa finns arbeten av Richard Pococke (1704–1765), Frederik Ludvig Norden (1708–1742), James Bruce (1730–1794), Claude Etienne Savary (1750–1788) och Constantin de Volney (1757–1820).⁴ Detta för att nämna några av de bästa av ett antal insiktsfulla böcker som i stor utsträckning täckte det samtida och det forna Egypten.

Emellertid väckte de här böckerna föga uppmärksamhet, utom hos några imperialistiskt sinnade personer i Frankrike, som följde med det som Savary och de Volney presenterade. Flera faktorer begränsade böckernas inflytande och de varken väckte ett allmänt intresse för Egypten eller lockade stora mängder människor att resa dit. För det första var en resa till Egypten dyr, besvärlig och ibland riskfylld. Homeros (verksam 700-talet fvt) observation beträffande resan, ”hän till Egyptens land den långa och farliga vägen”⁵ lät ännu sann på 1700-talet. De långa, återkommande krigen mellan Storbritannien och Frankrike förhindrade ofta sådana resor helt och hållet. Det fanns också uppfattningar om faror inom Egypten, som visserligen oftast var överdrivna, och det var fortfarande på 1700-talet ingen enkel sak att resa upp för Nilen.

Det fanns också ett bristande intresse i Europa vad gällde allt egyptiskt. Även en utmärkt bok som Bruces bemöttes av sin samtid huvudsakligen med likgiltighet och misstro. Betecknande för detta var ett försök att etablera ett egyptiskt sällskap i London 1741, med syfte att ”befrämja och bevara egyptisk och annan forntida lärdom”.⁶ Sällskapet inledde sin verksamhet under de gynnsammaste tecken under ledning av den fjärde Earlen av Sandwich (1718–1792), som hade rest till Egypten under sin Grand Tour, och med Pococke och Norden som medlemmar tillsammans med den berömde engelske fornforskaren William Stukeley (1687–1765). Sällskapet överlevde mindre än ett och ett halvt år och lämnade sidorna i sin stora protokollbok tomma.⁷ Intresset för och resor till Egypten förblev genom hela 1700-talet huvudsakligen något för några få privilegierade individer, men när förändringen kom, kom den plötsligt och dramatiskt.

Katalysatorn var Napoleons invasion 1798. Expeditionen hade några tidiga framgångar då Napoleons armé besegrade mamlukerna, som hade gjort sig

till herrar över Egypten, en provins i det osmanska riket sedan 1517. Den brittiska flottan förstörde dock Napoleons krigsskepp vid Abukir och klippte därigenom av kontakten till Frankrike. Napoleons försök att erövra Syrien och etablera ett östligt imperium kvästes av ett envist försvar av Akko, understött av britterna. Napoleon övergav sin armé och återvände till Paris där han sökte nya möjligheter att tillfredsställa sin växande ärelystnad. År 1801 hade brittiska och osmanska styrkor drivit ut fransmännen ur Egypten och britterna drog sig bort från landet en kort tid senare.

Det anses ibland att Napoleons egyptiska expedition öppnade Egypten för väst. Detta är inte helt sant då efterdyningarna av den misslyckade militära inblandningen lämnade Egypten i ett kaotiskt tillstånd, och det var mycket svårt att resa inom landet under flera år framöver. Vidare förhindrade Napoleonkrigen, som i Europa fortsatte ända fram till 1815, i stor utsträckning tillträdet till Egypten. Men på ett område uppnådde expeditionen en varaktig framgång. Den åtföljdes nämligen av en stor kommission av konstnärer och forskare som hade anförtrotts uppgiften att dokumentera Egypten, både det forna och det moderna, i en aldrig tidigare skådad omfattning. Resultatet var storverket *Description de l'Égypte*, ett monumentalt landmärke inom egyptologin.⁸ Fransmännen samlade antikviteter som engelsmännen sedan beslagtog, bland annat den berömda Rosettastenen. Fornminnena fördes till London där de skapade sensation och gav upphov till den första av flera vågor av egyptomani, som skulle komma att svepa över Europa under de två följande seklerna.⁹ En flod av publikationer om Egypten, med *Voyage dans la Basse et la Haute Égypte, pendant les campagnes du Général Bonaparte*¹⁰ av Dominique Vivant Denon (1747–1825) i spetsen (boken blev genast kopierad och översatt till tyska och engelska), slukades ivrigt av en läsande allmänhet som nu kom att utsträcka sig också till en växande medelklass.

Fascinationen för Egypten förstärktes ytterligare av den gryende roman- tiken, som tilltalades starkt av Österlandet. Victor Hugo (1802–1885) skrev: ”I dag innehar Österlandet, av tusen orsaker som alla utgör drivkrafter för utvecklingen, en viktigare roll än det någonsin har haft förut.”¹¹ Percy Bysshe Shelley (1792–1822) åkallade en ”resenär från ett fornland” för att måla en fantasifull ordbild av templet Ramesseum och lät sin Alastor styra sina steg till ”de eviga pyramiderna, Memfis och Thebe”.¹² Shelley besökte aldrig Egypten, men det gjorde många andra romantiskt inriktade författare och

konstnärer. Litteraturen inkluderar namn som François-René de Chateaubriand (1768–1848),¹³ Alphonse de Lamartine (1790–1869)¹⁴ och Gustave Flaubert (1821–1880), som hade en stark dragning åt romantiken innan han vände sig mot realismen. ”Å, hur gärna jag skulle avstå från alla kvinnor i världen för att få äga Kleopatras mumie!” utbrast den unge Flaubert.¹⁵ Gérard de Nerval (1808–1855) drömlika *Voyage en Orient*, som baserar sig på hans resa 1842, är ett av mästerverken i romantikens litterära möten med Egypten och Främre Orienten.¹⁶ Tack vare dessa tendenser under det tidiga 1800-talet blev Egypten knutet till Europas politiska och kulturella världsbild, och så har det förblivit.

Under tiden pågick grundläggande förändringar i Egypten. Bitarna i landets invecklade politiska mosaik föll inte tillbaka på sina tidigare platser, och inte heller lyckades den osmanska centralregeringen få kontroll över sin ostyriga provins. I stället lyckades en albansk officer vid namn Muḥammad ‘Alī (1769–1849) se till att han själv avancerade och tvingade en tveksam osmansk regering att utnämna honom till pascha, det vill säga guvernör, över Egypten 1805.¹⁷ Muḥammad ‘Alī hade tidigare haft kommandot över en av de osmanska styrkor som skickats ut mot fransmännen. Med fast hand stärkte den nye paschan sin makt. Efter att ha förintat mamlukerna, den sista rivaliserande maktbasen, 1811 blev Muḥammad ‘Alī den odiskutable herren över Egypten och startade ett omfattande omorganisations- och reformprogram. Genom hänsynslös, systematisk exploatering av landets resurser utvecklade han jordbruket, gjorde Egypten till en betydande exportör av bomull, byggde fabriker, införde utbildnings- och hälsoprogram och skapade framförallt en stark armé och flotta. Trots att landet till namnet fortfarande var en provins i det osmanska imperiet, blev Egypten den starkaste militära makten i Främre Orienten.

Muḥammad ‘Alīs långa regeringstid, som varade till 1849, är det viktigaste kännetecknet i det här kapitlet om Västerlandets möte med Egypten. Han gjorde Egypten mera tillgängligt för västerländska resenärer genom att införa en aldrig tidigare skådad ordning och säkerhet. Richard Robert Madden (1798–1886) skrev på 1820-talet:

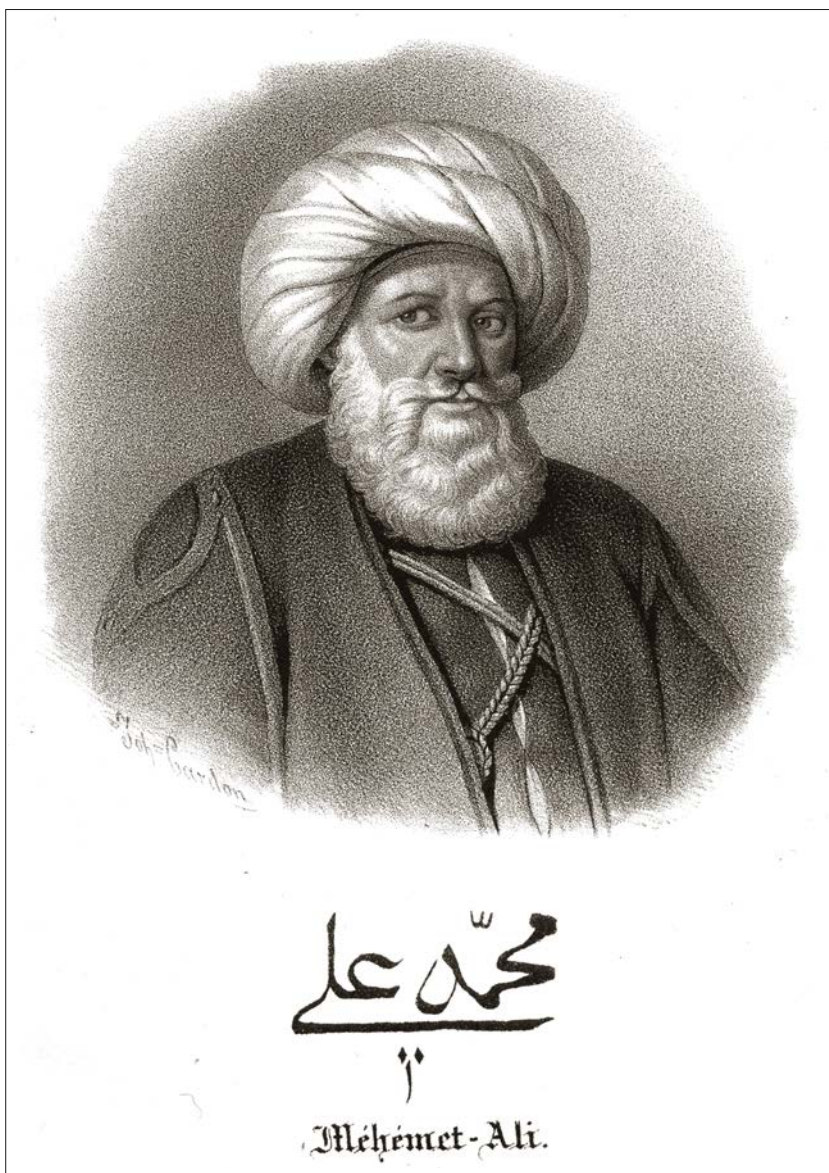
Travellers, so far as their personal safety is concerned, have reason to speak in the highest terms of the security afforded them by the measures of Mohammed

Ali, for their protection in every part of Egypt. I do not know of any European country where one may travel with greater safety than in Egypt. Robberies, and murders for the sake of plunder, are almost unknown.¹⁸

Muḥammad ʿAlī var angelägen om att rekrytera expertis från väst för sina ambitiösa projekt och att odla bättre relationer med europeiska makter. Han välkomnade västerländska resenärer till Egypten och gav dem ofta personlig audiens då de anlände. Wallin uppskattade det som Muḥammad ʿAlī hade åstadkommit i Egypten, åtminstone vad gällde säkerheten, och utnyttjade det till fullo.¹⁹

Tidskrävande resor var under första hälften av 1800-talet möjliga för fler människor än tidigare. Tiden för de aristokratiska Grand Tour-resenärerna hade gett vika för det gryende medelklassresandet och allt fler resenärer drogs till Egypten. Resan från Europa var relativt säker efter slutet av Napoleonkrigen, vare sig den gick hela vägen till sjöss genom Gibraltarsundet och över Medelhavet eller delvis landvägen genom Frankrike – en långsammare rutt som dock hade sin egen tjuskraft. Den vanliga inseglingshamnen var Alexandria, som sedan 1820 var förenad med Nilen genom den ca 60 kilometer långa al-Maḥmūdīyakanalen – ”den fulaste och mest trötsamma av kanaler”, enligt Sir Richard Burton (1821–1890).²⁰ Vid Nilen strax nedanför staden Fuwa bytte resenären till en annan båt, mest sannolikt till en *dhahabīya*, för att segla upp längs Rosettagrenen i Nildeltat till Kairo. Med en befolkning på cirka en kvarts miljon under det tidiga 1800-talet var Kairo den bäst bevarade medeltida islamiska staden i Främre Orienten. Som den brittiska orientalisterna Edward William Lane (1801–1876) observerade på 1820-talet var Kairo en ”allt igenom arabisk stad”.²¹

Efter de exotiska intrycken i Kairo och de urgamla pyramiderna i det närliggande Giza, kunde resenären gå ombord på en *dhahabīya* för att segla upp för Nilen genom Egypten och in i Nubien. Den främsta attraktionen var den häpnadsväckande raden av fornminnen längs floden. Det vanliga var att man tog sig en första anblick på sevärdheterna på vägen upp, medan man drog nytta av den förhärskande brisen från norr, och sedan i lugn och ro utforskade dem på resan tillbaka neråt, när flodströmmen förde fartygen framåt. Den idealiska vändpunkten var den andra katarakten, nära byn Wadi Halfa. När det blev tid att lämna Egypten tog resenärerna oftast samma rutt som de hade

MUHAMMAD 'ALĪ (1769–1849) VAR EGYPTENS VICEREGENT VID TIDPUNKTEN
FÖR WALLINS VISTELSE I LANDET.

anlänt längs, vanligtvis längs med Rosettagrenen och al-Maḥmūdīyakanalen och ut från Alexandria. Resenärerna lät därigenom resrutten bilda ett symmetriskt mönster, som oundvikligen styrde deras intryck av landet och gjorde det lätt att jämföra resan med tidigare beskrivningar. En sådan resa genom Egypten kunde göras på några månader under en vinterferie eller ta flera år om man valde att stanna en längre tid i landet. Resan kombinerades ofta med besök i Palestina och Syrien. En del resenärer reste till Sinai, men det ingick inte nödvändigtvis i den typiska resrutten. Under sin tid i Egypten besökte Wallin alla de ovan nämnda platserna.

Även om en vistelse i Egypten var mycket tryggare än förut, var en resa här fortfarande något av ett äventyr och krävde ett stort mått av improvisation eftersom det fanns få bekvämligheter. Transport, uppehälle, logi och allt annat som ingick i att leva och resa i Egypten var saker som var och en själv måste ta reda på och hantera. Lyckligtvis fanns det instanser som kunde hjälpa resenärer att klara sig i Egypten. Generalkonsulerna för de länder som fanns representerade i Egypten var oftast hjälpsamma mot resenärerna från sina respektive länder. I det här avseendet utmärkte sig speciellt Henry Salt (1780–1827) från Storbritannien och Bernardino Drovetti (1776–1852) från Frankrike.²² Även privatpersoner upprätthöll stödjande nätverk. Det bästa exemplet var Osman Effendi, tidigare Donald Thompson (1791–1835) från Skottland, som gjorde det till sin uppgift att hjälpa resenärer.²³ Osman Effendi hade varit död i flera år när Wallin anlände till Egypten, men andra privatpersoner fortsatte att bibringa resenärer hjälp, vilket många också tacksamt har intygat. I Alexandria fanns den brittiske handelsmannen Anthony Charles Harris (1790–1869); i Kairo var missionärerna Alice och Johann Lieder (1798–1865), som Wallin var bekant med, alltid hjälpsamma mot förbipasserande främlingar.

Således tog sig från och med mitten av 1820-talet en jämn ström av resenärer från Västerlandet till Egypten. Det kunde finnas dussintals av dem vid Nilen året runt, men speciellt under vintern. Rikligt bevis på deras aktivitet ger mängden av reseberättelser, en litterär genre där Egypten intar en speciell plats. Så tidigt som 1823 låtsades en skribent för *Quarterly Review* beklaga sig: ”Om det forna ’Egyptens land’ inte är allt igenom känt, är det inte på grund av någon brist på resenärer och reseskildrare.”²⁴ Ändå var det här bara början. För varje reseförfattare fanns det otaligt många fler fåtöljresenärer

som upprepade resan i sinnet allt eftersom de läste. Enligt en standardbibliografi publicerades mer än två och en halv gång fler böcker om resor i Egypten 1800–1850 än under hela det föregående århundradet.²⁵ Detta kan dessutom mycket väl vara en underdrift eftersom uppskattningen inte alls beaktar artiklar och bokrecensioner som publicerades, den inkluderar heller inte den stora mängden opublicerat manuskriptmaterial, som i dag finns i samlingar och vars omfång man ännu inte har en överblick över. Vidare utelämnas den stora ökningen av lärda verk om egyptiska teman som började dyka upp under första hälften av 1800-talet, till exempel John Gardner Wilkinsons (1797–1875) *Manners and Customs of the Ancient Egyptians*²⁶ och Edward William Lanes *An Account of the Manners and Customs of the Modern Egyptians*.²⁷

De förbättrade förhållandena inom Egypten var gynnsamma även för de lärda som gjorde fältarbete. John Gardner Wilkinson, senare Sir Gardner Wilkinson, med rätta beskriven som ”den egentlige grundaren av egyptologin i Storbritannien”, levde och arbetade i Egypten utan avbrott från 1821 till 1833 och gjorde upprepade besök i landet efter det.²⁸ Wilkinsons *Ancient Egyptians* var en av de mest populära och inflytelserika böckerna om det forna Egypten under 1800-talet. Av ännu långvarigare betydelse är hans stora samling av skissböcker och anteckningsböcker som i dag finns i Bodleian Library i Oxford. Wilkinson var naturligtvis endast en av många europeiska lärda som drogs till den egyptiska forntiden under första hälften av 1800-talet.

Det bör betonas att den egyptologiska bakgrunden måste tas med i varje utvärdering av en lärd person som vistades i Egypten under denna tid, även för Wallin som huvudsakligen var intresserad av det arabiska språket och dess litteratur. Ingen kunde undgå det urgamla landet och det gryende intresset för det. Pyramiderna i Giza föreföll häpnadsväckande nära i den rena luften i 1800-talets Kairo. Återupptäckten av det forna Egypten framskred snabbt och följdes med stort intresse av den utländska kolonin i Kairo. Wallin mötte Richard Lepsius (1810–1884), som ledde den stora preussiska expeditionen till Egypten 1842–1845. Flera av Wallins bekanta i Kairo, som till exempel Alice Lieder, var i någon mån involverade i egyptologin. När Wallin besökte det Liederska hemmet, inträdde han i vad en författare beskrev som ”ett verkligt museum över Egypten”.²⁹ Detsamma gällde många andra hushåll. Wallin kände säkert till de möten som Kairos Egyptiska sällskap och Egyp-

tiska litterära förening höll, även om han inte deltog i dem. Det här var två organisationer där utländska herrar regelbundet möttes och upprätthöll bibliotek för studiet av det forna Egypten. Wallins mest betydande egyptologiska erfarenhet var utan tvivel hans resa genom Övre Egypten till Nubien 1844–1845. Resan fick honom att revidera sin tidigare nedvärderande inställning till fornminnen och till historiska ting i allmänhet.

Lane är i detta sammanhang speciellt viktig eftersom han och Wallin hade mycket gemensamt i hur de förhöll sig till Kairo och i hur de bedrev sina studier av språket och samhället. Wallin blev snabbt en ivrig beundrare av Lanes ”fantastiska” *Modern Egyptians*, i så hög grad att han ofta observerade det han såg i Egypten genom bokens lins. Det här står klart från början när han fyra dagar efter att ha kommit till Egypten skrev i sin dagbok: ”så jag allehanda spel, största delen af dem Lane beskriver”.³⁰ Wallins beslut att börja spela musikinstrumentet *nay*, även kallat ”dervisch-flöjt”, kanske inspirerades av Lanes beskrivning av det. ”I händerna på en skicklig uppträdande, ger nayflöjten ifrån sig fina, mjuka toner”, skrev Lane – även om han tillade att ”det krävs mycket övning för att få den att låta bra”.³¹ Med tanke på Wallins allmänna begåvning för musik och hur noggrant han studerade nayflöjten i Kairo, är det sannolikt att han blev skicklig på det här förrädiskt svåra instrumentet.

Lane hade återvänt till Egypten ett och ett halvt år innan Wallin anlände och stannade där till oktober 1849, två månader efter att Wallin avreste. Det var hans tredje resa. När Lane först kom till Egypten 1825 beslöt han att ”helt och hållet kasta mig in bland främlingar; att överta deras språk, deras seder och deras klädedräkt; och, i det att jag umgås nästan enbart med de infödda, fullfölja studiet av deras litteratur”,³² precis på samma sätt som Wallin önskade bli en del av samhället. Lane lyckades inte publicera den ambitiösa bok som denna resa resulterade i,³³ men han återvände till Egypten 1833–1835 för att förbereda *An Account of the Manners and Customs of the Modern Egyptians*. Den åtföljdes av en omfattande översättning av *Tusen och en natt*.³⁴ Lanes tredje resa till Egypten 1842–1849 skedde i syfte att förbereda det betydelsefulla *Arabic-English Lexicon*.³⁵

Det är inte överraskande att Lane var den person Wallin allra helst ville träffa i Kairo, något som inte lyckades trots flera försök. Detta misslyckande väcker en intressant fråga. Det är visserligen sant att Lane levde högst till-

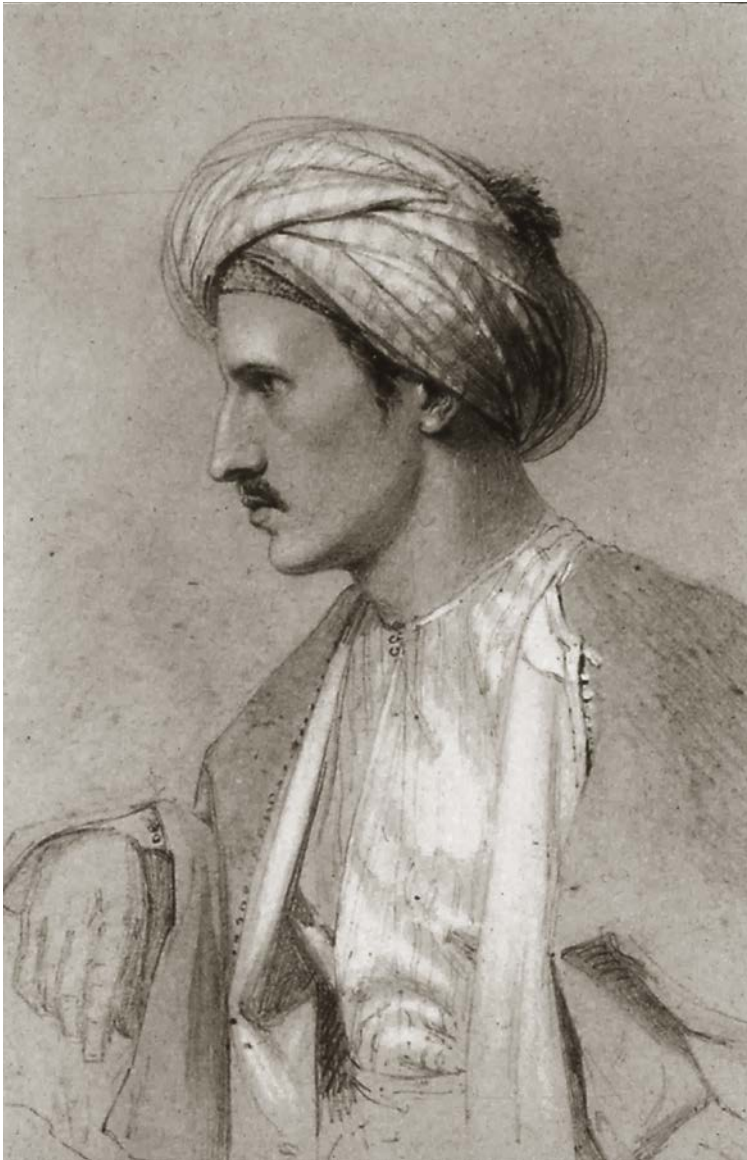
bakdraget under sin tredje vistelse i Egypten, i motsats till under tidigare resor, i och med att han hängav sig åt sina lexikografiska studier. Wallin skrev till sin tidigare lärare i Helsingfors, professor Gabriel Geitlin (1804–1871), i ett brev den 13 april 1844:

Hvad Lane beträffar, har jag ännu ej velat göra hans bekantskap, emedan, såsom jag erfarit, han lefver helt och hållet för sig sjelf och blott ibland Araber och högst ogärna emottar besök af någon Europe.³⁶

Det var inte lätt att få träffa Lane. Hans hus låg i en relativt avlägsen del av staden, långt från de stadsdelar som européerna bodde i. När Wallin gick för att söka upp huset på egen hand lyckades han inte hitta det.³⁷ Den brittiske generalkonsuln Sir Charles Murray (1806–1895) avrådde resenärer från att besöka Lane och både Lanes hustru och hans syster, Sophia Poole (1804–1891), författarinna till klassikern *The Englishwoman in Egypt*,³⁸ såg noga till att man inte nådde honom.

Men Lane var inte alltigenom någon enstöring och hans sociala umgänge inkluderade européer lika väl som egyptier. Främlingar med goda rekommendationer fick träffa honom, såsom egyptologen Richard Lepsius och den brittiska författarinnan Harriet Martineau (1802–1876), för att nämna endast två exempel. Även Wallin hade flera goda kontakter. Hans lärare i S:t Petersburg, shejk Muḥammad ʿAyyād al-Ṭaṇṭāwī (1810–1861), var vän till Lane och hade varit anställd av honom för arbetet med *Tusen och en natt*. Detta förde också med sig kontakten till al-Ṭaṇṭāwīs student i arabiska, fransmannen Fulgence Fresnel (1795–1855), Lanes närmaste vän vars verk Wallin storligen beundrade och hoppades utvidga. En kort tid efter att han anlant till Kairo mötte Wallin shejk Ibrāhīm al-Dasūqī (1811–1883), till vilken al-Ṭaṇṭāwī hade gett Wallin ett introduktionsbrev. al-Dasūqī arbetade nästan varje dag med Lane så Wallin antog, felaktigt nog, att al-Dasūqī skulle introducera honom för Lane.³⁹ En annan av Wallins bekanta i Kairo, kyrkoherden Johann Lieder, var också vän till Lane. Wallin kände vidare den egyptiske lärde och översättaren Rifāʿa al-Ṭaḥṭāwī (1801–1873), som regelbundet besökte Lanes hem. Med så många kontakter, varför lyckades inte Wallin träffa Lane?

Svaret kan ligga i att synen på moralen höll på att förändras inom det växande europeiska samfundet i Kairo och att andra européer eventuellt

EDWARD WILLIAM LANE (1801–1876) BODDE I KAIRO SAMTIDIGT SOM WALLIN.

ogillade Wallin på grund av hans beteende, t.ex. de sexuella eskapader med unga egyptiska kvinnor som han beskriver i sina dagböcker. Under 1820- och 30-talen levde unga europeiska män ofta ett ytterst lastbart liv i Egypten innan de återvände till Europa och tog på sig en respektabel mask. Detta stod i samklang med den viktorianska kod som höll på att utvecklas och som bland annat föreskrev att man kunde göra som man hade lust när man var utom synhåll, bara man inte blev ett samtalsämne bland folk. Resenärernas beteende hade i Egypten under de tidigare årtiondena kunnat hållas utom synhåll, men på 1840-talet var det europeiska samfundet mycket större och mycket mer observant; inte heller var landet längre en fristad och lekplats för män i och med att allt fler kvinnor kom till Egypten, också för att stanna. Där fanns även missionärer. Lanes syster Sophia, den huvudsakliga värdinnan i hans hus, var en strikt protestant och skulle inte ha välkomnat Wallin ifall hon hade nåtts av rykten om honom, vilket väl kan ha hänt. Detsamma gällde en annan av Wallins samtida i Kairo, konstnären John Frederick Lewis (1804–1876), som bodde där under hela 1840-talet och vars uppenbart vällustiga livsstil väckte ett brett ogillande inom det europeiska samfundet. Lewis livsstil fick tydligen Lane och hans familj att till och med bryta bekantskapen med honom.⁴⁰ Tjugo år tidigare skulle den ha väckt föga uppseende; den skulle nästan ha varit normen.

Wilkinson, Lane och Lewis är alla exempel på ett annat fenomen i detta kapitel av Västerlandets möte med Egypten: personer som stannade en längre tid i landet. Resenärer kom till Egypten i allt större skaror – de anlände på hösten, tillbringade några veckor i Kairo, gjorde resan med *dhahabīya* till Övre Egypten och Nubien och efter ännu en period i Kairo reste de från landet på våren. Men samma förbättrade förhållanden som stimulerade resandet ledde också till att besökare ville slå sig ner i Egypten och tillbringa årtal där, kanske hela livet, vilket ett aldrig tidigare skådat antal européer gjorde under det tidiga 1800-talet. Wallin räknas definitivt till dem som stannade en längre tid. Allt som allt vistades han närmare tre år i Egypten, mer tid än han tillbringade på Arabiska halvön.

Besökare som vistades en längre tid i Egypten kunde ha officiella positioner i och med att de diplomatiska och kommersiella kontakterna mellan Egypten och Europa intensifierades. Förutom de brittiska och franska konsulaten upprätthöll även andra europeiska nationer diplomatiska förbindelser

med Egypten, inklusive det ryska kejsardömet. Av den tyska läkaren Franz Pruner (1808–1883) fick Wallin låna en kopia av Lanes nyligen utkomna *Selections from the Qur-ân*.⁴¹ En särskilt viktig person i affärskolonin var A.C. Harris, som bodde i landet i flera årtionden fram till sin död i Alexandria 1869. Harris var så hjälpsam mot resenärer att han ibland felaktigt togs för brittisk konsul i Alexandria. Varje vinter seglade han och hans älskade dotter Selima upp för Nilen till Kairo och genom Övre Egypten till Nubien. Harris långa vistelse i Egypten tillät honom att bygga upp en stor samling av antikviteter, bland annat den berömda papyrus som bär hans namn, och att ge flera viktiga bidrag till den gryende egyptologin.

Flera av dem som vistades en längre tid i Egypten stannade kvar på Muḥammad 'Alī's begäran – paschan inte bara välkomnade européer till Egypten utan rekryterade dem också aktivt i sin tjänst för att verkställa utvecklingsprogram och utbilda personal. Inom ingenjörskonsten ledde eminenser som Louis Maurice Adolphe Linant de Bellefonds (1799–1883) viktiga offentliga arbeten, medan mindre kända personer såsom Charles Brine (d. 1821) var chef för en av paschans sockerfabriker. I dag är Brine nästan bortglömd men på sin tid var han välkänd på grund av sin vänlighet mot resenärer. För att drillas sin nya armé anförtrodde paschan den åt överste Joseph Sève (1788–1860), tidigare soldat i Napoleons arméer och senare ingift i Muḥammad 'Alī's familj och känd som Sulaimān Pascha i Egypten. Eftersom Muḥammad 'Alī lade stor vikt vid den allmänna hälsovården, utnämnde han doktor Antoine Barthélemy Clot (1799–1867) till chefskirurg i Kairo. Clot erhöll senare den turkiska titeln *bey*. Han införde vårdmetoder som för sin tid var i toppklass och samlade runt sig en stor europeisk personal, inklusive den tyska läkaren Franz Pruner.⁴² Pruner var väl bekant med Wallin och lånade honom böcker. Han var också en regelbunden besökare i Lanes hus,⁴³ men inte heller det räckte till för att ge Wallin tillträde.

Stora skaror av privatpersoner lockades således till Egypten på grund av säkerheten och möjligheterna där, på grund av att det var så förmånligt att leva där – priserna var mycket låga i jämförelse med Europa och man klarade sig långt med en liten peng – och på grund av landets läge: det var lätt att nå från väst, men ändå fast förankrat i öst. Detta förklarar varför många män och kvinnor av olika personliga skäl befann sig i landet, och med tiden gjorde de det bästa eller det sämsta av situationen. Det var också dessa faktorer som

lockade lärda och konstnärer till Egypten. En förlängd vistelse i Egypten gav dem aldrig tidigare skådade möjligheter till nära observationer och till ett samvetsgrant insamlande av forskningsmaterial.

Resenärernas erfarenheter i det tidiga 1800-talets Egypten var inte nödvändigtvis ytliga, åtminstone inte i jämförelse med senare generationers, men de som stannade en längre tid trängde mycket djupare in i det österländska livet och hittade sig själva en plats inom dess ramar. Som främlingar i ett främmande land anpassade de sig, använde landets klädsel, lärde sig dess språk och följde dess seder och bruk, för att använda det tidsenliga uttrycket. Någon klädbutik i Khān al-Khalīlī, Kairos största turkiska basar, var ofta en av de första anhalterna för en nyanländ europé, vare sig det var för ett kortare besök eller för en längre vistelse. Den europeiska klädseln passade dåligt i Egypten. Européerna var ännu ingen privilegierad grupp och de kunde utsättas för hån och diskriminering på grund av sin utländska klädsel. Detta hade först nyligen börjat förändras när Wallin var i Egypten. Den österländska klädseln tillät västerlänningarna att gå omkring utan att bli igenkända som européer och därmed lättare kunna ta del av den egyptiska verkligheten. Som Wallin skrev till Gabriel Geitlin: ”På mitt utseende och äkta Arabiska skägg taga numera alla människor mig för en Oriental och muslim.”⁴⁴

Vidare skänkte den österländska klädseln sin bärare en upplevelse av att i bokstavlig mening känna det österländska livets väv. Klädseln var emellertid inte densamma som de infödda egyptierna bar, utan snarare den distinkta och genast igenkännbara dräkt som bars av Egyptens lilla, men högst synliga, turkiska elit. Henry Westcar (1798–1868), känd för den papyrus som uppkallats efter honom, beskrev kortfattat i sin dagbok förändringen efter att han fått hjälp av Osman Effendi att klä sig i den turkiska dräkten:

Under his auspices I became to appearance a turk, my head shaved, a mame-luke turban & a proud look, I walked along the streets & the first day I found the difference of the change, when dressed in frank clothes every ragged arab that passed woul[d] run against & the soldiers elbow you & make you get out of their way[.] When I was a Turk & with my pipe bearer before me all got out of the way & the Arabs who were sitting down got up as I passed & saluted me[.] Then I was a great man ...⁴⁵

Vad gäller det arabiska språket var det praktiskt taget omöjligt att klara sig i Kairo utan kunskap i det, om så bara för att sköta sitt hushåll och utföra dagliga ärenden. En del av de besökare som vistades en längre tid i Egypten blev riktigt skickliga i språket. Kairo var en idealisk plats för studier i arabiska; ett exempel var Lane som under 1840-talet skrev på sin stora arabisk-engelska ordbok, ”hvars like ej skulle finnas i något språk”, enligt Wallin.⁴⁶ Lane var välkvalificerad för en sådan överväldigande uppgift. Hans lärare shejk al-Dasūqī sade om honom:

På hans tunga fanns ingen språklig inkorrektet (lukna) eller defekt (‘ayb) ... [han var] värtalig, som om han vore en ‘Adnani eller en Qahtani ... att han hade uppnått sådan värtalighet, trots att han var utlänning, väckte den största beundran.⁴⁷

Lanes vän Fulgence Fresnel delade Wallins begåvning för att lära sig många språk med häpnadsväckande lätthet och var troligen den mest fulländade arabisten i sin generation. Men Fresnels bestående inflytande på forskningen var ringa på grund av utebliven publicering och hans tendens att hoppa från ett ämne till ett annat.

En god arabiska kunde också vara viktig för affärerna och i yrkeslivet. Kyrkoherde Lieder, bekant till Wallin, predikade regelbundet på arabiska i sitt kapell och översatte kristna verk. Wallin var inte speciellt imponerad: ”Hvad som förundrade mig hos denne man, liksom hos andra Européer här, var att han ej talade bättre Arabiska, ehuru han länge varit här och äfven vinnlagt sig derom.”⁴⁸ Men Wallin satte ribban mycket högt. Han uttryckte reservationer till och med mot Fresnels arabiska, som antagligen var utmärkt.

Allt eftersom de personer som stannade en längre tid i Egypten gick allt djupare in i det österländska livet, övertog de många av landets seder och bruk. Precis som de blev vana vid den österländska klädseln, började de också trivas med egyptiska möbler, egyptisk mat och egyptiskt bordsskick. De lärde sig vad de skulle säga och när. De fick vänner, bekanta och affärs-kontakter bland den egyptiska befolkningen. Några antog en österländsk identitet i Egypten, Lane förvandlade sig till Mansūr Effendi och Wilkinson blev Ismā‘īl Effendi precis som Wallin tog rollen som ‘Abd al-Wālī. De blev så i grunden vana vid sin österländska livsstil att en del upplevde en

kulturchock när de återvände till sina hemländer. Det var fallet med Wallin som beklagade sig: ”jag kände på mig själf, att jag ej mera var för Europa”.⁴⁹

Att så leva sig in i sin omgivning var idealiskt för det vetenskapliga arbetet, även om forskningsresande måste akta sig för att förolämpa någon eller väcka andras misstänksamhet när de gjorde sina observationer. Att skissa eller göra anteckningar sågs med speciellt oblida ögon, vilket Wallin snart skulle märka. Några år senare när Richard Burton höll på att i Kairo finlipa sin roll som shejk ‘Abdallāh, en förberedelse inför hans pilgrimsfärd till Medina och Mekka, förebrådde hans shejk honom för att göra anteckningar: ”Vad är detta för styggelse? Det måtte du ha lärt dig i de kristnas länder. Gör bot!”⁵⁰ Lane insåg att det var nödvändigt att använda täckmantel när han gjorde skisser för att ”undvika att bli sedd på allmänna platser sysslade med så *hedniska* ting som att *teckna*”.⁵¹ Och, vilket Wallin snart insåg, om sådan aktivitet verkade malplacerad och väckte misstankar i Kairo kunde den vara rent ut sagt livsfarlig i Arabien, där han planerade att resa under förklädnad. Burton underströk detta: ”Sina anteckningar måste man hålla för sig själv, och ens skisser får aldrig bli sedda.”⁵² Lösningen för Wallin, liksom för Lane, blev att i smyg göra anteckningar under sin vida österländska klädnad.

Förebilden för många europeiska lärda som ville insupa det österländska livet, inklusive Wallin och Lane, var den hädangångne Johann Ludwig Burckhardt (1784–1817). Denne schweiziske upptäcktsresande, känd för att ha upptäckt Petra och Abu Simbel, kom till Österlandet efter att ha studerat arabiska i Cambridge. Han antog rollen som indisk muslimsk köpman vid namn Ibrāhīm ibn ‘Abdallāh som hade vuxit upp i England. Efter andra äventyr – bland annat gjorde han en pilgrimsfärd till Mekka och reste till Nubien – levde Burckhardt i flera år som shejk Ibrāhīm i Egypten, där han dog 1817 och begravdes som muslim på begravningsplatsen vid Bāb al-naṣr i Kairo. Även om hans arbeten influerade både Wallin och Lane, fick Lane veta att Burckhardt inte hade anpassat sig till det egyptiska samhället på långt när så väl som man hade trott. Lane skrev:

He conformed, in a great degree, to the habits of the Arabs; but not to such an extent as I consider necessary to obtain from them that confidence in his sympathy which would induce them to lay open to him their character...⁵³

JOHANN LUDWIG BURCKHARDT (1784–1817) SKREV EN RESESKILDNING FRÅN ARABIEN SOM WALLIN HADE MED SIG UNDER SINA EGNA RESOR I OMRÅDET.

Kairo var ett utmärkt ställe att ta avstamp i för resande som ville utforska Arabiska halvön och rentav ta sig in i de heliga städerna Mekka och Medina, stängda för icke-muslimer. Fastän det ligger utanför de strikta kronologiska ramarna för denna essä, är det klassiska exemplet, och ett som passar speciellt bra i Wallins fall, Richard Burton och hans bok *Personal Narrative of a Pilgrimage to El Medinah and Meccah*. I ett av bokens mest speciella kapitel beskriver Burton sin vistelse vid en *wakāla* eller karavanseraj i Jamālīya-kvarteret i Kairo 1853. Burton vistades där för att studera och öva sig i österländska manér och utveckla sin förklädning som shejk ‘Abdallāh, en afghansk dervisch och läkare. Wallin tillbringade på samma sätt ett årtionde tidigare sina första veckor i Kairo inhyst på en *wakāla*, innan han hyrde egna bostäder.⁵⁴ Det finns många andra likheter mellan Burtons och Wallins upplevelser i Kairo, inklusive det att de båda praktiserade medicin som ett sätt att komma det österländska samhället ännu närmare in på livet. Denna metod hade också använts av Johann Lieder och många andra resenärer och personer som vistades en längre tid i Österlandet. Burton insåg emellertid att det var viktigt för trovärdigheten att också ta betalt för sina tjänster och inte utföra dem gratis, en läxa som Wallin lärde sig först efter avsevärda besvär. Wallin och Burton var inte de enda som använde sig av Kairo som plats att förbereda sig för Arabien. Burton skriver:

A well-known French traveller, M. le Comte d’Escayrac de Lanture, was living at Cairo as a native of the East, and preparing for a pilgrimage when I was similarly engaged. Unfortunately he went to Damascus, where some disturbance compelled him to resume his nationality.⁵⁵

Kairo var en idealisk miljö för Wallin att finslipa sin rollfigur ‘Abd al-Wālī, en muslim från Buchara i Centralasien, och att lära sig hur man sitter, går, talar och använder de rätta artighetsfraserna, såsom det anstod en lärd shejk.⁵⁶

Utmärkande för Västerlandets möte med Egypten under det tidiga 1800-talet var, även om det inte innefattade Wallin, att mängden konstnärliga framställningar kraftigt ökade. Illustrationer, från någorlunda verklighetstrogna till vilt fantasifulla, hade under de föregående århundradena dykt upp i Egyptenresenärernas publikationer, men de var få till antalet. På 1800-talet ökade den konstnärliga produktionen och den antog allt mer varierande

former, tekniskt mer framstående, mer exakta och mer visuellt fantasifulla. Detta gav eko bland en växande och allt mer mottaglig publik.

Även det ökade avbildandet började med Napoleons expedition, vars visuella dokumentation av Egypten var något aldrig tidigare skådat. I expeditionen deltog ett häpnadsväckande stort antal individer som var skickliga skribenter, drivna tecknare och målare och ivriga att dokumentera de fornminnen de hade framför sig. Henry Salt, brittisk generalkonsul från 1815 fram till sin död tolv år senare, var en habil konstnär och också Giovanni Battista Belzoni (1778–1823), som var anställd hos Salt, kunde på ett dugligt sätt avbilda sina intryck. Lane var släkt med den store målaren Thomas Gainsborough (1727–1788) och hade varit lärling hos en gravör, och även Gardner Wilkinson gav upphov till bilder av bestående värde, trots att han var helt självlärd. Deras vän skotten Robert Hay (1799–1863) gav arbete åt team efter team av konstnärer, främst för dokumentation av fornminnen men också av arabisk arkitektur. Fransmännen Nestor l'Hôte (1804–1842) och Pierre Lehoux (1803–1883) dokumenterade tillsammans med italienaren Ippolito Rosellini (1800–1843) Jean François Champollions (1790–1832) egyptiska resa 1828–1830 i visuell form. Pascal Costes (1787–1879) och Achilles Prisse d'Avennes (1807–1879) studier över arkitekturen i Kairo och det islamiska formspråket blev förebilder med stort inflytande på senare studier. Den preussiska expeditionen till Egypten, ledd av Lepsius 1842–1845, resulterade i de häpnadsväckande folietrycken *Denkmäler aus Aegypten und Aethiopien*. När Wallin reste till Övre Egypten och Nubien var en av hans reskamrater den österrikiska konstnären Hubert Sattler (1817–1904).

Även om många av dessas och flera andra konstnärers produktion var av högt konstnärligt värde, var illustrationernas funktion i första hand dokumenterande. En högt utbildad byggnadsritare med genuin begåvning, som Frederic Catherwood (1799–1854), var idealisk för arbetet med att teckna av monument, rita upp topografin och göra kartor. En del av det kartografiska arbetet från dessa år visar även prov på stor konstnärlighet. Men sällan låg betoningen på konsten för dess egen skull. Den som först bröt mönstret var den skotska konstnären David Roberts (1796–1864). I vissa avseenden arbetade Roberts inom en väletablerad tradition. Hans resa till Egypten 1838–1839 var i stort sett en standard vinterresa på några månader. Liksom sina föregångare beskrev han ruten längs Nilen och uppmärksammade den isla-

miska arkitekturen i Kairo. Men Roberts fäste också vikt vid själva bilderna, och även om de förefaller vara fulla av levande detaljer, lät han inte exaktheten hindra sin konstnärliga fantasi. Roberts egyptiska tryck, som vackert bearbetades av tidens främsta färglitograf Louis Haghe (1806–1885), är bland de mest välkända bildframställningarna av Egypten.⁵⁷

Nästa steg togs under 1840-talet av John Frederick Lewis och var ett steg in i den orientaliska konstens genre. Denna genre övergav resebeskrivningen som infallsvinkel och brydde sig relativt litet om fornminnen, utan fokuserade i stället på scenerierna i det samtida Egypten och på islamiska mönster och islamiskt formspråk. Egypten erbjöd enorma möjligheter inom dessa områden, som den brittiska romanförfattaren William Makepeace Thackeray (1811–1863) observerade i sin resedagbok från 1844. Thackeray skrev:

There is a fortune to be made for painters in Cairo and materials for a whole Academy of them. I never saw such a variety of architecture, of life, of picturesqueness, of brilliant colour, and light and shade. There is a picture in every street, and at every bazaar stall. Some of these our celebrated water-colour painter, Mr. Lewis has produced with admirable truth and exceeding minuteness and beauty; but there is room for a hundred to follow him; and should any artist (by some rare occurrence) read this, who has leisure, and wants to break new ground, let him take heart, and try a winter in Cairo, where there is the finest climate and the best subjects for his pencil.⁵⁸

Lewis kan verkligen räknas till en av dem som vistades en längre tid i Egypten. Han bodde där från 1841 till 1851 och blev, enligt en recensent, ”när det gällde kunskap om orientalerna fullständigt en av dem”,⁵⁹ i så hög grad att han blev något skandalomsusad i tidens förändrade moraliska klimat. Wallin och Lewis kunde ha haft mycket gemensamt, men det finns inget bevis på att de två männen någonsin möttes. Lewis använde sina erfarenheter i Egypten och sin fantastiska teknik till att sätta en hög standard på den orientalistiska konstens blomstringsperiod under andra hälften av 1800-talet – John Ruskin (1819–1900) bedömde hans *A Frank Encampment in the Desert of Mount Sinai* som ”en av de mest underbara bilderna i världen”.

Beträffande den visuella framställningen bör det nämnas att fotografiet också gjorde sitt intåg i Egypten vid mitten av 1800-talet; Egypten har en

speciell plats i fotografins historia på grund av sitt sublimes ljus och sina spektakulära scenerier.⁶⁰ Inom några månader efter att Daguerre (1787–1851) hade uppfunnit fotografiapparaten fanns det flera européer som hade den i Kairo. Den därpå följande utvecklingen av kalotypien och våtplåtsfotografiet fann också genast sin tillämpning i Egypten. Maxime Du Camp (1822–1894), som reste i Egypten med Gustave Flaubert 1849–1850, visade sig vara en mästare på kalotypien med sin *Egypte, Nubie, Palestine et Syrie*.⁶¹

Men Kairo och Egypten förändrades och det gjorde också människorna som kom till Egypten. Besökarnas antal ökade än en gång under 1840- och 1850-talen när ångbåtstrafiken från Europa blev regelbunden. Kairo hade tidigare inte haft ett enda europeiskt hotell, bortsett från ett vårdshus som man allmänt skydde, men på 1840-talet fanns det redan två – Shephard's English Hotel och Hôtel d' Orient. Egyptenresor planerades av Thomas Cook (1808–1892) och guidades av Sir Gardner Wilkinsons *Handbook for Travelers in Egypt*.⁶² Resenärer som tog landrutten till Indien dröjde sig ofta kvar i Egypten. Lane noterade förändringen och beklagade sig inför sin vän Robert Hay 1848:

Really the travellers of the present day in this country are as different from the old as can well be conceived: they fly about in a wonderful manner, & seem to want railroads more than anything else.⁶³

En järnväg mellan Alexandria och Kairo byggdes i själva verket mindre än ett årtionde senare och det talades om en kanal mellan Medelhavet och Röda havet vid Suez. Resenärernas epok höll på att ge vika för turisternas.⁶⁴

Trots att Kairo för många västerländska betraktare hade verkat oföränderlig, påverkade de ovannämnda förändringarna både den urbana strukturen och samhällslivet. Kända landmärken började försvinna, t.ex. den nordvästra medeltida porten Bāb al-ḥadīd, och förstörelseprocessen kulminerade i kediv Ismā'īls dröm att förvandla Kairo till ett Paris vid Nilen under sin katastrofala regim mellan 1863 och 1879. Många observatörer såg en parallell förändring hos egyptierna själva, inte nödvändigtvis till det bättre, i och med att de utsattes för ökat västerländskt inflytande. Lane ansåg redan på 1830-talet, när han skrev *Manners and Customs of the Modern Egyptians*, att han dokumenterade gamla livsformer som höll på att försvinna för alltid. I det långa

loppet visade sig det egyptiska samhället vara mycket mera bestående än vad många hade fruktat, men att en förändring noterades var i sig ett tecken på den förändrade karaktären i mötet mellan öst och väst.

Muhammad ʿAlī's död i augusti 1849, bara några dagar innan Wallin reste från Egypten, markerade slutet på en epok. Under årtionden hade han med fast hand styrt Egypten och skapat förhållanden där resenärer eller västerlänningar som vistades en längre tid kunde trivas, medan han omorganiserade landets förvaltning och ekonomi i grunden. Armén och flottan, ofta under kommando av hans son Ibrāhīm (1789–1848), som var en skicklig general och aldrig förlorade ett slag, utvidgade sitt inflytande till Sudan, Syrien, Hijazområdet och vidare. Efter 1839, när västmakterna fruktade att Muhammad ʿAlī skulle förinta det osmanska imperiet, blev han tvungen att minska på militärmakten och göra eftergifter för västliga ekonomiska intressen. Även då fortsatte han att regera effektivt ända tills han insjuknade under sina sista år. Han lyckades också utverka en garanti för att rätten att styra Egypten skulle nedärvas inom hans familj. Sir Charles Murray, den brittiska generalkonsuln, insåg innebörden i paschans bortgång och rapporterade till London:

The old inhabitants remember and talk of the chaos and anarchy from which he rescued this country: the younger compare his energetic rule with the capricious vacillating government of his successor; and all classes whether Turk, or Arab, not only feel, but do not hesitate to say openly that the prosperity of Egypt has died with Muhammad Ali.⁶⁵

Olyckligtvis hade Muhammad ʿAlī's son Ibrāhīm dött redan tidigare och hans efterföljare var oförmögna att leda landet lika framgångsrikt. Allt eftersom deras makt minskade, ökade Västerlandets inflytande över Egypten på ett sätt som i grunden ändrade karaktären hos mötet mellan Västerlandet och Egypten. Muhammad ʿAlī hade uppmuntrat västerlänningar att komma till Egypten och ibland visat dem stor ynnest, men dessa var alltid medvetna om att de var gäster i ett främmande land. De kunde räkna med en viss hjälp från konsulatet ifall de råkade i knipa, men de måste respektera Egyptens lagar och regeringens arbetssätt. Muhammad ʿAlī var alltför mäktig för att leka med.

Men vid mitten av århundradet började västerlänningarna i Egypten bete

sig allt mer självsäkert, rentav arrogant, när det gällde lagen, de samhälleliga sederna och i affärer. De visste att deras överträdelser inte skulle dömas i egyptisk domstol utan i domstolar vid deras nationella konsulat. Det fanns mer än ett dussin sådana domstolar som följde sina egna lagar och effektivt tillämpade dem utanför det egyptiska juridiska systemets kontroll. Ett försök till reform 1875 resulterade endast i de hatade ”blandade domstolarna”, som gjorde situationen ännu värre. Förändringen var tydlig redan för Richard Burton 1852:

Egyptian authority has of late years lost half its prestig. When Mr. Lane first settled at Cairo, all Europeans accused of aggression against Moslems were, he tells us, surrendered to the Turkish magistrates. Now, the native powers have no jurisdiction over strangers, nor can the police enter their houses.⁶⁶

Detta var en del av en process under vilken Egypten förlorade kontrollen inte endast över sitt rättssystem utan också över sina finanser och slutligen kom i det brittiska imperiets besittning, i alla andra avseenden än till namnet.

Beteendet hos västerlänningar i Egypten förändrades också på andra sätt. Under tidigare årtionden hade de oftast i någon mån antagit landets språk, klädedräkt och yttre samhälleliga seder, om så bara för att det gav dem högre status. Medan den österländska klädseln tidigare hade gett sin bärare respekt och aktning, var det nu tvärtom. Den västerländska klädseln ingav aktning. Vare sig de var hemma, gjorde affärer, vistades på hotell eller klubbar eller reste genom landet, levde européerna allt mer som européer och ratade värdlandets seder och bruk. Lucie Duff Gordon (1821–1869), som levde på österländskt vis och umgicks nära med sina egyptiska grannar, var en anakronism på 1860-talet – ”jag tycker inte så värst mycket om civilisationen”, skrev hon. Detta trots att hennes *Letters from Egypt* snabbt blev mycket populär och är en av de bästa av de många reseberättelserna från 1800-talets Egypten.⁶⁷

Färre västerlänningar som bodde i Egypten tog sig besväret att lära sig arabiska och det behövdes i vilket fall som helst i allt mindre grad. De som under tidigare årtionden hade rest eller vistats längre tider i landet hade i allmänhet egyptiska vänner, bekanta och andra personliga kontakter. Också Wallin hade många sådana kontakter, allt från lärda forskare till unga egyptiska kvinnor. Detta förändrades så fullständigt att det vid slutet av århund-

radet var ovanligt att européer hade några som helst meningsfulla sociala kontakter med egyptier. Sir Ronald Storrs (1881–1955) beskriver beskt hur brittiska myndighetspersoner och deras familjer levde avskilt från det egyptiska livet:

All, therefore, that the Egyptian official, high or low, saw of the average British official was a daily face gazing at him across an office desk from 8 a.m. to 1 p.m., Fridays excepted. The unofficial Egyptian saw not even that. Exchanges of visits were now almost unknown and the hundred contacts and humanities that come from knowing people 'at home' – from little Ahmad's teething or Mustafa's progress in English or in football – were hopelessly excluded. Nor was there, save for one or two notable exceptions, the faintest effort on the part of the official's wife to make the acquaintance, still less cultivate the friendship, of the wives or daughters of her husband's colleagues or subordinates; and it was with an air of virtuous resignation that she steeled herself to sacrifice an afternoon for a call upon an Egyptian or Turkish lady, as likely as not better born, better bred, better read, better looking and better dressed than herself.⁶⁸

Det fanns fortfarande undantag som Sir Harry Boyle (1863–1937), det brittiska konsulatets orientaliska sekreterare. Boyle blev så skicklig på arabiska och kunnig beträffande det egyptiska samhället att han kunde gå genom staden utklädd till turk och samla in värdefull information till sin regering. Men Boyles bedrifter betraktades inte med beundran utan snarare med ogillande av hans landsmän. Inofficiellt belönade de honom med den tveydiga komplimangen att han "känner Österlandet mycket väl – allt för väl, om ni frågar mig".⁶⁹ Wallin skulle också ha betraktats med rent ogillande, som en som kände Österlandet alldeles för väl.

Lyckligtvis för Wallin kom han till Egypten redan tidigare. Bara ett decennium senare skulle han kanske ha känt som Burton, som klagade: "Faraonernas land håller på att bli civiliserat, och det på ett oangenämt sätt."⁷⁰ Ett särskilt kapitel i Västerlandets möte höll på att gå mot sitt slut när Wallin lämnade Egypten 1849, ett kapitel vars karaktär man måste förstå för att kunna uppskatta det fullt ut. Publiceringen av Wallins samlade skrifter kommer att bli ett viktigt bidrag till denna förståelse. Hans vistelse i Egypten

var mycket mer än bara en anhalt på vägen till Arabien; den var ett centralt element i hans upplevelse av Främre Orienten. Georg August Wallin är väl ihågkommen som en upptäckare av Arabien, och rätt så, men hans material kommer att visa att han också var en skarp iakttagare av Egypten, ett land han kände rentav ännu bättre än Arabien.

Översättning av Robin Valtiala

Notes

- ¹ Herodotos, *Herodotos' från Halikarnassos Muser eller Nio historiska böcker*, första delen, öfversättning af Fr. Carlstedt, Stockholm: L.J. Hierta 1871, 2.35.
- ² För litteratur över Västerlandets möte med Egypten se Ibrahim Hilmys, *The Literature of Egypt and the Soudan from the Earliest Times to the Year 1885 Inclusive*, 2 vols., London: William Clowes and Sons 1886; Martin R. Kalfatovic, *Nile Notes of a Howadji. A Bibliography of Travelers' Tales from Egypt, from the Earliest Time to 1918*, Metuchen: Scarecrow Press 1992. Nyttig är även Richard Bevis, *Bibliotheca Cisorientalia. An Annotated Checklist of Early English Travel Books on the Near and Middle East*, Boston: G.K. Hall and Co. 1973. Jean-Marie Carré, *Voyageurs et écrivains français en Égypte*, 2 vols., Le Caire: l'Institut français d'archéologie orientale 1932 innehåller viktig information men bör användas med eftertanke.
- ³ John Baines and Jaromir Malek, *Atlas of Ancient Egypt*, Cairo: The American University in Cairo Press 2002, s. 25.
- ⁴ Richard Pococke, *A Description of the East, and some Other Countries*, 2 vols., London: W. Bowyer [for the author] 1743–1745; Frederik Ludvig Norden, *Voyage d'Égypte et de Nubie*, 2 vols., Copenhagen: Imprimerie de la Maison Royale 1755 (engelsk upplaga 2 vols., London: Royal Society 1757); James Bruce, *Travels to Discover the Source of the Nile, in the Years 1768, 1769, 1770, 1771, 1772, & 1773*, 5 vols., Edinburgh: G.G.J. and J. Robinson 1790; Claude Etienne Savary, *Lettres sur l'Égypte où l'on offre le parallèle des moeurs anciennes et modernes de ses habitans*, 3 vols., Paris: Onfroi 1785–1786; Constantin Volney, *Voyage en Syrie et en Égypte pendant les années 1783, 1784 et 1785*, 2 vols., Paris: Volland et Desenne 1787.
- ⁵ Homeros, *Odysseen*, översatt av Erland Lagerlöf, Stockholm: Wahlström & Widstrand 1994, 4.483.
- ⁶ Warren R. Dawson, "The first Egyptian society", *Journal of Egyptian Archaeology* 23, 1937, s. 259–260; M. Anis, "The first Egyptian society in London (1741–1743)", *Bulletin de l'Institut français d'archéologie orientale* 50, 1952, s. 95–105.
- ⁷ British Library, Department of Manuscripts, Additional Manuscript 52362.
- ⁸ *Description de l'Égypte. Ou recueil des observations et des recherches qui ont été faites en Égypte pendant l'expédition de l'armée française, publiée par les ordres de sa majesté l'empereur Napoléon le Grand*, 20 vols., Paris 1809–1824. Mest känd är den andra upplagan från 1820–1830.
- ⁹ James Stevens Curl, *Egyptomania. The Egyptian Revival. A Recurring Theme in the History of Taste*, Manchester: Manchester University Press 1994; Jean-Marcel Humbert, Michael Pantazzi and Christiane Ziegler, *Egypt in Western Art, 1730–1930*, Paris: Editions de la réunion des musées nationaux 1994.
- ¹⁰ Dominique Vivant Denon, *Voyage dans la Basse et la Haute Égypte, pendant les campagnes du Général Bonaparte*, Paris: Didot 1802.
- ¹¹ Raymond Schwab, *The Oriental Renaissance. Europe's Rediscovery of India and the East, 1680–1880*, translated by Gene Patterson-Black and Victor Reinking, New York: Columbia University Press 1984, s. 11.
- ¹² Percy Bysshe Shelley, "Ozimandias" och "Alastor, or the spirit of solitude".
- ¹³ François-René de Chateaubriand, *Itinéraire de Paris à Jérusalem*, Paris: Le Normant 1811.
- ¹⁴ Alphonse de Lamartine, *Voyage en Orient*, 4 vols., Paris: Ch. Gosselin et Furne 1836.
- ¹⁵ *Flaubert in Egypt. A Sensibility on Tour*, edited and translated by Francis Steegmuller, Harmondsworth: Penguin 1972, s. 11.

- ¹⁶ Gérard de Nerval, *Voyage en Orient*, Paris: Charpentier 1851.
- ¹⁷ Det finns ingen heltäckande biografi över Muḥammad 'Alī, men en diskussion om karaktären av hans styre och reformer finns i Khaled Fahmy, *All the Pasha's Men. Mehmed Ali, His Army and the Making of Modern Egypt*, Cambridge: Cambridge University Press 1997.
- ¹⁸ Richard Robert Madden, *Egypt and Mohammed Ali*, London: Hamilton, Adams, & Co. 1841, s. 25–26.
- ¹⁹ Nationalbiblioteket (NB), G.A. Wallins arkiv, G.A. Wallins brev till G. Geitlin 15/4 1849, coll. 468.
- ²⁰ Richard F. Burton, *Personal Narrative of a Pilgrimage to El Medinah and Meccah*, 2 vols., London: Longman, Brown, Green, Longmans, and Roberts 1857, vol. 1, s. 29.
- ²¹ Edward William Lane, *Description of Egypt. Notes and Views in Egypt and Nubia, Made during the Years 1825, –26, –27, and –28. Chiefly Consisting of a Series of Descriptions and Delineations of the Monuments, Scenery, &c. of those Countries. The Views, with Few Exceptions, Made with the Camera-lucida*, edited and with an introduction by Jason Thompson, Cairo: The American University in Cairo Press 2000, s. 77.
- ²² Deborah Manley and Peta Réé, *Henry Salt. Artist, Traveller, Diplomat*, *Egyptologist*, London: Libri 2001; Ronald L. Ridley, *Napoleon's Proconsul in Egypt. The Life and Times of Bernardino Drovetti*, London: Rubicon Press 1998.
- ²³ Jason Thompson, "Osman Effendi: a Scottish convert to Islam in early nineteenth-century Egypt", *Historians in Cairo. Essays in Honor of George Scanlon*, Jill Edwards (ed.), Cairo & New York: The American University in Cairo Press 2002, s. 81–105.
- ²⁴ *Quarterly Review* 28, oktober 1823, s. 60. Engelskt original: If the old 'Land of Egypt' be not thoroughly known, it is not from any want of travellers and travel-writers.
- ²⁵ Kalfatovic 1992.
- ²⁶ John Gardner Wilkinson, *Manners and Customs of the Ancient Egyptians*, 6 vols., London: John Murray 1837–1841.
- ²⁷ Edward William Lane, *An Account of the Manners and Customs of the Modern Egyptians. Written in Egypt during the Years 1833, –34, and –35, Partly from Notes Made during a Former Visit to that Country in the Years 1825, –26, –27, and –28*, Edward Stanley Poole (ed.), London: John Murray 1860 (nytryck London: J.M. Dent & Sons 1966; senaste upplagan Cairo: The American University in Cairo Press 2003; svensk översättning av Bo Ericson, Furulund: Alhambra 1998).
- ²⁸ Warren R. Dawson and Eric P. Uphill (eds.), *Who Was Who in Egyptology*, third revised edition by Morris L. Bierbrier, London: Egypt Exploration Society 1995, s. 443–445; Jason Thompson, *Sir Gardner Wilkinson and His Circle*, Austin: University of Texas Press 1992.
- ²⁹ M.L.M. Carey, *Four Months in a Dahabëéh; or, Narrative of a Winter's Cruise on the Nile*, London: L. Booth 1863, s. 61.
- ³⁰ Se s. 69 i detta band.
- ³¹ Lane 1860, s. 362–363. Engelskt original: In the hands of a good performer, the náy yields fine, mellow tones, it requires much practice to sound it well.
- ³² Utdrag ur manuskriptet till *Description of Egypt*, Bodleian Library, Department of Western Manuscripts, Ms. Eng. misc. d. 234, ff. 5–5v. Engelskt original: throw myself entirely among strangers; to adopt their language, their customs and their dress; and, in associating almost exclusively with the natives, to prosecute the study of their literature.
- ³³ Lane 2000.
- ³⁴ Edward William Lane, *The Thousand and One Nights, Commonly Called, in England, the Arabian Nights' Entertainments. A New Translation from the Arabic, with Copious Notes*, 3 vols., London: Charles Knight and Co. 1839–1841 (senare upplaga Edward Stanley Poole (ed.), London: John Murray 1859).
- ³⁵ Edward William Lane, *An Arabic–English Lexicon. Derived from the Best and the Most Copious Eastern Sources. Comprising a Very Large Collection of*

- Words and Significations Omitted in the Kámoos, with Supplements to its Abridged and Defective Explanations, in Prose and Verse*, 8 vols., London: Williams and Norgate 1863–1893.
- ³⁶ Se s. 295 i detta band.
- ³⁷ Se s. 191 i detta band.
- ³⁸ Sophia Poole, *The Englishwoman in Egypt. Letters from Cairo, Written during a Residence there in 1842, 3, & 4. With E.W. Lane, Esq., Author of 'The Modern Egyptians'*, 3 vols., London: Charles Knight and Co. 1844–1846. Wallin såg detta verk i Egypten en kort tid efter att det publicerats. NB, G.A. Wallins arkiv, G.A. Wallins dagbok, 25/9 1844, coll. 468.
- ³⁹ Se s. 295 i detta band.
- ⁴⁰ Jason Thompson, *Edward William Lane 1801–1876. The Life of the Pioneering Egyptologist and Orientalist*, London: Haus Publishing 2010, s. 534–536, 537.
- ⁴¹ NB, G.A. Wallins arkiv, G.A. Wallins dagbok 6/9 1844, coll. 468; Edward William Lane, *Selections from the Kur-ân, Commonly Called in England, the Koran. With an Interwoven Commentary. Translated from the Arabic, Methodically Arranged, and Illustrated by Notes, Chiefly from Sale's Edition. To which is Prefixed an Introduction Taken from Sale's Preliminary Discourse, with Corrections and Additions*, London: James Madden and Co. 1843.
- ⁴² Clot-Bey var också författaren till den utmärkta *Aperçu general sur l'Égypte*, 2 vols., Paris: Fortin, Mason, et Cie 1840.
- ⁴³ Stanley Lane-Poole, *Life of Edward William Lane*, London: Williams and Norgate 1877, s. 115.
- ⁴⁴ NB, G.A. Wallins arkiv, G.A. Wallins brev till G. Geitlin 30/10 1844, coll. 468.
- ⁴⁵ Henry Westcars manuskriptdagbok, Deutsches Archäologisches Institut, Abteilung Kairo, Bibliothek, s. 253.
- ⁴⁶ NB, G.A. Wallins arkiv, G.A. Wallins dagbok 15/10 1844, coll. 468.
- ⁴⁷ Geoffrey Roper, "Texts from nineteenth-century Egypt: the role of E.W. Lane", *Travellers in Egypt*, Paul and Janet Starkey (eds.), London: I.B. Tauris Publishers 1998, s. 248.
- ⁴⁸ Eugene Stock, *The History of the Church Missionary Society. Its Environment, Its Men and Its Work*, 3 vols., London: Church Missionary Society 1899, vol. 1, s. 351; NB, G.A. Wallins arkiv, G.A. Wallins dagbok 15/10 1844, coll. 468.
- ⁴⁹ NB, G.A. Wallins arkiv, G.A. Wallins dagbok 21/9 1849, coll. 468.
- ⁵⁰ Burton 1857, vol. 1, s. 71.
- ⁵¹ Manuskriptudrag av Lanes *Description of Egypt*, Ashmolean Museum, Griffith Institute, Archives, Lane MSS 6.1.81v–82.
- ⁵² Richard F. Burton, "Journey to Medina, with route from Yambu", *Journal of the Royal Geographical Society* 24, 1854, s. 225.
- ⁵³ Lane, *The Thousand and One Nights*, revised edition, Edward Stanley Poole (ed.), London: John Murray 1859, vol. 1, s. 465–466, n. 3.
- ⁵⁴ Burton 1857, vol. 1, kapitel 4, "Life at the Wakaleh".
- ⁵⁵ Burton 1857, vol. 1, s. 4.
- ⁵⁶ M. Trautz, "G.A. Wallin. A forgotten explorer of Arabia", *Journal of the Royal Central Asian Society* 19, 1932, s. 135.
- ⁵⁷ David Roberts, *Egypt & Nubia*, 3 vols., London: F.G. Moon 1846–1848.
- ⁵⁸ Mr. M.A. Titmarsh [William Makepeace Thackeray], *Notes of a Journey from Cornhill to Grand Cairo, by Way of Lisbon, Athens, Constantinople, and Jerusalem. Performed in the Steamers of the Peninsular and Oriental Company*, London: Chapman and Hall 1846, s. 278–279.
- ⁵⁹ *Illustrated London News*, 25.3.1865, s. 285.
- ⁶⁰ Kathleen Stewart Howe, *Excursions Along the Nile. The Photographic Discovery of Ancient Egypt*, Santa Barbara: Santa Barbara Museum of Art 1993.
- ⁶¹ Maxime Du Camp, *Égypte, Nubie, Palestine et Syrie. Dessins photographiques recueillis pendant les années 1849, 1850 et 1851*, Paris: Pillet 1852. Du Camps resebeskrivning heter *Le Nil (Égypte et Nubie)*, Paris: Hachette 1854.
- ⁶² John Gardner Wilkinson, *A Handbook for Travellers in Egypt. Including Descriptions of the Nile to the Second Cataract, Alexandria, Cairo, the Pyramids, and Thebes [etc.]*, London: John Murray 1847.

- ⁶³ Bodleian Library, Department of Western Manuscripts, Ms. Eng. lett d. 165, E.W. Lanes brev till R. Hay, 2/6 1848, ff. 152–153.
- ⁶⁴ Paul Fussell, *Abroad. British Literary Traveling between the Wars*, Oxford & New York & Toronto & Melbourne: Oxford University Press 1980, s. 37–50.
- ⁶⁵ Public Record Office, Kew, F.O. 78/804, Sir C. Murrays brev till Lord Palmerston, 5/8 1849.
- ⁶⁶ Burton 1857, vol. 1, s. 117.
- ⁶⁷ Lucie Duff Gordon, *Letters from Egypt, 1863–65*, London: Macmillan 1865.
- ⁶⁸ Ronald Storrs, *The Memoirs of Sir Ronald Storrs*, New York: G.P. Putnam's Sons 1937, s. 88–89.
- ⁶⁹ Storrs 1937, s. 64.
- ⁷⁰ Burton 1857, vol.1, s. 17.

Om utgåvan

I BAND 2 av *Skrifter* utges Georg August Wallins samtliga kända dagböcker och brev från perioden 14 december 1843 till 3 september 1844. Också två brev skrivna av Gabriel Geitlin till Wallin är inkluderade i bandet. Allt som allt utges här 46 lägg dagboksanteckningar, fyra brev skrivna av Wallin (21/2, 13/4, 31/8 och 3/9 1844), två brev till Wallin (18/4 och 3/7 1844) och 15 originalsidor med listor över Wallins utgifter på arabiska. Manuskriptbeskrivningarna gäller endast dokument skrivna av Wallins hand.

Georg August Wallin kom fram till Alexandria den 13 december 1843. Han hade ca ett halvt år tidigare rest från Helsingfors via Hamburg, Paris, Marseille och Konstantinopel till Egypten. Resan var en forskningsresa och huvudavsikten var att undersöka de arabiska dialekterna i Egypten och på Arabiska halvön och bekanta sig med wahhabiternas läror. Dagboksanteckningarna i band 2 innehåller beskrivningar av hans första tid i Egypten då han bodde i städerna Alexandria och Kairo och gjorde en kortare resa till Nedre Egypten. Dagen innan Wallin reste från Alexandria till Kairo antog han den påhittade identiteten som muslimen ‘Abd al Wālī från Centralasien. Under återstoden av sin ca sex år långa forskningsresa levde han som muslim. Breven inkluderade i band 2 innehåller liknande anteckningar som dagboken och de av Wallins hand är alla skrivna i Kairo. De arabiska listorna över utgifter skrev Wallin i Kairo.

Wallin skrev dagbok under hela resan och baserade sina brev på dessa dagboksanteckningar. I utgåvan är materialet ordnat gruppvis med dagböckerna först, därefter breven, och sist listorna över utgifter. Dagböckerna är placerade först eftersom breven i hög grad baserar sig på dem. Inom avsnitten är ordningen kronologisk. Materialet är sammanhängande utan längre avbrott. Inga teckningar förekommer. Wallin skrev på flera olika språk och använde sig av fyra olika alfabet: det latinska, det arabiska, det kyrilliska och

OM UTGÅVAN

det grekiska. I utgåvan är främmande ord och uttryck skrivna med latinska, grekiska och kyrilliska bokstäver översatta och kommenterade i den löpande kommentaren och i ordförklaringarna. Främmande ord och uttryck skrivna med arabiska alfabetet är translittererade till latinska alfabetet i den löpande texten. Originalen skrivna med arabiska bokstäver samt en språkligt korrigerad version och en översättning återfinns i marginalen. Brevet och listorna över utgifter på arabiska är återgivna enligt originalen med en översättning till svenska.

Anvisningar för läsaren

UTGÅVANS MATERIAL är återgivet diplomatariskt enligt originalhandskrifterna. En del normaliseringar har gjorts för att underlätta förståelsen av materialet. Dessa normaliseringar gäller främst användningen av versaler, skiljetecken och diakritiska tecken (undantaget Wallins arabiska translittereringar). Normaliseringar och konsekvensrättelser har företagits i följande fall:

- Kompletteringar har tillfogats inom [] i de fall läsningen av texten annars försvåras.
- Textpassager som har förstörts i originaltexterna har markerats med [...].
- Ord eller motsvarande som Wallin har utelämnat i originaltexterna återges med ...
- Sidbyte i originaltexterna har markerats med ✎ (undantaget det arabiska brevet).
- ~~~ används av Wallin i originalen och har betydelsen av ett tankestreck.
- Enstaka utelämnade bokstäver och uppenbara skrivfel har rättats.
- Gemen bokstav återges med versal i början av mening.
- Enstaka ord skrivna med arabiska bokstäver är translittererade i den löpande texten, men finns i originalform med en översättning i marginalen.
- Arabiska translittererat enligt *Encyclopaedia of Islam Three* (EI3).
- Ryska translittererat enligt svensk återgivning.
- Understrykningar återges med kursiv.
- Utelämnade punkter har införts.
- Överstrykningar, tillägg, ändringar o.s.v. av Wallins hand i originaltexten redogörs för i avsnittet ”Ändringar i handskrifterna”.

Arabiska personnamn

Det arabisk-islamiska manliga namnskicket placerade sin bärare ganska exakt i samhället.

Namnet består i princip av fem olika namnkategorier:

ism, personligt namn som fås vid födseln (t.ex. Muḥammad)

nasab, faderns namn (t.ex. ibn Ya'qūb, Jakobs son)

nisba, ett eller flera beskrivande namn som berättar varifrån han är hemma, var han studerat, vad hans yrke är, vilken islamisk lagskola han bekänner (t.ex. al-Shāfi'ī, person som tillhör den shāfi'ītiska lagskolan)

laqab, eventuellt hedersnamn, inte alla förunnat, eller möjligen öknamn (t.ex. Majd al-dīn, religionens ära; al-Ḥāfiẓ, en som kan Koranen utan till; al-Jāhiz, glosögd)

kunya, sonens namn sätts till faderns namn efter att sonen har fötts (Abū al-Ṭāhir, Ṭāhirs far).

Därmed får vi: Abū al-Ṭāhir Muḥammad ibn Ya'qūb Majd al-dīn al-Shāfi'ī al-Azharī al-Dasūqī al-Miṣrī. Denna Muḥammad, som är son till Ya'qūb och far till al-Ṭāhir, bekänner sig till den shāfi'ītiska lagskolan, han har studerat vid al-Azhar och är hemma i staden Dasūq i Egypten. Hans *laqab* "religionens ära" visar att han sysslar med och uppskattas inom den religiösa lärdomen. Han kallas möjligen Abū al-Ṭāhir, men också Muḥammad är möjligt, eller Ibn Ya'qūb eller Majd al-dīn eller något av nisborna.

Många av Wallins vänner i Egypten bär det personliga namnet (*ism*) 'Abd + någonting (t.ex. 'Abdallāh, guds tjänare). Inom islam anser man att gud har 99 "sköna namn" (*asmā' al-ḥusnā*), det vill säga attribut till gud i Koranen. Dessa attribut sätts till ordet tjänare för att bilda personliga namn, t.ex. 'Abd al-Khāliq, skaparens tjänare.

Det arabisk-islamiska namnskicket kvarlevde praktiskt taget oförändrat ända till 1900-talet då det började förenklas. Om allt detta kan man läsa utförligare i Schimmel 1993.

Translitterering av arabiskan hos Wallin och i utgåvan

Arabiskan skrivs med en annan skrift vilket gör att återgivandet av den med vårt latinska alfabet utgör ett problem. Då den lärda världen inte har lyckats ena sig om en enhetlig translitterering måste man välja något alternativ och i dagens värld med engelskan som *lingua franca* är det naturligt att ta det engelska som utgångspunkt. Det överraskande är att Wallin efter några strävanden med att bl.a. följa Edward William Lanes olyckliga och kritiserade transkription från 1830-talet mycket snabbt skapade sig ett eget system som står nära dagens engelska. Det är kanske skäl att påpeka att skillnaden mellan translitterering och transkribering är den, att i den förra är det inte nödvändigt att känna till uttalet av orden då man överför bokstav för bokstav från ett skriftsystem till ett annat, medan man i transkription åtminstone syftar till att göra det möjligt för läsaren att uttala det skrivna. Wallins system är någonting mellan dessa två.

I den första spalten har vi det arabiska alfabetet, sedan namnet på bokstaven, därefter följer de olika formerna Wallin använder, och till slut det system som utgåvan använder.

ء/ا	alif/hamza	a/ā/ʾ	a/ā/ʾ
ب	bāʾ	b	b
ت	tāʾ	t	t
ث	thāʾ	th	th
ج	jīm/hårt g (i Egypten)	j	j/g
ح	ḥāʾ	h/hh/ch/ḥ	ḥ
خ	khāʾ	kh	kh
د	dāl	d	d
ذ	dhāl	dh	dh
ر	rāʾ	r	r
ز	zāy	z	z
س	sīn	s	s
ش	shīn	sj/sch/sh	sh
ص	ṣād	ṣ	ṣ
ض	ḍād	ʿd/dh/z/ḍ	ḍ
ط	ṭāʾ	ṭ	ṭ

ANVISNINGAR FÖR LÄSAREN

ظ	zā'	ṣ/d/ds	z
ع	'ain	'/'	'
غ	ghain	gh	gh
ف	fā'	f	f
ق	qāf	'/k/q	q
ك	kāf	k	k
ل	lām	l	l
م	mīm	m	m
ن	nūn	n	n
ه	hā'	h	h
و	wāw	v/w	w
ي	yā'	j	y

Den klassiska arabiskan har endast tre vokaler: a, i och u men i de olika dialekterna kommer även ett antal andra till användning. Diftongen ”ai/ay” återger Wallin bland annat med ē och diftongen ”au/aw” med o.

GEORG AUGUST WALLIN

Dagbok

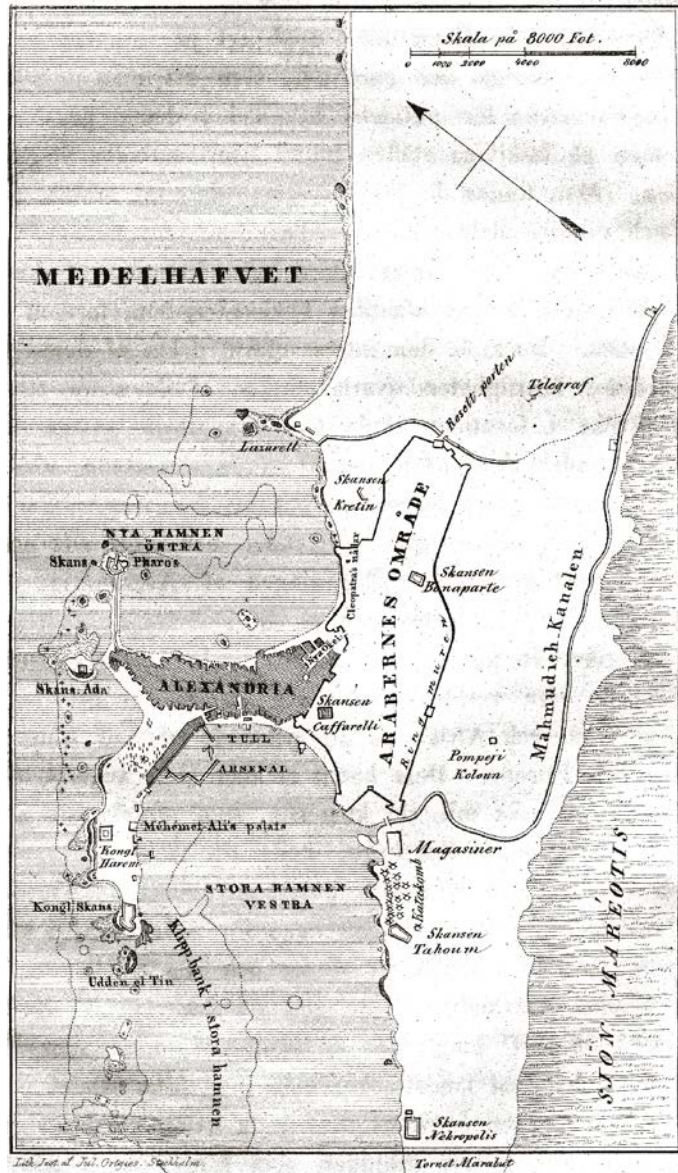
14 DECEMBER 1843 – 3 SEPTEMBER 1844

1843

☞ *December 14.* Ankommo i Alexandria klockan omkring 1 på eftermiddagen och kastade ankar i hamnen ett godt stycke från land. Hamnen är en af de sämsta man kan se till sitt läge¹ – öppen och på lång sträcka omgifven af klippor och skär, som stå just under vattenytan och mot hvilka nu slogo svåra bränningar. Stränderna rundt omkring hade det rätta afrikanska utseendet – sandiga med låga höjder och kala. På de tvänne utböjningar, som bilda hamnen voro fästningsverk² och andra ståtliga kronobyggnader som gånge en ganska vacker aspect ehuru ej alls så mahlerisch som Constantinopel. –

Stojet och väsendet af slupar och båtar, som så snart ankaret fallit omgåfvo oss till otal, var förskräckligt och skriket af de arabiska strupljuden ökade sorlet. Villervallan af sakerna som hämtades upp på däck och släpades hit och dit af deras ägare och af Hotel Garconer som bjudo ut sina adresskort och recommenderade sina värdshus och af arabiske roddare, som kommo upp för att ta och flytta sakerna i sina båtar var öfver hufvud här som allerstädes obehagligt. Slutligen sällade Nordamerikanaren och jag oss till en Garcon från Hotel d'Europe³ och han bestyrde om våra sakers transport i en båt och allt öfrigt. Här syntes mera inga turkiska Kaiker utan sågo båtarne här ut som våra vanliga slupar. Araberne tycktes vara dugtige på sjön och raske. I hamnen låg mycket Egyptiska örlogsmän och krigsskepp, till en stor del aftacklade men de förekommo mig flera till antalet än jag sett i Constantinopel. De voro öfverhufvud vackra fartyg och på några tycktes man vara sysselsatt med arbete äfvensom somliga tycktes tjena till Caserner. ✎ Vi kommo efter en kort rodd af 3 svarta betjenter, som följt med den franske Garconen i land och möttes der af en oändlig skara bärare och åsnedrivvare, som förfärligt trängde sig omkring oss och bjödo ut sig. Men vi behöfde dem

KARTA ÖVER ALEXANDRIA.

naturligtvis ej. De svarte förde våra saker till tullen, der de gingo igenom utan nästan alls någon visitation. Sedermera satte vi oss i Garconens vagn med honom och så bar det af genom Alexandrias gator. Här såg jag först att jag var i en annan verld och bland annat folk, ej just för sjelfva stadens utseende; ty det liknade mera en Europeiskt Afrikansk stad än en äkta Arabisk; utan i synnerhet för folket med sina nakna brunsvarta ben och armar och ansigte och allt det öfriga i deras utseende och uppförande och hela sätt. Allt gjorde ett eget underligt intryck på mig och jag kan ej neka att jag nu först kände en liten farhåga då jag tänkte att jag med desse folk skulle tillbringa Gud vet huru länge. Men å andra sidan lockade och lifvade mig nyheten och det egendomliga hos dem. Den förtreten hände mig att det första jag kom i land ibland den starka trängande folkhoppen, jag förlorade min näsduk – antingen någon snattat den från sidfickan eller jag sjelf stuckit miste då jag begagnade den. Det förargade mig mycket så att jag började skuffa förfärligt omkring mig. – Hotelet, dit vi kommo var mycket gentilt och äkta fint franskt. Här tvättade och skodde jag mig litet och begaf mig sedan ut på den stora vackra rectangelformiga plats, hvarvid det är beläget och hvarvid alla Consuler tyckas ha sina hus.⁴ Jag spatserade något omkring, men vågade mig ej långt för den snart instundande aftonen. Var dock på ett arabiskt Caffehus⁵ och smakade Mokha utan socker och rökte min Nargile. Caffet tyckte jag var ypperligt och jag saknade alls icke sockret. Folket, som alla här tycktes vara af den lägre classen tittade väl långt på mig med mina glasögon; men voro hygglige och läto mig alldeles i fred. Sedan kom jag hem och skref åtskilligt. – Jag var dock något nedslagen till sinnes och Paris låg och tärde på mig.⁶ Natten föllo åtskilliga häftiga regnskurar såsom ock om dagen fallit och för öfrigt hördes blott åsnornas förfärliga vrålande och något hundaskall, dock detta sednare på långt när ej så mycket som i Constantinopel. I min med fint flor omslutna säng plågade hela natten mig myggorna förfärligt och gåfvo mig föga ro att sofva.

 December 15 var om morgonen på Ryska Consulatet och [träffade] der uppe Spitznagel,⁷ till hvilken äfven Jaba gifvit mig ett bref från Smyrna.⁸ Han ehuru ganska artig, behagade mig ej särdeles. Äfven voro andra hos honom, bland dem en tysk doctor, som längre tid vistats här. Här erfor jag nu äfven till stor smärta för mig att Hedenborg för omkring trenne

år flyttat för alltid till Rhodos.⁹ Det var en svår nyhet för mig; ty af honom hade jag väntat nästan alla behöfliga upplysningar. Min granne i Hôtelet Nordamerikanaren kom in till mig på morgonen och lämnade mig första häftet af det nyss stiftade American oriental Society i Boston.¹⁰ Han förekommer mig öfverhufvud allt bättre och bättre ehuru alltid mycket tungrodd. Af detta häfte erfor jag att Presidenten för sällskapet är John Pickering och sedermera såg jag på min reskamrats kappsäck namnet C. Pickering:¹¹ erfor äfven följande af honom sjelf att han är Presidentens brorson och lär kanske till sluts vara en man af djup lärdom och stort anseende, ehuru han alldrig låter någonting deraf skina fram eller synas. Hvad ändamålet är med hans resa längs Nilen och åt andra håll som Tunis, dit han sade sig ämna, har jag ej kunnat få ur honom än. Och nu torde det bli för sent, emedan han snart endera dagen tänker sig härifrån till Cairo. Kanske har jag förskräckligt misstagit mig på honom. – Vädret var hela dagen så fult, med den ena starka regnskurn efter den andra och så smutsigt på gatorna att jag föga kunde vara ute. Jag använde derföre största delen af dagen på att färdigskrifva ett bref till Conradi, som jag redan börjat på reddan af κ Constantinopel. Det var öfverhufvud en högst ledsam dag med allehanda grillor, som fortforo att plåga mig långt in på natten och väckte mig mycket tidigt följande morgon.

 December 16. Förde brefvet, som jag adresserat till Hyren i Constantinopel,¹² på posten. Satt en stund inne hos Pickering, som skänkte mig det häfte af Amerikanska Orientaliska Sällskapet, hvilket jag trodde han lämnat mig blott till genomögnande. Han torde med allt det vara en treflig man, ehuru jag ej rätt kunnat fatta än hans enkla nästan patriarchaliska manér. Flyttade från Hôtel d'Europe till Hôtel de toutes les Nations.¹³ Jag hade allt sedan jag kommit till Alexandria ej mått rätt väl och lefvat hela tiden blott med caffè och bröd; haft ock ej alls någon appetit eller hunger. Troligen är oro orsaken dertill. Här tycker jag mig finna mig bättre en på det nya värdshuset emedan här ej råder en sådan prakt och glans som på det förra. Öfverhufvud tyckes stor luxus råda här i synnerhet bland Européerne, helt olika mot i Constantinopel, der allt till och med förekom mig litet sluskigt. Men större rikedom och den mindre staden lära här förorsaka luxen. Äfven Araberne tyckas litet låtit smitta sig så att här gå grannare och kostsammare klädde än i Constantinopel turkarne. Men å andra sidan kan

man ej se trasigare och sannare tiggartfigurer än bland den lägsta klassen. De äro ofta nakna ända långt upp på magen, den öfra delen täckt af trasor, som man har svårt att förstå huru de kunna hållas hop på kroppen. Vädret klarnade i dag litet upp och på eftermiddagen upphörde slutligen rägnet. Jag gick mot aftonen ut och spatserade litet omkring, såg på afstånd Pompeii pelare och Cleopatras,¹⁴ besteg en höjd, den största här, och hade en praktfull utsigt öfver Medelhafvet insjön och de många palmlunder, som öfverallt ligga i staden mellan de underliga husen, hvilka se ut som om en våning ramlat ut af dem. För öfrigt ser ut, som om öfverallt vore ruiner af fallna hus. Gräfningar tycktes vara gjorda vidsträckta och djupa,¹⁵ och i den uppkastade mullen funnos quarlefvor af gamla pelare och capitäler dels i marmor dels i granit. På toppen af höjden, der en liten fästning är, kom jag i samtal med en turk och en Arab och de gäfvo mig lofordet att jag talade väl Arabiska; men derföre måste jag och ge en baksjisj af 10 para. ✨

☞ *December 17.* Gick mera tidigt ut. Vädret var vackert och gatorna redan nästan alldeles torra. Vandrade omkring hela hamnen och större delen af staden och blef då och då mest af barn tillropad Gajor. Staden hade mest öfverallt samma utseende – låga stenbyggnader med platta tak. Det förekom mig alltid som om något fattades på dem. Här och der på många ställen suto Araberne och rökte eller åto frukt eller annat och pratade och sågo nöjda ut ehuru till sitt yttre mycket tiggartlika. Ett gräl såg jag äfven mellan en ung gosse och en soldat. Den förre var förskräckligt vild och skrek förfärligt om 5 piaster; men det hela kunde jag ej få reda på. Sedan jag så vandrat kanske några timmar omkring utan något mål, kom jag slutligen bland trädgårdar, af hvilka jag inträdde i en, som stod öppen. Der inne var ett större i Europeisk smak byggdt hus, som jag sedan erfor vara en Armenisk Kyrka.¹⁶ Sedan jag här gått omkring i palmlunderna, kom trädgårdsmästaren och hälsade på mig på Arabiska och kommo vi så i samtal, hvilket allt fortsattes under spatserande och snusande. Han var en högst välvillig medelåldrig man gaf mig en stor mängd dadlar, som han slog ner ifrån träden. De smakade mig mycket väl och jag åt mycket af dem. Sedan gaf han mig åtskilliga andra frukter och hela hopen med väluktande blommor. Jag dröjde visst två timmar i trädgården mest i hans sällskap och trufdes der mycket väl. Medan jag gick ensam omkring der hittade jag en röd hölsactig frukt,

som jag tog upp och smakade på; men den var förfärligt stark och bitter och ehuru blott helt litet deraf obetydligt kommit att vidröra mina läppar, brände det förfärligt och länge derpå som eld och sedan jag efter mycket spottande slutligen vågade svälja saliven brände den ännu länge i hela gommen och då jag kanske halfan timma derefter oförvarandes kom att klå mitt öga med samma finger, som vidrört hölsan, fick jag en förfärlig sveda deri, som kom mig att frukta för mitt öga men dock slutligen gick öfver. Sedermera erfor att denna längs jorden växande frukt var peppar. – Roligt och eget var sättet man brukade här gå upp och ner för palmträdet. Karlen nämligen hade en tämmligen bred gördel på ryggen, hvars bägge ändor förenades \times af ett rep, som på ena sidan kunde öppnas och fästas. Med gördeln på ryggen, repet omkring den skrofliga palmstammen och med sina fötter stödda mot trädet vandrade han behändigt uppför det flyttande repet för hvart steg han tog. Uppkommen till kronan samlade han dadlarne uti en korg eller skar af hela quisten hvarpå dadelklasen satt. Sedan jag tagit afsked af min treflige trädgårdsmästare, som vid nästa besök bad mig hämta sig litet af mitt snus, som mycket behagade honom, gick jag bort belastad med dadlar och blommor, rätt glad öfver min här tillbragte tid. Sedan gick jag småningom [hem], läste litet ur Lane's ypperliga arbete the Modern Egyptians,¹⁷ åt middag och blef hemma till mot aftonen, då jag åter tog mig en liten promenad i det vackraste väder, med ljum sommarvarm luft utan att dock vara quaf; ty hela dagen hade blåst en mild nordlig vind. När jag härunder kom till hafsstranden och stod der och såg utåt kom jag i fäl med en fattig Arab, som sade sig ha varit portvakt hos åtskilliga Franker. Han hade förlorat ena ögat genom någon dålig behandling af en ögonsjuka af en Arabisk doctor. Han talade vidlyftigt och hela saken men jag förstod honom ej rätt allt. Han var för öfrigt en gladlynt och god [man] om några och 40 eller 50 år; ty han viste ej sjelf rätt säkert och jag fann stort nöje att prata med honom, så att vi blefvo stående visst en half timma och converserade. Slutligen begärde han litet tobak att stoppa sin pipa och jag gaf honom $\frac{1}{4}$ piaster, som [han] med tusende tack emottog. På dagen under min vandring i staden hade jag sett en ohygglig operation med en åsnas öga. De hade så mycket jag i folkträngseln deromkring kunde se med en nål dragit en grof tråd genom coniunctivan, hvilken tråd operatorn höll med den ena handen under [det] han med fingrarne på den andra förfärligt och utan all skonsamhet gräfdde omkring in i ögat åt alla sidor, så att blodet rann

ymnigt derur. Sedan han så en lång stund fortfarit tog han ett glödgadt järn och brände med dess ena platthufvade ända djupt in genom skinnet på sidan af ögat och upprepade bränningen ännu med ett dertill färdigt hållet annat järn. Härunder ✕ voro hela tiden åsnans ben bundna och dess mund och nos tillstoppade till största [delen] af ett öfver nosen spändt trädstycke. Hvertill allt detta var, antingen att exstirpera ögat, som jag dock ej tror, eller kurerat det för någon åkomma kunde jag ej få reda på. Operationen var ehuru gjord på en åsna, mera buslig; men de dervid assisterande och beseende tycktes det ej alls bekomma, ehuru bland dem voro flere unga barn.

☞ *December 18.* Var om morgonen hos Pickering, som vinner allt mera i mitt tycke, ehuru allt ännu mycket tungrodd och njuigg på ord. Var sedan ner i hamnen och fick reda på en Signore Cagia, till hvilken jag hade ett bref af [*sic*] aflämna från hans farbror Pisani i Constantinopel. Vandrade sedan vidare der och var förskräckligt förföljd af åsnedrifvare, som prompt ville ha mig att rida och ansatte mig mycket värre än Ischwoshikarne i Petersburg. Jag kom dock undan åter upp till Frankernes quarter och besökte Spitznagel, som höfligt tog emot mig. Han tyckes vara en man, som laggt sig på föga annat än sitt embete och har föga böcker eller annat i den Orientaliska litteraturen, tyckes ock ej känna mycket deraf. Sedan gick genom bazaren och spatserade i den åt alla håll. Den förekom mig här på långt när ej så rik, som den i Constantinopel och Smyrna, för öfrigt nära nog i samma smak, blott här suto mer sysslolöst folk, i synnerhet quinnor och barn, som sågo förfärligt trasiga ut och nästan halfnakne. Här på åtskilliga Caffehus, hvaraf ett i synnerhet förekom störst och bäst af alla orientaliska jag än sett, såg jag allehanda spel, största delen af dem Lane beskriver. Jag [hade] vandrat hela dagen så att jag nu för första gången egentligen sedan jag kommit hit, kände mig hungrig och åt med aptit min middag. Kort derefter begaf jag mig till föreståndaren för härvarande militärhospital,¹⁸ en Tysk. Han emottog mig mycket vänligt och bad mig följa med sig följande morgon, då han kl. 7 skulle göra sin morgonrond. Det gör en godt, då man ensam, utan bekanta och verlessen vandrar omkring ✕ fremmande i en fremmande stad att finna någon som välvilligt tar emot en. Det var nu fallet med mig. – Under min vandring i bazaren såg jag en arabisk likprocession¹⁹ vandra fram, i spetsen för hvilken gick först någon Sheikh åtföljd af en stor skara af små skolgossar

och sedan äldre karlar; sedan kom liket i en kista öfverdragen med en röd broderad duk och efterst kommo quinnor. Pojkarne och karlarne mumlade i ett förfärligt sorl, så mycket jag genom det kunde höra, *lá iláha illa llaho*;²⁰ men tycktes för öfrigt ej just vara andäktiga eller alfvarsamme; ty de pratade och skrattade derunder mycket med hvarandra; så äfven quinnorna. Kort förut hade jag passerat förbi en liten skola, deri pojkarne suto och nuckade på hufvudet och hela öfra delen af kroppen under det de mumlade på sina läxor. – Sednare på eftermiddagen gick jag genom tullen, som är i en Cacern utåt canalen Mahhmodije²¹ och gaf mig under vägen i fäl med en gammal gubbe, som gick samma väg. Han var treflig och rolig, ehuru med arabiskt högmod, så fellahh och tiggaraktig han för öfrigt var. Jag vann dock mitt ändamål att komma i samtal med honom och vi gingo väl en half timma tillsammans och pratade. Äfven han naturligtvis ville ha en drickspenning och jag gaf honom 5 fadda. Men när vi skiljdes åt och han frågade om han skulle stoppa sin pipa åt mig och jag mente det ej vara nödigt, ville han ha mera, hvilket han dock ej fick. När han tog emot slanten kysste han den först. – Jag uppsteg nu på en backe och hade en vacker utsigt öfver hafvet åt alla sidor och till någon del af staden, hvaraf dock en stor del bortskymdes af en högre backe. Sedan vandrade jag småningom hem öfver de uppgräfningar man här gör allestädes och i gruset hvaraf ligga mycket och stora stycken af pelare och annat. Här blef jag åter på ett gäckad och bespead af barn, som till och med kastade stenar efter mig. – Vädret var som den vackraste ljummaste vårdag hos oss, med en frisk men mild W vind. Fälten, som tycktes vara upplogade buro en gröda, som fullkomligen liknade vår brodd och allt liknade den vackraste Majdag hos oss, blott folket var annorlunda och jag var annorlunda. ✨

🦋 *December 19.* Jag hade knappt hunnit lägga mig i går afton, så hörde jag musik. Jag steg upp och såg genom fönstret en procession, föregången af en gosse, som bar en fackla efter honom musikanter, bestående af en pipare med säkert en så kallad *nāy* som hade ett ljud nära liknande Clarinettens, men mera skarpt ungefär emellan den och hautbois: vidare ett stränginstrument som accompanerade med ett ljud nära mandolinens och en tambouribask. Efter dem kom sjelfva processionen bestående af quinnor och karlar och sist ännu tvänne fackelbärare. Det var troligen ett brudtåg.²² Musiken var ej ful; melodien, alltid den samma så länge jag kunde höra, var

نای ar. *nāy* flöjt

enkel och behaglig. – Jag begaf mig ut klockan 7 till doctor Barber och följde honom till militär hospitalet ridande på en åsna. Ritten är ganska bequäm, men jag tycker alltid synd på pojkarne, som måste springa efter och köra på. Härvid nyttja de en trädkäpp något hvass i endan, hvarmed de sticka åsnan i länden. Sådan var väl de gamles кентпов²³ om jag rätt minnes namnet. – Hospitalet, som är något aflägset, är en gammal Cacern inrättad till sjukhus. Det är en fyrkantig byggnad, kanske lika stor som vår Tölö Cacern, men blott med tvänne låga våningar och platt tak allt af ett tämmeligen ruskigt utseende. Midt på gården var en badstuga. Han sjelf är prefecten för det hela och kallades af alla hhakim pasha. Under sig har han 4 Europeiske läkare, alla, tror jag, Italienare och dessutom tvänne arabiske. Hvar och en af alla desse läkare har åter en arabisk handlangare som upptäcknar recepten och förbinder etc. Han sjelf sade ha förbehållit sig ögonsjukdomar och operationsfall samt uppsigten öfver det hela. De sjukes antal uppginge ofta till öfver 500 och mer; nu voro här ej så mycket. ✕ För närvarande voro här just inga intressanta fall. Ögonsjukdomar åtskilliga,²⁴ men inga särdeles. En elephantiasis i scrotum²⁵ såg buslig ut. En dylik hade han för någon tid sedan opererat, som han sade varit ovanlig och hvartill han ville visa mig teckningar. Äfven hade han en liten samling af preparater, hvaraf i synnerhet en stenbildning i urinblåsan och enligt hvilken han förklarade stenarnes uppkomst och fortbildning. Här gäller nämligen redan såsom lag att man kan göra nekroscopier;²⁶ ehuru såsom äfven oftast hos oss, anförvandterne skola be derfor. Ordningen och snyggheten på sjukhuset var väl öfverhufvud kanske bättre än man *här* kunde vänta; dock ännu ganska dålig. Rummen liknade mera kättor och bodor än sjukrum. Sängarne voro ej heller särdeles häfva och snygga. Ett apothek, tämmeligen fullständigt fanns här med de nödigaste preparater hvaraf sedan dispenserades ut i ett eget rum af arabiske pharmaceuter. På burkarne stod äfven det arabiska ordet; men det var som oftast intet annat än det latinska, skrifvet med arabiska bokstäfver. Sjukornas vanligaste rop här var som hos oss på mat och de klagade mycket öfver hunger. Sågo öfverhufvud usle och eländige ut så till ansigte som kläder. Läkaren voro i allmänhet hygglige och artige mot mig och jag passerade för en deras collega, såsom sådan äfven af prefecten presenterad för dem, ehuru jag fullkomligen beskrefvit för honom den kurs jag gjort i medicinen. Han klagade något öfver sina collegers intresselöshet. Och Gud vet, hvad det ock kunde vara för män; ty här får, såsom jag

af honom erfarit hvar och en praktisera som kan skaffa sig patienter och i det afseende finnes alldeles ingen polis och den som vill inträda i tjänst har blott att underkasta sig någon ringa formalitet, som skall vara nästan af ingen betydighet. Ronden gick på en helt liten kort stund ännu mindre än Ruttuns ehuru ꝛ antalet af sjuke här var betydligare om ock kanske sjukdomarne ej farliga. – Kort efter det jag kommit hem var Spitznagel och gjorde en liten visit hos mig, meningen hvaraf om det var någon jag ej kunde inse – På eftermiddagen var i bazaren och köpte mig några pipor och qalamer – Spatserade litet på afton, men vädret var mera fult och kallt. Det blåste nämligen hela dagen NW nästan storm. Frankerne sågo frusne ut och hopkrumpne i sina kappor. Araberne voro lika nakna som vanligt. Äfven jag frös litet då jag gick längs hafsstranden och såg på vågorna, som svallade förfärligt mot de nära liggande grunden och bröto sig långt upp på stranden i långa svalgsjöar.

☞ *December 20.* Satt hela förmiddagen och sysslade med ett och annat. Gick en stund efter middagen ut och spatserade längs hafsstranden, som nu låg full af allehanda små snäckor och sjögräs, hvilket sednare barn och quinnor samlade upp i soll ur svalgsjöarne, som ännu gingo höga efter gårdagens storm. Äfven lät man åsnor gå beta på det högre upp på stranden uppkastade tången. Gick sedan genom ett aflägsset quarter, der husen liknade en måttligt högt uppförd mur, hvari rummen voro, liknande källaren utan fenster tror jag blott med en låg dörr och så låga att troligen jag ej kunnat stå rak deri. Derigenom kom jag till Cleopatras pelare, som är ett enda ofantligt stort granitblock, det största jag än sett med hieroglypher på alla sidor;²⁷ men blott på den södra och östra sidan af obelisken voro de läsliga och tydliga, på de andra sidorna voro de förvittrade, tror jag, åtminstone högst otydliga och utplånade. När jag stod bredvid den förekommo mig alla föremål omkring och jag sjelf så oändligen småa, ehuru den på afstånd ej ser alltför stor ut. Derifrån gick jag hit och dit omkring i det vackraste mildaste vårväder och kom slutligen till en gammal förfallen Moské,²⁸ utanför hvilken stod en gammal man, som jag på hans gröna turban igenkände för en Sjerif.²⁹ Han hälsade på mig först och gaf sig i samtal med mig; tycktes affectera att tala det gamla lärda språket,³⁰ satte till ex. alltid predicatet i accusativus med nunnation efter verbum vara, men visade öfverhufvud välvilja och mildhet och jag förstod hans språk särdeles väl, hvar ꝛ före jag ej gjorde mig någon

DEN ENA AV OBELISKERNA SOM ÄVEN KALLADES FÖR KLEOPATRAS NÅLAR. DEN HÄR FLYTTADES 1880 TILL CENTRAL PARK.

اولياء ar. eg. اوليا
auliyā 'helgon

brådska att gå ifrån honom och då vi slutligen skiljdes ångrade jag mig och gick tillbaka till honom. Han förde mig in i Moskén, der tvänne män höllo på att göra sin bön, visade mig den, ehuru der var ringa att se nu i dess förfallna tillstånd, visade mig dess fordna vidsträckthet och de tvänne grafvar, som ännu voro quar efter *auliyā*'. Han sade sig vara född här under Napoleons invasion,³¹ då Fransoserne äfven skulle ha förstört Minareten, som nu alldeles saknades. Hans ena öga var alldeles förstördt redan från hans ungdom och det andra var svårligen fördunkladt ehuru han sade sig se bra med det. I hela hans väsende låg öfverhufvud en mild och lugn hängifvenhet och resignation och det syntes klart att han pröfvat mycket af lifvets köld. Han sade sig bo i Moskén ehuru jag der ej kunde se någon säng eller några andra husgeråd. Han frågade mitt namn och jag uppgaf det vara Wali³² – ett namn som Scheikhen Tantavi³³ rådde mig ta och som jag i sjelfva verket burit på alla mina pass och biljetter allt sedan jag kom till Havre, der man genast skref mig Valy. Han undrade högeligen huru jag fått ett äkta Muslimskt namn och en annan gammal gubbe, som säkert var Moskéns mueddin sade sig haft en cousin, som hetat så. Gubben vann hela min aktning och kärlek i synnerhet genom den fördragsamhet han visade alla folk och deras religion och genom den enkla hulda orientaliska filosofi som låg i hela hans tal. Jag kom öfverens med honom att jag alla dagar skulle få komma dit och lära mig arabiska. Han sade sig ha mycket böcker i åtskilliga lärdomsstycken. Han följde mig långt på vägen och visade mig den på det jag skulle hitta tillbaka – Sedan gick jag än längs stranden för att lukta sjöluften och såg en åsnedrifvare, som under det han lät sitt ök gå beta på sjötången, satt sjelf och dref otukt med sig sjelf det svinet. – Sedan kom jag förbi Wakil Effendis hus, som ligger vid sjöstranden och kom der i samtal med tvänne unge soldater från Tanta, som voro högst treflige och verkligen älsklige. De klagade öfver att de på 23 månader ej fått ut någon sold och att de hade svårt om bröd och tobak. Jag bjöd dem in på ett bredvid liggande caffehus men de afböjde det och bjödo mig i stället in i sin vaktkoja vid porten af huset der jag satt bland hela hopen soldater, hvilka alla bemötte mig hyggligt. Det var ett helt litet rum, på hvars mustaba eller upphöjning de utbredde för mig en matta att sitta uppå. När jag efter en kort stund åter gick bort, bådo de mig stanna. Men det började redan bli mörkt och så verkligen glada de voro och så mycket jag tyckte om mig här fann jag säkrast att gå hem. ✎

☞ *December 21.* Hade ingen ro att sitta hemma för gårdags Scheikhen, hvarföre jag gick kl. omkr. 10 ut till samma Moske, der jag i går gjort hans bekantskap. Han var dock nu ej der. Jag gick härifrån efter ljud, som jag hörde af en trumma och kom till ett litet hus, utanför hvars dörr stodo, omgifna af en stor skock barn, tvänne musikanter, den ena klappande på en trumma, den andra slående tallrickar och med dem en liten gosse, som bar en grön fana med inscription af Islam hufvud trosartikel.³⁴ Trumman var nästan i form af vår Tamburibask, men ansenligt djupare på båda sidor öfverdragen af skinn och då han slog på den ena sidan hade han på den andra en flat sticka, hvarmed han slog emot på den andra. Tallrickarne liknade våra, men voro mycket klumpsigare och såsom jag tyckte af koppar. Jag frågade hvarföre musiken var och de sade att det i dag var någon Sheikhs fäst och uttalade *molid*.³⁵ Jag blef fordrad att ge 5 fudda, men gaf 10 och tyckte de jag var mycket frikostig. Sedan gick jag och vandrade mycket omkring; kom till en tullport, der tvänne soldater suto och spelade det här vanliga spelet med snäckor, som delas ut [i] sex gropar på hvardera sidan af ett brede och som de kallade *منعل* *min'al*.³⁶ Jag fick dock ingen reda än på det spelet. Nära tullporten var en begravningsplats, der just nu ett barn råkade begravas. Processionen bestod här af blott fullvuxne, som på en ganska vacker melodie sjöngo Islams troslära. Just när likkistan bars in stannade quinnorna, som följde med efterst i tåget, utanför kyrkogårdsporten och skreko och jemrade: i synnerhet ropade en högljudd med gråtande röst „ja waladi,, och dylikt, mest allt betydande O! min son. Äfven de andre klagade och ropade. Gick sedan åter i den Armeniska Trädgården och hälsade på trädgårdsmästaren, som på det vänligaste tog emot mig. Men han var nu sysselsatt med trädgårdsarbete, så han ej hann med mig. Derifrån vandrade jag småningom middagstiden hem och träffade åter på vägen en likprocession, föregången af en hel hop pojkar, som skreko och vredo sina ansigten förfärligt. Förmodligen är det läraren i några skolor, som följas af sina lärjungar. – Handlade tobak, och, af en näslös turk, som handlade med gammalt skräp, en Engelsk upplaga af Nya Testamentet på Ethiopiska för billigt pris.³⁷ Strax efter middagen gick jag åter ut till min Moské, men träffade ej heller nu der min Sheikh; men under det jag i sällskap af hans ✎ mueddin och tvänne andra slarfhankar satt på några stenar utanför Mosketrappan och väntade, samlade sig allt flere dit, så att vi slutligen voro ett sällskap af omkring 10 personer, som suto der

منعلة ar. *min'al* eg. *منعلة*
minqala namn på
 sällskapspel

och stekte oss i den ganska varma solen och njöto rätt af söderns il dolce far niente.³⁸ De undrade högeligen hvad jag var för en fogel; men när förmodeligen mueddin underrättat dem att jag ville lära mig arabiska började de fråga mig hvad det och det hette på arabiska och när jag visste, skrattade de nöjdt och när jag ej visste sade de mig det arabiska namnet med högsta välvilja och voro öfverhufvud glada och hyggliga och jag fann mig väl ibland dem. Undertiden gick än den ena än den andre in i Moskén och gjorde sin bön. Slutligen kom en Sheikh, en annan än gårdagens, och man visade honom litet, som jag skrifvit på en liten griffeltaflebit med en annan och hvilket de andre ej kunde läsa. Men när Sheikhs läste det förundrade de sig högeligen öfver att jag kunde skrifva arabiska. När Sheikhen hvars namn var Ibrahim slutat sin bön, kom han ut och satte sig bredvid mig och började fråga mig allehanda och slutligen att examinera mig i arabiska grammatican och när jag svarade rätt på hans frågor steg allas förundran högt och de skrattade högst roligt. Han frågade vidare hvad jag hade för arabiska böcker och då han hörde att jag äfven hade Koran, började han för de andre apostrofiera öfver sådane män, som lära oss otrogne deras Grammatica och annat för pengar. Sedan blef tal om Mekka och de frågade, nästan tycktes det mig med någon illslughet, om jag varit der eller om jag tänkte mig dit, hvartill jag naturligtvis svarade nej. Men nu berättade en af sällskapet huruledes en Christen dock varit der och man tycktes högeligen förtryta sig deröfver. Sedan kom än vidare en Sheikh dit, som var blind på båda ögonen och för öfrigt såg ut som en rätt Derwish. Han gjorde mig några frågor. Men ingen af desse hade den huldhet och det milda väsende, som Moskéns egentlige Sheikh, min gårdags bekantskap. Ibrahim var dock en rolig man, något häftig och fort, såsom han äfven talade mycket fort, hade för öfrigt mycket tycke i utseende och maner af Sheikh Tantavi. Hela denna eftermiddag var mig af det högsta intresse, ehuru jag fann mig litet generad af att bli examinerad. Men för att lära sig ett språk är i sanning detta den bästa method. Sedan följde jag med Ibrahim till staden, der han gick in i en Moské. Jag frågade äfven honom om ✽ han ville bli min lärare i Arabiskan. Men han sade sig vara lärare i en skola och hela dagen upptagen der och bad mig gå till Sheikhen i Moskén.

 December 22. Gick på förmiddagen ut och spatserade genom en tullport till Pompeii pelare. Den förekom mig större än Cleopatras

och i helt annan smak alldeles rund med tror jag en jonisk capitäl.³⁹ Den stod på en murad ställning. Var äfven på sina ställen förvittrad. Af en inscription på Westra sidan syntes ännu tydligen ΠION och i raden ofvanom ΔIO så mycket jag kan minnas.⁴⁰ Äfven här hade fada meniskor varit och suddat sina namn, i synnerhet Engelsmän – till och med högt oppe mot capitälet och på midten af den stora pelaren, dit ej kunnat komma utan höga stegor eller andra konster. Sådana förekomma mig som om de stodo på en skampåle. Sjelfva platsen på hvilken den stod var ej särdeles hög; men man hade dock en vidsträckt utsigt öfver hafvet åt alla håll och öfver en del af staden. Nedanföre låg en stor vidsträckt begravningsplats, der nu middagstiden en man höll på att begrafva åtskilliga lik, hvarvid männen läste böner och quinnorna förskräckligt skreko och skrånade. Jag såg man stoppade allehanda saker i grafven under bårtäcket,⁴¹ som var utsträckt öfver den; men kunde ej få reda på hvad det var. Äfven voro tvänne vattumän tillstädes, som ur sina krukor gjöto vatten i den uppkastade mullen och tycktes man röra detta tillsammans, säkert för att tillmura grafven. Grafvarne här äro ej fullkomligen lika de turkiska, på hvilka sednare turbaner alldrig tyckes saknas utom på en quinnografv och vanligen ej består af annat än denna ställd på en flat marmorskifva med inscriptionen. Här äro grafvarne murade med trenne trappsteg upp och turbanen är afstympad i en upprättstående likaledes murad cylinder på ena sidan af grafven högre på den andra en lägre.⁴² Dock såg jag äfven här några turbaner eller fastmer blott mössor *Tharboscher*. – Äfven här rundt omkring såväl inom som utom staden voro vidsträckta gräfningar gjorda och öfverallt lågo lämningar af pelare och annat dels i marmor dels i granit. ✕ Spitznagel sade att man gräfdde blott för att färdiga materialier för de nya hus, man här håller på att bygga öfverallt. – På eftermiddagen gaf jag mig åter ut och färdas och kom till en gammal likaledes halfförfallen Moské, der jag träffade dess Muezzin en gammal man likaledes med svårt fördunklade ögon och ett värdigt grått skägg. Jag gaf mig i samtal med honom och han var högst välvillig och foglig – visade mig Moskén. Han hade för fem år sedan varit skraddare, men sedan hans ögon blifvit så dåliga kunde han ej mer sysselsätta sig dermed. Jag gaf mig äfven för honom som för andre mig ut för läkare och han prisade högt denna konst och ser jag mig derigenom mycket välkommen hos alla. De fråga alla om sina ögon och bot deremot. Äfven han lofte lära mig Arabiska och bad mig alla dagar komma hit till

فول ar. *fūl* maträtt
av bönor

Moskén, der han alltid vore. Vi gingo bort tillsammans, men veko först in hos en, som tycktes vara Moskéns vaktare och bodde derinvid i en koja, som bestod af tre väggar af hvilka en var quarstoden af ett gammalt hus. Dörr fanns ej. Vi gingo dit in och der suto en karl och tvänne quinnor obetäckta, den ena med ett barn och ute under skjulet, som utgjorde en fortsättning af taket och inne i kojnan var en flicka kanske om 12 år, dotern som höll på att koka en sorts bönor kallade *fūl* hvaraf hon hemtade ut åt oss och vi åto. De smakade ej just illa. I anseende till en liten regnskur fingo vi sitta här en god stund. Men det var ganska roligt att se huru nöjda dock folket tycktes vara i den ögonskenliga uselhet, som rådde här i allt. –

الفتاحه ar. *al-fātiḥa*
Koranens första
sura

Derefter gick jag till min gamla Moské och träffade der bland andre den blinde Scheikhen, som åter började göra mig allehanda frågor och hade mig att recitera *al-fātiḥa*.⁴³ Då några bredvid stående pojkar hörde det sade de sinsemellan än att jag var en Moslim än att jag skulle bli det och Sheikhen gaf sig all möda att få mig att upprepa Islams hufvudlära men jag låddes då alldrig förstå honom. Bland pojkarne hörde jag de kallade mig Sheikh Waly. De ville ha mig på allt sätt in i Moskén, dit den blinde begifvit sig och satt sig på en matta, derifrån han ropade åt mig att jag skulle komma in; men de sågo mig något illfundige ut så att jag fann bäst vara lämna dem. Min gamle Moskéns egentlige Sheikh fick jag i dag ej heller träffa – troligen var han sysselsatt i Moskén, dit jag ej nu ville gå in, då der voro flere, som höllo på att göra sin bön. – Det hade regnat åtskilliga skof i dag; men dessemellan brännende solen särdeles hett, så jag rätt kände kanske för första gången Afrikas sol. Dock var vädret behagligt. – Till afton åt jag i dag ett litet hvetebröd med en apelsin, som sannerligen var en god och smaklig quällsvard. ✨

🌙 *December 23.* Satt hemma länge på förmiddagen i anseende till uthållande regn, som börjat redan om natten med tätt på hvarandra följande skåf och fortfor hela morgonen på samma sätt. Slutligen sken dock solen upp och gick ut och spatsera i middagssolen, som var mycket het. På gatorna, i synnerhet den, vid hvilken jag bor, voro mycket smutsiga, dock der solen rätt kommit åt till en del redan upptorkade. På eftermiddagen gick jag åter i min Moské och satt der på stenarne utanför i sällskap af några dess vanliga besökare. Slutligen kom Sheikhen sjelf och gaf sig i samtal med mig, som gick än hit än dit hvarunder han nästan oafbrutit talade gammal

gramatikalisk arabiska. Han frågade om franska alphabetet och huru många bokstäfver det räknade, hvarvid jag tog till på höft 26. Han bad mig räkna upp dem och jag räknade från Svenska alphabetet så att jag fick 26. Gubben gjorde sina anmärkningar deröfver och kunde i synnerhet ej begripa X och att ett sammansatt ljud skulle få vara *en* bokstaf. Slutligen frågade han om jag kände det arabiska alphabetet och [då] jag svarade ja bad han mig äfven räkna upp det. Det föll mig i sanning svårt och det gick ej klanderfritt. Härvid fick jag åter arbeta med det svåra ljudet af *h*, hvilken bokstaf jag tyckte denne Sheikh af alla jag hört uttala riktigast efter min tanke ehuru olika det man vanligen hör i tal. Gubben sade mig så sannt du stjal ett och annat härifrån och derifrån i böcker, men sjelfva roten har du än ej funnit af Arabiskan. Öfverhufvud tycktes dock de närvarande, som hörde vårt samtal eller hällre min examen vara nöjde med och de berömde mitt språk och jag hörde åter en gosse säga åt en ur Moskén utkommande man att mitt namn var Sheikh Wali. Sheikhen talade sedan vidt och bredt huru arabiskan vore grunden för alla andra språk, Franska och Engelska – de tycktes vara de enda han kände utom de Musulmanska – Vidare fordrade han att jag skulle skriva honom ett franskt alphabet och lära honom detta språk och han skulle lära mig sitt. – Samma tal om Arabiskans förträfflighet och uselheten af alla andra fick jag sedan Sheikhen gått bort äfven höra ح af en annan. – Det började åter regna och som man ej bjöd mig in i Moskén fann jag för bäst att vandra hem.

ح ar. *h*

 December 24. Spatserade omkring och var en stund i den ena moskén hos min Moazzin och ett litet sällskap, som samlade sig dit till middagsbönen. På eftermiddagen var jag en stund i den andra Moskén, som jag nu fick höra heter *jāmi' al-'aṭṭārīn*⁴⁴ och förde åt Sheikhen Conrads ögonvatten,⁴⁵ som jag här låtit preparera på ett apotek med Rosenvatten [oläsligt] och kostat 7 Piaster h.e. omkring 1 Rb. 50 kop. Kopp. hvilket förekom mig förskräckligt dyrt och hvarföre jag dugtigt ovettdades. Det enda sätt, hvarpå jag firade julaftonen var att jag gick på Caffé d'Europe⁴⁶ och tog en kopp kaffé och såg på tvänne Schahspelaren, som ej voro särdeles store spelaren. – Jag hade ledsamt för mig sjelf här på min ödsliga kammare och tankarne flögo oupphörligen hemåt, derifrån jag i dag med ångfartyget halft hade väntat bref; men förgäfves.

جامع العطارين
ar. *jāmi' al-'aṭṭārīn*
ordagrant övers.
”parfymhandlarnas
moské”

☞ *December 25.* Satt hemma hela förmiddagen i anseende till oupphörligt skoftals kommande regn. På eftermiddagen klarnade upp och jag gick och spatserade oaflåtet omkring från kl. omkring 2 till kl. 6 och gaf denna promenad mig godt lynne åter: ty på förmiddagen hade det varit mera dåligt. Vädret var så vackert och så varmt i starkaste solhettan till och med hett, att jag hade svårt att tycka att det nu kunde vara juldagen. Under färden kom jag i tal med en soldat, som satt och stickade strumpa. Äfven han klagade mycket öfver dåliga tider – sold hade han ej fått ut på 34 månader och hade intet att äta eller få tobak för. Detta var naturligtvis ingången till anhållan om en baqshish. Jag hade i allmänhet icke kunnat tro att militären skulle vara här så pass som jag funnit den och jag har med nöje och förundran sett på soldaternes hållning, då de alla morgnar marchera förbi mitt fönster på vakt. Hvad som i synnerhet roar mig är att höra piccolo flöjten och trumman, hvilka båda två gå fullt ut upp emot hvad jag hört i Paris och annorstädes om ej de här till och med äro bättre. Men hvad man här ej kan undvara är pipan och den bär filipiparn med sig jämte sin pipa och soldaten jämte sitt gevär. ✎

Sjelfva den stora completa militär musiken, som jag hört ehuru ej sett låter öfverhufvud såsom den turkiska och Ryska och äfven här stämma och skråla instrumenterne lika illa som annorstädes vanligen. Soldatens uniform här är väl och mycket bättre vald än i Constantinopel. Den är hel hvit – de nationela vidbyxorna,⁴⁷ som räcka blott till knäna bibehållna och tröjorna ej så snäfva och fula som turkarnes. Öfverhufvud tyckes hela militär väsendet här stå på en bättre fot. – Högtiden till prydnad drack jag the för mig sjelf på min kammare i afton; men det var dåligt, troligen grönt af en bitter stark narkotisk smak som troligen förtar mig lusten att vidare smaka på det här. För öfrigt tröstade jag mig med att jag föga någon annorstädes haft mycket roligare.

☞ *December 26.* Gick i god tid på morgonen ut till min gamle Muezzin, hvars namn jag nu fick höra var Mohammed. Han säger sig vara 75 år gammal; men det tror jag knappt; ty han ser än särdeles stark och kraftfull ut. Han berättade mig allehanda från den tid då *Wonawarte*, så uttala de här Bonaparte, och annat mera. Tre gånger säger han sig hafva gjort vallfarten till Makke och oombedd berättade han mig huru det går till

der. I sitt tal inblandar han allt som oftast språk från Koran och antar dervid en högst from mine och efter Allah säger han mäst alltid *subḥānahu ta'ālā*. Under det vi suto och pratade kom i tvänne Europeiska vagnar, hvardera förespända med 6 ståtliga det ena spannet hvita, det andra svarta hästar, Paschans Hharīm och begaf sig [till] den helt nära härinvid belägna stora Moskén, som Mohammed kallar Danjan's Moske.⁴⁸ En del af följet kom hit upp till vår Moské och gick jag dervid bort och spatserade på den rundt omkring belägna stora begravningsplatsen. Kort derpå kom äfven min gubbe ut och så suto vi länge på en graf och converserade. Jag blef med honom ända till middagen då jag gick hem och skref ett bref till Wiklund på Con stantinopel. Sedan gick jag ännu till min gubbe och satt hos honom en god stund. Denna dag hade jag haft god öfning i Arabiskan och skulle alla dagar bli så goda så ginge det nog. Medan vi på förmiddagen suto på grafven kom en af de skolgossar, som sett mig vid den andra Moskén och stannade och pratade med oss och var särdeles vänlig mot mig och bad mig slutligen rätt innerligt att jag skulle uttala Islams troslära och mente att det ju vore blott några ord. Jag låddes ej förstå honom; men gubben hutade åt honom och körde bort honom. Gubben säger sig egentligen härstamma från Spanien och hans farfar säger han egentligen först hafva flyttat derifrån hit. Gubben är för öfrigt mycket treflig och godmodig och mild emot mig och jag trifs särdeles väl hos honom. Under det vi suto på bänken utanför Moskén, på hvilken han haft artigheten utbreda en matta för mig, gick en quinna förbi oss och tilltalade honom och han sade mig sedan att det var en quinna, som läste Koran och då jag deröfver visade mig förundrad sade han att sådana funnes flera och att de äfven kunde skrifva och att det fanns en skola för dem. Sedermera hörde och såg jag samma quinna vid min bortgång sitta med sitt barn i famnen och mässa Koran. Sednare på aftonen gick jag längs sjöstranden och luktade hafsvinden i det vackraste mildaste sommarväder.

سبحانه تعالى

ar. *subḥānahu ta'ālā*
gud vare prisad,
den högste

☞ *December 27.* Gick ut om morgonen och spatserade och kom till ett ställe, der man uppförde en ugn för att bränna kalk. Af karlarne, som arbetade kände [jag] af de fleste från Mosken Atharin och de helsade på mig och jag blef länge der och pratade. Medan jag stod der kom till mig den samme gamle gubbe, med hvilken jag en eftermiddag spatserade utåt Machmudije. Han arbetade nu här och tillbragte nätterna här såsom vakt

nästan under bar himmel med en matta blott under sig och sin Ichrām öfver sig. Han visade sig särdeles beställsam och nyter och bad mig komma med sig. Han visade mig sitt lägerställe och pratade mycket och frågade slutligen om jag hade något Charīm. Då jag svarade nej beklagade han mig och erbjöd sig att skaffa mig en Charim och var särdeles angelägen att föra mig omkring afsides och prata mellan 4 ögon och erbjuda mig sin tienst. Gubben plirade slugt med sina små svarta halft tillslutna ögon och var högst rolig. Men jag har svårt att förstå hans språk och i allmänhet det lägre folkets, som skiljer sig betydligt från det mina Sheikher tala. Sedermera gick jag upp till Mochammed. Han var ej sjelf der, men ✕ en hans gamle något lomhörde vän, som alltid brukar hänga der, sade att han snart skulle komma. Han kom ock och vi satte oss i den heta solen och läto steka oss. Nu fick jag höra att denna Moske hette Abo Chegar. Kort derpå kom till oss en turk, en Effendi som hade pipa och tobak och vi suto nu här på 4 man hand och pratade om det af orientalerne så högt älskade ämne om verdens Nichtigkeit och mera dylikt.⁴⁹ Samtalet späckades naturligtvis med mycket språk från Koran och de utropade Wallah Jallah när de hörde att jag kunde så mycket utantills deraf. De klagade öfver att Ikrām ej mera fanns och att verlden var dålig och turken var i synnerhet rolig med sina miner och choser, som han ville lägga stor mening och betydelse i – tog oss på armen förtroligt och skulle se klok och betydelsefull ut när han sade något på sin dåliga och brutna Arabiska. Han var Chafiz och kunde hela sin Koran utantills, men Gud vet huru mycket han deraf förstod. Han var hemma från Smyrna, hvilken stad han högeligen prisade. Vi blefvo så sittande ända till Middags bönen, då turken gick i den här bredvid liggande Mosken Danjan och Mohammed i sin Moske för att, tror jag, äta. Turken var engagerad i den stora Moskén för 150 Piaster månataligen. På eftermiddagen vandrade jag genom en stor del af Westra sidan af staden och kom till Machmodije kanalens utlopp. Der var fullt af små Nil fartyg kallade 'aqaba och stor och stark rörelse, mer än jag kunnat tro. Sedan gick jag längs Kanalen utanför stadsmuren fram till bāb sidri och derigenom in i staden.⁵⁰ Nu började regna, så att jag lagade mig hem. Men som regnet snart slutade begaf jag mig än ut för att träffa min gubbe vid kalkugnen. Han satt der nu med en annan sin gelike på sin matta på marken med intet annat skjul än några breder laggda på några stenar och detta skjul var så litet att det knappt kunde skydda annat än hufvudet och bröstet. De höllo på att äta

och bjödo mig delta i sin måltid, som bestod af bröd, några råa kålhufvud och en sorts lång lök, som de skuro i stycken och åto med ett stycke bröd, doppadt i en sorts stelnad soppa. De bådo mig sitta ner bredvid dem på deras matta, hvilket jag ock gjorde, men i deras måltid hade jag ingen lust att delta emedan jag var ännu alldeles mätt efter middagen. Jag satt hos ✕ dem tills det började mörkna, då gick följd af gubben, som steg upp för att visa mig vägen kantänka, som var stor och öppen men egentligen för att få en drickspenning, som han ock fick af 10 fudda. Men någon Charim sade han ej hade kommit hit utan måste jag i det afseendet gå åt hamnen till. På hemvägen mötte jag en pojke, som gick och blåste sin Nai, en högst simpel rörpipa. Jag stannade honom och försökte blåsa på hans pipa, men kunde omöjligen få något ljud i den. Han låfte i morgon komma till mig med sin pipa och sin Qanon och lära mig.

☞ *December 28.* Var på morgonen hos Spitznagel och tog några [böcker] ur hans skrala och alltid i oordning varande bibliothek. Gick derefter till Mochammed, som jämte sin gamle vän satt i Mosken och åt. Genast de sågo mig kommo de ut med sin mat och bjödo mig delta i sin måltid som bestod af ost och bröd och en sorts stelnad mjölk eller vassla hvari de doppade brödet. Jag tog en bit bröd och ost och drack vatten på ur cisternen, hvilken här liksom vid de flesta Moskeer alltid finnes. Derefter blefvo vi sittande på bänken i skuggan för den särdeles i dag heta solen och pratade om ett och annat. Snart infann sig äfven den turkiske Chafiz och så börjades åter det gamla temat om världens försämring hvarvid uttrycket mest var *al-dunyā zā'ila kulluhu zā'il* och annat dylikt, stärkt i synnerhet af turken med hand och finger svängningar och betydelsefulla blickar. Medan vi så suto kommo tvänne ärevördiga arabiska damer och gjorde en *ziyāra* i Moskén, hvarvid Turk Effendin och jag blefvo sittande på tu man hand. Härvid föll det sig att jag kom att recitera något ur Koran, hvilket han genast fortsatte, börjande der jag stannat – och så åter jag Suran ända till slut. Härvid blef han högst förvånad och mente på fullt allvar att jag skulle bli Moslim. Jag svarade med det vanliga och till allt passande *in shā'a allāh*, hvarpå han tog min hand, tryckte den och upprepade samma formel. Middagsstunden gick han åter bort och jag blef ännu sittande en god stund med Mochammed ensam. Då jag gick bort gaf jag honom 5 Piaster.

الدنيا زائلة كله زایل
ar. *al-dunyā zā'ila*
kulluhu zā'il världen
är förgänglig,
allt är förgängligt

زيارة ar. *ziyāra*
här: en rundtur

ان شاء الله ar. eg.
ان شاء الله
in shā'a allāh
om gud vill

På eftermiddagen gick genom den NordWestra delen af staden längs stranden. Det tycktes i allmänhet vara den bättre *arabiska* delen af staden, ehuru äfven här längs sjelfva stranden stod fullt af låga kojor uppförda af hopplockade stenar med mull och torf emellan och taket en slät murbruks mur. Jag följde stranden åt längs hela denna bukt gick sedan uppåt och kom till Paschans palats,⁵¹ som öfverhufvud var ganska smakfullt under [*sic*] någon prakt. Den stora öppna oregelformiga gården var planterad [med] raka rader af tror jag fikonsträd, men de tycktes ej alla villa gå väl. Rundt häromkring voro Cacerner och allorstädes Soldater och trumslagare etc. och äfven af de fördömde åsnedrifvarne, som alltid ansätta Frankerne hvar hälst de komma öfver dem. Ingången till sjelfva palats gården, på hvilken de nu höllo på att arbeta blir ✕ ståtlig och storartad. Derifrån gick jag åter genom trakter, jag ej förr varit; omkring hamnen och kom genom en del af Bazaren ut. Begaf mig till *jāmi' al-'aṭṭārīn* och blef der sittande med Sheikhen och i allt mer och mer sig ökande sällskap. Talet vände sig åt alla möjliga håll och jag lärde mig mycket. När stunden till *ṣalāt al-maghrib* var inne gingo de alla in och gjorde sin bön. Jag spatserade så länge omkring och när jag åter kom tillbaka frågade Sheikhen mig *līh mā ṣallaitu ma'ana* men med en värdighet och en mildhet, som [jag] ej skall glömma. Jag svarade att det ej vore mig tillåtet. Då sade Sheikhen det är dig tillåtet blott du säger *lā ilāha illā llāhu Muḥammad rasūl allāh*⁵² men då jag vidare teg blef slut på samtalet och då tvänne andre yngre Sheikher härefter berättade gubben att jag kände grammatican gjorde han mig några lätta frågor, som jag besvarade till nöjes och de närvarandes stora förundran. De utropa '*ajā'ib* upprepadt flera gånger med Wallah. Sedan vände sig samtalet om månaderna och gubben ville låta se att han kände deras beräkning hos åtskilliga nationer. Det hela var högst ljufligt och fridfullt och den gamle Sheikhen's milda väsende jämnte den lika milda halfdunkla månbelysta aftonen gjöt frid och lugn öfver mig och det var ej tillgjord då jag vid min bortgång lade handen på hjertat och gaf de quarblifvande fridens hälsning.

جامع العطارين ar. *jāmi' al-'aṭṭārīn* ordagrant övers. "parfym-handlarnas moské"

صلوة المغرب ar. *ṣalāt al-maghrib* bönen vid solnedgången

ليه ما صليت معنا ar. *līh mā ṣallaitu ma'ana* varför bad du inte med oss?

لا اله الا الله محمد رسول الله ar. *lā ilāha illā llāhu Muḥammad rasūl allāh* det finns ingen gud förutom Gud, Muḥammad är hans sändebud

عجائب ar. '*ajā'ib* under

☞ *December 29.* Gick ut på morgonen och köpte tobak, som nu började bli en nödvändighetsvara för mig och har stark åtgång. Dermed gick jag till Mochammed, hos hvilken var hans gamle vän och en annan. Det regnade smått och tilltog mer och mer och vi satte oss i en niche, i hvilken var

bāb al-du'ā' under Minareten på tre man hand och rökte af min Gebeli tobak, som smakade dem särdeles väl. Så tillbragte vi under rökande och pratande sittande på våra fötter på bara stenarne hela förmiddagen ända [till] middagsstunden då jag gick bort. Härunder var på besök hos oss en af tjenarne från Mosken Danjān och hade med sig några blad af ett manuscript, hvarifrån vi bland annat läste om *dīwā alladhī yuḍayyiq al-faraj*⁵³ och annat dylikt. Det var öfverhufvud ganska trefligt och Mochammed frågade namnet på det och det och jag lärde mig mycket. Han visar mig i allmänhet mycken välvilja och ser alltid glad ut. På eftermiddagen gjorde jag intet annat än ströfvade omkring och hvilade mig emellanåt i trädgårdar i det vackraste härligaste väder man kan tänka sig. Luft[en] var mild fullkomligen sommarvarm och alldeles lugnt och det var oändligen ljuft att sitta i Palmernas skugga.

باب الدعاء ar. eg.
باب الدعاء
bāb al-du'ā'
böneporten

دوا الذى يضيق الفرج ar.
dīwā' alladhī yuḍayyiq al-faraj vad som gör kvinnans könsorgan trängre

☞ *December 30.* Gick på morgonen upp till Mochammed i Mosken '*Abd al-Razzāq*'.⁵⁴ Der var i *Liwan* några som kokade Caffe, hvaraf äfven jag drack en liten kopp för 20 fadda. Småningom samlade sig allt mera och mera folk så att det blef en stor samling af. Man anställde nämligen i dag i den närbelägna Mosken 𐤎 Danjān, som är uppbyggd af Machmod, en stor qorban af trenne kor och 10 får för den begrafvade Mocharram Beys gemål, en dotter af Mochammed 'Ali.⁵⁵ I anledning [därav] voro äfven i denna Mosalla desse sammankomne och förplägade sig med Caffe, bröd och några grönsaker. Jag såg mig här nu vara en öfverflödig gäst och fann mig äfven något generad så att jag efter en kort stund gick bort. Jag gick sedan öfver Machmodije långt utåt den Sydwestra landtunga som på ena sidan omger hamnen och följde en stor väg, som slutligen förde mig till en stor slätt, mellan insjön Mariut och hafvet. Här voro öfverallt tält uppslagne och fullt af Soldater, som här tycktes bo, så väl i tälten som i kojor, som här i stor mängd och med det här vanliga byggnings sättet voro uppförda. Jag besteg en sandhöjd nära hafsstranden och hade en vacker utsigt öfver hafvet åt alla håll, som nu var tämmeligen rikt på segel, och insjön på den andra sidan och staden och de palmrika fälten. Solen brände särdeles hett middagsstunden och kändes det så mycket mera som det var nästan alldeles ingen vind. Ödlor kröpo öfverallt i sanden och skyndade sig när de sågo någon komma in i sina små hål. Jag hade vandrat dugtigt och kände mig tämmeligen trött när jag kom hem strax efter middagen. Öfverallt på aflägsnare ställen på gatorna

عبد الرزاق ar.
'*Abd al-Razzāq*
namn på moské

mellan de i rad och i fullkomlig ordning uppförda kojorna ropade kringpringande nakna och smutsiga barnen Nosrani Kalb Olavani⁵⁶ och hundarne skällde åt mig, hvilket dock alldrig händer i Frankernes quarter och de hyggligare delarne af staden. Jag blef hemma en god stund på eftermiddagen och gick sedan ut och besteg åter den stora höjden, som skådar öfver hela terrainen och fröjdade mig åt den härliga utsigten. Sedan gick jag ner till Mochammed, som nu var ensam och tillbragte en god stund med honom. Han berättade om offren man skulle göra öfverallt i morgon och de *Fantasier* (ett ord som Araberne här nyttja mycket i betydelse af lustbarheter) och Zijarat till grafvarne. I dag d. 9 af *dhī al-ḥijja* samla sig pilgrimerne om morgonen på berget 'arafāt⁵⁷ och stanna der tills i morgon middag då middags och eftermiddagsbönen göras på en gång och *khutba* hålles. I morgon är fästens dag och på morgonen offerar man och håller fästens bön strax efter morgonbönen med samma Azan. Hela fästen [varar] till 4:de dagen eftermiddag och hvarje dag skall vid Danjan Mosken slaktas 10 får och köttet utdelas åt de fattige. Detta och mycket annat omtalade Mochammed för mig ofrågad under det vi suto i Moskens Liwan och under gången hemåt, som vi gjorde tillsammans. Sedan gick jag ännu litet och spatserade ensam och köpte vid hemgången 4 appelsiner för 10 fadda d.v.s. unger. 1 Kop. kopp. för stycket och fann att de förut bedragit mig eller jag ej förstätt dem då jag betalat lika mycket för en. Men nu hade jag frågat priset af Mochammed, som förskräckligt himlade sig öfver min förra handel. – I dag igen slog jag sönder ett piphufvud, det 8:de tror jag sedan jag kommit från Constantinopel då jag under hela resan med Wiklund ej hade begagnat mer än ett enda och samma. ✎

ذی الحجّة
ar. *dhī al-ḥijja*
månaden för
pilgrimsfärd

عرفات ar. 'arafāt
'Arafätsläätten

خطبة ar. *khutba*
predikan

🐾 *December 31.* Första dagen [av] Mochammedanernes stora fäst⁵⁸ och den sista af vårt år. Jag gick ut redan bittida på morgonen och köpte mig först i Bazaren tvänne pipskaft af korkträd för 2½ Piaster tillsammans tog det ena tjockare till käpp och begaf mig så först till den stora begravningsplatsen vid Pompeji pelare, som här kallas 'amūd al-rāwī utanför stadsporten Sidri. Här var en särdeles stor samling af folk som suto hvar och en på sina anhörigas grafvar med stora korgar eller knyten af mat, hvarifrån de sjelfve åto. De gjorde här *ziyāra*. Männen läste Koran och quinnorna, hvaraf största delen bestod, skreko och jämrade. I synnerhet ådrog sig ett sällskap af fyra quinnor, som suto omkring en graf, min uppmärksamhet och

عمود الراوی
ar. 'amūd al-rāwī
sagoberättarens
pelare

زيارة ar. *ziyāra*
här: visit till grav

mer än de andra en, som hade en duk, som hon höll i hvardera snibben med sina båda händer och så svängde omkring framåt från baksidan af sitt hufvud, skrikande derunder *yā ḥabībī yā waladī* och annat, som jag ej fick reda på läggande en skarp accent på sista stafvelsen. Flere hade tält uppslagna öfver grafvarne och suto derinne skrikande nästan ännu värre. Naturligtvis funnos äfven många kringbärare af vatten och mat och sötsaker etc. och äfven många, som tycktes vara hitkomne blott för att se och bekika och de gingo omkring och voro ganska muntre, hvilket mycket väl tyckte jag passade tillsammans med [den] tvungne och utpressade sorg, som quinnorna visade i sitt skrik. Sedan gick jag derifrån långs med stadsmuren på inre sidan till 'Abd Orrazāqs Mosalla der Chagi Mochammed trakterade mig med en kopp Caffé och der jag i ett blandadt sällskap vallfärdare hit blef sittande en lång stund. Slutligen bad mig en från Moskén Danjan, hvilken dageligen och stundeligen plägar komma på besök till Mochammed, följa med sig och han förde mig i den hans Moske till hörande trädgården der han bodde i ett hus i hvilket äfven var en quarn som drogs af en åsna, såsom här är mycket vanligt. Han gaf mig ett brede, som han lade öfver en aqueduct *qanāt* (här vanligen uttaladt ganna) och tog sjelf ett och satte sig till *höger* om mig. Här blefvo vi länge sittande och prata och röka med en och samma pipa, som gick från mund till mund. Han frågade mig om sina ögon, som i följd af en förkylning, voro fördunklade och han är i allmänhet mycket pratsam. Har ett ord som kommer honom i mund beständigt i hvar andhållning som är *mā huwa kidde*. Sedan spatserade vi igen litet omkring och stan ✎ nade och såg på den vackra utsigten öfver *minat al-sharqāwīya* och åt Cleopatras pelare som kallas här *'amūd fir 'aun*. Middagstiden gick jag hem genom Bazaren och tog mitt andra pipskaft, som jag quarlemnad i bodan, men förvillade mig der alldeles så att jag gick visst en half timma förr än jag kom på rätt igen. Strax på eftermiddagen passerade förbi mitt fönster ett tåg föregånget af män, efter hvilka kommo tränne käpp kämpar.⁵⁹ De stannade just härutanför och gjorde sina manövrar. Käpparne voro tämmeligen långa störrar eller stänger, som de slängde i allehanda mera makliga rörelser omkring sina hufvuden, låtsandes den ena göra anfall den andra parera. Allt gick mycket makligt och utan någon särdeles skicklighet. Efter dem följde en ganska rikt rödt scharbrackerade häst, på hvilken en likaledes i rödt och guldgitter utstyrdt barn, hållen på hästen af en ömsom bredvid stående ömsom äfvenledes uppsittande

يا حبيبي يا ولدي
ar. *yā ḥabībī yā waladī*
waladī o min
älskling, o min son

قناة ar. *qanāt* kanal

ما هو كده
ar. talspr.
mā huwa kidde
just så!

المينة الشرقية ar. eg.
مينة الشراوية *minat al-sharqāwīya*
namn på kvarter

عمود فرعون
ar. *'amūd fir 'aun*
faraos pelare

tjenare. Hästen stod stilla under det kämparne utförde sina manövrar. Efterst kommo fyra Musikanter, tvänne trummor af de här brukliga låga, och tvänne pipare, hvilkas instrument både till ljud och structur liknade nästan fullkomligen Hautbois, blott att förra var mera skrällande och structuren mycket enklare och kortare. Hvad det hela skulle betyda vet jag ännu ej. Sedan gick jag ut till den öppna platsen eller torget vid Arsenalen,⁶⁰ der alla hade sagt mig att folket skulle göra mycket *fantasia*. Hela platsen var ock uppfylld med folk, dels spatserande omkring dels stående i små grupper omkring de lustbarheter, som bestodos. Den första grupp jag trängde mig in i hade trenne eller kanske några flere sångare samlat omkring sig. De suto alla tre jämnte en hel hop af åhörarne på marken på sina fötter och sjöngo sålunda att en först stämde upp ett solo runkande dervid af och an på sin kropp och klappande sina händer mot hvarandra och grinande med sin mund, sedan föllo de öfrige in i chorus accompanerade af en trumma eller tymbal, som öfverallt tyckes vara ett outhärligt instrument, såsom äfven handklappning både i tal och i sång. Denna sång hade i sättet att utföra den mycket likhet med den Ryska ehuru af en helt annan karakter och hvarken så melodiös eller harmoniös som den Ryska. Längre fram var en gammal gubbe, som spelade *Kemenge* med en sträng, men han hade just slutat, så jag fick [inte] höra honom. Derbredvid var ett litet skjul betäckt med trasiga gamla säckar eller mattor, derifrån äfven hördes den vanliga tymbalen, men hvad derinne var vet jag ej. Äfven såg jag en karl, som dansade efter en tamboribask ganska karakteristiskt ehuru mycket makligt. En sagoberättare ✕ stod i en stor krets, nästan den största jag här såg, och berättade sina historier, men jag [kom] honom ej så nära att jag kunde få reda på hvad han sade. Utanför ett annat litet snyggare skjul voro några karikerade bilder att se, som gäfvo mig anledning att tro det der var någon Policinelli låda att se,⁶¹ kanske troligen visad af någon Italienare. Härutanför var den största trängseln. Vidare här och der på många ställen quinnor, två till fyra, som slogo sina tamboribasker. För öfrigt mycket och flerahanda slags gungor, sådana som gingo vertikalt och sådana som gingo horisontalt såsom en karosell och äfven våra vanliga repgungor, men mycket högre och med bjällror och klockor i repen, hvilka den gungande, särdeles när han var högst uppe, skakade till ljud. Att här voro för tillfället uppslagna caffetält och skjul der allehanda bakelser och sötsaker såldes förstås af sig sjelft. Jag stod och betraktade bland annat huru en pojke

gjorde de här brukliga *sambūsak*.⁶² Han hade nämligen framför [sig] på ett brede små deg klumpar i form af klot; doppade först fingrarna i en skål med olja och smörjde det på en blank fläck af bredet, hvilken jämnförelsevis var den renaste: tog tvänne deg bollar och rullade dem flata med ett rundt träd, slog sönder ett ägg och gjöt alltsammans så väl hvitan som gulan på den utplattade degen, vek den sedan tillsammans i form af våra stora plättar i trekant eller en fjerndels sector af en cirkel och satte den i kokande vattenpanna, derifrån han efter en liten stunds kokning tog upp den färdig. Det hela var ej appetitelikt. Leksaker buros äfven omkring till stor mängd på samma sätt som i Ryssland; men de voro högst klumpiga och illa gjorda.⁶³ Till min stora förundran var jag nästan den ende frank som gick här omkring och gapade. Dock bemötte man mig ganska artigt och hvart jag trängde mig gaf man mig plats och ville ha mig fram att se. Blott en var det utanför Policinelli ståndet, som på dålig Italienska yttrade mig någon dum witz och kallade den upphängda dockan en christen. I allmänhet härskade öfverallt stor glädje och folket skrattade Gud vet öfver hvad, troligen blott för det det var helg; ty de förlustelser som här voro kunde jag åtminstone ej finna något uti. Quinnorna hade alla färskt Kuchl på sina ögonlock och frisk Chenna på sina fingrar och alla visade sig i sina bästa kläder, som i allmänhet voro snygga och rena och militären i sin heldagsuniform med röda rikt guldbroderade tröjor, som jag förr ej sett och som voro ganska vackra och barnen skreko *'idunā 'id 'id* öfverallt och hela dagen, och de fattigare gingo omkring med köttstycken, som de fått af de offer de rikare gjort, och allt tycktes fröjda sig öfver fästen. Af förnämare och bättre syntes dock få här på platsen. Här voro mest af folket och i synnerhet af soldater. De förra syntes dels i sina bodor eller sina vänners bodor och på de bättre Caffehusen och i rörelse på gatorna i frankernes quarter. Sedan var jag länge hemma och låg och rökte och gick mot aftonen ut och spatserade i det vackraste månsken och den mildaste luft. Högtiden till prydnad drack jag i afton åter the. Det var lika dåligt som jul-aftonen, men smöret, som jag hade dertill var ypperligt ehuru alldeles hvitt. I dag hade man för de fyra första bönstunderna⁶⁴ skjutit af dugtiga Kanonskott från fyra särskilda batterier men för den sista *ṣalāt al-'ishā'* hörde jag ej, ehuru man sagt mig att då skulle skjutas. ✎ Jag har ej kunnat underlåta att kasta en blick tillbaka på detta nu till ända gående år och de särskilda skiften som derunder öfvergått mig. Början var i sanning det lugnaste sorgfriaste lif

سمبوسك

ar. *sambūsak*
en slags köttpirog

عيدنا عيد عيد

ar. *'idunā 'id 'id*
vår fest, fest, fest

صلوة العشي

ar. eg. صلوة العشاء
ṣalāt al-'ishā'
kvällsbön

jag än kanske haft och hade ej bekymmer alls för någonting utan allt hvad som kan önskas för lifvets bequämlighet. Dertill det högst intressanta lifvet på Klinikum. Oberäknadt några björnar och några borgesförbindelser var intet som oroade mig.⁶⁵ Sedan jag slutligen efter den långa och visserligen något tråkiga väntan kom ut att färdas den lefnadslust och den friskhet både i kropp och själ, som jag kände genomströmma mig. Sedan det förfärliga dunderlaget i Paris, som förorsakade mig ovillkorligen de värsta lidanden och grämelser jag än utstått och betog mig modet och lusten och säkert kommer att lämna efter sig spår långt långt in i mitt lif. Sedan färden genom Frankrike, som visserligen var behaglig – men den rätta första fröjden var quäst och släckt. Den den oändligen ljufva tid, som gick upp till resan från Marseille till Constantinopel – en verkligen salig hvila för både kropp och sinne och som så väl behöfdes för att lugna mig. Denna tid tror jag skall alltid bli mig en af mina ljufvaste och bästa minnen, såsom den blef mig ett verkligen stärkande medel för min kropp. Sedan min ankomst hit till det kan jag nästan säga, första rent musulmanska land. Den var sannerligen ej just glad och det var tvänne svåra första dagar jag här nästan blott af grämlöse tillbragte utan mat och utan appetit. Men det länkade sig småningom till det bättre och det blir här allt trefligare och trefligare och jag är nästan säker att jag kommer att lämna Alexandria med saknad. Men pris vare Honom, som dock alltid, ehuru ofta på krokiga och oförståndliga vägar, länkar allt till det bästa. –

سوق العيد
ar. *sūq al-'īd*
festtorget

نقارة ar. *naqqāra*
musikinstrument

نای ar. *nāy* flöjt

Alla lustbarheterna och stället der de höllos kallas *sūq al-'īd*. Hvad som i synnerhet fanns der till leksaker för barn och andra var en slags tymbaner gjorda af lera i krukmakar arbete. De sågo ut som en afslagen hals af en större bredhalsig kruka, nertills beklädda med spänd fastklibbadt skinn och upptills, d.v.s. sjelfva öppningen af halsen tillbrukade utan någon öppning. De kallas *naqqāra* och nästan hvar och en af de yngre skulle ha en sådan, hvarpå de gingo omkring och bultade. Flöjterna eller de så kallade *nāy* voro högst simpla af det hos oss äfven vanliga rörträdet med tror jag blott fyra fingerhål uppå, men bredvid det egentliga spelröret var ännu ett rör utan hål. Den accompanjerades alltid af en tymbal eller tambor. – Mot aftonen då jag förbi Attarin Mosken gick hemåt stannade jag och såg på en dans af blott Kopter, karlar och quinnor.⁶⁶ Deras rörelser både i kropp och fötter voro mycket makliga och utan särdeles behag. Melodin hvarefter de dansade och

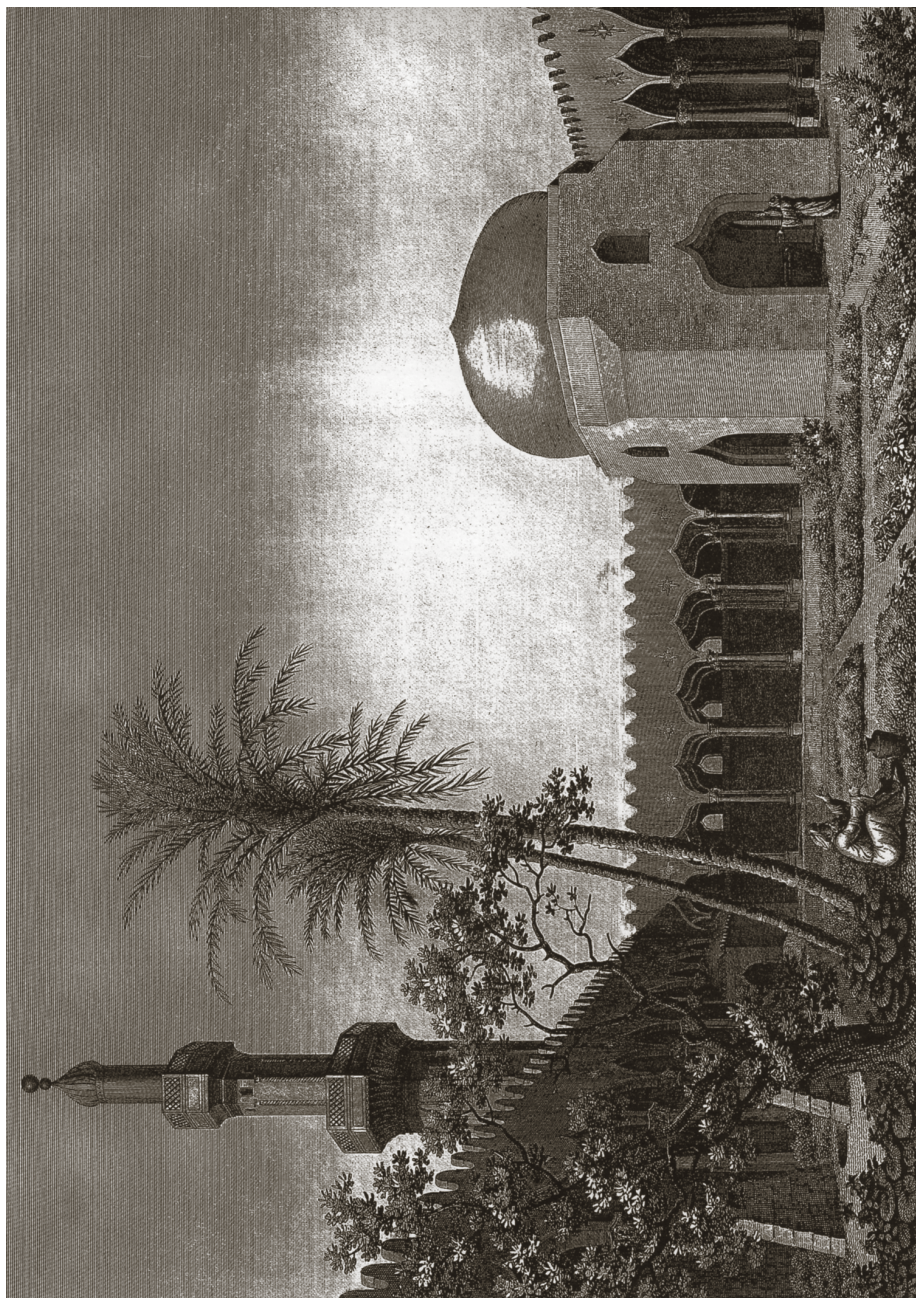
som speltes på någon pipa accompanerad af stor tymbal och de dansandes sång var högst enkel och entonig. – Under hela fästen kysstes man mycket och hvar helst på gatorna bekanta träffades omfamnade de hvaran och kysstes dock ej på munden utan hvarandra på axlarne mest tvänne gånger några äfven tre gånger, hvarefter de berörde hvarandras flata händer eller ock gåfvo hvaran ett riktigt handtag, sedan kysste hvar och en sin hand och förde den mot pannan eller hjertat eller båda två. ✎

☞ *Januari 1 År 1844.* Ingen önskade mig godt nytt år och jag önskade ingen. Gick ut på förmiddagen till Moskén 'Abd Orrazaq, der jag väl ej träffade Mochammed, som var inne i Moskén sysselsatt som jag tror med att äta, men några half bekanta Sheikher, bland andre äfven Sheikh Ibrahim, som alltid särdeles behagar mig. Vi suto på några stenar och pratade om allehanda, bland annat i Astronomie, hvare en ung Sheikh, som här om afton hört mitt samtal deri vid Attarin, berättade för Ibrahim mig vara bevandrad. Jag visade honom min lilla Compass, som han betraktade med stor förundran och med den vanliga glädjen öfver alla småsaker. Sedan kom till en hans gode vän en Sheikh 'Ali, som behagade mig lika mycket. Här var nu fråga om Islam och dess godhet om Koran o.a.d. Han frågade mig om jag tyckte om Koran och Moslims, hvilket jag uppriktigt svarade med ja. De uppmanade mig naturligtvis att bekänna deras tro. Under samtalet med Ibrahim hade det blifvit tal om de 4 heliga böcker som de anse för uppenbarelser och dervid hade [jag] kommit att nämna var en uppenbarelse '*alā sayyidinā Muḥammad*'.⁶⁷ Detta talade han om för de andra och de ville nu prompt att jag skulle upprepa samma ord och försökte med alla möjliga frågor få mig dertill. I synnerhet var det en ung gosse kanske om 18 år som nu liksom förr ansatte mig mäst och beständigt hvar helst han träffar mig ber han mig säga upp *kalimat al-shahāda* hvilka [han] upprepar klart och tydligt för mig och säger *taslam*. 'Ali var stock blind och så [även] trenne utom honom Sheikh Turki, en högst aktningsvärd fridfull ung man, och Sheikh Sālim, en rolig munter man men som äfven strängt ansätter mig med omvändelse försök och den tredje, hvars namn jag ej vet. De voro alla här för att på tillkallelse läsa på grafvarne här, dit besökande anförvandter kommo.⁶⁸ De blefvo ock allt efter litet kallade, men kommo tillbaka igen och pratade med mig. 'Ali tycktes i synnerhet fatta vänskap för mig såsom jag verkligen för honom och

على سيدنا محمد
ar. '*alā sayyidinā*
Muḥammad till vår
Herre Muḥammad

كلمة الشهادة
ar. *kalimat al-shahāda*
trosbekännelsen

تسلم ar. *taslam*
konvertera till islam!

MOSKÉN JĀMI' AL-'ATTĀRĪN I ALEXANDRIA.

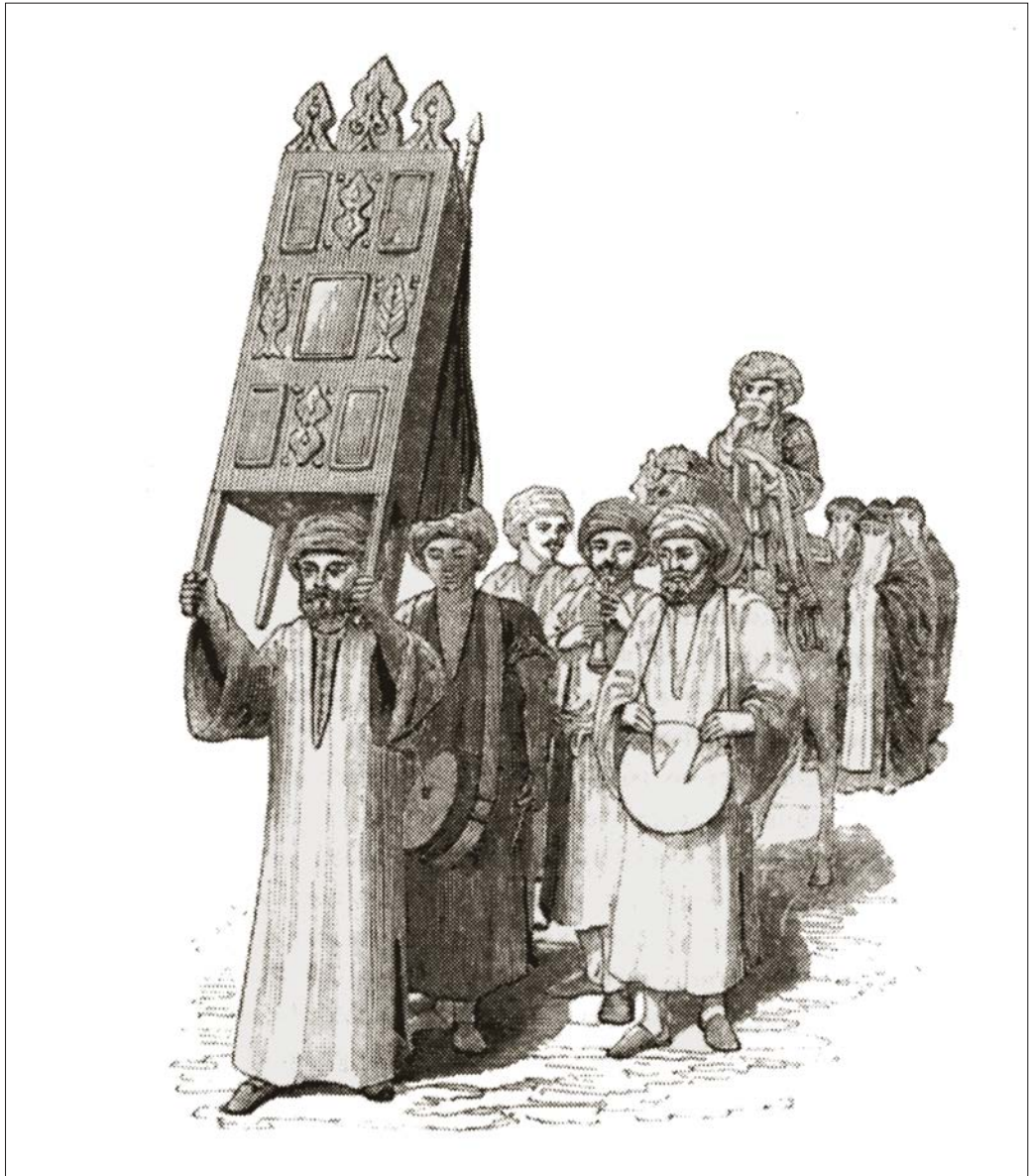
när vi suto bredvid hvarandra och rökte turvis ur samma pipa lade han sin hand öfver min axel och sade åt de andre det är i sanning en god man och när jag gick bort slog vi hand med hvarandra och han [sade] är du icke min vän och det var i sanning af hjertat jag gaf honom brödrahandslaget. Vid en graf som de läste trenne fingo de ett stycke af 9 piaster. – Sheikh Turki, som tycktes vara den lärdaste såsom han var den värdigaste, ehuru ännu ganska ung, frågade om de böcker vi hade hos oss i Arabiska litteraturen och mera dylikt. Han förekom mig en särdeles huld och fridfull själ med lugn hängifvenhet för ödet, som i grund hade förstört hans syn. Medan vi suto der och Mochammed äfven kommit ut och satt sig bredvid mig gingo genom Moske gården några quinnor af hvilka en ropade åt Mochammed alla dagar är Nazarenarn hos dig. Men gubbarne tröstade mig ✎ med att de voro quinnor och således utan vett och förstånd. I allmänhet var här i dag stor rörelse i synnerhet af quinnor och de samlade sig mycket omkring der vi suto och hörde på vårt samtal och snusade ur min dosa och nöso. De skratta nästan alldrig åt mitt tal och jag har nästan alldrig märkt det. Men väl titta de alla med stora ögon på mig. – Sheikherne bjödo mig den ene ett bröd eller liten kringla den andre några torkade dadlar och den ene det och den andre det och jag fann mig öfverhufvud särdeles trefligt och väl ibland dem. När jag gick bort bådo de mig komma i morgon igen med Alfija⁶⁹ så skulle de lära mig arabiska. – På eftermiddagen gick jag igen derförbi och träffade ut för den unge ifrige proselytmakaren som åter ansatte mig häftigt och bland annat hade oförsyntheten säga att de otrogne skulle evigt bli i elden. – Vädret var fult och regnade och den tid är inne, som här kallas *nau* d.v.s. hufvudsakligen Januari och Februari månader. Jag satt sedan hemma hela eftermiddagen och aftonen och rökte oupphörligen af den nya provision tobak för 2½ Piaster jag åter köpte.

نوء ar. eg.
nau ' stormig

☞ *Januari 2.* Gick om morgonen med Alfija i fickan upp till Mosken. Under vägen fick jag ett störtregn öfver mig, som gjorde mig något våt. Jag hann dock undan det värsta skåfvet upp till Mosken, der jag träffade Shekh Ibrahim jämnte några andra, som i Liwan skyddade sig undan regnet. Jag satt mig äfven der på mina fötter; men snart började det drypa så starkt genom taket att vi måste fly på andra sidan på en stenbänk, som stod under bättre tak. Der suto vi hopkrumpne och fröso litet då äfven de

andre Shekherne kommo dit. Ibrahim, som var den ende af dem [som] såg, betraktade Alfija noga och prisade mycket trycket och tyckte mycket om den. Sedan packade vi oss alla i bab addo'a och pratade der litet då de blefvo [kallade] att läsa vid en graf af tvänne matronor, som sågo ganska ärevördiga och rika ut. De voro i allmänhet i dag mycket upptagne, så att jag ej hade mycket gagn af dem. Den unge goss Shekhen ansatte mig äfven i dag och var mycket beställsam om mig; men när han kom fram med sina vanliga frågor, fick han ej något svar. Detta berättade han sedan noga för de andre. Efter middagsbönen gingo tre af [de] blinde Shekherne till begrafningsplatsen vid Pompeji pelare ledde af en liten gosse. Jag följde dem ett långt stycke och folket, som sågo trenne Shekher gå med en otrogen och därtill tvänne rätt förtroligt ledde af mig, ropade hvad det ville säga. Men 'Ali svarade dem att jag var deras gode vän, som följde dem och visade dem ibland strängare tillrätta såsom äfven barnen hvilka skreko efter mig den vanliga glosan. Jag sade ofta att jag ville lämna dem för att skona dem detta omak; men de ville det ej och tvingade mig prompt att följa dem till stadsporten, der jag slutligen vände om och gick hem. Under vägen såg jag åter ۞ samma procession med ett grannt barn på en häst. Det var firandet af en omskärelse, hvilken barnet nu undergått. Likaledes hade jag tillfälle att nogare ge akt på en Nai eller rörflojt med tvänne pipor och fann nu att den längre pipan äfvenledes ljöd men blott en och samma ton och frambragte det fullkomligen nästan samma effekt som vår säckpipa. På aftonen spatserade jag litet utåt östra stadsporten; men vädret var hela dagen mycket opålitligt: ena stunden kom ett häftigt störtregn och den andra brände solen hett.

☞ *Januari 3.* Satt hemma hela förmiddagen i anseende till oupphörligt regn. På eftermiddagen då det höll litet upp gick jag ut upp till Mochammed, men just som jag kom dit gick han bort tillika med sin gamle gode lomhörde vän, som särdeles hjertligt helsade på mig i dag säkert för den halfannan piaster, som jag i går gaf honom för caffet, han bjöd mig. Jag följde med dem ett stycke bort och tänkte sedan gå ut åt stadsporten att spatserade, men det kom åter ett störtregn, som tvang mig åter tillbaka till Mosken der jag satt i skygd för regnet en stund i sällskap [med] en gammal trasig Sheikha, som likaså väl som en man kunde hela sin Koran utantills. Så snart regnet upphörde begaf jag mig åter på väg, men träffade utanför Danjan

TRUMMARE OCH FLÖJTISTER I EN OMSKÄRELSEPROCESSION.

Mosken den lille unge Sheikhen, som åter gaf sig i tal med mig och ville med all gevalt att jag skulle *shāhad* och mente det vore ju ingen nu hörde; jag skulle göra det blott inom mig. Jag gaf mig i dag litet i disput med honom och medan vi stodo der kom åter regn, som tvang oss att söka skygd i le af ett stort hus, dit snart ännu en man kom med pipa, som gick från mund till mund mellan oss tre, der vi suto hophukade på våra fötter. Den unge Sheikhen var en Chāphiz och kunde hela sin Koran utantills,⁷⁰ såsom jag nu erfor vid en liten examen jag anställde med honom. Han berättade för den till komne mannen i tysthet, fast jag hörde det, att jag var en i alla vettenskaper bevandrad man och började denne genast betrakta mig med helt andra och vänliga ögon, bjöd mig pipan artigare och frågade mig om mitt land etc. Vi suto der en stund tills regnet gått öfver då jag gick hem och blef sittande hemma hela aftonen. På hemvägen köpte jag litet tobak af en tredje sort som kallas *Suri*⁷¹ och är särdeles stark till 8 Piast. Okan och derjämte 6 små citroner för till sammans 5 fadda h.e. 2½ kop. kopp.

☞ *Januari 4.* Bittida på morgonen tågade en stor hop Militär förbi mitt fenster och jag begaf mig ut strax derpå och gick ut till Pompeji pelare, dit äfven de marscherade på den öppna platsen dernedanföre, der en öppen plan mellan grafvarne lämnade dem rum att ställa sig upp på. Der anställde Ahmed Pasha mönstring med dem. Han var en liten skarp-synt gubbe med vackert litet i rödt stötande skägg och tittade med den Orientalerne egna misstänksamma och sluga blick på allting, på gevären och sablarne, som han allt som oftast drog ut och allt annat, som hörde till uniformen. Ordningen var i san 𐌹 ning vida bättre än man kunnat vänta och soldaterna togo sig väl ut i sin uniform bestående af hvita vidbyxor med blå tröja och röd țarbosh såsom äfven i synnerhet officerarne med sina röda rikt guldbroderade tröjor med vidbyxor, hvars färg voro olika hos olika, men dock alltid mörk. Musiken var ej just att skryta med, såsom öfverhufvud på få ställen. Instrumenterna stämde dåligt och skrälade och melodierna, de spelte voro öfverhufvud enkla och enfaldiga i Europeisk smak utan alls något musikaliskt värde och så äfven harmonien. För öfrigt samma Instrument som i Constantinopel och hos Ryssarne mycket Clarinetter och i synnerhet Piccoloflöjter och horn, pukan icke att förglömmas eller här och klockspelet. Mönstringen räckte hela förmiddagen och in på eftermiddagen, men jag gick

bort middagsstunden upp till Moḥammed. På vägen stannade jag litet hos en gammal gråskäggig vaktare af en Sheikhs graf, som vänligt bjöd sitta ner bredvid honom i solen och bredde ut för mig ett stycke af sin Ḥeram. Det var samma man som några dagar förut vid det jag gick derförbi bjöd mig vatten, hvilket han icke eller nu glömde att göra. Han är i allmänhet en högst välvillig hjertans god och älskvärd gubbe och bjöd en morot att äta. Vi suto der en stund och pratade och jag gaf honom åter 5 fadda när jag gick bort. Uppe hos Moḥammed voro Sheikherne åter församlade 5 blinde nämligen, af hvilka trenne voro sysselsatte med att läsa inne i en graf. Jag satte mig till de öfrige jämnte någre andre som voro der, hvilka af mina bekante frågade mitt namn och de kallade mig Sheikh Wali. Snart ropade de ut 'Ali till mig och han bjöd mig in till de andre in i grafven, som innehöll åtskilliga grafvar och var vackert planterad med palmer och fikonbuskar af Malta sorten. Jag tog stöflorna af mig och satt mig upp på en utbredd matta med de andre; men medan vi suto der samtalande och rökande kommo några quinnor för att göra zijareh här och funno sig Sheikherne något förlägne att jag var inne här med dem, och quinnorna tittade långt efter mig när jag mötte dem i porten vid min utgång. Jag gick sedan med Moḥammed upp på backen och der blefvo vi länge sittande på en grafsten och conversera tillika med den unge mannen från Danjan Mosken. Vid min hemgång var jag inne på posten för att höra om något bref kommit med dagens post, men væ der var intet för mig. På eftermiddagen var jag hos Spitznagel, som var hygglig nog att låna mig 40 frcs utan några invändningar alls. Äfvenledes fick jag af honom Lanes sista arbete innehållande utdrag ur Koran.⁷² På aftonen spatserade i det vackraste månsken och ljum luft. Vädret hade hela dagen varit oföränderligen klart och vackert med en frisk svalkande ehuru ej det minsta kalla vind. Det är dock ej utan att det morgon och afton är litet kallt och jag behöfver ha väl på mig i mitt rum för att [inte] frysa litet. Men solen kommer och alldrig här in och ute är varmare än inne. Underligt är att Araberne ej frysa nu i deras tunna kläder och bara ben och fötter, hvarmed de vandra i puttarne och smutsen. Frankerne se alla rätt frusne ut och gå insvepte i sina kappor och kapprockar. ❧

☞ *Januari 5.* Gick ut och handlade mig tobak igen, men fick undertiden regn på mig och skyndade mig hem. Sedan det dock snart slutade gick jag upp till Moḥammed. Träffade honom ej och som regn igen här kom

öfver mig sökte jag skygd vid bönporten, dit kort derpå äfven tvänne andre kommo i samma afsigt. Den ene var arab den andre en turk och båda två tycktes vara läsaren från Danjan Mosken. Vi suto här och converserade en god stund och jag fick mycket beröm för mitt språk, som jag ock i sjelfva verket talade bättre än turken. Sedan gick jag hem middagsstunden och åt och nu först efter denna långa tid kom jag i samtal med min rum och bordsgranne en Engelsman, som tyckes ge privat undervisning här åt små barn. Jag bad honom om några Engelska böcker och strax efter maten kom han in till mig och lemnade mig en innehållande små utdrag och valda nätta stycken ur Engelska författare. Han läste derur upp några för mig med en högst pathetisk och litet tillgjord ton i en viss declamations art. För öfrigt tycks han vara en hygglig man, men ovanligt artig att vara Engelsman. Sednare på eftermiddagen gick jag ut och spatserade i trädgårdarne men fick derunder åter en regnskur öfver mig. Men en trädgårdskarl bjöd mig i ett skjul, som han uppfört af palmquistar och som gaf fullkomligt skygd emot regnet. Vi satte oss der på hvar sin sten han med sitt arbete som bestod deri att fläta rep af palmquistfästen kallade *masad* eller på vulgärspråket *balkh*.⁷³ Dessa fästen, hvars gröfre ända hänger fast vid sjelfva [kvisten] och derifrån utgår och på andra ända sjelfva dadelklasen hänger blötas tror jag först i vatten och bultas sedan och rispas upp till bast, hvaraf nu flätas dessa rep, som tyckas vara ganska starka. Gubben hade den redan flätade ändan mellan stortån och den närmaste tån till den, tog af basten och rullade den mellan sina händer och lade till den upprispade slutändan och tvinnade den mellan händeren. Repet blef ganska slätt och vackert. Härunder kom en man till och samtalet blef allt lifligare. Han hade pipa med sig och sedan han hunnit litet väna sig med mig och mildra sina först hårda och halft mistänksama blickar, hvarmed en Oriental vanligen alltid först ser på en Christen, bjöd han mig artigt pipan. Sedan kom ännu en fjerde och det [blev] allt lifligare. De frågade mig mycket om Constantinopel etc. och vi voro rätt nöjde alle med hvarandra under den häftiga regnskuren. Sedan kom en femte och småningom leddes genom honom samtalet på deras Prophet och religion och deri ville jag ej delta. Vi suto der kanske en timma innan regnet slutade. Sedan gingo vi alle bort, men värden fordrade bakhshish af mig och var knappt [nöjd] med 10 fadda men fick dock ej mera. Sedan spatserade jag ännu mycket omkring tills jag blef trött då jag gick hem. ✕

مسد eller på
vulgärspråket
بلخ ar. *masad*,
balkh palm-
kvistfästen

☞ *Januari 6.* Gick på morgonen ut i trädgårdarne. Det syntes att Grekernes jul var inne af de många bodor som voro stängda.⁷⁴ På vägen mötte en otalig skara af dem. De kommo från sin Kyrka, bland mycket quinnor med sina oändligt vackert lindade hårflätor och deras lilla *ṭarbosh* på hjessan, med dess blåa tofs. Först var jag i en trädgård, som tillhörde Sheikh 'Abd errazaḳ der jag kom i fäl med en gammal gubbe af trädgårds folket, som gick omkring med mig genom hela trädgården och sade mig namnet på alla träd och blomster. Gubben hade svarta klippska ögon. Jag gaf honom tobak och när jag gick bort band han mig en bouquet af allehanda blomster och välluktande örter samt hade ut sjelfva trädgårdsmästaren, hvilken jag måste ge ro fadda. Sedan gick jag i en trädgård tillhörande en annan Sheikh, en af de vackraste och största jag här sett. Här hängde Pommeranser och Citroner dels mogna dels omogna ännu på träden och allehanda andra goda saker, hvaraf i synnerhet en liten frukt kallad *bānuk* särdeles smakade mig. Sedan gick jag i en tredje närbelägen trädgård, som utgör en sorts mellangång mellan tvänne gator och mycket gås igenom. Här träffade jag åter en gammal man, som liksom i alla andra trädgårdar satt och gjorde rep af palm-bast. Hos honom blef jag länge. Vi suto ute på hvar sin sten och rökte från gubbens pipa, som han jämnte sina elddon hämtade ut ur sin låga koja och som jag alltid stoppade i ur min pung, som jag hade med mig. Han hade några ord som han allt som oftast upprepade, de voro *Ej na'm* och det här i allas mun så brukliga *Ommal* eller *ommal eh* och *'azīm*.⁷⁵ För öfrigt var gubben högst treflig och var utomordentligt belåten när jag gaf honom tobak och snus, litet af hvardera i små pappersstrutar. Han gaf mig äfven ett litet bröd och när jag åt blott ett litet stycke ville han med all Gewalt tvinga mig att äta allt. Han gaf mig äfven några välluktande blomster hvilka jag sedan gaf åt en liten pojke på gatan, som fann sig oändligen lycklig deraf. Här smakade jag på en sorts ört, en lång smidig slät stängel, som, afbruten, innehöll en sorts mjölk, som han kallade *laban el'ashar* som en stund derefter började bränna förfärligt på min tunga, ehuru det först hade nästan ingen smak alls.⁷⁶ Sedan gick jag förbi Moḥammeds Moske men der var nu som alla lördager mycket besökande så att jag blott stannade litet och talade med en derutanför sittande blind Sheikh och gick sedan hem. Jag satt hemma länge på eftermiddagen och gick först på aftonen ut och tog mig en liten promenad. I afton tyckte jag vädret var kallare än jag än känt det här, men dock så att jag utan det minsta men gick i sommarbyxor. ✎

☞ *Januari 7.* Fult väder och oupphörliga regnskurar, hvarföre jag tänkte sitta hemma hela förmiddagen; men min granne Engelsman kom in och hade mig ut att spatsera då det längre fram klarnade upp. Vi gingo ut till Moḥammads 'Alis palats och gingo äfven in i den del deraf, der Diwanen är. Uppgången bestod af en präktig bred marmor trappa och den stora samlingsalen utanför sjelfva Diwan salen var präktig, golvet betäckt med en dyrbar matta, som nu äfven var öfver dragen med lärft. Sjelfva Diwan salen var ståtlig med soffor som gingo längs alla väggar. De voro nu likaledes öfverdragna med lärft. På väggarne hängde några ganska vackra taflor och i ett litet kontor bakom *hans* byst i gips. Den öfriga delen af palatset var nu ej öppet och kommo vi således nu ej der in. Engelsmannen är särdeles förtrolig, vi gå arm i arm och äro såta vänner, Gud vet hvad han är för en. Strax på eftermiddagen gick jag upp till Moḥammed, som jag nu träffade alldeles ensam och i anseende till den verkligen kalla NO vinden som drog igenom Liwan satte vi oss i böneporten, der vi suto i le. Här suto vi nu omkring en timmas tid och pratade och när jag gick gaf jag honom 3 piaster. Sedan gick genom gårdagsträdgården och träffade 'Ali, som oändligen beställsamt och vänligt tog emot mig och frågade genast om han ej finge hämta ut åt mig ett bröd att äta eller stoppa mig en pipa; men jag vägrade bäggedera. Sedan gick han omkring litet med mig i trädgården och samlade mig några nabuk som han kallade nabk och några geranier, som han bad mig stoppa i mössan för att ge god lukt. Han var alldeles oändligen beställsamt och upprepade för allt hvad jag sade *ṣaḥiḥ, doghri, ṭaib ḳawi 'azim etc.*⁷⁷ allt säkert kanske för att få en bakhshish liksom i går, men nu fick han nöja sig med tre prisar alls som alls. Dock är han tror jag en oändligt välvillig gubbe utan något ondt i sig åtminstone tacksam äfven för en ringa gåfva. Sednare spatserade jag utåt den östra porten. Men vädret var verkligen något kallt till följe af den NO vinden, som var mycket stark. Jag gick sedan hemåt förbi Moskén 'Aṭṭarin och träffade dess Sheikh Soleiman just färdig att bege sig hem. Som vi ej hade sett hvarandra på lång tid så frågade han oupphörligen hvar jag hållit hus och tog öfverhufvud väl och godt emot. Han satte sig på sin åsna och jag följde honom till fots. Vi hade fullkomligen samma väg och han måste förbi min port så att vi länge följdes åt. Hela vägen talades ren gammal Arabiska och jag förstod hvartenda ord. Öfverhufvud börjar jag nu ta mig dugtigt i språket och äfven förstå folket bättre. Denne Sheikh Soleiman tyckes man annars här

ha stor respect för och det är med största vördnad jag hör de andre Sheikerne tala om honom såsom en af deras Prophets Aşhāb.⁷⁸ Han låfte i morgon bitida komma upp till mig, hvilket jag dock betvivlar. Hans son, en gosse af omkring 18 år kan jag blott ej väl lida. Han gick hela tiden efter åsnan. ✕

☞ Januari 8. Gick på morgonen upp till Moḥammed för att der enligt öfverenskommelse träffa den lille Shekhen 'Ali, som låfvat i går infinna sig här för att föra mig i Shekh Ibrahims skola. Men som han der ej syntes till blef jag sittande med Moḥammed ute på en graf och prata tillika med en annan gammal gubbe som var från Şa'id⁷⁹ och nu gick här i vall tror jag med får. Det är roligt att se Araberne huru de ej alls göra några complimenters och ovant för den som kommer från Frankrike der man åt hvar slusk måste säga s'il vous plait monsieur.⁸⁰ Den här gubben sade åt mig helt simplement hāt noshok och hvad jag här ej sett förrut stoppade han prisen i mund mellan läppen och nedre tandraden och derpå tog han fram ur sin ficka en liten hvit sten, som var mycket mjuk och porös och som han kallade Aṭrōn. Af denna sten bet han ett stycke och höll i mund sägande att det gjorde tobaken starkare.⁸¹ De berättade mig sedan både två att man plögade lägga alltid af denna sten ibland snuset här i samma afsigt och prisade högeligen dess goda egenskaper i synnerhet såsom en medecine för bröstet. Samtalet gick för öfrigt åt alla håll och det var ganska roligt och jag lär mig alltid mer och mer. Jag gick dock i dag något tidigare hem än vanligt i fall möjligen Shekh Soleiman skulle komma men ingen hördes af. På eftermiddagen var jag åter uppe hos Moḥammad och satt med honom igen ute på grafvarne och pratade väl en timmas tid till eftermiddagsbönen då vi skiljdes åt, han gick hem och jag slog ett slag och gick sedan till 'Aṭṭarin Mosken, der jag genast gick in och blef emottagen af den gamle Moezzin högst artig. Han kokade caffè och gaf mig tvänne koppar som jag oaktadt jag krånglade emot måste dricka och röka dervid. Medan vi suto så bredvid hvarandra på Moske mattorna och rökte började han med en harang åt mig att jag vore en god man och att han och hans Shekh ansågo mig som sin bror. Derpå kom han fram med det här mycket vanliga *mā fish fulūs*. Det hade jag genast i början vid caffè bjudningen väntat. Olyckligtvis hade jag ej mera än 10 fadda smått med och ett turkiskt 20 para stycke hvilket allt jag gaf honom. Men han gaf mig tillbaka det sednare och sade att det var baṭṭal. Jag låfte honom en annan gång

ما فيش فلوس
ar. talspr.
mā fish fulūs
det finns inga pengar

mera. Nu kom Shekhen in och visade mig vid sin lilla pulpet som han har i Moskén åtskilliga böcker af hvilka han bjöd ut åt mig en persisk Pänd Name af 'Attar med arabisk mellanradig öfversättning tryckt här 1256 H.⁸² Men jag ville naturligtvis ej ha den. Sedan gräfdde jag genom andra gamla manuscript som han der hade, men så mycket jag i hast kunde se, var der intet af värde och allt huller om buller och i största oordning. Derefter kommo tvänne af de blinde Shekherne dit äfven och vi suto alla omkring pulpeten, Soleiman sjelf innanför och pratade litet; men jag fann mig generad af Gubbens son, som äfven var der och är en riktig ulfspegel och den förste förarglige man jag här ännu lärt mig känna. Folket började nu samlas till aftonbön och somlige voro sysselsatte med tror jag *tahayyat al-masjid* under det vi suto och pratade och Shekh Salim gick på taket och sjöng sin azan och jag tog mina skor på mig och gick bort misstänksamt betraktad af folket, som mötte mig i Moske dörren. Vädret hade hela dagen varit oändligen mildt och tempereradt utan regn och blåst. ❧

تحية المسجد ar.
tahayyat al-masjid
hälsning till moskén

☞ *Januari 9.* Gick mera bittida ut i bazaren för att genom någon liten handel få mig växladt ett en rupie stycke, som jag tagit för 10 piaster och som nu bjöd för än 7 än 8–9–10. I allmänhet är här ett fasligt krångel med växling. Växlarne villa dra upp en för mycket och i de sämre bodorne ha de sällan att ge tillbaka på någon hälst betydligare penning. Jag fick nu ock gå länge omkring för än det lyckades mig. Derefter spatserade jag litet omkring, var en stund i trädgården hos 'Ali, som någongång när der ej var folk bjöd mig in i sitt hus, som han sade skulle vara mycket nätt, ehuru dess yttre ej låfvade något särdeles. På eftermiddagen satt uppe hos Moḥammad i sällskap med några andra. Med en af dem kom jag i disput om Egypten, som han påstod höra till Arabien. Vi blefvo i dag här störde af några turkar, som besökte Mosken så att vi ej fingo prata i fred. Äfven kom hit på en stund den turkiske ḥafiz effendi, som jag på lång tid ej sett. Han rökte sin pipa och satt runkade filosofiskt på hufvudet och gick snart bort igen utan att säga just något ord. Jag gick sedan igen i bazaren och köpte litet snask fikon för 2 piaster Oḳan d.v.s. omkring 12 kop. kop.☞ och krakmandel för 1½ piast. Okan. Gick på förmiddagen genom den bättre och förnämre bazaren och träffade der min gamle treflige arabiske reskamrat från Smyrna.⁸³ Här såg han helt annorlunda ut än på sin däckplats på ångfartyget, hade här öppnat en

boda med allehanda kostbara saker, shawlar, klockor etc. bland annat mundstycken, hvaraf ett, hvarpå jag för ro skull frågade priset, kostade 600 piaster.

☞ *Januari 10.* Gick på morgonen mera bittida upp till Moḥammad der jag träffade honom och honom från Danjan. Vi bredde ut en matta på gräset utanför och suto i solen och baddade oss. Sedan kom än en än en annan och satte sig till oss. Caffe kokades och dracks och piporna gingo från mun till mun och Moske drängen hämtade fram keze af helbe⁸⁴ som förtärdes allt under samtal. Jag tyckte mig nu rätt njuta söderns il dolce far niente i det vackraste varmaste sommarväder. Också blef jag sittande der ända till efter middagsstunden och fann mig särdeles väl bland detta folk ehuru kanske af lägsta klassen. Men här tyckes den höge ej genera sig i den lägres sällskap och alla åtminstone af mellanklasserne och de lägste tyckas vara tämmeligen lika. På eftermiddagen, sedan jag väl smält maten med åtskilliga pipor gick närmare aftonen ut i trädgårdarne och träffade äfven min gamle 'Ali, men i något olämplig tid; ty han höll just på att laga till åt sig sin aftonmåltid; hvarföre jag ock snart lämnade honom. – På vägen träffade jag tvänne gatpojkar, som efter vanligheten på ett högst ohöfligt och pockande vis begärte bakhshish och då jag frågade *leh*, svarade *kidde*, här lika vanligt som Ryssarnes такъ⁸⁵ och när de ingenting fingo började de ✕ pocka än värre och komne bakom ett hörn kastade de en sten efter mig. Dessa pojkar de äro ock nästan de värsta tjufpojkar man kan träffa ut för och de ha i sitt tal till franker något olideligt högfärdigt och gement som förargar mig mycket, lika om de tigga eller bjuda ut sina åsnor eller hvad som helst.

☞ *Januari 11.* Gick redan tämmeligen bittida upp till Moḥammad der denna förmiddag förgick liksom i går under kaffedrickning och rökning och prat: blott att vi [i] dag åto en sorts bönor kallade ful tillredda i ugn, smakande nästan som nötter ehuru mycket mjukare. På eftermiddagen var jag och såg på en förnäm och högt uppsatt Armeniers begrafning Boghaz bey⁸⁶ som denna natt hade dött. Öfverallt voro stora samlingar af folk och alla Europeer voro genom respective consuler bjudne att följa procesionen. Det var förskräckligt och upprörande att se huru ordningsmännen behandlade Araberne, som trängde sig fram liksom andre för att gapa. De höggo in i hopen med stora spanskrörkäppar hvart helst det träffade i hufvud

eller på ryggen. Det var nästan värre än polisen i Petersburg. För öfrigt gick det till nästan liksom hos oss. Först gick en lång rad på ömse sidor af gossar och män bärande stora tjocka vaxljus hvarpå elden gick ut redan innan de hunno sorgehusets port. Sedan följde 4 till 5 prester och sedan sjelfva likvagnen dragen af 4 stora ståtliga hästar beklädda såsom hela vagnen med svart kläde. Derefter alla Europeer och den öfriga processjonen. Armenierne äro öfverhufvud ett vackert folk med fullkomligen lika om ej mera markerade drag än Judarne men ha derjämnte något eget klokt och liksom judarne något girigt drag, som gör dem obehaglige. Här tyckas de finnas i stor mängd och ehuru de gå här nästan allmänt klädde som Araber, skiljer man dock lätt ur dem. I trädgården der han begrafves och der den enda Armeniska kyrka här finnes och som tror jag alltsammans är en anläggning af honom var i synnerhet vid porten först och sedan vid trappan ett ordentligt slagsmål och det var verkligen grymfärligt att se. Men mot Europeerne voro de särdeles hyggelige och artige. Jag vet ej om desse ordningshållare voro polis eller blott den aflidnes tjänare; men de tycktes alla vara turkar. Sedan spatserade jag ännu litet omkring och var inne i Attarin Mosken, der jag blott träffade den gamle enögde Moeddin, som jag gaf några 5:or för det sista Kaffe. Han var åter outtömlig i sitt beröm och bjöd mig dit rätt ofta: vi skulle sitta och prata och koka kaffe och äta, här funnes allt hvad behöfdes och Shekh Soleiman frågade alla dagar efter mig. ✎

☞ *Januari 12.* Gick på förmiddagen ut och handlade lite tobak igen. Var sedan i förbigången inne [i] Attarin Mosken, der man ställde i ordning till Middagsbönen och bredde mattor ut öfver hela golfvet. Den gamle enögde Muezzin var dervid behjelp af en yngre son till Sheikh Soleiman, hvilken lika mycket behagade mig som den andre hans son misshagar mig. Jag blef en liten stund der och gick sedan upp till Mohammad, der jag alltid med vänliga blickar emottages af samma sällskap. De sednare dagarne ha de redan mattorna ut bredda på gräset och kaffe färdigt när jag kommer. Denna förmiddag tillbragtes på samma sätt som de föregående. Sednare kom dit en bättre klädd Arab och satte och rässoonerade litet högfärdigt. Slutligen satte han sig bredvid mig och började litet förnämt questionera mig hvad jag var för en man etc. Slutligen kom talet på arabiska böcker och vetenskap och han frågade hvad vi deraf hade hos oss. Jag räknade upp allt det bästa hvad jag

kom på till hans stora förundran och kunde ej hålla mig att härvid ge honom litet ovet för hans högfärdighet. Han tog fram nu några blad af ett grammatikaliskt arbete och bad mig [läsa] och han förundrade sig storligen att jag läste så rätt och viste använda de särskilda modi af Aoristus rätt. Härpå sade han åt de andre att jag var en man som viste mycket och gick hastigt bort. När jag frågade de andre hvad han var för en man sade de honom vara en 'ālim en af 'Olema.⁸⁷ De gingo nu allesammans till middagsbön till Danjan Moskén och [jag] gick genom 'Alis trädgård och satt hos honom en stund. Mot aftonen gick ut att spatsera i det ljufvaste mildaste vårväder och var åter en stund inne i Aṭṭarin. Gick sedan hem åtföljd af dess Muezzin. På vägen köpte jag några appelsiner och valnötter, hvaraf allt jag delade jämnt med honom, som åter åter vanligheten varit mycket frikostig på sitt beröm af mig. – Kort förut var jag åter uppe på den höga backe der en fort är byggd. Samma turk som de första dagarne af min härvaro jag deruppe gjort bekantskap med kom nu äfven ut och pratade med mig. Jag frågade honom ett och annat lät honom stoppa sin pipa från min pung – och slutligen kom han fram med begäran af bakhshish. Jag gjorde några invändningar och mumlade litet på moslimin, som hvar enda en var tiggare; tog dock fram min börs och gaf honom två 5. Han tog dem i hand, såg på dem och mente att det var för litet och gaf dem tillbaka och begärte en kīrsh. Jag tog dem och stoppade dem tillbaka i börsen; men gaf honom ingenting i stället och började gå min väg nedför backen. Nu följde han mig länge och begärte få de 10 faḍḍa; men fick dem ej. Drickspenningen skulle vara sade han *min sha'n al-fantazīya*. ❧

من شان الفنتزية
ar. *min sha'n*
al-fantazīya
här: för syns skull

☞ *Januari 13*. Gick sednare på förmiddagen ut och spatserade i trädgårdarne utan att träffa ihop med någon. På eftermiddagen efter 'aṣr gick jag till Aṭṭarin, der Shekh [Soleiman] satt ensam i khulveh och läste eller gjorde sin bön, hvarföre jag väntade utanför inne i Moskén tills han slutat och kom ut och bad mig dit in. Denna *khulveh* är i NÖ hörnet af Mosken uppförd af små stenar uppstaplade till väggar på tvenne sidor, utgörande sjelfva Moskens väggar khulvets väggar på de två andra sidorna. Här plägar Muezzin, såsom han berättade mig i går, sofva 6 nätter i veckan, tillbringande blott natten mellan fredagen och lördagen hemma i sitt hus. Nu voro här längs ena väggen uppstaplade gamla luntor och papper till stor mängd, som det tycktes, ej af något särdeles värde. Shekhen sjelf nämligen

skall efter hvad Moḥammad berättade mig, pläga handla med böcker. Vi suto nu här på en matta kallad ḥasir utbredd på golfvet och pratade allehanda. Bland annat helt apropos frågade han hvarföre jag ej bekände mig till Islam, hvarpå jag svarade att jag ej uppenbarligen kunde det af fruktan för min konsul och mitt land, men att jag alla dagar läste min Koran och ofta höll mina böner på deras sätt. Härvid tycktes han bli ganska nöjd och mente att allt var väl då det var mellan Herren och mig. Han bibehåller allt i mina ögon samma enkla patriarchaliska värdighet och jag bär största aktning för honom. Derefter spatserade jag i det härligaste ljufvaste väder en äkta sydlig eller ostlig aftonstund med blå himmel och milda lysande stjernor.

☞ *Januari 14.* Satt hemma hela förmiddagen, hade besök af Spitznagel. Satt hemma långt på eftermiddagen och väntade på bref med den i dag ankomna posten; men förgäfves. Orolig och modfälld häröfver gick jag ut och spatserade i trädgårdarne en stund och gick sedan in i Aṭṭarin Moskén, der Shekh Soleiman ej hade varit på hela dagen i anseende till någon liten opasslighet. Jag träffade hans son och Muezzin, hvilka kokade caffè åt mig inne i *khulveh* der vi suto och gräfdi i papperssluntorna. Sedan kom en tredje till dit och jag råkade läsa upp ett annat för dem och säga detta handlar om det och det. Härvid talte de mycket sinsemellan att jag borde bli Moslim etc. Nu kommo folket till aftonbön, hvilken de äfven förrättade, sittande jag ensam inne i *Khulveh*. Efter slutad bön kom Muezzin in till mig med pipan och började med det vanliga *Inte rāgil ṭajib och baḳa toḥibb ilmoslemin* etc.⁸⁸ Jag gaf honom för hans caffè och hans beröm tillsammans 20 faḍḍa. Sedan följde jag Shekhens son Aḥmad ett stycke på väg. Han tyckes ge litet med sitt högmod och blir mig något drägligare nu. Men också har jag varit lika högmodig mot honom tillbaka. Sedan spatserade jag ännu litet och såg på den stjernklara himmelen: oro att jag ej fått något bref mycket. ✎

☞ *Januari 15.* Var på förmiddagen hos Gomozow⁸⁹ och lämnade honom det bref jag hade till honom från Smyrna. Han hade fordom varit militär, sedan ingått i Institutet i Petersburg⁹⁰ och varit i Orienten öfver 4 år. Han hade ännu till en del bibehållit det muntra och burshikosa af sitt officerslif och förekom mig öfverhufvud ganska treflig. Sedan kommo till honom en viss man som sades vara engagerad vid Egyptiska Museum i

Kairo⁹¹ och än vidare en dragoman vid Österrikiska Consulatet. De hade både det otäcka Europeiskt glåpiga och fadda i sig och jag hade ej stor trefnad med dem. På eftermiddagen gick jag bittida upp till Moḥammad, der jag träffade det vanliga sällskapet. Vi suto på vårt vanliga ställe på en ḥasir utbredd på gräset och kokade caffè. Sedermera följdes Moḥammad och jag åt först i en trädgård och sedan till 'Aṭṭarin Mosken, der vi suto i *khulveh* med Shekh Soleimans son Aḥmad. De började examinera mig i min tro och till hvilken sekt jag hörde och kommo slutligen derhän att jag var en ḥanafī till följe af det sätt hvarpå jag höll mina händer under bön.⁹² När den gamle Mueddin kom berättade de för honom att jag var en ḥanafī och de frågor om rik'ät i bönen, som de gjort mig och jag besvarat. Han uttryckte sin stora fågnad däröfver och sade en stund efteråt åt mig baḳa Inte ḥanafī ja wali.⁹³ Jag visste intet att svara härpå utan såg bort och bladdrade i de gamla luntorna. Sedan följdes vi alla tre åt vidare och gingo hvar och en hem. Vid hemkomsten underrättade man mig att man varit här från Ryska Consulatet, der jag hade bref. Jag skyndade dit och riktigt var bref der från Borgström med mitt creditiv.⁹⁴ Härpå gick jag hem och drack the.

☞ *Januari 16.* Gick på morgonen upp till Moḥammad, der jag blef sittande hela förmiddagen i det vanliga sällskapet ökad i dag af Ismails bror och Moḥammads son, som tycktes vara någon Effendi uppsyningsman öfver något torg af handelsmän här. Jag hade i dag efter någras önskan tagit en handatlas med, som jag till deras stora nöje och förundran visade och förklarade för dem. På eftermiddagen var jag hos Spitznagel och Rosetti allt i anledning af creditiv brefvet; men det passade bättre för den sednare i morgon bittida. Sedermera spatserade jag ensam omkring, var inne i en trädgård vid östra stadsporten och träffade i hop med en yngre man och en äldre från Ṣa'id. Jag lät dem stoppa sina pipor från min tobakspung och blef mycket ✎ välvilligt och hjertligt emottagen af dem och bedd att alla dagar komma tillbaka dit och spatserade. I allmänhet förekomma mig alla från Ṣa'id som jag här lärt känna bättre och hyggligare eller egentligen hjertligare än araberne härifrån. Sedermera vandrade jag ännu omkring med min Engelsman och tvänne Italienare, som voro i hans sällskap. När [engelsmannen och jag] blefvo ensamme gingo vi in på Caffè d'Europe och blefvo der sittande en stund, han drickande ett glas punsch, jag en kopp caffè. Hem

komne åto vi tillsammans, hvarvid vi reciterade och läste ur en bok innehållande utdrag ur Shakespeare, hvilken han nedhemtade från sitt rum. Han läste derifrån mycket med stor pathos och det föll mig derunder in att han kanske varit acteur. Jag var tämmeligen trött af mitt myckna kringvandrande i dag.

☞ *Januari 17.* Gick redan bittida ut till Rosetti för att lyfta mina pengar. Väntade der fulla trenne timmar förr än allt blef färdigt, emedan de ej hade Sovereigns utan måste skicka ut och söka och med allt det fick jag ej sådana utan måste nöja med mig så kallade Egyptiska Guineer. Kostnaderna förekommo mig särdeles dryga, bland annat 12 Shill. Ster. i postporto för ett bref öfver Livorno. Det var öfverhufvud högst tråkigt och jag blef slutligen alldeles utledsen och förargad. Sedan slutligen allt var färdigt och jag lyftat mina pengar och fört största delen deraf åt Spitznagel för att remitteras till Bohti i Kairo,⁹⁵ gick jag upp till Moḥammad. Hans son hade enligt öfverenskommelse skickat dit en gosse som länge väntat på mig, men slutligen gått sin väg. Vi suto i Liwan och drucko caffè och pratade en stund, men som det var långt lidet gick jag snart bort. Under det jag hemma höll på att äta kom Moḥammads son med en koḩḩan och gibbe och en 'anḩara, som alla behagade mig och jag derföre köpte, den första för 100, den andra för 150 och den tredje för 60 piaster. Sedan suto vi en lång stund hemma hos mig rökte och drucko caffè väntande på hans far, som låft komma hit. Men då han en timma efter 'aḩr ännu ej kommit gingo vi på tu man hand ut och handlade 1:mo 3 aln vackert och godt kläde till böxor för 135 piast. vidare en Ṭarbosh för 45 p. och silke för att öka tofsens vidd för omkring 7 p. ett par markob för 10 p. ett par mezd för 11 p. tillsammans 518 p. Härunder såg jag huru förskräckligt de skulle ha dragit upp mig om jag gått ensam och handlat. Den jag hade med mig var en slags uppsyningsman öfver torget och kände prisen noga och var för öfrigt en högst treflig och präktig man af min ålder ungefär. Sedan kom han ännu upp till mig och satt här en stund och rökte en pipa, hvarpå han gick.

☞ *Januari 18.* Nu begrofs Baghoz Bey med mycken ståt. Först hölls en lång och tråkig Gudstjenst i det lilla kapellet i hans trädgård. Denna gudstjenst liknade nästan mera ett spektakel än en helig ceremonie. Det armeniska språket klingar mig nära lika det Grekiska med ljud äfven

gående åt turkiskan.⁹⁶ Sedan var ännu en liten ceremonie vid grafven äfvenledes i en särskildt afstängd del af trädgården der flera armeniska grafvar äro. Militär var ute till stort tal med musik. Gevär salvor lossades i flera repriser. Alltsammans räckte till in emot middagen. På eftermiddagen kom Moḥammads son till mig ۛ och vi gingo båda ut och handlade tvänne skjortor af ett tyg af silke och linne tillsamman för 32 p. tvänne 'arakijeh för 5 p. tillsammans en şaureh för 100 p. och betalte arbetslön åt skraddaren 42 p. Han satt länge hos mig och pratade. Han är en särdeles treflig och präktig man och behagar mig utomordentligt, utan fördomar mycket dock hållig med alfvare vid sin religion. Han berättade om allehanda under som funnits i Alexandria såsom spegeln, som sänkte alla skepp i sjön sedda derigenom och uppställd härpå i Kal'a Inaasareh och slutligen krossad af en fransman, som enkoms derföre kommit hit.⁹⁷ Vidare om en cistern, som funnits i 'Aṭṭarin mosken och som återgaf helsan åt hvar och en sjuk eho det vara må som tvättade sig deri, äfven förstörd af fransoserne. Och många andra under. Detta berättade han allt såsom sanning och tycktes sjelf tro det med ren barnslig enfald, men hade härvid ett högst roligt humoristiskt min och när jag liksom af förundran skrattade deråt, skrattade han med högst hjertligt. Öfverhufvud förekommer mig denne Maḥmod såsom en af de älskvärdaste personligheter jag varit ihop med.

☞ *Januari 19.* Gick bittida upp till Moḥammad, der jag i det vanliga sällskapet blef sittande till middagen. I dag var här äfven gubbens yngste son en gosse om 15 år särdeles väl uppfostrad och artig och anständig heter Aḥmad. Vidare kom dit den samme häftige 'ālim som för några dagar eller jämnt en vecka [sedan] ansatt mig med frågor i Grammatikan. Nu började han strängt ansätta mig i deras religion och fråga mig till hvilken madshab jag hörde. Disputen blef något häftig emedan han är en något het man. Men man kommer ej långt att disputera med dem; ty de säga alltid att det så är i Koran och det är Herrans oföränderliga ord. Han är dock en präktig man och jag tycker om honom. Öfverhufvud var jag i dag värre ansatt än förr. Moḥammad sjelf är den ende, som aldrig plågar mig med slika saker ehuru han aldrig vägrar att svara på alla möjliga frågor jag vill göra i hvad som helst. Han blir mig ock alltid den käraste af mine bekante här och den mest aktade. På eftermiddagen efter 'aṣr kom han upp till mig med sin son

Aḥmad och satt här en stund och drack caffè etc. Sedermera gick jag ännu i skymningen litet ut och spatserade.

☞ *Januari 20.* Gick till consulatet för att träffa Spitznagel; men oaktadt jag sprang der oupphörligen var jag ej [i] stånd att råka honom på hela dagen. Gick derföre af och an, var en stund i Aṭṭarrin och drack caffè med Muezzin, som erbjöd sig att följa med till Kairo och hvart helst jag skulle resa och slutligen hem till mitt land. På eftermiddagen gick jag upp till Moḥammad, men träffade honom just ej lägligt, emedan de som varit här och gjort deras zijaret ännu ej alla hunnit bort. Bland dem var nu äfven gubbens egen hustru, som såg väl och anständig ut äfven klädd mycket hyggligare än jämnförelsevis hennes man. Sedan följde jag härifrån med den unge Shekh 'Ali till Ibrahims skola, der dock nu gossarne just hade slutat. Jag blef länge sittande der med några unge lärare och någre quarblefne pojkar. Skolrummet var högst miserabelt och ruskigt och smutsigt och råttorna sprungo af och an åt alla håll. Sedan gick jag i bazaren och tog mina markob och satt en lång stund i bodan och väntade innan han fick dem rätt i ordning. Han arbetade flinkt och med nätthet och var för öfrigt en högst treflig man. Sedan spatserade jag ännu litet omkring. Hemkommen uppgjorde jag räkningen med min värd, hvarvid vi kommo litet i disput och uppskjöto slutliquiden tills jag skulle resa.

☞ *Januari 21.* Gick mera bittida ut i Ibrahims skola, der nu alla pojkar voro samlade och satte på golfvet och läste runkande på sina kroppar och truppvis förhörda af Ibrahim, som äfven ehuru i långsam och alfvarligare takt runkade mera på hufvudet än på kroppen. De hade små taflor loḥ, hvarpå ۞ den unge 'Alī och de tvänne andre unge gossaktige lärarne skrefvo små stycken af Koran, hvilka pojkarne lärde utantills. De voro på något sätt målade smått korniga och beskrefvos med ḳalamer som dock ej gingo särdeles lätt derpå. De visade mig äfven i går inrättningen för fotplaggningen. Den var en rak liten käpp af vanlig längd af en palmquist, midt på var ett rep, hvars ändor voro bundna hvardera ungefär på fjerndeln af käppen. På midden af käppen således midt emellan repets båda ändor sattes fötterna af den som skulle bestraffas, hvarpå repet upplindades på käppen så att föttern vid fotknölarne ungefär fastknepos mellan det och

käppen, hvars båda ändor vid executionen höllos stadigt af tvänne gossar. Delinquenten rullas på ryggen med vanligen blanka rumpan i vädret och läraren baddar på de båda tätt intill hvarandra hopknupna fotabladen en mjuk palmquist *gerid*. Fotklämman kallades om jag rätt minnes *felākeh* eller *belākeh*. För öfrigt hade hvar och en af lärarne en sådan *gerid* i sin hand hvilken han slog mot golfvet eller väggen för att uppmana pojkarne att läsa; ej att bjuda tystnad; ty här tyckes man tvärt emot seden hos oss villa att pojkarne skola skrika dugtigt. Också var sorlet af desse omkring 30 till 40 barn, hvaribland äfven funnos några flickor, nästan lika starkt som fordomdags i den nästan 200 pojkestarka Åbo skola.⁹⁸ Till min stora förundran höllo sig barnen anständigt och stilla under den stund jag var här, ehuru de gapade dugtigt och med stora ögon på mig. Jag stod hela tiden i trappan ehuru man bjöd mig ofta upp att sätta mig bland barnen och lärarerne. Men jag hade i går på den lilla stund jag satt der blifvit så full af loppor att jag aktade mig i dag. Var sedan uppe hos Spitznagel som låfte till morgon besörja mig mitt pass och min *tazkereh*. Gick sedan till Moḥammad tog honom med mig och gick i badstuga, der vi togo ett på sätt och vis särskildt rum eller galleri.⁹⁹ Badet liknade mycket det Ryska, dock var ej här så stark hetta. Jag blef väl klädd och knådad och smuts skrapades af mig i stora valkar. Väl bar jag mig något klumpsigt åt vid bindningen af Iḥram och vid spatserandet på trädskona; men det var första gången.¹⁰⁰ De badande skrattade något åt mig; men mot slutet gaf det sig. För oss båda i allt med de många dukarne och knådningarne betalte jag 5 piaster. Sedan var jag och tog mina böxor, som ändteligen nu efter löften från timma till timma blefvo färdige sedan jag ännu sutit här och väntat nära en timma. I dag lät jag äfven hos en grek barberare klippa mitt hår helt kort och tog på mig *ṭarboshen*, som jag sedan äfven här beständigt höll på mig. Spatserade på aftonen omkring, var i 'Aṭṭarin, men träffade ingen; ty Soleiman sjelf är sedan några dagar kraslig och går föga ut och hans Moezzin satt inne i Mosken med ett litet sällskap andre, som jag ej ville störa då jag såg dem inbegripne i samtal. En liten bekant pojke från skolan som såg mig nu [med] *ṭarbosh*, kände ej först igen mig; men blef sedan som det tycktes särdeles glad att se mig ha aflaggt min svarta sammetsmössa, hvilken Moslims här lika litet tycker om som våra hattar. ✎

☞ *Januari 22.* Då i går på eftermiddagen Moḥammads son Maḥmod kommit till mig bad jag honom gå ner till Maḥmodijeh för att hyra mig plats på en arabisk bark till Kairo för i dag. Han gjorde det äfven och hämtade upp till mig skepparen sjelf och hans styrman, med hvilka jag accordera för 100 piaster frakt jämnte uppässning; härtill fordrade de dock en bakhshish vid framkomsten. I anledning häraf var jag hela denna dag sysselsatt med bestyr för min resa, som skulle anträdas omkring ʿaşr: var hos Spitznagel, köpte upp min reskost och andra för resan erforderliga saker dels sjelf dels genom min värd, som jag dugtigt trissade om och prutade med. Till min stora sorg hade jag ej tid att ta rätt afsked af mina gode arabiske vänner alla; men skickade hjertliga afskedshälsningar till dem genom min gamle Moḥammad Makki algāiri från ʿAbd orrazak, som jämnte sin gamle gode lomhörde vän Ragab kom till mig för att ta afsked. Hans son Maḥmod jämnte hans präktige lille prentice följde mig om bord den förre med mig förrut, den sednare med mina saker uppbundne på tvänne åsnor. Jag var nu klädd i min orientaliska kostym, men hade min stora ḳaboṭ omsväpt, så väl om ṭarboshen, som det öfriga. Kommen om bord suto vi en stund med Maḥmod och hans lille gosse innan det lades ut. Han lämnade mig snart ensam i min maḳʿad eller cajuta och efter en stund löste vi pärtten och seglade för en sakta aftonvind ned för Maḥmodijeh. Fartyget, markab, var ej af de större Nilbåtarna kallade ʿaḳab, utan mera litet nästan fullkomligen lika våra speljagter, med en half manslängd hög uppbyggnad eller ruff bestående längst mot aktern, som går ett stycke ut öfver styret elomm, ett litet rum med strykdörr åt aktern, innehållade äfven appartement. På motsvarande väggen är äfven en strykdörr inåt det stora rummet maḳʿad, som har trenne fenster på styrbord och babord och tvänne på väggen mot förn, alla försedda, liksom äfven de tvänne i lilla rummet försedda med skjutbara spjälluckor. Från elmaḳʿad leder en dubbeldörr ut i en på alla sidor öppen förstuga, täckt af ett tak uppburet af trädpelare. Hela denna ruffbyggnad är till än vidare skydd emot solen omhängd af segelduk, som här liksom i Italien och Grekland är gjord af bomull. Alla dessa trenne afdelningar utgöra hvar och en en plats. Den förstnämnda upptogs nu af en fru till en turkisk tjänsteman i en landsort nära fom elmaḥmodijeh elmaḳʿad af mig och förstugan af 5 turkar, af hvilka en Armenier och christen. För öfrigt voro flera passagerare på fartyget på och under det däck som täcker den öfriga delen af fartyget. Jag blef först länge

sittande inne, men tyckte mig slutligen måsta gå ut. Då jag gick genom förstugan blef jag högst vänligt och gammalbekantaktigt helsad af turkarne, som alla tror jag voro militärer och bjuden plats bland dem. Jag afböjde det dock, gående ut på fartyget och seende mig omkring. Men då i anseende till det nedstigande mörkret jag ej just kunde urskilja något af de annors ock i allmänhet fula stränderna af canalen gick jag åter in och tog nu plats bland turkarne. De begärte af mig min kopp till låns och då de fått den togo de fram en flaska och fyllde den med Anisbrännvin och bjödo mig. Men som jag allt sedan jag kommit hit ej smakar spiritus afböjde jag koppen och lät den spatsera bland de öfrige, hvilke, så Moslims de voro, tömde dess innehåll med god smak och utan scrupler.¹⁰¹ Jag satt en stund bland dem och rökte och hörde på deras sång. En bland dem nämligen hade ett instrument med sig liknande ungefär en mandolin men med särdeles lång hals, bespädd på hvardera sidan med trenne strängar, hvilka trenne hvardera voro unisona, och midt emellan dessa tvänne trior, tvänne andra strängar stämde i grundton och quinten. Han kallade instrumentet tror jag zur eller zuz eller något dylikt och spelade ganska flinkt derpå. Sången var mera recitativ än cantabil med för och efterspel på Instrumentet i det vanliga turkiska maneret liknande mer det ryska än arabiska. Åhörarne voro ganska förtjuste, dock, som det tycktes, mera öfver ordens mening och innehåll än musiken, hvilket tyckes hitåt i allmänhet vara fallet. Jag gick efter en kort stund in i min cajuta, men kunde ej somna på lång tid för turkarnes stoj och sång. Sedan jag släckt ut mitt stearin ljus, hvaraf jag för resan medtagit tvänne, begärte turkarne att få det för en half timme; men till min stora förargelse stod det och brann mest hela natten, så att om morgonen var blott ett litet stycke deraf quar. Vi färdades hela följande dagen ner för Maḥmodijeh, hvars stränder erbjuda föga vackert. Middagstiden kommo vi till fum elmaḥmodijeh och måste vänta der en stund innan vi kunde komma igenom slussen.¹⁰² Här var stor rörelse så väl på stranden som på vattnet och fullt af nilbåtar, som gingo och kommo. Vi sluppo slutligen igenom och kommo ut på Nilen. Det var en egen högtidlig stämning och med en verklig vördnad jag kom ut från min maḥa'ad och skådade utåt floden, för hvilken så många årtusenden tyst och lugnt flutit ner på. En högst rolig och alltid skrattande gosse från Şa'id, som var bland passagerarne tog en kuzeh och gaf mig att dricka med orden ṭajib elmajah di¹⁰³ och jag drack och det var ock godt och jag kände en egen vördnadsfull

kyla genom min kropp. Han sade det vanliga hanijan och jag svarade hanna llaho 'alēk¹⁰⁴ tyckande mig rätt känna djupt betydelsen af dessa ord. På floden sväfvade nu mycket mindre fartyg och flera lågo vid stranden för en pärt. Äfven vi togo land, jag vet egentligen ej hvarföre; men såsom man sade väntades på papper. Jag var högeligen förargad öfver detta dröjsmål och grälade deröfver; men det halp ej. Vi blefvo liggande här hela natten och jag såg den vackraste solnedgång och derefter en vacker klar stjernbeströdd himmel. Följande dagen kommo folket och turkarne, hvilka tillbragt största delen af natten uppe i den usla byn som här finnes, om bord och vi gåfvo oss ut, passerade Fuah och Kafir Zaid och några andra byar eller så kallade städer. De bestå alla af låga usla kojor uppförda af den hårdnade nilleran utan fönster och af öfverhufvud ett högst ynkligt utseende. Af de fem turkarne hade 2 lämnat oss och den tredje lämnade oss i Kafr Zaid för att bege sig [till] Tanṭa. Han hade bössa med sig och skjöt åtskilliga skott, men alla förgäfves. De voro i allmänhet särdeles påträngsne på mig och försökte på allt sätt att komma mig nära och snuggla åt sig caffè eller the eller någon matsmula, hvaraf med de tycktes vara mindre försedda än med spiritus. Jag gaf dem väl det ena och det andra men lyckades dock väl att hålla dem på afstånd. Den 25 om aftonen kommo vi till Nagileh och gingo upp i byn och drucko caffè på ett caffèhus. Här blef fråga om ghawazi och att vi borde se några af dem.¹⁰⁵ I anledning häraf uppkom ett gräl mellan 'Ali och Armeniern. Den förre blef alldeles rasande då den sednare en gång öknämde honom med son af ett svin. Han tog i den halfrusige Armeniern och skakade dugtigt om honom och skrek kafir etc. och var högeligen uppbragt. Denne 'Ali var en arab, som han sade skräddare i Pashans tjenst och ägde någon liten kunskap af arabiska litteraturen och Aḥadith.¹⁰⁶ Han hade sedan den turkiska madonnan lämnat oss ett stycke bortom fum inquarterat sig uti det lilla rummet hon hade upptagit och på det viset kommit mig nära. Vi delade nu vår kost och drucko caffè tillsammans och voro gode vänner. Dock märkte jag hos honom hvad jag ännu ej märkt hos någon Arab och ej trott dem om, att smickrade och sade artigheter. Vi suto tillsammans om dagarne och aftnarne på däck af maḳ'ad och pratade med den eget rolige styrmannen Ahmad, som under resan passade upp mig och en särdeles rolig gubbe ✕ från Ṣa'id, som äfven varit rais på en Nilskuta; men härom natten just haft olyckan att bli öfverseglad af Engelska ångfartyget, som krossat hans fartyg.

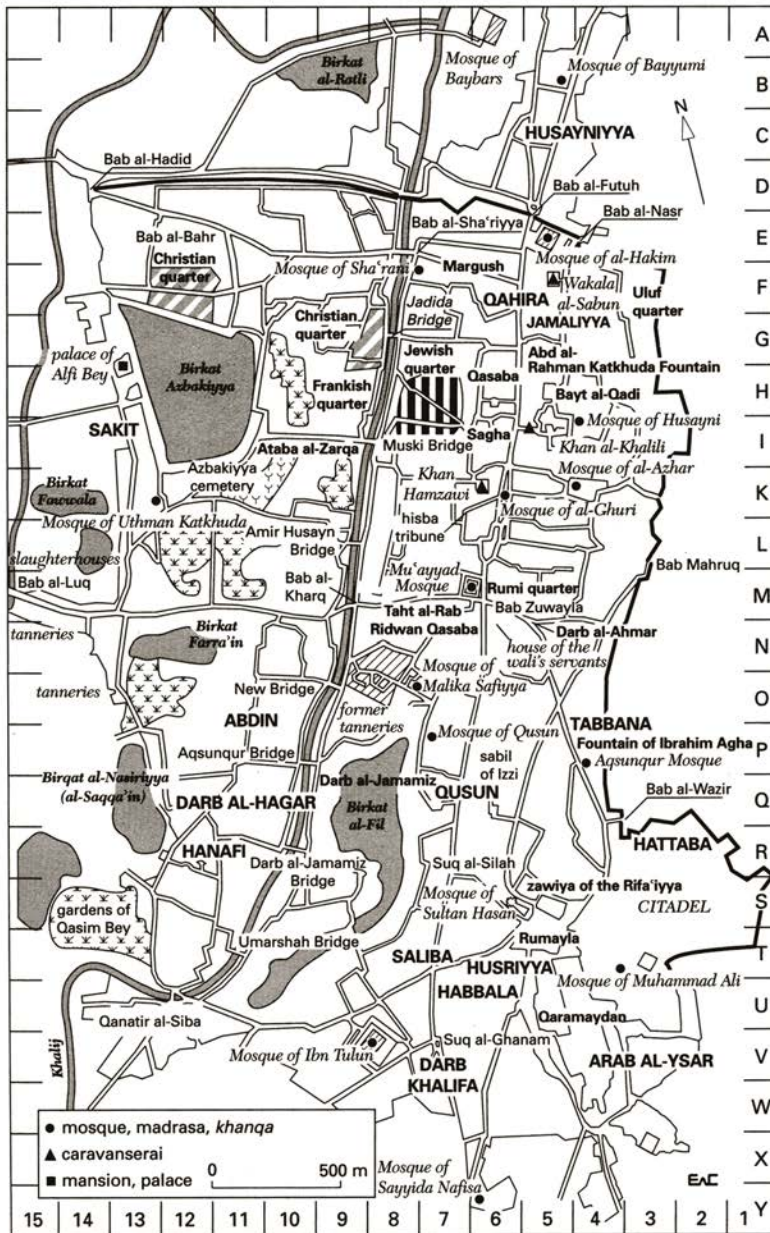
Det var underligt att höra med hvilken ton af lugn hängifvenhet och liknöjdhet han berättade händelsen och när jag frågade hvad han nu skulle företaga sig och lefva af svarade han det vanliga rabbona karim. Han var i allmänhet mera trög och svår att få ordet ur mund på; men hade en egen oändlig treflighet med sig som gjorde att jag bäst trifdes bredvid honom och äfven tillbragte största tiden med honom. Ingenting kan tänkas trefligare än att sitta en vacker natt så som vi alltid hade under resan, och höra detta folk prata. Det är en egen godhertad ton och accent i deras språk liknande litet den man hör hos finnen och en okonstlad treflighet, som höll mig långt in på natten hos dem ehuru jag ej rätt väl kunde förstå deras samtal i anseende till den egna folkdialecten. Jag naturligtvis fick låf att bestå tobaken nästan åt hela sällskapet om bord. Vi blefvo natten öfver i Nagileh och äfven en del af följande dagen, då jag oakadt allt mitt puttrande ej kunde få skepparn ut. Han sade att vinden var emot, ehuru vi genom flodens krökningar, haft blott ett litet stycke att arbeta oss fram med elliban eller dragrepet, som här allmänt nyttjas. Skutan nämligen drages af 4 till 6 karlar, som gå på stranden hållande ett rep af palmfibrer lif kalladt liban och fastbundet i *kanzareh*, ett tåg, som svarande mot vår levang akterut går öfver rufftaket. Här intogos nu tvänne nye passagerare, en turkisk *binj pasha* i bakrummet med en liten betjentgosse och tvänne honom åtföljande äldre karlar och en *quinna*, hvilka tre fingo plats under det låga däckets fram i båten. Vidare en turkisk *police* man framför *mak'ad* jämnte de andre turkarne. Denne började genast ställa sig på en alltför förtrolig fot med mig och erbjöd sig att sofva med mig inne i min *mak'ad*. Men jag undanbad mig det och afvisade honom. *Binj pashan* var sjuk, låg i häftig feber och var ganska ynkelig. Han ville prompt att jag skulle göra honom *the*, troende att det skulle göra honom godt. Jag efterkom hans önskan och de öfrige turkarne underlåto ej att begagna sig af tillfället och tiggasig *the* äfven. Den 26 ändteligen på eftermiddagen lade vi ut från Nagileh och seglade ett stycke; men måste snart taga till Liban. Mot aftonen blefvo folket trötta deraf och fordrade att vi skulle taga land öfver natten på ett ensamt ställe, der närmaste by var på två mil (h.e. egyptiska, tror jag omkr. 2 timmars väg). De öfrige ville det ej utan fordrade att vi skulle bege oss vidare framåt. Nu uppkom ett litet gräl och ordväxling. Skepparen slöt den och fordrade att vi skulle lägga ut. Folket kom om bord och styrmannen *Ahmad* tager i skepparen brukar våld på honom hjälpt deri af det öfriga

manskapet hvilka, som det nästan tyckes vilja häfva skepparen öfver bord. Turk policen kom nu till, slog på sin turkiska halfmåne af järnbläck, som han bar på bröstet och sade sig vara dabiṭ¹⁰⁷ och bjöd lugn. Allt stannade ock snart och vi satte ut och togo land efter omkring en timmas fart på ett ställe, der äfven flera andra fartyg lågo. Turkarne äfven som 'Ali kommo till mig med högst betydelsefulla miner och sade folkets afsigt varit att här ta land och sedan gå och underrätta kring ströfvande Beduiner att här vore fångst att göra på Christna etc. men att jag hade intet att frukta så länge de voro med mig: härvid slog policen på sin bricka och frågade fahimt walla la¹⁰⁸ och 'Ali berättade att han för omkring 5 år [sedan] blifvit på nästan samma ställe öfverfallen och plundrad, då han med några af pashans ḥarīm och annat följe kom från Kairo till Alexandria. Jag tror dock intet af allt detta. Turkarne ville blott göra sig viktige och skrämma mig. Den 27 om morgonen landade vi i Omm dinar der jag gick upp och handlade ägg och smör etc. och såg en ung utomordentligt vacker och retande flicka. Folket sade der jag gick fram han är en Moslim, andre han är en Frank, andre han är en shekh. Här lämnade oss vår treflige gubbe från Şa'id som under hela tiden han varit om bord, sutit vid styret. Vi dröjde ej länge här förr än vi gånge oss åter ut. Den ene turken och jag gingo på land och skjöto några dufvor, hvaraf vi sedan gjorde oss en god soppa, hvilken dock ✕ [blank sida]

☞ *Januari 29.* Sedan vi ändteligen efter 8 dagars färd på Nilen framkommit i går afton till Bolak¹⁰⁹ ventilerades mycket i synnerhet om mig hvar jag skulle tillbringa natten och vidare ta quarter tills jag hunnit få mig ett hus att hyra. Alla öfverhopade mig med sina råd och voro mig högst besvärliga, i synnerhet den turkiske officern eller policen, som hela vägen försökt att få förmyndaerskap öfver mig men som jag alltid till min stora tillfredsställelse kunnat snusa af. Nu fick jag honom ej att tåga förr än jag rätt brutalt bad honom hålla inne med sina råd tills jag begärte dem af honom. Sedan länge ventilerats hit och dit och de samteligen gått upp för att söka något caffè äfven den sjuke Binj pashan kom den ene af dem ner och bad mig följa honom upp jämnte allt vårt bagage till ett godt ypperligt turkiskt caffè, som de funnit på. Som de sålunda alla lämnat fartyget, äfven skepparen och styrmannen gått upp, ansåg jag ej just rådligt att stanna ensam quar bland det mig något röfvaraktigt förekommande folket i hamnen bland

de många små barkar som lågo der, och från hvilka hördes ett förfärligt støj och skrik. Jag tog således åter för andra gången ihop mitt ringa bagage, som jag vid vår första öfverenskommelse att stanna öfver natten om bord hade utbredt och upptagit, och följde med turken upp. På vägen blefvo vi anhållne af en man från tullen, som dock följde med oss och gick af för 2 piaster, som naturligtvis jag måste ut med. Vi kommo så in på caffet, ett stort enda rum, mörkt och smutsigt, med ett halfbågslikt utbyggdt stort fenster, der de fleste af mitt sällskap tagit plats och nu höllo på att breda ut sina saker och laga åt sig till natten. Jag tog min plats i en knut på en af de rundt kring alla väggar gående bänkar eller martabeh, bredde der ut min halmmadrass och mina saker och satte mig derefter på mina fötter och begärte caffè och en nargile, hvilket jag oupphörligen hela aftonen fortsatte än inne än ute på en sorts alltan, derifrån jag i den härligaste månljusa och stjernklara natt hade utsigt öfver Nilen och hörde stojet och säckpiporna från barkerne. Vår Armenier lät preparera sitt caffè med hashishe¹¹⁰ och lär annors äfven ute fått något spiritus, så att han hade sitt dugtiga skott på aftonen och pratade lort och bar sig tokigt åt till stort hånlöje för hans kamrater och för caffepojkarne som drefvo stort gyckel med honom. Man beredde sig småningom till sömn och jag svepte in mig i min varma tjocka grekiska *ķabot* och slumrade som oftast väckt af det ännu pratande och med armeniern gyckel drifvande sällskapet. Om morgonen då jag vaknade ganska bittida kände jag mig ha något kallt ty det drog från alla håll. Nu infann sig vår skeppare jämnte sin styrman och någre af sitt folk. Jag betalte honom resten af den betingade frakten och folket litet drickpenningar, hvarvid vi kommo naturligtvis litet i delo; men jag hutade åt dem och sade bestämdt och brutalt att de fingo nöja sig med hvad de fått. Sedan jag förtärt några koppar caffè och rökt några *shishe* och tagit afsked såsom gode vänner af min tjocke något syphilis fläckade turkiske polis hämtade jag mig tvänne åsnor [för att ta mig] från Bolak till Khan ga'far,¹¹¹ en väg af något öfver en timma, hvardera för 1 piast. och packade mina saker på dem. På caffet hade jag för nattquarter 6 koppar caffè och 4 *shishe* att betala 1½ piast. = 30 kop. koppar. Jag tog ett hjertligt afsked af den verkligen illa sjuke turkiske *ķ* binj pashan, den ende af hela mitt ressällskap som ingifvit mig någon aktning och vänskap. När jag var färdig att bege mig af kom Armeniern, som redan fått sig ett morgonrus och klagade att han ingenting hade att äta för och begärte af mig litet pengar. Medan jag

öppnade min börs mumlade han på sin dåliga arabiska tvänne franca d.ä. 5 francs stycken. Jag gaf honom ett stycke af 1½ piast. Härvid tiggde han än en 5 franc än ett stycke till af 1½ p. men det blef dervid; han fick ej mera. Den fjerde af sällskapet, som i synnerhet varit beställsam om mig under resan och kallat mig sin bror etc. hade bittida gått ut och var ej nu tillstädes. Sedan jag sålunda sluppit alla desse och Araben 'Ali ej ännu efter sitt löfte kommit för att hämta mig, begaf jag mig ensam med mina tvänne åsnor och deras drifvare från Bolaḡ till Kairo. Här hade allt dock ett annat utseende än i Alexandria; hvarken såg jag något quarter här liknande Frankernes i Alexandria, ej eller något af de usla Arabiska koj quarteren. Folket förekom mig ock redan nu trefligare och renare än der. Slutligen efter en lång vandring af mer än en timma kom jag till Khan Ga'far, der en gammal bawab och tvänne helt unge treflige gossar, den ena med grön shal, visade mig åtskilliga rum, som ej voro just särdeles snygga. Jag fann mig dock slutligen vid ett ehuru ynkligt det var. Men nu kom en annan som sade sig vara den egentlige herren eller ṣaḥib elmal som han sade och visade mig några rum till. Jag stannade slutligen vid ett ehuru ruskigt det såg ut. Vi stego ner för att hämta mina saker då just tvänne ståtligt klädda quinnor gingo der upp. Nu sade han att jag ej kunde få det öfverenskomna rummet emedan dessa ḥarim voro der och det vore ḥaram 'andana wa'andikom.¹¹² Han erbjöd mig ett mörkt uselt rum nere, som jag ej kunde vara nöjd med. Öfverhufvud tycktes han ej vara särdeles mån om mig och gick till en bredvid stående turk och bad honom fråga mig om jag vore Moslim. De kommo således både två till mig med en tredje till och frågade mig hvad min ṣan'ah vore och hvarifrån jag vore. Jag svarade att jag vore läkare från Ryssland, hvarvid de utan vidare frågor togo mig för Christen och sade att jag ej kunde få bo här, der blott Moslims vore och att det ej passade att de bodde tillsammans etc. etc. Som jag öfverhufvud var föga belåten gjorde jag ej särdeles invändingar utan tog en ny åsna, som förde mig till det närbelägna Gounijeh der jag fick ett rum [i] wakalat elshishineh¹¹³ utan alla sorts möbler och utan glasfenster, blott såsom vanligt här trädverk för fenster luften.¹¹⁴ Sedan jag först placerat mina saker i ett annat rum tills mitt hunnit blifva sopadt klädde jag af min stora grekiska kapot och tog min orientaliska completa rustning och begaf mig ut, tog en åsna och red till Ryska consulatet, der jag med största vänlighet och fryntlighet blef emottagen af gubben Bochti, till hvilken Tantawi skrifvit om mig. Han

KARTA SOM VISAR KAIRO VID MITTEN AV 1800-TALET.

låfte göra allt för mig och vara mig i faders ställe. Han intog mig mycket för sig genom sin gamla hjertlighet. Sedan jag en stund sutit der begaf jag mig bort tog åter en åsna, hvars drifvare efter många frågor efter Shishineh och åtskilliga omvägar förde mig hem. Jag ställde nu mitt rum så godt sig göra lät i ordning, köpte en ḥashireh bredde ut på den mitt bollster af halm och deröfver min Iḥram. Gick sedan ut, köpte mig tobak några appelsiner, tre stora och präktiga för 5 fadḍa och 9 kokta ägg för 15 do. Elbawab hade jag gifvit pengar att köpa några ljus kål, smör och bröd. När jag kom hem lät jag honom tän ꞑ da upp eld och kokade mig the och gjorde mig ett godt mål dels med återstoden af min resprovision dels med det nu uppköpta. Sedan satte jag mig på min bädd på golfvet och skref detta på mina knän. Allt hvad jag sett i dag behagade mig mycket och tusen falldt bättre än i Alexandria. Franker ser man här föga eller äro de klädda såsom infödingarne. Folket tyckes vara godt och hjertligt och de åsnedrifvare som fört mig omkring i dag voro alle särdeles medgörlige och billige. Väl var det just ej roligt om aftonen den långa, ensam i mitt rum men jag skrattade hjertligt och själen var dock nöjd. Albawab och hans farbror från öfra Egypten¹¹⁵ som gingo mig tillhanda och rökte med mig antogo mig för Moslim sedan jag frågat efter vatten för woḍo. Om natten kände jag något kallt drag från det fensterlösa fensterluften och om morgonen var det i synnerhet kallt så jag väl behöfde sväpa in mig i min ḳabot.

☞ *Januari 30.* Sedan jag i daggryningen stigit upp och sjelf tändt upp eld i min manḳad eller dafajeh och fått vatten kokade jag mig caffè och drack sjelf och trakterade portvakterne, hvilka särdeles belätne suto inne hos mig och förtärde det under rökning. Sedan begaf jag mig ut och tog en åsna för att föra mig till Bochti, men troligen förstod han mig ej utan förde mig på en faslig omväg till ett annat ställe, derifrån vi åter efter upptäckandet misstaget åter vände om och slutligen framkommo till Bochti, der jag måste bestå litet mera på åsnan för den långa kroken. Först träffade jag Secreteraren, som lämnade mig tvänne bref hemifrån, hvilka jag dock nu ej hann läsa i ro. Bochti sjelf gaf mig en gammal hygglig turk för att föra mig omkring att söka något hus. Först gingo vi till Ṭantawis bror Moṣṭapha i hans boda och suto der en stund och drucko caffè och pratade. Han förekom mig högst treflig; men såsom jag väntat och hoppats, sade han äfven att här ej

funnes något quarter utan att i Asbukijeh¹¹⁶ vore bättre. Här passerade vi den stora Mosken Azhar,¹¹⁷ vidare Hassan¹¹⁸ och vida omkring hem till mig, der vi suto en stund. Sedan följde jag vidare med min turk till Engelska Consulatet åt hvars dragoman jag lämnade ett brev från Taṭṭawi och som låfte gå mig tillhanda i allt. Han förekom mig en treflig och munter garçon ehuru medelåldrig; men kanske låfvande mer än han tänkte hålla. Sedan följde jag vidare min turk till Bochti der jag på en mastabah satte mig och i ro läste mina bref till stort nöje och gamman. Det var både roligt och sorgligt och tårar trängde sig upp. Sedan tog jag åter en åsna och begaf mig hem sedan Bochti och turken låfvat bestyra om ett hus åt mig i Asbukijeh tills morgon. Hemma läste jag ännu en gång igenom alla brefven med samma tårträngdhet. Härpå gick jag ut och skulle försöka att på egen hand hitta till Ryska consulatet; gjorde förskräckliga krokur, fram och tillbaka, men kom dock tämmeligen nära, då en turk, som kände igen mig förde mig framåt. Nu var min afsigt egentligen att få reda på det svenska Consulatet och derigenom på dess tolk Peterson; men det var långt lidet på eftermiddagen och jag ansåg bäst vara spara det till morgon. Jag återvände således och hade ej gått långt förr än jag såg mig alldeles vilse och var sålunda tvungen åter spändera 20 fudda på en åsna. Ännu har jag alldrig varit i en så villsam stad som denna och jag har hittills ej fått den minsta reda ännu på någonting. Gatorna äro naturligtvis ✕ smala och krokiga alldeles oregelbundna och mycket mörka af utbyggnaderna på husen som nästan mötas på midten, ofta utan någon utgång och utan all beskrifning villsamma. Sedan jag på åsnan kommit till bekant ställe steg jag af och gick ännu litet omkring. Sedan gick jag hem och skickade Moḥammad efter ägg och bröd och gjorde mitt vanliga resmål deraf och af ost samt smör och drack caffe på i sällskap med mina tvänne portvakter med naturligtvis kringspatserande pipa. Åsnedrifvarne här äro ett högst roligt folk; springa efter sitt ök, hvarpå hyrarn sitter, styra det och ha ett beständigt nojs, ropande åt folket shimalek ja bint eller ja shekh eller ja akhvi etc. eller jaminek (dock sällan det sednare) eller riglek eller dahrek dessa tvänne sednare särdeles ofta.¹¹⁹ Råkar någon quinna bli skuffad af åsnan uppstår vanligtvis i förbifarten alltid någon liten ordväxling fördd med den här vanliga halfskrikande stämman.

☞ *Januari 31.* Gick bittida ut och hittade rätt till Consulatet der jag träffade Sekreteraren, som med största vänlighet och artighet tog

emot mig och gjorde mig bekant med en ditkommande Tysk, herr ... som gjort vidsträckta resor längs Nilen och det inre af Afrika och jämnte andra böcker låfvade mig äfven sin hos Cotta tryckta resebeskrifning.¹²⁰ På Sekreterarens inrådan begaf jag mig till arrodeh¹²¹ för att träffa Peterson som jämnte sin Consul Anastasi¹²² bor der. Jag fick en högst treflig gammal åsnedrifvare som kände alla ställen och var särdeles pratsam, då han såg mig öppna samtalet med honom. Jag färdades genom den vackra af Ibrahim Basha i Europeisk smak anlagda park förbi hans slott der, som var i turkisk smak med vinklar och utbyggnader. Hela denna vidsträckta park berättade mig min åsnedrifvare hade förut varit berg, hvarifrån fransoserne beskjutit staden, att Pashan med sin klokhet, hvarvid han tog med pekfingeret på sitt hufvud, just derföre jämnat den och gjort denna anläggning. Vi kommo till Manjal,¹²³ som är en gren af Nilen, flytande om jag ej misstar mig längs NW stranden af Rodeh, lät min åsna vänta här och sattes öfver på en liten färjbåt öfver till Rodeh der genast vid uppstigandet mötte mig en svart som sade att Anastasi och Peterson begifvit sig till staden och visste han ej när de skulle komma tillbaka. Jag gjorde nu en liten promenad i den verkeligen utmärkt vackra parkanläggningen här, der Pashan uppfört åtskilliga kiosker och luftiga ehuru ganska enkla palats. Gick öfver till stranden af den egentliga Nilfloden och hade en härlig utsigt öfver dess många af öar delade grenar och på andra sidan vidsträckta låga sandberg på hvilka reste sig, så vist jag kunde se, trenne pyramider,¹²⁴ tvänne högre bredvid hvaran och på ett litet afstånd en låg: dock voro de alla tre lägre än jag tänkt mig dem. Jag spatserade vidare förbi ett litet hus, ett slags menagerie för de grannaste ståtligaste fåglar, strutsar paradisfåglar etc. etc. som glimmade af de utsöktaste färger eller såsom den förstnämnda voro rent glänsande hvita. Jag fann mig utomordentligt väl här, spatserade länge omkring åt alla håll mellan rader af pomerance träd, på hvilka stor fullmogen frukt tyngde quistarne ner. Gick sedan uppåt och såg det gamla Maşr¹²⁵ från denna sida med de gamla ruinerna af ett gammalt slott, som min åsnedrifvare sedan sade mig vara från verdens början. ✕ Vi kommo tillbaka genom quarter, som sågo alldeles förstörda ut och voro nästan blott ruiner af gammal storhet. Min åsnedrifvare, som var gammal här i sin profession sade sig känna staden och trakten omkring in och ut och erbjöd sig att föra mig omkring, hvilket jag och ej vid tid och tillfälle skall försumma. Vi kommo tillbaka till Ryska consulatet; men jag gick in till

tysken ... som bor just derinvid och är engagerad hos någon sorts köpman. Han var sysselsatt på gården och jag stannade der en stund läsande ett tyskt tidningsblad innehållande ett bref från Wrede från Hadramaut till Prunner.¹²⁶ Med denne Wrede, som nu är här låfte så väl Tysken, som förut Sekreteraren göra mig bekant. Sedan förde han mig upp till Prunner, der jag äfven träffade Engelske Consulatets dragoman. Jag blef af båda två på det vänligaste emottagen och Prunner sjelf behagade mig ganska mycket. Han låfte gå mig till handa i allt hvad i hans förmåga stod och var öfverhufvud utomordentligt artig. Han blef af en annan tysk kallad på ett sjukbesök och jag ansåg vara bäst att aflägsna mig. Han bad mig ofta komma tillbaka och stode alltid att träffas på aftonen. Så hade jag i dag gjort många bekantskaper, alla högst angenäma och nyttiga och har jag tyckt mig finna desse franker åtminstone helt annorlunda och öfverhufvud mycket bättre än i Alexandria; det är liksom en fläkt af de godsinte och hjertlige Araberne här kommit äfven öfver frankerne. Jag gick sedan hem och hittade riktigt vägen utan den minsta krok, spatserade än litet omkring innan jag slutligen stannade hemma och skickade min portvakt Şaleḥ efter smör och ägg etc. och gjorde deraf mitt mål för dagen. Jag ser här hvad man kan vara belåten med ringa. På morgonen har jag vanligen under dessa dagar förtärt ett halft franskt bröd och möjligen 2–3 ägg och derpå druckit en kopp caffè: till aftonen har jag ätit 5 till 6 ägg, litet ost och bröd och smör och en kopp caffè och varit fullkomligen belåten för hela dygnet, då jag i Frankrike och Tyskland låtit nästan smitta mig af tyskarnes kräslighet och ofta tagit mig friheten att klandra kosten, som var god och öfverflödig, att ej nämna min resa till Constantinopel med Wiklund under hvilken jag blott åt och drack oupphörligen. Men man är nöjd med ringa blott själen är nöjd och Gudi lof det är den nu. På aftonen drack jag åter kaffe i sällskap med mina två portvakter Şaleḥ och Moḥammad, hvarunder den sednare satt och plockade loppor eller löss inifrån sin Şa`bot och dräpte dem på golfvet, äfven jag är full af loppor, som komma Gud vet hvarifrån ✕ och ehuru jag i anseende till deras ovanliga tamhet här beständigt plockar och dräper dem kan jag ej bli dem quitt. De prata mycket i synnerhet Şaleḥ; men jag har ännu svårt att förstå dem; ty dialecten här skiljer sig dock betydligt från den i Alexandria för ett ovant öra. På morgonen hade de vidt och bredt talat om Şa`id, derifrån de båda äro, dess berg och grottor och andra under och om Beduinerne. På aftonen fick jag ändteligen ej just till min fröjd reda

på hvad hølwan ville säga. Jag har nämligen utom hyran för mitt rum som är 20 piaster i månaden, att erlægga hølwan som är 23 do om jag ock hade stannat en eller två dagar här, eller om jag ville bo här hela året.

☞ *Februari 1.* Sedan jag efter vanligheten på morgonen druckit caffe med mina tvänne portvakter gick jag ut till Bokti, der jag först tog 100 piast. och gick sedan med min turkiske gubbjanitshar för att bese de quarter, som han sökt upp åt mig: men som ej fann mig belåten med något af dem, i synnerhet emedan de ej voro belägna i Asbukijeh, gick jag med den särdeles hyggelige Sekreteraren Köhler¹²⁷ till ett caffe, der jag träffade Shekhen af Asbukijeh, som var en högst treflig omkring 50 årig man. Men nu fanns ej något hus ledigt dock trodde han att efter omkring en vecka han skulle kunna skaffa mig ett. Jag satt sedan en stund ännu på Cancelliet med Köhler. Han är ursprungligen tysk, men uppfostrad här och i Alexandria kan han ej alls mera tyskan. Han är en särdeles artig och verkeligen hyggelig ung man; gaf mig ett litet bref till en rysk handlande Awareff,¹²⁸ som skulle bo i närheten af mitt wakaleh och rådde mig att fara och söka upp shekh Dosoki¹²⁹ till hvilken jag hade bref från Tantaui. Jag tog således en åsna, hvars drivvare var en ung gosse med det öfverallt vanliga goda lynne och bonhommie och för öfrigt i sitt tal och sina uttryck fullkomligen lik alla sina colleger här. Vi pratade hela vägen under det jag lät öket skrida långsamt framåt. Vi kommo till Bolaḳ och hittade efter åtskilliga förfrågningar reda på den polytechniska skolan, som verkeligen är en stor och ståtlig byggnad.¹³⁰ Portvakten sade mig att Shekh Dosoki gått just ut men att han snart skulle komma tillbaka. Jag väntade således och gick in på gården och tittade omkring mig. Jag träffade här ihop med några af eleverne, några högst treflige muntre 15 till 18 årige gossar och pratade med dem en stund. De sade på mina frågor att alla vetenskaper här lärdes och tycktes i allmänhet vara något stolte på sin skola. De frågade mig om jag kände den och den vetenskapen såsom t.ex. Geometrien och Algebran och förundrade sig då jag förklarade innehållet af dessa vetenskaper. Nu kom en hel lång rad af Elever ut och omringade mig. Jag fann mig litet generad och aflägsnade mig något; men de följde flere efter mig och gjorde mig allehanda frågor ✕ hvarifrån jag var etc. Som jag ej ansåg lägligt bland alla desse tala med Shekh Dosoki och med honom träffa några öfverenskommelser tog jag min åsna och begaf mig åter till staden, steg af

vid Cancelliet och begaf mig hem omkring 7 år och gjorde ett litet mål och kokade mig the. Sedan var jag ännu litet omkring och köpte mig 8 aln bast till lakan, kom sedan hem och lät Moḥammad ännu koka caffè som vi förtärde på tu man hand.

☞ *Februari 2.* Kom min Janitshar och hämtade mig för att gå och bese quarter, hvaraf han i Asbukijeh hade i ett hus tvänne. De voro bägge särdeles vackra, i synnerhet det ena, som var färdigt möbleradt med alla förnödenheter och som jag derföre lät narra mig att stanna vid för 150 piast. i månaden. Jag skulle flytta der in i morgon. Sedan gick jag med mitt bref till Awareff, som emottog mig på det artigaste och inviterade mig till den här vanliga aftonmåltiden. Sedan gick jag ännu på eftermiddagen till Bokti för att vara närvarande vid contract uppgörningen, hvarvid jag tänkte förbehålla mig det andra quarteret för 60 piast. men kom för sent. Aftonen tillbragte jag hos Awareff. Han är en stor pratare och räsnonör, egentligen till sitt ursprung Grek, men uppfostrad i Ryssland och Rysk undersåte. Roligt kan jag just ej säga att jag hade; men aftonen förflöt dock.

☞ *Februari 3.* Drack caffè med mina tvänne portvakter, packade derefter ihop mina saker; tog en åsna och begaf mig bort till stor saknad för mina portvakter, såsom de sade. Jo jo nog tror jag det. Ingen lära de få, som härefter morgon och afton trakterar dem med caffè och gebeli. Jag hade dock redan låtit dem bli nästan för mycket hemma hos mig så att de, liksom det vore helt naturligt, kommo upp till mig och lagade caffè. I dag hämtade under vår caffedrickning en Grek Gubbe, som bodde i samma wakale mig prof på strumpor, och utan vidare krus tog Şaleḥ och slog min stora kopp full med caffè åt honom och drack sedan sjelf upp det Greken lämnade ehuru han på förhand redan druckit sin portion. Jag begaf mig förbi consulatet, fick derifrån min turkgubbe, som förde mig till mitt nya quarter, der jag blef sittande en stund att vänta på min blifvande betjent, som skulle komma; men då han ej infann sig, begaf jag mig ut och gjorde några små uppköp. Hemkommen skickade jag min svarte portvakt efter ägg och smör och gjorde mitt vanliga mål med caffè på. Kort härfpå kom en gammal gubbe till mig, som sade sig vara shekh elmokhaddamin här,¹³¹ och presenterade mig en ganska hygglig medelåldrig man till kock. Men han begärte 75 piast.

١٤ ا ar. 14ā i månaden och jag skickade honom ✕ bort med löfte att inom några dagar lämna honom svar bestämdt. Vide 14ā.¹³²

١٤ ب ar. 14b *Februari 4.* Gick till Bokti och gjorde räkning med honom öfver hvad han gifvit ut för mig. Han var särdeles artig och treflig som vanligt och gaf mig åter nya försäkringar om att han skulle vara som en far för mig. Derefter gick jag hem och blef hela dagen hemmasittande för att vänta på Shekhen, som skulle komma till mig med en tjenare; men till min stora förargelse hördes han ej af på hela dagen, som blef mig särdeles lång och tråkig. Vide 14b.¹³³

 Februari 5. Sopades och städades hemma af min nya tjenare. Köptes ved och kol tillräckligt för en eller två månader. Jag gick ut och spatserade omkring på egen hand förvillade mig litet; men fann mig snart åter tillrätta och återvände hem omkring middagstiden och blef sedan hemma sittande hela dagen. På aftonen i skymningen besökte mig Morād Affendī, piemontesaren som nu slagit sig på antikiteter.¹³⁴ Han behagar mig och mer. Åt hemma ett litet varmt mål af stufning af blomkål och kött, det första här hemma och med undantag af det hos Awareff det första varma på tvenne veckor.

١٤ ث ar. 14th *Februari 6.* Var på förmiddagen ute och spatserade litet omkring i quarteret Moski¹³⁵ och hittade braf nog till rätta. Satt för öfrigt hemma hela dagen. Som jag ännu ej rätt kommit i ordning har jag ej rätt trefnad och har ej hunnit skaffa mig bekantskaper. Vde 14th.¹³⁶

 Februari 7. Gick till Bokti och tog pengar, var derefter i Bolāk och köpte hvete två Wejba för 17½ piast. Öfverhufvud taget är jag ej särdeles nöjd med hela min hushållning och jag måste se att den blir förändrad. Satt hemma hela den öfriga dagen och knåpade med smått.

 Februari 8. Hade hela natten såsom till min stora förargelse många föregående plågats af sömnlöshet långt öfver midnatten. Gick på morgonen med min Berberi till Bolaḳ och köpte ris. Spatserade sedan litet omkring på egen hand och kom hem kort efter middagen och blef

sedan sittande hemma hela dagen. I anseende till de allt fortfarande hushålls bestyren har jag ännu ej någon trefnad och ännu ej kunnat uträtta något eller göra några bekantskaper; men hoppas dock snart komma derhän.

☞ *Februari 9.* Begaf mig ut på morgonen till rodeh men träffade ej eller nu Peterson. Jag gick hela vägen och tappade ej bort mig. Gick sedan omkring i Moski och satt en stund hos Köhler i Cancelliet. Så snart jag kommit hem hade jag besök af Shekh elhareh,¹³⁷ som satt en stund hos mig och rökte och drack caffe. Hvad hans ärende egentligen var vet jag ej; kanske att få en bakhshish, men den uteblef. Derefter kom Köhler följd af turk janitsharen, som dock snart gick bort och lemnade oss på tu man hand. Köhler är i allmänhet en högst hyggelig ung man, i hvars sällskap man finner sig ganska väl.

☞ *Februari 10.* Begaf mig på morgonen till bēt elkađi och bokhandeln,¹³⁸ der jag anmodade en man att afskrifva mig Catalogen på alla de böcker, som blifvit tryckta i Bolak. Oaktadt allt mitt krängel att få honom att bestämma priset derpå, och allt gräl jag hade med honom, var det mig omöjligt att få honom dertill; det skulle allt få bero på mitt godtycke. Derefter tog jag samma åsna som fört mig fram och tillbaka hit och begaf mig till Shubra der Bashans palats är med den omringande trädgården vid stranden af Nilen.¹³⁹ Jag hade krängel att slippa in; dock lyckades det mig slutligen och jag vandrade omkring ungefär en timmas tid ✕ i trädgården, som är utomordentligt vacker anlaggd i orientalisk smak halft liknande en från 1001 natt.¹⁴⁰ I synnerhet behagade mig den stora fiskijeh som var anlaggd här och pavillonen rundt deromkring med marmorgolf och fresco målningar i taken af Europeiska Målaren. Träden hängde fulla af pomerancer och apelsiner och en af trädgårdsfolket gaf mig förstulet en frankisk pomerance, som var ypperlig; en annan gaf mig tvänne rosor i knopp, naturligtvis för en bakhshish. Det hela var af stort intresse och vackert, ehuru jag ändå önskat mera orientaliskt i den gärna sett borta det lilla af Europeisk smak som mängt sig in deri. Min gamle åsnedrifvare, ehuru ganska treflig, var dock ej att jämföra med min gamle Ahmad, som jag förgäfvess sökt på morgonen. Efter quällsvarden d.v.s. middagen begaf jag mig till Murad Effendi, som är min nära granne och blef sittande hos honom hela aftonen. Jag är särdeles i valet

SHUBRÄ VAR EN FÖRSTAD TILL KAIRO, KÄND FÖR SITT PALATS OCH SINA TRÄDGÅRDAR.

och qualet huru jag skall göra; följa med honom till öfra Egypten eller stanna här.¹⁴¹

☞ *Februari 11.* Hade mäst hela natten legat vaken och tänkt på min resa till öfra Egypten, hvartill jag finner mig särdeles hågad och ej fått sömn förr än långt efter midnatt. På morgonen gick jag bittida till Murad Effendi och blef länge der. Sedan kom han till mig och satt här länge allt väntande på hans betjenter, som voro ute på bestyr för mig. Sedan gick [jag till] Kutub khaneh¹⁴² för att få den mig låfvade catalogen, men den som skulle copiera den hade blifvit sjuk och derigenom hindrad från fullgörandet af sitt löfte. Dit hittade jag väl men var tvungen att ta en åsna för att hitta tillbaka. Blef sedan hemma sittande till Maghrib och åt, men blef kort derpå efterskickad af Murad Effendi, med hvilken jag tillbragte den öfriga delen af aftonen till för Cairo tämmeligen sent.

☞ *Februari 12.* Gick ut på förmiddagen och satt en stund hos Köhler på Cancelliet, vandrade sedan omkring åt Guanijeh och skulle söka bab ennaṣr¹⁴³ för att derifrån vandra upp på bergen; men hittade den ej. Vandrade hem och satt hemma till Maghrib, då Murad Effendi kom till mig, satt en liten stund och sedan följdes vi åt till honom drucko der the och gingo sedan till ett litet simpelt caffè och hörde på en Sagoberättare, en gammal gubbe, som ganska präktigt i mitt tycke föredrog en berättelse från folkslifvet här i Maṣr.¹⁴⁴ De här så vanliga handhopklappningarne och wassalām hade denne gubbe äfven. Nyanceringar i stämman voro hos honom mindre märkbara ehuru dock tillräckligen enoncerade; ty gubben var hes och hans stämma i följe deraf något skrån. För öfrigt var gubben högst nyter och treflig; så äfven hans auditorium, som då och då skrattade högljudt och vid prophetens namn alltid tyst mumlade välsignelsen öfver honom; men för öfrigt var högst anständigt och i all möjlig decorum. Murad Effendi är särdeles hygglig; men Paris ligger mig allt i hågen och jag litar ej mera så mycket på menskors hygglighet. ✎

☞ *Februari 13.* Gick ut om morgonen till Moski för att växla en half ducat men som ingen ville ta den förde jag den tillbaka till Bokti och

fick annat mynt. Åsnedrifvarne ansätta en fotvandrare här ej så mycket som de i Alexandria ehuru man här oftast färdas på åsneryggen och mera sällan går. Sedan satt jag hemma hela dagen och väntade på Murad Affendi, men då han ej kom begaf jag mig en stund efter Maghrib sjelf med min fanoz till honom och blef sittande der några timmar; hvarefter jag kom hem och gick och lade mig.

☞ *Februari 14.* På förmiddagen kom Murad Effendi, hvars Europeiske namn tror jag är Alfossy, till mig med en skräddare som tog mina sista Europeiska kläder, en surtout och ett par böxor [av] svart kläde för att deraf göra mig en turkisk damir. Det måttades och prutades mycket. Närmare middagen gick jag till Cancelliet och satt en stund der med Köhler. Sedan gingo vi både ut och gjorde en liten tur, hvarefter vi begåfvo oss till honom i hans nätta och vackra hus och blefvo der sittande ända till 'Aşr. Han gick på cancelliet och jag hem och åt och på aftonen åter till Murad Affendi. Hos Köhler hade jag sett en vacker samling af snäckor från röda [havet], och koraller, hvilka han här under en längre tid samlat. Jag har ingen trefnad hemma och i allmänhet mera tråkigt.

☞ *Februari 15.* Gick ut på morgonen och gjorde en lång tur i staden, kom ut genom en port och besteg en höjd, derifrån jag såg något så när öfver [staden] och fick litet begrepp om dess läge. Sökte sedan Murad Effendi, men träffade honom ej. Satt hemma för öfrigt hela dagen och knåpade och läste smått. Det är öfverhufvud ett tråkigt lif.

☞ *Februari 16.* Gick på morgonen ut och företog mig en lång vandring med min compass blott. Vandrade så godt sig göra lät på de krokiga och vinkliga gatorna rakt i SO och kom riktigt till castellet,¹⁴⁵ men gick ej der upp utan genom en stadspört ut på en begravningsplats, der i anseende till fredag, som det var i dag, mycket folk voro samlade och skreko och greto etc. på grafvarne. Derifrån steg jag upp på de kringliggande bergen, hvilka dock ej bestå af klippor och stenar utan af sand blandad med löstliggande mindre och större stenar och så lös att den gärna ramlar. Jag gick på spetsen af dessa höjder, der en smal liten gångstig var trampad af fotgångare och hade en härlig utsigt öfver den underliggande ruinfulla och till förfall

lutande staden begränsad i NW af vackra gröna fält och trädanläggningar och Nilen med sina båtar, längre bort af Afrikanska sandfält, på hvilka högst reste sig de trenne Pyramiderna och längst bort sandhöjder liknande dem jag stod på. Åt NO öknen så långt ögat kunde nå och under mig åt Öster sandhöjder och sanddalar i en af hvilka närmast mig syntes nästan en liten stad af gamla Kungars grafvar uppförda i form af Moskeer.¹⁴⁶ Jag satt en stund på den största höjd jag kunde komma upp på och fröjdade mig öfver utsigten och betraktade med mitt compass directionerna af staden, som jag tänkt mig större än den nu förekom mig. Jag vandrade sedan ner och kom riktigt tillbaka genom staden allt med min compass på annan väg än jag stigit upp förbi stora Moskeer, ur hvilka folket just kom från Middagsbönen. Jag gick sedan till Köhler och satt hos honom en stund och återvände \sphericalangle hem en stund före 'Aşr och fick kort derpå besök af Shekhen i ʿarb elginēneh, som jag i dag träffat på gatan och inviterat att komma till mig. Han satt en stund och pratade; men förekommer mig högst usel, som för en bakhshisch kan sälja sitt skägg och allt annat. Jag gjorde derefter mitt mål och blef kort derpå efterskickad af Murad Effendi, hos hvilken jag sedan tillbragte hela aftonen under prat vid vårt the. Vde 15j.¹⁴⁷

١٥ ج ar. 15j

 Februari 17. Gick på morgonen till Murad Effendi, som just var sysselsatt med en man, som skulle göra honom något arbete. Han krånglade mycket med honom och visade och förklarade och ritade för honom och accorderade om priset och det var högst roligt att se huru väl han förstod att ställa sig med honom. Sedan följdes vi åt ut och vandrade mycket omkring i Khan elkhalili¹⁴⁸ och i trakten af elazhar handlade tvänne muslin shalar till turban för 26 piaster. Sedan gingo vi genom Judarnes quarter¹⁴⁹ som var trängre och smutsigare än något annat jag än här sett och veko der upp hos en föreståndare för fabriket af silfvertråds spinneriet. Han var en arab af omkring 40 till 50 år med ett vackert grått skägg och en särdeles välvillig och mild karakter, dertill pratsam och hjertlig. Vi talade med honom om någon man, som skulle gå hos mig och lära mig språket etc. Han sade sig känna en sådan och beställde oss till aftonen på ett caffè i hans granskap. Derefter gingo vi hem och blef hemmasittande ända till Maghrib, då jag åter gick och hämtade Murad ut till vår bestämda mötesplats. På caffet träffade vi vår Sejid Moḥammad i ett litet sällskap, bland andra äfven den Sherif, som han ämnat

till min lärare. Han pratade med honom om saken jämnte Murad i tysthet först och sedan den tycktes liksom afgjord kom Sherifen och satte sig bredvid mig och började med de vanliga arabiska complimenterna såsom salamāt ʔajibon etc. etc. Vi pratade om allehanda och kommo väl öfverens. Man tog mig för Moslim såsom Murad hade gifvit mig ut för hemma [i] Circassien. Hans namn var ʔAbd elkhaliq och i morgon skulle jag skicka en karl att hämta honom middagstiden hem till mig. Vi suto en stund här på caffet, drucko hvar tvänne koppar caffè, som Sejid Moḥammad betalte oaktadt allt hvad vi puttrade der emot, och gingo sedan till ett annat caffè i hopp att få höra en motaḥaddit. Men han hade ej infunnit sig i afton. Tiden tillbragtes sålunda blott med prat här nästan under tvänne timmar. Det är högst roligt att höra Arabernes vanliga complimenters de bilda nästan ett språk för sig, som är svårt men oundgängligen nödvändigt att lära.¹⁵⁰ Hufvudsaken här som i allt är Allah, utrop till honom och böner till honom. Ofta när samtalet stannade af ropade man ut till Murad och mig anastinna d.v.s. du har hedrat oss, hvarpå man svarar allah barak fik eller anastinna inte eller något dylikt. Ofta komma de äfven närmare och sätta sig bredvid en och börja med det vanliga ʔajibin och så går det oupphörligen kef kefek och alḥamdo lillah etc. Jag blef slutligen dock något trött i synnerhet i mina knän, på hvilka jag oupphörligen sutit hela aftonen på de höga trädsofforna mastabeh. Vi kommo något sent hem och jag gick genast till sängs.

☞ *Februari 18.* Var på morgonen som hastigast hos Murad; men gick snart hem för att vänta på ʔAbd elkhaliq, som dock ej kom förr än någon timma efter middagen och blef sedan sittande här ända till nära Maghrib. Vi pratade om ett och annat och han var glad och nöjd och roade sig öfver minsta småsak såsom hans landsmän alla och hade samma enkla barnsligt oskyldiga karakter man här finner öfverallt. Jag ville börja skrifva upp till pappers det jag skulle lära mig af de här brukliga complimenters, men det ville han ej sägande det vore bättre att lära det utantill. Om priset ville han ej höra; han ville komma alla dagar till mig för intet, han vore min vän och vänskap och pengar passade ej tillsammans. Men det är blott ett vanligt talesätt och ej mycket att rätta sig efter. Han tog mig på alfvare för Moslim, skulle skaffa mig en handskrifven Koran ty den tryckte jag hade, var battal. Så var äfven det quarter jag har här bland Kuffar och Noḥara och han skulle

skaffa mig ett annat i sitt grannskap. För öfrigt tyckes han ej vara särdeles bevandrad i sitt språks litteratur etc., men det är ock det samma för mig. Sedan han gått kom Murad som hastigast till mig; men var litet opasslig och tråkig och gick snart bort utan att såsom min önskan var delta i mitt aftonmål. Sedan jag således ensam gjort det och sutit en stund och haft ledsamt hemma gick jag ut till Murad, som laggt sig till sängs och var tråkig. Jag lämnade honom derföre snart och gick hem.

☞ *Februari 19.* Gick på morgonen till Bokti, dit nu mina pengar ändteligen hade kommit från Alexandria. Jag tog en del och deponerade det öfriga hos honom. Gjorde små uppköp, tyg till koftan och tobak etc. På eftermiddagen kom Abdolkhalik och satt hos mig. I dag föll talet på medicin och han frågade om allehanda sjukdomars grund och anledning och jag försökte förklara det för honom så godt jag sjelf förstod och smörjde ihop än hit än dit. Slutligen kom han fram med den här så vanliga frågan om bot mot incapacitas och lystnade som det tycktes med särdeles uppmärksamhet och intresse till hvad jag sade. Vi åto vårt aftonmål här tillsammans och drucko caffè, hvaraf han tyckes vara en stor vän och rökte, gingo sedan ut tillsammans, passerade det caffè, der jag gjort först hans bekantskap och träffade der nu hans bror och Sejid Moḥammad med hvilka en stund suto der och pratade. De gingo sedan hem, men Abdolkhalik och jag gingo till ett annat caffè, der vi hörde Kairos förnämste sago berättare Shekh Isma' in. Han hörde till klassen Zahirijeh¹⁵¹ var en gammal ärevördig gubbe med alldeles grått eller häldre hvitt skägg och berättade med stor värdighet och smak och liflighet. Jag förstod dock ej mycket af hans berättelse i anseende till min ovana att höra detta hans språk och emedan jag satt något långt ifrån honom. Hans auditorium var tämmeligen talrikt och uppförde sig i allmänhet med stor anständighet och hygglighet utan all sorts väsende blott emellanåt sakta sägande i anledning [av] berättarnes ord eller föredrag något beröm åt honom eller sin granne. Platsen för församlingen såsom för föredragaren sjelf var en öppen gata, dock nu täckt med några sorts skynken för att hindra troligen vädret släcka ut lamporna, som voro upphängda. Vi suto en del på en mastabeh som gick längs ena vägen, en del på serirer uppställda längs den andra väggen. Vi drucko caffè och sherbet och betalte hvar kopp af det ena som det andra med 5 faḍḍa och åt gubben äfven hvar 5 faḍḍa. Jag

gaf honom dock en piaster och fick derföre mycket bannor af Abdolkhalik, som sade att hvad som var emot kanon ej passade sig. Derifrån gingo vi vidare till ett annat caffe på hemvägen der en sångare var och som samlat omkring sig ett stort auditorium på den här något bredare gatan, placeradt äfven på mastabeh gående längs väggen af de nu tillslutna bodorna. Han föredrog sin sång med den här alltid vanliga mässande tremulerande ton, några takter, utgörande en sats, och pauserade sedan en stund längre eller kortare efter eget godtycke. Genast som han tystnade hörde man af hela auditorium ett utrop af Ah längre än kortare utdraget allt efter som sångsatsen tyckts behaga; men utropet hördes alltid åtminstone ett kortare och af en del af församlingen och tycktes svara emot våra applaudissemens och vara här lika nödvändiga som de sednare hos oss. Jag hade svårt att få reda rätt på sångarns melodie, i anseende ✎ till det långsläpande och dallrande sätt, hvarpå den föredrogs. Jag hade i afton shal lindad om min tarbosh till en Effendi turban och passerade på alfvare, såsom Abdolkhalik tror, för en sannskyldig rättrogen Moslim.¹⁵² Vi kommo ej hem förr än omkring kanske klockan 11 hvilket var mig nu förfärligt sent, så att jag kände mig ganska trött dels af den långa tiden dels i synnerhet i mina knän på hvilka jag hela aftonen sutit på de höga sofforna. Caffe hade jag äfven i dag druckit för mycket så att jag gick med stort nöje till sängs.

فاطمة ar. *Fāṭima*

☞ *Februari 20.* Uträttade just ingenting, satt hemma mäst hela dagen och dels skref bref hem dels väntade Abdolkhalik som ej kom. På aftonen afskedade jag *Fāṭima* utan något krångel på någondera sidan ehuru jag fruktade litet en scen.¹⁵³

☞ *Februari 21.* Satt hela dagen hemma och skref mina bref färdiga. I dag kom Abdolkhalik bittida vid middagstiden och satt närmare Maghrib, härunder kom äfven Murad hit och satt en stund.

☞ *Februari 22.* Förde mitt bref adresseradt till Tantawi och innehållande ett till Bonsdorff och i det ett till Mamma och bror och inne i det ett till Carl Lundahl jag förde det till Cancellariatet och förseglade det der och lämnade det åt Amin Agha. Köhler träffade jag ej. På aftonen drack the hos Murad Effendi, lefde för öfrigt hela dagen på torr mat och caffe. På

GATUVY FRÅN 1860-TALET I KAIRO.

eftermiddagen satt Abdolkhalik hos mig och hade hämtat med sig tvänne mundstycken och en heggab, på hvilka vi handlade litet, utan att komma till något resultat. Hans heggab ville jag egentligen blott ha; men jag kunde på intet sätt förmå honom att bestämma något pris och tiden gick med att å bägge sidor uppfordra hvarandra att säga först och då och då med det här vanliga walla khodoh belash.¹⁵⁴

☞ *Februari 23.* Gjorde en liten tur i Moski utan att uträtta något alls; återvände och satt hemma för öfrigt hela dagen. Närmare 'aşr kom efter vanligheten Abdolkhalik och satt närmare Maghrib. Det är ej utan att han såsom alle egentlige lärare är mig något tråkig.

☞ *Februari 24.* Satt hemma mest hela dagen väntande på Shekh elmokhaddamin den gamle rackarn, som ej kom. Gjorde en liten tur och begaf mig derefter till Murad, der vi hade att göra med vår skraddare, som fick mycket arbete af oss. På eftermiddagen satt Abdolkhalik hos mig. Efter Maghrib gick jag åter till Murad, der vi drucko the och kommo in i intressanta ämnen om bildningens framskridande. Han är litet sjuk i sina åsigter såsom han tycks vara sjuk och litet gammal i sitt sinne. Jag hade hela dagen lefvat nästan blott på bröd tobak och caffe; det blir nu redan nästan för torrt och jag väntar med otålighet få mig i morgon en ny tjenare. Skål i alla skottade hem bröder på skottdagen!!!!!!!!!!!!¹⁵⁵ ✎

☞ *Februari 25.* Hade besök på morgonen af Shekh elmokhaddamin som hämtade mig en jag ej just var mycket belåten med; men dock behöll för de få dagar jag tänker stanna här. Gjorde en tur till Khan elkhalili och gjorde en liten handel. Satt sedan hemma hela den öfriga dagen med Abdolkhalik ända närmare Maghrib, hvarefter Murad som hastigast kom till mig.

☞ *Februari 26.* Gjorde en tur till bokhandels bodan och tog min katalog och satt en stund der och pratade med gubbarne, af hvilka en hela tiden pratade med mig på gamla språket. Jag frågade dem om det var sannt man berättade här att man i Bolak hölle på att trycka Koran och runkade starkt på hufvudet, när de bejakade det.¹⁵⁶ Också tycktes man på fullt

alfvare taga mig för Moslim och gaf mig Islams hälsning i hela dess vidd då jag gick.¹⁵⁷ Sedan gick jag till Consulatet och satt en stund hos Köhler. I dag kom ej 'Abdolckhalik och jag väntade honom förgäfvnes. På aftonen gick jag till Murad för att få honom ut litet i det vackra månlysa vädret. Efter en helt kort promenad gingo in till en Fransk Doctor i Egyptisk tjenst. Här pratades mycket om en högst skandalös historia, som passerat honom med en annan Europé; här apostropherades mycket och skälades på här bosatte Europeer. Gud nåde dem! Hvar helst man ser och träffar dem äro de uslige och skitige. Här berättades att pesten är i Alexandria och att till 15 personer dö der om dagen.¹⁵⁸ Det gaf mig ingen fruktan.

☞ *Februari 27.* Gjorde på morgonen en liten tur till Consulatet och satt en stund hos Köhler der och talade om bokaffärer. Satt för öfrigt hemma hela dagen och skref arabiska och väntade på Abdolckhalik, som ej kom i dag eller. Jag kan undra hvad som kommer åt honom. Jag fruktan han har några misstankar på mig. På aftonen gick till Murad och tog honom ut. Vi gingo till caffet der Abdolckhalik och hans sällskap pläga samlas; men de voro ej der i afton. Sedan vandrade vi åt åtskilliga håll förbi flera moskeer, i hvilka nästan alla Shekher höllo på att läsa i en stämman liknande våra katolikers messa och kommo hem något sent i det vackraste månsken.

☞ *Februari 28.* Satt hos Köhler en stund på cancelliet och hörde på en Grek som med särdeles lätthet utlag en historia om en quinna, hvare han var invecklad och sökte rätt genom Consulatet. Han stod visst en half timma och talade oupphörligen flytande och utan att det minsta stappla och hade derunder nätta och lätta åtbörder. Gick derefter på en liten omväg hem och blef hemma hela dagen väntande åter på Abdolckhalik; men åter förgäfvnes. Antingen har han något i sinnet mot mig eller törs han ej ut i fruktan för firdeh, som nu drifves in åt alla håll. På aftonen gick jag ut passerade förbi Murad för att få honom ut; men som han ej var hemma gick jag ensam, gjorde först en liten tur och stannade sedan i caffet nära hemmet i vårt quarter och hörde på den gamle hese mohaddit. Fördömdt att jag ej väl förstår honom. Men han berättar med en olika stämman mot den han talar med i vanligt tal. ✎

☞ *Februari 29.* Gick på morgonen till Köhler, men som han ej funnit någon assignation gick jag [till] dragomannen vid Engelska consulatet. Han är en särdeles bestyrksam man och alla skrika på honom och han parlar alla möjliga språk. Jag hörde honom denna morgon tala färdigt och korrekt arabiska, turkiska, franska, Italienska Engelska och litet Tyska, men detta sednare obetydligt. Han låfvade rangera för mig till morgon och talade med en jude eller armenier eller något dylikt, som i morgon skulle ge mig en sådan assignation. Fick af Bokti till låns ett utdrag af Şiḥaḥ.¹⁵⁹ Vandrade omkring och gjorde små uppköp af snus etc. så att jag ej hann hem förr än en stund före 'aṣr. Min tjenare gick vid denna tid ut för att köpa kött och behagade bli borta ända till närmare Maghrib. Då jag länge förgäfvades väntat på maten, gick jag slutligen i förargelsen oäten ut till Murad och fick honom ut på en liten spatsertur, hvarefter han kom till mig och blef sittande här en stund och röka och dricka caffe, som jag lät koka, ehuru något sent.

☞ *Mars 1.* Gick till Bokti och tog pengar för att köpa böcker; men det kunde ej än i dag bli någon handel af emedan det var lördag och emedan jag ej förr än i morgon kunde få en assignation af växlarn. Till honom förde mig en ung Moldavier som jag träffade vid consulatet och hvilken jag sedan följde till hans boda i Khan elkhalili och blef sittandes der en stund och röka och dricka caffe såsom vi äfven hade i den judiske växlarns boda. Moldaviern var en ung treflig man och högst artig. Från honom gick jag efter mitt compass genom åtskilliga delar af staden och kom hem något efter middagen och blef hemma ända till närmare Maghrib; då jag gick ut och tog mig en tämmeligen dugtig promenad omkring vår birket och vek som hastigast in hos Köhler. Sedan gick jag till Murad och drack the hos honom och pratade en stund, hvarefter jag kom hem. Han talade om Wrede och sade att det var en skojar, som här genom praktik lärt sig arabiskan utan att det minsta förstå att läsa den och fordom varit här brännvinssäljare eller brännare och äfven såsom dragoman färdats med resande, hvarvid han ej handlat på det redligaste. Hvad han skall smörja Europa med sköna historier om sin resa i Iemen! ~~~

☞ *Mars 2.* Sprang hela förmiddagen omkring till växlarn, Murad, vårt consulat, kutub khane för att bestyra om att få böcker; men

kunde med allt det ingenting uträtta. Jag fann mig häraf tråkig och ledsen och i allmänhet öfver mitt lif hittils som gått utan särdeles märkbar nytta. Vädret var äfven fullt i dag, en ordentlig storm som dref dam omkring, så att äfven inne i rummen man oupphörligen sväljde stoft och såg deraf fullt på alla saker. Mot aftonen gick jag till Murad och drack efter vanligheten the med honom och tillbragte aftonen under samtal.

☞ *Februari [sic] 3.* Murad kom bittida hit och tog mig på sängen, hvarefter vi drucko caffè och gingo till Bolak för att ta en båt till öfra Egypten; men afgjorde ännu intet bestämdt. Här voro vi inne på ett sorts värdshus och åto en fisk och drucko sedan caffè på samma ställe der jag tillbragte första natten i Kairo. Vädret var blåsigt och mera fullt och jag tyckte mig särdeles trött efter promenaden. Det oaktadt gick jag genast vid min hemkomst åter ut, vek först in i Diwan elmudaris och träffade flere hygglige och artige unge män; gjorde sedan en lång tur i staden med mitt compass och kom hem vid 'aşr mycket trött. På aftonen drack the hos Murad och gjorde med honom sedan åtskilliga promenadurer omkring vår birket i det vackraste månsken. ✕

☞ *Mars 4.* Gick på förmiddagen för att hämta Murad; men som han ej var hemma begaf jag mig ensam till Khan elkhalili och såg på marknaden der, som var ganska liflig och hålles der hvar måndag och thorsdag. Jag vandrade upp och ner, men köpte ej annat än ett skrifdon. På vägen dit träffade jag 'Abdolkhalik, som såg litet flat ut och låfte komma till mig vid 'aşr, men höll ej ord. Satt hemma den öfriga delen af dagen ända till maghrib, hvarefter jag gick ut till Murad åter, men som han sof och var något illamående gick jag strax bort och gjorde en liten promenad. Vek sedan in i mitt vanliga caffè och hörde på den gamle mohaddit, som jag dock allt ännu har svårt att förstå. Hade besök af Shekh elhare, som var uppbragt på de uppe boende fransoserne, för det de koka och klotta med kemiska preparater beständigt här på gården, men troligen hufvudsakligen emedan de tvänne andre deras kamrater rest bort utan att ge honom någon bakhshish eller tror jag hølvan.

☞ *Mars 5.* Gick på morgonen till Murad för att få höra något bestämdt om vår resa; men ingenting kunde ännu afgöras. Vi gingo ut tillsammans till Muski der han hade någon affär och gick på egen hand och gjorde en lång tur i staden och förvillade mig så jag en lång stund gick fram och tillbaka i ett quarter utan att hitta någon utgång. Jag kom dock slutligen med mitt compass åter till rätta och kom hem strax på eftermiddagen. Blef sedan hemmasittande ända till Maghrib då jag [gick] till Murad, fick honom ut med mig och gick efter en liten tur till en hans bekante en Ustad Damasce-nier Maḥmod. Han var en högst treflig man och pratade mycket bland annat ett långt stycke ur Siret Zahir och sedan om Moḥammad 'Ali med mycken quickhet och humor. Vi suto hos honom kanske tvänne timmar och jag fann mig särdeles väl. På hemvägen passerade vi en Moske var Zikr hölls och vi stannade en stund på trappan och sågo och hörde derpå. Det var en samling af kanske omkring 20 man, som stodo i ring tätt slutne och hade allehanda besynnerliga rörelser vridande sina kroppar i bugande ställningar och än höjande dem, derunder allt upprepande språk från Koran eller annat och läsande med en besynnerlig alla med hög mässande stämman elfatḥe. Kom något sent hem, ej utan att vara något trött.

☞ *Mars 6.* Bittida kom 'Omar till mig och sade sig hämtat en rais till Murad och bad mig komma dit. Här beslöts att vi skulle gå ner och se på fartyget. Togo åsnor och redo till Bolak och uppgjorde kontraktet, som skrefs af en dithämtad skrivvare eller Notarie. Det drog något länge ut så vi först middagstiden kommo hem. Härefter gick jag till staden till min tobakshandlare och köpte resprovisionen af tobak och satt väl en hel timma i hans boda förr än den hann skäras och bli färdig. Härunder drucko vi caffe och rökte och pratade. All helst litet betydligare handel går så och man fjäskar ej. Hela min handel nu var på 16 piaster. I allmänhet är det förunderligt hvad menskorne här äro långsamme och huru tåligt de kunna sitta timmtal och vänta utan att det mindsta ledsna eller tröttna. På aftonen gick jag åter till Murad och med honom åter till Mustafa Mahmod, der vi blefvo sittande omkring en timma ✕ och drucko caffe kryddadt med neglikor och samlade loppor på oss från hans på golfvet utbredda diwan. Gubben var dock ej i dag på lika godt humör som i går och ej så pratför. Likaså Murad. Gjorde bekantskap med Wrede, som verkligen förekom mig som en skojare

med den vanliga tyska stormunden. Han låfte ge mig goda upplysningar och förhållningsreglor för min resa; han kände sättet att färdas i Arabien bäst och han hade på det rätta och enda rätta sätt företagit och utfört sin resa. Ja ssalam ~~~

☞ *Mars 7.* Gick bittida till Murad och tog honom ut till Khan khalili der vi skulle handla allehanda; men som han hade affärer på annat håll, lämnade mig snart ensam och jag vandrade nu omkring på torsdags marknaden eller auction och kom i fäl med boksäljare dels på gatan dels inne i kutubijeh och handlade åtskilliga saker för Universitetet. Äfven köpte jag ett par nya skor af en Sherif, som frågade mig mitt namn, såsom äfven den Shekh Ibrahim af hvilken jag på gatan köpt böcker. Sherifen questionerade mig mycket om Murad, som först på morgonen varit med mig der och frågade om han vore Muslim. Jag sade mig ej känna honom, hvarpå han sade sig anse honom för en frank och gjorde dervid en högst rolig något föraktande min liksom han ville varna mig för honom. Då jag sade mig vara tscherkess och läkare upprepade han flera gånger ma sha Alläh. Jag kom hem middagstiden; men begaf mig strax åter ut till Kutub khaneh och köpte Alfijeh, hufvudsakligen till lectur under resan. På aftonen drack jag the hos Murad i sällskap med en ung fransos, nyligen kommen från Sues och gjorde derefter en liten promenad med Murad i vackert månljust och stjernklart väder.

☞ *Mars 8.* Bittida på morgonen till Murad för att träffa raisen och ge honom pengar; men som han ännu ej var kommen, ej eller efter någon väntan kom, begaf jag mig bort till Bokti; tog af honom pengar och gick åter till Murad. Icke eller nu var raisen kommen. Jag gick nu till Prunner och hörde af honom bekräftadt, hvad jag länge misstänkt att nämligen Murad ej var på det bästa känd här utan fastmer som en krångelmakare; hvarföre jag genast beslöt att uppge hela resan med honom. Gick åter till Bokti och underrättade honom om mitt beslut: han bad mig hämta raisen till honom. Här erfor jag nu att Kræmer och Timofejef voro hit ankomne¹⁶⁰ och jag gick till Köhler, der jag träffade den sistnämnde ännu nästan lika barnslig och pojkaktig, som i Institutet. Jag blef en lång stund der och pratade med honom och Köhler. De äro dock ingendera af mitt folk. O att jag nu hade här någon af mine finske bröder! Kort härefter träffade jag händelsevis Reisen på gatan

och förde honom till Bokti, som talade med honom och förmådde honom låfva återhämta den ena af de två Guineer jag gett honom i förskott. Dock då reisen var gången sade mig Bokti: tro ej att han kommer. Derefter gjorde jag ensam en liten promenad i staden trött och ledsen och på sätt och vis glad och tacksam mot ﷲ Herren som underbarligen ledt mig utur en ögonskenlig fara. Jag kom hem och stultade ensam i min stora ka'ah sedan jag på morgonen låtit min tjenare gå. Jag skickade min Berberi efter bröd och litet mat och gjorde i hast ett litet mål och drack caffè derpå. Nu kom 'Omar med bud från Murad att komma dit. Jag kan ej neka att det var med någon ovilja jag gick dit; men gjorde det dock för apparencens skull och åt med honom och drack ännu caffè men kom snart hem igen. Nu måste dock ett annat lif börjas!!

☞ *Mars 9.* Var hela morgonen på språng för att träffa Murad, som å sin sida äfven var på språng för att få Omar på fri fot. Man hade nämligen tagit honom på gatan och fört honom i vakten till följe af ordres från Abbas Pasha att skaffa honom 25 Saiser, som han behöfde.¹⁶¹ På eftermiddagen kom hit Timofejef följd af Amin Agha och de blefvo här sittande och dricka caffè. Sedan gick jag ut med Timofejef och följde honom hem. Sedan jag lämnat honom och gick ett stycke i trädgården kom jag i fäl med en gammal Engelsman med kortskuret grått skägg. Vi följdes länge åt än spatserrande än stannande allt under prat. När han hörde att jag var finne förundrade han sig högeligen och sade att man i England och Frankrike visste stort ingenting om detta land och att dess folk ansågs som Savages. Han skref upp mitt namn i en liten annotations bok jämnte mitt land och vårt Universitet och min ålder. Det dröjde ej länge förr än samtalet föll in i religion och han började philosophera och prata högst ifrigt allt som oftast stannande och som det tycktes glömmande sig i sitt prat. Jag följde honom hem till hans port; emedan det redan blifvit något skumt och han ej rätt tycktes hitta vägen. Då vi skiljdes frågade jag honom hans namn, och han sade sig härvid böra vara känd till namnet emedan han hade publicerat många arbeten, men att han genom förföljelse och intrig blifvit kringskuren i sin verkningskrets. Han var öfverhufvud en högst rolig och originel gubbe och jag hade mycket roligt med honom och vi låfte att se hvarandra åter. Han gaf mig nu sitt kort: Rev:d John Pring. På hämvägen anhöll mig Wrede på gatan och vi blefvo stående väl en halftimma och prata. Han hade den vanliga tyska jargonem; talade om

Pococke etc. och var nu sysselsatt med utarbetandet af sin resa till tryck.¹⁶² Längre fram på gatan fick jag fast Murad, med hvilken jag följde till hans hem och drack the der i sällskap med fransosen från Sues. De tyckas båda två vara i trånga skor och ej rätt veta hvad de skola företaga sig.

☞ *Mars 10.* Drack caffe på morgonen med min Berberi, som pratade allehanda i synnerhet om Koran, hvaraf han ville lära sig suran iasin,¹⁶³ hvilket han fordöm kunnat; men numera glömt. Han håller mig nu för en Muslim och sade: du känner och kan Koran och folket säger allt ännu dig khawage. Längre fram på förmiddagen kommo Timofejeff och Amin Agha hit och jag begaf mig med den sistnämnde till Bolak, der jag erfor att Murad varit i går morgon och talat med Skepparen, gifvit honom ännu 60 piaster 'arbon och sagt att de tvänne Guineerna voro från hans ficka etc. etc. af lögn. Saken afgjordes så att jag i morgon skulle komma dit med Murad och jämnte honom der afsluta dem med Skepparen och đabißen, som Amin Agha tagit ut från ett caffe. Middagstiden gick jag till Murad; men träffade honom ej förr än omkring 'aşr. Jag sade honom dock ingenting annat än att consulatets Janitshar ensam varit till Bolak och bad honom i morgon följa med mig dit, hvilket han naturligtvis låfte. För öfrigt hade han det tvungna lugn i sitt ansigte, som man alltid finner hos gamle rackare; men rätt tycktes han ej mera kunna se mig i synet. På aftonen kom han till mig och efter hostningar och pustningar upprepade sin redan i går gjorda begäran att jag måtte låna honom pengar och gjorde mig allehanda projekt, hvilka jag naturligtvis ej kunde anta. I dag som i går var en het dag med qualmig khamsin luft inpregnerad med dam och rök och i synnerhet inne i staden kunde man ej dra ett enda friskt andetag.

☞ *Mars 11.* Gick på morgonen ut för att göra min uppvaktning hos Kraemer; men det var för bittida ännu. Derpå gick jag och spatserade i alléen och stannade i ett caffe tält, satte mig på en serir med benen under rumpan och begärte caffe och shishe. Medan jag väntade kom en Syrier, med hvilken jag gaf mig i samtal och shishen. Vi kommo oss i vidlyftigt prat och som han säkert fann mitt tal för grammatikaliskt, började äfven han tala samma språk. Man gaf mig caffe med socker men jag gaf det tillbaka och sade att jag fordrat det utan socker. Härpå började Syriern kalla mig Effendi.

Vi pratade mycket och länge och det var ganska roligt. Derefter gick jag åter till Kræmer, men nu var han upptagen af Consuler, som voro hos honom. Jag gick därför till Consulatet satte mig der och undertiden kom Peterson och frågade efter mig. Han blef sittande der och det var med en oändlig obeskriflig fröjd jag åter talade mitt modersmål. Men i början var det mig nästan som ett främmande språk och ordet ville mig nästan fattas. Hvad skall det bli efter några år. Men å andra sidan tyckte jag mig alldrig än ha funnit mitt modersmål så vackert och det var med en egen viss stolthet jag ansåg mig lycklig att äga ett så rent äkta modersmål. Peterson sjelf tycktes vara en hygglig treflig ung man. Vi kommo äfven på det vanliga Svenska capitlet och deri var han lik alla sine landsmän. Middagstiden var nu inne och vi slutade med att komma öfverens att träffas snart igen. Jag gick härefter till Kræmer, vår General Consul. Han var ensam och ledig och tog emot mig med särdeles hygglighet. Han tycktes ännu vara helt och hållet intagen af sin resa till öfra Egypten och talade mycket om den och de underbara saker han sett, så att hos mig stor lust uppstod att resa dit och tillika stor förargelse öfver att min tillämnade färd dit så snöpligt krupit i säcken. Han hade något blandadt af tyskt Engelskt och litet Ryskt i sitt väsende och tycktes vara beläsen, men kanske villa litet brillera dermed. I allo dock och öfverhufvud en högst förtjenstfull och präktig man, såsom jag förr ut hade hört på många händer. Omkring 1798 gick jag till Engelsmannen Pring och gjorde en högst egen och besynnerlig visit. Tiden upptogs hel och hållen under omkring halfan timma af hans prat och filosofierande uti religion. Hans ideer tycktes mig just ej egna eller originela, sannt religiösa utan att vara just strängt pietistiska: i hans väsende den äkta vanliga Engelska rättframheten och ärligheten. Han tog fram ett arbete af sig, ett poem som han kallade the Millenium eve¹⁶⁴ och läste upp för mig derifrån några stycken med en högst enkel okonstlad och ren declamation. Men fri var han dock ej från författare fåfängan. Han sade att detta hans arbete stod och paraderade på de förnämste bokhandlares hyllor i London, vore med högt beröm omordadt i flera Engelska tidningar, i synnerhet Times; och dock köpte ingen menniska det. Han sade sig vara förföljd, förbjuden att predika och publicera något, men hade dock bibehållit den ungdomliga själsfriskhet, som en sann religiös tro alltid ger och en alfvarlig vilja att offra sig för Herrans och det gudas sak. En besynnerlighet var att han sade sig alltid börja Fader vår med helgadt varde ditt namn Fader vår. Han är i

sanning en egen och rolig man, men tror jag värd all aktning. Derefter gick jag till Ustad Maḥmod och blef sittande hos honom hela aftonen. Han låfte skaffa mig quarter i sitt quarter etc. etc. och tycks vara en högst präktig man; blott smärtar och litet för ✘ fårar det mig att ha gjort hans bekantskap genom Murad.

☞ *Mars 12.* Vandrade på morgonen ut genom en stadspört upp på sandbergen och fröjade mig öfver den vackra utsigten. Nerkommen derifrån vandrade jag än litet omkring i staden, vek in hos Timofejeff och satt der en stund och derifrån. Murad skickade efter mig. Vi hade en något maliciös explication¹⁶⁵ på gatan mellan oss. Derefter spatserade jag omkring birket och gick vid Maghrib till Ustad Maḥmod, som i går hade inviterat mig till sin aftonmåltid. När jag kom var han ännu ute och jag blef länge sittande med hans unge slägtinge som bor i samma hus hos honom. Efter 'eshe kom han sjelf med en annan gammal ärevördig gråskäggig gubbe som genast han kom in begärte en seggade och gjorde sin bön. Derefter hämtades bordet fram och vi började äta. Som allt är här tvärt emot hvad hos oss, så börjades här med bakelser, en smörtorta och en söt torta och först sedan vi ätit deraf sade värden bismillah och nu började vi gröpa i köträtterna, som alla voro rikt anrättade och särdeles välsmakande och i synnerhet mycket kryddade med peppar. Imellan bitarne togs från en liten skål inlaggd lök och gurkor i ättika och lång gräslök som låg bredvid. Bröd lades i ymnighet omkring bordet icke på det utan omkring dess fötter och lyftades alldrig upp på bordet utan bröts en bit derunder och stoppades i munden. Jag märkte mig än något klumpsig och generad men det var ock första gången jag åt ute hos Araber. Efter måltiden kokades caffe i en framlyftad mankad och vår värd började efter vanligheten med historier från Zahir, hvar i han tyckes verkligen vara väl hemma. Det hela var oändligen trefligt och roligt i synnerhet genom den fullkomliga olikhet mellan vår värds och den andre gamle Shekhens karakter, som var högst långsam och litet torrolig. Vi suto kanske till kl. 5 d.v.s. omkring kl. 11 på aftonen och rökte och drucko caffe och hörde på vår värd, som blott sällan afbröts af någon annan. Sedan följdes den andre gästen den gamle Shekhen och jag åt bort och hade ett långt stycke samma väg.

☞ *Mars 13.* Gick bittida på morgonen ut till soḵ ennaḥḥasin och köpte t̄isht och ʿibrik åt mig för 50 piaster.¹⁶⁶ Gjorde sedan några turer i staden hit och dit: träffade Pickering, som nu återkommit från öfra Egypten. Det var med stor fröjd, jag återsåg honom, och äfven han tycktes vara glad att träffa sin old friend, som han sade. Han var ganska förändrad till sitt utseende, såg mycket friskare och raskare ut, och hade mycket mera lif i hela sitt väsende, vara muntrare och pratsammare. Mig tyckte han ha tagit något af och blifvit magrare, än då han såg mig om bord på Scamandre och i Alexandria. Det tror jag ock; ty det mera tråkiga lif här ✎ såsom i synnerhet de sista dagarnes händelser och den nu börjande hettan och khamasin ha kostat på mig mycket. Jag satt en stund på Cancelliet och såg der en Perser, en Khodja hos Abbas Pasha, som var en den vackraste man jag nästan sett. Han reciterade persiska verser med en särdeles klangfull stämma och talade flytande Arabiska och turkiska äfven. Murad hade varit åtskilliga gånger i dag och sökt mig, men icke träffat mig, hvarmed jag ock var nöjdast. Vid Maghrib gick jag enligt öfverenskommelse till Ustad Maḥmods hus och tog efter en liten väntan honom och hans slägtinge med mig hem till mig såsom vi i går hade kommit öfverens att de skulle supera här. Fattoma¹⁶⁷ uppe hos fransoserne hade tillrädt vår måltid och den var i sanning rik och öfverflödigt till 10 eller 12 rätter tror [jag] allt för de 5 franc jag gifvit henne. De blefvo sittande här tämmeligen sent och drucko the äfven. Ustad Maḥmod berättade efter sin vana historier, i dag ur 1001 natt om Ḥaron arrashid.¹⁶⁸ Det var öfverhufvud ganska trefligt och klockan var säkert 5 eller 6 då de gingo bort.

☞ *Mars 14.* Gjorde på morgonen en lång vandring i staden och kom åter på ställe i SW delen der [jag] förrut en dag tappats bort. Det hände mig det samma i dag och jag vandrade flera gånger samma väg och kom alldrig ut från quarteret, der jag blifvit instängd. Slutligen kom jag dock till Ḥassanen¹⁶⁹ och ut till Khan Khalili och kom kort efter middagen hem. Murad hade åter i dag sprungit och sökt mig och jag vet ej huru bli af med honom fullkomligt. På eftermiddagen vandrade jag äfven omkring; träffade Timofejeff och spatserade med honom och stannade i ett caffe vid birket. Sökte Pickering men träffade honom ej.

☞ *Mars 15.* Satt hemma ända till nämare 'aşr och läste och arbetade litet. Gick sedan ut och besökte Pickering, som jag nu tycker i allt har blifvit en annan man, allt till stor fördel för honom. Jag satt der omkring en timmas tid och fann mig ganska trefligt. Han är i allmänhet fördragsamare med språket än de fleste Engelsmän och tyckes just ej tråkas mycket ut af mitt tal. Spatserade sedan omkring Birket och stannade i ett caffè. Träffade sednare Timofejeff och satt med honom en stund i ett annat caffè. Skiljdes sedan, han gick hem och åt och jag köpte walnötter och fikon och gjorde med dem mitt mål. Sedan gick till Timofejeff och tillbragte i hans och Shekh Dosokis sällskap, hela aftonen till ganska sent. Shekhen var en oändligt treflig och präktig man med något tycke af *Ṭaṇṭawi* och ej "fanatique" som han sjelf sade. Dock *Ṭaṇṭawis* like har jag ännu ej funnit. Han gaf mig mycket beröm för mitt språk; det var *faṣiḥ* etc. men hvad jag ej kan tåla är orden *genabek*, *ḥaḍratek*, som kryper in i Arabiskan. Äfven folket här får den franska artigheten mer och mer. O att jag vore bland Beduinerne. ✎

☞ *Mars 16.* Var på Cancelliet och satt der en stund och väntade på Amin Agha, som ej kom i dag. Gick derföre hem, träffade på vägen Peterson, som jag frågade om Pickering. Han sade att han var en mycket lärd man, stor naturalhistoricus och i synnerhet Phrenologist. När jag kom hem skickade jag min Berberi till Oriental Hotel¹⁷⁰ med en billet och riktigt hämtade han min Pickering hit. Han blef sittande här något öfver en timma och vi drucko caffè och rökte och funno oss trefligt tillsammans åtminstone jag. Omkring 'aşr gick jag ut och åt middag på ett grekiskt matställe, som jag hittade på i Moski. Derefter gick jag omkring, stannade i ett caffè vid Birket och drack två koppar caffè och tvänne shishe; vandrade sedan ännu litet med Timofejeff och gick slutligen till Ustad Maḥmod; men träffade honom just nära hans hus tillika med Murad och lät dem passera mig utan att an hålla dem.

☞ *Mars 17.* På morgonen kom till mig Timofejeff och sedan vi druckit caffè tillsammans gingo vi till Diwan elmudaris för att träffa Refa' Effendi och tala med honom om de böcker vi skulle köpa från Kutub khane. Han var ej tillstädes; men vi blefvo en lång stund sittande hos Shekh *Ḳoṭṭa*, *Ṭaṇṭawis* gode vän och lärare här.¹⁷¹ Elever samlades omkring oss till stort

tal och pratade och hade trefligt. Kottta tyckes vara en capabel man men har äfven i sig det halffransyska fladdriga väsen och artighetstärmer, som jag här till min stora förgälselse funnit hos så mycket folk. Det samma tyckte jag mig äfven märka hos Eleverne, som en stor del talade äfven franska ganska väl. Med skäl kan man säga att Mohamedanismens sista tider äro inne och att ett fördärfvets och förfallets dialektiska moment träder in i Orienten men det är väl ett nödvändigt öfvergångssteg till något bättre såsom jag hoppas. Dock Allah a'alam. Jag fick äfven här beröm för mitt språk af Kottta och andre. Derefter gingo vi till Timofejeff drucko the och spelte ett parti dam; hvarefter jag sökte Ustad Maḥmod; men ej fann honom hemma förr än efter 'aşr, då jag satt en stund uppe med honom på hans tak och hörde honom tala om vackra historier om Murad, som i går äfven försökt bakdanta mig hos honom. Jag afgjorde nu med honom att få bo och lefva i hans hus såsom en medlem af hans familj och han gick in derpå till min stora förundran. Går det i lås är det sannerligen den största lycka som kunnat hända mig. På aftonen spatserade jag omkring Birket och stannade här och der i caffén och drack caffè och shishe. ❧

☞ *Mars 18.* Sprang hela förmiddagen för att få tag på Refa'a Effendi, men träffade honom ej. Satt en stund i Cancelliet och språkade med en just från Pilgrimsfärden återkommen Perser, som hade förlorat sitt pass på vägen och nu här anhöll om nytt. Han skref en utmärkt vacker persisk styl och jag fick af honom en profbit derpå, som han skref här. Åt middag i mitt lilla grekiska värdshus och spatserade sedan omkring med Timofejeff, som jag träffade i ett caffè vid Birket, gick sedan ännu hem och drack the och begaf mig efter 'esha till Ustad Maḥmod, åt ännu der en gång med honom och en ung vacker prydlig man, som utomordentligt behagade mig. Han pratade efter vanligheten sina historier hela aftonen med en särdeles stor berättareförmåga och lifligheten allt under oupphörligt drickande af caffè och tobak. Sednare kom äfven Ḥossein hem och vi blefvo mycket sent uppe. Slutligen hämtades fram bollstren och bräddes ut på golfvet och vi jämnkade oss till kajs. Vi lågo alla fyra liksom i syskonsäng och Maḥmod och Ḥossein läste mycket böner när de lade sig i synnerhet otaliga gånger upprepande bismilla. Man lade sig först under täcket och klädde så rätt af sig till och med skjortan. Turbanen behöll Maḥmod på sitt hufvud, men aflindade shawlen

och behöll blott *ṭarboshen* med en liten hvit duk lindad derom längst ner. Jag tillbragte en högst orolig natt störd dels af *pissträngdhet*, dels af *trum-mornas* och *pipornas* sorl, som ledsagade de ankommande pilgrimmerne.¹⁷² Det myckna *caffet* och *theet*, jag om aftonen hade förtärt var orsaken till det förra och tvang mig äfven en gång att stiga upp och gå ut. Vi stego bittida upp före solens uppgång den

☞ *Mars 19.* De andre gjorde sin morgonbön men jag hade ej mod att bedra dem upp i ögonen tvättade mig blott till bön och gick upp på taket och såg omkring mig och fann mig verkligen en högst penibel ställning. Sedan vi derefter druckit *caffé* och rökt *gingo* vi ut för att se på pilgrimerna, som i dag återvände hem. Vi *gingo* ut ur staden ett stycke och mötte oupphörligen pilgrimer dels på *Cameler* uti mångahanda sorts *sadlar* dels utan *sadlar*, dels på åsnor följde af *slägtingar* och *vänner*, som gått ut *✽* [att] möta dem och äfven flere hämtat *musikanter* med sig. Andra *skaror* såg man af *quinnor*, som gått ut för att möta en son kanske eller en *husbonde*, men kommo gråtande och jämrande ensamma hem såsom de gått ut. Han hade ej kommit tillbaka; dött på den besvärliga vägen! Häremellan flera *skaror* som firade en *omskärning*, med den renade ibland sig på en häst och på det grannaste utstyrd i *glitter* och *guld*, föregångne af *Musikanter* och *kämpar* med *käpp*. *Pilgrimerna* voro ej utan att se litet stolte ut och det var med en viss stolthet och *värdighet* de *gåfvo* sin *selam* åt höger och *venster* och svarades af glade *vänner* med *bissalameh*. Äfven jag kände en viss *fröjd* och jag tänkte verkligen med *längtan* på en tid, då kanske äfven jag en gång skulle komma hem från samma *pilgrimsfärd* och längre fram, då jag hemma en gång skulle emottas af *vänners* och *slägtingars* glada *anleten*. Vi stannade i flera *caffen* och kommo genom *Maḥmod* in i flera stora *sällskaper* och jag togs af alla för en *Moslim*. Vi drucko *caffé* till *oändlighet*, mer än jag vet mig någonsin förr ha druckit och jag började känna *knipningar* i *magen*; så mycket mer som jag ingen *gruta* förtärt på morgonen. Äfven började tiden synas mig något *tråkig* och *lång* och *ehuru* vi ej sett *Amir elḥagg*, som man sade mig först i morgon komma med *Maḥmil*,¹⁷³ var jag glad att jämnte de andre stiga upp och gå hem. Jag gick på *eftermiddagen* till *Bokti* och tog *pengar* och *underrättade* honom om den *öfverenskommelse* jag träffat med *Maḥmod* att bo helt och hållet och *lefva* hos honom i hans hus och hans

familj; men fick till svar att det var absolut omöjligt och att jag då ej kunde njuta något skydd af consulatet. Detta gaf mig myror i hufvudet och jag visste ej hvad jag skulle företaga mig och säga Maḥmod, då han enligt vår öfverenskommelse skulle komma hem till mig efter Maghrib. Medan jag satt och funderade kom till mig Timofejeff med den nyss hit anlände Kasanske Candidaten¹⁷⁴ eller något dylikt, som nu säger sig villa dröja i Egypten fyra månader för att undersöka dess dialecter utan att ännu förstå stort någonting af det här talade språk. Detta suto här och drucko the omkring en timmas tid och skulle återkomma för att tillbringa natten här. På aftonen 𐤎 [kom] ock riktigt Kasanaren och berättade att Bokti, hade sjelf gått till Timofejeff och förehållit honom strängeligen otillbörligheten af att i går i ett caffè ha gett sig ut för Moslim och ett och annat dylikt, samt dervid ej tyckts yttrat den bästa tanke om mig. Stackars gamle gubbe! Ustad Maḥmod kom ej i dag och jag var på det hela nöjd dermed. Hittills har jag ej i det prisade Maṣr haft annat än ledsamheter. Skall det ej snart bli annat säger jag farväl åt Egypten snart. På eftermiddagen satt jag mycket länge i ett caffè vid Birket och pratade med en äldre man, klädd fullkomligen arabiskt och förstod blott detta språk, men sade att hans far varit Tysk. Han tycktes vara en god treflig hederlig man och jag fann mig väl i hans sällskap.

☞ *Mars 20.* Gick bittida ut och tog en åsna, som förde mig till en af Kairos största gator ledande till Slottet, och der Maḥmil skulle passera. Folk var samladt till stort tal, sittande än på bod Mastabaerne dels på serirer och kurser utanför caffén, dels trängande hvaran på gatan. Jag lämnade här min åsna och vandrade fram åt Slottet. Efter en stund kommo tvänne alldeles nakna blott om midjan ombundne solbrune män, som tycktes vara en sorts pajazor, följde af gatpojkar, som kastade stenar och glåpord åt dem. Korrt efter dem följde en annan pajazo, komiskt utstyrd i trasor, som äfven hade samlat en hop pojkar omkring sig. Kort derpå kom processionen föregången af några officerare till häst och militär musik och soldater före och efter. Sjelfva processionen bestod af först tvänne Cameler utstyrda med vackra röda sadlar broderade med guld. Efter dem Maḥmil och derefter Amir elḥagg, klädd i turkiska vidbyxor med en röd gördel om lifvet men för öfrigt alldeles naken. Han var en maghrabi, tror jag af svart brun färg, hufvudet kalt öfver hjessan, men rundt omkring omgifvet af grått smått knorligt hår,

och hvitt skägg. Han runkade oupphörligt på hufvudet och kroppen gungades af Camelens gång. Jag vet mig alldrig ha sett en menniska, som gjort ett så eget underligt intryck på mig. Han var ock den jag mest och nästan endast begapade af processionen och hade svårt att ta mina ögon från honom. Efter honom följde tablistor äfvenledes på cameler allt under tåget bultande på sina små tymbaler. Militär följde med rundt om processionen och voro i synnerhet många omkring mahmil och hade käppar eller korbager, hvarmed de oförväget slogo in ibland den påträngande folkmassan åt alla håll åt synet och ryggen. ✎ Jag följde processionen upp till Citadellet utanför hvilket den ännu på en stor öppen plats gjorde några slag och sedan framskred upp, der Mahmil öfverantvardades i tror jag Ibrahim Pashas händer.¹⁷⁵ Här förlorade jag hela härligheten och blef stannande quar på Citadellets stora gård. Sedan besåg jag Josephs brunn,¹⁷⁶ gick der ned beledsagad af en ung man med ett ljus. Vid nedstigande upprepade jag flitigt bismilla och längst nere läste jag fatiḥe vid 'Abd Allas graf.¹⁷⁷ Min ledsagare visade mig en tillstängd väg, på hvilken han sade att Sejidna Isa färdats till Syrien hela vägen under jorden. Nuvarande Pashan hade låtit tillstoppa den. Jag räknade stegen upp och fick dem till omkring 230. Det hela var högst kuriöst. Det var nu omkring middagstid och ganska hett och jag kände mig något trött efter mina långa vandringar i dag. Dock gick jag allt nu inåt staden och träffade ihop med en gammal turk, som sade sig ha varit sångare fordomdags, men nu i tolf års tid ha lefvat utan några sorts inkomster min 'and Illah. Jag kom slutligen hem; men gick åter strax derpå ut för att söka mig ett quarter och fann äfven ett litet hus här, som jag tror jag behåller. Kasanaren flyttade in i dag och jag tillbragte en stund af aftonen hos honom jämte Timofejeff och Köhler som på en stund kommo dit. De äro ej mitt folk.

☞ *Mars 21.* Gick middagstiden med Berberi till dyn torget och beställde mig madrasser för det lilla quarter oppe i detta hus som jag tänkte ta. Gjorde sednare fram på dagen en lång vandring omkring Geme-
 lije och närbelägna trakter och när jag kom hem hade husets ägare varit här och sagt att quarteret uppe ej vore ledig. Kasanaren kom kort härfpå in till mig och plågade mig oändligen med sitt fada räsonnement om Araberne och deras språk, hvarom han har intet begrepp alls. Han förekommer mig särdeles tråkig med någorlunda god jargon att disputeras och skryta: sade

sig ha i Persien funnit 8 hittils alldeles okända och oomtalade dialecter af Persiskan etc. Satt en lång stund på aftonen i ett caffè bredvid trenne Perser, som efter deras vana reciterade verser. Min kärlek för persiskan vaknade dervid åter upp. På aftonen satt i ett turkiskt caffè och såg ett skuggspel med mycket fadheter. Var hela dagen uttråkad och nedstämd öfver det fördömda bestyret att få quarter och det gagnlösa lif jag hittils här fört. ✎

☞ *Mars 22.* Vandrade omkring för att söka mig quarter, var åter först hos min gamle Bawab i Shishine och med honom sedan i ett bredvid beläget Wekale, der präktiga quarter voro. Sedan såg på ett hus i Asbukije. Middagstiden kom Timofejeff hit med Shekh Ibrahim. Vi suto här tillsammans och drucko caffè. Jag följde med honom sedan nära till Azhar och gick till soḵ elmoajat och pratade med Hassan, af hvilken jag beställt dynor och bollster. Satt på eftermiddagen i caffén vid Asbukije och hade tråkigt. I afton börjades Molid ennebi¹⁷⁸ och man slog caffén och tält upp öfverallt vid Birket elasbukije. På aftonen gick till Ustad Maḥmod och tillbragte der hela aftonen. De ville med all gewalt att jag skulle flytta till dem.

☞ *Mars 23.* Viste ej hvad jag skulle företaga mig, ty hemma trufdes jag ej hos Kasanaren. Gick derföre ut och gjorde ej annat än strök omkring utan mål och syfte och satt i caffén och hade förfärligt tråkigt med nedtryckt och förstämtdt sinne. Begaf mig till Roḍa för att träffa Peterson; men han var ej hemma. Kom sedan hem till mitt quasihem hos Kasanaren; men gick snart ut och åt och vandrade sedan och satt till efter ʿesha och väntade förgäfvdes på Maḥmod, som jämnte Hossein låfvat komma för att träffa mig der. Ve ve öfver detta lif!!

☞ *Mars 24–31.* Sedan jag förgäfvdes vandrat omkring och anmodat allt möjligt folk att skaffa mig ett quarter och äfven sjelf besett några, men alldrig funnit något som convenerade mig, beslöt jag mig att ta ett i en stor wekale i Gemelijeh tillhörande Selaḥ dar. Jag flyttade äfven der in den 25 om aftonen och fann blott toma väggar nersmutsade af dam och lort, som min bawab Moḥammed tillika med en ung vacker flicka, dotter till den andre bawaben Aḥmed, ej kunnat få bort med flitigt tvättande. Jag uppmanade dem att göra allt sitt möjliga för att få rent och hade dem ännu följande

dagen att putsa väggar och fönster. Saleh, bawaben i Shishine, der jag allra först hade logerat, hade recommenderat mig här hos hans colleger med stort beröm och det vanliga ma fish zejo. Jag blef derföre väl hyllad och hållen för en rättrogen Moslim. Alla dessa dagar upptogos nu af att ordna mitt hus, köpa dynor och bollster för att beklä mina mastaba's och lösa på pungräm-marne flitigt och gräla och ﺏ handla i bazarerna och med snickaren etc. Aftnarne upptogos af promenader vid birket elazbukijeh, der man nu sedan fredags aftonen den 22 firade Molid ennebi. Man hade denna dag och tror jag redan de föregående öppnat otaliga bodor för sötsaker omkring huset af Shekh Bekri¹⁷⁹ och högre upp åt staden och ökat antalet af caffen i promenaderna omkring birket. Om aftnarne i synnerhet samlades folk hit till otalig mängd, mest af den lägre klassen, suto i caffen, eller vandrade omkring och hörde på sångare och spelare eller om dagen sågo på hawa och andra konstmakare eller apledare eller låto gunga sig. Man hade under huset af Shekh Bekri uppslagit tält sträckande sig ända till bron vid Diwan elmodaris, i hvilka om aftnarne samlade sig de skriftlärde läste först ur en bok eldalail¹⁸⁰ om deras nästan afgudadyrkade Prophet, höllo sin aftonbön vid 'esha i sällskap och sedan gjorde zikr. Detta tycktes vara hufvudsaken af sjelfva festen och öfverallt hörde man dem. Eget och för oss alldeles främmande är karakteren i dem och på mig gjorde de stort intryck. Kören mumlade djupt och dåft oupphörligen och oföränderligt Allah eller la illaha illalallah i ett sorl, som liknade, tycktes mig, ljudet af ulfvande björnar, hördt på långt håll och till detta accompagnement sjöng en eller flere stropher ur Koran på en ganska enkel något fuglik melodie. I somliga tält följdes sångsolot af en flöjt, som blåste partiet unisont med sångarn och gjorde en mycket vacker effect. Harmonie hördes alldrig, utan allt var unisont, så när som på den mumlande kören. Härvid gjorde de oupphörligen svängningar på hufvudet och allehanda påkostande och ansträngande rörelser på kroppen och fortforo härmed tror jag mäst hela natten utan rast och uppehåll och kan ej begripa huru de härmed kunde hålla ut. Men troligen var det blott entusiasmen och exaltationen som gaf dem denna styrka. På de fleste syntes en matt hektisk rodnad på de bruna kinderna, hvilken tillsammans med den absoluta hängifvenhet och glömska af allt jordiskt gaf dem i sanning ett halft helgonlikt utseende. De hade ögonen lykta och syntes helt och hållet försänkta och ﺏ dränkte i Allah och jag måste tillstå att jag sällan sett något eller hört så högtidligt och

religiöst. Tälten voro illuminerade och bredvid bron hade man upprest en hög ställning i form af ett långsträckt båge eller segerport, som man äfven illuminerat med lampor såsom annorstädes. För öfrigt sträckte sig ej fröjden högre upp i staden utan allt var concentrerad här och minareten i den här belägna Mosken var ensam illuminerad. Jag vandrade här oupphörligt af och an bland folket och köpte här och der af deras helaweh och sukkarije och nötter etc. alltid för 10 fadda. Nöjen funnos utom zikr föga om aftonen. Några sångaren här och der i caffén och tymbaler och turkiske karagjoser. Äfven hörde jag nu litet högre upp inåt staden en Abo Zeid berättare med sin Kemenge. Han reciterade dels dels sjöng, som jag tror verser, och accompanerade sig sjelf han jämnte en till på en kemenge, högst enkel med ett något surrande ljud. Hans föredrag var vackert och verkligen ädelt och behagade mig mycket. Om dagen hölls ingen zikr, men då voro hawa församlade och gjorde sina konst, åto blå och blåste ut rök etc. dumt tyg. De hade med sig en eller flere pojkar eller togo från den åskådande barnhopen och de hade äfven sina konst, skreko och grinade förfärligt och voro alltid şa'idi och tjente till hāwins handlangare. Jag såg huru han en gång körde som jag tror en trädkula in i munden på en sådan poike, lade honom sedan på hans händer och fötter och blottade helt och hållet rumpen och tog ut kulan derifrån och kastade den högt i luften till stor förlustelse för det med ganska föga nöjda folket. Tvänne khowaler såg jag äfven här i ett tält. De voro klädda till flickor och dansade med ganska stor expression ehuru mycket lascivt. Den ene var en ung vacker gosse, som tog sig ganska väl ut som flicka; men den andre var för klumpsig. Musiken de dansade efter utgjordes af en zummara, en sorts säckpipa, och en tymbal. Processioner gjorde man äfven om aftnarne, hvar och en assistent med ett långt vaxljus i handen. Festen slutades den 30 om middagen med *doseh*, en ceremonie verkligen en den förunderligaste man kan se.¹⁸¹ Derwisher och fromme män och, tror jag, hvem helst som ville lade sig på marken på magen den ene tätt invid den andre och Shekh Bekri ✽ sittande på en stolt vacker häst, ledd af en man på hvardera sidan, framskred långsamt öfver de prosternerade männernes ryggar. När de stego upp allt efter de blifvit öfverridne blefvo de omringade och omfamnade af vänner och släktingar upplyftade och halft burne af dem. Deras ögon voro slutne de svarade ej på de frågor, som gjordes dem och tycktes alldeles afsvimmade. Dock som det syntes mig, var det ej af smärta, fastmera af from religiös hänryckning

och exaltation; ty inom några ögonblick af liksom afdåning, vaknade de upp alldeles friske och färdige och berättade med munter och fullkomligen naturlig stämma huru lätt hästens fot gått öfver deras rygg, utan att förorsaka den ringaste smärta. Detta var egentliga slutet på festen, men denna afton och natt fortsattes ännu de vanliga förlustelserna. Trängseln var förfärlig vid dose och barn trampades förfärligt mellan föttren. Jag träffade lyckligtvis ihop med en turk och trängde mig fram med honom uppreparande som oftast half högt för mig sjelf la illaha illalallah. Polisen behandlade här som annorstädes folket förfärligt grymt slående in i pöbelhoppen med korbager och käppar åt synet och ryggen och hvart helst det träffade. Under dessa dagar hade jag äfven haft lyckan bevista en consert här i ett privat hus i mitt granskap, der ett bröllop eller någon annan familjefest firades. Gården var full med folk placerade på de här vanliga höga trädsofforna och palmquistolar. Uppe i ett stort fenster, meshrebije bildande ett sorts gallerie voro musikanterne med sina instrumenter och sångarne. Jag kunde ej se dem; men som jag tror voro der flöjt eller nai, kemenge och kanon. Som öfverallt här var ingen harmonie eller blott ganska föga, dock växlade instrumenterna med solor och melodier. Musiken var högst enkel; men vacker, små korrta något fugalika satser. Något kåmliga förekommo mig öfvergångarne. Sången utfördes i kör, nästan unisont accompanierad af instrumenterna. ~~~ 'Abdolkhaliqs boda är just här i mitt grannskap och en stor del af dagen sitter jag der med honom och gör sålunda mycket bekantskaper med allehanda sorts folk, som passera och ofta stanna en stund och prata och stiga äfven upp i den lilla bodan, som högst inrymmer trenne personer. De komma om aftnarne ofta till mig och dricka the och prata och jag finner mig nu fullkomligen i mitt esse och tror att det skall bli godt af. Jag passerar allt för Moslim och inviteras i Moskeerna att göra min bön och blott detta är litet genant; emedan jag ej än kunnat besluta mig der till. ✕

☞ *April 1.* Sedan jag nu efter omkring en vecka kommit mig i ordning i mitt nya quarter och ändteligen fått mig ett bord att skriva på var det första jag började med, ett bref till Geitlin, vid hvilket jag satt ända till en stund efter middagen, då jag gick ut till Moski och gjorde några små uppköp och talade med Köhler i Cancelliet. Satt sedan i Abdolkhaliqs boda, dit jag hämtade medicine för hans sjuka syster, hos hvilken jag i går gjort mitt första

sjukbesök här. På aftonen satt hos mig Shekh Sha'rawi jämnte 'Abdolkhaliq. Med den förre kom jag litet i disput om grammatikaliska frågor. Han är väl bevandrad i skolgrammatikan; men känner ej fullkomligen de arabiska Grammaticis finesser.

☞ *April 2.* Gick till Cancelliet och talade med Köhler allt om bokaffären, som alldrig vill ta slut. Träffade sedan Abdolkhaliq som sökt mig för att få mig till sin sjuka syster. Vi gingo dit båda och läto en barberare applicera kopphorn. Hans don voro Europeiska, snäppare med tror jag 10 bett;¹⁸² men han tycktes hellre villa begagna rakknifven. Blod fick han blott ganska föga ut och jag var öfverhufvud ej väl belåten med hans koppning. Patienten var pjokig och ganska tråkig; blott[ade] sina bröst och magtrakten utan att låta märka någon sorts blyghet eller försagdhet; men täckte väl sitt ansigte. En annan patient hade jag äfven fått med sjukt öga, som jag lät applicera blodiglar på.¹⁸³ Satt en lång stund med 'Abdolkhaliqs bror 'Abdolkarim i ett caffè och pratade. Han tycks vara en högst präktig man. Lät raka mitt hufvud fullkomligen, hvilket var ganska ljufligt. Efter 'aşr uppe i Shekhs Sha'rawis skola och pratade med honom. På aftonen kom han jämnte Shekh Ibrahim och Abdolkhaliq hit och drucko the och blefvo sittande till ganska sent.

☞ *April 3.* Gick bittida ut och gjorde en färd till de gamle konungarnes grafvar, hvilka stå i öknen mellan sandhöjderna liksom en liten stad med sina moskeer och minareter och kubb'or. Nu håller allt på att gå i ruiner och folk och fän bo i helgedomarna och en af de största Moskeerna har Pashan tagit till bly och kul fabrik. Jag återvände derifrån kort före middagen särdeles trött af den långa färden och af den heta solen. Satt en stund i 'Abdolkhaliqs boda och gick snart derifrån jämnte honom på sjukbesök till en gammal man som besvärades af urinstemma. Vi suto en stund hos honom och drucko caffè och rökte och pratade om hans sjukdom, som jag ansåg ej ha någon fara och ej behöfva någon behandling. Gick sedan hem och besvärades hela dagen af en mycket stark hufvudvärk som räckte och tilltog ända till Maghrib, då jag åt och sedan gick ut och gjorde en lång promenad omkring Asbekije, der man nu på koptiska sidan började slå upp tält och gungor för den instundande Påsken. Vädet var det härligaste och

ljufvaste och fördref min hufvudvärk. På aftonen satt jag i grannbodorna och med Shekh Ibrahim på hans vanliga plats på den höga Mastaban. ✧

☞ *April 4.* Gick till Köhler och talade med honom, men ännu var ingenting uträttadt med Shekhen, som på några dagar ej hade kommit. Satt sedan i mina grannbodor och pratade och åt en liten frukost i en tobaksboda, hvars ägare är en Afjuni ehuru ännu en helt ung särdeles vacker man. Derefter kommo de upp till mig och blefvo här sittande och röka och dricka caffe till 'aşr. Jag gick äfven ner och satt i bodorna och pratade än med den ene än den andre. Efter maghrib, då jag ätit gjorde jag en tur omkring Asbukijeh. På aftonen kommo Sha'arawi Ibrahim och 'Abdolkhalik hit med en flöjt blåsare, som hela aftonen blåste för oss och hade det felet, som alla musikanter att han aldrig ville sluta. Han blåste dock väl och den arabiska flöjten är vacker och behaglig. Vi kommo öfverens om att han alla dagar skulle komma hit och lära mig blåsa för 25 p. i månaden; sedan allt var afslutadt och jag bestämdt undanbett mig af [att] vid slutet ge någon bakhshish läste vi alle elfat'eh. De blefvo sittande här ända till midnatt och det var ej utan att jag blifvit litet trött.

☞ *April 5.* Satt hemma och försökte och arbetade hela morgonen att få ljud i min arabiska flöjt utan att lyckas. Shekh Dawod, flöjtblåsaren och min lärare på detta instrument kom längre fram på morgonen hit och samma försök fortsattes allt. Slutligen lyckades jag ehuru tonen blef osäker och blott tillfällig. Jag blef sedan hemma till efter middagen, då 'Abdolkhalik kom och tog mig ut till en promenad med Shekh Sha'arawi. Vi gingo ut i trädgårdar och spatserade och suto i gröngräset och resonerade hufvudsakligen om el'ilm elrauhani och darb elmendel,¹⁸⁴ hvare Shekhen hade en bok med sig. Han sade sig förr hafva ofta öfvat denna konst, men nu på sednare tider blott sällan. Det är eget att se med hvilken barnslig enfald han tror på sannfärdigheten af denna konst. Här i en trädgård var en ung man som sedan 10 månader varit sjuk och börjat bli lam på nedra extremiteterna. Vi examinerade honom och ordinerade. Sha'arawi bad honom komma till sig, så skulle [han] läsa öfver honom och använda darb el mandal och öfva sin konst på honom. Jag band honom hummusar under knäna och i korset. Vi hade ganska trefligt ehuru vi just hade ingenting af nöjen i vår mening.

Vi skrattade öfver nästan ingenting och fröjdade oss öfver den nu öfverallt uppblomstrande naturen och den härliga doften, som spridde sig från pomerance och citron träd etc. Aftonen till bragte jag till största delen i grannbodorna, längsta stunden vid 'Abdolkhalik's dit allehanda folk samlades, bland andra en fakir med zummara och gharbol, som han blåste på alldeles förfärligt. Sedan började han drifva gäck och humorisera med en tillkommen sötsakers säljare och utlade som det tycktes mycken quickhet och humor. Jag kunde ej rätt väl förstå honom, men alla de närvarande skrattade högt med full hals. Sedan kom Dawod dit och blåste på sin flöjt. Enligt vanligheten var församlingen förtjust och ropade efter hvarje rytm ja 'eini, ja sidi, ja kheir¹⁸⁵ eller något dylikt med en förtjunsnings suck. ~ ~ ~ ✎

☞ *April 6.* Satt hemma. Dawod kom och gaf mig min timma härunder kom 'Abdolkhalik med Sejid 'Ali och blefvo alle sittande att prata och dricka caffe tills Dawod gick, då samtalet gick om allehanda mellan oss tre och slutligen rådgjordes om det sätt, hvarpå 'Ali skulle tjena eller passa upp mig. Han har fordom varit 'athtar eller fastmer essence fabrikant och förmögen och välmående, nu fakir 'ala bab ollah¹⁸⁶ och lefvande på Herrens allgodhet utan göra och sysselsättning. Han började redan i dag sin tienst med att köpa upp allehanda småsaker och sopa hos mig. Det kostade på mig att se det och veta honom förrut varit en man med många tjenare. Under caffe drickande och the drickande och ätande och prat förflöt tiden ända till efter 'aşr då vi alla gingo ut. Jag blef genast på gatan kallad på ett sjukbesök till en quinna som hade rosen i benet till ganska intensiv grad.¹⁸⁷ Det tycktes vara ett välmående hus, åtminstone sjelfva byggnaden stor och vacker och ovanligt snygg. Jag följde med en Sejid Aħmed, en medel ålders särdeles vacker man och sedan oupphörligen på gården och i trapporna ropats destor så väl af oss inträdande, som af en liten svart träl i huset, emottogos vi i en stor vacker ka'ah, der trenne quinnor suto i en knut. Vi satte der bredvid dem och betraktade det svårt svullna och inflammerade benet och examinerade den sjuka. I allmänhet tyckas quinnorna här vara mycket pjokiga och, som i allt annat här, ville man äfven ehuru sjukdomen förekom något trängande, skjuta upp till bukra med att verkställa min ordination. Jag trängde dock på dem och förmådde dem låfva att göra något i dag; men tror dock att ingenting blifvit gjordt. På aftonen satt jag i 'Abdolkhalik's boda bland allehanda folk,

som dels stannade utan före långa stunder och pratade dels i förbigående sade något. Äfven spatserade jag ner till Muski och åt der litet hos min gamle tabbakh.

☞ *April 7.* Satt hemma och roade mig åt den bestyrssamme Sejid 'Alis min nya tjenares beskäftighet i sin tienst. Så kom Shekh Ibrahim och jag hade knappt hunnit blåsa upp den ännu smått glödande elden för nytt caffè, då Shekh Dawod, flöjtblåsaren kom. Det blef just ingenting af med vår blåsning i dag och han som alla andre här tyckes finna sin största njutning i att sitta sysslöslös och prata. Ibrahim gick snart bort och Dawod tänkte göra detsamma, då Sejid 'Ali kom hem och hämtade allehanda provisioner och fann sig nu Dawod vid att stanna kvar och äta bröd och ost och gurkor etc. och begaf sig bort först vid middagstiden. Jag skref nu litet på fortsättningen af mitt bref till Geitlin och knåpade med allehanda smått till 'asr, då jag gick ner till Abdolkhaliks boda och satt der en stund. Derifrån följdes vi båda åt hem till honom för att se på hans sjuka syster, hvars tillstånd ansenligen förbättrat sig. Gick hem och åt allehanda kall mat, som 'Ali redde till. Efter Maghrib gjorde en tur omkring Azbukijeh för att se på Kopternes högtid och firande af påsken; men det var just ingenting att se annat än huru de suto i tält och drucko caffè och arak.

☞ *April 8.* 'Ali hade om morgonen vid kaffekokningen brändt sin turban och berättade sedan för mig med största alfvarsamhet att Dawods öga i går var wasikh och att det var af denna orsak som denna olycka händt honom; men tackade Herren att det aflupit med så ringa och sade att det var lutf. Härvid berättade han äfven huru hans rasol med sitt svärd fästet en afundandes öga åfvanom mambar i en Moske och att till följe deraf man ännu i hvarje moske på detta ställe gör en cirkel Ishareh. Det runda ögat i synnerhet, ej det aflånga sade han vara afundsamt. Detta berättade han mig allt under det han höll på att inröka våra dryckes kärl med rökverk. Längre fram mot middagen skickade jag honom efter 'Abdolkhalik med hvilken jag sedan gjorde ett godt mål på kishṭa en sorts gräddekaka med honing på och särdeles god. Sedan gingo vi alla tre ut för att nashimm ennesim; ty i dag är den andra nihar shimm ennesim. Den egentliga nesim el'olama var för omkring 20 dagar. Vi gingo utom staden ville träda in i en trädgård; men

blefvo hindrade af sturske soldater, som stodo på vakt och ville bli mutade med pengar för att släppa oss in. De voro såsom alla dylike vakter olidlige och gemene och jag förmådde mine följare att åter gå vidare sedan jag några gånger skrikit åt soldaterna mo'arraşin. Vi inträdde i en annan trädgård och satte oss der på en matta vid ett caffè. Här voro mycket folk församlade, som dels suto och rökte och drucko caffè under prat och skämt, dels spatserade omkring. Vi gingo åter snart ut till ett öppet grönt fält och lägrade oss under träen på brädden af en liten canal som under Nilens öfversvämning fylles med vatten, men nu var tom. Här var äfven ett annat sällskap af våra bekante från Gemelijeh bestående af calligraphen Ibrahim effendi med några gamle gode hans vänner och hans tvänne söner. Han sjelf är en högst älskvärd aktningvärd man och så voro äfven de andre. Vi drucko caffè med dem och suto i gröngräset och hade ganska trefligt. Vädret var utomordentligt vackert med en frisk svalkande vind. Flere af oss togo äfven en liten lur. Litet efter 'aşr begåfvo vi oss tre till staden. Vid Maghrib gjorde 'Ali mig ett präktigt mål af en sorts lök stark salat och litet kebab och  ofteh. Derefter gingo vi till Moski och jag tog litet janinerplåster. Återvändande till 'Abdolkhaliks boda antr ffade vi der Abo khodeh s ckpipsbl saren. Om honom berättade mig 'Abdolkhalik sig hafva h rt af en sin vän att denne h rt tjenaren i sejidna Hossein säga det han (tjenaren) ofta om morgnarne vid uppl sandet af den under natten l sta moskén och vid inträdandet i Hosseins ma am sett denne Abo khodeh gå ut derifrån. Han vore en weli, som i sin yttre menskliga form satt hela dagen i bozeh och blåste sin säckpipa för al[l] guta'rrantar och var ett gäck f r verlden; men sin natt tillbragte han utan att sjelf ens veta det, hos Hossein. Han har varit tvänne gånger galen och insatt på dårhuset h r och har äfven allt ännu något f nigt i sitt väsende, f r öfrigt en fakir i ordets bemärkelse af fattig, men kommer alla att skratta redan öfver sitt löjliga utseende och sitt underliga starkt dånande h nande skratt. När han var på dårhuset skall han ha samlat ( awwish) mycket pengar af förbigående med sin quickhet, satt dem alla i en pung och sedan på ett rep hängt dem ner under huset och sålunda gömt dem och haft en summa af 150 piaster då han blifvit utsläppt.  

  April 9. Kort före middagen kom Shekh Dawod hit och gaf mig min lection. Det är ej utan att han redan börjar trötta ut mig litet med sin tröghet och apathie. Han  r för öfrigt såsom våra musici något anspråksfull

utan att äga stora förtjenster eller företräden och tyckes mäst komma hit för att få något att förtära. Jag kan på intet sätt få honom att brådska och skynda litet; allt måste gå långsamt och efter hans sätt. När jag blåser något som stöter på vår musik hör han strax att det går på frangi och kallar det baṭṭal såsom han äfven kallar min flöjt. Omkring ʿaṣr kom Shekh Ibrahim till mig och hämtade några taflor tagna ur en camera obscura, utgörande allehande vuer af betydliga städer såsom Amsterdam, Sevilla etc. Han tycktes väl kunna se dem i perspectiv med ett öga tillslutet och handen satt framför det andra såsom synrör. Han är i allmänhet en högst besynnerlig och obegriplig man. Mot Maghrib, kort efter det han gått återkom Dawod och sade sig vara hungrig och blef sittande länge. Jag gick in i mitt rum under det ʿAli sade sig gå att hämta bröd men då han ej återkom så snart gick Dawod bort, sedan han en lång stund sutit ensam och gnolat på sin flöjt utan att få af mig mer än någonsin de vanliga förtjusnings utropen af ja ʿejni, ja sidi, subḥan allah¹⁸⁸ eller något annat dylikt. På aftonen gick jag med ʿAli ner till Asbukijeh och tog de småsaker jag vid min flyttning quarlämnat och besökte dervid Berezin,¹⁸⁹ som fått sig en liten fnysare och nödgades sitta inne. På aftonen satt ʿAbdolḥalīḳ hos mig och pratade under the. ~~~

☞ *April 10.* Ali jämnte sin lille son, som han haft hit i går voro mycket sysselsatte och beskäftige med tvättande och sopande och andra husgöromål. Härunder kom Shekh Ibrahim upp till mig och satt och vred och funderade på några versstumpar, som han i går kommit på när han var hos mig. När det i dag blef tal mellan oss om att han intet göra hade, yttrade jag att han väl åtminstone måste för sitt nöje och tidsfördrif läsa och studera något. Härpå svarade han att det ej fanns mera några böcker, som han ej kände såsom han förrut yttrat att det ej fanns något land som han ej besökt och sett och förstått. Den stackarn! Jag gick ut längre fram på förmiddagen och passerade Cancelliet talade der med Köhler och begaf mig sedan till Roda; men såsom vanligt hade jag missödet att ej träffa Peterson. På aftonen gjorde jag en liten tur till Moski och när jag återvände, satt jag en stund i Abdolḥalīḳs boda med Shekh Shaʿrawi och någre andre.

☞ *April 11.* Satt hemma ända till ʿaṣr och blef blott besökt på en kort stund af Shekh Ibrahim. Jag skref på brevet till Geitlin. Det var en

ful ruskig och något kall dag och jag hade litet tråkigt. Före Maghrib gjorde jag en liten promenad ner till Moski och sedan jag kommit hem och ätit blef jag hemma hela aftonen och var besvärad af diarrhe förorsakad af ett litet stycke Roob errawind som jag tagit. Den gaf mig äfven under natten ingen ro och jag måste flera gånger stiga upp.

☞ *April 12.* Satt hemma hela dagen och skref färdigt brefvet till Geitlin. Närmare Maghrib kom Dawod till mig; men jag hade ingen lust att blåsa. Sedan jag ätit vid Maghrib begaf jag mig till Köhler om bokaffären. På aftonen då jag återvände satt jag med Sha'arawi och Ibrahim vid Abdolkhaliks boda ända till kl. 3. ✎

☞ *April 13.* Skref brefvet färdigt till Geitlin och förde det till Köhler på Cancelliet, gick derefter upp till Timofejeff som hastigast. Kom middagstiden hem och blef hemma till efter Maghrib, då jag gick som hastigast ut och gjorde en liten tur, men som vädret var kallt och ruskigt blef jag ej länge ute. Satt en stund utanfö Abdolkhaliks boda och pratade med hans bror och Shekh Ibrahim.

☞ *April 14.* På morgonen kom Shekh Dawod och såg ganska ynkelig ut och sade sig varit och än vara sjuk. Derefter kom Abdolkhalik och såg än ynkligare ut. Jag hade i förgårs afton bett honom ge sin syster för uthållande stark diarrhe litet opium och så hade han vräkt i henne omkring 4 gr. hvaraf hon hela gårdagen och allt ännu i dag befunnit sig högst illa och nu fått ett anfall af asthma.¹⁹⁰ Längre fram på dagen gick jag med honom och såg på henne; men tyckte ej det var så farlig som de skreko. Hon är förfärligt pjokig och tråkig. Medan Abdolkhalik satt här började hans öga klija och för att hjälpa det tvinnade han en liten papperslapp och tog med den tjockt örvox från sitt öra och trillade det in i ögat, sägande sig i 10 år med fördel brukat denna konst. När jag sedan kom ner i hans boda satt han ynkelig och surmulen med ögat svullet och en stor påsa under det. När jag frågade hvarifrån det kommit fick jag svaret kidde min allah. På aftonen gjorde jag en liten tur ner till Muski i det allt fortfarande friska men i mitt tycke särdeles hälsosamma vädret och när jag kom tillbaka satt jag en stund hos Abdolkhalik men följde snart Shekh Sha'arawi derifrån och hade honom och hans bror att komma

upp till mig. De suto här en stund och drucko caffe; men det är ej utan att Shekh Sha'rawi ledsnar ut mig och förekommer mig tråkig med sin inbillade lärdom och egenkärlek. Han plågar mig mycket med att göra mig grammatikaliska frågor i tid och otid.

☞ *April 15.* Satt hemma och läste och sysslade ända närmare asr då jag gick ner och frågade 'Abdolkhalik om hans syster och fick det svar att hon var så dålig och ynkelig att numera ingen hjälp behöfdes. Vi gingo dock dit och såg på henne och efter allt som syntes var hon bättre i dag; men hon är förfärligt pjokig och vill att man ynkar henne; men i dag fick hon trätor och gräl så af sin bror och sin man, som äfven var tillstädes. Gjorde sedan ett slag omkring Gemelijeh och när jag kom hem kom Shekh Dawod hit; men jag sade mig nu ha annat att göra och ej hinna med flöjt blåsning. Sedan jag ätit mitt mål vid Maghrib gick jag till Köhler, der Shekh Hamad hade varit. Nu lär troligen ändtligen bokaffären vara uppgjord och jag i morgon kunna få böckerna mig i handom. Jag kom att sitta der något länge äfven för att afvänta Ibrahim Dosoki; men han kom ej i dag.

☞ *April 16.* Satt hemma hela dagen ända till Maghrib besökt blott af Dawod kort före 'asr. Sedan jag ätit gick jag till Köhler dit nu slutligen Shekh Hamad hade hämtat böcker, dock ännu ej alla. Der räknades nu och dividerades med honom. Han är en präktig man en geda' rätt. Sednare kom dit Dosoki och gaf Timofejeff hans lection, hvarefter vi suto och pratade till tämmeligen sent. Han och jag följdes sedan åt bort och gingo hvar och en till sitt hem. ✨

☞ *April 17.* Fick bittida besök af Shekh Ibrahim som satt en lång stund och pratade och frågade mig och [*sic*] grunden och orsaken till kärlek och annat samt sedan satt och läste i en af de böcker jag i går hämtat hem. Middagstiden kom Moammad son till kalligraphen Ibrahim Effendi och gaf mig den första lection i kalligraphie. Han är en ung 15 årig gosse; men särdeles väl uppfostrad och välartad. Härefter kom Abdolkhalik och började det gamla krånglet om dabbosen, som han genom mig lämnat åt Murad. Han hade sagt sig erhållit den af mig och ej af honom och helt och hållet vägrat dess återgifvande med mera gemena saker. Jag blef förstäm'd genom detta

samtal om Murad och gick ut till Muski och hämtade min Kamos.¹⁹¹ Efter Maghrib gick jag till Ustad Maḥmod, som jag ej sett på lång tid. Han berättade sköna historier om Murad!!! Han är en särdeles treflig man och jag hade i afton som alltid förrut särdeles roligt hos honom.

☞ *April 18.* Dawod kom hit och såg tämmeligen flat ut öfver det ovett han fått i förgår af Abdolkhalik och Ibrahim. Han var efter vanligheten sömnig och tråkig. Medan vi suto kommo Shekh Ibrahim och min lille treflige skriflärare och under det vi betraktade allehanda skrifprof som han hade i sin portfölj somnade Dawod af. Vi skrefvo omkring en timmas tid och Mohammad gick sin väg och Dawod blef sofvande vräkt på divan ända närmare ‘aşr, då han vaknade och begärte något att äta. Jag gick ut för att ta pengar af Bokti; men träffade honom ej förr än efter Maghrib. Jag fick min tid under väntan slut med att spatsera omkring i alleerna vid birket och sitta i caffén och hade ganska tråkigt. Sedan jag kommit hem och ätit kom Mohammad Agha in till mig och vi suto här och drucko the.

☞ *April 19.* Satt hemma hela dagen ända till Maghrib och läste och sysslade och hade mera tråkigt. Ingen alls kom till mig och ‘Ali sprang hela dagen på bestyr och kom ej hem för att laga mig mat, så att jag slutligen blef förargad och gick ut och åt och gjorde sedan en tur i Asbukijeh, der jag satt i ett caffè. Kom hem sömnig och trött och somnade påklädd som jag var och sof så halfva natten då jag vaknade.

☞ *April 20.* Satt hemma hela dagen och hade besök af Shekh Dawod och Ibrahim och Mohammad Effendi och på aftonen af Mohammad Agha, med hvilken vi drucko the tillsammans.

☞ *April 21.* Satt åter hemma hela dagen ända till ‘esha och besöktes först af Dawod, som började just ge mig sin tråkiga lection då Shekh Ibrahim efter vanligheten kom och afbröt oss och satt länge och väl här och läste i ‘unwan elbajan¹⁹² och gaf sina förklaringar öfver texten ej utan tråk för mig. Middagstiden kom min lille Mohammad och gaf mig sin skriftimma och sedan låg jag och läste Kalila och Dimneh.¹⁹³ Sedan vi vid Maghrib gjort vårt mål begåfvo vi Ali och jag oss ut tillika med hans lille son

Mohammed ut till Mosken Hossein, der nu i afton börjades hans Molid. Vi gingo in i Mosken och hörde på Shekherne som läste ur Delail och in i sjelfva Kobbän, der Hossein är begrafven. Hans graf eller kobbän var omgifven af jerngallerverk med här och der förgyllningar. Arbetet förekom mig vackert så mycket jag kunde och vågade titta omkring mig. Jag läste fat̄eh framför kobbän och kysste den på åtskilliga ställen, såsom jag såg andre göra. Här inne suto en lång rad af Shekher läsande äfven ur shekh Shedsawi(?) såsom jag tror. Jag var i afton turbanad och gick som jag tror tämmeligen oobserverad omkring i Mosken och hade ingen fruktan alls ehuru första gången här inne i en Moske. En ung shekh frågade mig om 5 fad̄da för att för mig läsa en sura för Sejidna Hossein.¹⁹⁴ ✎

☞ *April 22.* Ali berättade mig att maran (kābōs) plågat honom om natten och att han läst åtskilliga suror ur Koran, men ej kunnat få den bort dermed, att den dock slutligen lämnat honom men icke gått ut utan satt sig i knuten vid zuffeh. Längre fram på dagen kom Shekh Ibrahim och satt en lång stund och pratade om ödet. Jag tror alldrig att han verkligen är Moslim. Sednare kom Dawod och gaf mig min timma; hvarefter han begärte mat och fick litet bröd och honing att äta och vräkte sig sedan det aset, under det jag med Mohammad gick in och skref, på soffan och sof ända till efter 'aşr, hvarefter han vaknade och började prata med 'Ali och förargade mig till ytterlighet. På aftonen gjorde jag en spatserfärd omkring birket och kom hem och drack the hemma med 'Abdolkhalik. ~~~

☞ *April 23.* Satt hemma ensam blott besökt af Mohammed Effendi middagstiden. På aftonen åt Abdolkhalik hos mig och en stund derefter gingo vi Ali och jag och hans lille son till Hossein, der nu åter Delail etc. lästes och stor samling folk voro, som suto omkring på golfvet i kretsar och pratade eller spatserade omkring. Pojkar sprungo omkring och lekte och det hela hade nästan tycke af en bal eller något dylikt. Ali och jag satte oss äfven ner på golfvet en stund och spatserade sedan omkring, voro inne vid kubban och läste fat̄eh och kysste den etc. Derifrån gingo ut och stannade i ett caffè och hörde en Muḥaddit som berättade någon historia, der en christen khawage förekom och hvars språk han härmade med god brytning och till stor förlustelse för det tämmeligen stora auditorium.

☞ *April 24.* Hade besök af shekh Ibrahim på morgonen och efter middagen af lille Mohammad. På aftonen gick till Köhler och satt länge hos dem. Han är särdeles artig och slät. Sedan jag kommit hem gick jag ännu ut med Ali och satt i ett caffè och hörde på en Muhaddit Sheks Ismails bror, som berättade väl och vackert, dock ej som hans bror.

☞ *April 25.* Satt hemma hela dagen ensam: föregade mig mot Maghrib på Ali och gick ut, spatserade mycket omkring och begaf mig slutligen till Molid, der jag blef sittandes och höra en Muhaddit till mycket sent, kanske klockan 5 då jag kom hem.

☞ *April 26.* Efter middagen tog Ali och gick ut i Ibrahim Pashas trädgård. Under vägen veko vi in i en stor vacker Moské Sultan Moajins, som enligt Ali är den vackraste Moske, som här finnes.¹⁹⁵ En viss Ibrahim Effendi nämligen, som varit dess Nadsir har reparerat den och gifvit den dess vackra utseende efter det den varit nästan fullkomligen förstörd. Folk var litet der inne blott någre få som lågo på golfvet och såfvo. Vi gingo der öfverallt omkring och den förekom mig i sanning särdeles vacker och syntes det att den var ny. Vi vandrade ut genom porten Zuēleh¹⁹⁶ och kommo i förstörda och förfallna quarter förbi Sejide Zejneb ut i parken. Derifrån begaf jag mig till Roða för att träffa Peterson, men råkade honom ej. Jag vandrade omkring på Roða och fröjdade mig storligen öfver dess sköna läge och vackra anläggning och öfver det särdeles vackra väder vi hade i dag. Nilen ehuru ej särdeles bred och delad af öar tyckes dock stor och väldig genom dess flacka vidsträckta stränder. Jag njöt rätt i dag af frisk luft. Kom hem litet trött och kastade mig på soffan och somnade och vaknade vid midnatt då jag gick ner för att se hvad som förehades på Molid. Men det var just ingenting särdeles. En procession (Ishareh) gjorde man, men den var liten.¹⁹⁷ Denna afton var till Shekh Bejomis¹⁹⁸ ära och den första på hvilken eleshair börjades. ✎

☞ *April 27.* Kom på morgonen hit Shekh Ali,¹⁹⁹ som min Sejid Ali recommenderat mig till lärare. Han hade sutit en stund och pratat då Shekh Ibrahim kom. Han började berätta historier om sina färder i Indien och China, hvilka han tyckes vara särdeles mån om att låta folk veta att han gjort. Han berättade huru han i Calcutta gjort bekantskap med en Engelsk

doctor och med honom disputerat om odödlighet och uppståndelsen, hvilken han sade Frankerne alldeles förneka. Härvid yttrade de andre att allt hvad frankerne hade bestod blott i deras förstånd. Äfven omtalade han huru han i den Engelske Doctors tub sett berg och sjöar etc. i månan; men förklarade det sålunda att månans yta var en spegel i hvilken jorden reflecterade sig och förmått Engelsmannen att gå öfver och erkänna hans åsigt. Det förekommer mig som den enkla visdom han vill lägga i sitt tal och sina historier vore sökt och härmad. Han gick snart bort. Shekh 'Ali blef sittande och vi gjorde ett litet mål tillsammans och kommo öfverens om att han skulle komma till mig alla dagar vid solens uppgång och läsa Alfijeh, till studerande af hvilken bok jag hade all möda att förmå honom. Han sade den var för svår. Han behagade mig öfverhufvud mycket och i synnerhet hans språk och talorgan. Efter Maghrib gjorde jag en spatsertur i Asbukijeh och satt vid min återkomst och hörde på en 'Antari med Abdolkhalik; gick sedan med honom till caffet vid och hörde på Muḥadditen och sedan suto vi och hörde på Instrumentalister. De voro en flöjt, Kanon, 'Od och tabl. Musiken var ej utan ett visst behag dock särdeles enformig i längden i anseende till den bristande harmonien. Kom sent hem.

☞ *April 28.* Hade på morgonen besök af Shekh Ibrahim hvars Islam jag för hvarje dag får större anledning att betvifla. Äfven folket här tyckes litet supconnera honom. Satt hemma till 'aşr då jag gick ut och gjorde en liten spatsertur på molid. Efter maghrib gjorde jag en lång promenad med Ali omkring birket elazbukijeh och då vi gingo förbi den långa raden af vackra hus, som vetter dit ut och ägas alla af Christne sade Ali adi gannat el noşara ghârhuma fish lamma imoto iroḥo gehennem.²⁰⁰ Vädret var oändeligen vackert med det klaraste månsken och ren af nordvind renad luft. När vi kommo tillbaka suto vi i ett caffe och hörde på Shekh Isma'in, som dock tvifvelsutän är den bästa Muḥaddit här och äfven så uppskattas af folket. Sednare gick jag till Ḥassanein och såg en Ashareh, som man gjorde i afton för Mubāshir elgami'a hvars afton det var i dag.²⁰¹ Under procession, som var delad liksom i afdelningar eller chörer, sjöngs hela vägen, den ena kören tagande i der den andre slöt och liksom svarande hvarandra. Orden voro blott allahomma şalli 'ala sejidna Moḥammadin şala riḍan.²⁰² Allt hade dock ett visst religiöst fanatiskt uttryck, i synnerhet då processionen inträdde i

MOSKÉN AL-AZHAR MED STUDERANDE.

ķobban. Härvid fick sången ett vildare och mera fanatiskt uttryck. Jag gick dock ej in utan vände om och gick hem.

☞ *April 29.* Gick på morgonen ut med 'Ali, veko först in i Azhar och vandrade omkring bland Shekherne, som hvar och en satt i sin krets af lärjungar och höll sin föreläsning. Det var fullt af sådana kretsar, på gården smärre pojkar och inne i Mosken af fullvuxne. Vi vandrade sedan upp till Citadellet veko in och gjorde vår zijareh i ett litet bön hus för Shekh Refa',²⁰³ der en stor hop quinnor voro försam ڪ لade: Ali underrättade mig sedan medan vi voro i ett caffe der bredvid att största delen af dessa quinnor voro besatta af någon 'afrit och om de besökte sin Shekh på hans dag de voro fria de öfriga dagarne af veckan från deras plågoanda. De hade hvar och en nämligen sin Shekh som de besökte. Vi vandrade omkring Shekhens turba läste fathe och kysste den på åtskilliga ställen. Vid utgången blefvo vi besvärade af alla slags folk, vattenbärare etc. som begärte bakhshish. Derefter gingo vi upp i citadellet och vandrade genom diwanerna. Folket tycktes ha fritt tillträde öfverallt äfven till sjelfve Pashans Diwan.²⁰⁴ Vi kommo hem från vår långa vandring middagstiden tämmeligen trötta och hungrige och togo oss en lur sedan vi gjort ett litet mål. Mohammed kom och väckte upp och hämtade nu med sig det färgade pappret jag nu började skriva på. Äfven hade han med sig lösa blad af en bok, som innehöll allehanda verser, goda mot trolldom och kärlek och allehanda annat ondt. De skulle skrivas än så än så och upphängas eller fästas än här än der och deras kraft var bepröfvad och säker. Mohammed prisade högeligen denna bok och skulle börja skriva af den. Den hette Khawaş elbordeh.²⁰⁵ På aftonen gjorde en spatserfärd till Muski och var inne hos Köhler der äfven Berezin träffades. Jag spelte med honom ett partie shah. Det är ett tråkigt sällskap. Satt derefter i ett caffe och hörde shekh Isma'in och vandrade sedan ännu på natten omkring på molid och kom hem kl. omkring 4. Ali hade ej orkat ut i afton, han var alldeles medtagen af morgonpromenaden.

☞ *April 30.* Gick på morgonen ut med Ali och gjorde en promenad i Ghorijeh, satt sedan en stund i caffet i Hassanein, som 'Ali sade vara särdeles mebrokeh och der alldrig en shishe ges eller finnes emedan den anses för waħish. Sedan gingo vi in i Mosken och suto några timmar och

hörde på zikr som gjordes i dag af Sadati och Bejomi derwisher.²⁰⁶ De stodo hvar och i sin krets framför deras Shekh som satt på sin seggade framför dem. Allt efter någon af țariķan kom in gjorde han först en rik'ah eller rättare blott en sugud och kysste Shekhens hand och ställde sig sedan i ringen och deltog i de andres sång och rörelser. Äfven i dessa zikr iakttogs solopartien och körer och det var ej utan en viss storartad effect. Medan vi suto och hörde härpå kom en fattig fiķh och helsade på oss satte sig bredvid oss och läste suran Jasin och efter den ännu några små böner och fick derföre 10 fadđa, 5 fadđa mer än vanligt. Vi gingo hem en stund före middagen och jag blef sittande hemma till Maghrib då jag efter mitt mål gick ut med Ali och gjorde en tur omkring Azbukijeh och derefter satt med honom en stund i Hassanein och hörde på zikr etc. Sedan suto vi ännu en stund hos shekh Isma'in i caffet och gjorde ännu en liten promenad i Gemelijeh och kommo tämmeligen sent hem. ~ På onsdagen bör man ej äta mjölk, ty då får man sorg hela väckan. På denna dag bör man äta fisk, som åter ej passar på lördagen. Mjölk deremot på lördagen är mebruk. ✎

☞ *Maj I.* Satt hemma ända till närmare 'aşr. Det var het och quaf luft i dag och 'Ali som varit [ute] kom hem utmattad deraf. Jag gick ut vid 'aşr för att smaka på och pröfva vädret men fann det ej så alldeles förskräckligt. Jag vandrade ut genom bab ennaşr i några trädgårdar, der nu snart allehanda frukter börja sticka fram. Trädgårdarne i Alexandria behagade mig dock bättre än dessa här. När jag kom tillbaka passerade jag förbi åtskilliga lösaktiga quinnor, som suto vid vägen i sanden. En inbjöd äfven mig att stiga upp på en sandhöjd. Jag följde henne men när vi kommit upp och hon inbjöd mig med jallah skrattade jag åt henne och gick min väg. Jag träffade sedan flera andra äfven af hennes gelikar, som tycktes vara ute på förtjenst. Sedan jag vid Maghrib gjort mitt mål gick jag ut ner åt Azbukijeh. Luften var i afton alldeles förfärligt trång och quäfvande på de trångagatorna. Det var liksom jag varit instängd och ej väl kunnat andas. Jag skyndade min gång och det ökade min värma och min svett. Äfven vid birket var ej i afton den rena luft som vanligt, öfver den låg liksom dimma af den osunda luften. Ingen vindfläkt förmärktes. Jag satt en tämmeligen lång stund i caffet hos Hanafi och återvände sedan småningom hem. Här träffade jag Shekh Sha'rawi, gick med honom till Hassanein och hörde på zikr och delail

och satt en stund i ett litet sällskap på golfvet. Derefter följdes vi åt förbi Nahhasin och stannade en stund och hörde på Instrumentalisterne der. Sedan suto vi ännu en stund hos Shekh Isma'in, hvarefter jag gick hem.

☞ *Maj 2.* Vaknade upp särdeles trött och matt och var oför[mögen] och usel hela morgonen. Hela dagen var en tryckande quaf hetta och stark vind, men het och utan alls någon friskhet. Jag låg hemma hela dagen och plågades af det äkta Khamasin vädret oförmögen att göra någonting. Efter Maghrib gjorde jag en tur till Asbukije och satt hos Hanafi och söp med djupa andetag och stor fröjd den friska nordanvind, som blåste upp på aftonen. Allt folk äfven här af infödingarne klagade högeligen öfver hettan och vädret i dag. När jag kom tillbaka från Azbukijeh gick jag med Ali till Hassanein. Det var i afton Sheks Geuheris²⁰⁷ afton och Mosken var rikare illuminerad än vanligt och mycket folk och stor trängsel. 'Esawijeh Derwisherne²⁰⁸ höllo zikr i dag. De äro alla eller åtminstone största delen Maghrabijeh. De hade stora trummor och tymbaler med sig, hvarmed de accompagnerade sin sång, som var särdeles vild och rasande. Härunder gjorde [de] häftiga hoppande rörelser och sprungo omkring i Mosken och förorsakade starka rörelser ibland den talrika folkskaran, som tycktes frukta dem litet. De äro kände att äta eld och hoppa högt upp ✎ mot Mosketaket, rycka ner lamporna och äta upp dem när bärksärksgången kommer öfver dem. I dag gjordes dock intet af detta. Man tyckes numera blifvit mildare och dylika saker tyckas numera ej rätt senteras här. De buro sig dock åt litet som ursinnige och Ali och andre kallade dem meganin. Äfven Sadati Derwisherne som några dagar förr ut haft sin dag voro fordomdags kände för att äta ormar och göra andra under, men sedan en gång en, som ej var sadati derwish fördristat sig att i en bärksärksgång svälja en orm och dött deraf, har deras Shekh numera förbjudit denna föda för alla utan undantag. Vi suto omkring tvåanne timmar i Mosken och gjorde sedan en liten tur omkring Gemelijeh på fästen och kommo hem.

☞ *Maj 3.* Hade på morgonen besök af Shekh Ibrahim och Abdolkhalik som blefvo sittande ända till middagen. När Ibrahim gått berättade Abdolkhalik att han var förälskad här i en ung man och att det var blott denna kärlek, som höll honom så länge här quar; han naturligtvis kallade det

shei min allah och kallade honom meskin och mente det var honom omöjligt att besegra denna passion. Strax efter middagen gick jag ut och träffade min lille Mohammed, tog honom och tvänne andre gossar af hans bekante och vandrade med dem ut i några trädgårdar. Vi suto i en och drucko caffe och åto appelsiner och trifdes väl tillsammans. Gossarne äro här välartade och artige. En af dem var en neger från Şa'îd och behagade mig mycket. Vi kommo hem något efter Asr och jag blef ännu stående litet hos Hassan i hans boda hvarefter jag gick hem och åt. På aftonen vandrade jag omkring i Gemelijeh och kom mera bittida hem.

☞ *Maj 4.* Gick på morgonen i badstuga med Ali. Kort efter det jag kommit hem och tänkte ta mig en liten lur kommo Abdolkhalik och Mohammad Sa'odi hit, den sednare med sin 'od. De suto till efter middagen och åto med mig en lokmeh. Sedan de gått kom Shekh Ibrahim och satte sig och läsa i 'unwan elbejan²⁰⁹ och pratade deremellan om de under han sett i Indien och mente att ingen kung eller någon annan kunde komma att se allt det han sett. Han som alla orientaler är stor egoist och sjelfvis om han är Moḥammedan eller ej. Under det han satt kom lille Mohammad elkhattat men jag hade ingen lust att skrifva i dag och jag hade ondt i hufvudet af den starka hettan och den quafva luften. Efter 'asr var en mozejin och rakade mitt hufvud. Efter Maghrib gingo vi Ali och jag till Azbukijeh och suto hos Hanafi och svalkade oss i en frisk nordlig vind, som blåste upp nu. Sedan vandrade vi ännu omkring i Gemelijeh och suto vid ett caffe och njöto af den härliga aftonluften efter den heta dagen. ✎

☞ *Maj 5.* Ämnade mig med Ali ut [till] Sejideh Zejneb, men blefvo hindrade af Shekh Ibrahim, som kom just när vi höllo på att ta på oss. Han blef sittande och efter samtal hit och dit yppade han sin kärlekshistoria för mig. Jag sade honom allt hvad som föll mig in i anledning häraf och tyckte det ej höfdes en man etc. etc. Härunder kom Abdolkhalik till och Ali inträdde äfven till oss och nu börjades först vidt och bredt saken utläggas och ventileras med den vanliga orientaliska bredheten och vidlyftiga upprepande af ett och samma. Jag förundrade mig högeligen öfver ynkligheten och uselheten i deras åsigtter. Araben här i Kairo har föga eller intet mera af manlighet, så i sinne som kropp. De flesta äro sjuklige ehuru oftast med ett vackert och

manligt utseende och i sitt sinne äro de effeminerade. Jag ledsnade ock slutligen alldeles ut af deras prat och önskade dem bort. När de slutligen gått och jag åter gjorde mig färdig att gå ut kom Mohammad och gaf mig min skrif-timma. Ehuru blott femton år är han en af de bäste jag sett här. Men äfven han är kraslig och ynkelig till sin kropp. Sedan han gått begaf jag mig utom staden på sandbergen och andades in den friska luft, som från Norden kom öfver öknen. Här var fullt af glädjeflickor, som suto längs vägen. Ett gammalt luder förföljde mig och inbjöd i sandgroparne. Sedan jag vid Maghrib gjort mitt mål gick jag till Timofejeff och satt hos honom och Köhler en stund, hvarefter jag gick till Hanafi och drack caffe och satt en stund och andades den friska luften. På aftonen gjorde vi en tur omkring Gemelijeh och suto derefter och hörde på Shekh Isma' in. Men som det inne i caffet var hett och loppor kunde jag ej länge härda ut utan gick hem och lade mig.

☞ *Maj 6.* Gick på morgonen ut med Ali, besågo först tvänne björnar, som en turk dresserat och hämtat hit. Den ene dansade och gjorde allehanda konster efter turkens sång och tambour de basque. Derefter gingo vi och gjorde vår zijaret i Sultan Saleh's kùbba hvars molid det var i dag.²¹⁰ Hans graf öppnas ej mer än en gång om året denna dag. Här var en förskräcklig trängsel af quinnor, som dels gjorde tawaf omkring den dels suto deromkring i kretsar. På tvänne sidor af kùbban stå på hvardera sidan trenne ljus, ommurade med gips hela och hållna. Dessa vaxljus skola frankerne hafva sändt Sultanen till present.²¹¹ Men hitkomne var här en man som genomskådade list i gåfvan och underrättade folket att de, antända, skulle sätta hela Kairo i låga och lägga staden i aska. Man ommurade dem derföre med gips och läto ✕ dem så stå omkring Sultanens graf. De förmodas af folket här vara fulla af krut och bly etc. och att de ännu aftäckta och antända skulle sätta eld på staden. Härifrån gingo vi till Hassanein, vandrade öfver allt omkring i Mosken, betraktade dess sebil och annat. I dag bildade här hvar och en af Mašrs utmärktaste lärde män hvar och en sin läskrets och gjorde en khatme af Koran. Hvar och en Shekh hade med sig en liten provision af bönor och andra små förnödenheter och gjorde sitt lilla mål och drucko sitt caffe i sin krets. Vi voro der något bittida så att de ännu ej börjat, hvilket ej sker förrän efter middagsbönen. Derefter kommo vi hem och sedan vi sutit en stund gick jag utom bab ennašr och gjorde en promenad på bergen och andades den friska

Caire près du Mokkattam. 44.

Honfela

MUQAṬṬAMBERGET LIGGER STRAX UTANFÖR KAIRO.

ökneluften. Jag återvände dock snart hem och tog mig en dugtig lur ända från före 'aşr ända till Maghrib. Sedan vi gjort vårt mål gingo vi åter ut och gjorde en tur till Hassanein, men som det var nog bittida ännu gingo vi in i caffet hos Shekh Isma'in. Jag vandrade litet neråt och köpte tobak af Shekh Sha'rawis patron och blef af honom inbjuden att stiga upp till honom och höra på en khatme, som han gjorde i sitt hus. Jag gick dit upp beledsagad af hans son och fann i rummet ett sällskap af 8 till 10 personer, hvaraf 4 fiḫ som läste Koran. En blott läste sin tur i sender så att han dels sakta dels halfhögt reciterade mera liksom för sig sjelf en lång ramsa, derefter med hög stämma sjöng en del, så fortfarande ömsom reciterande ömsom sjungande hela sin tur till slutet af sin ḥazb då alla fyra och äfven flere af det öfriga sällskapet stämde in i kör. Härefter vidtog en annan af de 4 fiḫ och reciterade och sjöng sin tur på samma sätt och så turades oupphörligen mellan de fyra. Härunder pratade och rässoerade det öfriga sällskapet om hvad som helst och äfven den läsande Shekhen deltog ofta afbrytande sin läsning i samtalet. Denna lättsinnighet förundrade mig. Men å andra sidan skulle det förekomma mig obegripligt att kunna sitta oafbrutet tyst och uppmärksamt och höra på recitationen af hela Koran. I slutet af hvarje rytm, som sjöngs utropade som vanligt här alltid, åhörarne allah eller allaho akbar eller något dylikt uttryck af förtjusning. Äfven jag lät undfalla mig dylika utrop och ofta af sannt nöje och fröjd öfver det vackra föredraget. Jag kunde dock ej sitta länge utan gick ut och gjorde en liten promenad omkring Gemelijeh ner till Sultan Şaleḥ. Allt var nu illumineradt och mycket folk ute som dels suto ۞ i caffen och hörde någon sångare eller Muḥaddit eller vandrade omkring. Jag träffade under min vandring Silfver spinnaren Moḥammad och vandrade litet omkring med honom. Han förekommer mig mycket lismande. Derefter gick jag åter upp och hörde slutet af Khatmen. Nu hade en af sällskapet sträckt ut sig på golvet och somnat. Man var nu vid suran Mulk²¹² och det drog ej länge ut förr än man hann till slutet, som sjöngs af alla fyra tillsammans upprepande i börjande af hvar och [en] af de sista korrtta surerna la illaha illalallah. Slutet sjöngs med större inspiration tycktes mig och behagade mig särdeles. Härefter reciterades ännu fathe af alla samtelige vände mot det på väggen målade kibleh, derefter en liten del af suran baḳara²¹³ och härefter elasma eller Guds namn,²¹⁴ vidare böner öfver propheten och öfver Sejidna Ḥossein. Allt sammans var slut klock ½ 8 om natten, hvarefter sällskapet skiljdes åt utan några vidare ceremonier.

☞ *Maj 7.* Satt hemma ända till 'aşr då jag gick ut med Ali och tog mig en promenad omkring Gemelijeh. Men luften var quaf och tryckande så att vi snart återvände hem. Efter Maghrib gingo vi åter ut. Det var i dag sista dagen af festen och den egentliga molid.²¹⁵ I de flesta hus här i trakten och i de största bazaren var illumination. Man hade stora kronor Negafe fullsatta med kanadil upphängda framför portarne eller framför bodorna, som nu de flesta voro öppna och fullpackade med folk, som suto och sågo på det förbigående folket och fröjdade sig öfver illuminationen. Det hela var ej särdeles brillant men gjorde dock effect på de smala gatorna. Folk var till stort oändligt tal ute och ströko omkring. Vi vandrade af och an i Gemelijeh och Hassanein och Ghorijeh och satt i några caffén hvilket är 'Alis stora och enda nöje. Han klagade öfver att festen detta år var usel och ej såsom förr: folket vore nedstämdt af Bashans dsulm och af den allmänt öfverklagade firdeh:²¹⁶ pengar funnes ej och modet och lefnadslusten vore quäst. På aftonen gingo vi in i Hassanein och gjorde vår zijareh. På dagen och tidigare på aftonen hade der alltid varit så fullt af folk att vi ej gått in. Mattorna voro aftagne och tämmeligen smuts på golfvet af det myckna folket som i dag gått här fram och tillbaka. I söndag skall här skuras och då skulle Maşrs förnämste män samlas hit och hålla det för en ära och barakeh att få en slarfva och skura golfvet i kubbän. ✎

☞ *Maj 8.* Gick på morgonen ut med 'Ali, gjorde en tur i staden och begåfvo oss sedan utom staden och gingo längs vägen, som leder till Shubra ända till caffet, som ligger på halfva vägen mellan staden och slottet; drucko caffe der i den vackra trädgården och gingo sedan genom Ahmed Bey ettahirs trädgård ner till Nilen. Härvid passerade vi en stor öppen sandplan som ligger mellan hans slott och Nilstranden. Jag klädde af mig skorna och gick barfota på den brännheta sanden och fann mig väl mycket besvärad, men härdade dock ut så väl hettan under mina fotsålor som hettan af middagssolen som var särdeles stark. Simmade i Nilen. Vatten var halflymt och jag kände ej det minsta obehag att stiga i den ehuru jag ej badat i kallt vatten sedan i Paris. Jag tvådde mig med den feta svarta Nilgyttjan och fann badet öfverhufvud särdeles behagligt. Vi gingo derefter åter tillbaka öfver sandflackan, stannade i ett litet kryphål till caffe, der vi förtärde vårt caffe i sällskap med några kopter och turkar, hörande på några

historier, som 'Ali debuterade till hela sällskapets stora nöje. Ströko så förbi Bolak och öfver fältet mellan denna förstad och sjelfva staden, kommo der in genom bab elhadid²¹⁷ och begåfvo oss hem. Det var omkring en timma efter middagen ben elhazzatein²¹⁸ åto litet och togo oss derefter en dugtig lur ända till närmare Maghrib. Sedan jag ännu gjort ett litet mål klädde jag på mig och gick ut tänkande besöka Prunner, men träffade på vägen vid ett caffe ut för Moḥammad Roşaş och satt med honom först en stund vid caffet, gjorde sedan med honom en liten spatsertur och stannade vid 'Abdolkhaliks boda, der vi suto en lång stund jämte 'Abdolkarim och andre, som kommo och gingo. Shekh Sha'rawi kom äfven och jag följde med honom till Ḥassanein der man i afton till godt slut på festen ännu i afton läste delail, gjorde ḥazb och zikr. Denna afton kallas lelah jetimeh²¹⁹ såsom stående ensam utan sammanhang med den egentliga festen. Vi suto en stund och hörde härpå gjorde vår zijaret kring Hosseins kubba och gingo åter efter ½ timma omkring bort. Satt ännu hos Abdolkhalik i samma sällskap. Alla de aftnar som festen utgöres af äro följande

[1.] *al-nāzīr shaikh Sadāt* 2. *Muḥammad Kaikha* 3. *sayyid 'Umar al-Husainī* 4. *al-Bayyūmīya* 5. *al-Sa'dīya*, 6. *Sa'd al-dīn* 7. *Maḥmūd Ḥasan* 8. *maqra' al-qur'ān* 9. *shaikh li-ism al-Sha'rāwī* 10. *lailat al-mubāshir sayyid Badawī* 11. *lil-Burḥāmīya shaikh Ibrāhīm Dasūqī* 12. *shaikh Jauharī* 13. *lailat Muḥammad Rajab al-Naqlī* 14. *al-Qadarīya* 15. *maqra'* 16. *'Isāwīya* 17. *maqra'* 18. *maulid.*²²⁰ ❧

☞ *Maj 9.* Hade besök af Shekh Ibrahim, som på några dagar nu ej låtit se sig. När han gått gick jag ut en stund före middagen och gjorde en liten tur på bergen. Allt folk här klagade öfver olidelig hetta: Jag tyckte mig väl kunna fördraga den. Vid min återkomst satt jag här och der i bodorna i grannskapet och kom hem kort före 'aşr och tog mig en lur. Efter Maghrib gjorde jag en tur till Azbukijeh, satt en stund hos Hanafi och drack caffe och luft, som här var något friskare än uppe i staden. Träffade på vägen när jag kom tillbaka en blind fiḫh, som frågade efter Gemelijeh. Jag bad honom följa mig och ledde honom fram. Han hade nämligen hört att man i afton här någonstädes skulle hålla zikr, hvilken han äfven ville öfvervara. Men som han ej viste huset och man här ej kunde upplysa honom derom fick [han] vända om och gå sin långa väg tillbaka. Efter 'esha kommo till mig

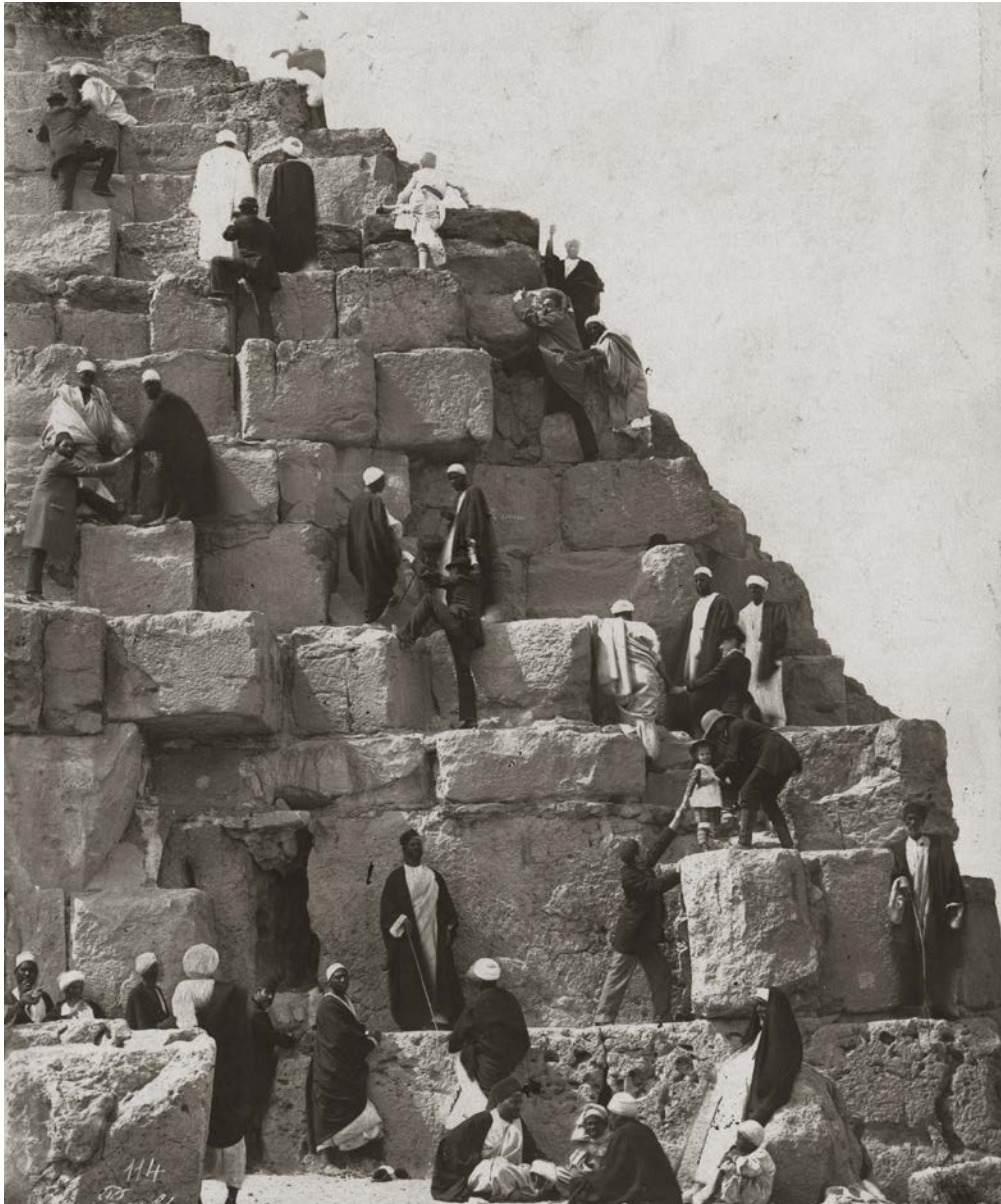
‘Abdolkhalik, hans bror ‘Abdolkarim och Sejid Moḥammad Roṣaṣ, som hela aftonen spelade på ‘od. Det var ej utan att han ägde färdighet och förmåga på detta instrument. Jag blåste för dem på min flöjt åtskilligt; men de tycktes ej förstå det minsta deraf, ehuru jag valde de enklaste melodier jag kunde. När jag tirlirade och blåste några variationer af skalan fick jag största beröm liksom turken som på en europeisk concert, mest tyckte om quintileringen vid stämningen. De suto länge ända mot midnatt och det var ej utan att det i längden blef något tråkigt. Moldavaren, rysk undersåte som bor här, hade äfven kommit upp och ökat sällskapet.

☞ *Maj 10.* Gjorde på förmiddagen en tur förbi Azhar till Ghurijeh²²¹ satt der en stund hos Hossein, som med all gewalt ville pracka på mig tvänne shawlar. Efter middagen gick jag åter litet ut och satt hos Abdolkhalik, som sedan följde mig upp och gjorde med mig ett litet mål, hvarefter vi båda togo oss en liten lur. Härunder kom Moḥammad Roṣaṣ upp till mig, men gick åter bort då han fann mig sofvande. Då jag efteråt förebrådde Ali att ej ha väckt mig sade han det ej vara vanligt här. Vädret var oändeligen hett och qualmigt med en het tryckande sydlig vind, som särdeles besvärade mig och allt folk här. På aftonen gjorde jag en liten tur i staden, men den allt fortfarande sydliga vinden satte dam och stoft i rörelse så att promenaden ej var särdeles behaglig. Jag återvände derföre snart och satt en stund hos Abdolkhalik med Moḥammad Sa‘odi. Härunder uppstod stort buller på gatan med en full Moslim; som alla skreko och skällde på. Han lyckades yttra en witz om Christne, och härvid mildrades sinnen mot honom. Men när han fortfor med sitt väsende fördes han slutligen i karakon, dock med stor möda och besvär i anseende till det motstånd han gjorde. ✎

☞ *Maj 11.* Strax efter middagen begaf jag mig med Ali till Gizeh färdades genom Maṣr el‘atikah,²²² som förekom mig vacker och treflig med sina många trädgårdar. Satt oss på en liten roddarbåt och satte öfver Nilen. Ali var mycket rädd och sade att båten var för liten, satt och läste under hela öfverfarten och var högst ynkelig. Vi stannade på en liten sandholme midt i floden för en liten stund och jag simmade vid den. Vattnet var grundt och ganska varmt men badet var dock välgörande. Det var just under Nilmätaren.²²³ Nu skall Bashan använda den till krutfabrik eller magazin och

man kan ej komma der in. Vi hade en högst treflig gammal gubbe, som rodde oss. Öfverkomne till Gize spatserade vi litet omkring i trädgårdar och planteringar och jag sköt en hudhud. Derefter gingo vi in i ett caffe och suto der och rökte tills Alis vän en viss Shekh Mustafah kom jämnte en annan mera gammal högst treflig gubbe, som jag kom i samtal med om Pyramiderna. Kort före Maghrib begåfvo vi oss med Mustafah till hans hus, som var högst nätt och trefligt och nu genomblåst af en frisk svalkande nordlig vind. Vi suto så och pratade en stund, då Shekh Mustafah, som tycktes vara en högst from och religiös Moslim, steg upp och bjöd oss hålla vår Maghrib bön. Jag kunde ej undvika det nu och gjorde bön med honom och Ali och en stund derpå gjorde vi äfven 'esha bönen. Vi åto quällsvard och jag åt tämmeligen dugtigt ehuru jag ej var hungrig och kände mig ock derföre genast efter vårt mål särdeles olustig och spänd. Vi lade oss att såfva i ett stort vackert rum, der blåsten drog in och ut. Jag var särdeles sömning men loppor eller vägglöss gåfvo mig först ingen ro halfva natten och den andra halfva natten var jag besvärad af en förfärlig diarrhe som lät mig springa upp på huset utan uppehåll. Jag hade äfven tämmelig stark feber och verkligen högst illa deran ända till morgonen

☞ *Maj 12* då jag steg bittida upp väckte 'Ali. Mig till stor plåga måste vi ännu stanna quar hos Mustafah och äta tortor och dricka caffe. Jag förtärde dock intet annat än en kopp caffe och till all lycka känner man ej här att truga. Vi gingo derefter ut, suto vid Nilstranden och väntade på de åsnor, som Ali i går hade beställt hit för att föra till Pyramiderna; men, såsom jag genast hade förutsagt honom kommo de ej. Vi voro så nödgade sända från Gizeh en man öfver att hämta oss tvänne andra. Jag var högst ynkelig och illamående, såsom efter det värsta rus, med den vederstyggligaste smak i mund och infernaliska uppstötningar trött och feberhet ehuru vädret var särdeles friskt och halft kyligt, der vi lågo om bord på en liten särdeles vacker och ren Sandal, som tillhörde någon förnäm man här. Medan vi suto här kom en liten pojke, som tycktes vara cajutvakt eller något dylikt till oss och grälade och skrek och förde ett rysligt bud och ville köra bort oss. Ali pratade länge och väl och skämtade med honom och slutligen blef det särdeles väl mellan oss. Sedan vi ännu en stund väntat i caffet kommo tvänne åsnor och vi satte oss upp och begåfvo oss på väg till Pyramiderna. Vägen gick genom

WALLIN BESKRIVER HUR HAN KLÄTTRADE UPP PÅ PYRAMIDERNAS STENBLOCK
FÖR ATT KUNNA NJUTA AV UTSIKTEN.

Nildalen²²⁴ der man nu höll på dels att plocka upp hvetet dels att tröska det, som gick till sålunda att man med en maskin kallad nogar²²⁵ gående på nio järntrissor, åkte öfver hvetet. Här och der voro byar, fram för och i dem vanligen palmer och andra träd. I Gize och under vägen syntes Pyramiderna småa och helt nära, såsom föremål på sjön eller ännu närmare, men allt under det vi redo ville afståndet ej bli mindre och det räckte hela två fulla timmar innan vi kommo fram. Framkomne till foten af den sandhöjd på hvilken de äro uppresta,²²⁶ kunde jag först skönja de fasliga kolosser som de verkligen äro. Oss mötte här åtskilliga Araber som erbjödo sig att följa oss och föra oss omkring uti den stora öppna pyramiden och jag bad dem följa med.²²⁷ Vi stego upp för sandhöjden på den vackraste rödaktiga sand och jag sprang efter en trana och sköt ett skott efter den; men som ej tog i anseende till den stora distancen. Vi kommo slutligen till den trånga och lilla dörren, suto der och hvilade oss en stund, omgifne nu af omkring 10 araber. Här var fullskrifvet öfverallt af namn af besökande från alla tider och ett såg jag från 1500 talet. Högst få arabiska namn syntes, mest Engelska och andra Europeiska. Efter en stunds hvila tände vi upp ljus och jag kröp in i den trånga nedåtstupande gången med tvänne Araber framför mig, hvar och en med sitt stycke ljus. Vi kröpo här än nedåt än uppåt, än i trånga gångar än i öppnare rum, der ett djupt och underligt echo genljudade hvarje ljud, betraktade ett stort badkar i ett rum, men för öfrigt också nästan ingenting.²²⁸ Luften här var naturligen instängd och qualmig och gångarne besvärliga och svåra att färdas. Jag var dessutom högst illamående och ynkelig, så att jag ej hade stor fröjd här. Jag dröjde kanske blott ¼ timma derinne, så mycket jag blott kan säga att jag inträdt i verdens största och kanske äldsta monument. När jag kom ut, steg jag ännu ett stycke upp på pyramiden på utsidan. Här äro inga trappor men de stora ofantliga stenblocken hvaraf den består äro laggda det öfra ett stycke in på det lägre för att sålunda bilda en lutande vägg och göra samma tjänst som trappor. Jag uppsteg kanske till tredjedelen, då i anseende till min kraslighet det började svindla mig litet och jag kände mig särdeles trött och utmattad. Jag satte mig ner här och skådade ut öfver den härliga släta Nildalen med sina olika fläckar af byar och träd och Kairo med sina minareter, på ömse sidor begränsad af sandberg, på östra sidan högre och begränsande min synkrets på den vestra gränslösa och öfverskådliga, bildande ett haf af sand med höjder och dällder liksom vågor och ränder liksom strömfåror. Åt söder

stodo i slutet af min synkrets Pyramiderna af Saḳara.²²⁹ Jag tittade upp åt toppen af pyramiden och såg fåglar sväfva öfver den och först nu hisnade jag öfver dess höjd och sannade sägen att ingen högre byggnad fanns i verlden. Ovillkorligen föllo mig i tanken de slægter som vandrat här före mig och vandrat hädan sedan de slægters tid, som uppfört dessa pyramider. I sanning de slægter voro inga uslingar inga förvekligade lättningar. Skulle vår tid anse mödan värdt att uppföra sådana byggnader, månne den skulle förmå det? Kunde den bringa dessa ofantliga stenblock så långa vägar som pyramidernas byggmästare måste föra dem? Kunde den foga dem tillsammans med den precision som de ännu ses inne här i pyramiden? Dock Tunneln i London²³⁰ torde i storhet kommo upp mot dem. Sedan jag sutit en stund här uppe och fröjdat mig så mycket mig möjligt var, ensam som jag var och sjuklig och ynkelig dertill, steg jag ned och vandrade litet omkring, steg sedan ännu upp på en annan liten förfallen bredvid stående pyramid och såg omkring mig.²³¹ Gick sedan och såg på det så kallade Pharaons hufvud ett ofantligt stort stenblock såsom ett ordentligt hus, formadt till ett hufvud med ögon öron och näsa etc.²³² Allt hvad jag sett förekom mig litet och obetydligt i jämförelse med hvad jag sett här och jag begaf mig på återväg i den föresats att snart komma hit tillbaka och om möjligt i sällskap. Vid betalningen af karlarne hade vi stort krångel och ʿAli grälade med dem förfärligt. Vi gåfvo oss på återväg i solhättan vid middagstiden och kommo samma väg tillbaka öfver mest skördade fält, der jorden var söndersprucken i rämnor af hettan och nu besådd med durra i väntan på Nilens flöde, hvarefter man genast sår hvete. Min åsnedrifvare berättade åtskilligt om pyramidernas byggnad, såsom att pharao fört stenarne dit med sin trolldom och blott med sin röst och hikmeh. Men jag hade ingen lust hvarken att höra på honom eller till något annat; jag var alldeles medtagen och skyndade hem så fort som möjligt. Vi kommo också hem omkring ʿaṣr och jag började finna mig småningom bättre då åter Ali blef sjuk i hufvudvärk och klagade ynkligen hela aftonen. Jag gjorde ännu på aftonen en liten tur och befann mig fullkomligen väl då jag gick till sängs. ✎

☞ *Maj 13.* Hade på morgonen besök af Shekh Ibrahim, som dock ej dröjde blott en liten stund. Gick strax efter middagen ut till Köhler och Timofejeff och träffade äfven Berezin der. Satt en stund der och hade

tråkigt hos Timofejeff, som ej tycktes vara vid godt humör. Gick sedan hem och satt i grannbodorna, hvilket jag gjorde äfven kort före Maghrib. Gick sedan sednare på aftonen ner till Azbukijeh och satt ända till esha i caffet hos Hanafi och hörde på den arabiska musiken som spelade i caffet bredvid. Gick derefter till Prunner, der jag träffade ett sällskap af 5 andra Tyskar. Det var ej utan att jag fann nöje i deras sällskap sedan jag nu på lång tid ej lefvat bland annat än Araber. Tyskarne passa dock bättre för mig än fransoserne. Följde med Wrede till hans port för [att] se hvar han bodde. Kom hem något sent.

☞ *Maj 14.* Hade på morgonen besök af Shekh Ibrahim, som satt ända tills Moḥammad kom middagstiden och gaf mig min skriftimma. Sedan han gått gick jag ner och gjorde en tur åt Ghorijeh, satt sedan i bodorna i Gemelijeh²³³ och längst hos en 'aṭṭar, som 11 år tjent Pashan såsom läkare uti Sennar och trakterna deromkring. Han tycks vara en treflig och präktig man och jag fann mig särdeles väl hos honom i hans boda. Under det jag satt der kom en man som handlade på tvålv hvaraf han skulle ta ett större parti; och det var ett förfärligt gräl mellan köparen och säljaren förr än handeln kunde afgöras. Jag satt sedan ännu hos 'Abdol Khalik i det vanliga sällskapet och vandrade sedan än hit än dit i Gemelijeh. Sedan jag gjort mitt mål vid Maghrib vandrade jag ut och gjorde en tur till Azbukijeh, träffade på vägen en gammal man Sherif som med mild och vänlig stämma gaf mig Selam helsningen och började prata med mig. Vi kommo oss i samtal och följdes åt ett långt stycke. Han förekom mig högst treflig och god och jag bjöd honom med mig till caffet i Azbukijeh, men han var hindrad att komma och låfte helsa på mig i morgon i mitt hus. När vi skiljdes åt kysstes vi hvarandra på axlarna och det var särdeles väl. Gick sedan till Azbukijeh men stannade ej i caffet utan vandrade omkring tillbaka till Gemelijeh. Satt sedan ännu till sent på aftonen hos Abdol Khalik i sällskap med hans bror Abdolkarim som alltid förekommer såsom en högst aktningvärd Moslim.

☞ *Maj 15.* Under det Shekh Ibrahim på morgonen var hos mig kom lille Moḥammad och bad mig komma att se på hans sjuka syster, som nu i 16 dygn legat i feber. När jag kom ner väntade mig der hans far och vi följdes alla åt till deras hem. Till min stora tillfredställelse var den sjuka obeslöjad der hon låg på golfvet omgifven af en hel skara käringar.

Hennes sjukdom var ett vackert exemplar af Typhus abdominalis här kallad nosheh.²³⁴ Jag sade att jag skulle ✕ [ge] medecin åt henne sedan jag gifvit de ordinationer jag tyckte vara nödiga. Men Ibrahim effendi tyckte att medecin kanske ej skulle göra något gagn och att pengar skulle slösas förgäfvos men att han skulle skaffa blodiglar och senapsdegar och applicera dem. Underlig är i sanning den liknöjdhet och den fruktan för kostnad som man hyser här äfven när det kanske går på lifvet. Alla fråga de läkaren för de minsta och obetydligaste saker och perquestionera honom om sjukdomen; men ingen eller få göra som han säger. Middagstiden gick jag ned och pratade litet i bodorna och begaf mig sedan till Moski för att träffa Wrede, men råkade honom alltid sofvande, hvarföre jag återvände hem och gjorde en tur i Gemelijeh med Moḥammad agha och satt med honom i ett caffè nära det ställe der Kairos ḥashshashin pläga församlas. Träffade Timofejeff på gatan och förde honom hem till mig, der han satt en stund. Sedan jag ätit vid Maghrib gick jag ner med Ali och träffade i hörncaffet Moḥammad Roṣaṣ och Shekh Maḥbob. Vi satte oss vid dem och Ali började nu åter Gud vet för hur mångte gången berättelsen om vår färd till Pyramiderna med den vanliga breda och långa omständlighet i de obetydligaste saker. Man berättade här äfven nu åtskilliga underliga saker om Shekh Ibrahim såsom att han ej skulle be mer än tvänne rik'ah på dagen, att han vore gift med en ginnijeh, att han vore en zufi etc. etc. underliga saker. När jag gått förbi Tobakshandlaren Ḥassan hade han sagt sig jämnte några andra i afton ämnat sig upp till mig och bett mig vara hemma och vänta dem efter 'esha. Jag gick således hem och snart kom ett sällskap af nio personer upp. Hassan sjöng och Moḥammad slog 'od; men det var dock öfverhufvud mera tråkigt och tyst kanske emedan sällskapet ej passade rätt tillsammans. Efter en stund gingo någre bort och det blef nu litet lifligare under det de betraktade mitt chirurgiska bestick. Härunder dräpte vi en scorpion som kom fram krypandes på golfvet. De quarblifne af sällskapet blefvo sittande till omkring midnatt och jag hade sålunda händelsevis firat min systems namnsdag som det var i dag.

☞ *Maj 16.* Hade besök af Shekh Ibrahim, med hvilken det gamla älsklings samtalsämnet afhandlades om det fördärf och fesad som råder i Maṣr och bland dess folk. Gjorde vid middagstiden en tur i Khan Khalili för att se på bazaren som i dag var obetydlig. Sedan jag kommit

hem och tagit mig en liten lur i anseende till den starka hettan som under promenaden medtagit mig något kom Moḥammad. Af honom erfor jag att man gjort med hans syster ingenting af det jag ordinerat emedan hon på intet vilkor gått in derpå. Under det vi suto och skrefvo kommo Köhler och Berezin och gjorde ett kort besök hos mig. Kort före Maghrib begaf jag mig med 'Ali utom staden till Shekh Demerdash i hvars omkring hans kùbbe byggda Moské hans lärjungar församlas hvarje natt mellan Thursdagen و fredagen och hålla zikr. Demerdash var son till en Sultan och Sherif under Kaïd Beys tid.²³⁵ Demerdash hade jämnte tvänne andre Gulshari och Shahin gifvit sig ut på färder och kommit i trakten af Kairo. Här grepo dem Sultan Kaïd Beys Memluker och förde dem inför Sultanen och i hans tjenst. De höllo bön hela natten och hela dagen gjorde de tjenst inför Sultanen, som häröfver förundrad vände talet till Demerdash med orden sen demir sen ja dash h.e. är du järn eller sten.²³⁶ Häraf hans namn Demerdash; hans egentliga var Mohammad. Sultanen nöjd med dem gaf alla förnödenheter och låto dem sitta i ro. Då Sultanen sedermera begaf sig till Medina och upptäckte en list, som 8 Christne hade gjort för att stiga ner i Moḥammads graf och föra bort deras prophet och då han, för att försäkra sig om att ingen skada skett inuti sjelfva grafven, ville skicka någon derin och ställt frågan till sin omgifning hvem som ville taga det på sig erbjöd sig Demerdash dertill ehuru Sultanen satt honom det vilkor att han skulle döda honom genast han skulle komma [upp]. Han steg således ner i grafven träffade han Propheten sittande och läsa, ty han lefver än i sin graf, blef af honom på det bästa emottagen och anbefalld att begifva sig efter sin uppstigning till Khowarezm till Dada 'Omar²³⁷ betrakta hans moske och återvända till Kairo för att der bygga en fullkomligen dylik. Under Demerdash's besök i prophetens graf, hade emelertid Sultanen slumrat litet in och i en dröm sett propheten komma och förbjuda honom döda Demerdash. Denne uppfyllde sedermera prophetens befallning och byggde den ännu stående och efter honom kallade Mosken omkring ⅓ timmas väg utom Kairo åt norra sidan. Af alla tariķer som finnes här, är enligt Ali, som hör till den, tariķat i Demerdash den förnämsta. Han berättade mig många under och keramat om sin Shekh och att han flera gånger sett honom i drömmen. De ha vissa hemlighetsfulla ord som de på sitt radband måste säga vissa hundra gånger hvarje Maghrib och Šubḥ och om de för någon oinvigd säga dessa dö de omedelbart samma natt. Genast

utanför staden är en kubb upprest för hans träl tjenare ... som ledsagar de besökande till Shekhen ghafarhom. Vi anlände fram en stund efter Maghrib och satte oss uppe på Sutuh i ett stort sällskap af allehanda folk hörande till Tarikan. Sedan vi sutit en stund gingo vi ner i Mosken gjorde vår wođo och vår Maghrib bön och omedelbart derpå 'asha bön i stort sällskap och med Imam. Derefter gingo vi åter upp, satte i en khalweh tillhörande en af Alis vänner Shekh Soleiman, åto med honom och drucko caffe och the. Han complimenterade mycket och sade att stor barakeh vederfors dem genom min närvaro. De berättade att af Demerdash's keramat var den att hvarje fredags natt alltid någon ny som förr ej gjort zijareh hit, skulle ك ovillkorligen öfvervara högtidligheten och denna natt var det jag. Under det vi suto utropades till Mahjah och Shekhens telamids församlades.²³⁸ Denna Mahjah börjades med Suran tabaraka²³⁹ och bestod för öfrigt af flera Surer ur Koran och ajat och ceremonier som jag uppifrån betraktade från ginah. Denna räckte närmare midnatt, då Shekh esseggadeh på en stund aflägsnade sig och begaf sig hem. Vi lade oss att hvila på Sutuhen under bar himmel och jag sof godt nog allt under det folket nere i Mosken höllo zikr hela natten ända till morgonen

☞ *Maj 17* då vi stego upp vid adan drucko caffe och mornade oss och sedan höllo morgonbön dock ej med församlingen utan hvar för sig. Vid solens uppgång begåfvo vi oss på väg hem öfver besådda och härliga fält, från hvilka nu i morgonstunden en härlig doft uppsteg. Hemma sof jag en stor del af dagen till ersättning för den genomvakade natten. Efter Maghrib gick ut och gjorde en tur i Azbukijeh; men i afton hade ingen nordlig vind stigit upp så att äfven på aftonen ingen svalkning kom efter den heta dagen. På gatorna var en instängd och quaf gemen luft. Vid hemkomsten satt jag i Hassans boda jämte Sa'odi och Abdolkhalik till ganska sent och man pratade mycket om Shekh Ibrahim som man kallade Noşrani och frang och Jehodi etc. af förvitelser. Man hade alldrig sett honom hålla bön och annat och man tycktes vilja ge mig vinkar att undvika hans sällskap.

☞ *Maj 18.* På morgonen bittida kom ändteligen Shekh Ali hit och urskuldade sig med att en flicka i hans familj legat sjuk och att han derföre ej kommit förrut. Han gaf mig nu den första lectionen med all möjlig

orientalisk bredhet och vidlyftighet om basmalleh och det var ej utan att jag tröttnade vid hans långa commentar. Ingressen gjordes med recitation af fathe och sjelfva lectionen med bismillah och nedkallande af välsignelse öfver Moḥammad. Gick sedan på förmiddagen till Wrede och satt hos honom en lång stund och hörde på hans berättelser om hans resa i Jemen. Efter Maghrib gick till Azbukijeh, men träffade på vägen Moḥammad Roṣaṣ som uppehöll mig särdeles länge och pratade i Religion och annan visdom, huru allt gång och äta och dricka etc. bör ske med adab och ʿilm. Han tyckes hålla mig för en frang, men tyckes ej ha något emot att jag besöker moskeer och lefver och galler här för en Moslim. Det är dock ej utan att han är affecterad och led i sin tillgjorda visdom. Enkelhet och renhet finner man föga här och jag tänker med längtan tillbaka på Alexandria och de gode vänner jag der förvärfvade ehuru full frang. Gick sedan jag efter en full halftimmas prat sluppit honom till Azbukijeh och satt i caffet hos Hanafi. Kom dock snart hem till Gemelijeh, der alla bodor redan voro stängda, hvarföre jag satt utanför vår stora port en stund ännu och andades den friska aftonluften. ✨

☞ *Maj 19.* Under det Shekh Ali gaf mig lectionen kom Shekh Ibrahim och blef sittande en stund till efter det Ali gått. Sedan gick jag ned och träffade Saʿodi och Abdolkhalik och satt med dem i den förres boda en stund, hvarefter jag gick utom bab ennaṣr och satt en stund och stekte mig i den brännande middagssolen och i en torr het sydvind som gick öfver de kala sandhöjderna. Sedan kom jag hem och tog mig en dugtig lur. Efter Maghrib satt jag en stund hos Abdolkhalik och hörde hur Hassan lockade hundar på Shekh Ibrahim. Han skall ej vara den ende utan alla utan undantag i Gemelijeh skola hata honom lika. Gjorde en promenad ner till Azbukijeh. På gatorna var en förfärligt quaf luft och gemen stank, emedan i afton ingen vind blåst upp. Satt hos Hanafi ända till ʿasha, hvarefter jag gick hem och satt ännu en stund vid vår port och svalkade mig och hörde på den underlige Abo Khodes zummara.

☞ *Maj 20.* Sedan jag på morgonen läst med Shekh Ali och derefter sutit en stund med Shekh Ibrahim gick jag ned till Muski. Träffade på vägen Shekh Ali sittande i en attar boda. Han bjöd mig upp till sig och jag satt en lång stund där i en stor vacker ḳaʿah och rökte och drack caffe med

honom. Hans hus är stort och vackert och han erbjöd en ka'ah och khazne der i den öfra delen att bo i så snart en hans vän som nu bodde der flyttat bort. Gick sedan till Muski satt en stund hos Wrede och hörde om hans resa utdrag ur bref till hans syster. Kom derefter hem och hade min skriftimma. Gick sedan ner och satt i bodorna nere. Efter Maghrib gick till Timofejeff der jag äfven träffade Berezin. Tillbragte hela aftonen hos dem i väntan på Shekh Dosoki som dock ej kom i afton. Kom något sent hem. Fick bref från Borgström och Bonsdorff.

☞ *Maj 21.* Efter morgonlectionen och en liten frukost som jag intog tillika med Shekherne Ali och Ibrahim gick jag ut till Muski och talade med Palme och sedan med Köhler i Cancelliet. Vid återkomsten träffade jag Shekh Ali åter och gick in till honom och satt nere i portgången af hans hus och pratade om allehanda saker i arabisk litteratur. Han tyckes mig ha all den glada enkelhet och hjertlighet som ett af politik ofördärfvadt och af lärdom öofvermodigt sinne har; tyckes äfven vara särdeles stark i orientalisk lärdom i synnerhet fiqh och nahw. Middagstiden gick jag ut från honom afböjande hans invitation att följa honom upp i hans ka'ah och sofva der. Jag gjorde i dess ställe en promenad på sandhöjderne utanför Bab ennaşr och satt och baddade mig i solen för att väna mig vid hettan. Satt sedan i grannbodorna mest hos min 'Attar Effendi. Efter Maghrib gjorde en tur till Azbukijeh, der i afton en den ljufvaste nordan fläkt gick genom träden och sedan jag kommit hem satt jag ännu länge vid vår port och njöt af frisk luft.

☞ *Maj 22.* Efter lectionen med Ali gick ut och gjorde en tur i Azbukijeh och vankade af och an men hade tråkigt och visste ej att företa mig något. Gick slutligen och satte mig hos en skräddare i hans boda nära Hassanein och hade olyckan, der träffa bawaben af Khan Ga'far som hälsade på mig och kallade mig ☞ Khewage. Jag antog en vredgad min och låddes ej förstå att han mente mig. Han lämnade oss dock snart, men får man se om det kan ha några följder. Efter Maghrib satt en stund i caffet hos Hanafi och en stund i vår port.

☞ *Maj 23.* Vandrade på förmiddagen af och an; gjorde äfven en tur i Khan Khalili och såg på sok. Strax efter middagen var en förfärlig

Samom, som fyllde mina rum med stoft och dam och inne och ute förto mig nästan andan.²⁴⁰ Jag vandrade litet utom bab ennaşr, men vände snart om. Luften var full och fördunklad af stoftmoln och de fina sandkornen flögo längs marken och piskade kännbart mina nakna ben. Vid återkomsten satt jag en stund i caffet hos Mustafa. När jag kom hem föll smått regn. På aftonen satt i Azbukijeh och andades den friska nordanvinden som nu sakta blåst upp.

☞ *Maj 24.* Gick på morgonen till Timofejeff för att få veta hvar Shekh Ibrahim Dosođi bor. Sökte sedan upp hans hus men träffade honom ej hemma. Efter middagen gick och hämtade Shekh Ali och gick med honom utom staden till caffet på Shubra vägen der vi tillbragte några timmar ända till efter 'aşr. Tiden fördrefs med prat och tobaksrökning och caffè och gick utan något särdeles nöje dock ganska angenämt. Hela aftonen satt hos Abdolkhalik i hans boda med några andra.

☞ *Maj 25.* Gick till Bokti men träffade honom ej hemma. Vandrade sedan upp på sandhögarne utanför bab ennaşr och satt der en stund. Satt derefter i grannbodorna. Efter Maghrib gick till Köhler och träffade der Shekh Hamad. Gick med honom till Hanafis caffè och satt der en stund med honom och inbillade honom att jag var Moslim. Vid hemkomsten satt hos Abdolkhalik i hans boda jämte några andra.

☞ *Maj 26.* Gick efter lectionen till Bokti och tog pengar. Träffade vid återgången Shekh Ali och gick in till honom åt frukost med honom och tillbragte hela förmiddagen der. Fick bref från Mamma och Geitlin och lefde hela den öfriga dagen i tankarne hemma. Gjorde på aftonen en tur i Azbukijeh i det härligaste månsken. Satt på aftonen hos 'Abdolkhalik jämte några andra.

☞ *Maj 27.* Var hela förmiddagen sysselsatt först med Shekh Alis lection och sedan med Shekh Hamads räkningar. Gick derefter ut och träffade Sha'arawis bror och gick med honom ut i trädgårdar och satt och spatserade der ända till 'aşr. Efter Maghrib gick jag ut och tog mig en promenad vid birket i det vackraste månsken och gick sedan till Timofejeff der jag hörde på hans lection med Shekh Dosođi. Han var vid högst dåligt

lynne i dag och det var tråkigt. Äfven jag hade högst ledsamt och var i orolig och skakad stämning. Kom mycket sent hem med Dosokı.

☞ *Maj 28.* Gick middagstiden ut och träffade åter Sha'rawis broder Shekh 'Isa och gick med honom i trädgårdar, der vi suto ända till 'aşr. Satt sedan i bodorna mest hos 'Abdolkhalik, der jag äfven tillbragte hela aftonen och hörde på historier om Shekh Ibrahim. Han vore en sufli, tvättade sig i mjölk och hade allehanda choser för sig vid bön. Med Ali kom jag om aftonen på giftermåls kapitlet och han ville prompt gifta mig med sin dotter och bad mig före jag gick till sängs göra min tvagning och läsa böner och skulle jag sedan ✕ i drömmen få se om detta giftermål vore mig naşib eller ej. Eller ock skulle jag tillbringa natten i Sejidna Hossein i väntan på drömmar der. Så hade han gjort och i drömmen der sett Hossein sjelf med ett ansigte som fullmån och ett silfverhvitt skägg.

☞ *Maj 29.* Satt på förmiddagen hos Wrede. Hade besök på eftermiddagen af Timofejeff. Gjorde på aftonen med Sejid Ali en tur i Azbukijeh och satt länge hos Hanafi. Vid återkomsten veko in i ett hus, der bröllop firades väntande att få höra en 'almeh; men då det var en gosse som sjöng vände vi genast om och gingo hem att drucko the.

☞ *Maj 30.* Gick efter lectionen ut på sandbackarne och tog en promenad i trädgårdarne och såg på otukt som bedrefs. Efter middagen satt en stund hos Shekh Ali jämnte en annan Shekh ända till närmare Maghrib. Ali gick till Demerdash, men jag blef hemma och gjorde på aftonen en tur i Azbukijeh och satt sedan vid hemkomsten ännu en lång stund i vår port.

☞ *Maj 31.* Gick på morgonen ut och träffade Shekh Ali sittande hos en attar i hans grannskap. Vi blefvo sittande dels der dels hos Ali ända närmare Selam, då jag gick till Timofejeff och satt der till en stund efter middagen. Jag hade knappt kommit hem då Sejid Ali hemtade mig en Şa'idi af Sa'di ʔarıkan,²⁴¹ som i säckar hade allehanda ödlor och ormar och i små tennaskar Scorpioner. Han släppte ut dem och läto dem springa på sina armar utan att de gjorde honom någon skada. Jag var ej utan rädsla och farhåga för dem. Kort före Maghrib kom Shekh Ali till mig och vi begåfvo

oss alla tre ut till Imam Shafe'i och Imam Lēsi der vi gjorde vår zijaret och tillbragte natten. På det förra stället gjorde man blott maḳra, på det sednare zikr; men jag somnade medan vi suto och hörde på den sednare. Vi gingo derföre ut och satte oss på en mastabe och åto battih i det härligaste mildaste månsken och suto derefter i ett caffè vid vägen. Derefter lägrade vi oss i Imam Shafe'is moske och såfvo sedan vi der gjort vårt aftonmål med ost och bröd. Loppor och löss gåfvo mig dock ingen ro och ingen sömn så att jag steg upp morgonen der

☞ *Juni 1* ganska sömnig och trött och tvättade mig i medan och gjorde min morgonbön. Vi kommo bittida hem före solen och höllo vår lection. Derefter ville jag såfva men som sömnen ej kom begaf jag mig ut för att söka upp Lane, men fann ej hans hus.²⁴² Middagstiden kom tillbaka och fick besök af fiḳh 'Isa som satt hos mig en stund. Härefter somnade och väcktes först närmare Maghrib af Sejid Ali. På aftonen gjorde en tur med Ali i Azbukijeh. Vid återkomsten tog ḥashishe i en liten boda och åt ett stycke deraf. Gingo till Ibrahim Effendi, der sabḥeh م som hölls för hans i dag aflidna hustru. Den bestod af en khatme och mycket folk voro församlade sittande dels på mastaber utanför husen dels på mattor utbredda på sjelfva gatan. Jag var sömnig och trött och vi blefvo derföre ej länge sittande. När jag kom hem lade jag mig genast; ty jag var mycket medtagen och halft yr i hufvudet dels af trötthet dels kanske af ḥashishe, hvaraf jag dock kände ingen egentlig rusig sinnesstämning.

☞ *Juni 2.* På förmiddagen kom Isa hit och jämnte honom ormfångarn Ali och hämtade mig ödlor och scorpioner. Han lekte och handterade dem behändigt utan att de skadade honom. Jag lät hämta arak och lade dem deri och Ali tog sig tvänne dugtiga klunkar deraf ock.²⁴³ Han blef länge sittande hos mig i väntan på Sejid Ali, som dock ej kom. Före 'aṣr en stund gick jag ut och satt hos attaren Moḥammad i väntan på Shekh Ali, som kom kort derpå och höll sin lection i Attar bodan för honom och en 'Abdolla och mig. Efter lectionens slut gick jag till Ali och åt quällsvard hos honom och satt en stund efter Maghrib. Derefter gick jag hem och drack the med Abdolkhalik och Mohammad Saodi. Tog derefter Ali med mig och gick ner till huset der bröllop firades och der i dag en 'almeh Wasileh sjöng.²⁴⁴ Den

lilla stund jag stod på gården och hörde på henne sjöng hon nästan beständigt samma stroph enkel och enformig åtföljd af höga bifalls utrop af det stora auditorium.

☞ *Juni 3.* Satt hemma till middagstiden då jag gick ut och gjorde en promenad i trädgårdar och på fältet och sandhögarne i solhettan. Vid återkomsten satt i grannbodorna i Gemelijeh och hade öfverhufvud tråkigt hela dagen. På aftonen gick till bröllopsgården der i dag zikr hölls. Jag dröjde der blott en liten stund och när jag kom hem var jag yr i hufvudet och liksom rusig. Så var äfven Sejid Ali och flere andre utom oss.

☞ *Juni 4.* Förmiddagen gick som vanligt. Efter middagen gick jag till Shekh Mohammad och satt hos honom till efter 'aşr då Shekh Ali kom och höll sin lection i hans boda för sina tvänne daglige åhörare och mig. När jag närmare Maghrib kom hem derifrån mötte mig Sejid Alis son och sade att man tagit hans far och fört honom i Karakon. Jag följde honom dit och erfor att han i handel fått ett falskt 5 piasters stycke och då han velat ge det tillbaka dess egare nekat det och skylt honom för utprångel af falskt mynt. Han fick dock låf att tillbringa natten i högvakten. Aftonen tillbragte jag hos Köhler och en liten promenad med honom och Timofejeff i Azbukijeh. Vädret är hett och qualmigt och såsom man säger mycket sjukligt. ❧

☞ *Juni 5.* Hade på morgonen bestyr med att sätta Ali på fri fot från högvakten och gick bittida ut vid solens uppgång. Gick i Asbukijeh och njöt af den härliga ljufliga morgonen och doften som steg upp från Acacia träden. Gick flere gånger till Cancelliet förrän jag träffade Amin Agha och då jag slutligen fick tag på honom gick med honom [till] Şabiţ Bey, der domaren frågade Amin flera gånger om jag vore Moslim och han gaf alltid undvikande svar. Slutligen framkallades Ali och den han tagit pengar af och dom skipades så att Ali frikändes och den andre skulle föras upp till Citadellet sedan han här fått några dugtiga käppslag på sitt turbanade hufvud. Sedan saken var afgjord och jag fått Ali bort gingo vi hem och veko in hos Shekh Ali som sedan följde oss hem och gaf mig lectionen. Närmare 'aşr gick till Shekh Mohammad och väntande der Shekh Ali som slutligen kom och höll sin lection i bodan. Vid Esha gick med Ali till bröllopsgården och hörde en

concert. Det var ej utan att jag hade något tråkigt der och gick äfven derföre snart bort derifrån. Samlingen var oändligen stor och fyllde den rymliga gården.

☞ *Juni 6.* Gick middagstiden ut och träffade Shekh Isa och en annan fikî med hvilka jag gick ut i en trädgård. Vi skickade derifrån efter Boze och drucko.²⁴⁵ Denna dryck har ett högst vidrigt utseende, tjockt och ljusgrått såsom tjock hafressoppa. Dess smak var mig lika obehaglig sötsur. Jag kunde ej dricka mer en en liten mugg till hälften. Det öfriga tömde mina bägge fikîh med god smak allt under sophisticerande bort Hëram i denna dryck.²⁴⁶ Shekh Moḥammad tycktes bli litet rusig och både något upplifvade och uppspelade. De trugade mig mycket att dricka men jag kunde ej få ned den tjocka otäcka drycken. Vid 'Aṣr kommo vi hem. På aftonen gick Sejid Ali till Demerdash och ville ha mig med sig men jag blef hemma och gjorde efter maghrib en lång tur i Azbukijeh. Vid hemkomsten vek jag in i 'Abdollahs bröllops gård och hörde en liten stund på Sakine Kairos nuvarande berömdaste sångerska. Hon behagade mig ock i sjelfva [verket] mer än alla jag hittills hört; men i anseende till den stora trängseln på gården, som gjorde att jag ingen plats kunde finna gick jag snart bort derifrån hem.

☞ *Juni 7.* Gick bittida ut till turban af Ibrahim Effendis hustru och satt der med Sejid Ali en stund i sällskap med några ärvördige Araber och hörde på en khatme som gjordes. Derefter gingo vi åter hem och hade besök af Ali ḥawi som åter hämtade några Scorpioner och andra saker. Derefter kom Amin Agha till mig och bad mig till Cancelliet, der jag genom Köhler fick underrättelse från Spitznagel om an ڪ komsten af creditivet från Bonsdorff. Gick sedan till Timofejeff och tillbragte der en stund efter middagen då jag med honom gick till Ibrahim Dosoki, som allt ännu var vid högst dåligt lynne, hvarföre äfven visiten var högst tråkig. Derefter gingo vi och sökte Mohammad Ajads bror Mustapha men han var ej hemma. Gingo så hem till mig och suto en stund till Abdollohabs ziffeh passerade här förbi och vi gingo ner för att se derpå. Det var en stor och prydlig procession med tvänne khowals och tre fyra omskurne piltar och moḥaṭṭabin kämpar och annat jämnte militär och national musik. Gick efter vårt aftonmål till Azbukijeh och suto hos Hanafi. Kommo hem kort efter esha och gjorde oss

the hvilket vi drucko under det Sejid Ali dicterade mig allehanda böner, som skulle gagna vid åtskilliga tillfällen.

☞ *Juni 8.* Hade på morgonen efter lectionen otäckt arbete med att kasta bort förruttnade ödlor och tvätta och ömsa de quarblifna i nytt sprit. Derefter gingo vi i badstuga. Efter 'aşr gick till Mohammads 'aţtar boda, der Shekh Ali just hade slutat sin lection. De suto nu och pratade jämnte en fjerde och jag blef sittande med dem närmare Maghrib. Efter mitt aftonmål gick jag ner, mötte på vägen Shekh Ali sittande vid Wekalen midt emot hans hus. Han följde mig till Azbukijeh der vi blefvo sittande hos Hanafi och söpo in våldofthen, som uppsteg från Acacia träden. Han underhöll mig med historier om Sejid Aḥmed Bedawi och hans underverk. Han vore Sultanen af alla Auliia²⁴⁷ och hade bland annat före sin födelse varit synlig och stridt emot de otrogne. Efter 'esha en stund kom jag hem och lade mig.

☞ *Juni 9.* Gick på morgonen ut under det Sejid Ali började sopa och rena vårt hus. Jag gjorde en lång vandring mest utanför staden och passerade 5 af stadens portar. Kom hem kort efter middagen ganska trött efter den långa promenaden och tog mig en lur ända till 'aşr. Efter Maghrib gjorde jag åter en lång tur i Azbukijeh och andra trakter af staden och var öfverhufvud vid högst dåligt lynne, plågad tror jag af hemlängtan och vår ljufva nordiska sommar.

☞ *Juni 10.* Gick efter morgonlectionen ut till Wrede och satt [hos] honom ända till närmare middagen: drack hos honom äfven en skvett Madera vin som jag ej smakat sedan jag kommit till Egypten. Träffade hos honom äfven en tysk sjökaptan, hvars fartyg ligger i Sues. Efter 'Aşr gick till Shekhs Moḥammads 'aţtar boda och hörde på Shekh Alis lection och gick derefter med honom hem i hans hus der vi intogo vårt aftonmål, som var särdeles väl tillredt. Gingo sedan vi gjort hemma hos honom vår Maghrib och 'esha bön till den bredvid hans hus belägna Ghamri mosken, der i afton hölls såsom ✕ måndagsafton en maḳra d.v.s. reciterandet af tror jag en fjerndel af Koran af en liten Meglis. Hvar och en reciterade en stump och corrigerades af shekh elmaḳra. Största delen af läsarne voro ganska dålige recitörer och i synnerhet min 'aţtar shekh Moḥammad. Vi suto i ett litet sällskap vid randen

af den öppna fyrkantiga taklösa plats af Mosken, som på alla sidor omges af pelargångar hörande på historier och berättelser som debiterades af några af sällskapet, jag mest sysselsatt med att betrakta vår klart lysande nordiska stora björn²⁴⁸ som stod rätt öfver oss.

☞ *Juni 11.* Hade efter lectionen besök af Shekh Ibrahim, som nu på så lång tid ej låtit se sig. Han var dock högst tråkig och satt mest hela tiden och tittade sig i spegeln som han bad mig hämta sig. Efter middagen gick utom staden och andades den friska ökenluften och satt en god stund uppe på sandbergen utanför bab ennaşr. Före 'Aşr gick till Wrede, som föreläste mig företalet till sin resebeskrifning, som han nu håller på att göra färdig. Gick med honom att söka hans svåger, en naturalist. Träffade ej honom, men hans mor, en tjock otäck gammal tyska eller Italienska, som visade mig allehanda af sin sons preparater. Gingo snart derifrån till Clot beys hus,²⁴⁹ der mannen arbetar. Han var dock nu ej der. Jag betraktade allehanda arbeten och preparater här dels vanliga preparater af menniskoskelett, dels andra för comparativ anatomie. En liten Italienare var sysselsatt med att göra Clot Beys bild i gips i full uniform och höll just nu på att smörja hans stjernor på bröstet. På aftonen förargade mig högeligen öfver Sejid Ali så att jag gick ut och åt utan att vänta på hans quällsvard. Han sof ute hela natten sedan han under det jag vandrade omkring i Ezbekije förgäfves väntat på mig hos 'Abdolkhalik för hvilken han beklagat sig öfver mig och hvars förmedling i saken han sökt på det här vanliga sätt.

☞ *Juni 12.* Gick middagstiden till Wrede der jag träffade tvänne andre Tyskar och efter en korrt väntan äfven hans svåger med hvilken jag talade om djur och preparater för vårt anatomiska cabinet.²⁵⁰ Korrt före 'aşr gick ner i grannbodorna och hörde på underliga berättelser om af djefvulen besatte menniskor melbosin, som Moĥammad Şaleĥ berättade för oss. Bland annat att hans faster en tid varit besatt af en 'afrit. Man hade tillkallat en berömd fiĥih som läst öfver henne allehanda besvärjningsformer, men fått af Ginn det svaret att han måtte upphöra dermed; ty Ginn ville ej lämna quinnan med mindre han skulle döda henne. Men denne Ginn var Moĥammad i synnerhet särdeles bevågen. Han talade med en egen fin stämman ur quinnans mund och bad honom sätta t.ex. en tallrick uti ett skåp, som var tomt på allt

och då Moḥammad efter en stund öppnade den tillslutna skåpdörren såg han den full med confect eller frukt ehuru frukt tiden ej var inne; eller gaf den honom kött till calas eller pengar 12 till 20 piaster eller så vidare. Icke nog med att en Ginn besatt henne, äfven Ginnens slägtingar som syster och bror bodde uti henne och talade hvar och en med sin stämma ur hennes mund. Denna Ginn familj kallade sig sjelf Frankisk. ✎ En annan som var melbos talade flytande och perfect fransyska under sina anfall. Det är förunderligt att se huru de sjelfve tro sina berättelser, så galna de än må vara och Mohammad Şaleḥ tycks i synnerhet vara en mer än vanligt fördomsfri Moslim. Och allt detta sade han sig sjelf hafva öfverlevvat och sett med egna ögon. Efter 'aşr gick jag till vår grammattikaliska meglis i Shekh Mohammads 'aṭṭar boda och hörde på Shekh Alis lection och pratade med dem. Efter Maghrib gick ner och satt hos Abdolkhalik i hans boda. Gick derefter till Azbukijeh och träffade på vägen Shekh Ali, som följde med mig dit. Vi suto der jämnte Sejid Ali som äfven kom och pratade en stund, hvarefter vi gingo hem.

☞ *Juni 13.* Gick på förmiddagen ut och vandrade i Jude quarteret, der jag mötte många särdeles vackra judinnor. Gick sedan till Timofejeff och Köhler der jag blef sittande ända närmare 'aşr då Timofejeff och jag gingo till Doctor Prunner, som jag ville rådföra angående anatomiska preparat. Vi suto blott kanske ¼ timma der. Jag gick hem och vid Maghrib med Sejid Ali till Shekh Demerdash der vi tillbragte natten; men jag hade särdeles tråkigt.

☞ *Juni 14.* Gick ut på förmiddagen till Shekh Ali hos hvilken jag i hans hus tillbragte tiden ända till Selam med läsande jämnte honom. Under Middagsbönen gjorde jag en vandring i Azbukijeh och satt i ett caffè och rökte. Sedan gick jag hem och tog mig en lur till 'aşr då jag blef uppväckt af ormfångarn Ali och Timofejeff hvilken sednare hämtade mig mitt creditiv och den förre tvänne stora ormar, med hvilka han hade stort väsende här jämnte några ödlor. Timofejeff blef hos mig hela eftermiddagen och åt med mig vårt aftonmål, hvarefter vi med Sejid Ali gingo ut först i ett caffè och hörde på Sha'ir²⁵¹ och sedan vandrade omkring hit och dit och kommo hem något sent.

☞ *Juni 15.* Hade redan bittida på morgonen besök af min ormfångare. Gick sedan ut och hade språng och bestyr hela förmiddagen dels med preparatorn Jusuf och Pallme dels med mitt creditiv. Satt sedan hemma och väntade på Ali som åter ej visade sig på hela dagen till min stora förargelse. Vid 'Aşr gick och lyftade och deponerade pengarne hos Bokti. Satt sedan och hörde på Shekh Alis lection och efter dess slut en stund hos honom i hans hus. Efter Maghrib gick och tog shekh Ali med mig och satt i Azbukijeh i allen hos Hanafi. Jag har ändteligen i Shekh Ali funnit en man, som jag trifves riktigt tillsammans med. Var äfven vid 'Aşr uppe hos Prunner och visade honom de preparater som jag såsom prof hade tagit af Jusuf. Han gillade dem och äfven priset som Jusuf fordrat af mig. Prunner tyckes mig mera affectera än verkligt antagit orientaliska eller fastmer turkiska maner. ✎

☞ *Juni 16.* Hade besök åter af min ormfångare som hämtade mig en liten men särdeles argsint orm. Korrt före på morgonen besök af en quinna, som för några dagar sedan en barberare ryckt ut en tand på men sålunda att han tagit den bredvidliggande friska i stället för den sjuka. Kindbenet var nu svullit på henne och hon hade svår värk i gingiven. Derefter hade besök af en gammal gubbe, som jag gjort bekantskap med i Demerdash och nu kom och bjöd ut böcker åt mig. Medan han satt kom äfven 'Abdolchalik och korrt derpå Moḥammad Effendi, som nu stigit upp från sin sjukdom. Vi åto alla en liten frukost tillsammans. Gick derefter att söka Jusuf, men träffade honom ej hemma. Vid 'aşr hade min skriftimma, gick derefter och hörde på Shekh Ali och satt efter lectionen med honom i hans hus. Efter Maghrib vandrade länge omkring i Azbukijeh. Vid hemkomsten satt länge vid vår port jämnte Abo khode som blåste för mig sin zummara, han som alle hans colleger förtjust öfver sitt instrument, ehuru ringa och öfver sitt spel.

☞ *Juni 17.* Hade språng för att träffa Jusuf, af hvilken jag nu beställde en samling af Nilens fiskar hvar och en till ett pris af 10 piaster. Köpte glasburkar för de små preparater jag sjelf tänker göra. Hade efter middagen min skriftimma och gick efter 'aşr till Shekh Ali tog honom med mig och Sejid Ali och gingo till Bolak, der vi togo en båt och satte öfver floden till andra stranden. Det var med ett särdeles nöje jag åter färdades i båt ehuru den var liten och blott på en flod. På samma båt med oss voro trenne

quinnor med de vackrast tecknade ögon bryn jag nästan sett. Öfverkomne valde vi ut en plats åt oss och utbredde vår Lebbade och satte oss. Jag blef dock ej sittande utan steg upp och gjorde en liten promenad omkring en trädgård och såg på den särdeles vackert nedgående solen. Jag kunde ej förmå mitt sällskap att slå sig ner der, emedan det var något afsides från den plats, der allt folk var församladt; de som allt folk i Kairo voro rädda för rövare. Samlingen här på stranden var ej särdeles talrik; de fleste tycktes ha samlat sig på ett stort öppet sandfält nedanför Bolak der ett stort antal af tält voro uppslagna och derifrån hela natten lyste talrika ljus. På den strand der vi voro hade man utbredt battikh till oändlighet på ett öppet något under flodbredden sänkt fält, som utgjorde den egentliga platsen för fästen. Hvar och en tycktes i afton nödvändigt måsta äta battikh och det tycktes vara nästan det ända nöje. Några sångare med tarabuckor hade äfven samlat åhörare omkring sig och i buskarne sade man Sirener locka ynglingar till sig ehuru soldater vandrade omkring för att förekomma otukt. Sedan vi gjort vårt aftonmål med ost och battikh flyttade vi oss till bredden af den höga och branta flodstranden, der vi kokade the och caffe. Jag vandrade ännu litet omkring för att se hvarmed folket roade sig; men kunde ej finna just någonting. Man känner äfven här just intet annat nöje än att sitta stilla och orörlig, dricka caffe röka och prata. Sedan jag vandrat litet omkring i mörkret återvände jag till mitt sällskap och lade mig att sofva på vår lebbade under bar himmel. Jag somnade godt och sof hela natten roligt. Det var i dag nämligen lelet ennoḳṫa,²⁵² den natt då man tror att den droppa faller ner i floden som förorsakar dess öfversvämning. Den skulle falla kl. omkring 3 à 4 d.v.s. 9 à 10 på aftonen; men ingen tycktes ge akt på eller bry sig om denna tid. Åtminstone gaf den ej på något sätt tillkänna. Båtar som färdades öfver om natten aflossade några skott äfven några hördes från fasta landet men utan afseende på tiden då noḳṫa föll.

☞ *Juni 18.* Sällskapet, som föga hade sofvit under hela [natten] sysselsatte med prat och caffe väckte upp mig litet före solen då vi gingo i en Moské och gjorde morgon bönen. Den var och högst ruskelig, appartementerna snuskiga och medan likaledes ej inbjudande. Shekh Ali föredrog ock derföre att blifva ute under bar himmel. Sedan vi druckit caffe och försett oss med provision togo vi en liten båt och begåfvo oss med god nordlig vind uppåt floden i grenen mellan Embabe och Ibrahim Pashas ö: landade under

Soleiman Aghas palats, gingo upp och besågo den vidsträckta trädgården, som ännu är för ny för att kunna vara rätt vacker. Seglade så längre upp i en het baddande förmiddagssol och landade vid ön och simmade. Sedan fortsatte vi färden och efter att flera gånger satt på i gyttjan i anseende till det låga vattnet, landstego vi slutligen på elroda och gingo snedt deröfver och stannade vid Manjal vid färjan, der vi bredde ut vår lebbade på stendläggningen. Sällskapet, af hvilka ehuru barnfödde här ingen tror [jag] förr varit på Roda voro högst trötte och ynklige och föredrogo att här midt i vägen taga sig en middagslur under det jag gjorde en tur omkring den utomordentligt vackra i engelsk smak anlaggda trädgården och betraktade påfoglarne, som der förvaras i ett enkoms hus. Sedan de vaknat en stund efter middagen begåfvo vi oss bort; men de voro alla högst tråkiga och medtagne af den lilla färden och af hettan hvaröfver de högeligen beklagade sig, ehuru jag fann mig ganska väl deri. Vi vandrade så den ganska långa vägen genom staden hem till shekh ٱ Ali, der vi en stund hvilade och sedan begåfvo oss hem. Korrt härpå fingo vi besök af den gamle gubben, som tyckes vilja bli mig en bokskaffare. Efter Maghrib gjorde jag en liten tur i Azbukijeh, men jag var något trött. När jag kom hem satt jag hos Abo Noris med Shekh Sha'rawi och hans bror och hörde på Abo Khodes zummara. Han sade sig utom boze i dag äfven ha ätit hashish och tycktes äfven vara rusig. När jag kom hem fann jag att gubben hade kommit tillbaka och tagit nattquarterm hos mig såsom äfven Alis son.

☞ *Juni 19.* Hade besök af min ormfångare af hvilken jag tog några ormar och gjorde räkning, hvarvid han ej tycktes vara särdeles nöjd. Vandrade på förmiddagen omkring i Muski och var länge hos Jusuf i hans arbetsrum i Clot Beys hus. Efter 'aşr satt hos och hörde på Alis lection och derefter med honom och Shekh Abdolla i hans hus. Shekh Abdolla är en högst rolig man och kanske den ende hos hvilken jag här funnit spår af humor. Vandrade på aftonen mycket omkring i Azbukijeh af och an och satte mig slutligen att hvila hos Hanafi dit Sejid Ali begifvit sig före mig och med hvilken jag derifrån gjorde en tur till Ghorijeh, der vi veko in i ett caffè och sågo på Hashashin. De suto tyste och sakte och gjorde intet väsende och gingo lika vackert bort sedan hvar och en tagit sig några rökar från den af en gosse kringburna hashish gazen. ~~~

☞ *Juni 20.* Gick på förmiddagen till Köhler och Timofejeff och blef der sittande ända till efter middagen då jag följde Köhler till Anjolina. Här blefvo vi inviterade att återkomma vid 'aşr. Jag gick hem och blef sittande hemma. Efter 'aşr gjorde jag mitt aftonmål för att låta Sejid Ali gå bittida till Shekh Demerdash. Derefter gick jag [till] Shekh Ali och satt hos honom ända till Maghrib då vi gingo båda till Hanafi i Azbukijeh och satte der och drucko hölv ända till Esha. Jag gjorde ännu några slag ensam innan jag gick hem.

☞ *Juni 21.* Satt hela förmiddagen hemma och väntande på Shekh Ali och Abdalla med hvilka jag kommit öfverens att göra en tur till Rođa; men de kommo ej. Hade härunder besök af den sjuka quinnan och tvänne henne följande karlar på en af hvilka jag drog ut en murken tand under skrik och jämmer. Efter 'aşr gick och hörde på Shekh Alis lection och satt sedan med honom i hans hus och kom öfverens att han äfven skulle ge mig en lection mellan asr och maghrib hvarje dag. På aftonen vandrade oupphörigen af och an i Azbukijeh och hade tråkigt. ✎

☞ *Juni 22.* Hade besök af Ali ormfångarn och tog af honom åtskilligt som jag skickade till Jusuf. Gjorde derefter en lång tur i det så kallade turkquarteret²⁵³ och Ezbekijeh och andra trak[ter] som jag till största delen ännu ej vandrat i. Öfverallt träffade jag här som annorstädes gamla fallande och förfallna hus och mellan dem nya i turkisk eller frankisk smak uppförda. Kom hem och tog mig en dugtig middagslur ända till 'aşr, hvar efter jag gick till Shekh Ali och blef sittande hos honom och äta vårt aftonmål vid Maghrib, hvarefter vi gingo till Azbukijeh och suto hos Hanafi till efter Esha. Jag gjorde sednare ännu ensam ett slag.

☞ *Juni 23.* Gjorde efter lectionen en lång vandring först upp till Romeli ut från staden till den lilla soldatcolonien under Gebel elgjuzi. Med stor förundran stod jag här och betraktade det väldiga lodrätt nedstigande berget, hvarom jag hittills gjort mig alldeles tokigt begrepp. I grunden in i berget var uthugget ett magasin för krut, som fabriceras i ett fabrik uppe på toppen. En stor framskjutande kant deraf bildade ett naturligt hvalf öfver porten. Jag träffade här tvänne turkar, som tycktes vara dess vaktare. De

rådde mig att vid min återgång till staden ej göra omvägen längs med muren och på bergen, ty här finnes harami som säkert skulle plundra mig. De som allt folk här ha en förfärlig spökräddsla för röfvare. Jag steg upp på berget på den gjorda vägen som leder upp till fabriken, allt förvånad öfver det väldiga berget och de underliga grottbildningar, som syntes öfverallt. Uppkommen på toppen kunde jag nu rätt skåda öfver den storartade Nildalen, begränsad af Gizeh och Sakkara pyramiderna. Jag fröjdade mig rätt och tyckte mig nu först rätt fattat det väldiga och grandiosa i Afrikas Natur. Jag steg dock snart ner igen utan att besöka hvarken fabriken eller den Moské som är här uppe, och vandrade genom en usel soldat stad utanför stadsporten under Citadellet, in i staden; men åter snart ut genom en annan port och så utanför stadsmuren ända till bab ennasr. I ett caffè här träffade jag Moḥammad Roşaş och Abdolkarim. Satt med dem en stund och följde sedan den förre hem i hans hus, der han visade mig allehanda små lappri saker mest af frankisk beredning: t.ex. magneter, hvilkas verkan jag ej låddes förstå, till hans stora fröjd; allt var till största [delen] gammalt skräp; men han tycktes sätta stort värde derpå. Gamla usla taflor etc. etc. hvars beskådande tråkat ut mig om jag ej sett hans fröjd öfver den förundran jag låtsade. Efter Maghrib gjorde slag i Azbukijeh och var sedan på en Sibḥe för Abdolkarims afledna dotter. ✎

☞ *Juni 24.* Gjorde på förmiddagen efter lectionen en lång vandring först genom Judequarteret och sedan genom åtskilliga delar af staden, der jag förr ej färdats fram. Hade min skriftimma och min eftermiddags lection hos Shekh Ali och gick med honom efter Maghrib till Azbukijeh och satt i caffet hos Hanafi till en stund efter Esha i det ljufvaste månsken och den mildaste luft uppriskad af Nordanvind. Så hade jag fått slut på min midsommarsdag här utan någon fröjd men dock utan tråkighet.

☞ *Juni 25.* Gjorde åter på förmiddagen långa vandringar i öde och förstörda trakter af staden, sedan jag hemma frukosterat med shekhen från Demerdash. För öfrigt gick dagen som vanligt. På aftonen dref jag ensam mycket omkring i Azbukijeh.

☞ *Juni 26.* Var på förmiddagen i Cancelliet och tog pengar af Köhler och gjorde en liten vandring i Khan Khalili der jag köpte ett par

nya skor och gick derefter och gjorde en liten promenad i trädgårdarne. Vid Maghrib, då jag kom hem från Shekh Ali kallade mig Khalil till sin boda för att se på en carierad tand som plågade Rifa' Effendi. Jag var högst generad att göra hans bekantskap, men kunde ej undgå det.²⁵⁴ Jag blef dock sittande blott en liten stund och gick min väg. Knappt hade jag dock hunnit upp i mitt rum så kom han jämte en af mina bekante araber upp till mig. Han hade dock ej mod att låta mig rycka ut den och tycktes vora mycket pjokig och sensibel som han sjelf sade. Han var högst frågvis och jag var oförsigtig nog tror [jag] att låta honom veta för mycket och fruktar verkligen ledsamma följder af denna bekantskap. Vi talade mest franska och det förundrar mig att han ej kan tala detta språk bättre än han gör. Sedan han gått bort gick jag ut och gjorde en liten vandring omkring Azbukijeh och gick sedan till caffet vid Hassanein och hörde en Muhaddit.

☞ *Juni 27.* Gjorde efter lectionen en liten vandring till Khan Khalili der jag köpte en diwan af Shekh Ibn Elwaraḳ. Hade besök af ormsamlarn och tog af honom några småsaker och grälade om priset. För öfrigt gick dagen som vanligt. Efter Maghrib gjorde jag en vandring i Azbukijeh och gick vid Esha till Hanafi, der Shekh Ali väntade mig. Satt med honom der en stund och gick sedan med honom till en handelsman från Mergus, som hade i afton en khatme i sitt hus i Muski. Det var i afton här i Muski Molid Shekh Selameh, som har en liten kubba och ett litet bönehus här. Folk voro församlade här till stor mängd och äfven mycket quinnor. Vi gjorde vår zijareh hos shekhen, trängande oss in till hans kubba genom den derinvid hoppackade quinnoskaran. Derefter gingo vi in till handelsmannen och hörde på khatmen. Vi suto omkring tvänne timmar och jag hade ganska tråkigt ehuru Shekherne som föredrogo voro utvalde och ovanligt gode. Kommo något sent hem. ✎

☞ *Juni 28.* Gick bittida på morgonen jämnte Sejid Ali till Abdolkhaliks brorsdotters turba,²⁵⁵ der 5 fokaha gjorde en khatme. Vi suto der en stund och hörde på dem i ett sällskap af omkring 10 personer, bland hvilka en gammal gubbe med grått skägg, som satt och gret. Sedan jag kommit hem derifrån och ätit litet gick jag ut till cancelliet, der jag träffade äfven Timofejeff. De voro alla der högst tråkige och gick jag derföre snart bort och gjorde en vandring utåt Bolak och utanför staden. Satte mig sedan i

ett caffè i Azbukijeh allen och väntade slutet af fredagsbönen. Efter Maghrib vandrade jag oupphörligen omkring i Azbukijeh i det ljufvaste månsken och den mildaste luft.

☞ *Juni 29.* Hade under lectionen besök af ormfångarn korrt derpå af Abdolkhalik och Hassan, som jag åderlät, vidare af gubben från Demerdash, med hvilka jag åt frukost tillsammans. Vidare af några från Diwan elmudaris, af hvilka en hade sjukt öga och som jag skref recept åt. Jag fruktar ledsamma följder af min bekantskap i Diwan elmudaris. Gick vid Maghrib med Sejid Ali ut till Sultan Kaid Beys Moské,²⁵⁶ som ligger i en liten gammal ödelaggd by utanför staden invid Kairos största begravningsplats. Det var i dag här gama⁷ Shekh Ibrahim Dosoki²⁵⁷ d.v.s. folk samlades hit, till bragte natten under zikr och begåfvo sig om morgonen upp till Citadellet för att der få sig afgjordt när hans fest skulle firas och att erhålla tillåtelse och firman dertill. Hans fest firas ungefär en månad härefter på sjelfva Nilen nedanför en till hans ära uppförd Moske. Här i Kaid Bey ligger en af hans Kholafa begrafven.²⁵⁸ Vi gjorde vår zijaret vidare hos den här likaledes begrafne Shekh 'Afifi,²⁵⁹ i hvars bönehus vi suto och hörde på en särdeles vacker zikr. Äfven några andra shekher besökte vi och suto en stund och hörde på de zikr, som höllos för hvar och en. Folk voro samlade till stor mängd och roade sig som vanligt här med att sitta i caffén eller moskeer och prata jag vandrade omkring utanför byn och söp in ljuf mild nordanvind som blåste fram öfver öknen. Månen var nu full och särdeles klar på den blåa himmelen. Vi kommo hem klockan 4 à la turc²⁶⁰ i det ljufvaste väder.

☞ *Juni 30.* Hade på morgonen efter lectionen en liten disput med Shekh Ali om Nilens öfversvämning hvars orsak jag förklarade vara det ymniga regn som denna tid faller i Nubien.²⁶¹ Han sade den öfversvämna från källor i Paradiset och allt vara min 'ilm Allah. Disputen var tämmeligen liflig dock utan hetta och slöts med att jag fann för godt att tiga, dock han hämtade sina bevis ✕ från Sunna.²⁶² Gick korrt efter lectionen upp på sandhögarne utan för bab ennaṣr och satt der och andades ökneluften och såg på den otukt som der bedrefs utan fog och skam. Det var i dag som i går en ovanligt stark hetta så att den NW vind som blåste hade nästan ingen friskhet med sig. För öfrigt till bragte jag dagen i lättja och tråkighet; ty för den starka hettan

hade ej lust till någonting. Gjorde efter Maghrib en tur omkring Birket; men äfven här var luften het och föga frisk. Kände mig på aftonen särdeles trött och alldeles medtagen.

☞ *Juli 1.* Gjorde en lång vandring i Khan Khalili och såg på marknaden der och köpte mig äfven några småsaker. Såg der äfven quinnor, som förekommo mig misstänksamma och en af dem hörde jag en man bjuda in i ett närbeläget hus. Efter middagen gick i badstuga för att litet kyla mig från den olidliga starka hetta, som det var i dag. Sedan jag kommit derifrån blef jag hemma och led förfärligt af hettan i mina rum. Efter Maghrib gjorde jag ensam en vandring i Azbukijeh och satt en stund hos Ḥanafī och kom i god tid hem.

☞ *Juli 2.* Hade besök af Shekh Ibrahim, som jag nu på så lång tid ej sett hvarken hemma hos mig eller ute. Han talade om en man, som kommit hit och föregifvit sig blifvit fången af Franger och tillbragt 12 år hos dem i fångenskap; men nu nyligen i en dröm blifvit besökt af Sejid Aḥmad Elbedawi och af honom omedelbarligen förd till Tanta, derifrån han nu kommit hit för att tala med Shekh Ettamim. Historien kommenterades hos mig här för bedrägeri. Man tyckes småningom äfven här börja förlora tron på underverk. Sedan Shekherne lämnat mig fick jag besök av Timofejeff, som hade mig ut till Anjolina. Samma uselhet fann jag här som öfverallt på dylika ställen annorstädes och samma afsmak för dem äfven hos mig. Efter Maghrib gick med Sejid Ali och gjorde vår zijaret hos Sejideh Nefhise hvars Molid nu firas.²⁶³ Vi suto invid hennes kōbba och läste sjelfve och läto en fikih för 5 fadḍa läsa Surah Jasin der. Vandrade omkring i hennes lilla men särdeles vackra Moske. Besökte på återvägen kobbān af hennes farbror Moḥammad elanwar ibn elḥasan ibn Ḥossein ibn Ali.²⁶⁴ Det var tämmeligen mycket folk här, dock klagade man att det ej var hälften af hvad man i fordna tider var van att se. Vi gjorde vandringen fram och tillbaka utan att hvila oss nästan alls och Sejid Ali kom hem alldeles uttröttad och medtagen, såsom äfven jag till någon del. ✎

☞ *Juli 3.* Åt frukost hemma med Shekherne Ali och Ibrahim gick derefter ut och vandrade i Muski för att söka mig ett glas i mina sönd-

rade gröna glasögon men fann intet.²⁶⁵ Gick in på Cancelliet, träffade der Timofejeff och satt en [stund] med honom. Dagen gick för öfrigt som vanligt med sina två lectioner. Efter Maghrib gick med Shekh Ali till Hanafi i Azbukijeh och satt der till sent.

 Juli 4. Gick efter lectionen för att ta pengar af Bokti men träffade ej honom och tog därför af Köhler en liten summa. Vandrade derefter i Khan Khalili i Kutubijeh, köpte äfven en bok i Bejan och en Sahara för afsändandet af böcker hem. Packade och rustade för afresa till Rif²⁶⁶ tiden mellan sohr och 'asr, gick derefter till Bokti, som var ovanligt artig och vänlig, förmodligen emedan jag alltid visat honom barskhet för hans skitträngdhet. Vid Maghrib underrättade [jag] Sejid Ali att han skulle blifva här efter mig, hvilket grep honom mycket så han tycktes villa börja en scen men som jag afböjde med barska och vresiga miner. Sedan jag ätit gick ner till Azbukijeh och satt hos Hanafi. Gick derifrån till trädgården i Darb Elginena, som till en del var illuminerad i anledning af en Hökares son som dessa dagar skall omskäras. Här voro i afton 'awalim och mycket folk voro församlade för att höra dem. Jag fann mig ej någon lämplig plats och folket var här värre än hos oss att väsnas och höja sina förtjningsutrop så att jag ej väl kunde höra sångerskan och förargade mig och gick snart bort. Jag träffade först när jag kom i trädgården och spatserade i den ut för en ung arab vid fiskijen, som först när jag satte mig hojtade högst oartigt åt mig. Jag hojtade lika barskt emot och tystade honom så. Sedan kom han och satte sig bredvid mig och jag började banna honom för hans ohöflighet. Slutligen blef han högst mjuk och bad mig om förlåtelse och var särdeles putslustig. Han hade mig att spatsera i trädgården i de mörkaste gångar och hade tror jag någon afsigt med mig kanske att förtjena af mig på pailerastie. Han frågade mig om bot för incapacitet etc. och var högst löjlig och roade mig särdeles. Han sade sig vara dräng hos en frankisk Medicus.

 Juli 5. Förde Sahharan fullpackad med böcker och andra saker till Bokti. När jag kom derifrån hade Sejid Ali gått ut och tagit nyckeln med sig. Jag fick dock upp dörrn med min Kappsäcks nyckel och gick in och väntade; men ingen kom. Efter middagen först kom Abdolkhalik och sedan vi först en lång stund talat om allehanda likgiltiga saker började han med

ingångsspråk om sin vänskap och kärlek till mig och frågor om jag å min sida äfven hade vänskap till honom m.m. skit och ynkligt prat som man beständigt hör i Kairo boarnes mund. Sedan börjades hufvudsaken om Sejid Ali, att han hade samkat skuld på sig under den tid han varit i min tjänst och ✕ att jag måtte betala dessa skulder hällre än att folk sedan skulle komma rycka af honom hans turban och 'ere etc. Samma visa hade äfven hela morgonen Shekh Kōlali sjungit för mig för att locka pengar af mig till betäckande af den skuld af Sejid Ali gjort hos honom för shawlar som han tagit. Under det Abdolkhalik satt och talade härom kom Sejid Ali och underrättade oss att då han gått ner korrt efter mig bärande min kabot och Ibrik folk nere samlats omkring honom och tagit dessa piecer från honom för de skulder han stod i hos dem. Shekh Kōlali skaffade dem dock snart tillbaka. Nu kom äfven Effendin från Diwan elmudaris med sitt sjuka öga och sedan jag expedierat honom Moḥammad Sa'odi och Sejid Alis sak ventilerades allt och slöts när deras usla tiggningar uttröttat mig så att jag spenderade en colonnat. Sedan detta nu var slut och de gått skickade mig Shekh Kolali 4 åsnor, som transporterade resten af mina saker till Shekh Ali. Vid flyttningen hade jag äfven anledning att vara missnöjd med Sejid Ali, som sedan allt var i ordning stannade en stund efter och satte sig med oss i portgången och efter allehanda samtal slutade med att fara ut emot Shekh Ali såsom han hemma hos mig gjort mot Abdolkhalik. Tiden var nu förliden efter 'aşr och vi satte oss Shekh Ali och jag uti hans Mandāra, dit mina saker voro inflyttade och pratade om dagens händelser och om Sejid Ali, hvars hela uppförande och skulder han förklarade vara blot och bart skälmstycken. Om så är, som jag nästan har lust att tro, är det just ett vackert exemplar på trolöshet och skrymteri. På aftonen gingo vi ner till Azbukije och suto hos Ḥanafī till tämmeligen sent. Sedan vi kommit hem gjort vår Maghrib och Esha bön lade vi oss, jag i Mandaran och Shekh Ali ute på gården på en Mastaba; men förr än vi somnade sjöng han ännu ett capitel ur Koran med ett särdeles vackert föredrag.

☞ *Den 6 Juli.* Steg upp före solen och gjorde vår morgonbön och suto och drucko caffè. Gingo sedan ut på bestyr och köpte upp allehanda saker för resan. Slutligen efter 'aşr packade vi vår säck på en åsna och satte oss sjelfve upp Shekhen på säcken och jag på en annan åsna och begåfvo oss så af till Bolak, satte oss der ner på sanden. Shekhen gick och sökte oss

båt men fann ej någon. Vi foro därför öfver till Embabe fingo der efter litet krängel en båt som skulle föra oss fram och begåfvo oss på väg närmare Esha sedan vi en stund väntat på att den Nordliga vinden litet skulle lägga sig. Vi rodde hela natten i det vackraste ljumaste väder och något sednare på natten i klart månsken. Jag sof dock godt mest hela natten om bord på vor lille båt och vaknade blott några få gånger och betraktade den vackra himlen.

☞ *Juli 7.* Hunno om morgonen fram till Manjal el' aros der vi drucko caffè på stranden hos en gammal gumma som hade der slagit upp ett tält och plägade ڪ resande med caffè. Här togo vi åter tvänne åsnor och redo upp öfver den vackra men sleta Nildalen till Shekh Alis födelseort Barranijeh och togo in i hans hus derstädes, som såsom alla andra hus härstädes i byn och hos alla fellaher öfverhufvud var uppfördt af gråa tegelstenar²⁶⁷ och till en del af blott halm och mull hoppackade och hopknådade. Gården är ganska liten dock större än vanligen i Kairo. Från den stiger man omedelbarligen på ett trappsteg upp i en quasiförstugoquist, som till hälften är täckt af ett till fall lutande skyggd af hvass eller half. Denna förstugoquist är platsen der alla besökande emottagas och sitta. Hela förmiddagen kommo och gingo folk och de vanliga artighets orden som tajibin, Salamat, wahashinna etc. upprepades ända till leda och afsmak och här såsom annorstädes på landet var mera tvunget och värre etikett än i Kairo. Man hämtade oss slutligen att äta och vi gjorde ett dugtigt middagsmål. De besökande hade största delen lagfrågor att afgöras mest rörande äktenskap och skiljsmässor.²⁶⁸ Shekh Ali, som här tyckes stå i stort rop och anseende afgjorde dem genast och lätt. Sedan de besökande alla småningom lämnat oss i ro lade vi oss att hvila. Jag tog min plats inne i rummet innanför förstugoquisten. Det är byggt af samma material, tegelsten i form af en klobba eller half klotformigt hvalf med golf af något sorts bruk. Intet fenster blott en liten rund öppning midt i hvalfvet. Dörren förfallen och sönderbruten och svart bränd af rök från den midt emot den uppförda ugnen. För öfrigt öfver allt på golfvet fullt af provision som durra, bönor bröd etc. och i synnerhet öfver fullt på flugor, som gaf mig ingen ro att sofva, hvarföre jag steg upp och skrifver nu detta i detta rum på min portfölj stödd på mina knän. Vid 'aşr kommo alla besökande åter tillbaka sedan de lämnat oss ro från dohr till 'aşr och nu upprepades de vanliga artighetsbetygelserna och complimenterna. Rättsökande kommo

äfvén med sina lagfrågor och vi suto ett sällskap af omkring 10 personer liksom nämndemän med Shekh Ali till domare. Han var särdeles färdig med hat elma`lom och här som i allt handlades och prutades och det var ej utan att jag fann det högst afsmakligt och uselt. Mig började man nu äfvén rådgöra i medecin, sedan de af Shekh Ali fått höra att jag egentligen var Medicus och nu funnos folk med alla möjliga sorts krämpor. De tröttade alldeles ut mig med sina frågor och med den bästa vilja och bästa förmåga skulle jag nu ändå ingenting kunna uträtta utan medicam[en]ter alldeles. Jag gick ut och satte mig på denna lilla begravningsplatsen; men äfvén här kommo några sjuke och pratade med mig. Sedan jag åter kommit tillbaka in började man questionera mig om mitt land. Jag berättade att nära min hemstad var ett land, der 3 nätter under midsommarn solen ej gick ner. De förundrade sig högeligen häröfver och ville ej tro mig; men ✎ Shekh Ali som jag förrut härom under rättat styrkte min berättelse med att härom vore äfvén nämndt uti deras fikh böcker och att det vore af Herrens under ej större än det under att gåfves ett land, der alla quinnorna voro fullkomliga vackra quinnor, men alla karlar i hundskapnad och att barnen föddes flickor till flickor och gossar till hundar. Man yttrade härvid ingen förundran, blott ödmjuka fromma utrop till Herren såsom subhana lkhaliqi etc.²⁶⁹ Härefter questionerade man mycket om huru man gjorde med de dagliga fem bönerna och Ramaḍan fastan då solen alldrig gick ner eller då såsom i mitt hem natten räckte blott 3 till 4 timmar.²⁷⁰ Till min lycka kunde Shekh Ali svara dem tillfredsställande på dessa frågor och slapp jag sålunda ur klämman. Såsom de hade gjort midagen så hämtade de äfvén nu på aftonen mat till oss och vi gjorde ett dugtigt mål i ett stort sällskap. De suto derefter ännu länge och pratade, men jag var sömnig och lutade mig och slumrade ifrån dem. De gingo dock snart bort och Shekh Ali och jag lade oss ordentligen att sofva i förstugoquisten under bar himmel.

☞ *Juli 8.* Sedan vi på morgonen stigit upp efter en å min sida åtminstone af myggor och vägglöss störd natt och gjort vår tvagning och bön och druckit caffe kommo folk till oss och hade oss ut. Vi drucko caffe på två tre ställen dock icke inne i husen utan utanföre porten sittande på våra fötter och som oftast upprepande med hvar och en af de närvarande de vanliga complimenterna. Vi kommo dock snart hem och blefvo åter här besökte af folk. Man hade nu flyttat mina saker i ett annat rum på gården men dock i

KARTA ÖVER NEDRE EGYPTEN.

samma byggning. Detta rum är byggdt alldeles i samma smak som det förra med ett halfklotformigt tak hvalf och en liten öppning högst uppe, en ugn på sidan. Här är väl ingen provision af lifsförnödenheter, men längs ena sidan är lång stapel af halm och instängd badstuguluft. Jag lägrade mig nu här men fick dock ingen ro för besökande, som dels frågade mig bot för sjukdomar, dels suto blott och pratade och frågade mig nyfiket om ett och annat af mina saker som de sågo framme. Efter 'aşr kom en gammal man och bad mig komma att se på hans son som höll på att förlora sitt ena öga. Vi gingo dit och jag fann patienten verkligen genom en femton dagars försummad inflammation i ena ögat troligen utan hopp att återfå synen i ögat. Jag skref dock efter blodiglar och calomel²⁷¹ och åtskilligt annat att hämtas från Kairo. Vi drucko caffe der och suto en stund och blefvo inviterade till quällsvard. Vi gingo hem suto en stund, blefvo tvungne af en Shekh Soleiman att först här äta ett dugtigt mål vid Maghrib och gingo sedan till gården dit vi voro inviterade och gjorde der ett ännu starkare mål sittande i en för stugo quist och på gården framför en flammande kåleld i en mankad. ✨

☞ *Juli 9.* Hade på morgonen tidigt besök af Kađi från en närbelägen by Ṭalie Shekh Ibrahim, som förekom mig en särdeles respec-tabel man. För öfrigt kommo de vanliga gästerna och suto här och resonne-rade i lagfrågor i anledning af folk, som tvistade med hvarandra och sökte rätt. Jag drog mig undan i min kamurka och hade å min sida hela förmid-dagen att göra med folk som rådfrågade mig i sjukdomar. I dag var ingen som såsom de förra dagarne hämtade oss mat på uppdukad bricka och vi måste ta ur vår medhämtade resprovision så när som på battikh och abd ollawije som hämtades oss på morgonen i stor mängd. På eftermiddagen togo vi oss en dugtig lur ända närmare 'aşr; men den starka hettan och otalet af flugor gåfvo mig rätt ingen ro. Närmare Maghrib gingo vi ut och satte oss under det stora trädet på den närbelägna begravningsplatsen och blefvo snart för-ökade af byns äldste och sjuklingar, som kommo och öfverhopade mig med frågor. Bland andra kom hit äfven en gammal Sherif som tycktes vara af byns förnämste och frågade mig om en hämorrhoidalist hvilken äfven var tillstädes. Jag sade dem allehanda bot som voro möjliga här utan läkare och alla sorts apothek. Sedan började man åter med de gamla frågorna om i mitt land ej var natt alls och huru vi gjorde med våra böner eller bestämde tiden

för dem. Jag hade redan blifvit utledsen på de beständiga samma frågorna och äfven på den gamle Sherifens nästan halfva näsvishet och sjelfbehag så att jag ej kunde hålla mig att svara dem ofta rätt vresigt. Medan vi suto der skickade efter oss Ibrahim och mig shekh Ali som man hade kallat till ett hus för att slita en tvist. Vi begåfvo oss dit och funno ett stort sällskap sittande på gården jämte Shekh Ali och svarta smutsiga nakna barn står och titta på dem genom springorna på porten. Vi satte oss jämte de andre och frågan ventilerades. Parterna blefvo heta och i synnerhet en liten korrt och tjock gubbe skrek alldeles förfärligt och knöt näfven. Jag blef dock snart trött att höra och se härpå och lämnade sällskapet och gick hem. Snart härpå kom äfven Shekh Ali med Ibrahim och några andra och sedan vi gjort vårt afton mål, som dock ej hedrades särdeles af någon annan än mig, emedan de andra hade ätit ute i den andra gården, blefvo vi sittande på Mastaban och prata och röka. Jag somnade dock snart från deras ointressanta samtal och kröp in i min kamurka der jag tillbragte en ganska plågosam natt i den instängda badstugulufden och med allehanda obehagligt sällskap i mitt läger på min lebbade. ✎

☞ *Juli 10.* Shekh Ibrahim begaf sig hem sedan han druckit caffe med oss här. För öfrigt var det hela förmiddagen ovanligt lugnt och tyst. Hvarken Shekh Ali eller jag hade besök så när som på två tre. Jag fördref tiden på mitt vanliga sätt på landet med att sofva mest hela dagen. Efter middagen gjorde jag en liten vandring rundt omkring vår by, som dock ej är så liten, som den först förekommit mig. Vid 'aşr blef uppväckt af mannen som begifvit sig till Kairo för att hämta blodiglar och medicin åt Abo Musas son. Han tvang mig följa sig hem och applicera blodiglarne der, hvilket jag och gjorde men till stort tråk och besvär. De voro äfven små och usla så att de ej gjorde den verkan jag önskade ehuru jag applicerade 24 stycken. Sedan jag kommit hem närmare Maghrib fann jag gården full af sjuklingar, som kommit att rådgöra mig, bland dem en man med ett stort djupgående sår på näsan, som under några års tid uppätit större delen af den venstra näsborren och nu höll på att härja uppåt. Åtskilliga andra med sjuka ögon i synnerhet trichiasis²⁷² och en med heshet som räckt i några års tid utan smärta i bröstet och som börjats efter sår, som brutit upp först på magen under nafvel trakten och sedan på högra skuldran, af hvilket sednare jag såg ett förfärligt stort och vidsträckt ärr. Jag rådde dem att söka sig in på hospitalet i Kairo; här kunde

de omöjligen göra någon ordentlig cur i smuts och fattigdom och uselhet som de lefde uti.

☞ *Juli 11.* Gjorde på morgonen bittida ett besök hos min ögonpatient. Jag fann honom i den stuga dit jag i går låtit föra honom ifrån det rum hvare jag först funnit honom och som var fullt af halm och strå och annat skräp som allt förorsakade ett förfärligt dam. I denna stuga var åtminstone ej annat än hvete och ehuru ej särdeles tjenlig för en ögonpatient dock ansenligt bättre än den förra. Hans öga var något litet bättre dock ej så som jag trodde mig ha anledning att hoppas af 24 blodiglar. Jag kom sedan hem och läste litet med shekh Ali emedan vi nu voro i fred för besökande; tog mig sedan en liten lur på förmiddagen och blef jämnte shekhen afhämtad af Abo Musa till hans hus, der vi gjorde ett dugtigt middagsmål på det här vanliga liksom till tortor bakade bröd och ressonnerade om hans sons öga och sjukdom. De vilja veta allt, fråga huru medecin verkar, orsaken till sjukdomen och äro förfärligt frågwise. Shekh Ali pratade mycket skit med gubben; men jag kunde ej förmå mig dertill. Också bad han shekh Ali skrifva något såsom man här brukar för att besvärja sjukdomen och mente att det äfven skulle göra sitt med. Vi kommo hem och lade oss till en lur men den förfärliga hettan och flugorna i min stuga gåfvo mig blott föga ro. Jag steg upp och gick ut. Ute var som om man skulle stå framför en masugn af den hett brännande solen och vinden som blåste särdeles stark från Nordtrakten var alldeles het. Jag påminner mig knappt ännu ha öfverlevvat en så het dag. Efter 'aşr var här ett mål mellan en ung man, som hade slagit sin hustru och äfven sin svärmor, då hon en gång hade gått emellan dem. Han var närvarande här jämnte den sednare; men hans hustru var ej tillstädes. Man förehöll honom att mannen skulle försöka lefva i sämja med sin hustru etc. Han invände med frågan om då mannen ej skulle slå sin hustru? Man svarade att han visserligen skulle aga henne med stryk men ej utan fullt skäl och frågade honom hvad hon då gjort honom emot? Han svarade att hon ej råstade hans bröd t.ex. att quällsvarden var kall då han kom hem att äta, att hon ej hämtade vatten åt honom då han ville dricka m.m.d. små saker. Härpå svarade hans svärmor som var en kortt pigg gumma med skinn på näsan att: hämta henne tvål till tvätt och koħl till hennes ögon och ħenna till hennes händer och hon skall uppfylla alla dina önsknigar. Härvid slog hon sina händer än mot sitt bröst än mot golfvet och

gret och väsnades och så gjorde äfven motparten hennes måg. Disputen var särdeles liflig och som oftast måste af den stora meglisen upprepas şalli 'an nebi. Gumman svor och försäkrade sina ord vid Shekh Alis och mitt skägg och hennes måg tvangs att stiga upp och kyssa henne på hufvudet, hvarmed hon tycktes vara belåten och gjorde hon nu vidare inga påståenden än att han skulle betala henne en skuld på 20 piaster. Hon kysste ofta hjessan på en man som satt bredvid och talade för henne. Alltsammans var högst roligt. Knappt var frågan slut och de fleste gångne efter att ha läst fathe gemensamt, så kom Abo Musa och hämtade oss till sig för att äta quällsvard. Vi gingo dit höllo vår Maghrib bön och suto och pratade ända till Esha då maten hämtades fram. Det var ej utan att jag utlednades på deras fada och långa prat som räckte ännu en lång stund efter måltiden. Sedan gingo vi hem och lade oss.

☞ *Juli 12.* Hade åtskilliga besök på morgonen bland andre af shekh Soleiman, som kom att hämta oss till den närbelägna byn Kawadi, der han är Imam i en nyligen uppförd Moské. Vi blefvo å andra sidan dragne af en Sherif från vår by att stanna här quar och frukostera hos honom. Shekh Ali var som vanligt obeslutsam och skulle lätt låtit förleda sig att stanna quar om jag ej tvungit honom att gå med mig och Shekh Soleiman. Vi gåfvo oss sålunda alla tre på väg till stor förargelse för den annars i mitt tycke präktige Sherifen. Efter omkring 20 minuters vandring framkommo vi till Kawadi betraktade den nya Mosken, som ehuru ej alls något särdeles och prydd med snea och klumpiga målade zirater, storligen prisas här på landsorten. Vi blefvo här emottagne af byns förnämste, hufvud sakligen tvänne bröder som sägas vara af de förnämste matadorer och seigneurer i Arjaf. De tycktes ock veta deraf; ty de förekommo ۛ uppblåste och tämmeligen högdragne. De voro tjocke väldige patroner med ett frodigt och välmående utseende, den ene med rödt skägg. Sedan vi flygtigt besett den lilla mosken blefvo vi inbjudne i trädgården derinvid och satte oss på en matta under ett stort och tjockt vinrankshvalf och rökte och drucko caffe. Värden med sitt röa skägg var besvärad af Rheumatism och plågade mig förfärligt med frågor om bot derfor då han fick höra att jag var medicus. När jag påstod att rörelse och spatserande vore den bästa grundcur derfor slog han mig med en utsago af deras phropheet att gående var från gehennem.²⁷³ Det var ej utan att han var mig något tråkig genom sitt högmod. Sedan vi så sutit en stund och druckit

ett särdeles godt caffè blefvo vi inviterade att stiga upp i hans hus och sätta oss i en ka'ah, som ehuru ej något utomordentligt, var här på orten ovanligt vacker och snygg. Medan vi suto der i den äkta orientaliska lättjan, hörde vi Selam från Mosken och gingo dit, gjorde vår wođo och vår fredagsbön i ett ganska stort sällskap. Det var första gången jag gjorde denna bön och det var ej utan en liten rädsla och darrning i böxorna jag stod i församlingen nästan på den första och förnämsta platsen i Mosken. Shekh Ali läste khotbe med en viss enkel värdighet. Den var ganska vacker så mycket jag i hast och min tvugna ställning kunde höra och förstå deraf; men också glömde han ej på aftonen då vi voro på tu man hand att berömma och prisa den. I Mosken fattades ännu menber och dikke och jag [fick] öfverhufvud ännu ej riktigt reda på ceremonierna alla.²⁷⁴ Efter börens slut gingo vi åter upp till byns patron och blefvo sittande i ka'an till middagsmålet inhämtades på en stor bricka. Sällskapet hade under det vi sutit här småningom ökat sig så att det var ganska betydligt då vi satte oss omkring bordet och med fingren började gröpa i faten. Här var naturligtvis krus och trugningar och man nästan tvangs att äta för mycket. Dock den äkta enkla gästligheten har jag ännu ej funnit här. De tyckas här vara gästfria mer af fruktan för tadel än af sannt hjerta. Sedan vi ätit och druckit caffè aflägsnade sig somlige somlige lade sig der de suto att taga sig en lur och jag gick med Shekh Soleiman och en annan fellah fiġh ner till floden och simmade der. Vi suto sedan i skuggan af ett uselt skjul vid en Sakijeh och åto råa gurkor och betraktade den väldige floden, på hvilken nu färdades ovanligt mycket små fartyg. Vi gingo sedan åter upp, höllo vår 'aşr bön i mosken och jag gick derefter ensam hem emedan Shekh Ali gått förrut. Sedan jag kommit hem hade jag åtskilliga besök af sjuke bland andre af Shekh Soleimans unga hustru som frågade om en hennes sjuke son. Hon var en särdeles nätt quinna och hon lär ha märkt att jag betraktade; hvarföre hon särdeles flitigt slängde på sin slöja och flera gånger lät mig se hela sitt ansigte och hvarföre skulle quinnorna här ock ej coquettera? ehuru de ej hållas just bättre än hundar. På aftonen blefvo vi afhämtade af en af byns äldste att äta quällsward [hos] honom. Sedan vi på hans vackra höga Mastabe väntat från Maghrib ända till Esha och hållit vår esha bön ✕ hämtades slutligen maten fram och vi åto nu såsom i går hos Abo Mosa i kolmörker. Så snart jag fått maten i mig gick jag hem följd [av] shekh Alis systerson Ahmad, som sedan jag laggt mig blef ännu länge sittande vid min

bädd och prata och plåga mig med att jag skulle bli här hos dem gifta mig här och så och skörda som de andra. Det var ej utan att jag ledsnade på hans prat men jag svarade just ej med annat än naşib, hvarmed oftast och lättast slipper ur mången klämma.

☞ *Juli 13.* Sedan vi druckit caffe och läst litet och haft åtskil-
liga besök kom Sejid Moħammad och hade oss ut till sig. Det var helt bittida på dagen och vi blefvo sittande på hans gård i starkt dam af lin, som tvänne karlar höllo på att häckla. Detta gjorde man med en sorts breda trädknifvar, hvars blad voro ganska breda i synnerhet upptill. Man tog en knippa lin i handen och slog den på båda ändar tills den var alldeles fri från blå. Sättet var öfverhufvud behändigt och karlarne förrättade sitt arbete med den lätthet och flinkhet man i allmänhet finner här i alla göromål. Vi blefvo sittande här hela förmiddagen i väntan på middagen i sällskap med några andra. Jag hade alldeles förfärligt tråkigt af den långa väntan och uttröttad af det oafbrutna sittandet på fötter. Åtskillige sjuke kommo äfven hit och besvarade mig i bland andra ett folk med ett tre års gammalt barn som ej ännu kunde gå eller tala. Han förekom mig ha engelska sjukan.²⁷⁵ Hans föräldrar hade bränt honom med glödande järn på ryggraden och i hufvudet. Detta är i allmänhet ett bot som särdeles mycket nyttjas här och ofta har jag sett på Kairos gator eller caffan folk stå och bränna sig sjelfva med glödgade spikar eller andra järnbitar. Sedan vi alla blifvit uttråkade här efter omkring tre timmars väntan, hvarunder jag dock tagit mig en god lur och vår värd nästan hela tiden lämnat oss ensamme och gått ut, hämtade man slutligen maten fram och ett dugtigt mål gjordes, hvarefter vi genast begåfvo oss hem och sofva. Jag plågades förfärligt af flugor och den heta instängda luften i min kamurka så att jag just ingen ro fick utan steg upp och gick till närbelägna trädplanterade sakijeh och såg med särdeles nöje på de särskilda hjordan af får och åsnor och Kameler som hämtades hit att vattnas. Det var ej utan att jag tyckte mig lefva i Josephs och gamla Testamentets tid. Jag kom tillbaka korrt efter 'aşr och gick öfver battikh och bamia fält, som vattnades från sakijan. Det var hela dagen en förfärlig hetta men jag tyckte mig ej lida alltför mycket deraf och ingalunda mer än hemfolket här. Sedan jag kommit hem blefvo vi åter vid Maghrib afhämtade af Sejid Mohammad till honom att äta quällsvard och fingo åter sitta der och vänta länge förr än maten hämtades fram. Vi

hade besök i dag af en blind fiḳih från byn Ashmom som äfven åt här och till bragte natten hos oss. Han hade litet tycke af vår Hacklin och hade en viss gemen min i sitt ansigte. Han vakade största delen af natten och reciterande Koran och tycktes vara en stor skrymtare. ✎

☞ *Juli 14.* Vi hade på morgonen här åtskilliga rättegångsfrågor mellan hustrur och män i synnerhet en som roade mig särdeles mellan en af byns betydligare män och hans hustru, som han hade agat med stryk. Hon kom hit springandes på morgonen medan shekh Ali och jag suto inne i min kamurka och studerade och ropade fi 'ardek fi 'ardek och berättade huru hennes man slagit henne. Han skickades efter hit och infan sig om [en] stund. Här voro äfven några andra tillstädes och saken började afhandlas. Mannen kallade sig sjelf bedawi och är af beduin ursprung ehuru hans föräldrar redan varit bosatte här i byn. Han var en något kort man med ett tunnt i rödt stötande skägg börjande litet att gråna; särdeles liflig och höflig och ofta rytande; tog ofta shekh Ali i skägget och svor dervid såsom han svor vid sitt och kallade skam och vanära ner öfver det om han ej talade sanning. Uppmanade oss oftare än vanligt att välsigna profeten och begagnade sjelf ofta eden billahilazim upprepad tre gånger hvarvid han tog shekh Ali i hand. Hade i allmänhet ett outtömligt förråd på eder och försäkringar långt flere tror jag än Tyskarnes och våra kötteder. Sedan här länge grälats fann man för godt att afhöra några vittnen i saken. Saken gällde nämligen en äktenskaps ed bittalata. Han hade nämligen i en stund af häftighet sagt till sin gamla hustru, durrah, ty han hade tvänne, Inte motallaḳa, här stannat en moment i orden och korrt derpå tillagt wabittalateh.²⁷⁶ Härvid voro åtskilliga personer närvarande och de skulle nu höras som vittnen. Han gick bort men kom längre fram på förmiddagen tillbaka och hämtade oss till sitt hus, der nu åter ett långt gräl såsom förrut hemma hos oss börjades mellan honom och hans durra. Vittnen kommo slutligen tillstädes och hördes och till min stora förundran föll äktenskaps skilnaden ej på honom, ehuru han sjelf förklarade att han yttrat den med full afsigt och ordet bittalateh i dess fulla mening. Men det korta uppehåll han gjort deremellan och de föregående orden gjorde att de ej gällde. Han var nämligen Shafi' men uti Ḥanafi och Maliki secten²⁷⁷ skulle han ej blifvit frikänd. Nu återtog han sin hustru med ord förestafvade af Shekh Ali och upprepade af honom hvarunder allt de höllo hvarandra

i hand. Sedan hämtades middagen fram som jag åtminstone förtärde med särdeles god smak. Värden trugade mycket och oftast med barsk [min] ungefärligen som vår Sjöström då någon uppvaktare krusar att sätta sig. Det var öfverhufvud kanske den förste man här som jag tyckte mig hjertligt kunna skratta öfver. Sedan vi kommit hem derifrån tog jag min bössa och min lilla väska och begaf [mig] i den stekande middagssolen ner till Nilen, passerade på vägen ۛ en nästan förfallen by Ronamijeh och den började men ej fullkomnade trädgården eller parken af Ahmad Pasha eṭṭahir och gick ner till floden och simmade och mojade mig rätt i det halfljumma vattnet. På återvägen vandrade jag genom alleerna, som man nu tror jag håller på att hugga ner, sköt ḥodeir och tvänne abo girdan af hvilka sistnämnda det fanns här alldeles till otal. Gjorde långa vandringar öfver fälten och kom tillbaka till Ronamijeh starkt plågad af törst, satte mig der jämnte en man i skuggan af en vägg och drack och pratade med honom och andre, som samlades omkring oss. Vandrade sedan öfver ett battikh fält och åt en battikha för att släcka min allt fortfarande starka törst och kom slutligen hem ganska trött närmare Maghrib. Här hade jag besök af en turk som bosatt sig här i byn och som var plågad [av] allehanda möjliga sorts krämpor till största delen kanske inbillade. Han satt en lång stund och rådgjorde mig och jag skulle säkert blifvit alldeles utledsen på honom om han [inte] för öfrigt varit en särdeles hygglig och präktig man. Vi åto hemma i afton och lade oss genast efter Esha och jag sof särdeles väl.

☞ *Juli 15.* Suto hemma mest hela dagen och fingo största delen deraf vara i fred för besökande. Jag sof mest hela förmiddagen och så äfven eftermiddagen ända till ʿaṣr hvarefter jag gick till vår Sakijeh och satte en stund der med en gammal Sherif.

☞ *Juli 16.* Åto bittida frukost hemma, hvarefter jag företog mig en vandring till floden: passerade Mosken i Kawadi och satt der en stund och pratade med Shekh Soleiman och några sjuka som rådgjorde mig; bland andra en gammal omkring 60 årig gubbe som tycktes ha föga quar af sina lungor och magen alldeles hopkrumpen i en båge. När han andades rördes blott magmusklerne och bröstet var orörligt. Han var ömtålig för hvarje tryckning på bröstet i synnerhet på högra lungans öfra och nedra lob och vid

starkare tryckning på den nedra loben uppstego långa och häftiga rapningar. Vid auscultationen hörde jag föga respirations ljud och ett ihåligt klangljud då han talade. Det var öfverhufvud tycktes mig ett intressant fall och jag rådde honom bege sig till hospitalet i Kairo. Men härpå svarade han att läkarne der voro kristne och han Moslim och att de om de sågo sig ur stånd att kurera honom skulle ge honom något gift som snart skulle göra slut på honom sedan skära upp honom och se hvar hans sjukdom satt för att framdeles i slikt fall veta råd. Han försäkrade att så händt. Också beskref han sig i en dröm ha sett trenne mubarikin som sagt honom att hvar i sin tur höllo vakt κ öfver honom etc. etc. Shekh Soleiman följde mig efter en stunds väntan ner till floden; stannade en stund på ett battikh fält och åto en battikha, vadade öfver en smal gren af floden till en holme, som till största delen upptogs af ett sandfält, men på hvars östra kant var ett battikh fält. Vi simmade i floden och satte oss sedan [med] en gammal gubbe som var vaktare här och åto tvänne battikh som alldeles spännde min mage och dock ville de truga mig att äta mera. Såsom alltför godt och välvilligt trugande folk äro menskorne ock här tråkige. Vi vandrade i middagshettan tillbaka och kommo trötte fram till mosken, der jag satt en stund och hvilade mig och drack vatten. Där var fullt af fattigt folk, som lågo och såfvo. Jag satt dock ej länge förr än jag steg upp och begaf mig på väg hem i den hetaste eftermiddagssol och kom hem ej så trött som fastmera plågad i mina fötter som de fördömda nya skorna på nytt börja skafva. Genast jag kom hem lade jag mig att ta en lur i min lilla stuga, men fick ingen ro för de snåla och näsvisa flugorna. Vid 'aşr kom hit folk som suto en stund. Sedan de gått och vi gjort vår Maghrib bön begåfvo vi oss till en af byns förnämste dit vi voro inviterade till quällsvard. Vi blefvo uppförde i en stor ka'ah som egentligen var för husets quinnor, men nu upp-läts oss till vår måltid. Väggarne voro brokigt målade hvita och röda i rutor och som vanligt inga täcken till möbler eller sängar, blott på ena sidan en lång halm matta utbredd och på den i ena hörnet af rummet närmast dörrn en seggade och en dyna på hvilken Shekh Ali och jag lutade oss. En särdeles lux i afton att vi hade upplysning af en lampa, som dock spridde blott ett ganska matt och svagt sken. Quälls varden bestod af de här oföränderligt brukade rätterne en stekt gås, ris, bamia och lobia och var öfverhufvud god.

☞ *Juli 17.* Sedan jag på morgonen bittida efter caffet gjort ett litet mål af mjölk och bröd begaf jag mig med Shekh Alis syster son Ahmad på en åsna ut till marknaden i en närbelägen by Shamon. Det blåste en mild frisk nord Väst vind som hämtade från fälten och de hvetehögar man nu håller på att tröska en särdeles ljuf och lifvande doft. Vi passerade mest hela vägen längs tera´ eller den låga usla canal som leder upp vatten öfver fälten vid Nilens nu snart instundande svämning.²⁷⁸ Den är högst usel och försummad och ändå och ehuru årets hela gröda beror deraf nödgas folket här med våld att helst litet gräfva och ✎ hjälpa upp den. Passerade på afstånd en liten by Durra och längre fram en betydligare och ganska vacker by Talie med en ansenlig Moske och Minaret. Här tycktes vara ovanligt mycket planteringar och sewaki och vann öfverhufvud särdeles vid jämnförelsen med de byar jag härtills sett i Nildalen. Den var belägen ungefär på hälften af vår väg. Utan uppehåll fortsatte vi färden dels på brädden af tera´ dels in uti den och framkommo efter omkring två timmars mig tröttande åsne ridt till Shamon. Det är äfven en af de betydligare byarne här och plats för en marknad soḵ som hålles här alla onsdagar. Den är belägen i sluttningen af en sandhöjd eller kanske rättare grus hög, på hvilken jag genast uppsteg och njöt af den härliga utsigten öfver Nildalen och de den åt alla håll dominerande Pyramiderna. De förnämsta artiklar, som här voro till salo tycktes vara kreatur, får, kor och i synnerhet kameler och åsnor. Jag har här fattat ett särdeles tycke för kameler så klumpsiga och fula de först förekommo mig; de förekomma mig särdeles kyska och blygsamma djur. För öfrigt oändligt mycket battikh och meloner och grönsaker. Åt här första gången i år vindrufvor. ´Aṭṭarer med kryddor och allehanda småsaker lärft och bomullstyggers säljare voro här äfven till ganska stort tal för köpande quinnor och flickor, som åter å sin sida utbjödo ṭakijer. I byn fanns för öfrigt handelsbodor och slagtare och caffen, i ett af hvilka jag drack ett särdeles och alldeles ovanligt godt caffe. Rörelsen var ej särdeles stor, dock ej obetydlig och tyckte jag mig kunna uppskatta massan till omkring 400 personer. De bekante jag här träffade från vår by klagade öfver att i dag var ringa rörelse. Jag vandrade några hvarf i staden och tyckte den vara byggd i samma smak som vår by af obrända tegelsten. En vacker och stor Moske fanns här och åtskilliga 4 à 5 ḵubbor för Shekher. Ehuru här intet spirituosum förtärdes och inga druckne sågos var väsendet och sorlet dock ingalunda mindre än på våra marknader. Man ser folket här i allmänhet

nästan alldrig slåss men de förstå att bruka tungan desto bättre och deras vrede bryter ut i skrik och hojt, högst sällan i slag och i det fall äro äfven slagen blott matta och usla och å andra sidan äfven högst matt värjade. Jag köpte allehanda småsaker för att ej komma tom hänt hem från marknaden. Satte mig i skuggan af några träd och åt en battikha väntande på Ahmad som hade ännu små bestyr. Korrt före middagen begåfvo vi oss på återväg i en starkt stekande sol och tjockt dam som uppsteg efter det hemfarande marknadsfolket och som af med vinden fördes med oss och plågade mig svårligen. Vi kommo i sällskap med tvänne andre åsneridaren från vår by och gumpade hemåt under samtal. Vi hunno fram korrt efter ¼ middagen höljde i dam och smuts och brände af solen. Man hade på förmiddagen under min frånvaro skickat åtskilliga bud från en granngård tillhörande den nu afledne turkiske Kashifens enka för att komma dit och se på hennes sjuka dotters ögon. Sedan jag således tvätt och skodt mig begaf jag mig dit med Shekh Ali. Vi blefvo emottagne på Mastaban i portgången, suto der och åto frukt och sedan ett dugtigt middagsmål af de vanliga rätterna och drucko ett ypperligt caffe. Allt tycktes här i huset vara rikt och godt och dess ägarinna välmående i goda omständigheter. Sedan vi sålunda blifvit väl plågade blef jag anmodad att med shekh Soleiman stiga upp i Harim.²⁷⁹ Gårdens ägarinna nämligen är hans faster. Vi gingo upp öfver en snygg vacker innan gård och togos emot en trappa upp i en stor ka'ah af trenne fruntimmer, husets värdinna som beslöjade sitt ansigte särdeles väl, hennes dotter den ifrågavarande sjuka och shekh Soleimans hustru. Här är braf med att inga complimenters finnas i synnerhet för fruntimmer; man inträder utan att ens helsa eller högst säger man Salamat eller något annat dylikt. På mattan, der de suto var lämnad plats mellan modren och dotren och jag intog den genast utan krus, satte mig och började titta i flickans ögon. Hon afslöjade sig helt och hållet och visade sitt utomordentligt vackra ansigte med en ljus skär hy nästan såsom hos oss, och mellan den framtills öppna 'antarin sken hennes hvita framknoppande bröst. Hon var just mellan mogen och omogen kanske omkring 15 år och en högst retande varelse så mycket mera så för mig som på så lång tid ej sett någon vacker flicka. Jag betraktade hennes vackra svarta, men nu af conjunctivitis fördunklade ögon,²⁸⁰ men kunde ej hålla mig kasta kärliga ögon öfver andra hennes behag. Hon var verkligen tycktes mig mera nordisk en flammande sydlandska. Jag kände hennes puls och den var alldeles förfärligt agiterad,

sprittande, troligen af den för henne alldeles ovana närheten till en främmande karl. Sedan jag var färdig med henne och pratat ut om medicin etc. framkom en annan något äldre flicka dock ännu i första blomningen med ett särdeles skälmskt och piquant ansigte och en mullig frodig kropp. Hon hade äfven det ena öga litet fördunkladt och jag fick derföre se henne obeslöjad. Skada att hon var litet dock alldeles obetydligt märkt med små kopparr. Hon var för öfrigt vacker med ett helt \sphericalangle annat uttryck än hennes syster fullkomligen österländsk. Jag fann mig särdeles roligt här uppe i Harimen och försökte göra mitt besök så långt som möjligt. För öfrigt fann jag quinnorna här i tal och åtbörder ungefär de samma som hos [oss] med dock kanske mindre coquetteri. Hvarmed quinnorna här ha ett ypperligt tillfälle att coquettera är deras slöja, som de allt efter behag kunna vrida och slänga så att de visa blott antingen ena ögat eller mer eller mindre eller hela ansigtet. Det föll mig litet in att alltsammans var en liten anläggning af Shekh Soleiman, som hela tiden gått på alfvarer ihop med mig att bosätta mig här i byn, gifta mig här och lefva och dö med dem. De begagnade sålunda kanske tillfället att låta mig se tvänne gifta döttrar. Sedan vi sutit här uppe kanske närmare en timma gingo vi ner jämnte värdinnan, som kom och hälsade på Shekh Ali, till hvilken hon fordom efter hennes mans död haft godt tycke, stannade stående nedanför Mastaban och pratade med honom om ett mål som hon hade och skickade oss sedan hon åter gått upp caffè. Vi drucko det och gingo sedan bort en stund efter 'aşr. Sedan vi kommit hem och hvilat oss en stund kom hit en man som jag lät åder och en annan, som jag gaf ett recept för sjuka ögon. Aftonen tillbragte vi hemma oroad blott af några i en rättegångssak tvistande män, som slutade vid Esha.

 Juli 18. Gick på förmiddagen ut till vår Saķijeh och satt der en stund och svalkade mig. Medan jag satt kom en gammal man med en åsna. Jag gaf mig i samtal med honom och fann jag honom så godt som alldeles blind genom en gammal trichiasis. Han sade sig ej se vägen och hvart han gick utan var det hans åsna som ledde och förde honom. Jag bad honom hyra mig sin åsna ner till floden och låfvade vid återkomsten hämta honom den tillbaka i hans gård. Med den vanliga Arabiska misstänksamheten svarade han sig ingen säkerhet ha att jag skulle komma tillbaka med den och kanske skulle jag ta den och bege mig på den till Kairo. Slutligen kommo

vi öfverens att han sjelf skulle följa med mig. Vi begåfvo oss sålunda på väg jag på åsnan och han lunkande efter. Han var en högst rolig gubbe och vägen gick fort under samtal med honom och i den ljufva NW vind som blåste oss svalka öfver fälten. Fram 3/4 komne till floden tog jag mig ett godt bad i den och när jag kom upp satte vi oss under ett träd och gjorde oss ett god mål på några bröd och en stor präktig battikha, som vi köpte af några på stranden vid ett vanligt landnings ställe sittande quinnor. Vi begåfvo oss så hem i middagshettan till som det tycktes stort besvär och plåga för min gamle gubbe som gjort ett just dugtigt mål på den väderdrifvande battikhan och nu lunkade efter åsnan hela vägen och fes. Jag kunde ej hålla mig att ibland skynda på åsnan och låta gubben springa. Då jag kom hem tog jag mig en lur till 1/2; hvarefter jag åter begaf mig till vår Sakijeh och satt der och svalkade. Medan jag satt der kom en af byns Shekher och vattnade sina kameler. Han tog mig med sig till ett invidliggande lökland, der folket höllo på att ta upp lök. Jag satt der en stund med honom i solhettan och gick sedan. Här afhandlades ett mål mellan en gammal svärmor och hennes måg, som slagit sin hustru, gummans dotter. Gumman var särdeles vig i tungan som öfverhufvud allt folk här och liflig i sina rörelser med händerna. Korrt efter Maghrib kom en af byns shekher och tog oss med sig till sitt hus, der vi på ett tak åto quällsvard.

☞ *Juli 19.* Gjorde på förmiddagen just ingenting; tog mig blott en dugtig lur och satt på vår Mastaba och pratade med gamle Mustapha. När Selamen hördes begåfvo vi oss med Shekh Ali till Mosken härstädes för att hålla vår fredagsbön. Det var ett högst uselt håll sämre än den sämsta lada hos oss, med hvasstak som höll på att falla sönder och hängde i långa stråner. Golfvet belaggt med söndriga halm mattor var fullt med stoft och dam och fogellort. Af alla kyrkor Moskeer och bönehus, som jag sett, har jag sett intet sämre än detta och vittnar ej just särdeles väl om byns folk. Efter bönen, som jag tyckte mig nu förrätta utan fel och fruktan, blefvo vi uppkallade till en af byns äldste, suto der en stund och åto battikha men då ingenting annat kom fram och vi af värden blefvo inviterade att göra som han och lägga oss till en middagslur, begaf jag mig bort. Så snart jag kommit hem och kastat af mig gibben gick jag åter ut för att få tag på min gamle åsnedrifvare för att föra mig ner till floden. På vägen kom emot mig shekh Ali som äfven ledsnat

hos gubben der vi voro och hade mig med pock och tvång tillbaka till vårt hus, der vi åto litet. Jag skickade sedan att höra efter min gamle åsnedrivare för att föra mig ner till floden men han var ej hemma. Jag beslöt således att slå simning och floden ur hågen ✕ för i dag och blef hemma sittande. Vi hade ej sutit länge så kom Sejid Mohammads lille son Ibrahim och bjöd oss tillbaka till gården, som vi nyss lämnat. Vi hade sutit en liten stund uppe i ka'an jag betraktande de klumpsiga och fula målade ziraterna af nil fartyg, minareter, brinnande lampor och cirklar nästan alla i röd och grön färg, så dukades bordet upp åt oss på den vanliga runda halm mattan och vi började gröpa i faten, ehuru ej med särdeles stor appetit å min sida. Sedan vi ätit och druckit ett särdeles godt caffe begåfvo vi oss hem. Jag gick till vår Sakijeh och roade mig åter att betrakta boskapen, som vattnades och den klart nedgående solen med en viss längtan efter våra ljufva nordiska julinätter.

☞ *Juli 20.* Gick på morgonen med Shekh Ali till den för några dagar sedan från Kairo hitkomne shekh Ḥariri. Hans hus här är ett af de största och vackraste och vi blefvo der emottagna på en mastaba på gården, på hvilken för oss utbreddes tvänne Seggader. Sedan vi sutit der en stund och blifvit serverade med caffe kom shekhen sjelf ner. Vi hade nämligen kommit något bittida, så att han ännu ej hunnit väl upp och ajustera sig. Vi suto ännu en stund här med honom, hvarunder han frågade mig om mitt land etc. Vi blefvo sedan bjudne att stiga upp en trappa och sätta oss i en fasha, der samma mattor utbreddes för oss. Shekhen började läsa för oss ur en liten bok en tefsir på soran waḍḍoḥa;²⁸¹ men som skriften var persisk och något svårläst gaf han boken åt Shekh Ali, som läste förklaringen till slut. Den räckte tämmeligen länge och var tråkig. Shekhen, som är en son till den förre Muftin i Ḥanafi secten i Kairo, började nu tala om sina öden, om hat och förföljelse han lidit i verlden etc. Han hade haft sjelf drömmar och andra om honom, han hade rådfrågat raml och mendel²⁸² och alla hade låfvat honom kommande storhet och höghet; men när han jämnförde sin nu varande ställning i verlden med hvad alla dessa låfvat honom visste han ej hvad han skulle tänka. Han tycktes mig sjuk och högst ynklig i sin själ, med stora tankar om sig sjelf och liksom en utvald af Herren till stora värf och hög plats. Han som alla skrymtare och uslingar, så här som hos oss bar beständigt Herrens namn på tungan och var alltid färdig med en bön eller en suck till honom, men tror

jag bar honom föga i hjertat. ✎ Han är för öfrigt en man af förmögenhet med slafvar och quinnor till stort tal. Shekh Ali var hans ödmjukaste ja bror. Vi åto hos honom en dugtig frukost på ungefär middförmiddagen, drucko ännu caffè och begåfvo oss bort nedföljde af honom, som begaf sig i sitt harim för att sofva, sägande att nu just vore tiden för hans sömn ty om natten fick han ingen blund i sina [ögon.] Stackare! Sedan jag kommit hem och väntat en stund till eftermiddagen tog jag min gamle åsnedrivvare Abo Salim och begaf mig ner till Nilen, der jag simmade först tvänne gånger efter hvarandra och sedan tog mig en lur på min lebbade som jag tagit med mig och nu bredde ut under de stora accacia träden. Sedan simmade jag ännu en gång och kom hem mellan 'Aşr och Maghrib. På vägen ner blef jag vid Ronamijeh anhållen af några byns raske gossar och affordrad 10 fadda ej utan det här vanliga pock. Jag pockade tillbaka och gaf dem ingenting, slog till en med den lilla käpp jag hade i hand för att jaga på åsnan, men han böjde sig undan slaget. Det var ej utan att jag förargades mig; men det är här så vanligt och jag lär nog ofta komma att mötas med sådant folk i Arabien. Hemkommen suto här åtskillige sjuklingar som väntade mig. En lät jag åder på. Han var särdeles rädd och ville ej tordas. Men då jag gick bort och stack min Lanzett in kom han tillbaka och postjalusja förfärligt. Åto quällsvard hemma.

☞ *Juli 21.* Blefvo utkallade på morgonen bittida att dricka caffè och jag att skjuta ett par fåglar, som hvarje morgon skulle pläga komma och sätta sig här i några trän. Jag begaf mig ut med min bössa och fann ingenting annat än kråkor och dufvor och lossade ej mina skott. Sedan gick jag hem och låg hela förmiddagen och vräkte mig på mastaban och pratade med Mustapha och den andre hans gamle vän och slägtning. Till middag blefvo vi utbudne till f.d. Kashifens hus och det var ej utan att jag fägnade mig med hoppet att få se mina tvänne vackra flickor. Men det slog fel. Vi blefvo emottagne på Mastaban i portgången der redan före oss sällskap af 5 personer hade lägrat sig. Bland dem en man som tycktes ✎ i Alexandria mycket varit hos Europeer. Han talade om allehanda deras bruk och hade funnit att deras lefnadssätt och institutioner voro i tvär motsats mot Orientens. Han såsom mycket annat folk här prisade Frangerne mycket, deras redlighet och andra goda egenskaper. Den tid måste ock snart vara inne då Frangernes öfverlägsenhet uti allt blir erkänd här, om ock religions hatet

behöfver sekler kanske för att mildras. Det vanliga samtalsämnet om mitt land kom naturligtvis upp och det hette nu att der ingen natt alls var. Jag satt mest tyst och lät som vanligt Shekh Ali berätta derom efter godtycke. Slutligen kom måltiden fram som var ymnig och god och skedde den äfven all ära. Tvärt emot hvad jag hemma föreställt mig om Arabernes måttlighet har jag här öfverhufvud funnit [dem] tämmeligen glupske och svage för kräslighet. Men det är ock blott i mat och quinnor och caffe som de öfverflöda. Som det ej vore nog!! Efter måltiden afhandlades ett mål mellan en gammal man och hans svärson. Gubben tycktes vara utom ordentligt gammal, darrade i alla lemmar och hela sin kropp af ålderdomssvagheter, kanske nu äfven till någon del af vrede, så att då han tog emot en pipa för att röka han spillde ut allt som var istoppadt. Han blossade som oftast upp af vrede steg upp från sin [plats] i sjelfva portgångens tröskel och stapplade darrande i alla leder och vacklande fram till mastaban och förde sin sak med hög och förifrad stämma under häftiga rörelser med sina darrande händer. Mig som satt på sidan om honom förekom hans solbrända ansigte alldeles svart och fann jag öfverhufvud särdeles intresse såsom äfven en viss hämskhet i att betrakta vreden och öfvervilningen hos en man som stod så nära grafvens brädd. Jag kunde ej nu såsom vanligt vid dylika fall skratta och nedrigt förekom mig det tvugna skratt jag såg på Shekh Alis läppar då han för en sak förebråddes af gubben. Jag lämnade slutligen sällskapet och gick ensam bort, tog min gamle Abo Salim och begaf mig ner till floden, der jag dels i den dels på dess strand under träden tillbragte eftermiddagen till någon timma före Maghrib, då jag kom hem och drack caffe ensam. Shekh Ali var ej hemma men kom snart, vi åto ensamme vår quällsvard och lade oss omedelbart efter Esha. ❧

🐦 *Juli 22.* Gick på morgonen till vår Sakijeh skjöt en kråka åt by Shekhen att hänga upp på sitt battikh fält. När jag kom hem blef jag efterskickad till Ahmad Effendi der jag träffade ett stort sällskap på mastaban på utgården, bland andre äfven Abo Jusuf från Kawadi, som sade att en af hans vänners tjenare i en närbelägen by blifvit skjuten, men lefde ännu och bad mig fara dit och ta ut den. Han låfte skicka mig ett ök vid middagen i fall de tvänne läkarne han skickat dit förrut ej än fått ut kulan. Men då intet bud kom till mig begaf jag mig vid 'aşr ner till floden med min åsnedrifvare, nu på ett annat ställe vid caffet nedan för Kawadi och satte mig sedan jag simmat

på stranden och drack caffe och betraktade med särdeles nöje båtarne, som i stor mängd färdades derpå fram. Då jag gick tittade jag på kaffekarlen, som höll på att bereda hashish. Den var finstött och invecklad i papper i flera böjningar. Han brände pappret först på kåleld och stampade det sedan. Begaf mig hem närmare Maghrib och tillbragte aftonen ensam med shekh Ali och lade mig bittida. Hvad den skjutne karlen beträffar, fick jag sen höra att han blott fått sig en liten rispa och ingen kula träffat honom.

☞ *Juli 23.* Vandrade omkring och skjöt en örn för byshekhens dufslag. Satt med honom vid Sakijeh och blef inviterad att der äta quällsvard med honom. Han håller på att fasta nu i början på Regeb²⁸³ och förtär ingenting så länge solen är uppe. Jag tog mig äfven här ett kallt bad i fiskijeh. Vandrade för öfrigt omkring och bestyrde om åsnor för vår resa till Tanta och förargade mig öfver shekh Ali som allt ville uppskjuta den från stund till stund. Hade mera tråkigt för öfrigt hela dagen.

☞ *Juli 24.* Stego upp vid fagr och gjorde vår bön, hvarefter jag började packa min kappsäck och ställa allt i ordning till resan. Sedan vi voro färdige fingo vi ännu länge vänta på vår åsnedrivare förr än han kom med våra åsnor. Han kom dock slutligen och vi begåfvo oss å väg. Vi passerade Talie och Ashmon ridande oupphörligen förbi stora hjordar af boskap hufvudsakligen Kameler, som Maghrabi och Beduin Araber förde till torget i Ashmon för att säljas och troligen om de ej lyckades der sedan till Tanta. Genast efter Ashmon blef jag trött af ritten på den svårridne och dåligt besadlade åsnan, steg af och vandrade till fots omkring en half timma med bara fötter. Jag kände under vandringen ingenting och tyckte mig kunna så spatsera huru länge mig behagade. Men då jag sedan satt upp och ridit en stund och sedan åter steg af kände jag mina fötter svullna och hälarne så ömma att jag ej kunde stiga på dem. Jag fann mig i särdeles svår ställning kunde hvarken gå väl eller rida men af solen och hettan led jag just ingenting, ehuru Shekh Ali måste binda duk för sina ögon för att hindra solen. Vi passerade förbi en by Samadom och åtskilliga andra hvars namn jag ej lade på minnet de voro alla liksom stöpta i samma form alla ✎ byggda af den här oföränderligt brukade obrända tegelsten. Fälten lågo nu nästan öfverallt i träde och man var sysselsatt att släpa på dem spillning, som dock ej här

bestod af dynga utan af grus af gamla hus etc. Här och der såg man ett tobaks fält men mest battikh och 'agor fält lobia och melohija samt andra grönsaker. Vägen gick nästan oföränderligt längs tera' eller kanalerna som leda vattnet ur floden öfver fälten. Det är bedröfligt att se huru dåligt de äro underhållna ehuru årets hela gröda helt och hållet beror derpå. Och äfven så nödgas de med våld från Pashans sida att gräfva upp dem och hålla dem åtminstone så till pass i stånd. Der vägen gick in på fälten var jorden rämnad i stora sprickor och tycktes liksom gapa efter Nilens öfversvämning. Hvar helst vi tågade fram fanns ingen skugga alls och utan det minsta skygd voro vi utsatte för middagssolens hetta. Trän finnas här öfverhufvud föga blott vid hvarje by omkring någon Sakijeh eller annors möjligen någon trädgård. Nu har man äfven till stor del nedhuggit palm träden, sedan Bashan satte 60 faddas firde på hvar träd.²⁸⁴ Utsigten är öfverhufvud enahanda, men vacker begränsad åt vester af de långa sandbergen och öknarne som sträcka sig inåt Afrika och i fonden af dem de väldiga Gize Pyramiderna. För öfrigt åt alla håll den fruktbara Nildalen, som liknar ett haf med byar och deras småa trädlundar som öar. Hvarje by eller åtminstone de flesta stå [på] någon liten upphöjning, ej berg utan någon sorts jordshöjd som jag ej kan förstå huru den uppstått.²⁸⁵ Kanske äro de quarlefvor af hus och sophögar från de äldsta urminnes tider. Floden synes öfverhufvud ej; dess stränder äro höga öfver dess yta och i full jämn höjd med det öfriga landet, så att man måste vara nästan på dess brädd för att se dess vatten. Få byar äro byggda vid dess strand, de flesta högre upp i dalen. Orsaken dertill inser jag ej. Vägen var öfver hufvud väl befaren ehuru ännu ej någon trängsel, såsom man sade att det i morgon och öfvermorgon skulle bli. Vi kommo middagstiden fram till Menof, sedan vi visst öfver en timmas tid sett och ridit på den. Den är af Nildalens största och betydligaste städer eller byar balad kursi d.v.s. säte för kaði och kashif och derjämte äfven balad bender d.v.s. här finnes torg och handel. Dess läge behagade mig i synnerhet på afstånd, ovanligt mycket planteringar och träd sågos rundt omkring och äfven ett telescop. Den ligger på en tämmeligen stor höjd under hvilken flyter en kanal af Nilen med tämmeligen brunt och tämmeligen smutsigt vatten. Vid dess strand stod en stor nästan oformlig byggnad med en jordvåning och en deruppå. Den var nu förfallen halft utan tak och här och der ramlade. Den hade tjenat till Cacern men stod nu obegagnad ꞑ och rucklig, som så många andra inrättningar af Pashan. Vi

satte öfver den smala och grunda kanalen på en färja och vandrade upp till staden och togo in hos en Shekh Alis släkting, lämnade våra åsnor och våra saker der och företogo oss en vandring in åt staden. Den var byggd i samma form och af samma material som hennes andra Nilsystrar med en betydlig soå med tak öfver. Vi rakade våra hufvuden här och drucko caffè och begapade en liten cavalcade turkar, som med trummor tarer och pipor begåfvo sig ut till beduin araber. Menof är för öfrigt bekant och berömd för sina vackra mattor som här förfärdigas af Şamar och kash, tvänne sorts rör eller säfväxter, som växa på berg. Sedan vi utträttat hvad vi hade att göra i staden återvände vi till vårt quarter och åto der en god frukost och hvilade oss litet dock utan att sofva. Någon timma efter middagen begåfvo vi oss åter på väg i värsta keşale och gumpade på åsnor. Jag bytte här åsna med Shekh Ali och fann någon liten ro på den nya emedan den var lastad med vår resäck som gjorde ritten litet bequämare. Vi passerade åtskilliga byar åter bland andra Sersshine(?) der en stor vacker palmlund var och andra trädplanteringar. Här sade vår åsnedrifvare att fordom under Pharaonernes tid varit Egypternas magazin.²⁸⁶ En gammal pelare syntes här ännu som tycktes vara en quarstod efter en Moske ehuru vår åsnedrifvare försäkrade den vara från aflägsnare tider och att man här ännu gräfdde upp skatter. Korrt före Maghrib passerade vi en by Tali som låg alldeles ovanligt högt på en jord vall utan berg. Vi började nu skynda vår ritt för att hinna vårt nattquarter. Satte öfver kanalen åter på en färja och hunno i halft mörker korrt före esha fram till byn Zurkan, der vi veko in hos en Shekh Alis vän, Shekh Ibrahim en lärd och studerad man. Vi emottogos särdeles vänligt och gästfritt uppe på ett tak eller fasha, som var fullt och stoft och halm och mycket skröp. Aftonen tillbragtes här under prat och bland annat underrättade oss Shekh Ibrahim att [berättelsen om] den fånge, som essejid Aħmad Elbedawin i år säges under en natt flyttat från hans fångenskap hos Druzerne hvare han smäktat under 16 års tid, till gum´ vid Tañta, var fullkomligen grundad ehuru folket i Kairo förklarade hela historien för lögn och en uppfinning af fången att väcka medlidande. Vi åto en god och dugtig quällsvard af många rätter gjorde vår wođo och våra böner, som Shekh Ali och jag försummat hela dagen. Jag förkortade dem dock till maghrib och esha bön blott, men Shekh Ali gjorde dem alla. Vi bredde så ut våra mattor och lade [oss] jag ej utan fruktan för scorpiöner och annan ohyra på ⚡ den plats jag valt mig i skröpets sedan jag först deri-

från drifvit undan en der såfvande get. När jag klädde af mig mina böxor takme fann jag mina ben från knäna alldeles brännda röda af solen och särdeles ömma. Jag hade nämligen lämnat dem bara och obetäckta under resan för att få litet färg på dem. Jag sof dock särdeles godt under hela natten, trött och utriden som jag var.

☞ *Juli 25.* Sedan vi druckit caffe och förrut gjort vår morgon bön begåfvo vi oss på väg, ehuru troget folket här och shekh Ibrahim gick ihop med oss att stanna här quar öfver denna dag. Han tycktes i allmänhet vara en särdeles god och välvillig man och jag fann mig väl hos honom. Han följde oss ett godt stycke på väg ner till kanalen som [vi] åter satte öfver på en färja. På vägen åto vi en battikha vid ett battikh fält och shekh Ibrahim gaf oss till vägkost en stor torta. Sedan vi skilt oss från honom satte vi oss upp på våra ök och fortsatte i morgonsvalkan vår väg. Vi passerade åter åtskilliga byar, som i allmänhet ju högre upp vi kommo tycktes vara vackrare och mera välmående med planteringar och trän. Här och der på ganska korrt håll af omkring ½ timmas väg voro små brunnar med öfverbyggdt hvalf och en liten stuga in vid alltid under ett eller flera trän, der man kunde släcka sin törst för 5 fadda eller ingenting. Folk var vanligtvis samladt häromkring och vägen i allmänhet hitåt mera trafikerad än framför. Vi hvilade en stund vid en källa under några träd och åto den battikh och den pannkaka Shekh Ibrahim gifvit oss. Kommo in i Tanta någon timma före middagen och sprungo litet af och an att söka oss quarter. Sedan vi betraktat några små usla kryphål stannade vi slutligen vid ett, en ghorfa i ett litet hus. Genast vi här inquarterat oss lade vi oss att sofva, jag alldeles afklädd mellan mina lakan. Sedan vi stigit upp närmare 'aşr gjorde vi såsom alla andre den alla hit anländande åliggande skyldigheten att besöka och göra zijaret hos Sejid. Vi trädde in i Mosken, som utan att vara af de största dock var ganska betydlig och tämmeligen full med folk icke allenast af sådane, som besökte Sejid och gjorde sina böner och läste surer ur Koran för honom, utan äfven af allehanda krämare, som utbredt i pelargångarne sina små saker till salu. Vi gingo först till Medan och fingo slutligen efter lång väntan plats i ett litet hus för att lösa våra byxor. Sedan vi gjort det gjorde vi vår wođo uti medan, hvars vatten var så smutsigt att jag ✎ omöjligt ej kunde förmå mig att vid mađmađeh sätta det i mund ehuru sedan på aftonen en våra karlar försäkrade mig att han druckit deraf ymnigt

och funnit det alldeles utomordentligt godt. Men hvad gör ej vantron! Medan är ovanligt stor kanske den största jag sett; rundt omkring var fullt med folk som förättade den vanliga tvagningen till bön och in uti var fullt af folk som alldeles nakna badade sig i den anseende dess vatten vara af ovanlig och välgörande kraft. Äfven quinnor sprungo här omkring på husen och tvättade sig i medan. Vi gjorde vår hittils försummade middagsbön och kort derpå vår 'asr bön i Mosken, inträdde sedan i maḳṣoran, satte oss der i en knut och läste hvar sin sura till Sejid.²⁸⁷ Jag begagnade dock mera tiden att titta omkring, runkande på hufvudet och kroppen och rörande mina läppar. Folket vandrade dels dels suto omkring maḳṣoran till stort [antal], kysste den och läste någon bön dervid såsom vanligt. Foḳaha var här till stor mängd; som för 5 faḍḍa läto leja sig att för den och den läsa jasin eller någon annan sura till Sejid. Derefter gjorde vi vår zijare hos Sejids khalifa eller rättare tabi' 'abdolāl²⁸⁸ som har sin maḳṣora nära invid Sejids. Sejids maksor var särdeles vacker ungefär såsom Hosseins i Kairo, men ḳobban var ansenligt högre här. Sedan vi sålunda fullbordat vår skyldighet begåfvo vi oss ut och gjorde slag. Staden var som alla dess syskon byggd af obrännad tegelsten åtminstone till största delen men litet i Kairos smak med fenster och genombrutit rutigt trädvärke. Den är näst Kairo den största jag här sett, kanske ungefär som Alexandria, ehuru ej i Alexandrias Europeiska smak. Nu var här oändeligen rikt på bodor och alla handelsartiklar och redan i dag stor trängsel på de trånga gatorna; men på andra tider skall staden ha ett helt annat utseende med tomma gator och ringa handel såsom hennes andra systrar. Caffen funnos här nu till det största otal så väl stora och som små utom de käringar och karlar, som nästan i hvarje hörn och hvarje knut stodo med sina pannor. Vi gingo dock snart hem i dag och satte oss i vår lilla kamurka, der stora stoftmoln blåste in genom det otäckta och glaslösa fönstret och taket hängde fullt af spindelväf och smuts. Jag lade mig ej utan räddsla för scorpioner och abo shabat; men hvad var att göra. Jag finner mig ej litet generad af min shekh, som till min ovilja och utan att jag vetterligen gifvit dertill någon anledning iklädt sig för mycket och till min stora afsmak nästan en tjenares ställning till mig, nu mera än i Baranijeh. ✎

☞ *Juli 26.* Gingo på morgonen bittida ut i morgonsvalkan passerade genom staden och drucko caffe och gingo ut på Norra sidan, der

på det stora öfverskådliga fältet tallösa tusendetals tält voro uppslagna och bebodda af de hit anlända grannarne. Hvar och en by och hvart och ett folk har sig sin plats anvist der de få uppslå sina tält och en främmande får alldrig der tränga sig in. Midt i detta otal af tält var upprest festens 'amod eller pelare utsirad med röda och gröna flaggor och på något afstånd der emellan tvänne andra mindre pelare. Nära intill den stora pelaren stod det stora vackra gröna i tre rum afdelade tältet af hakim elmolid. Längs sidan af denna sträckning flyter den lilla kanalen Ga'farijeh med sitt gråa nu af allehanda skräp uppfyllda vatten, hvare dock menskor och boskap badade sig med god smak. Vi spatserade här en stund af och an i trängseln, vände sedan om och begåfvo oss till den lilla stenbro, som leder öfver kanalen och invid hvilken de små Nilfartygen ligga. Här mötte vi en lång oafbruten rad af ankommande besökare, hufvudsakligen quinnor till största delen som suto i sina takhtrewaner eller andra simplare bärstolar och sadlar på sina herrars kameler. De voro utstyrda i sina grannaste kläder som det tycktes mig, med sina barn i sina knän eller vid sidan och med allt sitt pick och pack som kistor och grytor och skålar och annat för resan och för lifvet här nödigt. Framför dem och emellan kamelerne redo deras husbönder och andra byns unga män äfven som det tycktes mig i sina heldagskläder och ej utan en viss stolthet öfver den präktiga häst han bered eller öfver den stora tross i hvars spets han gick. Främst framför hela följet gingo pukorna fyra eller flera till antalet och piparna med sina små skrålande zummara, hvilken musik ackompanjerad dels af quinnornas sång eller deras underligt vibrerande drillande saghiret eller glädje och fröjde skrik gjorde en underlig om ock ej behaglig effect. Trängseln var förfärlig på den trånga bron af de ankommande och de dem mötande olastade kameler och folk och det dröjde kanske en quarttima förr än vi kunde komma öfver. Raden af de ankommande afbröts [inte] under hela dagen och hela natten, äfvensom de tvänne följande dagarne och till någon del äfven ännu den tredje otaliga stora skaror anlände. Utom musiken som föregick dem gingo äfven 4 till 6 eller flera stora vackra rödgröna fanor i deras spets ✎ allt efter den byn var välmående eller älskade ståt, som anlände. Härefter voro ock kamelerna utstyrda med än ståtligare än simplare sadlar och säten. Sedan vi länge gapat härpå och vandrat omkring återvände vi hem och vräkte oss litet tills middagen var nära, hvarefter vi åter gingo ut till en Moske af Sejid Marzoķ och intog vår plats der i den främsta

raden af folket, som voro församlade till fredagsbön. Mosken var alldeles full och öfverfull så man nödgades öppna en dörr till en madfan, som var invid och folk äfven der samlade sig och höllo bön ehuru framför Member och framför Imam. En bredvid oss sittande gammal man sade sig ha gått till Sejids Moske men att den varit så fullproppad att han der omöjligen kunnat finna någon plats. Imamens khotbe var ej något särdeles så mycket jag kunde förstå. Sedan han slutat den [gick] han ner från Member och gick in i Madfan och höll bön der framför församlingen, ehuru vägg skiljde honom från den. I anledning häraf uppstod sedan mellan honom och en lärd efter bödens slut en tvist. Under Gudstjensten hördes somlige högt ropa allah eller något annat uttryck af hänryckning. Dessa utrop voro högst vilda och det var ej utan att de ingåfvo mig fruktan och läto mig ana hvad följden skulle bli för mig af sådant folk, om de visste eller kunde gissa att jag var christen och trängt mig in ibland dem. Jag förrättade dock min bön som jag tyckte sjelf väl och utan fel eller rädsla och kom ut utan att något händt mig. Derefter steg jag upp på den höjd på Östra sidan af staden som begagnas till begravningsplats och betraktade den stora vidsträckta plats som ligger derunder och som utgör torget för boskap. Äfven här voro otaliga tält uppslagna och hvimmel af folk som bodde i dem eller annars voro här församlade för att handla. Allt hade här utseendet af en camperande rytteri trupp och erbjöd en för mig alldeles ny och utomordentligt intressant anblick. Här var äfven den så kallade mal'ab d.v.s. platsen för kapplöpningar till häst. De voro trenne, dock icke ombyggda med något skrank eller på annat sätt instängda, de bildades af två rader omkringstående åskådande folk. Kämparne voro Araber, mest, som det tycktes, af här kring boende beduin shekher eller åtminstone af beduin ursprung i nära led. De voro klädde som vanligt i sin svarta 'abajeh med vanligen röd koftan under, beväpnade med det här vanliga och nästan enda af landsfolket brukade vapen Nebot. Detta vapen, en slät något mer än en karlslängd långt stör, dels kastade i förbifarten sin motkämpe dels stötte de honom dermed och man sade ꝛ mig att man understundom gifvit dödsslag dermed. Understundom uppfångade den slagne Neboten i det den träffade honom. Här lyste arabens egentliga karakter som det tycktes mig rätt fram i deras välsadlade hästar och den ifver som de i allmänhet visade under leken, såsom i den otaliga skara åskådare, som trängde sig häromkring och i än högre än dofvare sorl gåfvo sitt bifall tillkänna. De pratade med

hvarandra om den och den kämpan, en kallades färäs som var den förnämste och beseprat de öfriga. Man sade hit skulle Pashan komma och kämpa eller helst se på, men han går och tittar i ter'an blott och ser på arbetet der. Här var i allmänhet en stark trängsel och soldater voro närvarande för att hålla ordning och hålla raden jämn. Det var ofta förskräckande att se de framstormande hästarne ibland med någon liten böjning liksom hota att störta in i folkhopen, eller den åt sidan flygande neboten. Dock hände ingen olycka så länge jag var närvarande. Ej allenast här omkring sjelfva löparbanorna stodo tjockt med folk äfven på den ofvanföre belägna höjden, der stadens begravningsplats är, var fullt med åskådare. Äfven erbjöd denna höjd i mitt tycke den intressantaste utsigt öfver marknaden. Jag steg ned derifrån och vandrade öfver torget för boskap. Här stodo i rader först hästarne och sedan kamelerne och här och der och öfverallt emellan dem åsnorna och hornboskapen. Kameler tyckte jag i synnerhet fanns här till stort tal. Men handeln tycktes verkligen såsom någre af vårt bysfolk sagt mig vara usel och utan lif. Dock var trängseln här stark. Jag vandrade rätt öfver till kanalen som går i öster och som nu låg full med fartyg följde dess strand ända till bron, der kanalen böjer sig åt Norr och gjorde en tur på fältet här, som egentligen är bestämdt för tält. Detta fält är Norr om staden och den egentliga platsen för alla tältande främlingar. På aftonen illuminerades här de trenne feststängerne 'amod och raketer kastades från Håkims tält, som ehuru ej utomordentliga dock fröjdade folket på det högsta. När jag på aftonen vandrade hem gick jag förbi hus, der glädje flickor inquarterat sig. Här var en förfärlig trängsel af lystigt folk som dels sjelfmant dels dragne af de grannt utstyrda Tärnorna inträdde i Veneris här öppna tempel.²⁸⁹ Här lades inga band på dem och den stränga tukt hvari de hållas i Kairo var här alldeles bruten. De stodo dagar och nätter i sina portgångar och vinkade och drogo gossarne in med henna färgade finger och kohl besmorda ögon. Allt tilläts här 'ala hobb essejid²⁹⁰ och med det i hvarje mund och hvarje ögonblick nyttjade she lillah ja Sejid ansåg man hvarje förseelse och hvarje bedrägeri och allt med ett ord ursäktadt. Bedrägeri och tjufnad ڪ otukt och all sorts fesad bedrefs uppenbart allt under den pretext att det var she lillah och att Sejids skydd och förmedling vore nog att godtgöra det, liksom Sejid skulle vara mån om att få besök af sådant folk!

☞ *Juli 27.* Vandrade omkring dels i staden dels utom staden, der på branten eller rättare brädden af den brant nedstupande höjd på hvilken staden är byggd nu en liksom ny stad var uppförd af grofva halmmattor uppslagna i form af stånd på några pålar. Dessa sträcka sig rundt omkring staden på Norra och Östra sidan och till otal på fältet åt Norr framför de där tältande skarorna. De äro uppförda alla i rad och bilda ordentliga gator och upptagas hufvudsakligen af trafikerande i synnerhet kockar och en stor mängd af dem som rosta tirmis i ugn och göra hummus; hvaraf det är vanligt att alla besökande taga med sig en quantitet för att utdela åt de hemmarvarande släktingar och vänner. Ibland andre såg jag här uti ett litet stånd en på hvars utseende jag genast igenkände en Tatar. Han satt i sitt stånd med sitt Ryska the kök eller Samowar framför och bjöd ut the uti våra vanliga smärre koppor åt de förbigående. Allt hade tycke af våra Ryska handelsmän, så väl theet som det småskräp han hade i sitt stånd. Jag satte mig bredvid honom och drack en kopp the och frågade honom hvarifrån han var. Han sade sig vara från Bokhara men bosatt i Moskwa; men Ryska förstod han ej. Han var högst treflig och jag satt länge hos honom klåttande tillsammans Arabiska, persiska och turkiska, hvilket sistnämnda språk han egentligen blott förstod. Näst mig var han säkert den längst bortifrån komne. Jag köpte äfven af honom litet the som han sade sig ha hämtat med sig från Moskwa och som äfven var särdeles godt, i synnerhet här. Vandrade för öfrigt omkring i folkmassan och orienterade mig litet i staden och dess omgifningar, satt i caffén och handlade åtskilliga småsaker och åt i synnerhet mycket vindrufvor, som nu blifvit mogna och säljas här till 15 fadda marken. Var inne i Sejids Moske, som nu mera hade utseende af ett torg än ett heligt hus. Alla möjliga sorts skräphandlare och boksäljare hade här utbredt sina småsaker till försäljning och emellan dem vandrade pojkar och quinnor med sina korgar af vindrufvor och annan frukt jämnte pannkakor och bröd och all annan sorts matprovision. Andre höllo sin bön mellan den rörliga och brokiga skaran som trängde sig omkring så att han knappt fann plats för sin sogod. Andre suto sysslolöse omkring och pratade. I medan var allt samma trängsel af badande karlar och quinnor och barn, troende sig om de voro händelsevis sjuke i det smutsiga vattnet genom Sejids underkraft vinna hälsan åter och man försäkrade mig att om någon var behäftad med Syphilis och blott badade här allt skulle försvinna. I Sejids Kobba var dock den värsta trängseln af besökare, som

dels vandrade omkring maksoran, dels suto och läste surer till hans lof och anropande hans hjälp, dels stannade och kysste det fina gallerverket eller berörde det med handen och kysste den derefter. Fattige foḩaha erbjödo sig och ansatte förfärligt besökarne att för 5 fadḩa läsa Jasin till Sejid och vattenbärare drogo dem i armarne att för samma pris låta tömma sina krukor och släcka fattiges törst till kärlek för Sejid. I dörren suto andre tiggare, som begärte 5 fadḩa för zijare maḩboleḩ²⁹¹ och man kunde i allmänhet ej ta ett steg utan att höra en tiggare. I trängseln här skola flere förlorat sina turbaner och annat och det förekommer mig och ganska troligt. Moske tjenare stodo öfverallt omkring med i ändan mångklufna käppar, hvarmed de slogo de trängande. De voro nästan de värsta tiggare. Det hände sig att jag tog upp min börs för att utdela några 5 fadḩa stycken åt fattige, men knappt blef jag observerad göra det, så blef jag omringad af ett förfärligt tal tiggare, som ryckte mig hit och dit och skreko mig i örat den ene ett den andre annat allt liḩobb essejid. Af somlige blef jag förföljd långt ut på gatan i synnerhet en som följde mig halfvägs hem genom halfva staden oupphörigen läsande fatḩe och besvärtjande mig vid min kärlek till Sejid och Propheten att ge honom 5 fadḩa. Han förekom mig så föraktlig att jag haft lust att spotta honom i synet men höll mig dock. Fördref föröfrigt dagen som vanligt utan något särdeles minnesvärdt.

☞ *Juli 28.* Vandrade omkring mest utanför staden och såg på tiggarne, som lågo i alla knutar och på alla vägar nästan alldeles nakne blott med en gördel om middjan, icke allenast karlar utan äfven quinnor lika nakna med blottade hängande bröst, vid hvilka ofta något barn hängde. De voro smutsiga och som det tycktes med vilja nedsudlade i ansigtet och vältrade sig i ordets egentligaste bemärkelse i stoft och dam. Somlige hade sina blottade kroppar höljda och fulla med sår och skabb och uppväckte hos mig åtminstone afsky och styggelse istället för det medlidande de troligen åsyftade. Äfven här blef jag då jag en gång tog upp min börs på det förfärligaste ansatt af en skara, som i största hast samlade sig jag vet ej hvar ifrån i otal omkring mig och ryckte mig från alla sidor. De tycktes alla ha sina bestämda platser, dit de om morgonen begåfvo sig som dagsverkaren till sitt arbete. Jag vet mig nästan alldrig ha sett ett så vederstyggligt folk som desse tiggare. Vandrade för öfrigt hela dagen omkring dels på birgas dels i staden

och tittade på folket och simmade några gånger i den smala och smutsiga kanalen. Så ljumt vattnet här var, var det dock något uppfriskande att blöta sig här från den förfärliga hettan och dammet som stod öfver hela trakten. Hemma hos oss var en samlings plats för alla Baranijeh boar, som suto här och åto och såfvo hos oss och lemnade oss alldrig i fred. ✧

☞ *Juli 30.* Gick på morgonen ut och gjorde min vanliga tur först till malab och såg en stund på kämparnes och kappridarnes birgas. Vandrade derifrån öfver boskapstorget såg på handeln och skriket der och ner till norra kanalen och simmade i den. Här var nu tämmeligen fritt från folk, men stranden ha under festen blifvit fullposterad med lorthögar så det var mig svårt att finna någon plats fri från dem. Vandrade sedan öfver det oändliga fältet, der de resande tälta. Det är äfven den egentliga platsen för folknöjen och här är fullt med gungor, största delen gående vertikalt. Sångare och konstmakare hawi, tamburister etc. äro äfven hufvudsakligen här församlade mellan tälten. Tälten åter erbjuda en högst rörlig och liflig anblick af quinnorna som koka eller sitta inne och breda ut de saker de köpt på marknaden och gräla och skrika med hvarandra med den här vanliga häftigheten och slå händerna ihop. Ibland dem hopar af deras barn som springa omkring i deras fötter. Äfven ser man [dem] roa sig med deras vanliga lilla tar eller tambour de basque till hvilken de sjunga sina enkla sånger med sin vanliga tremulerande och något hesa stämma. Högre upp otaliga kockar och kokerskor som i sina småa usla mattskjul koka och sälja maten från sina stora grytor åt hungrigt folk. Min afsigt var att vandra omkring hela fältet men det var så stort och vidsträckt att jag omöjligen i synnerhet i min nu usla och bedröfliga ställning, plågad af bölder och för öfritt äfven ej vid min vanliga välmåga, såg mig i stånd dertill. Jag begaf mig således in åt staden tågade igenom den i den förfärligaste trängsel som gjorde att jag som oftast måste stanna och sätta mig på kanten af någon bodmastaba att vänta och låta den värsta skocken passera. Hvad här som annorstädes förundrade uppbragte mig var att unge karlar, mest Saiser föregående hästar, för att öppna väg oförväget slogo in i folkmassan med hippopotamus piskor²⁹² eller käppar eller andra tillhugg och att folket ej gjorde något dervid, ehuru de fingo sig ofta dugtiga och gemena hugg på ryggen och hufvudet och ansigtet. På sidan af gatan åter suto handelsmännen beväpnade med tjocka palmquistar

och slogo lika oförväget det påträngande folket för att skydda sina varor att krossas sönder. Pojkar och barn ofta mödrar med sina småbarn ۛ ridande gränslar på deras axlar nära nog trampas under folkets fötter. Å andra sidan tyckes det rätt vara arabens fröjd att få trängas och buxera sig fram genom skocken. De skrika och hojta härvid som vanligt hoa ja Shekh eller Geda' eller något dylikt.²⁹³ Skuffar man till en sådan påträngare och förebrår och förhåller honom får man till svar är det ej Molid nu och tycker du dig vara ensam på gatan. Jag kom hem före middagen och tog mig en dugtig och välgörande lur ända till 'aşr, då jag gick ut med shekh Ali och åto vårt mål hos vår vanlige kock. Derefter gingo vi och satte oss i ett caffe på sjelfva brädden af den höjd hvarpå staden står och derifrån man har en vacker och vidsträckt utsigt öfver de östra och norra fälten. Solen gick ner på vår rygg och månen steg upp framför oss, men himmeln var till en del fördunklad af de rök och stoft moln, som hvimlet i och omkring staden förorsakade. Vid Maghrib begåfvo vi oss hem och suto en stund; men jag begaf mig åter ut på vandringar i synnerhet i trakten af Veneris små tempel der stark rörelse och stor trängsel var af gudinnans dyrkare. Under det jag vandrade omkring träffade jag ihop med den lille skraddaren från Hossein i Maşr och vandrade omkring med honom hela natten. Suto länge i ett caffe in vid bron som ligger i knuten af kanalen och sågo på de raketer, som kastades från Håkims tält. Vi suto sedan i ett caffe och hörde på en äldre quinna, som sjöng till en utmärkt god zummara, den bästa jag här hört. Det var ej utan att jag fann stort behag i den men quinnans röst var högst miserabel och alldeles förställd af heshet. Dock fick hon såsom alla de vanliga förtjusnings utrop. Derefter suto vi [i] ett annat stort caffe och hörde Sejidah från Maşr, som uppe i ett fönster under det öfver gatan öfverspända tält turade att sjunga med en nedantills i caffet sittande sångare. Hon är ej af Maşrs bästa sångerskor dock gjorde hon här effect så mycket mer som hon ej sjöng för betalning utan blott she lillah ja Sejid. Under det hon hvilade och sångarn vidtog beställde hon sig upp från caffet shishe och caffe förmodligen för att få upp balghamen, som betog hennes stämman dess klarhet. Det var under natten nästan samma trängsel som på dagen i synnerhet på vissa platser. I nästan alla caffin inne i staden voro khowal som dansade med sina castagnetter vid någon Viol och tambour de basque. Jag såg några af dem; men jag kan ej finna mig att karlar utspökade till quinnor skola dansa quinnodanser och passera för quinnor. Ungefär

såsom våra moderna operors hjeltar spelas af quinnor. Sjelfva dansen är högst sinlig och retande och utförd af en vacker flicka måste den starkt väcka sinlig retning. ✎ Vid midnattstid gingo vi äfven in i Mosken för att göra vår zijaret hos Sejid, men maḳsorān var ej öppen. Vi vandrade således omkring blott i Mosken och sågo och hörde på några zikr, som här höllos. De voro i allmänhet utan något egentligt värde och ej att jämnföras med dem jag hört i Maṣr. Dock här voro Derwisher, som under zikran dansade och svängde och snurrade med sina små tarer i sina händer. Dansen som hela zikren och ceremonien hade något särdeles vildt i sig och dansen ofta äfven den retande sinlighet man finner hos khowal. För öfrigt var fullt med folk i Mosken som dels vandrade omkring och begapade dels såfvo dels åto dels läste böner. Quinnor och karlar buro omkring bröd och annan provision och frukt-säljaren suto öfverallt omkring med sina korgar af vindrufvor och andra frukter. Häremellan otal af tiggaren som plågade en förfärligt att få 5 fadda för en sura till Sejid och hemalijeh som ansatte en att för samma summa låta dem utdela sina vatten bördor åt de törstige. Härvid om man låter honom jesabbil som det heter sin kruka eller fårskinn får man en lång ofta särdeles vacker bön eller önskning att af Herren bli törstsläckt i Paradiset. Golfvet i Mosken är slippript af vattnet och spills och fullsudladt af halm och rosk efter det otal af alla slags månglare, som sitta här dag och natt. Vi vandrade ännu litet omkring så oändligen trött jag verkligen [var] och kom hem först någon timma före morgonrodnan.

☞ *Juli 31.* Vandrade på förmiddagen omkring på det Norra fältet och betraktade åter det rörliga och brokiga lifvet i tälten, trätan mellan quinnorna som kokade och som de vore flera käbblade om sättet att koka eller köpte leksaker åt sina barn eller lyssnade till någon sångare eller något dylikt. Barnens leksaker äro här tämmeligen lika de hos oss brukliga i synnerhet bläckskramlor i form af små stop och rörpipor och zummerer och tarer. Folk gå här i ymnighet omkring som utropa till salu sådana och andra saker som dukar och knifvar. Underligt är att man ger åtskilliga af sådane varor epithetet Engelskt; dock är det brukligaste Istamboliskt. Constantinopel är i allmänhet hela Islams hufvudstad och allt är godt som kommer derifrån. Dock allt som hämtas derifrån är ursprungligen af Engelskt eller Fransk fabrikation och alltid det ✎ sämsta och uslaste skräp, som i Europa omöjligen

DERVISHCEREMONIN DHIKR ÄR EN ANDAKTSFORM SOM TAR SIG OLIKA FORMER, BLAND ANNAT MEDITATION SOM PÅ BILDEN.

kunde få afsättning. Men här måste allt vara billigt och fås för ingenting för att få afnämare. Efter en lång omvandring på det stora fältet kom jag ner till kanalen och simmade i den på annat ställe än vanligt. Före middagen kom hem och satt och hörde på den khatme som 5 foḳaha gjorde i dag i vårt rum beställde dertill af Aḥmad Effendi från Baranijeh. Han har nämligen för afsigt att detta år göra pilgrimsfärden till Mekka och gjorde nu här denna khatme för lycklig resa. Om morgonen bittida kom Shekh Soleiman hit med Shekh Ibrahim och genast derpå tvänne unge foḳaha från Azhar, hvilka alla jämnte Shekh Ali läste och sjöngo hela Koran igenom. Vid middagstiden togo vi oss alla dock en dugtig lur och vid 'aṣr hade de slutat deras khatme. Ahmad Effendi var mest hela tiden frånvarande och kom blott närmare slutet att ge dem pengar. Liquiden här som i alla fall med folket här gick ej utan litet krångel och högst besvärlig att se på. Sedan alla hade gått gingo shekh Ali och jag ut och satte oss efter några slag uti vårt vanliga caffè på bredden af sandhöjden och suto der tysta och betraktade rörelsen och lifvet på fältet nedanför. Närmast under oss stodo några usla kryphål en mans längd stora och gjorda af en eller tvänne dåliga halmmattor, der Veneris sämsta tjenarinnor af den allra lägsta classen inlockade negrer och sämsta klassens karlar till Gudinnans tienst. Der var ock god trafik ehuru dessa så kallade kijab stodo öppna vid vägen och inför alla människors åsyn. Men detta slags folk här ha ej den ringaste smula af skam uti sig, såsom i allmänhet denna otukt ej här ibland folket tyckes senteras. Sandgroporne och höjderna omkring voro de vanliga afträdes platserna och fullsatta med lort poster. Vi suto och fröjdade oss öfver den vackra utsigten ända till Maghrib då vi gingo hem. Jag efter min vana gick dock genast igen ut och begaf mig till det NW hörnet af det stora tält fältet, der Shekh Ḥassan Abolghet [var]. Han skall för någon tid kanske 10 år sedan uppträdt här såsom Wali och samlat omkring sig några medföljare; derwid blifvit tillfångatagen af Pashan och bland annat slagit honom 100 korbag under föttren, hvarvid mjölk flutit ner från fotbladen. De bundo stenar vid hans fötter och sänkte honom så i Nilen men stenarne hade flutit upp med honom ridande på dem etc. af karamat eller underverk som man berättar om honom. Han är af Imam Lezis afkomlingar och ännu en ung man. Pashan försäkrad såsom det berättas om sannfärdigheten af hans Wali skap gaf honom skattefri jord till stor mängd och pengar och rikedom. Nu är han här, taltar på det omnämnda stället och upptar med sina många tält och

sitt skräp en särdeles vidsträckt plats. Hvarje dag spisar han ۛ dageligen ett stort antal af fattige och andre, som obedde samlades dit. Han hade hämtat med sig 300 Ardeb hvete och slagtrade hvarje dag 15 får och en kamel och tror jag äfven hornboskap. Jag gick dit ner närmare Esha och träffade en stor hop af folk, som dels suto och åto i tält och tycktes vara hans derwisher och medföljare alle klädde som militären här och kanske andre deras vänner. Till dem frambars maten på brickor som såsom vanligt sattes på en kursi eller liten stol och den tycktes bestå af de vanliga grönsakerna Bamia och Meloḥijeh jämnte kött. Det sämre folket stodo omkring köket och kittlarne och väntade tills turen skulle komma till dem. Desse spisades icke på bord utan östes maten åt dem uti en sorts lång trädmaskin, afdelad uti 4 upptills bredare nedtills smalare afdelningar. Hela mashinen gick på hjul och kunde sålunda flyttas efter behag. Den hufvudsakliga föda som tycktes bestå af dem utgjorde fatteh i smör stekt bröd, som östes uti hvarje afdelning af den långa trädkärran, som var så låg att då en vanlig man stod på knäna framför den den räckte honom till axlarna. Jag blef dock ej der så länge att jag fick se deras mål, emedan det dröjde särdeles länge, utan gick tillbaka åt staden jämnte ett stort tal af folk, som såsom jag gått dit ut för att gapa. Jag begaf mig på närmare håll till Festdomares tält för att se på det brillanta fyrverkeri man sade i afton der skulle afbrännas. Jag träffade här öfverallt den förfärligaste trängsel, trängde mig dock fram mellan folkhopen till ett upphöjdt ställe af gizr eller kanalbredden och såg några raketter som kastades och några blåa eldar som afbrändes på den friade öppna plats, som utanför tältet bildades af en i cirkel uppställd soldat skara. Men soldaterna, som beväpnade med Neboter voro stälde öfverallt i folkträngseln för att hålla ordning och på det oförvägnaste sätt slogo in med sina käppar och piskor i skocken förargade mig så att jag snart åter gick bort. Man sade mig att fyrverkeriet skulle räcka hela natten och att det bästa skulle komma först mot morgonen. Jag satte mig att hvila en stund uti ett caffetält vid den östra kanalen och gick derifrån in åt staden och genom den fram till Imam Lesis hus, der denne Imams följare årligen samlas vid Sejids fest och hvarje afton hålla zikr till hans lof. ۛ Med efterfrågningar fann jag slutligen huset som är beläget i ena ändan af staden och trängde mig ibland det på gården omkring den stora zikr runden hoppackade folket. Zikr'en var verkligen härlig och kanske den vackraste åtminstone af de bästa jag hört. Allah som råmades af chören

var oändeligen djup och dåf och i synnerhet var en man, hvars djupa dofva och halft surrande stämma liknande ungefär E eller A strängen af en Contrabas öfverljudad alla och genomljudad och genomsurrade hela zikr'en. Ett ovanligt stort antal tycktes mig här af Munshidin eller Solister. Det hela behagade mig utomordentligt och det var verkligen högtidligt och storartigt. Blott trängseln som gjorde att jag ej fann någon plats och hettan af den stora massan besvärade mig. Här hörde [jag] af en bredvid mig stående man som berättade sin granne att för en eller två dagar en Christen, vid åhörandet af denna zikr utropat Shehadet²⁹⁴ eller bekännelse formeln och bekänt och öfvergått till Islam. Detta hade jag äfven hört förrut af Mu'allim Moḥammad och af andre med någon motsägelse beträffande platsen, sägande somlige att det varit vid Zikren som hölls i Abo Ighets tält. Mannen här sade att det var en Frangi från Paris och att man följande dagen gjort honom en ståtlig zaffe och att han äfven skulle synas i nästa fredags processionen. Det gör mig ondt att jag härom ej kunnat få några pålitliga och säkra underrättelser. Dock, så högtidlig zikren verkligen var, tror jag ej att alldraminst en Parisare och i synnerhet i våra tider kunnat hänryckas ända derhän att han öfvergått till Islam. Jag åtminstone kände ingen frestelse dertill nu mera än förr. Men det är underligt att se huru hvarje Muslim tror att hvar och en annan trosbekännare bör och måste med full öfvertygelse anta deras religion och afsvärja sin gamla. Trött som jag var och tröttnande allt mera af ståendet här, var jag ledsen att ej orka hålla ut längre och begaf mig hem slutligen särdeles sent.

☞ *Augusti 1.* I dag såsom redan de två eller tre föregående dagarne börja folk att draga hädan med samma pomp och ståt som de tågat in dock icke fullkomligen så ståtligt. Man hör pukorna dunska vid de skrålande piporna och det än finare och hvinande quinno zaghiret. Men äfven voro de som i dag först anlände ehuru till ganska ringa tal. Jag tillbragte min dag som vanligt att vandra omkring först på mal'ab för att se på kappryttarnes birgas och sedan på malaḳa att se lifvet i tälten simmade i ter'an och dref omkring i staden. I hvarje caffè nästan var en eller två khowal som dansade sina lasciva danser för stort tal af åskådare icke allenast inne i caffet utan äfven för det sämre folket utan ✎ för, som trängde sig omkring dörren för att få en glims in. Trängseln var som vanligt stor och nästan ogenomtränglig. Äfven voro khowal, som gingo omkring och stannade utanför bodorna och

dansade och öppnade nätt sina castagnetter för att i dem fånga upp en 5 eller 10 fadda. Äfven jag träffade ut för en sådan då jag satt på en bod mastaba och köpte tobak och hörde på en arabisk krigsman berätta om Frangernes barn- och fattighus inrättningar; huru hos dem inga tiggare eller fattige alls funnos, utan alle bestämdes till något arbete och om de voro lytta på någon lem t.ex. armar och händer lärdes de och höllos de till arbete med fötten. Men deremot förebrådde han de Christne att renlighet ej hörde till deras religion.²⁹⁵ Det är en förebråelse som jag ofta hört och grunden hvartill jag ej kan inse, då i allmänhet och utan motsägelse vi dock äro mycket snyggare och renligare än de; men kanske är det emedan vi ej vid våra afträden tvätta oss bak ock fram med vatten. För öfrigt var i afton inga särdeles lustbarheter såsom sällan hos Musulmän aftonen före fredagen utom möjligen någon zikr eller någon khatme.

☞ *Augusti 2.* Efter en liten morgonvandring kom jag bittida hem och blef hemmasittande med shekh Ali ända till närmare middagen, då hans systerson Mohammad följde mig till Mosken bosa. I denna Moske hade nämligen Sejid under sin lifstid här plägat hålla fredagsbönen och till hans minne håller hans Khalifeh den nu äfven under Sejids fester här. Tvagningen till bön hade jag förrättat hemma och behöfde således ej här besvära mig dermed uti den trånga medan. I porten lämnade mig Mohammad och jag inträdde men fann alla fyra pelargångarne så fullproppade med folk att jag omöjligen ej kunde finna någon plats i någon rad. Midt på gården stod ett träd och äfven derunder var fullt med folk. Sedan jag sålunda vandrat en stund omkring ej utan att vara litet flat och utan finna någon passlig plats fann jag mig tvungen att sätta mig i en rad, som intagit sin plats midt på gården. Jag bredde ut min näsduk på säfven och strået, som var laggdt på marken och förrättade mina tvänne knäböjningar tahijat elmesgid²⁹⁶ och satte mig så midt i den brännande middagssolen utan det minsta skygd och utan den minsta väderfläkt. Som det var tämmeligen bittida och man just hade sjungit Selam fingo sitta ۛ länge och vänta förr än bönen börjades. Jag plågades oändligen icke allenast af hettan utan äfven af en böld i rumpen som gjorde min sittning särdeles svår och plågsam. Bönen förrättades dock slutligen och gick för sig som vanligt men i anseende till det långa afståndet från Imamen kunde jag ej höra nästan någonting af hans khotbe. Så snart bönen

var slut skyndade sig alla ut i den största brådska för att se och deltaga i den procession som Khalifen nu företog dels inne i dels utanför staden. Äfven jag trängde mig fram och kom ehuru med stort besvär ut på gatan och såg nu här folk till häst eller ridande på åsnor och utspökade och utklädde på det löjligaste och brokigaste sätt. Jag kunde dock omöjligen tränga mig igenom skaran och följde med skocken, hvare folk grälade och skällde på hvarandra förfärligt. Bland annat såg jag här en stor tjock väldig gumma slåss med en ung man, som hon gaf dugtiga slag. Mannen tycktes af pur flathet ej kunna värja sig från henne och lät henne i ro slå honom efter behag. Sedan jag en stund så blifvit framskuffad af trängseln vek jag af en tvärgata för att slippa ur den verkligen svåra plåga, hvare jag befann mig och kom efter några slag ut genom en stadspört der jag af den stora trängseln slöt att processionen snart skulle passera. Jag stannade här på en tämmeligen god plats och hade nu tillfälle att något bättre skåda öfver den pajazzolika nu äfven af nya skaror ökade processionen. De fleste voro brokigt målade i ansigtet röde eller blå och hvitfläckade, med löjlige hufvudbonader såsom en urhålkad battikka med instoppade fjedrar eller något annat. Somlige voro helt och hållet höljde uti halmmattor, somlige voro mest nakna blott med en gördel om midjan, som voro grant utstyrde med hvita eller röda eller rödrandiga mokler på sina hufvuden eller andra dyrbara guldbroderade tyg. Flere hade framför sig på sina åsnor eller hästar små gossar och barn, som voro lika grannt eller lika löjligt utstyrde. Processionen föregicks af en stor skara män beväpnade med nebboter, hvilka som oftast stannade och gjorde med hvarandre en låtsad kamp i luften eller slog de in i den hopträngda folkmassan för att skaffa rum åt processionen. Kort efter dem följde de stora pukorna på kameler fyra som jag vill minnas till antal och karlarne som suto på dem dunsade dugtigt derpå. Jämte dem följde de här i all fröjd outhärliga skrällande piporna. Allt emellanåt syntes i processionen en och annan ensam pajazzo beväpnad än med en stor oformlig nebot eller trädstam eller någon ✎ annan knölig och knotig stock eller palmquistar eller något annat. De fleste buro på sin turban en tarbosh det vill säga en sockertoppsspitsig snut af rödt papper med några löst nedhängande gullpappersrimsor. Icke allenast de som deltog i processionen utan äfven andre buro sådane. Långt in i processionen kom först Khalifen; han var klädd i en lång röd mantel eller gibbe med stor röd turban utan något sorts fladder. Han blef oupphörligt kysst på sin högra hand

af bredvidstående fromme åskådare utan att dock hindras i sin gång på hans vackra häst. Tåget slutades med en liten trupp militär af den vanliga nödsam eller fotfolk, föregågne af trummor och piccolo flöjter; ty annan militär musik fanns här ej. Öfverallt på vägen utan för staden och på alla höjder stod fullproppadt med åskådare och äfven här hade man svårt att komma [fram] utan på långa omvägar. Solen brännde hett och luften var full med dam, så att det öfverhufvud var högst besvärligt. Jag följde ock ej derföre med tåget längre än någon timma omkring och begaf mig sedan ner till kanalen och simmade. Jag gick sedan hem och tog mig en lur med Shekh Ali, hvarefter vi efter vanligheten gingo ut och åto. Jag gjorde på aftonen en tur omkring de Arabiska Horis hus²⁹⁷ och såg på lifvet der och hörde på deras castagnetter och små tamburer och betraktade deras dans. Inträdde äfven hos en, som emottog och smekte mig med den mest tjusande retning och trollande behag.

 Augusti 3. Sedan vi för tvänne dagar accorderat oss en liten båt att föra oss från Tanta till Kairo begåfvo vi [oss] i dag bittida på morgonen sedan vi druckit vårt caffe om bord med vår lilla tross och lade ut. Vi hade hyrt båten enkoms för vår räkning och utom oss två och Shekh Alis systerson Mohammad voro blott de tvänne båtkarlarne jämnte en liten 7 årig flicka om bord. Vägen gick åt öster och sydost längs Tanta eller Sejids kanal, framdragne till det mesta med liban i brist på vind. Middagstiden ungefär hunno vi fram till den så kallade Sejids brygga, som är ny med ett hvalf och ganska vacker. Jag såsom vanligt de första dagarne af en sjöresa, sof nästan oupphörligen hela dagen och förlorade ock intet derpå, i thy att stränderna af den smala kanalen erbjödo ingenting att fröjda ögat, så mycket mer som de voro så höga att de fullkomligen betogo utsigten af landet omkring. Aftonen blåste upp en liten Nordwest kora som förde oss fram till en betydligare by eller ✂ småstad Melig der vi gingo upp och köpte en förträfflig söt mjölk med en ovanligt söt smak så jag frågade om de blandat den med socker. Äfven en annan sorts halvesöt mjölk köpte vi här som liknade mycket vår gåsmjölk och kallas här mețarid af de kärl, hvare den göres. Det var från ett christet med vår rais bekant hus som vi togo mjölken och den var ock derföre särdeles ren och god. Ehuru det redan var fullkomligen mörkt stannade vi ej här öfver natten utan begagnade oss af den lilla vindfläkt vi hade och seglade vidare, passerade ett invid Melig beläget stort caffe vid stranden af floden

der största delen af de oss från Tanta medföljande båtarne laggt vid för att tillbringa natten. Från dem hördes nu såsom förrut under hela vägen starkt skrål dels af grälände och skrikande folk som här är så vanligt dels af pukor och pipor som reste hem till Kairo, dels af sångare och andre. Väsendet och lifvet här var lika om ej värre än på våra åländska bomarsundsbåtar då de återvända från Åbo marknad;²⁹⁸ äfven här täflan mellan båtarne att komma fram och segla förbi hvarandra, dock ej till den grad som hos oss. Egyptiern och Araben är ej egentligen sjöfolk blott för deras behof på den alldeles ej farliga och ej skrämmande Nilen. Den del af floden vi nu voro på kallar man elbahr elwastani²⁹⁹ och de skall genom Sejids kanal gjuta sig ut i Medelhafvet genom tvänne armar. Vi seglade på aftonen ännu ett stycke fram förbi caffet ehuru vår rais tycktes ha stor lust att ta nattquarter der. Vi kommo dock ej långt förr än vi slogo vår lilla plugg i land och bundo dervid vår lilla båt i sällskap med några andra.

☞ *Augusti 4.* Halade oss mest fram hela dagen under beständigt gräl mellan raisen och hans karl, som var hans släkting och egentligen ingen sjökarl. Raisen var en gammal sol och väderbiten man om några och sjuttio år som han sjelf sade, men ännu rask och dugtig. Han hade från sitt åttonde år beständigt seglat och färdats på Nilen. Som alla sjöfarande var han vresig och hojtande i synnerhet då turen kom till honom att draga libanen. Då sökte han gräl i den simplaste småsak med sin karl och röt åt honom förskräckligt. Han å sin sida, som ej väl förstod sjömansspråket, hojtade tillbaka och så var beständigt gräl emellan dem. Också kan man ej gärna tungare och plågsammare arbete [ha] än att dra liban i den förfärliga hettan ☞ och barfota på den brännheta marken. Äfven förträt det honom som andra att intet väder var. Deremot då god vind blåste upp och han i fred fick sitta vid styret i synnerhet i aftonsvalkan var han särdeles munter och berättade oss sagor etc. Vi hunno närmare middagen fram till en af Egyptens betydligare städer Shebin, som ställes i bredd med Menof och Tanta. Vi gingo blott som hastigast upp i land och gjorde våra orationer, som åländningen säger. Staden var mera i Kairos smak med fenster och melakif och förekom mig tämmeligen stor. Rundt omkring voro planteringar och trädgårdar och nära intill ett litet så kalladt palats, sätet för stadens turkiske domare. Det låg midt i en trädgård och tycktes vara vackert. I allmänhet förekom mig

trakten här och flodstränderna mera odlade än annorstädes och tätt och ofta, nästan beständigt färdades vi förbi trädgårdar och planteringar, som till största [delen] voro anlaggda af och tillhörande hela byar. De flesta frukter i synnerhet vindrufvor sade man mig hämtas hufvudsakligen härifrån. Sedan vi efter middagen tillbragt den värsta hettan på land i skuggan af en trädgård begåfvo vi oss vid 'aşr vidare och hunno snart fram till bryggan arinein. Den [är] ny med som jag vill minnas 6 små hvalf och på ena endan en sluss. Båtarne erlägga här en liten afgift för genomfart. Shekh Ali och jag gingo upp och satte oss i ett invid bryggan uppfördt tåmmeligen stort caffè och drucko der jämnte Raisen en kopp och köpte oss några battikhor. Här var rörelse och lif af arbetande folk och af de från Sejid kommande resande och jag trufdes här väl. Men Raisen manade oss att skynda sedan han snart blifvit färdig med liquidationen och flyttat sin lilla ijase till andra sidan af bron. Vi hade knappt hunnit om bord så blåste oss upp en dugtig förlig vind. Strax nedanför bryggan löpo vi in i den egentliga floden eller det så kallade östra eller Dumjat hafvet. Här lågo flere Nil fartyg färdige som det tycktes till Dumjat. Hafvet här var stort och väldigt med dem det egna enkla men storartiga karakter. Vi och våra kamrater flögo friskt fram derpå för den goda och tåmmeligen starka kora som blåste oss från aktern. Raisen satt oändligen  nöjd och nyter vid styret och shekh Ali var ej utan att vara något rädd. Vi kommo i afton ett godt stycke fram och togo land först senare på natten då vinden laggt sig under en by kallad Bershom. Jämnte oss lågo här alla våra kamrater och vi utgjorde liksom en liten flotta.

☞ *Augusti 5.* Ruskade på oss före solen, höllo vår morgonbön och gingo upp i byn och köpte mjölk och bröd. Byn var just ej af de minsta och hade något ett modernare utseende med raka och tåmmeligen breda gator. Dock tycktes den öfverhufvud ej vara af de mera välmående och rikare byarne här; trädgårdar och planteringar funnos här ej. Vi dröjde ej länge här förr än vi lade ut och började åter det tunga arbetet att hala fram vår båt med liban. Det var lugnt hett hela dagen och så väl folket som vi plågades oändligen. Middagsstunden i den värsta hettan somnade och nuckade som oftast Raisen vid styret och fann slutligen för godt att ta i land och ligga en stund bi. Jag simmade här och tvättade mina smutsiga kläder som jag bar och lät dem torka på min kropp, hvilket i den heta solen ej behöfde många minuter.

Min näsduk tvättade jag äfven och höll den i hand emot solen och inom högst en minut var den fullkomligen torr. Vi halade oss sedan ömsom fram, dels gingo vi för någon liten väderpust och veko af till det westra hafvet för att under Manjal 'aros invänta Shekh Ali som på morgonen hade lämnat oss för att öfver landet gå till Baranije och taga våra der quarlemnade saker och låta tvätta mina smutsiga kläder, som han tog med sig i ett stort knyte och bar på ryggen. Vi hunno en stund efter 'aşr fram till stranden och skickade Mohammad upp för att hämta sin morbror. Här lågo äfven tvänne andra fartyg, som lastade battikh och vi kokade caffe här gemensamt med dem. Jag vandrade omkring på den bekanta stranden och fröjdade mig öfver afton-solens milda och magiska glans då den gick ner öfver den gamla Nildalen och dess väldiga flod, i hvilken nu ett litet ångfartyg bultade fram till Kairo. Vid Esha kom Shekh Ali och hämtade oss quälls vard och kokad mat, som vi på länge icke ätit och vi gjorde ett godt och dugligt mål i mörkret. Shekh Ali var rädd för våra grannbåtar och sade sig känna en man på den ena af dem för en skålm och rådde Raisen att föra oss till en närbelägen ö der ett fartyg från Baranijeh låg, hvilket äfven skedde. ✎

☞ *Augusti 6.* Begåfvo oss i morgonrodnaden från den plats, hvarpå vi till bragt natten vid ön under Manjal 'aros och seglade för en svag förlig vind uppåt floden emot strömmen och hunno så småningom fram till fum elbaħr,³⁰⁰ der Nilen grenar sig i sina tvänne väldiga grenar det östra och det westra hafvet. Här mer än annorstädes, såsom äfven vid inloppet ur kanalen till Dumjat hafvet vid Kaṅtareṭ elkarinein, tyckes mig floden rätt förtjena namn af haf i synnerhet nu, då den närmar sig sin öfversvämning och tilltagit betydligt i bredd. Den förekom mig särdeles stor och väldig och jag vet mig alldrig sett en flod som kunde jämnföras med den. Emellertid hade nu vädret alldeles lugnat ut så att vi måste dels med liban dels med årona och midran arbeta och skuffa oss fram i den förfärligaste hetta och understundom uppblåsande sydlig brännande vind. Denna dag förekom mig i synnerhet särdeles tung och odräglig och jag hade ingen fröjd att beskåda det vackra Shubra och de nätta villor, som äro uppförda längs hela denna väg. Vi fram kommo slutligen till Bolaḳ närmare 'aşr och sedan vi klarerat allt vid tullen väl med ringa, men dock något krångel, begåfvo vi oss på åsnor till staden till shekh Alis hus. Den böld som under resan stigit upp på

mitt lår hade tämmeligen förvärrat sig så att jag fann för godt att bli hemma hela aftonen. Vi drucko the hemma af Bokhara bons Moskow the och fann det godt, men det jämnte myggorna i min mandāra här förtogo mig sömnen till sent på natten.

☞ *Augusti 7.* Gick på förmiddagen ut till Cancelliet, der jag antråffade creditiv från Borgström jämnte bref från honom som dock innehöll blott få rader och de äfven föga glada underrättelser. Bref som jag så säkert väntat från Geitlin och andre der hemma funnos ej. Af Timofejeff fick jag underrättelsen att Shekh Tanṭawi varit här³⁰¹ och jämnte honom i Tanta jämnte några andra ledsamma underrättelser beträffande min Islam och Musulmanism här. Allt nedstämde mitt mod på det högsta och jag blef vid dåligt humör hela dagen. Jag satt hos Köhler ända till 'aşr, gick derifrån till Wrede och satt hos honom en stund, men trufdes ingenstädes rätt. Gick hem och åt med shekh Ali vid Maghrib, hvarefter jag gick ut för att bära ett knyte hummus till 'Abdolḫalik; men träffade honom ej i hans boda. Deremot träffade jag Shekh Sha'rawi och någre andre af mina vänner från Gemelijeh och de voro alla glade och vänlige såsom förr, ehuru jag fruktat förändring.

☞ *Augusti 8.* Satt hela dagen hemma, besvärad och hindrad af en böld ofvanför högra knäet att gå ut. Vi hade i dag här besök af Aḫmad Effendi jämnte andre från Baranijeh, hvilka voro sysselsatte med att anskaffa förnödenheterne för Ahmads tillämnade och nu snart företagande pilgrimsfärd. De gingo och kommo hela dagen och buro korgar med skorpor och ḳirab och annat. Slutligen kommo de närmare Esha och åto här quällsvard. Aḫmad Effendi läste hela tiden före maten inhämtades böner och verser från Koran och ﷺ tycktes i allmänhet särdeles from. Det har alltid förundrat mig här att folket uti sina böner och sin andakt ej söker ensamheten. Här beder man och gör sina knäböjningar midt på vägen eller gatan och öfvar sin andakt i hvilket sällskap som helst. Dock har jag tyckt mig finna att de äro just de minst religiösa som mest bära religion och fromma ord och utrop på sin tunga, här som annorstädes. Efter quällsvarden suto vi ännu på gården och rökte och drucko caffè och hörde på Sejid Ismain som berättade historier från sina resor och skojarfärder här. Han är från Baranijeh och skall vara en

röfware och i allmänhet en stor rackare, som slagtar en menska såsom en kykling såsom shekh Ali sade för 1 000 piaster. Frågor kommo nu äfven upp uti fiqh och då Shekh Ali förklarade dem ropade de vanligen Allah Allah och tycktes särdeles förtjusta öfver t.ex. den lätthet Herren unnat resande uti förrättandet af de vanliga bönerna.

☞ *Augusti 9.* Satt hemma hela dagen af samma orsak som i går. Hela dagen hade Ahmad Effendi bestyr med anskaffandet af förnödenheterna för sin pilgrimsfärd och skickade oupphörligen stund på stund sina karlar hit med packor. Ibland annat försåg han sig äfven med en packa bafta till svepningstyg i händelse af på vägen möjligen inträffande dödsfall. Hela dagen satt här äfven den äldste af Baranijes by shekher jämnte sina tvänne små sonsöner, i hvilka han tyckes finna sitt enda nöje och sin enda fröjd. För öfrigt var hela dagen just ingen ro här af folket, som sprang af och an. Quälls vard åto vi i ett särdeles stort sällskap jag tror ungefär 12 personer så att Shekh Ali sjelf ej hade plats vid bordet. Jag var vid högst dåligt lynne såsom de föregående dagarne och låg blott och tänkte på min resa till Arabien, dit jag längtar att komma ju förr dess hällre ehuru jag ej ser mig ännu dertill så förberedd som jag önskade.

☞ *Augusti 10.* Ahmad Effendi reste bort jämnte de andre. Jag begaf mig ut efter tvänne dagars innesittande, som hade gjort mig alldeles kollrig och gjorde en tur i Azbukijeh allen, der jag tillbragte middagsstunden i caffet i det nordliga hörnet under de största accaciaträden. Här var en ljuf svalka och härlig skugga undan hettan och qualmet och jag blef länge sittande der. Sedan jag kommit hem tog jag mig en dugtig lur, som räckte ända efter 'aşr. På aftonen gick jag att söka Abdolkhalik i hans boda, men träffade honom ej. När jag kom tillbaka träffade jag här tvänne andre af Baranijes by shekher, som först i dag kommit till staden. Vi suto och pratade under det vi väntade på Esha, men de voro ej vid det vanliga goda lynne folket vanligen har här på afton de lutade sig och somnade bort. Eshan kom slutligen sent och sedan vi gjort ett dugtigt och godt mål lade vi oss alla att sofva. Jag fick dock ingen sömn dels af den starka middagsluren, dels af folk som oupphörligen färdades förbi på gatan, kommande från Shekh Helgonet Teshtoshis molid som börjad i går firas trenne dagar här i vårt granskap invid

bab eshsha'rijev.³⁰² Jag låg länge och vände mig och förargades, men det hjälpte ej, jag somnade ej förr än på morgonen.

☞ *Augusti 11.* Sedan våra Baranijeh Shekher gått och jag gjort mitt lilla morgon mål och sysslat smått här hemma begaf jag mig på förmiddagen till det caffè åter, hvare jag i går hade suttit. Men jag befinner mig i en högst svår ställning icke allenast af bölden ofvanför högra knäet, som ser högst ruskig ut utan äfven af en blåsa på min venstra häl, som nu först stigit upp efter den lilla barfota vandring jag på färden till Sejid gjorde på andra sidan af Ashmon. Jag kan ej stiga säkert hvarken på den ena eller andra foten och har särdeles svårt att röra mig. Dessutom högst dåligt lynne och för öfrigt äfven ej min vanliga goda hälsa. Jag tillbragte middagsstunden i caffèt och kom sedan hem och vräkte mig. På aftonen kommo Shekherne tillbaka och åto quällsvard, hvarefter jag gick ut ensam för att se på Tesh-toshis molid. Den som öfverhufvud alla andra fester här bestå hufvudsakligen i folkträngseln. Jag gick ej in i Mosken, der man tycktes hålla en zikr och dröjde öfverhufvud ej mer än en högst liten stund der. I natt var äfven lelet elma'rag eller prophetens himmelsfärd³⁰³ som gjorde den här så mycket högtidligare för folket. ✎

☞ *Augusti 12.* Gick på morgonen ut och gjorde min uppvaktning hos Bokti, som var särdeles nyter och artig, satt en stund der och gick sedan till Timofejeff, men blef ej länge hos honom. Träffade på vägen derifrån Engelsmannen Hamilton med sitt väldiga röda skägg. Han såg nu glad och nöjd ut i stället för att han förrut alltid gått med nedböjd blick och tittat ner mot marken; men han skall nu ha ett godt antal elever och sökte äfven förmå mig att förena mig med dem just to keep up your english. Jag linkade sedan hem och tog mig en dugtig lur, som räckte ända långt efter 'aşr. I dag voro vi ensamme med Shekh Ali, sedan Baranijeh boarne alla rest bort, och åto redan före Maghrib och gingo sedan till Azbukije och andades hos Hanafi en frisk ren luft och drucko hans goda hölf. Kommo hem först vid Esha. Jag fick ligga länge på natten och vända mig förr än jag fick någon sömn plågad dessutom af myggor och loppor.

☞ *Augusti 13.* Gick bittida ut till Azbukijeh för att besöka den för någon månad sedan hitkomne Kasanaren Dieten, Berezins reskamrat. Han bor i samma ka'ah, der jag bodde de första tiderna af min härvaro. Vid mitt inträdande till honom tog han som alla andre Europeer här mig för en Arab och hälsningen oss emellan var högst tvungen och egen förr än han fick höra hvem jag var. Härefter blef han mycket förekommande och artig och vi suto och pratade allehanda på tyska, som är hans egentliga modersmål men som han såsom så många andre Tyskar uti Ryssland tyckes ha glömt och försummat för Rysskan och andra språk. Det syntes dock vid jämnförandet af honom med Berezin att han var af germaniskt och Europeiskt ursprung och att det Burlackiska ej slagit rätt djupa rötter hos honom, såsom hos hans reskamrat. Han hade deremot ✎ bibehållit af sitt tyska ursprung det breda och orddigra skråderiet och pratade mycket med quasilärdom. Han har dock ännu i sig en liten ynglinga sjudning och är i alla fall här en som man kan trifvas med. Medan vi suto kom äfven rödskägget Hamilton hit för att ge honom timma i Engelskan och som han sade på kort tid göra honom här till en John Bull. Jag gick snart bort då jag såg att de hade att göra och begaf mig ut, tog en åsna och red till Maşr el'atikeh satte der öfver floden till Nilmätarn, framför hvars port jag mötte en soldat och en berberi, som förklarade mig det vara omöjligt för mig att komma in utan billet med tillstånd dertill. Jag försökte med lena ord förmå dem sätta sig öfver formaliteter men de voro ej att beveka. Jag fick sålunda låf att vända om med oförr[ätt]adt arbete. Satte åter öfver floden och begaf mig till Amin Beys hus som är nadsir öfver Mikjas; men som det var middagstid träffade jag hvarken honom eller hans wekil. Jag begaf mig således tillbaka till staden på min åsna betraktade på vägen floden, som stigit betydligt och nu snart hunnit måttet för sin öfversvämning. 'Arosan eller den lilla jordvall, hvarmed man stängt kanalen som leder till och går genom Kairo var nu högst tvänne alnar öfver vattnet och således snart färdig att kuperas. Vattnet i floden var alldeles ljusbrunt och såg särdeles underligt ut, men har dock ej förlorat sin goda smak. Jag färdades fram mellan de vackra trädgårdarne i gamla Kairo och förbi krutfabriken och var ganska nöjd med min färd ehuru den i hufvudsaken var förgäfvad och jag gjorde den just i värsta middagshettan. På återvägen passerade Sejide Zejneb, hvars fest det nu är. Här var som vid alla fester stor trängsel af folk i synnerhet af quinnor, som besökt deras älskade och halft dyrkade Sejide.

För öfrigt fullt här med sötsakersstånd och khowal och andra förlustelser. Jag stannade dock ej läste blott i förbifarten på min åsna fathe för Sejide och begaf mig hem. Blef hemmasittande till Maghrib då jag gjorde mitt afton mål med Shekh Ali och sedan begaf mig med honom till festen af Sejide. Jag släpade mig fram på mina sjuka och ynkliga fötter den långa vägen jämnte honom gingo in i Sejides mekam och kysste det fina ✕ vackra gallerverket omkring hennes monument, satte oss i en knut af mekamen och läste suran Jasin. Jag gaf en Shekh och en gammal quinno Shekha hvardera 5 fadda för att läsa den för mig. Härefter gingo vi ut från trängseln uti den trånga mekamen ut i mosken följde af tiggande fokaha och hemalije vandrade en liten stund omkring i den rymliga och vackre mosken, der man ännu ej börjat men väl satt färdig till zikr. Esha var ännu nämligen ej utsjungnen. Gingo snart åter ut och satte oss i ett caffe, der Shekh Ali berättade mig att alltid, då han befunde sig i villrådighet eller annors någon svår ställning och läste fathe och någon bön om råd och hjälp antingen Sejid elbedawi eller Sejide Zeineb visade sig för honom uti en dröm och gaf honom råd. Det är ock nästan troligt med hans enkla oskrymtade barnsliga tro. Vi suto länge här och sågo på det trängande folket; men begåfvo oss slutligen hem och mötte på vägen oändliga skaror af dels gående dels återkommande folk och många kretsar af fokaha, som suto dels på gatan dels i hus och höllo zikr. Jag kom hem ej så mycket trött som fast mera plågad af mina sönderskafvade fötter.

☞ *Augusti 14.* Shekh Soleiman och en annan fikh kommo hit på förmiddagen och blefvo sittande här en stund medan de frukosterade närmare middagsstunden. Sedan de gått gick jag ut och till bragte middagen i mitt vanliga caffe i Azbukijeh. På aftonen åto quällsvard här hos oss Shekh Ali och någre andre från Kashifens hus i Baranijeh. Vi åto uppe men jag blef ej med de öfrige sittande efter måltiden utan gick genast ut och gjorde en promenad i Azbukijeh och satt en stund hos Hanafi, men kom dock i god tid hem.

☞ *Augusti 15.* Begaf mig mera bittida ut, tog en åsna och begaf mig till gamla Kairo. Jag träffade ej genast Bekir Effendi och begagnade den stund jag måste vänta att göra en liten tur inåt staden. Den förekom mig större och ansenligare än jag föreställt mig och vackrare än man af

utsidan skulle vänta. Jag kom snart tillbaka och träffade äfven nu Bekir Effendi som var en tjock och grötmyndig \times turk som man ser dem här till så stort tal. Han var dock artig emot mig och gaf mig tezkeren att komma in i Nilmetarn utan svårighet och utan dröjsmål. Skrifvarne tycktes alle här vara koptiske christne och pratade med mig om Ryssland och togo mig för en Muslim. Sedan jag fått mitt papper satte jag öfver kanalen till Roða och blef nu insläppt utan krängel eller prut. Jag inträdde således först på en trekantig gård på hvars ena sida voro stall och på den andra muren af en trädgård, gick öfver den ut genom några gångar mellan halft förfallna hus och kom så ut till sjelfva sydliga spetsen af Roða der Nilmätaren är.³⁰⁴ Den är en liten fyrkantig så kallad mandara utan tak och äfven halft förfallen med en half manslängd höga murar ofvan förgården eller fotståndet. Man stiger ner i den på en liten stentrappa. I dess midt står en tämmeligen tjock sex eller åttkantig pelare markerad med sträck till mätning. Rundt omkring väggarne går en inscription i vackra välbehållna kufiska bokstäfver som jag dock hvarken kunde läsa i anseende till afståndet ej eller ides. Nedantills på alla fyra väggarne voro likaledes små vackra inscriptioner. Mandaran var nu full med vatten och floden hade snart hunnit sitt mått. Utanför på den östra väggen äro som karlen som följde mig sade trenne portar på hvarandra, genom hvilka vattnet flyter in. För öfrigt tyckte jag det var just ingenting att se på och hade i allmänhet som så mycket annat blott ålderns behag. Invid platsen der Nilmätaren står är vägg i vägg med den en krutfabrik hvari jag dock ej inträdde. Flodens vatten var alldeles ljusbrunt och hade en högst egen och underlig färg och strömmade med väldig styrka emot yttre muren af byggnaden. Jag dröjde ej särdeles länge här, gick ut och begaf mig till fots öfver Roða, hvars sydliga del jag ännu ej besökt. Här voro några små fellah byar och här och der på båda stränderna några magnaters kiosker med trädgårdar \times och planteringar utan att dock på långt när kunna jämnföras med Ibrahim Bashas förträffliga park på den norra sidan. Jag vandrade äfven igenom den och stannade åter och betraktade de granne påfoglarne. Floden var särdeles bred här och väldig och kan rätt förtjena namn af haf. Jag fröjdade mig som alltid öfver den härliga anläggningen inträdde nu äfven innerst i den mushel grotta som är bildad utanför Ibrahim Pashas kiosk och tyckte jag här helst af alla platser jag sett ville lefva och bo. Jag satt sedan öfver på färjan och begaf mig till fots ända närmare Sejide Zejneb der jag stannade i ett caffe och drack en

kopp särdeles godt caffè och handlade en bok af en gammal Maltesare, hvars maltesiska arabiska jag ej utan någon svårighet kunde förstå. Tog sedan en åsna och begaf mig hem, dit jag hann en stund före 'aşr ganska trött af den långa färden i den starkaste solhettan. Efter Maghrib gick med Shekh Ali till Azbukijeh och satt hos Hanafi och drucko hans hölv.

☞ *Augusti 16.* Gick på morgonen till Cancelliet och tillbragte hela förmiddagen der. Jag ville ej stanna hemma för att undvika fredagsbönen i Moskén. Jag hade som alltid fredagen här särdeles tråkigt och visste ej huru jag skulle hinna öfver middagen. Så snart den var förliden gick jag hem för att ta mig en middagslur, men fick ingen sömn, hvarföre jag åter gjorde en liten tur ut. Korrt före Maghrib då vi gjort vår mål gingo Shekh Ali och jag ut och begåfvo oss på väg till Sejide och till fum elkhelig.³⁰⁵ Nilen hade nu nämligen hunnit sitt mått och man skulle i morgon bittida öppna kanalen som leder till och genom Kairo. Natten före denna högtid beger sig största delen af stadens befolkning ut till den slätt och de sandhöjder som ligga längs öppningen af kanalen, allt som vi vandrade framåt kommo vi in i skaror af utdragande folk och trängseln var ganska stark på gatorna och åsnorna upptagne så att man ej kunde få sådana utan till särdeles höga priser. Vi vandrade derföre hela den långa vägen till fots. Så snart vi kommit fram till platsen, der man nu slagit upp caffè tält tätt invid hvarandra, begåfvo vi oss såsom en stor del af de andre öfver kanalen till Roða, der ✎ på stranden hopar af folk suto i caffèn eller i enskilda sällskap. Vi funno här slutligen en lämplig ehuru något trång plats uti ett caffè just på strandbranten och satte oss der att betrakta det fyrverkeri man nu börjat afbränna på stranden just gent midt emot oss. Det bestod hufvudsakligen och nästan endast af raketter af särskilda slag. Det hufvudsakliga tycktes vara kanonskott som oupphörligen och till oändeligt tal aflossades under hela natten och morgonen. Kanalen här mellan Roða och fasta landet låg full med dels större båtar som lågo bundna vid land och voro fulla af gaplystigt folk, dels mindre båtar, som oafbrutit färgade folk öfver. Af de större båtarne voro flere grant utstyrde med flaggor och gröna och röda sidenlappar och illuminerade och ofta hördes från dem tarabuckor och castagnetter ell[er] någon nai eller zummara eller sång eller så vidare. Man sade mig att inne uti dem funnos ghawazi och att fesad och otukt drefs på dem. Bland andra fartyg lågo här äfven tvänne af de små nätta Europeiska

Nil ångfartygen och från ett af dem hördes en flöjt med accompagnement af tror jag en Guitarre, men för öfrigt intet särdeles stoj eller väsende. En min arabiske granne berättade för en bredvid sittande vän att de hade der ombord kök och att de nu höllo på att äta och dricka vin och arak och annat godt och slutade med det vanliga allah jil'an abohom.³⁰⁶ Vi blefvo länge här sittande stilla och betraktade det särdeles rörliga lifvet och fyrverkeriet, men stodo slutligen upp och gjorde en liten vandring i folkskocken här. Vi veko af på en väg som leder upp till en Moske och en by och satte oss der i annat något från vägen aflägsset caffè. Här tog jag mig en liten men särdeles välgörande lur på en på marken utbredd halmmatta. Vi hade nu hunnit kanske midnatten och begåfvo oss öfver till andra sidan till fasta landet. Här var naturligtvis trängseln och mängden större, men för öfrigt ingenting annat att se och höra än fyrverkeriet och kanonerna. Vi satte oss åter här i ett caffè och Shekh Ali lutade sig nu ner till en lur. Jag steg upp och gjorde en vandring något aflägsset från skocken och blef ansatt af icke mindre än tre särskiljda gossar, som fräckare än de skamlösaste glädjeflickor bjödo ut sig och med lasciva maner försökte förmå mig vika af från vägen under bredvidstående träd. Jag hutade ✕ åt dem och körde bort dem men ångrade mig sedan att jag ej gick med någon af dem och gaf honom ett kok stryk. Quinnor såg jag i allmänhet ej här, som bjödo ut sig men de äro här hållna i så sträng tukt att de ej våga drifva sitt spel så uppenbart. Jag vände om och gjorde vandringar hit och dit ibland folket, hvaraf nu en stor [del] somnat och lågo utsträckta dels i sanden dels på halmmattor. Dock voro tillräckligt af dem vakne för att bilda trängsel. Fyrverkeriet fortfor allt med korta uppehåll och man afbrände nu större pjecer t.ex. de här kallade sakijeh och gargi etc. Jag återvände slutligen till vårt caffè, der jag fann Shekh Ali insomnad på en serir. Jag lutade mig på en annan och somnade äfven godt ehuru min bädd ej var mjuk. Vi vaknade eller rättare blefvo uppväckte före solen vid fagr

☞ *Augusti 17* och af caffehållarn betjente med ett stop vatten att tvätta oss i synet, det första som tror jag utan undantag hvarje Musulman gör då han vaknar upp från sömn. Shekh Ali klagade nu öfver och jag tror uppriktigt att han hade svårt att vara utan att ordentligt få göra sina dagliga böner och begaf sig bort hem för att i Sejide mosken göra sin morgonbön. Han lämnade mig således ensam och jag började nu vandra omkring för att få

litet varmt; ty jag hade om morgonen der jag låg på min serir med bara fötter och tunnt klädd som jag var underligt nog fått något kallt i morgonkylan före solens uppgång. På stranden af khaligen voro nu uppställde militär som ordnades och öfvades litet att skyldra till deras turkiske öfverste [som] skulle komma och se på dem. Det syntes att det ej var på rätt alfvar som Araben är soldat; de stodo uppställde i ledet och gapade omkring sig på folket och pratade; dock tyckte jag de gjorde sina små manövrer med lätthet nog. Jag satte mig slutligen i ett caffè, der jag hade tämmeligen god utsigt öfver kanalen och folkmassan och betraktade ett litet sällskap araber, som suto framför mig och skämtade och skrattade med det här vanliga hårda och obehagliga skrattet. De tycktes mig vara af de många hashshashin, som om aftonen och under natten hade berusat sig med denna osmakliga rusplanta. Medan vi så suto kom ett regemente militär frammarsherande föregångne af den lilla musikcorps, som hela natten varit sysselsatt att blåsa på platsen, der fyrverkeriet afbrändes. De marsherade öfver den stora nya bryggan defilerande framför det stora tält som derinvid var uppslaget för den turkiske magnat, som tycktes ha öfveruppsigten ✕ öfver det hela och der tillbragte natten i ett stort följe af tjenare och officerare. Folket trängde sig nu särdeles alle hitåt för att se arbetarne, som nere i kanalen höllo på att med hackor och skyfflar afhugga 'aroseh eller den smala jordvall, hvarmed fum elkhelig var stängd. Snart började äfven vattnet sakta och småningom flyta in i kanalen och otaliga skaror af barn och annat folk spatserade vadande i det inflytande bruna vattnet och tycktes fröjda sig utomordentligt. Ceremonierna invid sjelfva vallen fick jag ej se i anseendet till afståndet derifrån och ej båten som föres af strömmen in i kanalen eller annat. Jag vandrade här ännu litet omkring och tog slutligen en åsna och begaf mig på hemvägen. Vägen var fullträngd med folk så väl gående som kommande och ända till Sejide Zeinebs moske voro massorna så tjocka att jag hade svårt att komma fram och äfven längre inåt staden var ovanligt stark rörelse. Allt visade att det var en särdeles och kanske mer [än] andra firad fest och jag kan ej påminna mig att här någonsin vid något tillfälle sett lif och trängsel såsom nu. Bland hemkommande skaror var äfven ett sällskap christne tror jag Greker och Italienare som ridande på åsnor förde ett förfärligt väsende skrikande sjungande och hojtande rusige som det tycktes och rätt förtjenande det förakt folket här visar dem och görande skam af de christne. Det var i allmänhet ej allenast

Musulmän som deltog och fröjdade sig öfver denna fest, äfven de christne och i allmänhet alla så gamle som unge så karlar som kanske i synnerhet quinnorna gladdes öfver vattnet som nu kom i ymnighet till staden. Allt visade att fester som ligga grundade i och bero af landets natur och hvaraf folkets välstånd och timliga välgång bero äro mera senterade och firade med större glädje än de som ett folks religion lägger på dem och älskad och dyrkad ock propheten här är af sitt folk så var hans fest dock ej att jämnföras med denna. Jag kom hem kanske några timmar efter solens uppgång ej utan att vara ganska trött och lade mig genast att sofva. Jag vaknade ej förr än vid 'aşr. Efter mitt afton mål en stund före Maghrib begaf jag mig ner till Azbukijeh troende mig finna vatten i kanalen der, men man tycktes ännu ej ha släppt in det dit. Det var äfven här ovanligt stark rörelse af spatserande folk och i synnerhet christne som i allen spatserade arm i arm med sina fruar och quinnor. Jag blef länge sittande hos Hanafi i caffet och höll nästan på att somna der på en serir i den svalkande aftonfläkten. ✎

☞ *Augusti 18.* Sedan vi på morgonen ätit en liten frukost gingo vi [i] badstugan som är gent emot vår port. Vi badade der och sträckte oss efter badet och drucko the, men jag hade egentligen ingen fröjd af alltsammans i anseende till mina bölder som jag måste akta och det små rödprickiga utslag jag har på hela kroppen och som klijar förfärligt så snart jag det minsta svettas. Efter 'aşr gingo vi i ett caffe som man uppslagit på stranden af kanalen. Folket suto i fenstren och hissade upp vatten derifrån i sina krukor och tycktes rätt fröjda sig öfver vattnet i deras stad. Dock var vattnet ännu särdeles orent och kanalen i det hela ruskig och förfallen såsom husen vid dess strand; huru skulle det vara om de ståtliga kanalerna t.ex. i Petersburg vore här. Caffet i hvilket vi suto var ruskigt och fullt af sämre folk och jag hade ingen fröjd deraf. Efter vårt afton mål vid Maghrib gingo vi efter vår vana till Azbukijeh och suto hos Hanafi; men det är ej utan att jag finner mig något besvärad af min Shekh som jag sällan eller nästan alldrig kan slippa undan ehuru han säkert är en af de bäste jag här kunnat finna.

☞ *Augusti 19.* Gick på morgonen något bittida ut och sökte Dieten men träffade honom ej hemma. Stannade dock der en stund och pratade med min gamle Berberi, som har gammal välvilja till mig. Satt

derefter en stund uti mitt caffe i Azbukijeh allén och vandrade litet omkring i Muski och Khan elkhalili der det i dag var torg och auctions dag och fullt med ankomne turkar och krimboar och andre fromma Muslims som rusta sig till pilgrimsfärden. Träffade åtskillige bekante i Muski bland andre Jusuf och stadsquarter Shekhen Abdolaziz. Jag kom sedan hem och blef der sittande till efter 'asr och gick efter mitt afton mål ensam ut och gjorde en vandring åter Azbukijeh. Sedan jag en stund sutit i caffet hos Hanafi begaf jag mig vid Esha till Prunner, der jag träffade ett sällskap af 5 Tyskar, bland andre äfven den Tyske Sjökaptenen, som gjort nu resor mellan Gadde och Suez. Han berättade att de tvänne fransoser som bodde i samma hus som jag de första månader jag var här och som begåfvo sig härifrån till Jemen för att från Aden tränga vidare in i landet, voro tillbaka komne och redan skickat saker upp till Gadde. De kommo således ej långt med sina alla öfverflödiga preparationer och det var ej utan tycktes mig att Wrede gladde sig deröfver. För öfrigt var det ej utan att jag fann nöje i att åter komma och tillbringa en stund i Europeiskt sällskap i synnerhet med Tyskar, hvilkas språk här är mig som ett annat modersmål. Jag kom något sent hem och Shekh Ali kom ännu ner till mig och blef sittande omkring en timma hos mig. Han var nu såsom i allmänhet folket här på aftnarna glad och nytrare än på dagen och berättade mig mycket ur sin studie tid i Azhar, hvilket såsom så mycket annat visade och öfvertygade mig att deras studier såsom all deras lärdom går hufvudsakligen ut på småaktigheter och knoppar.

☞ *Augusti 20.* Gick ut först närmare middagen och vek in hos Jusuf, som jag åter gaf en Guinea för preparationen af den nu snart färdiga fisksamlingen och betraktade åtskilliga saker som han hade hos sig af samlingar i Egyptens naturalhistoria. Fick sedan tag på shekhen 'Abdol'aziz, som hängde länge vid mig och för 20 fadda som jag gaf honom vandrade omkring 2 timmar omkring med mig. Han som nästan alla här låta för några styfver leja sig till hvilka smutsiga tjenester som helst och för en bakhshish kan man här tror jag här köpa Pashans hufvud och allt annat hvad helst det vara må af de förvekliga och försmutsade Araber i Egypten. Jag tillbragte med honom en stund i caffet hos Greken vid stranden af den lilla Azbukijeh kanalen der man nu släppte in vatten. Folk hade samlat sig i mängd för att se på det inströmmande vattnet och äfven Azbukijeh quinnorna kommo ut och

satte sig i caffén och rökte i all maklighet deras shishe. Det var högst behaglig svalka i skuggan af de stora accacia träden ökad af det uppfriskande vattnet och jag fann mig särdeles väl på min halmmatta som jag bredt ut på marken och vräkte mig på. Jag kom hem vid 'aşr och läste en stund med shekh Ali och blefvo sedan sittande och prata om studierna i Azhar. Der finnes ingen som läser i historien t.ex. blott i hadith dit äfven historien om de 4 Khaliferna hör³⁰⁷ och få som studera den hemma blott sådana som om aftnarna ك' göra sig ett nöje af att sitta i sällskaper och berätta och sådant anstode ej en lärd. Det är förvånande att se huru religionen och studium af det som närmast hör dertill slukat allt annat och till och med väckt förakt och motvilja för alla andra studier. Man vet af intet annat här än Koran och fiqh på sin höjd äfven Grammatika, men ett grundligt studium af sjelfva språket finnes här ej. Äfven är det just ingenting annat än fikh som kan gifva någon förtjenst. Vi kommo vidare in på kapitlet om prædestinationen och huru människans alla handlingar så goda som onda äro she min allah.³⁰⁸ Det är en hårdnackenhets och en förfärlig absoluthet, som de lägga i denna lärosats och det är ock i följe af den som de med större beredvillighet förlåta människors svagheter och med större saktmod än i allmänhet vi se på sin nästas fel. Sedan vi gjort vårt afton mål gingo vi vid Maghrib till Azbukijeh och tillbragte efter vår vana aftonen der ända till Esha men vi suto mest hela tiden tyste utan att prata och det är ej utan att jag börjar finna tråkiga dessa aftnar.

☞ *Augusti 21.* Gick ut närmare middagen och begaf mig raka vägen till Grekens Caffé i Azbukijeh der jag bredde ut en matta på kanalstranden och vräkte mig på den och läste en medhafd bok. Jag tillbragte så min middagsstund i den behagliga skuggan här och begaf mig hem först närmare 'aşr. Här träffade jag vid min hemkomst Ahmad Effendi från Baranijeh, som kommit för att ta sina färdiga saker och effecter till sin pilgrimsfärd. Han blef här blott så länge han behöfde att packa in dem till afförande till Bolak, der fartyget låg, som skulle föra honom till Kenna. Hos mig uppstod nu åter stor lust till färden, men jag kommer väl ock derhän i sinom tid. Efter Maghrib begaf jag mig ut till Gemelije för att träffa Abdolkhalik; men han hade redan stängt sin boda. Jag träffade der ihop med Shekh 'Isa som var vänlig och glad att se mig som vanligt. Satt med honom i ett uselt caffè der hos ett gammalt gråskägg och lämnade honom der efter mig då jag gick till caffét bakom

Sejidna Hosein och blef der sittande att höra på en Antari, hvilken såsom hans colleger läste upp från sired 'Antar ungefär halfan ۛ karras.³⁰⁹ Som de vanligen äro halfbildade män och ej känna grammatikan vidare än högst ytligt är deras föredrag brutet språk. Verserna som ofta förekomma sjunga de fram dock hvar och en på sin ton ej utan ganska stort behag. Dock är åhörandet af en Antari i allmänhet mera styft och har ej den lätthet och det nöje, som en Muħaddit. Jag blef dock der sittande ända till klockan 3 ehuru jag började bli sömnig och det fina rödprickiga utslaget som går liksom en gördel omkring veka lifvet kljade mig af svetten och hettan och jag äfven för öfrigt ej var vid särdeles humör som hela denna tid. Måtte det snart bli förändring!

☞ *Augusti 22.* Tillbragte som vanligt middagsstunden i Grekens caffè i Azbukijeh alleen vid stranden af kanalen, der vattnet nu ökats betydligt. På aftonen gick med Shekh Ali till Hanafi och suto i hans caffè till efter Esha. Jag somnade medan jag vräkte mig der på en serir. Hade oändeligen tråkigt hela dagen och var vid ovanligt dåligt lynne som äfven ej under natten lämnade mig och förtog mig all sömn. –

☞ *Augusti 23.* Satt hemma med Shekh Ali hela förmiddagen och befan m[ig] vid dåligt lynne och ej fullkomligt god hälsa. När stunden till fredagsbön nalkades väckte jag upp Shekh Ali som tog sig en liten lur och han gjorde sin tvagning och gick till vår Moské, utan att till min förundran uppmana mig att följa med; men han ansåg mig ursäktad, såsom jag ock verkligen var, af den nya bålde, som uppstigit ny vid mitt högra knä. Sedan han kommit tillbaka från bön gick jag ut och begaf mig till mitt vanliga caffè i Azbukijeh och tillbragte der middagsstunden ända till 'aşr hvarefter jag kom tillbaka och stannade en stund på gatan vid ingången till Azbukijeh allén och såg på de folksförlustelser som der voro, bland annat tittade jag in i en kuhkasten, der allehanda förunderliga saker förevisades. Figurerna; som voro högst illa och klumpigt målade med som jag tyckte vattenfärg, dragas nu bakfram. Här visades bland andra figuranter Napoleon och andra Nosara kameler och maħmil och negrer ridande på underliga djur. Karlens språk och förklaring var ej så löjlig som jag väntat och såsom man hör dem ۛ i Tyskland och annorstädes, men deremot voro orden här ofta rimmade. För öfrigt var här en ħawi som samlat omkring en stor ring i synnerhet af barn och

några sångare, som voro omgifne af lystnande quinnor. Några sjelfsvåldiga och lystna flickor sprungo omkring i folkhopen med obeslöjade ansigten och skämtade och spelade med hvarandra. Jag kom hem en stund efter 'aşr och blef sittande en stund tills vi ätit vårt aftonmål, då vi gingo ut med shekh Ali först till caffet vid kanalen och derifrån då vi funno det fullt med folk, till ett caffè i Azbukijeh hos en Grek, der vi blefvo sittande en stund nästan midt ibland ett sällskap Italienare, som suto der. Vi gjorde sedan en promenad genom allén jag ej utan förargelse att beständigt måsta släpa med mig shekhen. Vi skiljdes dock snart och jag vandrade omkring hela aftonen hit och dit och fann mig väl deraf. När jag kom hem satt jag ännu en stund med shekh Ali, som berättade mig att Sejids Aḥmads hustru jämnte hennes syster högeligen förargade öfver att måsta flytta från den öfra ka'ah de bebott i Shekh Alis hus och som han nu skulle upplåta åt mig, kommit ner till hans hustru och utöst sin vrede på henne med förbannelser öfver huset och önskingar till Herren att det måtte förstöras af eld och brand eller annan olycka. Uppe i rummet och faḥān hade de under de 14 dagars tid, som förlupit sedan shekh Ali sagt upp dem att flytta, samlat all möjlig sorts smuts och skräp för att visa på allt sätt sin illska. Sejid Aḥmad sjelf är dock en god och beskedlig man men har ingen makt på sina quinnor. De såsom de flesta quinnor här skola ha sina män väl under toffelväldet. När de slutligen flyttade togo de nycklarne med sig och Shekh Ali var nödgad att gå till dem i deras nya hus och fordra dem tillbaka af dem. Som de under tiden de bodde här haft föga eller intet af husgeråd som dynor och bollster hade de under de sista dagarne här låtit komma en Munaggid och göra några dynor för att såsom Shekh Ali sade visa för folket att de hade någonting att flytta. Hela dagen bar en liten omkring 10 årig flicka sakerna, hvarje gång en halm matta eller en dyna och till sluts blott togo en karl att bära en stor kista och Sejid Aḥmad sjelf bar en annan. ✎

☞ *Augusti 24.* Gick något bittida ut till Cancelliet och tog pengar af Köhler och träffade Timofejeff som hade blifvit nämnd Sekretär hos den nye General Konsuln Fock och i morgon var färdig att afresa till Alexandria. Jag satt här en stund och gick sedan att göra en liten visit hos Engelsman Hamilton det väldiga rödskägget och satt hos honom en stund. Han tyckes rätt kommit på modet här och det tyckes höra till tonen att alla

skola ta timmar hos honom. Gick derifrån till Dietel som i går haft ett häftigt anfall af slag, hvarvid han nästan hållit på att krepera. Till all lycka hade hans Engelska lärare Hamilton råkat komma och skaffat honom en läkare som åderlätit honom. Han var nu särdeles svag och låg i en lätt sömn hvarur vi naturligtvis ej väckte honom. Gick derifrån och satte mig i mitt Grekcaffe i Azbukijeh, der jag dock ej dröjde särdeles länge i dag. Gick derifrån hemåt, men stannade på vägen och såg på den Hawi, som nu alltid vid 'aşr roar barn och folk här. Bland andra kon[st]stycken han i dag visade var att han åt bomull några tåtar och lät sedan en liten flicka stå och fläkta i rumpan på sig och slutligen nystade upp ur sin mund bomullsgarn rödt blått och guln. Tiden upptogs mest dock af prat och grofva skämt. Bland åskådarne voro äfven trenne judepojkar, som oaktadt all smålek och alla gemenheter han yttrade mot dem och deras religion ej kunde förmås att ge fram 5 fadå och ändå blefvo stående quar utskämde och beskrattade af konstmakarn och det församlade folket. När jag kom hem hade sällskapet uppifrån ändteligen flyttat och man höll nu på att skura och skrapa undan den smuts de lämnat efter sig. På aftonen flyttade vi upp och satte oss i fashan och drucko the som smakade särdeles väl. Shekh Ali var särdeles nyter som alltid på aftnarne och vi suto länge förr än vi somnade under bar himmel och sof särdeles godt.

☞ *Augusti 25.* Här städades och rustades hela dagen för att få min nya ka'ah i ordning och mina smutsiga kläder tvättades nere af quinfolken och jag såg dels med förundran dels med vedervilja på folkets beredvillighet här att tjena och passa upp mig och i synnerhet är jag förlägen för Shekh Ali sjelf, som alldeles mot min önskan ställer sig fullkomligen på en tjenares fot till mig. Men hvad skall jag göra? Middagstiden då här var tämmeligen i ordning begaf jag mig ۛ ut till Timofejeff, som höll på att ställa sig i ordning till sin resa i dag. Han sprang och fjäskade och tycktes ej rätt ännu hämtat sig från sin glädje öfver sin nya post. Han vill tyckes det börja spela litet Seigneur och är hel och hållen upptagen af tanken att rätt kläda sig à la Gentleman nu när han i stället för sin turkiska dräkt vill anlägga Europeisk. Sedan jag sutit der en stund med de andre, som åto sitt middagsmål begaf jag mig till Dietel för att afvänta Timofejeffs ankomst dit. Jag anträf-fade Dietel sofvande och satte mig och bläddrade i en bok tills han vaknade. Han var nu fullkomligen återställd från den svåra slag attack han haft, men

var ännu styf i sin tunga. Medan vi suto kom hit en man klädd som Effendi och talade Franska och särdeles väl. Han var en af de unge män som Pashan härifrån skickat till Paris för att uppfostras till Pariser garconer. Det tycktes ha lyckats nästan för väl med denne man; han var fullkomligen fransoserad och skall ha glömt och förakta om ock ej sitt arabiska modersmål dock sin religion och vara en politisk markshrejare emot Egypten och dess regering. Medan vi suto kommo Timofejeff och tvänne andre unge män som skulle följa honom ett stycke på väg och kort derpå äfven gubben Bokti ej utan att sprida doft omkring sig af essencer och pomador. Här pratades hit och dit, jag satt mest tystlåten af verkeligen oförmåga att mänga mig i sällskapets samtal som ock var tråkigt och jag fann mig här fullkomligen främmande kanske mera främmande än bland Araberne. Sällskapet aflägsnade sig slutligen alle och jag blef ännu en stund sittande med Dietel ensam, som dock är den bäste af dem. Han har dock ej fullkomligen kunnat vanslägtas från sitt Germaniska ursprung ehuru han för Ryskan nära glömt sitt modersmål. Jag kom hem kort före Maghrib och gjorde mitt mål med Shekh Ali och blef sittande med honom hela aftonen i fashan och dricka the. Jag är dock rädd att jag gifvit mig för nära ihop med honom här utan att egentligen behöfva det, jag kan ej gärna slippa honom någon stund hvarken på dagen eller natten.

☞ *Augusti 26.* Som man ännu en gång ville skura och rensa mina rum begaf jag mig bittida ut och gjorde några turer i Khan elkhalili, der det i dag var marknad. En stund före middagen begaf jag mig derifrån och träffade i Muski åter Shekh Abdolaziz som klagade att han för min skull gifvit ut en piaster här om dagen. Jag gaf den åt honom ehuru osäker om det var sannt eller osannt och vandrade till mitt Grek caffe, der jag blef sittande ända till 'aşr. Efter Maghrib satt jag med Shekh Ali i caffet hos Hanafi till något efter Esha och hade sålunda ganska tråkigt fått slut på min dag. ✎

☞ *Augusti 27.* Satt hemma hela dagen och skref på ett bref, som jag började till Geitlin. Först efter Maghrib då vi gjort vårt aftonmål gingo vi ut och suto en stund hos Hanafi. Jag hade högst tråkigt och mitt dåliga lynne som nu räckt ovanligt länge vill ej alls lämna mig.

☞ *Augusti 28.* Ville bli hemma sittande, men kunde ej härda ut dermed utan gick ut på förmiddagen för att besöka Dietel. Fann hos honom hans Engelske språklärare och gick ej alls upp. Satte mig i Greke caffet i Azbukijeh dröjde dock ej länge förr än jag steg upp. Träffade en bekant hammar, med hvilken jag sedan gjort en lång tur först åt Sejide Zeineb, sedan tillbaka ut genom bab elhadid till en khammara uti en trädgård på stranden af kanalen. Här var särdeles vackert, dock fanns här ingenting för mig att förtära ej kaffe och ej shishe blott vin och arak som jag nu ej smakar. Jag satt der dock en lång stund och roade mig åt vattnet och den vackra trädgården men hufvudsakligen åt ett sällskap druckne män, som råkade i ett häftigt gräl med en quinna. Ett sällskap musici suto i det gröna och bildade en nätt trio af tambour de basque, kanon och kemenge och tycktes äfven roa sig med flaskan. En god stund före 'aşr begaf jag mig tillbaka och passerade på vägen in hos Bokti och tog åtskilligt ur min i hans förvar lämnade Sahhara och kom hem. Efter Maghrib gingo vi till Azbukijeh och suto hos Hanafi till en stund efter Esha. I dag var leilet elkebire af molid Imam Shafi',³¹⁰ men jag hade under denna hela vecka som hans fest firades ej kommit mig dit ut.

☞ *Augusti 29.* Gick middagstiden ut för att träffa den hammar, som igår färdats omkring med mig och med hvilken jag kommit öfverens att träffa. Han dock som allt folk här hade ej hållit ord och jag kunde ej få tag på honom. Satt mig derföre uti Grekens kaffe uti Azbukijeh och dröjde der kanske en timma. Gick derifrån till Bejomi mosken,³¹¹ der i dag firades sista stora dagen af hans en veckas långa fest. Jag trädde in i moskén och gjorde min zijare hos Shekhen i hans lilla och nu af folk trängda kobbba, läste honom fathe och spatserade sedan omkring i mosken, bland de stora skaror af hufvudsakligen af quinnor som suto här. Utanför Mosken på gatan deromkring var stor trängsel och i synnerhet på den der närbelägna begravningsplatsen utanför bab ennaşr. Här voro tält uppslagna till stort tal och caffan anlaggda i hvilka khowal dansade. Jag satte mig i ett af dem och såg på ett par af dessa till quinnor utspökade dansörer. Deras dans såsom i allmänhet tror jag all orientalisk dans sitter ej såsom hos oss i föttren; dem röra de ganska ringa och i allmänhet klumpsigt så mycket man kan se af de nästan helt och hållet af de långa vidböxorna betäckta föttren.³¹² Deras dans här ligger hufvudsakligen i veka livvet, som de böja och krumma i alla

möjliga sorts bugter och retande och högst equivoca rörelser. De satte sig i karlars famn af åskådarna och betedde sig der fullkomligen såsom quinnor. För öfrigt funnos här som vid alla dylika tillfällen de lustbarheterna af hawi och sångare. En förfärlig och ovanlig mängd af quinnor voro här församlade. De tycktes gå på jagt. Man gjorde här äfven dose, men jag aflägsnade mig förrut och kom hem vid 'asr. Sedan jag hvilat mig litet och ätit aftenmålet med min Shekh gingo vi ännu ut dit och gjorde vandringar på den folkträngda platsen. Nu rustade man sig i en stor del af tälten till zikr och det hela hade något tycke af prophetens fest.³¹³ Äfven en stor mängd af landsfolk hade kommit in hit för att öfvervara festen och uppslagit sina tält å sidan ۴ af den stora begravningsplatsen. Äfven nu syntes quinnor till stort tal och det var ej utan att tyckte mig märka dem gå med sina älskare utåt sandgroparne. Vi suto dels i caffén dels på grafstenar och andades den friska aftenfläkten som blåste in från öknen och stannade slutligen i ett caffè der en Muḥaddith roade ett litet sällskap. Det var ej utan att jag önskat mig vara ensam för att fritt få vandra omkring bland folket, men jag kan nu en gång ej bli af med min Shekh, som följer mig som min skugga, hvart helst jag vänder mig.

☞ *Augusti 30.* Satt hemma hela [dagen] och skref på brefvet till Geitlin och knåpade med annat smått. En ny balda stiger mig nu upp [på] knäet och tvänne på hvardera rumpskinkan, hvilka plåga mig svårligen. Efter Maghrib släpade jag mig dock ut med min Shekh ehuru svårt jag hade att gå och begåfvo oss till Azbukijeh, der vi i aften lägrade oss i mitt vanliga middagskaffe hos Greken. Vi suto der mest tystlåtné, som vanligt till Esha, då sakta begåfvo oss hem.

☞ *Augusti 31.* Satt hemma till middagen, då jag linkade ut i min bedröfliga ställning med haltande och släpande fötter. Satte mig i Grekens caffè i Azbukijeh och dröjde der ända till närmare 'asr, då jag gick till Dietel. Han var nu fullkomligen återställd från den slag attack han haft och hade redan varit några gånger ute. Jag satt en lång stund hos honom och det var ej utan att jag hade litet trefligt. Af honom erfor jag att ett bref låg och väntade mig på Cancelliet. Jag skyndade mig så till Köhler och fann honom sysselsatt med sin Engelske lärare. De slutade dock snart sin lection och vi blefvo sittande att prata. Det är mig alltid en glädje att höra en Engelsman

och vara i hans sällskap och jag fann mig nu äfven särdeles trefligt. Slutligen gick Köhler ut med mig och gaf mig mitt bref. Det var från min Mor och Geitlin och minskade till stor del det tråkiga och krångliga humör, som jag i långa tider haft. Blef hemma sittande hela aftonen med min Shekh och dricka the. Samtalet var i afton jämförelsevis lifligt och i allmänhet trefligare än vanligt. ✎

☞ *September 1.* Satt hemma hela dagen och skref till det närmaste färdigt brefvet till Geitlin. Jag var högst ynkelig af mina bölder och visste ej rätt huru jag skulle gå sitta eller stå. För öfrigt äfven mådde jag [inte] rätt väl hade hetta i min kropp och en liten feber. På aftonen gick jag litet ut med Shekh Ali och satt hos Ḥanafī, der aftonsvalkan och den friska doftande luften något vederquickte mig.

☞ *September 2.* Gick middagstiden till Wrede, der jag äfven träffade den tyske Sjökaptenen från Suez. Samtalet föll på de af Tyskarne så högt älskade Witze, hvaraf de hade en bok full. Jag satt dock ej särdeles länge hos dem för att låta dem ta sig en lur i fred. Jag gick sedan hem och skref färdiga brefven till Geitlin och Bonsdorff och blef hemmasittande till Maghrib, då jag efter vårt afton mål gick ensam ut. Shekh Ali hade nämligen förkylt sig litet om natten ute på fashan, der vi såfvo, så att han ej hade lust att följa mig ut. Jag blott spatserade omkring hela aftonen utan att sätta mig någorstädes och träffade mycket folk som kommo hem från Azbukijeh. På hemvägen vid Esha träffade jag vid ett nära till vår port beläget caffe en Sha'ir, som med sina berättelser om Abu Zeid och sina enkla recitationer accompagnerade af sin enkla kemenge roade ett ringtaligt Auditorium. Jag satte mig äfven ibland dem och satt der tills han slutade.

☞ *September 3.* Gick vid middagen och satte mig i mitt Grek caffe sedan jag gjort alla mina bref färdiga incuverterat dem under adress till Shekh Ṭaṭawi.³¹⁴ Medan jag satt i caffet kom en stund före 'Aṣr Shekh Ali dit från Bolaḳ, dit han gjort en åsnefärd i något göromål. Vi suto ännu en stund tillsammans här och drucko caffe, hvarefter han red sin åsna och jag linkade sakta fram på mina böldiga ben och såriga fötter. Jag lämnade mitt bref hos Köhler och kom sedan hem. Efter Maghrib gick jag åter ensam ut

och spatserade litet men kom i god tid hem. Jag drack på aftonen ännu the med min Shekh och satt en stund och pratade. Han frågade mig som ingress om jag plögade ofta ha drömmar och då han af mig fick härpå ett nekande svar sade han sig deremot ofta ha dem och att de vanligen gingo i fullbordan ehuru understundom först 1 eller 1½ år efter det han haft. Härpå berättade han sig förleden natt sett sig i drömmen föras i högtidlig procession framför sig en stor cavalcade ryttare och efter sig likaså. Han tog det såsom ett godt och lyckligt budskap bushra. Det är olyckan hos alle lärde så Occidentens som Orientens³¹⁵ att de alle anse sig ämnade till något stort och till hög äreplats i verlden och hålla sig missbytta i den ställning de stå i.

GEORG AUGUST WALLIN

Brev

21 FEBRUARI – 3 SEPTEMBER 1844

Till Johanna Maria och Natalia Sofia Wallin
Kairo 21/2 1844

Mor och Syster!

Edra bägge bref, det ena af d. 13 Aug. det andra, inneslutet i Geitlins bref, af d. 30 November har jag riktigt erhållit, de hade länge väntat mig här och första dagen jag hit anlände lämnade mig dem Sekreteraren vid härvarande Ryska Consulat. Jag hade på 6 månader haft ingen underrättelse från Er eller andra där hemma; I kunnen således dömma med hvilken glädje jag emottog dem nu och fann bekräftadt hvad jag under hela denna tid trott och hoppats att I nämligen varit friske och i lugn sakta framlefvat Ert vanliga lif. Måtte det så fortfarat för Eder under det jag färdas omkring och utan någon stadig boning drifver från land till land och folk till folk. Så har jag åter nu kommit till en stad helt olika den jag nyligen lämnat och tämmeligen väl lärt mig känna och ser mig åter här åtminstone för de första tiderna främmande i denna gamla trång och krokig stad. Min färd från Marseille till Constantinopel torden I tvifvelsutän hafva erfarit af Conradi, till hvilken jag den 16 Decemb. från Alexandria afsände ett bref. Denna färd och den tid af omkring 5 veckor, som dertill uppgick, var mig bland de ljufvaste dagar jag haft. Det mildt smekande klimatet liknande nästan oafbrutit under hela resan de vackraste varmaste vårdagar hos oss, den blåa himmelen och det nästan blåare vattnet, alla de gamla minnesvärda och besjungna ställen vi färdades förbi på Greklands haf, det med allt sitt buller och støj dock på det hela lugna sjölifvet – men mera än allt detta, den oändligen treflige och präktige Kapten Anders Wiklund, våra gode ypperlige finske sjöbussar, som så trumpne och björnaktige de se ut, dock äro troligen de bästa sjömän i verlden – allt gjorde denna färd till den angenämaste jag än gjort.³¹⁶ Om min vistelse i Constantinopel under ungefär 10 dagar har jag föga att berätta Er. Jag lefde under dessa

dagar om bord i vår trefliga Cajuta och i Wiklunds trefliga sällskap, dock foro vi hvar dag upp till staden och vandrade omkring bland turkarne och sågo stadens märkvärdigheter och hade äfven en gång lyckan att se Sultanen sjelf Abd ilmagid då han en fredag d. 1 December kom ut från en stor Moské från den vanliga middagstundsbönen under musik och stått. Om min vistelse sedemera i Alexandria torden I hafva hört genom Geitlin, till hvilken jag från denna stad sände ett bref den [30 januari] några dagar före min afresa derifrån. Såsom jag i detta bref underrättade honom gick jag den 22 Januari der om bord på en liten af de här vanliga Nilbåtarne, på hvilken jag för resan hyrt mig Cajutan, sedan jag först försett mig med matsäck för färden. Jag hade sprungit omkring hela dagen och söndagen förrut och köpt upp mat och tallrickar och annat för vägen nödvändigt framför allt ej att förglömma det här allt i allom nämligen caffet. Allt detta, bestående af bröd, smör, ägg, sill, ost, appelsiner jämnte tvänne tallrickar och en tennsked packade jag in uti en sorts här mycket vanlig bur gjord af palmquistar och begaf mig jämnte mitt öfriga bagage, som nu utom hvad jag hade hemifrån, blifvit ökad med ett halmbolster ett hvitt ulltäck och en stor grekisk kapprock, hvars insida liknar våra vanliga ryor och utsida är grått groft starkt kläde med en capuchon som man kan efter behag dra öfver hufvudet eller låta hänga ner på ryggen – detta allt packadt och uppbundet på tvänne åsnor, ty här ser man föga kärror eller andra forsmedel än åsnor och kameler, begaf jag mig åtföljd af några här förvärfvade arabiske vänner ombord på den lilla barken. Dessa båtar likna ganska mycket våra vanliga speljagter, blott att ruffen i aktern är ansenligt längre och delad i trenne delar, nämligen längst akterut en liten kammare, som nu upptogs af en väl beslöjad och ompuffad arabisk fru med en liten gosse hennes son, hvilka bägge under de tvänne dagar, de blefvo om bord alldrig visade sig ute. Den andra delen är ett större rum ungefär så stor som en ruff på en Ålandsbåt, något längre, men ej så bred, med tvänne trädsoffor och trenne fenster på hvardera väggen samt ännu ett på hvardera sidan af dörren, alla täckta af grönmålade spjälluckor och till vidare skydd mot solen än vidare hela sidan af ruffbyggnaden öfverhängd med segelduk. Detta rum hade jag hyrt. Framför det var en sorts liten förstuga täckt med ruffbyggnadens utskjutande tak, men med inga [an]dra sidor väggar än löst nedhängande segelduk. Denna plats eller förstugan upptogs af 5 turkar, som sjöngo och rustade [och för]de stort väsende. De började genast ställa sig på

en allt för förtrolig fot med mig och bjuda mig af deras arak; men som jag, sedan [jag kom]mit till Egypten ej smakat och ej tänker smaka någon spiritus, afböjde jag deras bjudning, som var mig så mycket nöd[vändig]are som jag hade fullt upp annars ock att hålla dem på afstånd. De nämligen tiggde oupphörligen än caffe, än the, h[varav jag] för sjöresan försett mig med litet, än ett än ett annat och voro mig ganska besvärliga. För öfrigt voro om bord till 6 eller 8 andra personer placerade uppe eller under det låga fördäcket, alla araber så som skepparen och folket. Vi seglade ut från Alexandria den 22 om aftonen och gingo hela natten för svag vind och följande dagen i Canalen Mahmodijeh och hunno middagstiden till dess utgång i Nilfloden. Det var med en egen högtidlig och vördnadsfull känsla jag skådade ut åt d[enna] gamla hemlighetsfulla flod, på hvars tysta sakta ström så många årtusenden tyst och sakta flutit ned och på sin bölja [bu]rit så många olika folk och mäktige konungar, Pharaoner och Romare och Araber. Hvar äro de? Nilen går dock sin tysta gång och gjuter sitt grumliga halft mjölklika vatten i Medelhafvet. Man ser ej här de brant i vattnet nedstupande stränderna af Seine och Rhône med sina gamla riddar slott – de äro här låga på de flesta ställen slutande än med en rak än en något sluttande ungefär en manslängd hög vägg emot floden, bestående af en svart utomordentligt fet jord, som strömmen lämnar quar vid sin öfversvämning.³¹⁷ Stiger man upp på denna jordvall, såsom jag ofta gjorde, ser man åt alla håll ett vidsträckt flackt land, afbrutet af alldeles inga berg eller höjder, blott här och där af några palm-lunder eller fikonträd eller andra frukträd och byar, bestående af låga usla kojor, uppförda af denna jord eller mull hoppackad till en vägg, vanligen utan annan öppning än dörren eller på några, fensterlufter utan glas. Hela dessa vidsträckta flackor stodo nu täckta med den yppigaste grönska fullkomligen liknande den vackraste bråddåker hos oss. Det var nämligen allt hvetesfält. Floden själf är ganska bred, här och der delad af lågländta holmar, dess ström ej särdeles stark eller forsande men jämn och drifvande, vattnet icke just grumligt, men ljusgrått något stötande i mjölk färg af en särdeles god smak och ypperligt för både the och caffe, hvilket sednare i synnerhet jag nästan oupphörligen drack. Det kokas här på samma sätt som hos oss; man slår nämligen vatten i en liten kaffekokare, kokar upp vattnet och lägger se[dan] caffet brändt och maladt så som hos oss, deri, hvarvid det vanligen genast derpå kokar öfver; härvid lyf[ter] man af kaffekokarn och när vattnet

PORTEN TILL WALLINS WAKĀLA | SHISHINE, KAIRO.

satt sig, sätter man den åter på elden och upprepar det 3 till 4 g[ån]ger. Till ungefärligen tvänne större koppar, dock icke af de största, lägges en matsked caffe. Men det caffe som man sedan dricker, här vanligen ur helt små koppar, har en doft och en smak, som [jag] ingen annorstädes känt och att lägga socker deri anser jag nu alldeles fördärfva den goda smaken. Men alldrig lägger man något caffe skinn eller annat klarningsmedel deri, utan som man lyfter af kokarn slår man genast i koppen den fraggande drycken utan att låta det det minsta stå. Antingen dricker man nu genast med porron eller om det är för hett såsom vanligtvis för mig, håller man koppen i hand och låter porron sätta sig [på] botten och sörplar sedan drycken utan porron. Jag önskade Er och alla våra bekanta fruar på ett caffe hos mig här i min stora österländska salon, jag skulle sjelf koka caffet och jag vågar säga att I alla skullen måsta tillstå det jag gjorde skam af Ert caffe. Men får väl bli tills jag hämtar hem med mig sjelf den äktaste böna från Mokha. Men till resan igen. Vi seglade så, eller, då vinden genom flodens krökningar var oss emot, drogo oss fram, landade vanligen till natten då vädret lugnade ut, ofta äfven om dagen för att proviantera. Härvid försåg jag mig med ägg färdi[gt] kokade 6 för 5 kop. mjölk och smör etc. Ofta gick jag längs stranden medan båten halades framåt och skjöt med min dubbelbö[ssa] från Marseilles, dufvor, hvaraf här öfverallt finnas till stor mängd.³¹⁸ Härpå prepare[ra]de turkarne en ganska god soppa m[ed] lök och andra grönsaker, som vi sedan åto samfäldt. Färden var öfverhufvud oändligen rolig och vackert väder he[la] vägen med varm dock ej brännande sol och något kallt om morgnarne. Ehuru vi ej kommo fram förr än följan[de] söndagen d. 28 Jan. och vi sålunda tillbragt med alla uppehåll en hel väcka på denna väg förekom mig tiden ej al[ls] tråkig eller lång. I den turkiska fruns ställe, som efter tvänne dagar lämnade oss, kom från en liten stad på vä[gen] en turkisk capten, som var sjuk i feber, men en ganska präktig man. Vi kommo således fram till Bolak en förstad och hamn af Kairo just i solnedgången, så att det var för sent att bege sig upp till sjelfva staden, som är ungefär ¾ timmes väg aflägsen. Vi lämnade dock alla vår båt och begåfvo oss turkarne och jag till ett vid stranden beläget turkiskt caffehus och togo vårt quarter der öfver natten. Ty här finnas ej såsom öfverallt hos oss värdshus färdiga att emottaga resande när som helst. Caffehuset bestod af ett stort rum rundt omkring hvars alla väggar gingo höga trädsoffor, på en af hvilka jag i en knut placerade mina saker och bredde ut mitt bollster

och mitt täcke till nattläger. ✂ Caffé dracks naturligtvis kopiöst vid den här i allt nödvändiga pipan; men det var ock det enda som förtärdes. Efter en särdeles ej väl tillbragt natt i den kyliga stugan utan golf och fönster steg jag upp och slapp besväret att kläda på mig; ty I kunnen lätt inse att jag om aftonen ej klätt af mig. Sedan jag intagit min tillbörliga portion af caffè och *druckit* (så som man här säger) åtskilliga pipor tobak³¹⁹ tog jag mig tvänne åsnor packade på dem mina saker och begaf mig till staden till ett slags värdshus, som här kallas Wakale och egentligen äro inrättade för att emottaga köpmän och deras varor. Sedan jag länge sökt i den stora byggnaden tillika med portvakten för att få ett något så när snyggt rum der fann jag mig slutligen nödsakad att nöja mig med ett i tredje våningom, som väl liksom alla andra var utan glasfenster och öfvertäckt med dam och smuts utan något sorts möbler, ej en stol eller bord eller något annat alls. Sedan jag förmått portvakten att sopa rummet så godt sig göra lät, lät jag honom hämta mig en af de här öfverallt brukliga mattor, gjorda af ett sorts groft starrgräs liknande de quistar hvaraf våra visplar äro gjorda. Denna bredde jag först ut på golfvet, lade därpå mitt bollster och min bädd, till hvilken jag sednare på dagen ännu köpte ett sorts lärft till lakan, hvilket här säljes till godt pris, så att jag fick ungefär för 2 Rb. B:co 8 aln. Till hufvuddyna, som jag ännu [inte] hunnit skaffa mig tjente nu, såsom under resan, Systers vackra nattsäck, men for ej särdeles väl af det myckna dammet. Till fotspark och bord tjente mig min kappsäck eller mina knän. Som inga glas funnos för fensterluften utan blott fyrkantigt rutigt träd gallerverk, en stor luft ungefär en half aln från golfvet, bred och hög nästan som två mans längder och ofvan om det ännu ett tämmeligen stort fyrkantigt fenster, alla utan glas blott här och der trasor af gamla oljade papperslappar som varit i stället för glas fordomsdags, så flögo små foglar in och ut genom fenstret och stannade inne i rummet och quittrade. Något table d'hôtes eller annan kosthållning fanns här ej; utan när jag hade lust att äta skickade jag min portvakt att köpa mig färdig kokade ägg. Af min resprovision hade jag ännu holländsk ost och holländsk sill, med litet af det färska ypperliga smör man här har gjorde jag mig ett ypperligt mål och drack caffè derpå, som antingen jag sjelf kokade eller någon af husets tvänne portvakter, i hvars sällskap jag ofta äfven förtärde det. Man har här större eller mindre krukmakarkärl, hvilka man till hälften fyller med sand och derpå upptänder en kåleld på hvilken man kokar caffet. Ett sådant hade jag

skaffat mig jämnte kål och en sorts ypperlig torr ved och kunde sålunda utan särdeles besvär göra mig eld och koka caffè eller the när helst jag behagade. Dock blir the nu jämförelsevis sällan drucket af mig och smakar mig äfven ej såsom hemma hos oss. Så lefde jag här under 5 dagars tid. Härunder hade jag naturligtvis gjort bekantskap med många, i synnerhet här boende Europeer, hvilka här öfverhufvud äro så hygglige som Europeerne äro förargelige i Alexandria. Bland desse var i synnerhet härvarande Ryske Consuls Agenten herr Bokti en gammal man omkring 70 år, men ännu rask och munter, mer än gubben Bülto. Som han är född här och uppfostrad samt mest hela sin tid lefvat här, känner han i grund alla förhållanden och var öfverhufvud den bästa man jag här kunde träffa. Han kände mig genom bref som Shekh Tantawi i Petersburg skrifvit till honom och deri omnämnt mig. Han emottog mig derföre så väl som af hans naturliga godhet särdeles väl, låfte mig vara som en far och bestyra om att skaffa mig quarter. Han gaf mig en Janitschar, som alltid finnes hos Consulerne, med mig och med denne gamle turkgubbe gick jag nu omkring och fann slutligen ett quarter, som särdeles behagade mig. Det var ock hög tid; ty i mitt dåliga quarter i Wakaleh hade jag blifvit så full af loppor att jag visste mig ingen råd. De hade först börjat samla sig på resan och sedan beständigt ökats af dammet och smutsen i mitt rum i Wakaleh, der min bädd låg på golvet och oaktadt jag oupphörligen jagade dem och i anseende till deras såsom alla andra djurs tamhet här, jag gjorde stora fångster, tyckte jag alldrig deras antal minskades. Men värre än detta, jag hittade några lusar på mina kläder. Jag blef högeligen förskräckt; men tröstade mig med att det hörde till de vanliga Egyptiska landsplågorna. Och i sanning ingenting är vanligare än att här se det sämre folket sätta sig helt beskedligt i ett gathörn eller hvar det passar afkläda sig nästan helt och hållet och vända ut och in på sina slarfvor och söka samt dräpa loppor och löss, och äfven bättre män har jag hört säga att med all omsorg och proprete det är svårt att fullkomligen bli fri dessa obehagliga gäster. Det var således med stort nöje jag åter packade mitt lilla och lätta bagage på en åsna den 3 Februari och begaf mig i mitt nya quarter, der jag nu bor. Jag ville gärna ge Er en ritning på den stora sal hvori jag nu sitter och en dufva just nu flög in genom ett öppet l[uft]fenster, men jag kan det ej väl annat än med ord.³²⁰ I andra våningen af ett stort hus, byggdt rundt omkring en fyrkantig gå[rd] kommer man först in [i] en sorts förstuga, hvars högra vägg nästan hel och

hållen upptages af ett stort bredt och lån[gt fönste]r täckt med glasrutor, infattade i bågar, som gå att skjutas upp; på den venstra väggen är ett afstängdt litet rum med ett skåp, som går att skjutas in i väggen och der bakom är ett litet hemligt kyffe för att gömma skatter – sannerligen ej [be]höfligt för mig. Vidare i denna förstuga ett sorts litet hvalf, hvari står ett ofantligt stort krukmakarkärl för vatten³²¹ [so]m uti hudsäckar hämtas från Nilen. Denna kruka drager kanske ungefär en af våra vanliga vattenkärror. Emellan [det]ta hvalf och den lilla kammaren leder en smal gång till huset, som är mycket snyggt. Från denna förstuga kommer man [in] i ett stort rum, som liksom är deladt i tvänne delar af golfvet, som i den delen man först kommer in i, är ungefär ett quarter lägre [än] golfvet i den andra. Det är af marmor i fyrkantiga rutor med en svart rand emellan. Och midt på detta lägre golf en [fyr]kant i mosaik. Väggarne äro mycket höga, sträckande sig genom tredje våningen äfven, och taket, måladt i allehanda roliga figurer [i r]ödt och grönt och andra brokiga färger har en uppbyggnad, hvars ena sida, vänd mot norr, har ett oändligen stort fenster täckt [me]d glas. Närmast nedanför taket äro på tvänne sidor ett mindre vanligt fenster utan glas, blott fint trädgallerverk. Nedanför dem äro på ena väggen, midt emot den dörr, genom hvilken man inträder från förstugan, tvänne våra vanliga fenster men med i allehanda faconer färgade glas. Nedanför dessa fenster är liksom en hylla in i väggen, af marmor uppburen af fem små marmorpelare, innan före hvilka äfven är liksom en hylla. De färgade glasfenstren motsvaras på den andra väggen af ett stort fenster täckt med fint trädgallerverk i allehanda faconer och färger. Under detta fenster är en stor alcov med ett stort utbyggt fenster och åtskilliga hyllor i muren och hel och hållen täckt af hvita gardiner. Här är min säng. Till venster om den dörr, genom hvilken man kommer in i denna sal, är åter ett med en trädvägg afstängdt rum, som är tämmeligen stort. Den högre delen af salen som ock är den större är hel och hållen på golfvet täckt af en stor matta af samma slag som jag ofvanföre beskrifvit gjorda af ett sorts stråft gräs. De äro i allmänhet mycket snygga och vackra. På ömse sidor af väggarne gå långa divaner, det vill säga, bollster stoppade med bomull och öfverdragna med kartun, utbredda på dertill enkoms uppmurade upphöjningar. Taket i denna del är, ehuru ungefär lika högt som taket i vår stora Societetsal, betydligt lägre än i den andra delen, och äfven här måladt i allehanda bjärta färger. Den ena väggen upptages af tvänne stora fenster på

hvarandra, motsvarade af endast ett närmast under taket på den andra väggen. Fondväggen upptages hel och hållen och små skåp och hyllor, som alla äro förenade med små bågar [och] äro likaledes färgade i rött och grönt och gult etc. Men det är ej värdt att jag så länge uppehåller mig och Er härvid, I kunnen ändå ej få [någo]t rätt begrepp om detta rum, som är så helt olika de vi äro vana att se hos oss. Nere ett stycke i trapporna är ett stort präktigt kök, in[nanf]ör hvilket är ett stort hvalf för ved och kål etc. Jag fick mig snart en tjenare: köpte upp hvete till bröd för att malas och skickas små[nin]gom till bagaren att bakas, vidare ris, ved, kål, smör, potatis allt till omkring en månads provision, så att jag dagligen behöfver [nu] köpa litet kött och grönsaker och annat smått. Maten är här nära nog lika vår; i synnerhet stufningar på blomkål och annan kål, spenat etc. Men hvad som i synnerhet är godt äro i smör stekta appelsiner, hvilket jag ingen annorstädes ätit. I allmänhet äter och lefver man här mycket måttligt och jag, som i synnerhet under resan med Wiklund rätt frossade på hans ypperliga kött och fläsk och hans grekiska viner nöjer mig nu fullkomligen med en kopp caffe till morgonen då jag stiger upp med solen. På förmiddagen äter jag sedan några ägg med smör och bröd och efter solens nedgång ett mål af någon varm mat: för öfrigt för att svalka mig i hettan och skölja ner dammet köper jag här och der på gatorna appelsiner 5 till 6 för 5 kop. kopp. och efter mitt aftonmål dricker jag åter en kopp caffe. Ännu har jag ej hunnit skaffa mig många bekantskaper bland Araberne, emedan jag varit sysselsatt med ordnandet af mitt hus. Jag har vandrat blott omkring och försökt att lära mig känna helst de största och vanligaste vägar i denna stad. Men det ser jag att jag än aldrig varit i en stad som är så svår att hitta tillrätta i som denna. Men det ger väl sig snart. Men något som torde förundra Eder är att jag nu på äkta arabiskt sätt äter utan knif och gaffel och gröper med tummen pek- och storfingret in i maten i stufningar och annat. Dock är det ej så osnyggt som det låter; man bryter vanligen en bit af det här så ypperliga mjuka hvetebrödet, doppar den i saucen och uppfångar mellan den och tummen en köttbit eller annat. Före och efter maten tvättar man alltid händer och mund med vatten och tvål. – Jag tänker nu de första dagarne af Mars bege mig på en resa till öfra Egypten längs med Nilen för att bese alla de förunderliga fornlämnin[ga]r, som så många många förgångna årtusenden lämnat efter sig till vår tids beundran och stiga ner i de grafhvalf³²² der [än]nu de gamle Egyptiernes balsamerade lik och mumier

trotsat tidens förgängelse.³²³ Jag kommer att göra denna resa [till]sammans med en här redan elfva år bosatt Italienare, som i grund känner landet och folket och årligen flera gånger gör [sam]ma färd. Vi tänka dröja tvänne månader på resan, så att vi i början af Maj torde vara här tillbaka. Under denna tid [vet] jag ej om jag kan sända Er några underrättelser; men låter det sig göra så skall jag försöka sända Er något bref från någon [sta]d på vägen. Skrifven I emellertid till mig genom shekhen i Petersburg, det är den bästa väg och kostar ingenting eller obetydligt och [she]khen är som alla Araber fullkomligen att lita och ej såsom folket hos oss. – Hvad beträffar det att jag sände Er mitt bref från Mar[seil]les oförsägladt var orsaken blott att alla sidor voro fullskrifna och brefvets vikt måste afses och emedan det mig vetterligen ej innehöll [nå]got som ej hela världen kunnat läsa. Hvad Natalias förunderliga förmodan om mitt förhållande till Lgs familjen beträffar, vet jag ej och [bry]r mig föga om hvad världen säger.³²⁴ Jag vet att jag alldrig hvarken uppsåtligen eller ouppsåtligen i ord eller handling gifvit Mina sjelf eller någon annan rättvis anledning att förmoda någonting oss emellan, så mycket mindre som jag ännu alldrig hittills ens på skämt med mig sjelf tänkt på att fästa mig vid någon quinna, nej icke ens funnit någon med hvilken jag ville våga kuppen. Andra halfarket af detta bref är som I sen ämnat för August. I kunnen först läsa det och sedan sända det till honom. Gerna skrefve jag till Augusta äfven, men det måste nu bli tills jag kommer hit tillbaka äfvensom någon beskrifning på hvad jag här sett och hört. Låter shekhen i Petersburg genom Geitlin Er höra att han i sommar tänker komma hit, så skicka om det låter sig göra och Mamma ännu har dem i behåll pistolerna till honom för att hämtas hit [till] mig. Intet annat behöfver jag och ej just dem eller i fall öfversändandet är svårt. Bössa har jag och Koran ꞑ jag ville ha pistolerna blott emedan det brukas här allmänt i synnerhet för resande [att] gå beväpnad med sådana och de likna fullkomligen pappas gamla, som jag tänkte ta med mig, men af fruktan för för stort släp på vägen lämnade hemma. Dock finnas de ej mer i Mammars värjo eller kunna de ej utan krångel fås med någon resande till Petersburg och låter shekhen därifrån ej höra af sig och sin resa, så må Mamma ej bekymra sig vidare härom. Äfvensom mamma ej må tänka på de saker som blefvo efter mig vid min afresa från Er; ty utom att jag ibland i det kalla och ruskiga Paris några dagar saknade och önskat mig ha min schlafrock, så har jag föga saknat allt det öfriga och hjälpt mig fram

derförutan fullkomligen väl. Nu har jag schlafrockar tillräckligt och går blott klädd i sådana. Mina sista Europeiska kläder min lilla svarta syrtout och svarta böxor äro som bäst hos en skräddare att omlagas till en sorts af turkar här brukad liftröja. Hälsa tusenfallt alla alla bekante vår värd och gubben Bültos och alla andra framför alla Conradi och bed honom underrätta vid tillfälle Calle Hartmansdorff om mina färder och sägen att jag vid min återkomst hit skall skrifva till dem bägge äfvensom till Er och nu faren väl och liten utan all fruktan på att Herren skall föra mig lyckligt fram öfverallt och lyckligen tillbaka till Er. Helsa äfven mycket Geitlin och tacka honom för hans oändligen kärkomna bref såsom Conradi för hans. Det är en stor fröjd att här bland turkar och Araber få läsa något från Er och gode vänner på mitt egna kära språk när jag oupphörligen bråkar min tunga med så många andra här gängse och talade tungomål.

Till Gabriel Geitlin

Kairo 13/4 1844

Broder!

Det är i dag din namsdag och jag vet intet bättre sätt att fira den än att börja ett bref till dig ehuru Herren vet när jag skall få det färdigt att afskicka och ehuru det är just ingen rolig tid jag har att skrifva om, blott min lärospån och skoltid i Egyptens hufvudstad, då du troligen förmodar mig vandra bland det gamla Egyptens århundriga tempel och trampa Pharaoners stoft i grafvar huggna i hälleberget. Men den så väl planerade resan till öfra Egypten, hvilken jag tänkte företaga hufvudsakligen för att rikta vårt Anatomiska cabinet med skelett af Egyptens djur, och hvarom jag i bref af den 22 Februari underrättade Bonsdorff, har tills vidare åtminstone krupit i säcket. Min reskamrat nämligen, en viss Antiquar och Naturalist Anfossy, eller här vanligen känd under namnet Murad Effendi, drog ut på tiden från ena veckan till den andra och blef alldrig färdig, det led in på Mars månad och nu återvända vår General Consul Herr Kraemer från en resa, som han under vintermånaderna gjort upp till öfra Egypten och afrådade mig ifrån att nu mera för den börjande hettan företaga färden. Murad Effendi äfven började ge upp sin föresats att resa och sade sig måsta bege sig till Syrien. Jag beslöt således

decidiet äfven på Läkaren Prunners och andras inrådan att för närvarande slå denna resa ur hågen, ehuru Kræmers entusiasmerade berättelser om alla de under han der sett, kommo mig att känna grämelse och förtret öfver den tillintetgjorda färden och mer än allt detta det förhastade bref till Bonsdorff, hvori jag bad honom sända mig mynt till uppköpande af djur. Men härom sednare. Jag vill i korthet först redogöra för denna tid af tvänne månader jag tillbragt här. Såsom jag i mitt sista bref af den 20 Jan. från Alexandria under rättade dig anlade jag vid min afresa derifrån orientalisk drägt; men af flathet och några Europeers inrådan hade jag ej lindat turban om min tårbosh. Detta har sedan ofta förargat mig. Väl anlägger jag den nu här då och då om aftnarne, men bär den ännu ej för beständigt; dock såsom jag hoppas skall jag snart atammam för att ej mera aflinda shawlen från mitt hufvud. Färden på Nilen, Egyptens enda, men outtömliga rikedomskälla, var oändligen härlig och rolig, ej allenast för sjelfva det egna [i] landet och luften utan äfven för det roliga folket om bord på vår lilla bark eller speljakt, på hvilken jag för min räkning hyrt kajutan, kallad mak'ad. Besättningen bestod af 8 man och passagerarne voro ungefär lika många. Jag tillbragte största delen af dagen och aftonen med dem, sittande på kajuttaket bredvid styrmannen lyssnande och deltagande i deras samtal på deras härliga faşiha språk.³²⁵ Folket här har öfverhufvud, äfven de sämste, ett eget naturligt men högst vältaligt sätt att berätta och föredra en sak, med en ton och accent i deras tal litet liknande våra äkta finska bönders ehuru oftast något lifligare. Mig var det det största nöje att de härliga mån och stjernklara nätterna sitta ibland dem, låta dem stoppa sina pipor från min pung, röka och dricka caffe med dem och höra på deras prat, ehuru deras språk och egna folkdialekt var mig då ännu mycket mer än nu svår att förstå. Resan räckte en hel vecka; men tiden förekom mig ej alls lång, gick ej eller utan gagn och nytta, emedan jag hade det yppersta tillfälle och öfning i språket. Blott några Turkar, som voro bland passagerarnes antal, besvarade mig något med sin påhängsenhet och jag hade all möda att hålla dem på afstånd. Anländ slutligen i Kairo tog jag in i en wekaleh, hvarpå jag fått adress af min gamle gode Muezzin hagi Mohammad i Alexandria. Här bodde jag omkring 5 dagar betjent med största välvillighet af tvänne bawaber, som höllo mig för en rättrogen Moslim och kokade och drucko jämnte mig mitt caffe alla morgnar och aftnar och andra stunder på dagen. Min [avsigt] var dock ej att stanna länge här. I rummet der

jag bodde funnos inga fenster utan blott det här kallade darbezzineh eller trädgallerverk hvarigenom damm och stoft och fåglar flögo ut och in. Jag anmälde mig genast hos vår Consuls Agent härstädes Herr Bokti en Levantinare, född i Gize här i grannskapet; blef af honom på det välvilligaste emottagen och af hans Janitshar en gammal hjerttrogen Arnaut Amin Agha beledsagad till Ṭanṭawis bror och några andra till hvilka jag från honom hade bref, samt vidare omkring i staden för att söka mig ett hus. Jag stannade slutligen för ett quarter bestående af en stor orientalisk ka'ah och andra små lägenheter som kök etc. Den fullkomligen arabiska smak i detta quarters inredning intog mig för det. Det var beläget i Kopternes quarter i Asbukijeh och der [bor] utom mig äfven 4 fransoser. Det var färdigt möbleradt så att jag ej hade besvär med anskaffandet af husgeråd. Dock upptogos den första veckan nästan hel och hållen med ordnandet af mitt hus och allehanda uppköp af nödiga provisioner och anskaffandet af en tjenare. Jag kom slutligen i ordning och började tänka på anskaffandet af en lärare och att göra bekantskaper. Jag gjorde sådana med lätthet bland här boende Europeer såsom Läkaren Prunner, som under fälttåget i Hegaz³²⁶ tjenstgjort vid den Egyptiska armén och färdats och vistats ibland Wahabiterne och för öfrigt är en högst älskvärd och insigtsfull man. Vidare med en annan Tysk Palme, som gjort en färd i Abyssinien och publicerat en beskrifning der om. Vidare med Herr Wrede en Hanovrare nyligen hit återvänd från sin resa i Jemen, der han samlat himjaritiska inscriptioner.³²⁷ Han så väl som Palme hafva lärt sig arabiskan blott genom praktik kunna för öfrigt hvarken läsa eller skrifva språket och känna föga eller intet af dess literatur. Den sednare är hitkommen för tror jag omkring 10 år såsom spritfabrikant, har sedan vistats här i allehanda göromål och färdats med Resande som tolk och säges vara en äfventyrare. Men jag var ej hitkommen för att lefva bland Europeer och göra bekantskaper bland dem, såsom jag ej eller önskade det. Jag tänkte således blott att få sådana bland Araberne. Hittills hade jag blott haft att göra med shekher öfver stadsquarter och tjenare och handelsmän, med hvilka affärer fört mig tillsammans.³²⁸ Deras bekantskap, till hvilka Ṭanṭawi recommererat mig, convenerade mig ej ännu; emedan de voro midt i staden invid den heliga och stora Moskén Azhar och jag ännu ej ville uppträda utan turban och med min ringa öfning i språket, ibland Maşrs 'Olama. Jag skaffade mig således på annan väg några andre bekantskaper, sade dem mig behöfva en

lärare i språket och fick på deras recommendation en 'Attar 'Abdolkhalik, som alla dagar kom till mig omkring 'aşr och blef sittande till Maghrib, hvarefter vi oftast gjorde ett litet mål tillsammans och sedan gingo ut i caffén och hörde någon Muħaddit eller sångare. Han var väl just ingen lärd eller i arabiska litteraturen bevandrad man, men för mitt behof af öfning i talspråket nu tillräckligt god lärare. Härunder nu uppsteg hos mig tanken på färden till öfra Egypten. Den borttog mycken tid för mig emedan jag länge vacklade än hit än dit förr än jag rätt kunde besluta mig der till. Då jag slutligen deciderat mig och 'Abdolkhalik hörde mitt beslut, blef han plötsligen borta jag vet ej af hvilken orsak. Kanske tänkte han mig vara en rik frikostig Amir från Mamons och Rachids tider³²⁹ och att jag skulle ösa skatter på honom och göra honom i hast en rik man; kanske ansåg han ej löna mödan att för de 10 dagar jag ännu tänkte dröja här före min afresa, gå hos mig och prata arabiska, kanske fattade han misstankar om renheten af min Islam (ty jag passerade alltid för honom och hans vänner för en Moslim) då jag tänkte göra en lång resa blott för att se gamle fördömde Pharaoners verk: Nog af han blef borta. Jag kände redan för väl folkets karakter här för att gå och söka upp honom och visa mig särdeles angelägen om honom. Också upptog tanken och förberedelserna för min tillämnade nära resa min tid och mitt sinne. Jag [har] dessutom nu gjort bekantskap med den ende här befintlige Damascenör Ustad Maħmod, en högst treflig välvillig man med ett outtömligt förråd af historier och sagor och mycken quickhet. Hos honom tillbragte jag nu ofta mina aftnar på det roligaste sätt åt quällsvard hos honom och en i samma hus boende hans släktning, eller de hos mig, allt utan knif och gaffel förstås, hvilka don jag ej vidrört sedan jag kommit hit. Nu kom vår General Consul Kræmer hem från sin resa till öfra Egypten, på hvilken han tillbragt ungefär tvåne månader och med honom en ung man Timofejeff, som under den tid jag frequenterade orientaliska Institutet i Petersburg, var der som Elev. De afrådde mig både från att nu företaga resan dit och jag lyssnade så mycket mer till deras råd, som min tillämnade reskamrat Anfossy ej blef färdig och det blifvit mig för dyrt att göra resan ensam. Så hade nu denna tid af halfan månad gått väl ej förlorad; men dock ej till så stort gagn som jag trott. Jag kom hit alldeles främmande och hvad värre var osäker och obeslutsam huru jag skulle uppträda, som Moslim eller ej. Hörde på råd från höger och venster för att ej bli narrad och uppdragen; men har nu funnit att jag gjort klokast om

jag blott följt egen nuna. Denna tid har kostat mig mer än behöfligt varit utan att dock gagna så mycket som den kunnat gagna mig om jag känt förhållanden så väl som nu. Jag har dock med krångel i bazarerna och folk jag kommit i contact med fått öfning i folkspråket så att jag väl kan göra mig förstådd af dem under det jag af shekher och mera bildade får beröm med det vanliga lisanek faşih.³³⁰ Dock jag ser för hvarje dag allt bättre och bättre huru mycket fattas ännu och huru svår Arabiskan verkligen är. Du vet sjelf och känner bättre än jag (Inte akhbar minni³³¹) svårigheterna i sjelfva språket; här har jag lärt mig hvad svårare är, nämligen en viss phraseologie i synnerhet i vanliga complimenter och artigheter alldeles oundgängeligen nödvändiga att känna. De äro de hvarpå man genast ertappar en. För öfrigt är i allt en viss egen orientalisk karakter och i att gå och stå och sitta. Man igenkänner genast en Europe t.ex. på hans gång han må för öfrigt vara alldrig så väl utklädd om han ej tillegnat Orientalers långsamma afmätta och gravitetiska steg. ✎ Orientalen, i synnerhet turken, går mycket makligt utan att titta omkring sig hit eller dit, araben skyndar vanligen mera om han är affärsman eller har något göromål att uträtta, men den lärde och religiöse fromme Moslim rör sig alltid afmägt med en viss värdighet läsande oupphörligen, i synnerhet vid utgåendet ur sitt hus, böner och till otal upprepande bismillah antingen ensamt eller tilläggande errahmani rahim,³³² i allmänhet mumlande alltid något för sig sjelf och i fall annat än böner ofta smått gestikulerande dervid med sina händer. I hälsning och complimenter är i synnerhet en viss tabulatur. Så ger en Moslim här t.ex. alldrig hälsningen salam aleikom³³³ åt en som han vet eller tror ej vara Moslim och helt nyligen hörde jag en Shekh alfvarligen bannas på en handelsman för det han vid uppstigandet till mig gaf selam åt en oss mötande Armenier. Härmed var man ej så noga i Alexandria och jag fick alltid och gaf alltid Selam ehuru klädd i min fnuttiga tyska palteau. Men här har jag ofta ej fått denna hälsning, mest troligen för den felande turban. Den första frågan vanligen efter hälsningen är tajibin och genast derpå utan att afvakta något svar esh halkom och kef kefek.³³⁴ Härpå svaras allah jebārik fik, eller alḥamdo lillah³³⁵ och frågas genast igen af den helsade de samma frågor; härunder slår man flata händerna tillsammans och kysser sin egen hand och för den derefter till hjertat eller pannan. Nu upprepas igen de samma frågor af tajibin etc. men brukligare [är] uttrycket waḥashtinna, hvarpå svaras allah la joḥash minnik, sedan säges salamat –

svar allah josallimek, sedan anastinna svar alla iaansek.³³⁶ Vid hvarje stund samtalet stannar litet af upprepas ofta samma frågor och svar igen eller andra af ungefär samma mening. För öfrigt för allt hvad man gör och företar säges bismillah, när t.ex. handelsman tager alnstickan för att mäta det tyg, hvarpå han kanske drar upp dig, när du tänder ett ljus, när du famnar en tärna: när du träder in på huset säger du a'ozo billahi min essheitani ragim, eller destor eller något annat.³³⁷ I allmänhet finnes ingenting som kan göras utan att yttra något om Allah derom eller om ennebi deras fromt nästan afgudadyrkade prophet, vid yttrandet af hvars namn du alltid måste be Herren välsigna honom med allahomma şalli 'aleih eller n. dyl. Råkar du i träta med någon om priset af en sak eller något annat, vare sig hvad som helst och du förifrar dig, såsom folket alltid här, säges dig şalli 'annelibi (şalli 'ala nnebi) och härvid upprepas genast af alla kringstående allahomma şalli 'aleih och sinnen lugna sig för en stund. När man är i sällskap eller ensam ropar man ofta ut astaghfir ollahi l'adşim, ungefär såsom man hos oss drar en djup suck, eller utropar ja rabb, allah eller något dylikt.³³⁸ Men detta är ringa. Jag känner än föga af alla dessa complimentier; de äro otaliga och skulle säkert uppta digra volumer att samla dem alla. De äro dock här oundgängligen nödvändiga och jag måste efter förmåga söka att tillägna mig dem. I början t.ex. när jag kom jag och blef förföljd af tiggare och svarade att jag ej hade små pengar eller något dylikt hos oss brukligt, kunde jag alldrig bli af med dem, de följde mig långa vägar och plågade mig förfärligt. Sedan har jag lärt mig att svara dem alla jaghnik, eller allah jarzok³³⁹ eller något dylikt och långt ifrån att bli förföljd af dem vidare får jag af mången höra någon kort bön. Här måste i allmänhet allt gå efter det gamla bruket och fi kulli she fih kanon³⁴⁰ och den som ej känner denna kanon han blir ej allenast bedragen och uppdragen förfärligt utan äfven utskrattad och begäckad af den som bedragit och vunnit på honom. Ger du t.ex. en åsnedrifvare, isvotshtikarne här 5 eller 10 fadða för mycket fordrar han säkert mera; men ger du honom efter kanon, så ringa det än må vara, kysser han pengarne och säger barakat varsen,³⁴¹ hvilket han aldrig säger om han fått för mycket. Då skrattar han åt dig på ryggen och berättar för sina colleger huru han dragit upp en reshim. Kanter du åter kanon, då får du heta geda' fullkomligen till min stora förundran likbetydande med det ryska Молодиц³⁴² en rask beslutsam man med presence d'esprit med alla andra möjliga nuanceringar af manlighet och fintlighet

precist som det ryska ordet. Tages man till för en ej Moslim gör sig folket här en ära att dra upp oss och det är löjligt att se huru rike Engelsmän och fransoser bli lurade på alla håll af betjenter och dragomän och alla andre. Häraf kan du dömma huru svårt det är att först inrätta sig här. Dertill är folkets karakter och lynne aldeles eget och oändligen svårt att fattas och förstås. Du måste gå deras gång alldrig skynda och brådska i något, ty aşşabro ʔajib eller gamilon,³⁴³ du måste prata med dem länge och tala rason; ty ett förnuftigt ord med någon strof om Allah höra de alltid och lyssna till. När du går i bodorna för att köpa något betydligare måste du sätta dig upp, röka en pipa, dricka en koppaffe och så börja handeln och prutningen och sedan läsa fatḥeh tillsammans med köpmannen. När man tar en tjenare läser du äfven fatḥeh med honom och hans förhållande till dig är sedan oftast blott såsom en vän i ditt hus, men ofta och i flera fall mycket ödmjukare och tjenaraktigare än hos oss. Att afgöra och bestämma priser med någon vare sig på en vara eller tjänst eller hvad annat som helst är svårt ofta omöjligt, man upprepar på ömse sidor ʔol eller kallim inte inte akhbar³⁴⁴ och sedan börjar man åter rasonera och utlägga och bevisa att den andre bör känna priset bättre. Härunder upprepar som oftast den säljande walla belash eller inta rāgil ʔajib in sha allah och dyligt.³⁴⁵ Då slutligen någondera parten sagt en summa ventileras ännu mycket derpå tills slutligen handeln afgöres eller helt och hållet uppges af den uttråkade köparen såsom ofta händt mig. Tålmod behöfs här mer än allt och någon tid tillbragt här måste göra hvar och en till en Job.³⁴⁶ Och med allt det ser man folket här alltid lätt och snart förifra sig och skrika och gråta harmtårar öfver den obetydligaste sak. Då må den främmande ej bli rädd och fälla tonen utan skrika än dubbelt högre och regera med händer och fötter men dock med ett visst lugn och värdighet och vinner lätt öfver folkets skrik om han har rätt och talar ett förnuftigt ord om allah eller så. Man kommer mycket lätt till rätta med dem om man går deras väg och känner dem rätt, men i annat fall om man vill tvinga dem in på sina åsichter och ej uppfattat deras lynne kommer man ingen vart. Jag hade under det jag gjort dessa observationer af lifvet och folket här ofta blifvit utledsen på deras opålitlighet i löften och deras eviga bukra in sha allah och keman shoajeh³⁴⁷ och deras ofta obegripliga lättsinnighet vid sidan af deras gravitet och alfvar. Jag bodde dessutom i ett quarter af blott christne aflägset från de egentlige äkte Araberne; mina arabiske vänner kallade det akhir eddynja och maḥall i fesad

waniges.³⁴⁸ Men ej allenast quarteret förtjente detta namn, äfven det hus hvari jag bodde och de fransoser, som bodde der jämnte mig. Det var på sätt och vis heram för en rättrogen Moslim att besöka mig här och äfven jag sjelf hade blifvit utledsen så väl på stället som på dyrheten af min hyra och mitt lif här. Jag beslöt således decidivt såsom jag redan längesen tänkt, att flytta bort och rådgjorde min gode vän Ustad Maḥmod. Han erbjöd mig sitt hus att bo uti, skulle inreda åt mig ett rum och jag skulle äta och lefva hos honom såsom en medlem af hans familj. För mig kunde naturligtvis ingenting vara önskligare och jag omfattade denna plan och hans anbud med den största begärlighet, var redan färdig att flytta dit och gick först till vår Consuls Agent Herr Bokti för att ta ut något af mina hos honom deponerade pengar och underrätta honom om min föresats att flytta. Han sade härvid det vara rent af omöjligt och att han i detta fall ej kunde låfva mig något skydd och något försvar såsom Rysk undersåte. Ehuru jag hoppas åtminstone här alldrig komma att behöfva det, ville jag dock ej göra emot den gamle gubbens önskan och uppgaf min plan ehuru oändligen påkostande det var. Visserligen skulle det ha varit en hittils i mannaminne oerhörd sak att en noḡrani, en christen hund trängt in i en Arabisk familj bestående af tvänne män och tvänne quinnor och en snart giftvuxen dotter och andra barn. Det är sannt, de ansågo mig, såsom jag tror, för en rättrogen Moslim; men också i detta fall skulle det varit ovanligt. Jag skulle i alla fall vågat kuppen om den gamle Bokti ej så bestämdt varit deremot. Jag nödgades sålunda till min stora förargelse uppge den några dagar med så stort nöje hyllade planen. Dessa dagar var hitkommen en ung Rysse från Universitetet i Kasan, som färdats länge i Persien och nu anlände hit för att på omkring två månader undersöka arabiska dialekten här, ehuru han nu känner föga alls arabiska och nästan ej alls kan göra sig förstådd eller sjelf förstår språket här. Han tog ett ledigt quarter i samma hus jag bodde i och jag tillbragte några dagar hos honom, sedan jag uppgifvit mitt rum och sprang omkring för att söka mig ett nytt. Efter krängel och språng och oändligt tråk tog jag ett quarter i en stor wekaleh, väl till största delen bebodd af Greker, men i den flygel jag bebor, nästan tom och bebodd utom mig blott af en gammal hjertlig turkisk skräddare. Det är beläget i en af de mest trafikerande trakter af staden kallad Gemelijeh, nära till den största bazar Khan elkhali och äfven icke långt från den största Mosken Azhar. Jag hade nu bestyr med att skaffa det nödigaste

möbler; ty i rummen; som äro tvänne jämnte ett kök, fanns ej annat än toma väggarne och den ungefär tre tums höga uppmurade mertebeh längs en af dem. Denna mertebeh, belaggd med bollster och dynor öfverdragna med katton, utgör den här vanliga diwanen. Dessa dynor således måste jag anskaffa jämnte halm mattor på golfvet. Ty vid inträdandet i det större rummet ifrån köket, är här som i nästan alla rum, golfvet upphöjd och här, såsom du vet, aftar man sig skorna och träder barfota upp på golfvet. Detta och annat måste jag nu anskaffa, sedan jag först förmått bawaben att jämnte ett annat hjon skura och skubba smutsen och dammet från rummen, som först när jag såg dem sågo ut som ett Augias stall.³⁴⁹ Lyckligtvis finnas här fenster af glas, som i denna stad är en raritet; men flera rutor äro söndrade och dessutom karmarne så glesa att under den nu börjande khamasin dammet flyger in i stora moln och lägger sig på golfvet och dynorna och sålunda nära loppor till oändlighet. Men de höra till Egyptens många landsplågor och sådana småsaker och annan ohyra får man ej låddas om. ✎ Min gamle shekh och lärare ‘Atṭaren ‘Abdolkhaliq, som jämnte sina vänner, såsom jag fått höra, hållit mig för en spion hitsänd af Ryske sultanen för att undersöka deras land, hade sin boda några steg från den wekaleh jag bor uti. Jag träffade honom således ganska snart efter min flyttning hit och han var glad och vänlig såsom förrut. Hans lilla boda är en samlingsplats för mycket folk, som gå fram och tillbaka i sina göromål eller annars slänka omkring. Jag är naturligtvis en af de sednare och här hos honom i eller utanför hans boda gjorde jag genast de första dagarna bekantskaper med åtskilliga män: bland andre Shekhen i den Moske, hvari folket här i Gemelijeh hålla sin fredagsbön, Shekh Sha‘rawi och en annan Shekh Ibrahim, som säger sig i 33 år beständigt färdats omkring i verlden, ehuru jag på hans utseende ej kunde först skatta upp hans ålder högre än så. Han säger sig vara barnfödd i Medineh, sedan vid femton års ålder kommit hit med sin far och kort derpå begifvit sig på resor, besökt Indien och andra trakter af Asien äfven varit i London och känner äfven åtskilligt af Europeiska bruk och lagar och är öfverhufvud en högst egen och äfven af åtskilliga här något supconnerad man. Han kan utantills verser till oändligt tal och sitter oftast om aftnarne på någon hög mertebeh utanför en stängd boda och sjunger till vår stora förlustelse. Utom dessa gjorde jag här bekantskap med alla andre grannar, allehanda handelsmän etc. som bo här i vårt quarter. Jag hade i detta wekaleh blifvit recommenderad och presenterad för

portvaktaren så som Moslim af bawaben uti den wekaleh jag bodde i de första fem dagarne af min vistelse här. Likaledes hade så som jag åtminstone förmodar, blifvit det af Abdolkhalik för hans vänner. Här gäller mycket recommendation och en man som kommer så Herren vet hvarifrån och är som man här säger 'ala bab ollah³⁵⁰ utan bestämdt göra och sysselsättning har svårt att skaffa sig bekantskaper utan att vara känd och recommenderad af någon. Jag hade den lyckan som du ser, att vara det på tvänne håll, och jag blef derföre på det välvilligaste upptagen och bemött. Om dagarne slankar jag från ena bodan till den andre, sitter hos dem och pratar med allt möjligt sorts folk och deltar i deras frugala mål vid middagsstunden och på aftonen samlas de ofta hos mig och dricka the eller caffe. Jag är hela dagen nästan i sällskap med Araber och talar högst sällan något annat språk. Af 'Abdolkhalik hade jag dessutom blifvit recommenderad som en god läkare och som han i sitt hus hade en syster som var sjuk bad han mig ge henne något på hans beskrifning om hennes sjukdom. Jag sade att en läkare ovillkorligen måste se den sjuke och han förde mig till henne. Hon var naturligen beslöjad och blott det ena af hennes svarta ögon visade hon mig; och när jag fordrade henne visa mig sin tunga var det löjligt att se huru hon vred och vände sin slöja för att täcka allt annat af sitt ansigte; men då jag följande dagen var på hennes brors önskan var närvarande vid applicerandet af kopphorn blygdes hon ej det minsta att låta mig se hela sitt fulla bröst. Sedermera har jag gjort många sjukbesök både hos quinnor och karlar och har hittils lyckats väl i de få kurer jag hunnit göra allt ösande ur den recepturbok jag under Törnroth och Ilmoni gjorde hemma hos oss på Klinikum. Och jag tror att jag hos mina grannar här i Gemelijeh står i rop för god läkare och kunnig i vetenskaper. Jag gäller hos alla för en Moslim och ger och får Selam helsningen; men de plåga mig flere, i synnerhet Shekh Sha'rawi att komma, i synnerhet om fredagen, och hålla bön med dem i deras Moské. Jag har hittils ännu ej kunnat besluta mig dertill och vet ej huruvida det nu kunde vara rådligt; ty jag kunde ej i början här undvika att komma i relationer med Europeer och blef sålunda af många känd som christen. Skulle jag vara alldeles oberoende, intet consulat etc. här funnes skulle jag ej tveka derpå och jag är säker på att om jag blott en gång hållit min fredagsbön med dem i en Moske jag utan den minsta tvifvel skulle gå och gälla för en from rättrogen Moslim. Nu fruktar jag att många här af mina bekante hemligen tvifla på renheten af min Islam

i anseende till min vägran att gå med dem i deras Moskeer. Dock det kan i det hela göra mig detsamma här, hvad de tro om mig; jag nästan med säkerhet förutser att de förr eller sednare måste bli försäkrade om att jag ej är Moslim genom folk som sett mig i sällskap med christne. Dock jag må gälla för det ena eller andra skall jag dock efter någon tid besöka deras Moskeer alla. 'Abdolkhalik, som går mig tillhanda i allt, har nu skaffat mig en egen sorts tjenare, sedan jag på denna korta tid redan förafskedat före denne tre. Han är en man af omkring 50 år, har fordom för 4 år sedan haft sin egen boda af allehanda slags essencer, rosenvatten etc. som han sjelf distillerat; men nu kommit på förfall. Han förstår sig på allehanda, ej allenast hushållsgöromål som laga mat och tvätta med mera, utan är äfven kunnig i historier och elahadith; så att han på sätt och vis är min tjenare och vän och lärare. Om morgonen klockan omkring 9 kommer till mig en arabisk musicus, som lär mig blåsa – flöjt! Den arabiska flöjten Nai är helt olika vår och sedan jag hemma hos oss äflats länge och väl med musik har jag nu i flere dagar fått sitta och arbeta på att få ljud i den arabiska flöjten. Så får man allt jämnt börja med abc. Middagstiden, då min flöjtblåsare shekh Dawod lemnat mig, kommer en annan shekh som läser Grammatica med mig; vid 'aşr kommer en ung man som lär mig skrifva och vid Maghrib, då jag gjort mitt mål går jag ut sitter i bodorna och spatserar litet och på aftonen en stund efter 'esha går jag antingen och hör någon Muḥaddit eller consert i något privat hus, eller har jag några af mina grannar hos mig på the eller caffè. Du ser sålunda jag är väl inrättad och väl upptagen hela dagen. Ehuru jag redan så länge varit här har jag ännu ej varit mycket omkring, ännu ej ens besökt de närbelägna Pyramiderna. Jag hade i början nog göra med att orientera mig litet i denna särdeles villsamma stad. Men sedan jag en dag stigit upp på det så kallade berget Moḳaṭṭam, men som egentligen ej är annat än ökne sandhöjder och der med mitt compass sett directionerna och sträckningen af staden, går jag nu alltid med compasset i fickan och hittar alltid tillrätta ehuru ofta på långa omvägar och vilsegående i de stängda quarteren, der slutligen mötande folk och barn skriker åt mig ma tinfidsh eller mosh näfid.³⁵¹ Min nye tjenare Sejid 'Ali, som känner Kairo in och ut låfvar föra mig allerstädes omkring och lamma jidfi ldynja afarragak 'ala Maşr kulleha.³⁵² Dock hvad jag sett med stort nöje var Molid ennebi, som börjades den 23 Mars och räckte en veckas tid. Man hade dagarne förrut uppslagit tält längs birket elazbukijeh,

som fordom fi ajäm ennil³⁵³ var en liten insjö men nu blifvit förvandlad till en allmän promenad. Högre upp mot stadssidan hade man tagit upp nästan alla bodor och förvandlat dem till sötsakersbodor. Här omkring samlades nu folket och roades om dagarne af dansare och sångare och konstmakare etc. De sednare hawa åto t.ex. blåår och spåttade ut rök, pluggade in i munnen på en bredvid stående pojke, som var hans handlangare, en trädkula, lade pojken på hans händer och knän med magen mot marken, bultade litet på hans rygg och lät kulan flyga högt upp i luften från hans blottade rumpa till stor förlustelse och gapskratt för det kringpackade folket. Härunder pratade han oupphörligen plumpa pöbelquickheter och omringades af trenne andra halfsvarta och smutsige pojkar, som oafbrutet skreko och grinade och säkert skulle föreställa några af honom ur mörkret uppsvurne Genier. Skada att nu mera inga ghawazi eller offentliga danserskor få visa sig; dem såsom alla andra glädje flickor har nuvarande Pashan alldeles fördömt och bannlyst, så att man nu här ej såg af quinnokönet andra än några beslöjade gummor och flickor, som suto och sjöngo och slogo tambor de basque. Andre förde apor omkring, som de låto rida på hundar etc. Sådana ungefär voro förlustelserna om dagen, de voro blott för pöbeln. Om aftnarne var det man egentligen firade Prophetens fest och natten genomvakades till hans ära. Skriftlärde och alle andre fromme Moslims samlade sig hit omkring Maghrib eller 'esha bildade kretsar i de uppslagne tälten och läste ur en bok kallad Delail om deras Prophet höllo 'esha bönen i sällskap och stämde derpå upp en Zikr. De stodo i ring, i hvilken hvem som helst som kände sig kallad kunde inträda, upprepade oupphörligen och oföränderligen Allah med en djup dåf röst en eller flere som stodo öfverst i ringen sjöngo till denna kör stropher ur Koran allt med då och då iakttagna pauser. I andra tält mumlade kören la illaha illalallah, och i andra accompanjerades solo recitationen af den arabiska milda flöjten. Härunder gjorde alla assisterande beständiga rörelser än blott med sitt hufvud än med hela öfra delen af kroppen, ansträngande sig och spåkande sålunda sin lekamen på det strängaste. Detta mödande fram bragte på de flesta en viss hektisk lik rodnad på de bruna kinderna hvilken tillika med det fromma allt jordiskt glömmande blott Allah och hans Prophet ödmjukt hängifna uttrycket i deras ansigten eller kanske hållre helt och hållet uttryckslösa ansigtet med slutna ögon gaf dem ett utseende, som särdeles kontrasterade med deras ofta trasiga och smutsiga kläder. Kören hörd på

afstånd liknade mumlet af ulfvande björnar eller suset af det efter en storm småningom lugnande och mot stranden flämtande hafvet och jag kan ej neka att allt detta gjorde på mig ett djupt intryck och att jag sällan sett någon religiös ceremonie, som behagat mig mera. Då vi söke i de mest utarbetade utkrånglade körer med orgar och annat sjunga Herrens låf, sjunger det Araben eller rättare mumlar det med ett oupphörligt och oändligt upprepande af hans namn utan melodie och utan harmonie lärde så troligen af den entoniga vind som drar genom deras öknar. Sådana Zikr höllos här till stort tal, jag tror jag räknade tolf och ehuru de alla voro lika och enahanda var det dock kejfijeh i hvar och en såsom man säger här. De fortsattes hela natten och jag kan i sanning ej begripa huru de kunde hålla ut dermed om icke den religiösa exaltationen och deras entusiastiska kärlek för deras prophet gifvit dem krafter. Fästen slutades den 30 middagstiden med den högst besynnerliga ۞ ceremonien doseh. Omkring tror jag 100 män, mest tror jag Derwisher af någon sekt här, lade sig med magen på marken packade med sina sidor den ene tätt till den andre och Shekh Bekri sittande på stolt stor hingst framskred långsamt med en man på hvardera sidan ledande hästen, öfver de prosternerades ryggar. Allt efter hästen berört deras ryggar stego de upp eller blefvo de upplyftade och famntagne af slägtingar och vänner. De tycktes alla vid uppstigandet vara förbryllade och sanslöse. Jag såsom kan tänka läkare trängde mig till för att se om deras ben voro brutna eller något dylikt händt dem; men till min stora förundran fann jag dem efter några ögonblicks sanslöshet vakna upp till medvetande utan tecken till den allraminsta förvirring eller någon sorts tillfogad skada och glade och muntre tala om för de kringstående huru lätt hästens fot varit och att de knappt känt dess steg på deras rygg eller de ledande männernes på deras nacke. Jag tror således äfven här att de första ögonblickens sanslöshet var blott religiös from glömska af det närvarande. Hela denna väcka hade jag tillbragt här ibland folket i synnerhet aftnarna alldrig tröttnande att höra på Zikr. Trängseln var alltid här stor, men i synnerhet vid doseh, hvarvid jag tror flere barn och pojkar under åskådarnes fötter [for] mycket värre än Derwisherne under hingstens. En annan högtidlighet korrt förrut hade jag äfven nöjet att öfvervara nämligen nezlet elhagag.³⁵⁴ Jag hade aftonen förrut begifvit mig till Ustad Maḥmod, tillbragt natten hos honom jämnte hans slägting Ḥossein och en annan ung man. Om morgonen stego vi bittida upp och begåfvo oss ett stycke utom staden genom

KAFFEHUSEN I KAIRO FUNGERADE OCKSÅ SOM GRANSKAPETS MÖTESLOKAL
OCH NYHETSCENTRAL.

bab elfotoh³⁵⁵ och mötte nu dels ensamme dels små afdelningar af återvändande pilgrimer, somlige föregångne af musikanter och kringringade af välkomnande släktingar och vänner. Här bland hördes ofta det skränande tjutet af quinnor hvilkas antingen män eller söner icke återkommit utan dukat under för den besvärliga vägens vedermödor. Det var i allmänhet brokigt; alla de hemkommande voro på det grannaste utstyrde, i synnerhet quinnor som vallfärdat. Det till stort tal från staden utströmmade folket hade lägrat sig i caffén vid vägen och ropade åt sina återvändande vänner Selamhälsningen och bisselameh och annat dylikt. Men det bästa var sparadt till följande dagen, då Mahmel hämtades upp till Citadellet och öfverantvaddes der, åtföljd af Emir elhagg en gammal maghrabi gubbe,³⁵⁶ klädd i ett par turkiska hvita vidbyxor räckande till närmare fotknölarne och uppbundne om lifvet af ett bält men för öfrigt alldeles naken utan hufvudbonad på sitt halfskalliga orakade hufvud, hvilket han oupphörligen så väl nu som under hela vallfärden så till som från Mekka runkar och skakar i afmätta rörelser. Med sin nakna svartbruna kropp, hvita skägg och grånande lockiga hår omkransande den skalliga hjessan och en liksom förstenad blick utan nästan allt uttryck, ridande på en lättfotad camel, hvars gumpningar han följde dels med samma dels med stridiga rörelser med sitt hufvud gjorde denne half ginnlike gubbe ett intryck på mig, som jag aldrig förr rönt af någon människa och sedan jag en gång fått ögat på honom der han framred i processionen föregången af pipor och tymbaler, kunde jag ej mera vända det i från honom. Men detta och annat kan du allt läsa i Lanes förträffliga arbete om The modern Egyptians. Hvad Lane beträffar, har jag ännu ej velat göra hans bekantskap, emedan, såsom jag erfarit, han lefver helt och hållet för sig sjelf och blott ibland Araber och högst ogärna emottar besök af någon Europe. Jag har dock nu gjort bekantskap med hans lärare den här berömde Shekh Ibrahim Dosoki och tänker honom låta presentera mig för Lane. ~~~ Hvad böcker för Universitetet beträffar har jag hittills ej velat dermed brådska, emedan jag först velat känna förhållanden och prisen för att ej bli uppdragen i handeln. Manuscriptsäljaren äro här få, bland dem den förnämste kanske Ahmad elkutubi; men han är en stor skälm och har blifvit van att luxa och dra upp rike Engelsmän. Hvarje Måndag och Thursdag är här i den stora bazaren Khan elkhalili en sorts marknad och auction och äfven för böcker är här en liten plats kallad kutubijeh, dit alla som ha något att sälja af böcker eller gamla

papper bege sig för att sälja dem åt de dessa dagar der befintlige köpare eller bokhandlare. Dit vågade jag mig äfven en måndag och träffade just ut för Ahmed, som säkert tog mig för ej Moslim. Jag köpte dock ingenting betydligt, blott grammatikan Kafijeh jämnte dess commentar Wafijeh för ganska billigt pris efter långa prutningar.³⁵⁷ Af en på gatan anträffad annan shekh köpte jag en bunt andra manuscript äfven för ringa pris. Efter Kamos har jag frågat åt alla håll; men den är dyr 2000 till 3000 piaster; i dag har dock en shekh låfvat hämta ett manuscript deraf. Ehuru den turkiska öfversättningen deraf ej kostar mer än 260 piaster och jag i alla fall tänker köpa den [för] vårt Universitet, har jag dock ansett att den äkta arabiska Kamos ej kan och ej får fela i ett Bibliothek som vårt och har sålunda beslutit att köpa ett handskrift deraf om jag finner en god. I dessa dagar tänker jag äfven ta [böcker] från tryckeriet här till ett belopp af omkring 800 piaster, sedan jag nu slutligen fått handskrifven catalog på de böcker som här blifvit tryckta. Så snart jag nu efter någon vecka eller flera lindar shawl om min hufvudbonad tänker jag bli en flitig besökare af kutubijeh och skall då söka gräfva upp dess bästa skatter. Dock är Kairo ej egentliga platsen att köpa manuscripter, emedan här finnas många afnämare och deras värde är tämmeligen väl känt. Man får sällan här något par occasion såsom annorstädes i Orienten. Den summa af 300 Rb. S. som jag lyftade vid min afresa belöper sig efter växlingar och dylik till ungefär 4500 piaster Egyptiskt. Sedan jag för denna summa gjort uppköp här öfversänder jag böckerna, dock ej före min afresa från Kairo, genom Consulerne till England. Kataloger och räkningar öfversänder jag dig i bref.

– Följande för Bonsdorff. Skulle han såsom jag förmodar öfversändt hit de pengar, jag bad honom om för uppköpande af djur under min tillämnade resa till öfra Egypten, så skall jag deponera dem i härvarande Consulat tills jag af honom får höra hans önskan. Jag har nu erfärit att här finnas åtskilliga Naturalister, af hvilka man kan dels beställa dels få färdigpreparerade Skelett för comparativ Anatomie. Är hans önskan att jag upphandlar sådana här skall jag efter förmåga söka få de bästa, ehuru de torde sålunda här preparerade torde bli ansenligt dyrare än om jag upphandlat dem på stället i öfra Egypten. Vill han åter ej det utan vill ha pengarne tillbaka, bed honom, i fall Universitetet vill spendera något mera för uppköp af böcker och manuscript ta sitt belopp af den anslagna summan eller i annat fall af något af mina ännu inestående quartal på det de dubbla remisskostnaderna måste

undvikas. Eller bättre än allt annat förmå honom sjelf Bonsdorff eller Carl Lundahl att komma hit i slutet af September och jämnte mig göra resan till öfra Egypten och kom då du äfven med. Tag permission för hösterminen och bege dig på väg under sommaren antingen genom Ryssland eller far med något finskt fartyg till Cadix, derifrån till Malta och derifrån med ångfartyget till Alexandria. Kommen alla tre och tagen ännu en fjerde till och lagen så att I ären här i början på September, tillbringen denne månad och halfva October, d.v.s. Ramaðan här och sedan taga vi en liten Nil bark, tillbringa på vår färd till öfra Egypten halfva October, November och större delen af December och skiljas sedan I för att återvända, jag för att färdas till Arabien. I slutet på Januari kunnen I vara tillbaka i Helsingfors efter att ha gjort säkert den intressantaste färd i verlden. Hela färden har jag räknat ut fram och tillbaka komma att kosta dig 1500 Rb. Ass. men då har du ock sett det underfulla Egypten, lefvat bland de treflige Araberne och bättre än allt förlängt ditt lif säkert med 10 år och drifvit ur din kropp dina hemorojder och annat dymt. Kommen I icke eller kommer ingen af Eder torde jag måsta slå hela denna färd ur hågen och gör i det fall troligen pilgrimsfärden till Mekka och derifrån med Wahabiter³⁵⁸ till Derejeh; ty att bege mig till Jemen och börja studera Himjaritiska vill jag ej förrän jag är försäkrad om att åtminstone några år kunna använda på min sejour der. Jag har länge och med otålighet väntat bref af dig jämnte råd om huru jag skall göra för att kunna förlänga min vistelse i Orienten och huru jag skall få medel dertill. Sedan ditt sista kärkomna bref från början af December har jag ingen underrättelse hemifrån och ehuru jag litar till Herren att I alla befinnen Er väl ✕ och troligen i Ert gamla vanliga lif framlefvon glada och lyckliga dagar såsom jag i mitt nya rörliga så kan du lätt finna huru kärkomna några skrifna rader hemifrån äro för mig här. Underlåt således ingalunda att skrifva mig före din afresa från Helsingfors antingen till Ristmäcki eller hit, och gif mig något råd huru jag bör göra för att skaffa mig medel och sätta mig i stånd att utom de tvänne bestämde åren ännu kunna dröja trenne borta på mina ökenfärder. Tag mitt förslag till en resa hit jämnte två eller tre andre vänner icke på skämt utan tänk på alfvare på att verkställa den och jag är säker på att du och de andre ej skola komma att ångra sig. ~~~ Nu har Khamasin börjat här, men med kyla och blåst så att t.ex. i afton vädret här är såsom något kylig majafton hos oss. Hittills har jag ej det minsta var[it] besvärad af Afrikas hetta ehuru jag utan

tvekan utsatt mig för middagssolens hetta; jag har befunnit mig oändligen väl i detta klimat och ej påminna mig någonsin eller någorstädes mått bättre. Såsom jag hoppas och ber dig om går du till min gamla mor och under-
 rättar henne härom och att jag föröfrigt är glad och nöjd med min ställning ehuru ofta tankarne flyga hem till Er i synnerhet under våra högtider, såsom den nu t.ex. just förflutna påsken, då jag vet att I under de i lugn och utan göromål tillbragta dagarne tänken hit på mig vid den gamla Nilen. Af påsken visste jag ej annat än att de i denna wekaleh boende Greker hade stort nojs och andra dagen inföll med en sorts liten arabisk högtid då alla vandra ut i trädgårdar och fält för shamm ennesim. Jag hade äfven i ett litet sällskap af mina arabiske vänner vandrat ut på ett närbeläget vackert fält och susade verkligen en ljuf friskande vind och hade ganska trefligt. Allt håller nu på att grönska och hvetet står i stora ax och i trädgårdarne sprida pomerance och Citron buskarne och härligaste väldoft. Ännu glöm ej att skrifva till mig du sjelf och [alla] bekante lämna detta bref till Conradi till genomläsande och hälsa alla vänner och bekante från vännen G A Wallin

Kairo 13 April 844

Af pesten höres här ingenting ehuru man för omkring en månad sedan berättade att några fall yppat sig i Alexandria. Nu är dess egentliga tid förbi och torde vi nu mera här ej ha att frukta den detta år. Detta bref är sammansatt af små lappar som jag nerskrifvit än då än då under många olika förhållanden och sinnesstämningar du måste så ursäkta mitt lappverk och ta det så som det kommit. Nu torde jag ej komma att skrifva på någon tid emedan jag på alfvare vill börja arbeta. – Som jag halft förmodar att Shekh Tantawi är på väg hit så adressera brefven hit till August Nygren, Pass-expeditör i Finska Passexpeditionen i Petersburg, jag har bett honom sedan aflämna dem i Ministeren för att hit afgå.

Till Georg August Wallin av Gabriel Geitlin
 Helsingfors 18/4 1844

Gode Broder Wallin!

Jag lyckönskar Dig hjertligen att lyckligen och väl hafva framkommit till Egypten, och med innerlig fågnad har jag erfarit att Du der befinner Dig väl

och är fullkomligt nöjd med Din ställning. Förlåt att jag på denna lilla lapp, den jag inpraktiserar i Din Fru mors bref, hvilket jag afsänder till Scheich Tantavi, denna gång skrifver till Dig. Orsaken är att jag i det längsta har väntat att Scheikhen skulle tillsända mig Ditt bref – men förgäfves – Han måste vara något hafsigt af sig. Redan den 28 Mars skref han till mig ett ganska artigt bref på Arabiska och bland annat säger han sig hafva fått bref af Dig med begäran att han skulle skicka det hit till mig, och tillägger: *wa-huwa wāṣil lakum ḍimna hādhā al-kitāb* men inom hans bref fanns icke något annat. Jag har nu några postdagar med otålighet väntat att han, inseende sitt misstag eller glömska, skulle tillsända mig det qvarblifna brefvet men deraf har intet blifvit. Nu påminner jag honom derom, i detsamma jag afsänder din Mors bref till honom. Jag tar för gifvet att han bäst känner hvart brefvet skall adresseras för att säkert komme Dig tillhanda. När det lyckas mig att erhålla Ditt efterlängttade bref, skall jag ordentligen besvara det; emellertid kunde jag ej låta detta tillfälle gå mig ur händren utan att härigenom erinra Dig en gammal vänskap, som icke genom afståndet emellan oss aftar utan fastmer tilltager å min sida, och jag hoppas med tillförsigt att förhållandet med Dig är detsamma.

Under det hvarje dag, och hvarje timme kanske, för Dig framter ständigt nya föremål för tanke och känsla går tiden för mig här alldeles enformigt sin gilla gång. Du kan då lätt föreställa Dig huru kärkomne underrättelser från Dig, från Egypten, måste vara, och huru mycket det kostat på mig att så länge förgäfves få vänta på ditt bref, som dock är så nära nu redan. Måtte blott Tantavi ej hafva alldeles förlagt eller förlorat det! – Lundahl var hos mig för att genom mig afsända till Scheiken den reqvirerade pistolen för att han sedan skulle hemta den med sig till Egypten men sedermera har jag ej hört af Lundahl som till följe af Scheikhens högst osäkra resa ١٢ tyckes ha ansett bäst att icke köpa pistolen. Jag underrättade nemligen Lundahl derom att scheikhen skrifvit till mig det hans tillämnade resa till Egypten ännu låg i vida fältet, hans ord äro: *wa-min jiha safarī ilā Miṣr fa-ghair ma'lūm ilā al-āna*. Komma andra underrättelser från Scheikhen, så skall jag ej underlåta att derom avestera Lundahl. Bonsdorff som utverkat 250 Rub. Silfver för att Dig tillsändas till uppköp af Anatomiska præparater, har redan afsändt medlen, men de vidare underrättelser han af mig äskade och dem Du bett honom inhemta ur Ditt bref till mig har han naturligtvis, af redan sagd orsak, ej kunnat erhålla.

وهو واصل لكم ضمن هذا الكتاب
ar. *wa-huwa wāṣil lakum ḍimna hādhā al-kitāb*
och den kommer till er
tillsammans med
detta bref

ومن جهة سفرى الى مصر فعير
معلوم الى الآن
ar. *wa-min jiha safarī
ilā Miṣr fa-ghair
ma'lūm ilā al-āna*
för tillfället finns det inga
nyheter beträffande
min resa till Egypten

Tre sensibla dödsfall hafva här kort efter hvarandra inträffat. Studerande Linsén dog efter blott 20 timmars sjukdom. Fru Frenckell, och en knapp månad derefter, Frenckell sjelf afledo äfven efter ganska korta sjukdomar. Frenckell är ännu ej begrafven – Professor Linsen har legat för döden – nu är han något litet bättre. –

Sistlidne onsdag disputerade Palmén för juris professionen efter Eklund, och deraf var följden en middag och en högst treflig afton hvartill isynnerhet bidrog Sångsällskapet som Palmén hade hos sig. Der hade Du, Bror Wallin, varit på ditt rätta ställe. En så lifvad sång minns jag mig ej hafva varit vittne till. – Pacius gaf långfredagen ett Oratorium, die letzten Dinge,³⁵⁹ för 100 personer; till välgörande ändamål var recetten då bestämd, sista Söndags repeterades samma oratorium till förmon för Pacius, men blott 80 à 90 personer infunno sig, hvaraf följden blir – säges det – att die letzten Dinge här gäfvos Zum letzten Mal.³⁶⁰

Måtte Dig, älskelige Broder! väl gå i de främmande länder, och måtte Du framför allt få vara frisk då gör sig nog det öfriga. Vi ha Gud ske lof alla varit friska. Min Hustru och mina gossar be hjertligen helsa Dig.

Hfors d. 18 April 1844

Tuus GGeitlin

Till Georg August Wallin av Gabriel Geitlin

Ristimäki 3/7 1844

Ristimäki d. 3 Julii 1844

Haf hjertlig, innerlig tack, Gode Broder! för ditt vänskapsfulla, i hög grad intressanta bref, hvars slutrader voro daterade i Kairo d. 13 April, och det Du haft godheten att begynna på den för mig och mina gossar betydelsefulla 24 Mars. Du hade antagit att jag redan i Helsingfors skulle ha det nöjet att genomläsa ditt Bref, men det kom mig tillhanda icke förr än den 28 Junii här på Ristimäki. Alldeles egen och obeskriflig var den känsla hvarmed jag öppnade det genomstuckne och på flera ställen genomskurna brefvet.³⁶¹ De välkända initialerne till Ditt namn sade mig genast hvarifrån det gälde, och min Hustru med de äldre gossarna trängde sig omkring mig för att höra något om den treflige, numera länge saknade, Magister Wallin. Ja, ännu en gång, haf tack för Din vännfasthet och Din godhet att komma i håg mig!

Ditt sednaste bref var för oss alla så mycket kärkomnare, som det förra af Dig nu omnämnda, dateradt d. 20 Januari i Alexandria, alldeles uteblifvit, hvilket outsägligt grämde mig. I ett bref som KammarRådinnan i April skref till Dig och hvilket jag afsände till Petersburg för att af Tantawi vidare framskaffas, inpraktiserade jag en breflapp ifrån mig, deri jag underrättade Dig om det förargerliga och besynnerliga förhållandet med Ditt af mig förgäfves efterlängttade bref, neml. att Tantavi i sitt arabiska bref till mig säger sig på Din begäran tillsända mig Ditt bref, men att inom det arabiska brefvet fanns intet. Hvart hade nu Ditt bref tagit vägen? Tantavis Sigill var oskad. Hade han glömt att incouvertera brefvet från Dig? Allt detta är mig en gåta. På min förfrågan härom har Tantavi ingenting svarat. Hade han möjligen i April redan begifvit sig till Maşr? icke erhållit mitt andra bref ej heller det från Din Mor till Dig? eller är han ej så nogräknad med obekanta?

Dagen efter det jag erhöll Ditt sednaste bref begaf sig min Hustru dermed till Lumbarla, hvarest vi båda ett par dagar förut gjort besök. Din systers glädje att få läsa hvad hennes älskade Bror skrifvit, kan man lätt föreställa sig, äfven som det för mig och min hustru var ett sannt nöje att kunna fagna Henne med underrättelser från Dig som så ofta är föremålet för hennes tankar. På Lumbarla må nu alla bra med undantag af den stackars Helène, hvars lamhet i ena sidan allt ännu fortfar. Efter en vecka res Andersin sjelf till Skällagård med gossarne och Informatorn. Din Syster, här kvarblifvande, har loft ofta besöka oss, och vi likaledes henne. Ifrån Helsingfors der alla Dina släktingar äfvensom Conradi, vid min afresa i början af Junii, befunno sig mycket väl, får Du tvifvelsutän på samma gång med dessa rader närmare underrättelser. Likväl bör jag omnämna den viktiga nyhet att den förtjenstfulle veteranen Professor Hællström d. 2 Junii afsomnade. Han var kry och i full sysselsättning ännu en vecka före sin död, deltog i alla facultets göromål ibland dem i det idkeliga och uttröttande tenterandet ✕ och examinerandet med blifvande Candidater af hvilka 61 den 21 Junii emottogo Lagerkransen.³⁶² Då Hællström den 27 Maji examinerade Lagus, din förre elev, som nu blef ultimus med 29 röster, stod fenstret öppet och Gubbens hvita lockar spelade en stund för vinden – mer behöfdes ej; Han hade ådragit sig en förkylning som förde honom i grafven, efter 68 års lefnad. Begrafningen var högtidlig, han åtföljdes till sitt sista hvilorum, bland andra, af hela Studentcorpsen. Linsén är mycket skral och skall ej kunna återställas. Gylden förrättar hans tjänst. –

Lifligt föreställer jag mig huru ledsamt det måste ha varit för Dig, att den så länge påtänkte resan till öfra Egypten icke blef af. Men kanhända var allt detta till Din lycka, ty vådlig och i högste grad besvärlig måste i sanning en sådan resa vara under den hetaste årstiden, och vinsten för Ditt egentlige ändamål icke så stor som af vistandet i Cairo, der Du har tillfälle att bli bekant med Lane och Ibrahim Dosoqi och tvifvelsutän flere andra Celebriteter. Vår Bonsdorff är väl föga belåten härmed, men då Du likväl äfven i Cairo kan tillfredsställa hans pretentioner, så bör han lugna sig. Jag skrifver i dag jemväl till honom och underrättar honom om förhållandet. Äfven ernar jag afsända Ditt bref till Kammarrådinnan i Hfors för att af henne och Din Syster samt af Conradi genomläsas.

Hvad nu beträffar Ditt project om Bonsdorffs, Lundahls och min resa till Egypten, så kan jag väl ej svara något å de andras vägnar, men att en dylik färd för mig är förenad med oöfvvinnerliga svårigheter det inser jag. Penninge afgiften för resan är den minsta, men att slita mig lös från min omgifning och vandra af till Afrika blefve för mig snart sagt omöjligt. Dessutom vore en så kort vistelse der för mig af mindre väsendtlig nytta, ett eller par år vore väl det minsta, och dertill skulle jag icke ens erhålla tillstånd af vederbörande auctoriteter. Icke heller skulle ett slikt företag så utan alla förberedelser kunna ha någon lycklig utgång; skulle jag i Helsingfors ha erhållit Ditt bref så hade jag varit i tillfälle att genast meddela Ditt project åt Lundahl och Bonsdorff, nu skall det väl ske – men – jag fruktar – för sent. Nej, Bror Wallin, slå dessa funderingar ifrån Dig och lemna hela resan till Pharaonernes mausoleer ur hågen, vandra i dess ställe till Mekka och efter någon bekantskap med Wahabiterne och deras språk vänd åter till Ditt land. Med den vidsträckta insigt och praktik du redan vunnit och ännu under mer än ett år kan med din ihärdiga flit och observations förmåga förvärfva, kan Du väl vara belåten, och en Europeisk ryktbarhet är den lott Dig väntar så snart Du hunnit återkomma och publicera något arbete i Ditt Fach. Hvad göres Dig mer behof af? I Petersburg står Dig tvifvelsutän någon god plats öppen antingen vid Vetenskaps Academien, eller i Orientaliska Institutet der Du kunde bli Tantavis efterträdare eller Collega. Då ville jag ännu en gång gerna göra en resa till Petersburg och ånyo bli en elev in Orientalibus NB under din privatissima handledning, och deraf kunde jag ha en vida större nytta än af en kort färd till öfra Egypten. – Du nämner i Ditt bref att jag

borde försöka att förmå vederbörande till beviljande af ytterligare medel för en förlängd vistelse för Dig i Jemen på 2 à 3 år, hvilka Du anser nödiga för att kunna grundeligen studera Himjaritiskan. Alt hvad jag möjligen kan, skall jag bjuda till att i detta afseende göra, men min förmåga, som Du lätt inser, är häri ganska ringa och underordnad, och ehuru jag för min del tycker att äfven din Jemenitiska resa kunde uteblifva, känner jag alltför väl Din envishet och jernvilja, för att ens, så vidt någon möjlighet för en slik resa kan yppas, söka öfvertala Dig att afstå från Din afsigt. En enda möjlighet att dertill vinna penninge understöd föresväfvar mig nu, nemligen att hos Thronföljaren, vår Cancellar, som af Kejsaren utverkat sig ett årligt anslag af 3 000 Rubel Silfver att för vetenskapliga ändamål vid Alexanders Universitetet användas, i underdånighet anhålla om några medel för den nämnda resan. ✕ Mitt välmenta råd vore alltså, att Du skulle skrifva en ansökning om erforderligt understöd, och ställa den till Hans Kejsarliga Höghet Cesarevitch; och jemte de Kataloger och bokräkningar Du ämnar sända till mig äfven öfverstyra hit denna ansökning, om hvars vidare framgång jag skall, efter all min ringa förmåga, draga försorg. Äfven vore väl att Du såsom personligen bekant med Grefve Armfelt skrefve till honom några rader i ämnet. Huruvida af dessa medel, hvarå ganska många speculanter finnas och af hvilka, enligt hvad det berättas, Magister Arppe för i år erhållit 1 000 Rubel Silfver till företagande af en utländsk resa,³⁶³ och Nervander 1 300 à 1 500 Rubel, – till hvad ändamål är mig obekannt – något kan Dig beviljas är väl osäkert, men det förefaller mig som många röster ej borde höja sig deremot. Hvad åter angår de medel som genom Bonsdorffs föranstaltande blefvo Dig tillsända för uppköpande af Anatomiska præparater, så torde väl han vara af den tanke att Du, äfven om kostnaderna i Cairo blifva betydligare än i öfra Egypten, i nämnde stad ville uppköpa de önskade rariteterna, men är han af annan tanke, så är väl bäst att de remitterade penningarne afräknas från dina innestående qvartalen. Men härom kan jag naturligtvis icke här på orten lemna något bestämdt besked.

Om nya medel till Böckers uppköp, torde, innan din första remiss hinner hitkomma, något project med framgång icke kunna väckas. Du erinrar Dig väl att Schultén och Nordström redan första gången satte sig på tvären, och jag fruktar att nu flere skulle förena sig med dem. Men när Du hitsänder de böcker och Manuscripten Du lyckats uppköpa, så skicka till mig ett project

på hvad Du ännu anser vara af vigt för vårt bibliothek, jemte uppgift om det ungefärliga priset å dessa skrifter; då skall jag bjuda till att få ytterligare tillskott Dig tillsändt, om eljest sådant låter förena sig med din reseplan. Men om allt detta och hvad föröfrigt under Din vistelse hos Österns Söner förefallit anmärkningsvärdt hoppas jag Du med lika godhet som hittills lemnar mig underrättelser. Föga skall någon finnas som med mera intresse än jag följer i tankarna med Dig under Dina vågsamma färder och äfventyr. Hvad jag i synnerhet fruktar före, är det vådliga uti din ställning såsom föregifven Moslim, månne Du ej haft säkrare spel om Du helt enkelt hade uppgifvit ändamålet med Din resa vara att lära faşiha språket och göra dig bekant med Österns seder? Om nu genom någon oförutsedd händelse t.ex. någon afundsjuk trosförvandt skulle förråda Dig? Men förlåt mig dessa yttrade betänkligheter; jag gör orätt då jag långt från ort och ställe och obekant med förhållandena börjar att vernünfteln i saker som Du med Din säkra blick tvifvelsutän rättast uppfattat.

Detta bref afsänder jag nu till Din Mor i Helsingfors, för att genom hennes åtgärd jemte bref ifrån henne sjelf och kanhända också af Conradi adresseras till Petersburg. Ditt bref till mig medföljer också. Till Bonsdorff skrifver jag ett särskildt bref med sådana utdrag utur Ditt, hvilka angå affairen om de remitterade pengarne och resan till öfre Egypten. Detta anser jag derföre vara af nöden att Bonsdorff troligen nu vistas ej i Hfors utan på landet, hvilket Conradi måste ha godheten att ta reda på, samt derefter besörja om mitt brefs framkomst till Bonsdorffs.

Hjertligt helsa Dig min Hustru och barn. Måtte Dig genom Den Högstes bistånd allting väl gå!

Tuus Gabr. Geitlin

Då Du någongång får emottaga dessa rader har Du säkert redan gjort bekantskap med Lane, hvartill jag hjertligen gratulerar Dig. Engelsman som Du är till själ och hjerta och språk skall Du tvifvelsutän finna den bekantskapen högst intressant och instructif.³⁶⁴ – Hur må det vara med de bref som i April genom Tantawi Dig tillsändes ifrån KammarRådinnan och mig? Måtte de ej ha förkommit lika som Ditt [brev] af d. 20 Januari till mig. – Ursäkt detta pappers tjockhet och grofhet, men det är det bästa jag för närvarande är försedd med här på Landet. –

Till Muḥammad 'Ayyād al-Ṭanṭāwī

Kairo 31/8 1844

غب وصوله الى بتربورغ يسلم ليد حضرة الشيخ محمد عياد الطنطاوى حرسه الله تعالى
سلام الله تعالى الاتم ورضوانه الاكمل الاعم الى حضرة [مد]مد عياد ثم نخيركم بعد تقبيل ايديكم
الكرام والدعا لكم

[...]بين بخير وعافية ولم نسال الا عن صحة سلامتكم التي هي غاية الف[صد] ولى غير ذلك
نخبركم اننا حصل[دنا] غاية الغم لما علمنا انكم شرفتم وطنكم العزيز واخلاكم ذوى المكارم
والالباب بزيارتكم اليهم وانا غائب فى بلاد الفلحين وفى زيارة السيد اليدوى التي أرجوه سبحانه
وتعالى يقبلها منا ومنكم برضا القبول ولكن ما لمت القدر المعسوب بل صيرت على الذى كان
على مكتوب وقلت لا حول ولا قوة الا بالله الذى عنده ام الكتاب فهو الذى يفارق القريب ويقرب
البعيد هذا فاتر جاكم ترسلون المكتوب الذى فى طى هذا الى بلادى وسامحوا التعب والكلفة التى
اسبب لكم بكثرة المكتاتيب التى تجاسرت ارسلها اليكم من شان تسفروها الى اصحابها فانى لا
بيدى حيلة وليس لى بصاحب فى بتربورغ الذى اقدر اعتمد عليه مثل اعتمادى على حضرتمكم
هذا وعما نخبركم م[ن] طرفنا ان القنصل الجديد لبس حبيبنا تموفيف كاتبنا عنده وهو سافر من
مدة جمعة الى اسكندرية من شان ياخذ فى خدمته وحصل هناك بسلامة بعد سفر يوم ونصف
ومن قبل صدقاكم فى هذه المدينة فانهم كلهم طيبين بخير وعافية ويسلمون عليكم سلاما عظيما
ويدعون لكم ببلوغ جميع المراد وانا اقلهم وافقرهم عبدكم وتلميذكم ادعوه تعالى انه عز وجل
بيتيكم سالمين ويوقتيكم كل امر شين ١٦ شعبان سنة ١٢٦٠ المحب الحقيقى
ولين

Shejk Muḥammad 'Ayyād al-Ṭanṭāwī, må gud den högste skydda honom, tillhanda
i S:t Petersburg.

Guds, den Högstes, allt omfattande fred och den fullkomliga allt inneslutande
välsignelse till den ärevördige Muḥammad 'Ayyād.

Vi frågar Er, efter att ha kysst Edra ädla händer och bett om [...] allt gott och
hälsa för Er, om Er hälsa och Ert välbefinnande, det är vår avsikt och det enda jag
har att fråga om.

Vi har sannerligen upplevt den allra största sorg då vi fått erfara att Ni hade hedrat
Ert stolta hemland och Edra ädla och lärda vänner med ett besök och jag råkade
vara på resa i fellahernas land och på en pilgrimsfärd till al-Sayyid al-Badawī. Jag
hoppas att den Prisade och Högste tar benäget emot pilgrimsfärden från oss och från
Er. Jag klagade dock inte på det olycksaliga ödet utan underkastade mig det som

mig var föreskrivet sägande ”det finns ingen kraft och styrka utom hos gud”, som har den ursprungliga boken. Han gör det närbelägna avlägset och det avlägsna nära.

Jag ber Er att vidarebefordra det brev som är inneslutet i detta brev till mitt land och att Ni skall förlåta mig den olägenhet och det besvär jag förorsakat Er med mina otaliga brev, som jag djärvt tillsända Er för att vidarebefordras. Jag har inte haft någon annan möjlighet och jag har ingen vän i S:t Petersburg, som jag kunde anlita såsom jag har anlitat Er.

Härifrån kan jag berätta att den nya konsuln valde vår vän Timofejeff till sin sekreterare och han reste för en vecka sedan till Alexandria för att ta emot sin befattning; han framkom lyckligt efter en resa på en och en halv dag.

Edra vänner – med mig som den minst betydande och ovärdigaste – i denna stad mår alla bra och är friska samt tillsända Er den ypperligaste hälsning och ber Er emottaga alla önskningar om välgång.

Er tjänare och elev ber gud att Han, den mäktige och prisade, må hålla Er frisk och skydda Er från allt ont.

Den 16 i månaden sha`bān år 1260

Er uppriktige vän Wallin

Till Gabriel Geitlin

Kairo 3/9 1844

Cairo 3 Sept. 44

Broder! det är länge några underrättelser ej kommit från mig till Eder hemmarande, men ännu längre jag ej haft några underrättelser från Eder. Sedan Bonsdorffs bref af den 18 April åtföljdt af några rader från dig och min mor, har jag, utom Borgströms sednaste bref jämnte creditivet erfarit ingenting från mitt hem. Af ditt lilla bref erfar jag dock att det bref jag från Alexandria sände dig i medlet af Januari månad ej är kommet dig till handa. Derföre bör du dock ej skylla Shekh Tantawi, ty säkert har det alldrig kommit fram till honom utan troligen stannat annorstädes på vägen. Af din tystnad nu har jag anledning förmoda att ett annat bref, som jag den 13 April sände dig härifrån Kairo lika litet kommit dig tillhanda. Jag hade, af fruktan för att det ej skulle hinna Shekhen i Petersburg före hans afresa derifrån, adresserat det till Expeditören af finska pass Aug. Nygren med anmodan att hit till mig afsända

det svar på mitt bref jag deri bad dig sända mig före din afresa till Ristmäcki. Dock något bref är mig ej tillhandakommit här och det är i anledning deraf jag fruktar att äfven detta sednare bref ej kommit fram. Vare härmed huru som helst; jag anser mig af din tystnad ursäktad att jag nu ej gör några ursäkter för min tystnad och går att såsom i mina förra bref, i korthet göra reda för den tid som förflutit och sättet huru jag tillbragt den. Vid den tid således jag sände dig mitt sista bref af den 13 April hade jag anlaggt turban för beständigt,³⁶⁵ här af vigt och ovillkorligen det mest an- och afsedda stycket af hela klädseln. Mitt ansigte hade nu äfven fått tämmeligen väl den bruna färgen så att folket, såsom man först vid min ankomst hit sade mig, ej behöfde frukta för min hvita blekhet, och jag hade i min gång och min mine försökt att lägga den orientaliska apathien och liknöjdenheten och lyckats deri fullt väl att bli tagen för en Muslim. Det var ock nödvändigt nu. Ty sedan Prophetens fest, som firades mest under bar himmel och under tält, nu blifvit slut vidtogo andre helgons fester, som firades endast eller hufvudsakligen uti Moskeer. För att utan misstankar kunna inträda uti dem och se hvad der föreginge var mig således min förklädning så till yttre som inre ovillkorligen nödvändig. Den första fest efter Profetens var den såkallade Molid Sejidna Hossein bni Ali bni Abi Talib.³⁶⁶ Som dig är bekant föreger man att hans hufvud är begravvet här och hans kropp uti Gerbela.³⁶⁷ Han jämnte hans broder Hassan har här en Moske kallad gami'a elhassanein,³⁶⁸ som är näst Elazhar den mest aktade Moske här, såsom i allmänhet desse bägge helgon äro kanske de mest älskade och respecterade af hela den Moslimska världen i synnerhet af turkar och Perser. Sjelfva Mosken är ej hvarken särdeles stor eller vacker, derjämte något mörk men i allmänhet högtidlig. Innanför Mosken är Hosseins kobbä eller grafhvalf, tämmeligen stort och i dess midt sjelfva makşoran eller sarcophagen omgifven af ett vackert och sirligt utarbetadt fint gallerverk af järn och messing. Hvarje dag strömma hit skaror af folk som göra sin Zijare hos honom, hälsa honom med Selam läsa fathe eller någon sura och andra böner, gå omkring makşoran ett hvarf och kyssa den på åtskilliga ställen och samla med handen dammet derifrån och bestryka dermed ansigtet och bedja honom om bistånd och hjälp. I allmänhet om en from Muslim finner sig i någon svår belägenhet vare sig i andligt eller timligt afseende tar han sin tillflykt till Sejidna Hossein, gör till honom sin istikhare och finner vanligen, såsom han sjelf tycker, tröst och bistånd. Men det är ej

allenast män som söka sin tillflykt [hos] honom, äfven quinnor ha utkorat honom till deras helgon framför andre af de många helgon och Shekher som ligga här i sina kubbor och små bönhus och anropas om hjälp och bistånd. Hvarje afton och natt mellan måndag och tisdag hålles här inne uti hans kobbba en Maḳra eller läsning bestående af Delail elkheirat, en bok innehållande mest välsignelser öfver Propheten, och därjämnte en del, $\frac{1}{4}$ tror jag af Koran. Detta är ett bruk, som äfven iakttages i många andra moskeer, men maḳran i Sejidna Hossein eller såsom man nästan vanligare säger Ḥassanein, är jämnförelsevis bättre och föreläsen af ett större antal foḳaha eller skriftlärde. De sitta, här till antal af omkring 30, ofta flere, i tvänne rader med ansigten mot hvarandra och läsa, somlige ur bok de fleste dock utantills efter Esha bönen först eldelail och derefter Koran, härvid runkande i tämmeligen skyndsamt takt på hufvud och den öfra delen af kroppen, och med den här i all läsning egna mumlande tonen. Det var således detta Helgons fest som nu instundande och redan långa tider förrut talade man om intet annat än härom. Slutligen började man hänga upp lamporna uti Moskén och sötsakerssäljare slå upp sina stånd utanföre och pryda dem efter vanan här med allehanda röda och gröna pappers och silkeslappar. Festen var nu inne, men de första dagarne voro tröga och folklösa. Jag gick dock hvarje afton i Mosken och gjorde som en rättrogen Muslim min Zijare hos Helgonet, läste honom en sura i någon knut af Ḳobban och kysste flitigt hans maḳsora, lät äfven tillfälligtvis någon sig utbudande fattig fiḳih läsa suran IS eller hjertat af Koran för mig till helgonet för 5 faḍḍa h.e. $2\frac{1}{2}$ kop. kop. eller någon vattenbärare utdela sin vattukruka till törstige för samma pris allt liḥobb sejidna Hossein och mig till stor ṣawab.³⁶⁹ Hvarje afton under hela festen ålåg det antingen Moskens Inspector eller någon af de många här befintliga Derwishordnarnes Chefer eller någon annan förnäm man af hofvet att illuminera Mosken och hvarje afton äfven de flesta dagar var här någon af dessa derwishordnar som höll zikr här eller någon eller flere af Azhars Shekher, som höllo föreläsningar. Med hvarje dag ökades trängseln af folk och lifligheten så inom som utom Mosken och slutligen de sista dagarne af den 18 dagars långa högtiden var svårt att slippa fram på de närbelägna gatorna och ännu värre inne i Mosken och dock klagade man i allmänhet här att detta år vore festen dålig och på långt när ej att jämnföras med de förra åren, såsom man vanligen säger här i dag är bättre än i morgon och i morgon är bättre än öfvermorgon

o.s.v. Man skyller allt på den orättvisa regering och den dsulm hvarunder man tycker sig smäkta, men det tyckes man ej ana eller ej vilja medgifva att Islamerna här och med den folket hunnit nära sin ruttningprocess. Äfven bortlämnades i år en mängd af de högtidligheter som vanligen ses här under denna och dylika fester och hvarom vi äfven hos Lane och andre läsa beskrifningar jag menar de som vissa Derwish sekter här utöfva nämligen att äta ormar, sluka eld och glödande kål och glas etc. Man berättade mig att förledet år en man, som ej hörde till Saadi derwisherna, hvilka nämligen genom sin Shekhs kerameh och undergörande kraft äta ormar, hade i en berserkegång af religiös fanatism slukat en orm och omedelbart derpå dött. Häraf hade Shekhen för orden tagit sig anledning att helt och hållet förbjuda denna kost en general och i anledning deraf saknades detta år denna delice. 'Esāwi derwisherna, som äfven, såsom de flesta andre, hade sin afton här förekommo mig mera bärsärksgångade än andre och sprungo omkring och väsnade förfärligt i Mosken och skrämdo folket, dock såg jag dem ej såsom man berättade dem vanligen bruka göra, sluka eld eller kål eller hoppa upp i det höga taket och rycka ner lampor och förtära dem hela och hållna med olja vek eld och glas; men den zikr de gjorde accompanierad af tambur de basquer och allehanda underliga hopp och skutt och dans och skrik, var utomordentligen vild och förfärande dock ej utan en viss högtidlighet, såsom i allmänhet alla azkar äro i mitt tycke det högtidligaste och sublimaste man njuter i den muslimska religionen i utvärtes måtto. Inne i mosken suto folket i små kretsar pratande och skämtande, mången med sitt lilla matknyte, barn sprungo omkring och lekte och emellan skarorna och stojet stodo män som gjorde sin bön fromme och andaktsfulle och ostörde af bullret, och visade i allmänhet den brokighet och den villervalla som jag sedermera så ofta sett i Islams helgedomar här. Jag hade nu under min vistelse här och i synnerhet på de sednaste tider sedan jag flyttat till Gemelijeh, der hufvudsakligen endast Araber bo, vunnit flera bekantskaper så jag oftast fann någon krets som var mig bekant och i hvilken jag satte mig och tillbragte mina aftnar i Mosken ganska roligt. Den sista aftonen af festens slut var en stor del af staden, hufvudsakligen den del deraf som var i granskapet af Mosken och som utgör det egentliga hjertat och medelpunkten af Kairo, illuminerad och stor fröjd på de folkfulla gatorna. Hvar och en skulle nu ut och köpa sig litet helaweh eller annat snask och göra sitt besök hos Sejidna Hossein. Kobbarna och hela Mosken var nu fullproppad

med folk och det var blott med största svårighet man kunde komma uti den eller ens in genom dörren ۞ och öfverallt i trakten häromkring suto de skrattlystige Kairo boarne i caffén och bodar och roade sig vid sin pipa och sin kopp, mången äfven med sitt opium och hashishe. Morgondagen var allt slut, stånden nerrifna och det utlustade folket sömnigt och hvarje gång man träffade någon from Shekh måste man göra någon piös exclamation med subhana ddaim,³⁷⁰ hvar är nu gårdagens stoj och glädje? Efter denna fest voro åtskilliga andra som Sejide Nefises och Sejide Sekkines jämnte några andra af Prophetens närmare slägt eller af ahl ilbēt som man säger här.³⁷¹ De voro alla i samma smak ehuru obetydligare och räckande blott några dagar. Nu hade vid Pingsten Khamāsin hunnit sitt slut; den hade detta år gått förbi lätt och lindrig utan sjukdomar och fara och blott 4 à 5 dagar af de 50 voro svåra och tunga med en brännande het dammfull Sydwind, som lät mig förstå hvad den kunde vara om den ilskades. Under dessa dagar som dock ej följde på hvarandra, var luften förfärligt quaf och qualmig ej så egentligen het som sedermera. Genom fenstren blåste ett fint stoft in i rummen som gjorde att man ej kunde få ett friskt andetag och då jag om aftonen efter solens nedgång gick ut längtande efter aftonsvalkan möttes jag på de trånga gatorna af samma samom fylld af dam och af stanken från husen. Någon gång begaf jag mig utanför staden åt öknen och här möttes jag af liksom ett regn af fina sandkorn som förfärligt basade mitt ansigte och mina till knäet bara ben. Jag blef dock hela tiden oföränderligen frisk och fördrog i allmänhet så Khamasins qualm och den derefter betydliga sommarhettan fullkomligen väl och bättre än mina Arabiske vänner här, som att dömma åtminstone af deras klagovisor, ledoförärligt. Men Egyptens Araber äro förvekligade och usle, som alle måste bli och blifvit som bo under denna ljufva himmel och på denna härliga jord och de kunna fördrå hvarken vinterns köld, som är nästan som sommaren eller de blidaste vårdagar hos oss eller sommarens hetta. Tiden förgick mig så småningom dels under studier dels i sällskap med nästan alldeles uteslutande arabiske vänner, hufvudsakligen med min shekh, som jag läste med tvänne lectioner på dagen, på morgonen i Alfijeh med en förfärligt lång commentar af Ashmoni och Ibn ‘Aqil³⁷² och på eftermiddagen efter ‘aşr mest uti vulgär språket. Denne shekh är ovilkorligen den bästa man jag här träffat tillsammans med och dessutom en i all orientalisk visdom och lärdom väl bevandrad man. Det blef mig äfven nu nödvändigt att göra en liten kurs uti

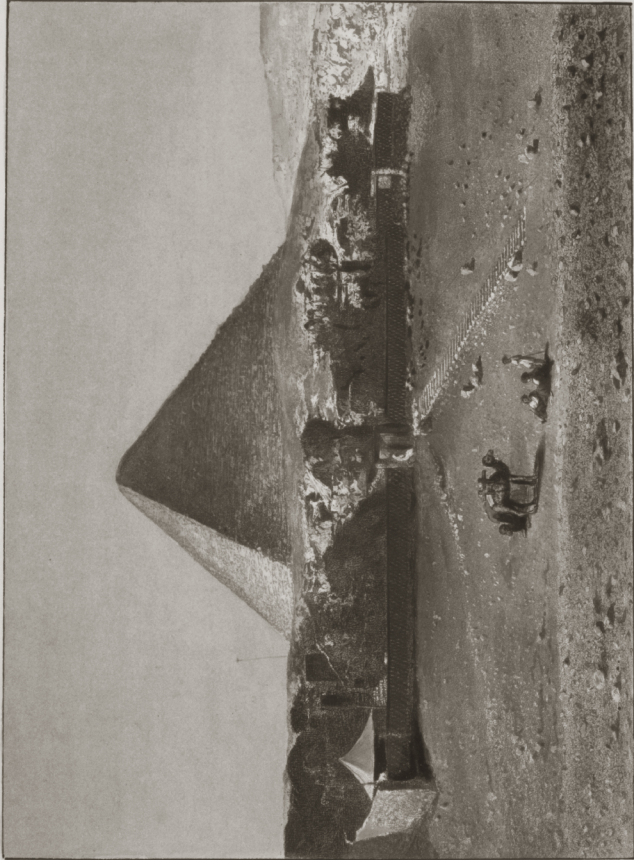
fikh för att i grund lära mig känna alla småsaker, som hör till förättandet af de 5 dagliga bönerna och tvagningen och allt annat, hvori rätteligen hvarje Muslim och i synnerhet hvar och en, som gör anspråk på någon sorts bildning och framför allt Shekhskap såsom jag måste vara bevandrad. Jag var väl först något förlägen att visa min okunnighet uti alla småsaker som röra religionen i den sekt hvartill jag anger mig höra nämligen Hanafî sekten, men min shekh är mycket saktmodig och fördragsam och kanske äfven van vid den ovetenhet och den ringa kunskap man här öfverallt träffar hos de fleste slag af folk. Äfven de mest bildade här ha begrepp om föga eller intet annat än saker som höra till deras religion och historien om deras prophet och de 4 Khaliferna eller i allmänhet elhadith och det är äfven blott i dessa saker som föreläsningar hållas i Azhar och i grammatiken. Det är förvånande att se huru deras religion slukat all annan visdom och dödat all annan vetgirighet och väckt till och med vedervilja deremot. Häromdagen då jag efter min vana gick till boktorget el kutubijeh och frågade en shekh om han hade några böcker i historien fick jag det vanliga nekande svaret och af en bredvid sittande shekh sherif den frågan, hvartill ett sådant studium skulle gagna. Och man [kan] för öfrigt veta huru mycket som helst, man har ingen aktning och får ej gärna namnet Shekh om man ej vid förefallande frågor i fikh kan fälla dom.³⁷³ Du ser således huru nödvändigt för mig och mina tillämnade resor i Arabien detta studium var och jag har nu hunnit åtminstone litet klöta mig fram i detta vida haf och vunnit så mycken kunskap deri att jag åtminstone i de vanligaste och nödigaste saker ej behöfver blottställa mig. Under mina lediga stunder begagnade jag tiden att dels gå i moskeer och bese dem dels sitta i caffen och höra på någon Muhaddith för att öfva mig i språket. Bland andra Moskéer jag besökte var elazhar hufvudsätet i vår tid för hela den Islamitiska verldens lärdom. På den fyrkantiga af pelargångar omgifna gården sitta kretsar af små barn omkring en Shekh som lär dem läsa Koran och dels sjelf skrifver dels låter någon af de längre avancerade eleverne skrifva stycken af Koran på hvita taflor, som gossarne sedan läsa utantill. Inne i pelargångarne sitta andre Shekher allt på golfvet naturligtvis och murabba' i kretsar af större ynglingar och fullvuxne män och läsa Koran och fikh och nahw etc. Dock Koran med dess tefsir och dess alla vetenskaper är det första och det sista och snart sagdt det enda. Man sitter och betar sig i allmänhet under lectionen mycket fritt flere af åhörarne ligga utsträckte på

magen på golfvet och man tyckes prata och rässonera mycket och i all maklighet. För öfrigt är det tämmeligen fullt på dessa läsekretsar hufvudsakligen i en pelargång, som egentligen tyckes vara bestämd härtill. Jag gick här ofta och spatserade mellan dessa kretsar, men hade alldrig mod att sätta mig i någon af dem i fruktan att genast på mitt språk bli igenkänd och misstänkt. Ett annat nöje jag ofta brukade göra mig var att med min tjenare hvarje Thorsdagsafton bege mig ut till en nära utanför staden belägen moske af en helgon shekh Demerdash, till hvilkens tjenst och sekt min tjenare, såsom en stor del af folket här till någon annan shekhs, var invigd. I hans moské en half timmas väg utanför staden på kanten af sjelfva öknen, hålles här hvarje Thorsdags afton zikr och maḳra af hans anhängare eller telamids som de kallas, som tillbringa hela natten här dels under dessa och andra religiösa ceremonier dels under prat och glam. Vi togo vanligen vår kaffepanna med oss jämnte någon liten kost och satte oss på fashan eller taket och tillbragte natten ganska roligt en del deraf under prat med bekante och en del deraf sofvande. Detta är i allmänhet här mycket brukligt att tillbringa nätterna i moskeer och det finnes ett stort antal af shekher och Imamer och helgon, som ha sin sekt och sina anhängare, hvilka en bestämd natt i veckan hålla zikr till deras patrons ära. Så tillbringas vanligen natten mellan fredagen och lördagen i Imam Shafi's moske äfvenledes utanför staden ett stycke och natten mellan Lördagen och söndagen i Imam Hanafis³⁷⁴ e. s. i. c. Men icke allenast männen här äro invigde i en sekt eller följare af en Shekh, äfven quinnorne ha sina Shekher, som de troget besöka och uppvakta på en bestämd dag i veckan. Här finnes nämligen ett stort antal af quinnor, som äro hvad man här kallar melbos ungefär besatt af djefvulen, som uppenbarar sig i dem på de underligaste och mångfaldigaste sätt och jag har hört alldeles förvånande historier om sådana quinnor. Så berättade mig en af mine bekante, en ung i allmänhet bildad man och ingalunda af de mest förstockade Muslims det han hade en faster, som vore melbose af en ginn, som på vissa tider ansatte henne med symptomer som enligt hans beskrifning liknade fullkomligen fallande sotens³⁷⁵ och att denne ginn talade genom henne än med karl än med quinnoröst än på arabiska än på franska, att denne ginn var särdeles bevägen honom, min sageman nämligen, talade ofta till honom och bad t. ex. honom öppna en skåpdörr och att han då funnit t. ex. pengar eller sötsaker eller frukt fastän det ej var den fruktens tid på året med mera dylika tokskaper som han

berättade mig med full barnslig öfvertygelse om dess sanning. Sådana quinnor nu finnas här till stort tal och för att bli fria från denna plågoande eller ej så svårt ansatta af honom liksom inviga de sig till något shekh helgons tjänst och göra sig till en pligt att besöka hans k̄obba och bönehus en bestämd dag hvarje vecka. På dessa dagar ser man dessa bönehus, hvaraf finnes här många, alldeles fullproppade med quinnor, som sitta omkring k̄obban af deras Shekh och mest prata eller sjunga eller höra på någon sångare som på en högst enkel mest recitativ ton berättade någon equivoque historia om kärlek accompagnerande sig med en liten tambour de basque. Jag hade stort nöje att tränga mig bland quinnorna i sådana bönehus och se deras löjliga andakt, hvarigenom de tro sig från vecka till vecka kufva eller minska ginnens makt på dem. En tur gjorde jag ut till Pyramiderna, gick in [i] den öppna pyramidens mörka och förunderliga hvalf, steg upp på den och såg ut öfver Afrikas omätliga sandhaf och öfver den härliga Nildalen. Jag alldeles häpnade för detta underliga gamla storverk från så aflägsna förgångna sekler och tyckte på sätt och vis att allt som jag hittills sett var smått och ynkligt vid sidan af denna koloss. Men jag råkade just denna dag befinna mig ej väl, den enda gång jag hittills sedan min färd från hemmet befunnit mig illa, och jag kunde † ej rätt fröjda mig såsom om jag varit frisk och [i] sällskap med någon god vän eller helst någon annan; men jag var alldeles ensam med min tjänare. Jag vill ej försöka att säga något om dem och det kolossala så kallade Pharaos hufvud, ett stenblock så stort som ditt hus, hugget till ett hufvud med ögon och öron etc. Det har blifvit sagt och skrifvet så mycket härom att du med lätthet kan läsa beskrifningen härpå om dig lyster; blott det att redan dessa ensame förtjena en resa till Egypten. När jag kom hem tillbaka blef jag oupphörligen frågad af mine Arabiske vänner hvad det var att se der och anledningen som kunnat förmå mig att göra en så lång färd blott för att se på sådana gudlösa verk. Du bör nämligen veta att det nästan anses som kufr att fara dit och att troligen ja nästan säkert ingen Arab här icke ens i det närbelägna Gizeh ansett mödan värdt att förspilla en dag för att bege sig dit. Under dessa och andra sysselsättningar hade nu tiden småningom gått till början af Juli månad. Jag hade redan länge förrut kommit öfverens med min Shekh att med honom göra en liten färd till hans hem byggd en liten stad eller by på en dagsresa ungefär från Kairo. Vi togo således den 6 Juli en liten båt i Bolak och begåfvo oss med strömmen på den älskliga Nilfloden uppåt och landade

följande morgonen under en by, derifrån vi på hvar sin åsna redo upp till Baranijeh, byns namn derifrån min Shekh är hemma. Han har här sitt eget hus och sin andra hustru jämnte en tredje, som han nyligen skiljt.³⁷⁶ Dock måste jag till hans låf säga att han ej lefver med någon annan än den han har i Kairo. Hans hus här på landet var såsom nästan oföränderligen alla i fellahernes land, af obränd grå tegel, bestående af tvänne så kallade ugnar, d.v.s. rum med ett cupolformigt tak utan fönster eller andra öppningar än ett litet fyrkantigt hål högst uppe i kupolen och en dörr. På golfvet står en stor ugn utan någon sorts afledning för röken, som sålunda svärtar väggarna under det den söker utgång genom dörren eller hålet i kupolen. Dessa rum liknade fullkomligen våra finska pörten och torde under vintern, då de ock egentligen blott begagnas, vara lika trefliga, men nu under sommaren voro de odrägligen heta fulla af flugor och annan yrfä. Men de begagnas ock nu ej till annat än förvaringsrum för provision eller halm eller dylikt. Den del af gården som nu endast och uteslutande begagnas var en liten förstugu quist upphöjd öfver marken $\frac{1}{2}$ till en aln gemenligen kallad mastabe, betäckt med ett skjul af hvass, hvars strån hängde långt ner. Det var på denna mastaba eller förstugu quist vi bredde ut våra mattor och togo vår plats. Snart fingo vi besök af byns shekher som kommo den ene efter den andre och hälsade oss välkomne alla med samma termer och samma complimenter, som en lång stund upprepades under handslag. Dessa complimenter voro nästan uteslutande salamat, alḥamdo lillah bisselameh, waḥashtinna, tajibin, hvilka upprepades tätt på hvarandra utan att afvänta svar af den andre, som likaledes oupphörligen frammumlade samma ord. Shekhen är här särdeles aktad och ansedd för en mäktig skriftlärd man, som han ock är och han plägar några gånger om året alltid göra hit några resor för att afgöra mål och slita tvister och skipa lag mellan denna och andra närbelägna byars folk och förtjena derpå genom den ma' lom eller penning han fordrar för hvarje mål han afgör. Det var således ej underligt att vi blefvo väl emottagne och genast oppvak-tade med mat och vattenmeloner, som hämtades oss på brickor från grannhus. Så föddes vi hvarje dag från gårdarne de första dagarne, men sedan blefvo vi alltid utbudne i gårdarne till de tvänne hufvudmål som här göras vid middagen och vid Esha. Genast andra dagen vi voro här kommo folk, som sökte Shekhens råd och dom i mål dem emellan och dessa besök fortsattes sedan oupphörligen alla dagar och hela dagen så länge vi dröjde här. Målen

EGYPTE

1871

1871

1871

PYRAMIDE DE CHEOPS.

PIRAMIDE

W. P. ZARBOURD. Parc de Fontaine St.

ATTITUDE & COULEUR. Musée de

1871

KHUFUS (CHEOPS) PYRAMID | GIZA.

PÅ DEN EGYPTISKA LANDSBYGDEN ÄR HUSEN ÄNNU I DAG OFTA BYGGDA AV LERA
OCH KAN VARA MYCKET TRÅNGBODDA.

angingo till största delen skiljsmässor mellan karlar och hustrur. Du vet huru lätt det i allmänhet här är att gifta sig och göra sig af med sin hustru när man ledsnat vid henne; till det förra behöfs blott en högst ringa summa pengar sällan i vanliga fall öfverstigande 20 Rb. Ass. och till det sednare behöfs blott orden Inte muṭallaḳah. Ångrar man sig sedan kan man utan omsvep återtaga sin gamla hustru. Men har man skiljt henne tre gånger eller engång med tilläggande af bittalateh kan man ej få henne igen med mindre hon desse-mellan varit gift med någon annan.³⁷⁷ Nu händer ofta att de hetlefrade Araberne komma att i hettan och öfverilningen vid de ofta och nästan dageligen här inträffande grälen och knuffarne mellan ett äkta par; att tillägga detta lilla ord, men snart derpå ångra sig och söka nu på ett eller annat sätt genom krångel och lagvrängning att få detta ord bort från sitt samvetes scrupel. Så uppstå mål om skiljsmässa bittalateh till stort tal jämnte andra om gräl och knabb och slag mellan man och hustru. Under hela den tid af nästan tre veckor vi voro här och Shekhen agerade mål, voro utom tre fyra inga andra frågor före. Såsom ett exempel vill jag i korthet upptäckna dig ett sådant, mellan en af byns shekher och hans ḍorrah d.v.s. den gamla hustrun sedan mannen jämnte henne tagit en till. En morgon medan vi suto och drucko vårt caffè kom en medelåldrig quinna instörtande till oss på gården gråtande och med halftäckt ansigte och ropade fi ʿardek, fi ʿardek fria mig på ett eller annat sätt från min man, han slår och misshandlar mig och sedan hans nya hustru kommit i huset har jag ingen fred. Hon uppmanades att berätta sin historia och sina klagomål mot sin man. Hon gjorde det under snyftningar och med den naturliga vältalighet, som man alltid hör här äfven hos det lägsta folk. Shekhen låfte genast skicka efter mannen och förhöra honom och sedan ställa saken till rätta. Ungefär en timma härefter infan han sig äfven hos oss. Vi voro som vanligt vid dylika tillfällen på mastaban jämnte någre af byns äldste, som råkade vara hos oss. Sedan de vanliga helsingarne af Salamat och Tajibin voro vexplade och upprepade mellan hvar och en af oss och den ankomne, började shekhen på questionera honom. Mannen quæstionis var en kort undersätsig man med särdeles sol och väderbitna drag med ett ljust i rödaktigt stötande skägg, kallande sig Bedawi, ehuru redan hans farfar kommit från öknen och bosatt sig här. Han hade dock bibehållit en betydlig del af sin häftiga beduin karaktär och var såsom beduin klädd blott i en hvit lång skjorta. Han började sin historia med något saktmod,

men allt som han kom in steg hans häftighet och de barska arabiska strupljuden flögo med den största skyndsamhet jämnte spottdropparne ur hans mund. Han var ovanligt rik på eder och försäkningar, svor vid Shekhens skägg³⁷⁸ och den Shekh Effendins som satt vid hans sida tog dervid ofta lent med tummen och pekfingret och slätade våra skägg, han svor vid våra och hans fäder, som voro i grafvarne och vid Herren och hans bok, uppmanade oss som oftast att nedkalla Herrens välsignelse öfver Propheten för att liksom lugna oss och sig sjelf. Historien med hans dorra var i korthet att han varit bortrest på någon vecka och vid sin afresa uppmanat henne att väl föda och sköta en ung stut som han lämnade hemma. Vid sin återkomst hade han funnit den afmagrad och vanskött, slagit derföre sin hustru och då hon tog emot och med ord utöste sin vrede öfver honom hade han i sin häftighet sagt henne Inte moṭallaḳa härefter stannat någon minut och sedan tillagt wa bittalateh.³⁷⁹ Härjämnte voro andra småsaker, som att hustrun tappat bort en nyckel och ej väl rostat mannens bröd till quällsvard etc., hvilket utfördt af beduinen med alla försäkningar och vidlyftigheter upptog mer än en timma. Saken afgjordes här så att vittnen, som voro närvarande vid tillfället skulle afhöras och vi blefvo inviterade till hans hus att intaga vår middag och derjämte afgöra saken. Vi kommo dit inom en stund och nu kallades ännu dorrans fram att höras och hon började den gamla historien med förevitelser mot hennes man, som var närvarande, och kunde ej hålla sig att utösa sin ovilja mot den nya hustrun, kallade henne dotter af en Christen och en judeflicka etc. och kan jag ej mjölka så braf som hon och kan jag ej koka din bamia (en sorts grönsak) lika väl som hon. På båda sidor var häftighet och animositet och det äkta paret skrek tämmeligen häftigt emot hvarandra. Slutligen afhördes tvänne vittnen och Shekhen afgjorde saken så att Bedawin tog sin hustru tillbaka och skiljsmässan ehuru yttrad med de nefasta orden wabitlatate ansågs som enkel. Men orsaken var att Bedawin hade gjort det lilla uppehållet mellan de föregående orden och detta tillägg och detta är i den sekt hvartill han hörde nämligen Shafi' ogiltigt men ej så hos Maliki och Hanafi och det ehuru Bedawin ﺍﻛﺘﻤﺎﺭ högtidligen försäkrade för sitt samvetes fred att han yttrat dessa ord och hela skiljsmässformeln med full afsigt och dess fulla betydelse. Härefter tog shekhen det äkta parets händer och förestafvade Bedawin återtagnings formeln och de voro nu åter äkta makar, tror jag dock, som hund och katt och ej till särdeles behag för Bedawin. Härefter

intogo vi en god måltid och begåfvo oss sedan Bedawin stoppat elma'lom i Shekhens hand. Medan min Shekh sålunda var upptagen hela dagen med afgörande af mål och tvister hade jag å min icke mindre talrika besök af byns folk, som sökte hjälp och råd för sjukdomar. Man hade nämligen genast de första dagarne af vår härvaro erfarit att jag vore läkare och alla voro nu sjuke och behöfde hjälp dels för verkliga dels inbillade krämpor. Som jag vid min bortresa från Kairo alldeles ej berätt mig härpå hade jag tagit inga medika[me]nter med mig eller något annat än mitt chirurgiska bestick. Jag fann mig nu i en något svår belägenhet af det myckna folk som öfverhopade mig och jag kunde ej göra annat än skriva dem recepter till apothek i Kairo eller ge dem några råd så godt jag visste. Några tänder ryckte jag ut och några åderlätningar gjorde; men det var ock allt. Dock hade jag det nöjet här att såsom läkare komma upp i ett harim, der tvänne unga flickor voro plågade af en lindrig ögonsjuka. De voro döttrar af för detta den Turkiske Kashifen eller domaren af byn och just i knoppningen hvarken mogne eller omogne och de mest retande och tjusande flickor jag sett. De så som deras mor och några andra quinnor som voro närvarande voro ock i allmänhet icke blyga eller skygga och jag såg fritt i deras obetäckta ansigten och fann mig särdeles trefligt under den tid af en timma ungefär jag satt uppe hos dem. För öfrigt tillbragte jag tiden här att ströfva omkring dels till närbelägna byar, af hvilka en betydlig Ashmon, der en gång i veckan hålles marknad mest på Kameler och annan boskap, dels till Nilstranden och på fälten, som nu dock stodo till delen gråa och fula, remnade och sönderspruckna liksom gapande efter den nu snart väntade flodens öfversvämning; blott här och der fält af watten meloner och pumpor och grönsaker. På åkrarne höll man öfverallt på att tröska det för omkring 2 månader skurna hvetet. I allmänhet voro vi särdeles väl upptagne af byns folk, voro alla dagar inviterade hos någon af dess äldste så till middag som quällsvard, hvilket sednare mål vi vanligen förtärde i stort sällskap sittande på något tak i månens eller stjernornas sken; ty ljus och lampa är en lyx artikel man föga eller ej alls känner här. Maten bestod nästan uteslutande af grönsaker, hvaraf företrädesvis tvänne bamia och melohijeh äro ypperliga; härtill får kött eller någon stekt gås eller höna. Vanligen äfven i smör rostad ris, som är särdeles god, men svår att äta med fingren emedan riskornen trilla bort emellan dem om man ej så som folket vanligen gör här knådar dem tillsammans, förr än man stoppar dem i mund och detta åter är

mera motbjudande. Blott kan jag ej neka att de genom sin påhängsna välvilighet och artighet blefvo mig i längden något tråkige; jag fick sällan eller alldrig vara ensam och man gick beständigt ihop med mig att jag skulle stanna här, taga mig hustru härifrån och så och skörda fälten som de och lefva och dö med dem såsom en fellah. Så hade här på landet af det gamla Egypten ungefär tre veckor förgått af den hetaste sommartiden, som detta år, såsom man sade, råkade vara ovanligt svår och tryckande. Jag hade dock hela tiden befunnit mig ovanligt väl ehuru jag ej såsom folket här flydde middagssolen och tillbragte stunden af den värsta kejjale uti sömn, utan valde just företrädesvis denna tid af dagen till en simfärd uti floden. De sista dagarne af vår härvaro började mina gamla vänner bölderna att hälsa på mig och stego upp på åtskilliga ställen af min kropp, derjämte ett rödprickigt smått utslag på veka lifvet, som så snart jag kom i svettning kljade och stack mig som synålsuddar. Jag förstod nu att jag var inbegripen i någon sorts acclimatisation och låddes ej om hvarken det ena eller andra, och tror att jag deri handlade bäst. Tiden var nu inne för oss att bege oss bort och anträda färden till Tanṭa, egentliga målet för vår resa och det som hufvudsakligen förmått oss att lämna Kairo. Här i Tanta nämligen ligger begrafven en Wali eller helgon Shekh Sejid Aḥmad Elbedawi eller såsom han katexoken vanligen kallas blott ElSejid, en titel som egentligen tillkommer de från Propheten härstammande Sheriferne, eller Shekh el'arab, en titel som ännu äfven ges åt alla Beduin Shekher. Dessutom ger man honom namn eller egentligen epithet till oändlighet såsom abo farag och andra hänsyftande på hans stora undergörande kraft och hans verksama förmedling hos Herren i hans tillbedjares alla trångmål och svåra belägenheter. Man säger i allmänhet här såsom propheten är alla prophets herre den förste af dem och den siste och det fullkomligaste af hela skapelsen så är ock essejid alla helgons herre Sultān elawlija. Också anropas han vid alla tillfällen, då man trött och utmattad sätter sig eller efter en lång sittning sträcker ut sina hopsutna ben glömmar man ej att stöta ut en from ejaculation af ja Sejid ja Shekh el'arab jämnförelsevis oftare än bruket af ja Sejidna Ḥossein eller ja Sejide menande Sitte Zejneb, prophetens dotter.³⁸⁰ Man berättar om honom underverk eller karamat oändliga och förunderliga bland andra att han under Prophetens tid då han ännu ej var född och ännu ej ens i sin moders lif uppträd i verlden i mensklig gestalt och hjälpt de rättrogne i deras fejder och härnadståg mot de

otrogne. Så skall under dessa tider lefvat en christen Jättekämpe som stiftat mycket ondt och förorsakat stora nederlag bland de rättrogne. Imam Ali ibn Abi Talib, Islams svärd och tappreste hjelte,³⁸¹ utbad sig af Propheten att få gå i envig emot denne vidrige Jätte, hvars namn [jag] ej kunnat få reda på. Då propheten med alla sina råd och afböjningar ej kunnat förmå Ali att afstå från sin föresats gaf han honom slutligen tillstånd att bege sig å väg. Ali gaf sig å stad beväpnad med svärd stridsyxan och spjut och träffade jätten i hans slott och utmanade honom. Jätten kom ner och gjorde med Ali öfverenskomsten att han skulle få slå honom ett hugg med hvart och ett af sina trenne vapen utan att värjas eller hindras deri; men att jätten sedan skulle få slå blott ett enda slag med en trädspira han hade i sin hand. Ali gick in på vilkoren, slog honom med sitt spjut, men det brast i spillror, slog honom med yxan, men den studsade tillbaka i stycken från Jättens förtrollade kropp, slog honom med svärdet, men det tuklöfs utan verkan. Nu stod Ali der med krosade vapen säker att hans sista stund slagit. I hans vända steg en uppenbarelse ned till honom att af jätten begära anstånd en liten stund tills hans broder skulle ankomma och få slå honom ännu ett slag. Den hjeltesinnade Jätten gaf honom detta anstånd och se i det samma synes en kort ynkelig gubbe komma ridande på haltande och skrabbig häst med ett stycke hvassrör i sin hand. Jätten frågade: är detta din bror. Ali hade knappt hunnit bejaka denna fråga så var den skröplige gubben anländ till platsen och rörde blott med sitt hvasstrå Jätten, som föll ner och bet i gräset. Gubben försvann i luften med sin häst undan Alis ögon och tack. Då Ali kom tillbaka till propheten och berättade hvad som passerat underrättade honom propheten att denne gubbe var Sejid Aḥmad elbedawi, som efter kort tid skulle födas och uppträda i verlden. Men äfven ännu sedan så många sekler gått öfver hans multnade stoft gör han dagligen stora underverk. Bland dessa äro de vanligaste att han nästan årligen befriar och hämtar till sin stad någon Moslim fånge från de Christnes land och sätter dem ofta, uttryckligen för att visa det vara hans verk, i deras bojor och block på spetsen af hans Moskes Minaret eller på toppen af sin ḳobba dit utan underkraft ingen menskelig varelse skall kunna uppstiga. Så har han äfven detta år bragt en fånge tillbaka från Druzernes land.³⁸² Denne man skall följt Ibrahim Bashas armé under fälttågen i Syrien,³⁸³ der jämnte 12 af sina kamrater blifvit tillfångatagen af Druzerne, hvilka fött och gött dem och årligen till sin påsk slagat en af dem

och deraf gjort ett ståtligt högtidsmål. Nu voro den i frågavarande fångens alla kamrater slagtrade och blott han återstod för innevarande års påsk. Han var en from tillbedjare af Essejid och ropade dagligen och stundligen ja Sejid ja Sejid madadek.³⁸⁴ Natten för hans offer då han i sin ångest ropade på sitt helgon, uppenbarade sig för honom en gammal gubbe med ansigte som fullmånen och ett silfverhvitt skägg och frågade om han önskade befrias från sitt fängelse. Fången sade: ack huru skall jag gå ut härifrån och hundrade bommar stänge mig och bojor och block tynga mina leder. Gubben sade: statt upp och följ mig. Fången vaknade i morgongryningen och befann sig på åkerfältet under Tanta uti den så kallade gurn d.v.s. den släta och jämnade plats af åkern, på hvilken man tröskar eller utkör hvetet. Det der arbetande folket ser honom och frågar hvarifrån han kom och hvem han var. Han berättar sin historia till alla närvarandes stora förundran. De taga honom och föra honom i hans bojor upp till Kađi i Taṅta, som anser händelsen vigtig nog att förtjena hufvudstadens uppmärksamhet, skickar mannen hit till Kairo der han frågas och perquestioneras af Shekh Ettamin Muftin för Hanafi sekten här. Detta hände allt före vår afresa från Kairo och man berättade då allmänt att Muftin funnit karlen vara en lögnare och bedragare som uppfunnit och utfört hela historien för att vinna medlidande och pengar. Men på landet och under vår färd till Taṅta samt i Taṅta berättade man saken vara fullkomligen sannfärdig; att man på Citadellet i Kairo sett i de böcker som fördes under det Syriska kriget, att man der funnit mannens namn och hans uppgift af åren ۳ och händelserna fullkomligen sanna, att man firat honom och betalt honom de innestående 13 årens sold och afsändt honom till Tanta för att der visas såsom ett exempel på Sejids underverk. Dock kunde jag ej få se honom der oaktadt alla efterfrågningar jag gjorde. Till denne undergörande och fromt älskade Walis ära nu hållas i Taṅta trenne fester årligen, en liten i Moḥarram, en några månader derefter och den egentliga stora och högtidligaste festen uti Regeb. Det nästan åligger hvarje from Moslim eller räknas honom åtminstone till stor şawab att göra sin zijaret hos denna Shekh och höja böner till honom i synnerhet under hans fester och min Shekh, som är i allmänhet en särdeles bildad men from och med orubblig öfvertygelse Islam och Sunna tillgifven Moslim försäkrar mig att han i alla svåra belägenheter han råkar i alltid anropar Essejid eller essejide Zejneb om hjälp och till dem eller företrädesvis den förre gör sin Istikhareh och omedelbarligen derpå i en dröm

blir af honom eller henne upplyst om den väg till räddning han bör taga. Men det är icke en from religiös tro och en piös kärlek till detta helgon som locka alla hit. Jämnte festen och de dermed följande religiösa ceremonier hålles här en marknad ovillkorligen den betydligaste i hela denna trakt och kanske en af de största i världen. Denna samlar hit handelsmän af alla möjliga slag och från alla trakter ej allenast från Egypten och Syrien utan äfven från Hegaz och aflägsna trakter af det turkiska väldet och christne och judiske penningväxlare. Bland andre såg jag här en som han sade i Moskwa bosatt Bokhara bo, hvilken säkert näst mig var den längst bort ifrån komne. Andre lockas hit af begär efter nöjen och förlustelser. Man säger att i världen ej finnes glädje och fröjd såsom på Sejids festen. Quinnor af alla slag, så ärevördiga matronor som yngre hustrur och flickor begagna tillfället och anledningen af en zijareh hos Sejid, för att på denna korta tid af en vecka göra sig fria från det tunga ok och de stränga tyglar, hvori de i allmänhet hållas här. De strömma hit i stora skaror dels följda af sina män dels utan dem med deras tillstånd och locka säkert med sig ett stort antal af Egyptens glädje lystige ynglingar. Här ges fritt Rendez-Vous mellan älskande och för mången yngling, som kanske länge förgäfves smäktat att se sin dyrkades anlete, höjes nu den förargeliga slöjan. Danserskor ghawazi, sångerskor 'awalim och alla andra fröjdetärnor, som i Kairo nu blott i största tysthet och hemlighet få finnas, öfva här sina fria konster med den mest obundna frihet, och gatorna äro fulla af obeslöjade Paphoner, som med henna färgade fingrar och *kojl* tingerade ögon, med sina nätta järnblecks castagnetter på sina röda knogar eller en liten tambour de basque uti hand äfven ofta med handgripliga starka tag draga dig in i sina tempel. Man skulle anse det för ett förnärmande af Sejids helgon person och kanske äfven som en misströstan på hans makt och förmåga att genom sin förmedling hos Herren kunna tillfylllestgöra de små förseelser hans fromma besökare och besökerskor göra sig skyldiga till under hans fest, om man ville lägga här band på friheten och tygellösheten. En festdomare, detta år 'Abbas Basha, är väl alltid tillsatt att hålla ordning och skick på den otaliga folkmassan; men han och hans tjenare äro uppfosttrade i samma tro och samma kärlek till Sejid och det är blott det gröfsta oväsande, såsom gräl och slagsmål på gatorna, som tyglas af dem. Allt ursäktas här med språket *shai lillāh yā sayyid* hvilket du hvarje stund och hvarje ögonblick hör och sjelf bär på tungan; ty det passar nu till allt tänk-

شاي الله يا سيد ar. *shai*
lillāh yā sayyid
 det är upp till gud

bart. Blir du knuffad och stött i den förfärliga trängseln och kanske dina kläder sönderrifna och du vänder dig om för att gräla får du svaret she lillah ja Sejid och får lof att nöja dig dermed: köper du någonting och prutar bort hälften af den först fordrade summan säger du såväl som säljarn she lillah ja Sejid: tappar du något får du till tröst höra she lillah ja Sejid: med ett ord det finnes intet tänkbart i verlden hvarken af godt eller ondt, hvartill dessa ord nu ej passa och hvad de ej godtgöra. Nu hör man intet annat än Sejid Sejid; ederna och försäkringarne vid Propheten och hans skägg och vid Herren och hans bok äro nu alla jämnte andra glömda för wahejat essejid.³⁸⁵ Du bör således nu ej undra att min Shekh och jag redan långt före den instundande festen beslutit oss till att göra vår pilgrimsfärd till en så mäktig patron och ett så allmänt älskadt skyddshelgon. Detta hade egentligen förmått oss att lämna Kairo och våra studier der och sedan vi nu tillbragt några veckor i shekhens hemby bland Egyptens fellaheer gåfvo vi den 23 Juli å väg ridande hvar sin åsna, af hvilka den ena utom min lilla person äfven var lastad med vårt lätta bagage och vår ej obetydliga matsäck. Det var den första färd jag egentligen gjorde till lands här och det var ej utan stort nöje jag red fram på Egyptens gamla heliga jord. Vägen gick till största delen längs de små kanaler, man på alla håll här leder upp från floden för att vid öfversvämningen vattna fälten. Det är förvånande att se huru bedröfligt och uselt dessa kanaler äro underhållna, ehuru landets fruktbarhet och årets hela gröda nästan uteslutande beror deraf. Och det är äfven med våld och tvång från Bashans sida de tröge och arbetsfruktande fellaheerne nödgas hålla dem helst så till pass i stånd. Landet är såsom du vet ett oafbrutet slätt, blott här och der några sandhöjder på hvilka alltid någon by är uppförd. Åt vester begränsas synkretsen af den på något afstånd från Nilen strykande sandåsen, som angränsar Afrikas öknar och längst ner åt söder ses hvart helst du färdas de väldiga nästan hela Nildalen dominerande Pyramiderna. Hvad man i allmänhet saknar äro träd och planteringar: fälten begagnas blott till åker, hvarifrån man årligen gör trenne särskiljda skördar. Blott vid byarne ses här och där dock i allmänhet till ringa tal träd och trädgårdar; men de palm-lundar, som man förrut sett framför hvarje by äro nu till stor del nedhuggna sedan Bashan satt 1½ piasters skatt på hvarje palmträd. Utan skugga sålunda och utan skygd för den hetaste sommarsolens strålar begåfvo vi oss öfver de nu mäjade gråa och spruckna fälten; hunno middagstiden fram till en af

Egyptens största städer Menof; gästade der hos en af min Shekhs släktingar och begåfvo oss vidare. Här satte vi på en färja öfver en liten kanal och jag kunde vid anblicken af vatten ej hålla mig ifrån att simma deri ehuru dess bruna och smutsiga utseende ingalunda var särdeles inbjudande. Jag tappade härvid ett par färgade glasögon, som jag på färden begagnat emot de stickande solstrålarne och fick naturligen trösten af she lillah ja Sejid. En af våre åsnedrifvare hittade en pung full med tobak just då hans egna medhafda tobak blifvit slut, och min Shekh hittade en piska för sin lata åsna: detta var she lillah ja Sejid och ett talande och stort bevis på hans underkraft. Vi färdades förbi ett stort tal af byar eller småstäder, som alla voro byggda i samma form med hus af obränd tegel, bland andra en Sershine, der en stor utomordentligt vacker palmlund stod på det ställe, der såsom en af våra åsnedrifvare berättade, fordom under Josephs tid Pharaonernes magasiner stått och derifrån man ännu skulle uppgräfvade de af folket här trodda i jorden förborgade skatter. Vi hunno på aftonen fram till en annan betydlig stad Zurkan, der vi veko in hos en min Shekhs gode vän och gamle studiekamrat i Azhar och blefvo hos honom på det vänligaste och gästfriaste sätt emottagne undfägnade och härbärgerade öfver natten. Denna stad är kursi d.v.s. säte för domare och kađi men ej bender d.v.s. här finnes intet torg och ingen handel. Följande morgonen gåfvo vi oss bittida ut provianterade af vår värd med pannkakor och vattenmeloner och följde af honom ett långt stycke på väg. Vi hunno en stund före middagen fram till Tanța, en af sina betydligaste Nilsystrar, men hufvudsakligen ansedd och vördad såsom Sejid Ađmad Elbedawis stad. Den är äfven födelseorten för vår Peterburgiske shekh Mođammad 'Ađad. Den är belägen på en tämmeligen ansenlig sandhöjd, sänkande sig sakta åt den Södra och Westra sidan men ansenligt brant på de motsatta sidorna. Man skådar härifrån öfver en ofantlig vidsträckt slätt afbruten af inga höjder, blott i horisonten begränsad åt alla håll af en krets af små byar; hvars små planteringar och träd växa på det betydliga afståndet tillsammans till ett vackert skogsbryn. Nedanför staden flyter med sakta ström den så kallade Sejids kanal uppgräfven först i östlig sedan med en rät vinkel rätt i Norr gående rak sträckning så långt ögat når. Den är ledd ifrån det så kallade mellan hafvet och skall leda ut i hafvet med tvänne mynningar. Staden sjelf är visserligen jämnförd med sina syskon betydlig och väl byggd något i Kairos smak, med glaslösa fenster lufter, men samma trånga och damhöljda

gator. Som vi gifvit oss i tid ut och hunno fram en dag före festens egentliga början hade vi godt tillfälle att få oss ett litet kyffe till quarter före den värsta trängseln. Det första som ålåg oss sedan vi hvilat litet ut efter resan och tvättat dammet ifrån våra kroppar, var att göra vår zijareh hos Sejid. Vi begåfvo oss till hans Moske något före 'aşr och funno den redan, ehuru den är ganska stor fullträngd med folk och hade någon svårighet att finna plats att sitta på och förrätta den under resan uppskjutna middagsbönen. Sedan den var verkställd gingo vi in i helgonets kōbba, helsade honom med den vanliga Selam helsningen och satte oss i en knut och började mumla suran I.S. med täta och skyndsamma hufvudsvängningar. Jag måste dock tillstå att jag gjorde mig inga scrupel i att mumla blott och svänga på hufvudet utan att läsa orden, emedan jag fann större nöje i att se på folket som trängde sig omkring maḳşoran, kysste den och samlade dess dam eller huru foḳaha ansatte de besökande att för 5 faḳḳa låta dem till Sejid föras [för att för] deras skull läsa Suran I.S. Sedan vi slutat vår läsning jämnte böner om Sejids hjälp stego vi upp och gjorde vår vandring omkring maḳşoran som vi liksom andre kysste och berörde. I Norra kanten af kōbban står i sjelfva hörnet en sten med en slät lutande yta, i hvilken ses tvänne fotspår som säges vara efter Prophetens fötter. Ingen inträder i kōbban utan att äfven ödmjukt kyssa dessa fotspår. Äfven vi gjorde så. Så mycket jag kunde se i hasten voro dessa fotspår arbetade och det till i groft och klumpsigt arbete och stenen målad svart. Vi hade nu uppfyllt vår pligt och gingo åter ut i Moskén svårt ansatte i sjelfva dörren af allehanda sorts folk som tiggde khamseh liḥobb essejid.³⁸⁶ Jag råkade ۛ taga upp min börs och hade knappt hunnit taga derur några slantar och gifvit en åt en bredvidstående vattenbärare och bett honom utdela sin kruka åt de törstige liḥobb essejid och liḳabol ezziḳare³⁸⁷ då jag i hast blef omringad af ett förfärligt tal af tiggare, barn och gubbar och män blinde och lytte, som drogo mig hvar och en åt sitt håll och skreko mig hvar och en sin tiggformel i öronen och förhinderande mig att höra de vackra böner och välsignelser som vattenbäraren höllo öfver mig för slanten såsom Allah jirḳa 'an ṣaḥib essebil eller Allah isḳiha lo min elgenneh.³⁸⁸ Jag slet mig dock lös ifrån dem och gick ut från Mosken men följdes af en halfvägs hem på gatorna under det han oupphörligen upprepade för mig faṭḩe och andra böner utan att dock kunna förmå mig att ge honom något. Men jag har glömt en hufvudsak före vårt inträdande i Mosken, som jag ej kan underlåta att tala om. Du vet

att otvagen träder ingen in i Islams helgedomar och till detta ändamål är i hvarje Moske på sidan en så kallad meda. Denna är vanligen en fyrkantig stenlagd gård omgifven på alla sidor af små pelargångar uti hvars väggar äro tätt invid hvarandra små en mans afträdesprevet och i dess midt en stor vattenreservoir med ungefär en half mans längd djup. Hit leder en egen dörr ifrån gatan och den som vet sig ej vara fullkomligen ren i musulmanisk betydelse går först här in och gör sin tvagning. Det var här äfven vi först inträdde, hufvudsakligen för att slippa lätta våra tunga lif på backarna, såsom vanligt här. Men vi fingo länge stå och vänta och vakta förr än vi kunde få oss ett ledigt rum. Så fullt var här af concurrerande sökande så karlar som quinnor. Sedan slutligen vi lyckats förrätta den första akten af vår tvagning i enrum närmade vi oss sjelfva mēdan för att förrätta det öfriga. Omkring dess kant var fullproppadt med folk och in uti den lika fullt af karlar och barn, som badade sig deri. Vattnet var af den stora mängd folk, som begagnade det, särdeles smutsigt så att jag vid den till tvagningen hörande mundsköljningen maḍ maḍeh³⁸⁹ omöjligen kunde förmå mig att låta något deraf komma i munden. Dock försäkrade mig sedermera åtskillige att så smutsigt det var och så motbudande dess utseende, så ljuf och god var dess smak. Ja man sade att detta vatten hade en särdeles undergörande kraft och att om någon vore behäftad med någon sjukdom, vare sig hvilken som helst, men i synnerhet Syphilis och badade sig deri all krämpe omedelbarligen och genast skulle lämna honom. Icke under således att en så stor mängd folk öste begärligt derur med sina händer i munden och så många badade uti dess vatten och så många mödrar släpade dit sina sjuka barn och tvättade dem deri. Och detta var ej allenast i dag och i början af festen, alla dagar, så länge den påstod, såg man samma och än starkare trängsel. Man plögade i allmänhet alla dagar göra sin zijareh hos Sejid och jag hörde flere huru de med sjelfbelåtenhet sade sig 4-5 och flere gånger på dagen upprepat den. Äfven jag gick hvarje dag under mina vandringar dit, ej egentligen för att uppvakta Helgonet så mycket som fastmera för att betrakta lifvet och den brokiga trängseln der. Genast efter fredagsbönen den 26 Juli, hvilken min Shekh och jag nödgades hålla uti en annan Moske, då redan ½ timma före bönen början vi ej kunde finna någon plats i Sejids stora Moske, började allehanda sorts krämre utbreda sina småsaker till försäljning och frukthandlare uppställa sina korgar hufvudsakligen med de just vid denna tid mognade vindrufvor och månglare

och månglerskor springa omkring med bröd och pannkakor och ägg och annan provision för folket, som dels af from tro dels af lättja och kanske äfven somlige i hopp att få stjäla och snatta tillbragt sin tid nästan uteslutande uti Mosken. Trängseln ökades af det oändliga tal af foķaha och hemalijeh vattenbärare, som voro särdeles påhängne att truga folket skaffa sig şawab eller förtjenst hos Herren för 5 fađda. De sednare spillde ner golfvet med vatten, hvilket jämnte rosket hufvudsakligen af frukthandlarnes halm gjorde det slippript och vådligt att beträda och förorsakade många kullerbyttor i den stora trängseln. För öfrigt såg man som alltid kretsar af glammande och skämtande vänner och månget sällskap äfven som kokade sitt caffè här i en liten kolpanna. Mellan dem män som gjorde bön och ofta derinvid någon flicka som vexlade kärliga ord med sin tillbedjare och kanske ställde honom Rendez Vous. Här och der i den vidsträckta och afdelade Mosken sågos kretsar af derwisher, som hvar och en på sitt sätt dyrkade Skaparen. Somlige suto i krets och sjöngo zikr, somlige stodo, somlige svängde sig och dansade med det uti all orientalisk dans egna frivola och sinliga karakter. Äfven hade jag nu nöjet se en melwi eller snurrderwish,³⁹⁰ som, klädd i sin egna costym med en hvit mångväckig till knäen räckande skjorta, snurrade snabbt omkring på ena foten, ungefär [som] våra dansöser, och sedan sänkte sig och lät den vida skjortan bredas ut. Alla dessa dansare, hvaraf funnos här många, buro i sin hand en liten tambour de basque hvarpå de markerade takten för sina rörelser. Största trängseln var dock i Sejids ķobba och hufvudsakligen i dess dörr af utkommande och inträngande skaror. Villervallan nästan ökades af Moskens tjenare, som beväpnade med i endan tu tre klufna palmquistar ungefär som vår harlequins svärd,³⁹¹ stodo i dörren och slogo in i hopen. Här förlorade mången sin turban eller något annat stycke af sin klädsel, kanske äfven något från sin ficka. Du ser här af Helgedomen var förvandlad till en marknadsplats och huru här, såsom i allt i Orienten, det högsta lättsinne står vid sidan af det fromma sinnet. Det var ej här man egentligen hade något att njuta af religiösa ceremonier den som sökte det måste bege sig till ett privat hus i staden, der den i Kairo begrafne Imam Leiths anhängare³⁹² höllo den vackraste och utsöktaste zikr jag ännu hört här. De suto i en utbredd fyrkant på den tämmeligen stora gården, på hvarje sida stodo 4 män upprätt, sjungande jämnte de öfrige oafbrutet och med samma ton blott Allah. Man frambringar detta ord från strupen så djupt

ifrån som möjligt och anser skönheten ej ligga i en klar klangfull röst, utan uti ett liksom af slem surrande rassel, ungefär som tonen af en Contrabas på hvars strängar silfver öfverspinnigen är lös. (I förbigående: man säger här att till en skön stämma hör en liten heshet.) Detta surrande Allah frambringar en särdeles effekt såsom ett oföränderligt accompagnement till Solo sångarnes Munshidin på enkel och okonstlad ton utförda hymner mest till Prophetens lof. Det var vid åhörandet af denna zikr som man berättade att en Christen, somlige sade en Jude somlige en Frang från Paris, hade i sin hänryckning utropat la illaha illallah Moammadon resol ollah och gått öfver till Islam.³⁹³ Som jag ej hade här annat än Muslim vänner och bekante, hvilka alle med särdeles stolthet talade härom, kunde jag ej få några säkra underrättelser härom; Dock såg jag ej den zaffe eller högtidliga procession med musik och grannlåter, hvori man sade han genast följande dagen, sedan han bränt upp sina kafir kläder och antagit muslim costym, blifvit förd genom staden. Hvad mig beträffar måste jag tillstå att jag storligen intogs af denna zikr och njöt dervid, ehuru jag ej kände den minsta böjelse att gå från mina fäders tro nu lika litet som förr under min vistelse här. Jag vill nu föra dig från Helgedomen ut på de öppna fälten utanför staden, der folkmassan var säkert större, men ej så hopträngd i anseende till det större utrymmet. Den Norra slätten således var bestämd till tälten för de ankomne främlingarne; ty du finner lätt att den förfärliga skocken af kanske några hundra tusen menniskor ej alle kunde få rum i den lilla staden. Här hade hvar och en stad och by i Egypten och Western och i allmänhet hvarje land sin bestämda anvista plats att tälta på. Folket förenade sig gemenligen alle från samma by och kommo i trupp indragande till Tanta på sina sirligt med bjellror och band och tofsar prydda kameler lastade med alla lifs och köksförnödenheter och beridna nästan endast af quinnor, en på hvardera sidan af den breda sadeln. Barnen suto äfven på kamelerne i sina mödrars famnar; men byns män redo vanligen hästar eller åsnor och kabriolerade stolt mellan truppen. Den föregicks främst af 6 eller än flere Fanor af de oföränderligen här brukade färger rödt och grönt och af några pukor, som accompanierade de förfärligt skrikande och gnällande bukorna, en sorts pipor med mundstycke, liknande mycket våra hautboiser. Dessa instrument jämförelsevis de mest älskade och de vid alla högtidliga tillfällen mest brukade, bildade i förening med quinnornas zaghireh, ett sorts fint vibrerande trillande glädje skrik, en

alldeles förfärlig och döfvande musik. Under de första dagarne af festen, fredagen lördagen och söndagen var vägen oafbrutet upptagen af sådana intågande skaror och så långt ögat kunde nå på vidsträckta slätten såg på alla håll och åt alla sidor folk som strömmade hit. De drogo gerad fram till den Norra slätten och uppslogo sina tält på den bestämda platsen. Hvarje by hade gemenligen blott ett gemensamt tält och gemensam provision etc. Det roade mig särdeles att vandra här mellan tälten och se på lifvet här. Som byns alla quinnor kokade gemensamt och hvar och en ville koka på sitt sätt uppstodo oupphörligen gräl dem emellan, som fördes med den vanliga ifvern och skriket. Barnen, som finnas här till så stort tal sprungo half eller helnakna smutsiga och svarta omkring kistor och packor i de fullträngda tälten. Här satt en recitator med sin tambour de basque berättande någon amourette för de uppmärksamt lyssnande quinnorna; bredvid kanske en fikih som läste Koran för fromme män. Rundt omkring gingo månglaren som utbjödo leksaker för barnen eller κ knifvar och andra järnsaker, som man till min förundran gaf epithetet Englizi. Dukarne och tygen, som likaväl äro af Europeisk fabrikation ger man dock ännu vanligen epithetet Istambuli. Den jämnförelsevis i synnerhet om aftnarne lifligaste punkt af denna stora tältplats var det Nordwestra hörnet, der en rik fellah Abolghēt hade lägrat sig. Denne man skall för omkring 10 år uppträdt såsom en undergörare och samlat anhängare omkring sig. Pashan hade tagit honom satt honom i fängelse och låtit korba-gera hans fotsulor. Härvid hade mjölk flutit ner för hans svullna fötter. Man hade vidare bundit stenar vid hans fötter och sänkt honom i Nilen; men stenarne flöto upp och buro mannen öfver vattenytan. Pashan sålunda försäkrad om hans helgonnatur ger honom jord och vidsträckta skattefria fält, dem han nu bebor och odlar jämnte sina anhängare. Han hade hämtat med sig till Sejids fest 300 Ardeb hvete jämnte annan provision och boskap för att der med spisa fattige. Hit samlades nu hvarje afton till hufvudmålet här ett stort tal fattige så karlar som quinnor. Maten framgafs dem uti en sorts små lårar, tre eller fyra tillsammans gående på hjul. Så snart fatten en här mycket vanlig rätt af i smör rostadt brutit bröd, framsattes uti deras lårar störtade de deröfver som glupske ulfvar och grälade och knuffades om plats. Dessutom spisades ett stort antal af hans vänner och andre uti tält, dit maten frambars på vanligt sätt på brickor. Dessutom samlades hit stora hopar af åskådare som voro nyfikne att se tillgången här och hans stora kök, der 30

till 40 större och mindre kittlar stodo på elden. Sedan folket voro spisade höllos äfven zikr i tälten af hans anhängare och andre. Midt på detta fält höjde sig bland tälten ett stort vackert i flera rum afdeladt grönt tält för festdomaren Abbas Basha. Hvarje afton uppkastade han härifrån raketer och en afton afbrände han ett litet men ganska vackert fyrverkeri till stor fröjd för det skenälskande folket, som packade sig deromkring, så nära de vakt och ordninghållande soldaternes neboter och käppar tilläto. Derinvid stodo på något afstånd från hvarandra trenne feststänger, 'amod el'id, illuminerade om aftnarna med i bågar upphängda lampor. Då du gick från detta fält till det lika stora östra fältet, möttes du [på] vägen af alla Orientens folknöjen, som hawi konstmakare, som med sitt följte af små svarta pojkar och flickor öfvade sina plumpa konster interfolierande med grofva quickheter och religiösa språk, såsom: den sämste af allt folk är den som vägrar att säga la illaha illallah och ge en slant åt den behöfvande. Härvid hörde man omedelbarligen af hela den stora skaran, som kanske just i samma ögonblick gapskrattat åt den fulaste plumphet, det högtidliga sorlet af deras trosformel, upprepad med alfvarlig och bestämd ton. Vidare såg du här sångare af alla slag och recitatörer och alla af orientens musikanter, hvar och en med sin krets af åhörare omkring sig. Bland annat äfven ett skuggspel eller camera obscura in uti ett litet af halm mattor uppslaget skjul, på hvars tak till folkets stora skratt och gäck satt en docka af en stor väldig sirligt utspökad Frangisk matrona, i kapott, strumpor och skor, obeslöjadt ansigte och parasol. Häromkring löpo venerisprestinnor af den lägsta och smutsigaste klass, fräckt och oförskämdt inför hela verdens ögon lockande slöddret och packet af folket in i sina kijab, d.v.s. ynkliga af tvänne halmmattor uppförda skjulskyffen, så stora att de jämnt kunde dölja ett par. På kanten af vägen såg du för hvarje steg tiggare, så karlar som quinnor, nakna blott med en gördel om lifvet eller höljda i smutsiga trasor, som knappt hölls tillsammans. Quinnorna hade sällan försummat att hämta med sig sitt eller andras barn, som de hängde splitter naket vid sina blottade bröst, en sak som i allmänhet här dock är mycket vanlig. Desse tiggare höljde och nersmorde sig med dam och smuts och rullade sig i ordets egentligaste betydelse i stoftet. Somlige hade blottat sina kroppar för att visa de sår och den skabb, hvaraf de voro betäckta allt för att väcka ditt medlidande. På mig gjorde desse tiggare ett högst vidrigt intryck och det var sällan jag kunde förmås att ge dem någon slant. Det var

på denna nöjets fördärfvets och uselhetens väg du spatserade fram till det östra fältet, som var bestämdt till boskapstorg. Här såg du nu österns största och egentligaste skatter; de så högt älskade och i sjelfva verket äfven älskliga kamelerne, de vidtbesjungne öken skeppen;³⁹⁴ de stolta och smidiga hästarne, beduinens ångmachiner; de feta ulliga fåren och all den väldiga hornboskap. Här och der voro tält uppslagne för boskapens ägare och vaktare och antalet stort af säljare och köpare, som med den vanliga orientaliska misstänksamhet och med forskande blickar tittade djuren i mund och åt alla håll betraktade dess leder och lemmar. Betraktadt från en hög begravningsplats, som dominerar fältet hade det som jag tyckte stor likhet med en camperande ryttartrupp. I den östra sträckningen af kanalen som begränsade fältet låg fullt med större och mindre Nilbåtar, hvars besättning grälade och hojtade på sitt sjömannspråk. Den intressantaste punkt dock af detta fält var dess sydöstra hörn der den så kallade mal'ab var d.v.s. banan för kapplöpningar till häst. Dessa banor voro tre dock ej på något sätt instängda utan bildade af tvänne mot hvarandra stående rader af åskådare. Hit samlades alla dagar hufvudsakligen i morgonsvalkan Shekher af kringboende beduinstammar eller bychefer, klädde i sin vanliga kostym af en vid till fotknölerna räckande svart defijeh gjord i form af en skjorta och skylande hela den öfriga klädseln af vanligen röd koftan och vit soðeiri. De sprängde raskt fram på sina quicka stutar eller sina stolta hingstar och samlade sig tillbaka till banan. Här kommo man öfverens om de tvänne af kämparne som skulle täfla och sedan detta var bestämdt tog den ene af dem i sin hand en nebbot, en slät ungefär en mans längd lång trädspira, ett mycket vanligt och nästan det enda af landsfolket här brukade vapen, vägde den i sin hand i sirliga svängningar tills de både kämparne gåfvo sporrar och sprände ut. Den nebbot beväpnade om han hann förbi sin motståndare kastade som ett kastspjut sitt vapen på honom: han fick sig en dugtig stöt än i sidan än i axeln eller någon annan del af sin kropp om han ej kunde fånga upp den och kasta den tillbaka. Man sade mig att sådana nebbotstötter ofta här gifvit dödsslaget. Den otaliga skara af åskådare som stodo här omkring följde med den mest spända uppmärksamhet alla rörelser och hvarje steg, gåfvo i än dofvare än högljuddare sorl sitt bifall tillkänna eller sin ovilja: man pratade och räsnonnerade om de kämpande, hvaraf den som vunnit öfver de andre fick namnet faris elbergäs. De gjorde snusförnuftiga anmärkningar och mente hit skulle Bashan komma och

deltaga i den manliga leken eller åtminstone se derpå; men han springer i ter'an (kanalen hvars underhållande är ett högst förargeligt arbete för fellahen) och snokar på arbetet der. I allmänhet tyckte jag mig här, men ock endast *här*, se ännu en gnista af Arabens stolta och fria sinne och jag försummade ingen dag då jag började mina vandringar först gå hit och se på kämparne. Gick du härifrån upp i staden, steg upp för den höga sandhöjden, på hvars brant såsom annorstädes stod fullt af små provisoriska af halm-mattor för tillfället uppförda stånd och caffen. I de förra utbjöds mest frukt och af kockar och kokerskor färdig kokad mat, men hufvudsakligen hummus en sorts i ugn lätt torkade ärter, hvaraf hvar och en af Sejids besökare af bruket var tvungen att taga med sig härifrån, för att vid sin återkomst i små hvitblåa näsdukar eller hvita handdukar utdela bland sina vänner. In i staden möttes du dock af den värsta trängseln på de trånga gatorna och af det brokigaste hvimmel. Bland de hvita arabiska turbanerna och de röda långtofsade turkiska tarbosherna såg du tillfälligtvis en frang med den här så hatade hatten med väldiga blåa eller gröna glasögon på sin näsa emellan skarorna soldater och ordningshållare, som oförväget och utan försyn slog in i skocken med sina nebböter eller hippopotamus piskor hvart helst de träffade. För hvart steg gräl och knuffar ofta slagsmål som genast skiljdes eller bortbråkades af mellankommande och ehuru araben ej berusar sig (jag har under hela denna tid ej sett mer [än] två fulla män) för han väsende och stoj och skriker vida högre och barskare än våra fulle finske bönder: men i slagsmål nyttjar han alldrig knif blott knytnäfvarne, som han dock rör klumpsigt och dåligt till sina örfilar och slag. Hans största fröjd tyckes vara trängsel och skrik och han var rätt i sitt esse här i *Ṭanṭa*. Blef man så starkt knuffad att man tyckte sig ha anledning att gråla fick man svaret: är det ej molid nu och tycker du du är ensam på gatan. Och det var ej allenast under dagen denna trängsel räckte; den fortfor hela natten äfven oafbrutet, och det var egentligen nu du skulle sett de treflige Araberne. Folket här är i allmänhet under dagens tunga hetta och göromål mera vresigt och otrefligt. Om aftonen då de mättat sina magar med deras hufvudmål vid Esha sätta de sig vanligen i små kretsar antingen på backar under den milda klara himlen och i aftonens ljufva smekande nordan eller westan fläkt. De glamma nu förtroligt antingen om sin vördade religion och deras dyrkade Prophet eller om sina verldsliga göromål och händelser. Eller sätta de sig i de talrika caffen som finnas här

öfverallt och fröjda sig mer än Kresus de Lydiers kung³⁹⁵ vid deras pipa och kopp. Här var nu dessutom i hvarje caffè någon sångare eller sångerska eller någon musikanter eller sagoberättare eller dansare, alldrig danserska, som visa sin konst blott i husen nu sedan Bashan helt och hållet förbjudit dem att existera. Så genomvakade man oftast hela natten ända till morgonbönen. Araben älskar i allmänhet särdeles nattvak och anser denna tid äfven vara den lämpligaste för religiös andakt: man tror himmelens portar då vara öppna och de böner du uppsänder genast komma in och upptäcknas i din bok hos Herren. Deraf alla zikr och alla khatme på nattetid. Men jag måste skynda mig till slutet på den långa festen. Fredagen den 2 Augusti var sjelfva slutdagen och natten förrut den egentliga leilet elkebireh. Man hade såsom vanligt ej med några grannlåter eller yttre glans firat denna natt: inga raketer, intet fyrverkeri, blott zikr och Koran. Man hade fredagsmiddagen ½ timma före sjelfva middagsstunden utsjungit från alla Minaret Selam, bestående mest af välsignelser och lof öfver profeten, då jag i heldagsdrägt begaf mig ensam (ty min Shekh älskar ej buller och trängsel) till en i ena endan af staden belägen Moske Bosa. Här hade Sejid under sin lifstid alltid pläga hålla sin fredagsbön och sedan göra en liten spatserritt omkring staden. Till hans minne iakttages ännu alltid under hans fester detta hans bruk af hans Khalifeh. Jag hade hemma gjort min böntvagning så att jag nu ej behöfde tränga mig omkring meidan. Jag trädde således gerad in i Mosken tittade åt alla håll att finna en plats. Den egentligen för bön bestämda pelargången der Menber står, hvarifrån khatiben håller sin khotbeh var full: de andre pelargångarne voro lika fulla och jag gick något förlägen och flat omkring mellan de till bön ordnade raderna. Midt på sjelfva gården stod ett träd, som spridde ringa skugga; äfven här var fullsatt af folk. Jag måste således besluta mig att ta plats i en gles rad på sjelfva gården. Jag utbredde så min näsduk på marken och gjorde mina tvänne knäböjningar helgedoms helsning tehijet elmesgid³⁹⁶ och satte mig sedan att vänta börens början. Under det jag väntade satte sig bredvid mig en Shekh som erbjöd mig ena kanten af sin utbredda defijeh att sitta och knäböja på. Midt under middagssolens lodrätta strålar utan skygd och utan en vindfläkt tillbragte jag här en het halftimma badande i svett, hörande de vilda utropen af hänryckte män, som låto mig ana hvad följderna kunde bli om sådan menskor visste att en christen hund satt ibland dem. Slutligen hördes dock adsan och stunden till bön. Jag förrättade min bön

säkert och utan fruktan och äfven utan några följder: men i anseende till det stora afståndet hörde jag nästan intet af khotben. Genast efter bönen slut strömmade den stora massan i förfärlig villervalla ut genom den trånga dörren. Äfven jag kom lyckligen ut och såg nu på gatan vår khatib, Sejids Khalifeh, till häst jämnte andre dels till häst dels till åsna. Trängseln var här förfärlig och så att du ej kunde frivilligt röra dina fötter; de hunno ofta ej marken och du fördes blott med skocken, som hojtade och skrek och slogdes. Bland annat såg jag här en stor tjock väldig matrona som, säkert för starkt skuffad, utdelade dugtiga örffilar och slag åt en kanske 20 årig man. Han var så flat och förvånad öfver gummans käckhet att han utan motstånd och alldeles tyst tog emot huggen. Sedan jag blifvit sålunda ett stycke framförd af skocken fann jag för godt att vika af första tvärgata och på en omväg hinna upp processionen, som hvarje stund och för hvarje steg ökades af ny följare. Jag upphann dem på en liten höjd utanför en af stadspartarne och hade tillfälle att någorlunda betrakta den förunderliga skara som drog förbi mig. Processionen Ashareh föregicks af en stor hop nebbotister som då och då gjorde en låtsad fejd i luften med sina käppar för att skrämma folket och öppna väg. Näst efter dem följde en liten cavalcade af kameler med stora pukor, dunsade dugtigt af bredvidsittande män och accompanerade af de förfärligt gnällande bukkorna, blåste likaledes af kamelberidne kindrunde män. Efter dem följde sedan den egentliga skaran af Sejids dyrkare, som i de löjligaste förklädningar och de putslustigaste façonner visade Sejid sin aktning och kärlek. Somlige voro grön och rödmålade i sina ansigten i allehanda roliga harlequinscostymer, med t.ex. urgröpta vattenmeloner fullsatte med tofsar och fjedrar till hufvudbonad. Somlige höljde sig i halmmattor, somlige voro nakna bärande störrar eller stora trädstammar eller palmquistar skrikande och stånkande i sin religiösa exaltation. De fleste hade små barn med sig antingen framför eller bakom på sina hästar eller åsnor: desse voro alle såsom de fleste af folket denna dag prydda en tørtosh en röd eller blå papperssnut i form af en sockertopp som de stucko på sin turban eller sitt nakne hufvud. Andre voro åter grantt och prydligt utstyrde i silfver och guld broderade kläder med stora turbaner eller moqlor vridna i rödt och hvitt. Men jag skulle förgäfvnes söka påminna mig och förgäfvnes söka beskrifva alla de tokroliga figurer jag här såg. Det hela liknade den brokigaste och löjligaste masquerade. Efter dem kom Sejids khalifeh värdigt höljdt uti en lång fotsid

röd mantel gibbe och flitigt kysst af de kringstående åskådarne på sin högra hand der han makligt red fram på sin stolta häst. Tåget slutades af en liten trupp af Bashans nödsam eller soldater föregågne af filipipare och trummor; ty Bashans egentliga i Europeisk smak inöfvade musikcorps var ej tillstädes. I denna procession sade man sig äfven se den af Sejid från Druzerne befriade fången och den frangiske renegaten; men oakadt alla mina efterfrågningar af bredvidstående män, kunde jag aldrig få reda på någon bestämd: man pekade än på den ena än på den andre. Till godt slut sade man äfven khalifen skulle förrätta doseh; men jag var så trött att jag fann för godt gå hem. Härmed var nu den brokiga och underliga festen slut och allt folk som ännu voro quar skyndade sig ut från Tanta. Som under min vistelse här de bölder som börjat uppstiga på mig uti Baranijeh, blott ökats och en äfven behagat placera sig i sätet och sålunda gjorde mig en åsneritt omöjlig, hade min Shekh och jag tagit oss en liten båt, på hvilken vi följande [dag] stego om bord och anträdde hemfärden på floden. Den tre dagars långa resan var blott med undantag af den stränga hettan särdeles rolig så väl för det i allmänhet här mera odlade och trädgårdsrika landet, som hufvudsakligen för det stora följande vi hade med oss, hvilka dagar och nätter på sina båtar sjöngo och spelade liksom fordom de roliga marknadsfärderna från vårt gamla Åbo. Tillbaka kommen till Kairo får jag höra att Peterburgs Shekhen varit [här] och äfven i Tanta, derifrån han gerad gått till Alexandria för att anträda sin återresa till sin älskade Kejsarstad. Det gjorde mig oändeligen ondt att ej få träffa honom; men det var kanske bäst i den ställning jag här står. ~~~ Detta hade jag nu sammanrispat då jag i går den sista Augusti erhöll ditt vänskapsfulla bref från Ristmäcki af d. 3 Juli jämnte min moders deri inneslutna. Det var mig så mycket kärkomnare, som jag en lång tid med ovanlig oro längtat efter underrättelser från eder. Med bortlämnande af all hjertlig tack jag borde frambära dig derför vill jag hellre taga mig friheten besvara några af dig deri omnämnde punkter. Hvad således först beträffar det förkomna brefvet från Alexandria gör det mig ondt att det ej kommit dig tillhanda. Jag skref det i en särdeles glad sinnesstämning i den första entusiasmen öfver österns land och dess folk och om nästan de bästa vänner och redligaste män jag än lyckats träffa här. Missförståndet med Shekh Tanta härleder sig troligen deraf att han ansett det till Bonsdorff adresserade brefvet vara ämnadt till dig och deraf hans ord i hans arabiska bref till dig. Jag är säker på att det aldrig

kommit fram till honom. ~ Af allt det föregående ser du att jag under hela min vistelse har passerat för en muslim. Ställningen är just ej vådlig; ty folket här är ett förvekligadt uselt folk utan manligt mod och manligt sinne och derföre utan redlighet och ära. Det är ej sådane man fruktar. Man behöfver blott se dem stint i syne och de våga ej gläfsa, såsom hunden blott skäller på den som springer eller man kan med en bakhshish köpa deras tro och deras religion. Men denna ställning har varit besvärlig. Jag har ofta med tysthet nödgats höra skymf och smälek öfver mina trosförvandter, sett det löjlige inrotade och under hela hans uppfostran och lif inpräglade hat och förakt en muslim bär till oss: jag har fått tåla mången knuff och mångt ord jag i frankiska kläder ej behöft; ty frangerne äro i allmänhet fruktade: jag måste under hela min vistelse på landet göra mina 5 dagliga böner, från hvilka jag sällan kunde stjåla undan någon. Men jag får ock till vedergällning heta Shekh och Effendi, jag får höra mången hjertlig muslim utgjutelse, som en frang alldrig får höra: jag har ohindrad gått i deras helgedomar och jag har ej blifvit bedragen och uppdragen så mycket som en frang här alltid och oundvikligen måste bli. Huru jag först kommit att bli ansedd för Muslim vet jag ej; ty jag har mig vetterligen ej för någon gifvit mig ut derför och alldrig blifvit derom frågad. Men hvad skola de annat tro då jag gör med dem deras bön? Jag är öfvertygad om att flere kanske större delen storligen miss-tänker min Islam och min läras renhet; men man säger mig ingenting och jag säger dem ingenting och så går det dag för dag. ~ Hvad ditt projekt och svar på min förfrågan beträffar om möjligheten att förlänga min vistelse här, tackar jag dig hjertligen derför och finner det godt och kanske det enda möjliga men jag har fått tigga mig fram redan så mycket på högre ort att hvarje ny bön och petition är ett dödsslag för mitt sinne. Vill ej Consistorium på någon enskilds eller Rectors proposition anslå mig helst en ringa summa, måste jag försöka dra på mina vänner. Kanske törs jag räkna på 10 till 12 som hvar och en ville våga 50 Rb. Silfv. för att forsla mig fram i Arabiens öknar och utan särdeles kännbar förlust och stor harm kunde förlora dem i fall mina ben skulle hvitra i öknens sand. Den minsta möjliga summa jag ser mig komma tillrätta med vore 600 till 700 Rb. Silfv. Med dem skulle jag försöka dra mig fram året 46 i hvars slut det stipendium, jag nu åtnjuter åter anslås ledigt.³⁹⁷ I slutsommaren af nämnda år 46 skulle jag jämka mig till Aden eller Gadde eller möjligen Kairo och insända min ansökning om att ännu för de

följande tvänne åren 47 och 48 erhålla detta stipendium. Sedan jag sålunda 45 och 46 färdats bland Wahabiter och på norra och westra sluttningen af den stora öknen, skulle jag använda de följande åren för de södra och östra delarne deraf och för Himjaritiskan. Att i nästa sommar vända tillbaka till mitt älskade land och redlige vänner sedan jag gjort ett litet skutt till Wahabiterne; publicera något drafvel om dem och vinna Europeisk ryktbarhet, har utom det första intet behag för mig och det sednare är otänkbart. Mig lockar ej ryktbarhet och ära. Hvad hittils fört mig fram och Gudi lof att jag tycker mig kunna säga det, ännu för mig och mitt sinne framåt, kan jag ej göra reda för; men det vet jag och vet det säkert med mig att det ej är begär efter ryktbarhet och timliga förmåner. Du vore säkert sjelf föga belåten med att se din vän snopen och flat komma tillbaka med oförrättadt ärende sedan han ljugit sig till ett stipendium af Consistorium. Jag *måste* således stanna här. Vid min afresa från Hfors mente Ilmoni, som under hela det sista året omfattade mig med den utsöktaste godhet att en proposition i Consistorium om ett helst ringa understöd lätt skulle kunna gå igenom. Vill du härom sondera de som känna huru affärerna stå gör du mig stor tjenst. Låter det ej göra sig, helst utan min ansökan, eller med min ansökan om förlängning på ledighet i min tjenstlösa tjenst³⁹⁸ beder jag dig du vid tillfälle måtte rådgöra med min vän Conradi om han i mitt namn eller egentligen för min skull kunde och ville hopskaffa 12 eller 14 som ville borga mig på en summa af 700 Rb. Silfv. Deraf skulle 100 Rb. afsättas för betäckandet af intresset för omkring trenne år; resten skulle på den vanliga vägen afsändas mig och hållas mig tillhanda hos Fræsnell³⁹⁹ i Gaddeh i slutet på året 45, till hvilken tid jag hoppas kunna dra mig fram med det lilla jag sparat och vet jag ännu har att få. Att min vistelse här i Kairo blifvit så förlängd var mig oundgängligen nödvändigt för språket, hvarpå jag nu väl kan göra mig förstådd, men på långt när ännu ej fått den arabiska organen. Men som jag dertill ser åratall behöfvas vill jag ju förr dess hellre bege [mig] af härifrån. Dock som jag vet att några af mina Alexandria vänner, som sett mig i deras stad i frang kläder, detta år göra pilgrimsfärden anser jag det rådligare vara att först efter dess slut bege mig till Mekka och söka upphinna de derifrån återvändande Wahabiter. Dessförinnan står jag nu åter på punkten att bege mig till öfra Egypten med en viss Kasan Candidat Dietel, som jämnte sin vän Berezin, hvilken längesedan lämnat Kairo, gjort färder uti Persien och Syrien. Jag vill dock i hvarje fall

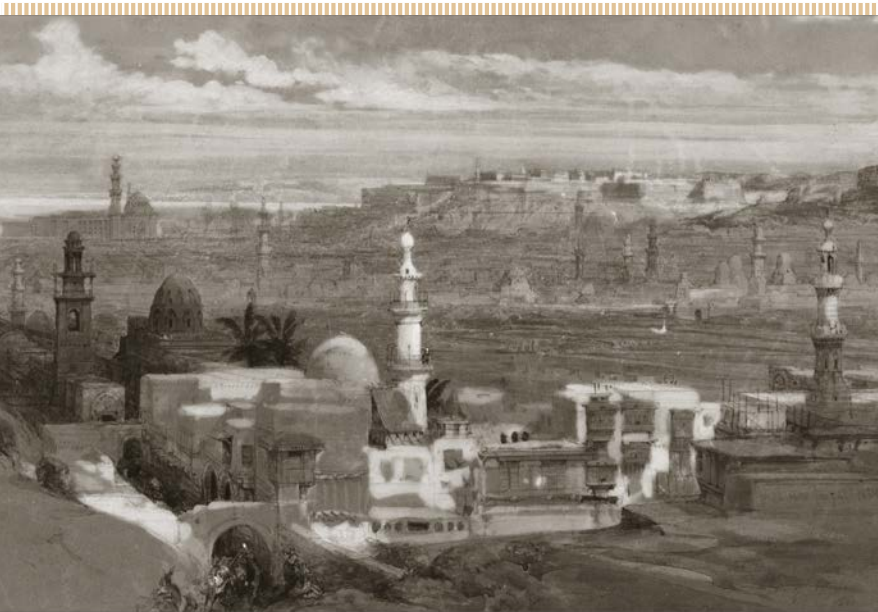
fasta här den första veckan af den nu inom 12 dagar börjande Ramadan. Dock säkert är resan ännu ej bestämd. ~~~ Detta bref, som jag enligt vanligheten ber dig godhetsfullt meddela Conradi, torde hinna dig i medlet af October. Jag ber dig innerligen i slutet af samma månad skrifva hit till mig med de underrättelser och råd du möjligen kan gifva mig. Ditt svar kan hinna mig här i medlet af December till julklapp. Vid denna tid måste jag göra mig lös härifrån, sedan jag afsändt så det som jag lyckats samla för vårt Anatomiska cabinet som böckerna. Hvad dessa sednare nu beträffar har jag oaktadt all ospard möda kunnat få reda på ganska få dugliga. Utom de tryckta böcker för omkring 550 piaster jag nu har hos mig har jag åtskilliga goda manuscript i fik̄h och tewh̄id och bijan⁴⁰⁰ etc. af dylika vetenskaper till ungefär ett lika belopp. Historiska verk finnas här nästan ej alls sedan fransoser och Engelsmän plundrat bort allt. Min shekh och jag hållo nu på att springa efter ett manuscript af Ashmoni och jag efter den för studium af Beduinseder så viktiga 'Antar, som jag har på spåren. Något godt manuscript af den Arabiska Kamos har jag ej kunnat finna utom till enormt pris; den tryckta turkiska öfversättningen har jag hos mig. Den goda upplagan af 1001 natt⁴⁰¹ är utgången och säljes till dubbelt pris af det första, som var blott 80 piaster. Den persiska Hafids,⁴⁰² hvaraf första delen saknas i boklådan säljes äfven till dubbelt pris complet. Jag hoppas dock före min afresa rätt och gagneligt kunna använda den anslagna summan af omkring 4 500 piaster. Dock vill jag ta några 100 piaster med mig om jag händelsevis såsom jag hoppas hos Wahabitena skulle finna goda böcker. Hvad ett förökadt anslag för bokuppköp beträffar är jag nu just lika noga derom. Jag har haft stort besvär och språng för dem jag nu anskaffat och torde sjelf få minsta gagn deraf. Jag behöfver väl knappt be dig ha besväret och godheten gå till min mor och syster, uppläsa för dem bitar ur detta bref, som du anser passa och roa dem, underätta dem om att jag oföränderligen mår väl så när som på bölderna, hvilka allt sedan min återkomst oupphörligen plåga mig och hufvudsakligen sätta sig omkring ✎ högra knäet, så att jag har största svårighet vid att såväl gå som sitta. Jag har dock nu slutligen förmått mig att börja litet medicinera deremot och hoppas snart kunna köra dem ur min kropp. Jag skulle järna skrifva dem några rader om Arabiska kokkonsten och Arabiska fruar; men jag är så trött af detta långa bref, hvars läsande jag önskar ej lika mycket måtte trötta dina ögon som mina fingerspetsar att jag ej orkar mera. Jag bor

nu sedan min återkomst hos min arabiske Shekh der jag intar en stor salon eller orientalisk ka'ah och äter och lefver med honom såsom en bror och medlem af hans familj. Hans hustru hvilken såsom alla fruar här af medelklassen ej är stort annat än en piga i hans hus, jämte hans gamla svärmor pysslar och passar upp mig mer än behöfligt ehuru jag sällan får se en skynt af frun alldrig en glimt af hennes ansigte. – Bland andre som jag möjligen törs räkna på till borgesmän är Lille, hvilken sjelfmant och storsinnt vid min bortresa erbjöd sig dertill. Och nu haf en fridens helsning från Österns land och från din Nordiske vän Georg.

GEORG AUGUST WALLIN

Listor över utgifter

5/2 – 3/9 1844

Listor över utgifter

I BÖRJAN AV VISTELSEN I KAIRO försökte Wallin ekonomisera genom att göra noggranna listor över sina dagliga utgifter. Den första sammanhängande listan påbörjade Wallin den 5 februari 1844 då han flyttade från sin första *wakāla*-bostad till en egen bostad som han hyrde i kopternas kvarter. Denna lista slutar den 5 juli när Wallin flyttade hem till sin lärare i arabiska 'Alī Nidā al-Barrānī. Den andra mer eller mindre sammanhängande listan innehåller några ströuppteckningar mellan april och augusti 1844 som från och med den 31 augusti blir dagliga. Wallin hade då återvänt från sin resa till Nedre Egypten och bodde hos 'Alī Nidā al-Barrānī. Vi kan anta att Wallins utgifter åtminstone delvis också kom värdfamiljen till godo. Den andra listans sista anteckning är från den 17 november 1844. I band 2 av Wallins skrifter (som kronologiskt sträcker sig till den 3 september 1844) behandlas således endast en del av den senare listans uppköp. Den enda större skillnaden mellan dessa två listor är att i den senare övergår Wallin av någon anledning från och med den 31 augusti till att använda persiska ord och uttryck blandade med arabiska.

Wallin följer i listorna den arabiska tideräkningen och en västerländsk motsvarighet ges i utgåvan inom hakparentes. I några fall skiljer sig Wallins angivna datum från den officiella arabiska kalendern eftersom han bytte månad enligt egen observation av månen (då månskäran uppenbarar de sig). Vanligen skrev Wallin endast ut dagen, men några undantag förekommer där också månadens namn finns med. Egyptiska vikt- och måttenheter återges i utgåvan på arabiska. Arabiska och persiska ord som inte har gått att identifiera står enligt Wallins originalform inom citationstecken. Vad gäller utgifterna är 40 fidḍa = 1 qirsh (pl. qurūsh) el. 1 piaster. Listorna är uppställda enligt originalformen på arabiska med en svensk översättning separat för varje dag.

aghā viktenhet enligt vilken Wallin köper ost och snus, oklart hur mycket

ardabb 198 l

dirham ca 3,12 g

dhirā' egyptisk aln som används för att mäta tyger, 58 cm

kaila 16,72 l

malwa 4,125 l

qadah 2,062 l

qamḥa 0,04875 g

raṭl 449,28 g

rub' 8,25 l

uqqa 1,248 kg

waiba 33 l

LISTOR ÖVER UTGIFTER

Lista över utgifter 5/2□5/7 1844		
قرش فضة ۳۳ ۳	حصيرة فحم وحمله حشب وكرا حمار قرنيبط ولحم وسمن من شان العشا وعيش	محرم ۱۶ qurūsh fidḍa 33 3
16 muḥarram [5/2]	kasse med kol och vedkorg med flis och hyra för åsna, blomkål och kött och skirat smör till kvällsvarden och bröd	
۱۰ ۱۲ 17 [6/2]	لحم رطل ونص ۷۵ ف كرمب ۱۰ فول ۲۰ ثلاثة اصحن ۵ عيش ۲۰ بيضنجان قوطة ۱۰ ف سمن ۱۵ حمام من شان فاطمة ۱۶۰ 1½ raṭl kött 75f, kål 10, bönor 20, tre tallrikar 5, bröd 20, röd äggplanta 10, skirat smör 15, badhus för Fāṭima 140f	۱۷ 12 10
۱۵ ۲۷ 18 [7/2]	دخان جبلى ۲ ق صوری ۲۰ ف قمح وبيبين ۱۷ ق ۲۰ ف كرا حمارين ۲ ق ۱۰ ف كياله ۱۰ ف كوزنين ۶۰ عيش ۱ ق بيض ۱ ق سمن ۳۰ بيضنجان قوطة ۱۰ ف قلة ودرق ۱۵ jabalī-tobak 2q, šūrī [-tobak] 20f, två waiba vete 17q 20f, hyra för två åsnor 2q 10f, till mannen som mätte vetet 10f, två muggar 60, bröd 1q, ägg 1q, skirat smör 30, röd äggplanta 10f, amfora och kanna 15	۱۸ 27 15
۲۰ ۲۸ 19 [8/2]	رز ربعين ۱۸ ق مقطف ۵۰ ف بخشيش للبربرى ۱ ق قنديلين ۳۰ ف البيت بضاعه ۶۰ ف عيش ۱ ق بوتانس ۱ ق لحم ۷۵ ف جرجير ۱۰ ف بيضنجان قوطة ۱۰ الزيت ۶۰ ملح ۵ ف två rub' ris 18q, korg 50f, dricks till berberitjänaren 1q, två lampor 30f, för bostaden 60f, bröd 1q, potatis 1q, kött 75f, vattenkrasse 10f, röd äggplanta 10f, olja 60, salt 5f	۱۹ 28 20
۳۰ ۲۵ 20 [9/2]	صابون نص رطل ۴۵ ف سفره ۳ ق ۲۰ ف غربال ۴ ق منخلين (مناخل) ۳ ق قفة (قفف) اثنين ۳ ق ۲۰ ف لحم رطل ونص ۱ ق ۳۵ ف عيش ۱ ق سمن ۳۰ ف مقص بتاع الشموع ۷ ق ½ raṭl tvål 45f, bord 3q 20f, såll 4q, två sikten 3q, två större korgar 3q 20f, 1½ raṭl kött 1q 35f, bröd 1q, skirat smör 30f, sax för att klippa vaxljus 7q	۲۰ 25 30
۱۲ 21 [10/2]	حمار لحد بيت القاضى ورجوع ۶۰ ف حمار الى شبرا ورجوع ۳ ق بخشيش فى الجنينة ۶۵ ف محم ۶۵ = طشت عيش ۱ ق بيضنجان قوطة ۲۰ ف [oläsligt] وسمن ۶۰ ف حرير ۳۰ فلفل ۲۰ åsna till domarens hus och tillbaka 60f, åsna till Shubrā och tillbaka 3q, dricks i trädgården 65f, kittel = handtvättfat 60, bröd 1q, röd äggplanta 20f, [oläsligt] och skirat smör 60f, grönsaker 30, peppar 20	۲۱ 12

GEORG AUGUST WALLIN

١٠ ٦١ 22 [11/2]	سمن ١٤ رطل ٣٢ ق بوتانس ١٠ ق بطه بتاع السمن ٧ ق بخشيش ٣ دخان جبلى ٤ ق ونص بن ٣ ق لبن ١ ق عيش ١ ق 14 <i>raṭl</i> skirat smör 32q, potatis 10q, skinnflaska för skirat smör 7q, dricks 3, <i>jabalī</i> -tobak 4½q, kaffeböner 2q 30f, mjölk 1q, bröd 1q	٦١ 10	٢٢
٣٠ ٢ 23 muharram [12/2]	سبانخ ٢٠ ف عيش ١ ق لبن ٢٠ ف فى قهوه ١ ق بردقان ١٠ ف spenat 20f, bröd 1q, mjölk 30f, i kaféet 1q, apelsiner 10f	2	محرم ٢٣ 30
٥ ٦ 24 [13/2]	قربه مويه ٢٠ عيش ١ ق لحم ٧٥ ف طحانة من شان كيلة وملوة ٧٠ بيض ١ ق fyllning av vattenskin 20, bröd 1q, kött 75f, till mjölnaren för en <i>kaila</i> och en <i>malwa</i> 20, ägg 1q	6	٢٤ 5
١٥ ٤ 25 [14/2]	بصل ١٠ ملح ٥ فلفل ٥ عيش ١ ق حرير ابيض درهم ١ ق رطل ونص لحم ١ ق ٣٠ ف lök 10, salt 5, peppar 5, bröd 1q, en <i>dirham</i> kryddor 1q, 1½ <i>raṭl</i> kött 1q 35f	4	٢٥ 15
٢٠ ٢ 26 [15/2]	من شان الخمير ٢٠ ف الفران ٣٠ ف مروحه ٢٠ بردقان ١٠ ف غسل من شان مفروكة jäst 20f, bagare 30f, solfjäder av palmblad 20f, apelsiner 10f, honung till bakverk	2	٢٦ 20
١٥ ١٢ 27 [16/2]	صابون ٢٠ ف الكينة ٢٠ ف و ١ ق شموع رطل ونص ٢ ق ٢٠ ف شعيريه وفجل ٣٠ الجزار ٦ ٣٥ tvål 20f, kinin 20f och 1q, 1½ <i>raṭl</i> vax 2q 20f, vermicelli och rädisa 30, slaktaren 6[q] 35[f]	12	٢٧ 15
٢٠ ٤ 28 [17/2]	زيت ٦٠ ف وسمكة بياطة ٢ ق لب ١ ق olja 60f, Nilabborre 2q, mjölk 1q	4	٢٨ 20
٢٥ ٣٠ 29 [18/2]	شالين العمامة ٢٦ ق لحم ٧٥ ف بن ٣٠ ف و ٢ ق två muslinsjalar till turbanen 26q, kött 75f, kaffeböner 30f och 2q	30	٢٩ 25
٤٥ 30 [19/2]	شيت جلد من شان ققطان ١٥ ذراع ٢٢ ق ٢٠ ف دخان جبلى ربع اقا ٤ ق ٢٠ ف دخان صورى ١ ق ٣٠ ف بخشيش لامين اغا ١٠ ق صمكه بياط ٢٠ و ٢ ق بيض ٣٠ ف ساقى ١ ق فى قهوه ١ ق لبن ١ ق 15 <i>dhirā</i> av kalikā till kaftan 22q 20f, <i>jabalī</i> -tobak ¼ <i>uqqa</i> 4q 20f, <i>ṣūrī</i> -tobak 1q 30f, dricks till Amīn Aghā 10q, Nilabborre 20 och 2q, ägg 30f, vattenbäraren 1q, i kaféet 1q, mjölk 1q	45	٣٠

LISTOR ÖVER UTGIFTER

٦ ٢٨ 1 safar [20/2]	جبن نص اقا ٤ ق لحم ٧٥ ف فتيلة ٥ ف جامكية للخدام ½ <i>uqqa</i> ost 4q, kött 75f, lampveke 5f lön till tjänaren	١ 6 28
٨ 2 [21/2]	حلوان لمعلمى عبد الخالق drickspenning till min lärare 'Abd al-Khāliq	٢ 8
٢٠ ١ 3 [22/2]	مصروف الحظ وصدقات spenderat på nöjen och allmosor	٣ 1 20
١ 4 [23/2]	بيض ٢٠ وزبده ٢٠ ägg 20 och smör 20	٤ 1
٩٣ 5 [24/2]	كرا للخياط من شان ضمير ٦٠ ق بفتة ٣٠ ذراع ٣٣ ق betalning till skräddaren för tyg 60q, 30 <i>dhirā'</i> kalikå för 33q	٥ 93
٣٥ ٣٥ 6 safar [25/2]	بخشيش لشيخ المخدمين ٥ ق عنترين ٢٠ ق دخان ٤ ق ٢٠ ف جبنة ٣ ق ١٥ ف زيتون ٢ ق الساقى قربتين ١ ق dricks till tjänarnas shejk 5q, två västar 20q, tobak 4q 20f, ost 3q 15f, oliver 2q, till vattenbäraren för fyllning av två vattenskin 1q	٦ 35 35
٢٥ ٤ 7 [26/2]	لحم رطل ونص ١ ق ٣٥ ف أبر وحيط ٢٠ ف ثلاثة عباريق ٢٥ ف زيت ١ رطل ١ ق ٢٥ ف شراب ٥ ف 1½ <i>raṭl</i> kött 1q 35f, synål och tråd 20f, tre vattenskannor 25f, 1 <i>raṭl</i> olja 1q 25f, sesamolja 5f	٧ 4 25
٣٠ ٢١ 8 [27/2]	لحم رطل ٥٠ ف فلفل ٢٠ كرا الخياط من شان قفطان ٢٠ ق 1 <i>raṭl</i> kött 50f, peppar 20, betalning till skräddaren för kaftan 20q	٨ 21 30
٢٠ ١٢ 9 [28/2]	بفتة بيضا ثمان اذرع من شان ملية ١١ ق سكر ٢٠ ف بيض ٢٠ ف بر دقان ١٠ ف قرنفل وبعدونيس ١٠ ف åtta <i>dhirā'</i> vit kalikå till lakan 11q, socker 20f, ägg 20f, apelsiner 10f, nejlika och persilja 10f	٩ 12 20
٢٥ 10 [29/2]	للخدام ٥ ق نشوق فرانسوى ربع اعا ١٠ ق وبلدى رطل ٦ ق صابون نص رطل ٥٠ ف بن نص رطل ٦٠ ف لحم رطل ٥٠ ف till tjänaren 5q, en fjärdedels <i>aghā</i> franskt snus 10q, en <i>raṭl</i> egyptisk [snus] 6q, ½ <i>raṭl</i> tvål 50f, ½ <i>raṭl</i> kaffebönor 60f, en <i>raṭl</i> kött 50f	١٠ 25

GEORG AUGUST WALLIN

٣٠ 11 [1/3]	١	قربين مويه ١ ق عشا من شان الخدام ٣٠ ف två vattenskinn vatten 1q, för kvällsmål till tjänaren 30f	1	١١ 30
٢٠ 12 [2/3]	٢	لبن ٣٠ ف سكر ٣٠ نجار من شان تصليح دبة المطبخ ٢٠ بردقان صدقات وفطير ٢٠ mjölk 30f, socker 30, till snickaren för reparation av oljekärl till köket 20, apelsiner, allmosor och <i>faṭīr</i> -bröd 20	2	١٢ 20
١٣ [3/3]	٦٤	كرا للخياط من شان شرولين ٥٠ ق في بولق في قهوه ٣ ق خميره ١٠ من شان العشا ١ ق ٣٠ ف للخدام ٩ ق betalning till skräddaren för två byxor 50q, kafé i Būlaq 3q, jäst 10, för kvällsmål 1q 30f, till tjänaren 9q	64	١٣
٣٥ 14 [4/3]	١٣	دواة واقلام وحبر ومقص ٨ ق ٣٠ ف بردقان وحلاوة ١٥ ف في القهوه ٣٠ سمك لبيض ٢ ق سكر ٢٠ ف زبيب ٢٠ ف للفران ٢٠ ف زبده ٢٠ bläckhorn och rörpennor och bläck och sax 8q 30f, apelsiner och sötsak 15f, i kaféet 30f, fisk Nilkarp 2q, socker 20f, russin 20f, till bagaren 20f, smör 20	13	١٤ 35
15 [5/3]	٣	لبن ٦٠ ف بن ٦٠ mjölk 60f, kaffebönor 60	3	١٥
٣٠ 16 [6/3]	١٨	دخان صوري ١ اقا ٨ غرش نص اقا جبلي ٩ ق سكر ٢٠ زبيب ٣٠ بيض ٢٠ بعدونس ٥ ليمون ٥ 1 <i>uqqa šūrī</i> -tobak 8 piaster, ½ <i>uqqa jabalī</i> [-tobak] 9q, socker 20, russin 30, ägg 20, persilja 5, citroner 5	18	١٦ 30
17 [7/3]	١٣	جوز مركوب ٩ ق ٢٠ ف بيض وبعدونس ٢٥ ف سكر ٢٠ بردقان وليمون ١٥ رز ٢٠ ف عيش ٢٠ ف من شان عشا الخدام ٢٠ زبيب ett par skor av rött läder 9q 20f, ägg och persilja 25f, socker 20, apelsiner och citroner 15f, ris 20f, bröd 20f, till tjänaren för kvällsmål 20, russin	13	١٧
٢٥ 18 safar [8/3]	١	بردقان وصدقات ٢٠ ف من شان العشا ٤٥ ف apelsiner och allmosor 20f, till kvällsvard 45f	1	صفر ٨١ 25
٢٠ 19 [9/3]	١٩	شاي ٥ ق نشوق حليبي ثمن اغا ٥ ق تنكه بضاع الشاي ١ ق ٢٠ ف سكر رطلين واقتين ٥ ق ١٠ جبنة ربع اغا ٢ ق للمسلكاتي ١٠ ف لبن ٢٠ ف te 5q, åtta <i>aghā</i> snus från Aleppo 5q, tekanna 1q 20f, två <i>raqī</i> och två <i>uqqa</i> socker 5q 15, en fjärdedels <i>aghā</i> ost 2q, till gårdskarlen 10f, mjölk 20f	19	١٩ 20

LISTOR ÖVER UTGIFTER

20 [10/3]	٢	عیش ١٥ ف للساقى ٢٠ ف بردقان ٥ ف كرا حمارين الى بولق ١ ق bröd 15f, till vattenbäaren 20f, apelsiner 5f, hyra för två åsnor till Būlaq 1q	2	٢٠
21 [11/3]	٣	مصروف الحظ ١ ق عیش ٢٠ بن ٦٠ ف spenderat på nöjen 1q, bröd 20f, kaffeböner 60f	3	٢١
22 [12/3]	١	٢٠ ف عیش ١٥ ف مصروف الحظ ٣٠ mjölk 20f, bröd 15f, spenderat på nöjen 30	1	٢٢ 25
23 [13/3]	٧٨	٣٥ ق ٢٨ ق طیشت و عبریق بضاع الوضو ٥٠ ق فطیر وقهوه ٣٥ ف من شان العشى handtvättfat och vattenkanna för rituell tvagning 50q, <i>faṭīr</i> -bröd och kaffe 35f, för kvällsvard 28q	78	٢٣ 35
24–25 [14–15/3]	٣	٣٠ ف نقل ٢ ق فوز شمعین ٢٥ ف عیش وفنجان قهوه ١٥ ف بیض وعیش ٣٠ ف نقل lanterna och två vaxljus 25f, bröd och en kopp kaffe 15f, ägg och bröd 30f, valnötter och fikon 2q	3	٢٥ ٢٤ 30
26 [16/3]	٤	٢٥ ف فی قهوه ٢٥ ف فی خارة من شان العشى ٣ ق ١٠ ف <i>faṭīr</i> -bröd 25f, i kafēet 25f, en portion färdig kvällsvard 3q 10f	4	٢٦ 20
27 [17/3]	٥	٢٠ ق ١٠ ف ٢ ق فطیر وقهوه ٣٠ ف بن ٦٠ ف عیش وفحم ١ ق فی خارة من شان العشى <i>faṭīr</i> -bröd och kaffe 30f, kaffeböner 60f, bröd och kol 1q, en portion färdig kvällsvard 2q 10f	5	٢٧ 20
28 [18/3]	٣	١٠ ف ٣ ق فی قهوه ١ ق من شان العشى ٢ ق ١٠ ف i kafēet 1q, för kvällsvard 2q 10f	3	٢٨ 10
29 [19/3]	٣	١٠ ف ٣ ق فی قهوه ١ ق العشى ٢ ق ١٠ ف i kafēet 1q, kvällsvard 2q 10f	3	٢٩ 10
		كلفه كبيره على شان فرش وترتيب البيت الجديد Stor utgift för madrass och för att ställa i ordning den nya bostaden.		
[15 <i>rabi'</i> al-awwal; [3/4]		رطل بن ١٥ ف ١٦ ربيع ١٧ ر ٢٠ ف en <i>raṭl</i> kaffeböner 15f, 16 <i>rabi'</i> [al-awwal; 4/4], 17 <i>r[abi'</i> al-awwal; 5/4] 20f		[ربيع الاول ١٥]

GEORG AUGUST WALLIN

<p>٢٩ ١٥ 18 rabī' al-awwal [6/4]</p>	<p>عیش ٤٥ طبیح ٦٠ حوض بطاع قلل ٣ غطی قلل ١ ق قلل ٣٠ ٣ ف غطی زیر ٢٥ ف حق بطاع دقاق ٢٠ دقاق ١٠ ف اشراق ١٠ ف عربون للشیخ داوود ١٧ ق ١٠ ف عشی عند طبیخ ٢ ق ١٠ ف حلاوه ٣٠ ف bröd 45, färdig mat 60, tråg för lerflaskor 3, lock till lerflaskor 1q, lerflaskor 3[q] 30f, lock till vattenlerkruka 25f, kruka för mjöl 20, mjöl 10f, □ishraq□10, förskott till shejk Dā'ūd 17q 10f, kvällsvard hos kocken 2q 10f, godsaker 30f</p>	<p>ربیع الاول ١٨ 29 15</p>
<p>٣٢ ٣٠ 19 [7/4]</p>	<p>حصیرتین ٧ ق صابون ٢ ق ١٠ ف عسل ٢ ق ٣٠ ف جبینه ١ ق ١٠ ف جبینه استامبولی ١ ق ١٠ زیتون ٦٠ ف زیت ٦٠ ف خل ١٠ ف قدرتین ٦٠ ف قزازه بطاع الخل ١٠ ف قنًا ١٠ ف رغیف ٥ ق مروحه ١ ق قریه المویه ٣٥ ف للشیخ داوود من شان فم النای ٤ ق ٣٠ ف قدمین رزه ق عیش ٢٠ ف نوم ١٠ ف بخار یعنی حب حات و مستکه وحشِب کفل ٢٠ två rörmattor 7q, tvål 2q 10f, honung 2q 30f, ost 1q 10f, ost från Istanbul 1q 10, oliver 60f, olja 60f, ättika 10f, två kokkärl 60f, flaska för ättika 10f, gurka 10f, bröd 5f, solfjäder 1q, ett vattenskin vatten 35f, till shejk Dā'ūd för munstycke till flöjt 4q 30f, två qadah ris 5q, bröd 20f, vitlök 10f, rökelse d.v.s. kardemumma och rökelse och väldoftande trä 20</p>	<p>١٩ 32 30</p>
<p>٩ ٢٠ 20 [8/4]</p>	<p>قشطه ٥٠ عیش ٢٥ رطل سمن ٢ ق ٢٠ ف لحم ٣٠ ف لبن ١٠ ف عیش ٢٥ ف خیار ٥ ف فی الجنابین ٣٥ ف طین ٢٠ ف دهن دبان هندی ٢ ق gräddkaka med honung 50, bröd 25, en raṭl skirat smör 2q 20f, kött 30f, mjölk 10f, bröd 25f, gurka 5f, i den lilla trädgården 35f, fikon 20f, indisk olja 2q</p>	<p>٢٠ 9 20</p>
<p>٧ ٥ 21 [9/4]</p>	<p>فول ٥ ف زیتون ثلاث ارطال ٦٠ ف لحم رطلین ٢ ق ١٠ ف عیش ١ ق ٥ ف طبیح ١ ق زیب القندیل ٥ ف سمن ١٥ ف حطب ١٠ ف بخار ٥ ف لبن ١٠ ف bönor 5f, tre raṭl oliver 60f, två raṭl kött 2q 10f, bröd 1q 5f, färdig mat 1q, lampolja 5f, skirat smör 15f, ved 10f, rökelse 5f, mjölk 10f</p>	<p>٢١ 7 5</p>
<p>١١ ١٠ 22 [10/4]</p>	<p>رغیف وبن ٢٠ قمح ثلاثة ربع ٩ ق خدمة ٣٠ عیش ٢٥ ف لبن ١٠ ف قندیل ٥ ف raghīf-bröd och kaffebönor 20, tre rub' vete 9q, för utfört arbete 30, bröd 25f, mjölk 10f, lampa 5f</p>	<p>٢٢ 11 10</p>
<p>٢٠ ١٠ 23 [11/4]</p>	<p>فول ٥ ف عیش ١٠ ف ثلاثة حلل ٧ ق ٢٠ ف سلطانیتین صغیره ٦٠ ف تین ٢٠ ف تصلیح فنجان ومقص ٢٠ سن سکینه ٥ ف قریه مویت ٣٠ ف طحین ١ ق خدمه ١ ق خبیز ١٠ ف سمک ٤ ق زیت رطل ٦٠ عیش ٢٥ ف حطب ١٠ ف قفل ١٠ bönor 5f, bröd 10f, tre kokkärl 7q 20f, två små soppskålar 60f, fikon 20f, reparation av kaffekopp och sax 20, knivväsning 5f, ett vattenskin vatten 30f, mjöl 1q, för utfört arbete 1q, till bagaren 10f, fisk 4q, en raṭl olja 60, bröd 25f, ved 10f, peppar 10f</p>	<p>٢٣ 20 10</p>

LISTOR ÖVER UTGIFTER

۲۰ 24 [12/4]	۰	لبن ۱۰ ف بلح ۱۰ ف عيش ۲۰ ف زير ۱ ق ۳۵ ف مويه مالح ۵ بردقان ۲۰ طحين ۲۵ ف عيش ۳۵ عسل وطحينة ۵۰ ف mjölk 10f, dadlar 10f, bröd 20f, olivolja 1q 35f, saltvatten 5, apelsiner 20, mjöl 25f, bröd 35, honung och tahini 50f	۲۴	5	20
25 rabī' al-awwal [13/4]	۲۰	لبن ۲۰ ف حطب ۵ mjölk 20f, ved 5	ربيع الاول ۲۵	25	
26 [14/4]	۰	لحم رطلين ۲ ق ۱۰ ف طوابير ۱ ق ۳۰ ف مويه ۲۵ حطب ۱۵ ف två <i>raṭl</i> kött 2q 10f, fisk 1q 30f, vatten 25, ved 15f	۲۶	5	
27 [15/4]	۱	۳۰ حطب ۱۰ لبن ۱۰ بصل ۵ دقاق ۵ بلح ۱۰ portlak 30, ved 10, mjölk 10, lök 5, mjöl 5, dadlar 10	۲۷	1	30
28 [16/4]	۳	لبن ۱۰ حطب ۱۰ ف دخان ۲ ق مويه مالح ۵ عجوه سالم ۱۵ ف بيض ۵ تسليك شبقات ۵ دخان ۱۰ ف mjölk 10, ved 10f, tobak 2q, saltvatten 5, dadlar 15f, ägg 5, piprensare 5, tobak 10f	۲۸	3	20
29 [17/4]	۳	لبن ۱۰ ف قربه مويه ۲۵ ف بيض ۱ ق زيت ۲۰ ف فلفل ۱۰ ف طحينه ۱۰ خل ۵ ف بقونس ۵ لبن ۱۰ ف بلح ۱۰ ف حشب ۵ mjölk 10f, ett vattenskin vatten 25f, ägg 1q, olja 20f, peppar 10f, mjöl 10f, ättika 5f, persilja 5, mjölk 10f, dadlar 10f, flis 5	۲۹	3	30
30 [18/4]	۲	لبن ۲۰ لحم ۳۰ فريك ۱۵ زيت ۵ عيش ۲۰ دقاق ۵ بلح ۱۰ بيض ۵ mjölk 20, kött 30, bakverk 15, olja 5, bröd 20, mjöl 5, dadlar 10, ägg 5	۳۰	2	30
1 rabī' al-ākhar [19/4]	۵۶ ۳۵ ۶	سمن رطلين ۵ ق دبلان ۱۸ ذراع من شان قفاطين ۲۶ ق ۱۰ ف بفته من شان بطانه لباسين ۱۹ ذراع ۲۷ ق ۵ لبن ۲۰ عسل ۱۰ خبيز ۱۰ لحم ۳۰ قنديل ۵ två <i>raṭl</i> skirat smör 5q, 18 <i>dhirā'</i> kalikā för två kaftaner 29q 10f, 19 <i>dhirā'</i> vit kalikā för två par underkläder 27q 5 mjölk 20, honung 10, till bagaren 10, kött 30, lampa 5	ربيع الاخر ۱	56 6	15 35
2 [20/4]	۷	عسل ۵ ق ۱۵ ف ۴ ارطال وتلت [...] قربه مويه ۲۵ بيض ۱۵ بلح ۱۵ لبن ۱۰ honung 5q 15f, 4 <i>raṭl</i> och en tredjedel [...], ett vattenskin vatten 25, ägg 15, dadlar 15, mjölk 10	۲	7	

GEORG AUGUST WALLIN

٢٥ ٣ 3 [21/4]	منتشة ١ ق لين ٢٠ ف حطب ٢٠ فول ١٠ ليمون ٥ زيت ٥ دخان ٢٥ حلاوه وقهوه ٢٠ flugsmälla 1q, mjölk 20, ved 20, bönor 10, citroner 5, olja 5, tobak 25, sötsak och kaffe 20	٣ 25
٣٥ ٣٠ 4 [22/4]	رز قدحين ٥ ق ١٠ شاي ثلاثة اقية ٦ ق شمع نص اقا ٤ ق سكر اربع ارطال ٧ ق رطل زيت اللقدليل ٦٥ ف زيتون ربع اقا ١ ق دخان ربع اقا ٢ ق لسان لحم ٣٠ عيش ٣٠ ف مويه ٣٠ لين ٢٠ عجوه ٢٠ بيض ١٠ جبنه وخيار ١٠ برتقان ١٠ två <i>qadaḥ</i> ris 5q 10, tre <i>uqqa</i> te 6q, halv <i>uqqa</i> vaxljus 4q, 4 <i>raṭl</i> socker 7q, en <i>raṭl</i> lampolja 65f, en fjärdedels <i>uqqa</i> oliver 1q, en fjärdedels <i>uqqa</i> tobak 2q, kött av tunga 30, bröd 30f, vatten 30, mjölk 20, dadlar 20, ägg 10, ost och gurka 10, apelsiner 10	٤ 30 35
٣٠ ١٨ 5 <i>rabī</i> al-ākhar [23/4]	قمح عشرة اقداح ٧ ق طحين ٥٠ لحم رطلين ٢ ق ١٠ ملح ٥ جرن ٢٠ حطب ١٥ لين ٢٠ عيش ١ ق كباله قمح ١٠ خدمته ١ ق حشب ٣ ق اشراق ١٠ ليمون وترشي ٥ مصروف الحظ ١ ق دقاق ١٠ tio <i>qadaḥ</i> vete 7q, mjöl 50, två <i>raṭl</i> kött 2q 10, salt 5, mortel 20, ved 15, mjölk 20, bröd 1q, en <i>kaila</i> vete 10 och dess malande 1q, flis 3q, <i>īshrāq</i> 10, citroner och inlagda grönsaker 5, spenderat på nöjen 1q, mjöl 10	ربيع الاخر ٥ 18 30
٦ ٣ 6 [24/4]	لين ٢٠ عيش ٢٠ بيض ٣٠ بلح ١٠ خبيز ٢٥ مويه الزبيب ١٥ mjölk 20, bröd 20, ägg 30, dadlar 10, till bagaren 25, russinvatten 15	٦ 3
١٠ ٥ 7 [25/4]	دخان ٤ ق بيض ١٠ دقيق ٥ خضره ٥ لين ٢٠ بلح ١٠ tobak 4q, ägg 10, mjöl 5, grönsaker 5, mjölk 20, dadlar 10	٧ 5 10
١٠ ٣ 8 [26/4]	مشنه [sic] ٣٠ ملعقتين ١ ق قفل ١ ق لين ٢٠ flugsmälla 30, två skedar 1q, lock 1q, mjölk 20	٨ 3 10
٢٥ ٢ 9 [27/4]	لين ٢٠ بن ١٠ بلح ١٠ بيض ١٠ فول ٥ فتايل ٥ لحم ٥ mjölk 20, kaffebönor 10, dadlar 10, ägg 10, bönor 5, lampvekar 5, kött 45	٩ 2 25
٣٥ ٩ 10 [28/4]	فحم اقتين ٥٥ لحم ٦٥ سمن ٥ ق اشراق ١٠ لين ٢٠ بن ١٠ بلح ٥ قربه مويه ٢٥ فلفل ٥ två <i>uqqa</i> kol 55, kött 65, skirat smör 5q, <i>īshrāq</i> 10, mjölk 20, kaffebönor 10, dadlar 5, fyllning av vattenskinn 25, peppar 5	١٠ 9 35
٣٠ ١ 11 [29/4]	بتريخ ١٠ لين ٣٠ بن ١٠ بيض ٢٠ "btrīkh" 10, mjölk 30, kaffebönor 10, ägg 20	١١ 1 30

LISTOR ÖVER UTGIFTER

۲۰ ۱۲ [30/4]	۲	لین ۱۰ بلج ۱۰ لحم ۱ ق بن ۱۰ فی اللیل ۳۰ کتان ثلاثه قمصان وکرا تفصیلها mjölk 10, dadlar 10, kött 1q, kaffebönor 10, under natten 30, linne till tre skjortor och lön till skräddaren	۲	۲۰
۱۰ ۱۳ [1/5]	۴	لین ۲۰ فول ۱۰ اشراق ۱۰ بن ۱۰ بلج ۱۰ قمردين ۲۰ صابون ۹۰ mjölk 20, bönor 10, □ishraq□10, kaffebönor 10, dadlar 10, aprikosmarmelad 20, tvål 90	4	10
۵ ۱۴ [2/5]	۴	قربه مويه ۲۵ زيت ۶۰ قمردين ۲۰ لین ۲ بن وعيش ۲۰ صلطة ۲۰ ett vattenskin vatten 25, olja 60, aprikosmarmelad 20, mjölk 20, kaffebönor och bröd 20, sallad 20	4	5
۱۵ ۱۵ [3/5]	۴	لین ۵۰ جنبه وقتا وعيش ۳۰ شعریة ۱۰ حطب ۵ سمن ۲۰ عيش ۱۰ قرف ۵ للساقی ۳۰ mjölk 50, ost och gurka och bröd 30, kaffebönor 15, vermicelli 10, ved 5, skirat smör 20, bröd 10, kanel 5, till vattenbäraren 30	4	15
۳۵ ۱۶ [4/5]	۱۷	قمردين ۲۰ فی الحمام ۴ ق ۳۰ ف لحم ۱ ق عيش ۱ ق عسل ۱۰ زيتون ۱۰ جنبه ۱۰ بن ۱۰ لین ۲۰ مزین ۵ رز قدحتين ۵ ق خيار ۱۰ بن ۱۰ مويه مالحه ۵ برتقان ۲۰ عيش ۱۵ تین وحلاوه ۱ ق قهوة ۲۰ aprikosmarmelad 20, i badhuset 4q 30f, kött 1q, bröd 1q, honung 10, oliver 10, ost 10, kaffebönor 10, mjölk 20, barberare 45, två qadah ris 5q, gurka 10, kaffebönor 10, saltat vatten 5, apelsiner 20, bröd 15, fikon och sötsak 1q, kaffe 20	17	35
۳۵ ۱۷ [5/5]	۲	عیش ولحم ۴۵ لین ۲۰ حشب ۵ سمن ۱۰ بن ۱۰ فحم ۵ عيش ۲۰ bröd och kött 45, mjölk 20, flis 5, skirat smör 10, kaffebönor 10, kol 5, bröd 20	2	35
۲۰ ۱۸ [6/5]	۶	لین ۲۰ لحم ۱ ق عيش ۱ ق مويه ۳۰ بن ۱۰ فحم ۱۰ جنبه رخيار ۱۰ عسل رطلين ۲ ق ۲۰ mjölk 20, kött 1q, bröd 1q, vatten 30, kaffebönor 10, kol 10, ost och gurka 10, två raql honung 2q 20	6	20
۵ ۱۹ [7/5]	۸	لین ۳۰ بیض ۱۵ عيش ۴۵ بن ۵۵ فحم ۳ ق ۲۰ ملیس وحلاوه ۱ ق mjölk 30, ägg 15, bröd 45, kaffebönor 55, kol 3q 20, karameller och sötsak 1q	8	5
۱۰ ۲۰ [8/5]	۲	لین ۲۰ عيش ۱ ق جنبه وخيار ۱۰ بیض ۲۰ mjölk 20, bröd 1q, ost och gurka 10, ägg 20	2	10
۲۰ ۲۱ [9/5]	۳	لین ۲۰ فطیر ۱ ق عيش ۱ ق مويه ۲۵ عشی ۱۰ کبریت ۵ mjölk 20, fafir-bröd 1q, vatten 25, för kvällsmål 10, tändstickor 5	3	20

GEORG AUGUST WALLIN

○ ٩ 22 [10/5]	لبن ٢٠ عيش ١ ق جبنة ١٠ لحم ٩٠ ف سمن ٢ ق ٢٠ عسل رطلين ٢ ق ٢٠ ف حشب ٥ mjölk 20, bröd 1q, ost 10, kött 90f, skirat smör 2q 20, två <i>raṭl</i> honung 2q 20f, flis 5	٢٢ 9 5
٣٠ ○ 23 [11/5]	حشب ٥ مويه ٥ لبن ١٠ حبه حان وقرنفل ومسنكة ٥ مشمش ٢٠ بفته ٢٠ مويه زهر ٢ ق ٥ ف flis 5, vatten 5, mjölk 10, kardemumma och nejlika och rökelse 5, aprikoser 20, kalikå 2q 20, apelsinvatten 2q 5f	٢٣ 5 30
○ ٣٧ 24 [12/5]	مويه ٢٥ عيش ٢٠ سفر للجيزه واهرامها ٣٥ ق ٢٠ ف لبن ١٠ ف جين ١٠ vatten 25, bröd 20, resa till Giza och dess pyramider 35q 20f, mjölk 10f, ost 10	٢٤ 37 5
25 [13/5]	صابون رطل ٩٠ لبن ٢٠ عبد الاوى ١ ق عيش ٢٥ جين ١٠ بن ١٠ ورد ٥ en <i>raṭl</i> två 90, mjölk 20, melon 1q, bröd 25, ost 10, kaffebönor 10, ros[vatten] 5	٢٥ 5
١٠ ○ 26 [14/5]	لبن ٣٠ عجو ٤٥ حشب ١٠ زبان ٥ بن ٢٠ مويه ٣٠ خيار ٥ عيش ١ ق ٥ دخان ٢٠ mjölk 30, dadlar 45, flis 10, [zabbān] 5, kaffebönor 20, vatten 30, gurka och bröd 1q 5, tobak 20	٢٦ 5 10
١٠ ○ 27 [15/5]	لبن ٣٥ لحم رطلين ٩٠ عيش ١ ق حطب ١٥ بن ١٥ مشمش ١٥ mjölk 35, två <i>raṭl</i> kött 90, bröd 1q, ved 15, kaffebönor 15, aprikoser 15	٢٧ 5 10
٢٠ ٧ 28 [16/5]	بن ١ ق سكر ٥٠ شمع ٣٠ لبن ٢٠ عيش ١ ق فحم ١٠ بن ٢٠ جين استمبولي ٢٠ حطب ١٠ مويه ٣٠ دمرداه ٣٠ kaffebönor 1q, socker 50, vaxljus 30, mjölk 20, bröd 1q, kol 10, kaffebönor 20, ost från Istanbul 20, ved 10, vatten 30, i Demerdāsh' moskén 30	٢٨ 7 20
٣٥ ٢ 29 [17/5]	لبن ٢٠ عيش ١ ق عبد اللولين ٢٥ جين ١٠ فحم وبن ٢٠ mjölk 20, bröd 1q, melon 25, ost 10, kol och kaffebönor 20	٢٩ 2 35
٧ [1] jumādā al-awwal [18/5]	لبن ٣٠ عيش ١ ق سكر ١٠ عسل ١٠ بن ١٠ فحم ١٠ مويه ٢٥ غسل السلام ١ ق زيت ٥ صابون ٤٥ عجو ٢٥ مكشاه ٥ عبد اللوى ٢٥ mjölk 30, bröd 1q, socker 10, honung 10, kaffebönor 10, kol 10, vatten 25, tvätt av trappor 1q, olja 5, två 45, dadlar 25, flugsmällor 5, melon 25	جمادى الاول [١] 7

LISTOR ÖVER UTGIFTER

۱۵ ۲ [19/5]	۵	لبن ۲۰ عيش ۳۰ عبد اللوى ۲۵ بن ۱۰ فحم ۱۰ جبن ۵ قنديل ۵ عسل ۱۰ سكر ۵۰ شمع ۵۰ mjölk 20, bröd 30, melon 25, kaffeböner 10, kol 10, ost 5, lampa 5, honung 10, socker 50, vaxljus 50	۲	5	10
۳۰ 3 [20/5]	۲	لبن ۳۰ عيش ۳۰ عسل ۱۰ مويه ۵ حشب ۱۰ قنديل ۵ فحم وبن ۲۰ mjölk 30, bröd 30, honung 10, vatten 5, flis 10, lampa 5, kol och kaffeböner 20	۳	2	30
۳۰ 4 [21/5]	۸	فطير ۶۰ عسل ۱۰ لحم ۹۰ باميه ۱ ق لبن ۲۰ عيش ۲۵ حطب ۱۰ اشراق ۱۰ مويه ۳۰ ليمون وسلق ۵ بصل ۵ سمن ۲۰ بن وفحم ۲۰ قنديل ۵ <i>fajir</i> -bröd 60, honung 10, kött 90, ockra 1q, mjölk 20, bröd 25, ved 10, [ishraq] 10, vatten 30, citroner och mangold 5, lök 5, skirat smör 20, kaffeböner och kol 20, lampa 5	۴	8	30
۶۰ 5 [22/5]	۳	مشمش ۲۰ لبن ۲۰ حطب ۱۰ عيش ۳۰ بن ۱۰ فحم ۱۰ زيت ۵ عبد اللوى ۲۵ aprikoser 20, mjölk 20, ved 10, bröd 30, kaffeböner 10, kol 10, olja 5, melon 25	۵	3	10
۳۵ 6 [23/5]	۱	لبن ۲۰ عيش ۳۰ فحم ۱۰ بن ۱۰ زيت ۵ mjölk 20, bröd 30, kol 10, kaffeböner 10, olja 5	۶	1	35
۲۵ 7 [24/5]	۵	حمام ۶۰ رز ۲۵ سمن ۲۵ مويه ۲۵ عيش ۳۰ حطب ۱۵ لبن ۱۰ بن ۱۰ فحم ۱۰ زيت وجبن ۱۰ فلفل ۵ i badhuset 60, ris 25, skirat smör 25, vatten 25, bröd 30, ved 15, mjölk 10, kaffeböner 10, kol 10, olja och ost 10, peppar 5	۷	5	25
۳۵ 8 [25/5]	۱۴	عسل رطلين ۲ ق ۲۰ صابون ۲ ق ۱۰ رز قندين ۵ ق ۲۰ سمن رطل ۲ ق ۲۰ عيش ۲۰ فحم ۱۰ بن ۱۰ قنديل ومويه ۱۰ حطب ۱۰ فول ۵ لبن ۲۰ två <i>ratl</i> honung 2q 20, två 2q 10, två <i>qadah</i> ris 5q 20, en <i>ratl</i> skirat smör 2q 20, bröd 20, kol 10, kaffeböner 10, lampa och vatten 10, ved 10, böner 5, mjölk 20	۸	14	35
۱۵ 9 [26/5]	۳	لبن ۲۰ عيش ۳۰ عبد اللوى ۲۰ جبن ۱۵ بن وفحم ۲۰ مويه ۳۰ mjölk 20, bröd 30, melon 20, ost 15, kaffeböner och kol 20, vatten 30	۹	3	15
۳۰ 10 [27/5]	۲	لبن ۳۰ عيش ۲۰ عبد اللوى ۲۵ بن ۱۰ قرفه ۵ سكر ۱۰ زيت ۵ حطب ۵ mjölk 30, bröd 20, melon 25, kaffeböner 10, kanel och socker 10, olja 5, ved 5	۱۰	2	30

GEORG AUGUST WALLIN

<p>۳۵ ۵ 11 [28/5]</p>	<p>لین ۲۰ عیش ۲۰ سکر ۵۵ قرفه ۱۰ حطب ۵ بن وفحم ۲۰ مویه ۳۰ جبن ۷۰ mjölk 20, bröd 20, socker 55, kanel 10, ved 5, olja 5, kaffeböner och kol 20, vatten 30, ost 70</p>	<p>۱۱ 5 35</p>
<p>۱۵ ۳ 12 [29/5]</p>	<p>لین ۱۰ عیش ۳۰ سمک ۶۰ بن ۱۰ فحم ۱۰ عبد اللوی ۱۵ mjölk 10, bröd 30, fisk 60, kaffeböner 10, kol 10, melon 15</p>	<p>۱۲ 3 15</p>
<p>۲۰ ۳ 13 jumādā [30/5]</p>	<p>فطیر ۱ ق عیش ۱ ق جبن ۱۰ عبد اللوی ۱۵ حشب ۵ مویه ۵ قرفه ۵ بن ۱۰ فحم ۱۰ fafir-bröd 1q, bröd 1q, ost 10, melon 15, flis 5, vatten 5, kanel 5, kaffeböner 10, kol 10</p>	<p>جمادی ۱۳ 3 20</p>
<p>۱۵ ۸ 14 [31/5]</p>	<p>لین ۲۰ لحم ۱ ق سکر ۳۰ عیش ۵۰ جبن ۲۵ دخان ۱ ق بتیخ ۶۰ قهواجی ۴۵ مویه ۲۵ mjölk 20, kött 1q, socker 30, bröd 50, ost 25, tobak 1q, vattenmelon 60, betalning i kaféet 45, vatten 25</p>	<p>۱۴ 8 15</p>
<p>۲۰ ۲ 15 [1/6]</p>	<p>لین ۳۰ عیش ۲۰ بن ۱۰ فحم ۱۰ قرفه ۵ زيت ۵ حطب ۵ دقاق ۵ اشراق ۱۰ mjölk 30, bröd 20, kaffeböner 10, kol 10, kanel 5, olja 5, ved 5, mjöl 5, ishrāq 10</p>	<p>۱۵ 2 20</p>
<p>۳۵ ۴ 16 [2/6]</p>	<p>لین ۲۰ عیش ۲۰ فحم وبن ۲۰ بتیخ ۱۵ جبن ۱۰ جبن استامبولی ۶۰ سکر ۵۰ mjölk 20, bröd 20, kol och kaffeböner 20, vattenmelon 15, ost 10, ost från Istanbul 60, socker 50</p>	<p>۱۶ 4 35</p>
<p>۱۷ [3/6]</p>	<p>لین ۲۰ عیش ۲۰ حطب ۵ قرفه ۵ بن وفحم ۲۰ جبن ۱۰ mjölk 20, bröd 20, ved 5, kanel 5, kaffeböner och kol 20, ost 10</p>	<p>۱۷ 2</p>
<p>۲۰ ۲ 19 [för 18; 4/6]</p>	<p>مشمش حموی ۲۰ لین ۳۰ عیش ۲۰ مویه ۳۰ aprikoser 20, mjölk 30, bröd 20, vatten 30</p>	<p>۱۹ 2 20</p>
<p>۱۰ ۶ 20 [för 19; 5/6]</p>	<p>لین ۱۰ عیش ۳۵ بتیخ ۳۰ جبن ۱۰ قرفه ۵ حطب ۵ زيت ۵ بن وفحم ۲۰ صابون ۹۰ سکر ۲۰ کرا کرسین ۲۰ mjölk 10, bröd 35, vattenmelon 30, ost 10, kanel 5, ved 5, olja 5, kaffeböner och kol 20, tvål 90, socker 20, ersättning för två stolar 20</p>	<p>۲۰ 6 10</p>
<p>۱۵ ۴ 21 [för 20; 6/6]</p>	<p>لین ۲۰ عیش ۲۰ بتیخ ۲۰ مویه ۳۰ حطب ۱۵ لحم ۳۰ فحم وبن ۲۰ عشا ۲۰ mjölk 20, bröd 20, vattenmelon 20, vatten 30, ved 15, kött 30, kol och kaffeböner 20, kvällsmåltid 20</p>	<p>۲۱ 4 15</p>

LISTOR ÖVER UTGIFTER

۲۵ ۱۱ 22 [för 21; 7/6]	عیش ۲۰ فحم وین ۲۰ شمع ۴ ق لحم ۱ ق بتیخ ۴ ق عشا ۱۰ سمن ۱۰ قهواجی ۱۵ فطیرہ ۳۰ bröd 20, kol och kaffeböner 20, vaxljus 4 och kött 1q, vattenmelon 4q, kvällsmåltid 10, skirat smör 10, betalning i kaféet 15, <i>faṭīra</i> -bröd 30	۲۲ 11 25
۳۰ ۱۰ 23 [för 22; 8/6]	فطیر ۶۰ سکر ۱۰ عیش ۲۰ لین ۳۰ حطب ۱۰ زیت ۵ بن وفحم ۲۰ سمن ۱۰ قرفه ۵ سکر ۱۰ حمام ۵ ق ۲۰ خوخ ومشمش ۳۰ <i>faṭīr</i> -bröd 60, socker 10, bröd 20, mjölk 30, ved 10, olja 5, kaffeböner och kol 20, skirat smör 10, kanel 5, socker 10, i badhuset 5q 20, persikor och aprikoser 30	۲۳ 10 30
۱۹ 24 [för 23; 9/6]	لین ۲۰ عیش ۲۰ رز ۵ ق ۲۰ سمن ۲ ق ۳۰ سکر ۸ ق فحم وین ۲۰ مویه ۳۰ جین ۱۰ قرفه وحطب ۱۰ mjölk 20, bröd 20, ris 5q 20, skirat smör 2q 30, socker 8q, kol och kaffeböner 20, vatten 30, ost 10, kanel och ved 10	۲۴ 19
۲۰ ۶ 25□26 [för 24□25; 10□1/6]	مصرفو البيت ۲ ق ۴ ق ۲۰ utgifter för huset 2q, 4q 20	۲۵-۲۶ 6 20
۳۰ ۱ 27 [för 26; 12/6]	لین ۱۰ عیش ۲۰ بن وفحم ۲۰ حشب ۵ قرفه ۵ قندیل ۵ مویه ۵ mjölk 10, bröd 20, kaffeböner och kol 20, flis 5, kanel 5, lampa 5, vatten 5	۲۷ 1 30
۲۰ ۶ 28 [för 27; 13/6]	فطیر ۵۰ لین ۱۰ جین ۱۰ عبد الاویة ۱۵ عیش ۲۰ مویه ۲۵ تیبخ ۱ ق جین ۶۰ بن ۱۰ عیش ۲۰ <i>faṭīr</i> -bröd 50, mjölk 10, ost 10, melon 15, bröd 20, vatten 25, färdig mat 1q, ost 60, kaffeböner 10, bröd 20	۲۸ 6 20
۳۰ ۱۲ 29 [för 28; 14/6]	لین ۱۰ عجوة ۱۰ عیش ۳۰ فطیر ۳۰ صابون ۲ ق ۱۰ حطب ۲۵ لحم ۲ ق ۳۰ خوخ ثلاث اړطال ۴۵ ملوحيه ۲۰ فلفل ۵ بصل ۱۰ فحم وین ۲۰ بتیخه ۳۰ لامون وفجل ۵ تورشی أو مخلل ۵ مویه ۵ قهواجی ۶۰ mjölk 10, dadlar 10, bröd 30, <i>faṭīr</i> -bröd 30, tvål 2q 10, ved 25, kött 2q 30, tre <i>ratl</i> persikor 45, soppa på malva 20, peppar 5, lök 10, kol och kaffeböner 20, vattenmelon 30, citroner och rädisa 5, inlagda grönsaker 5, vatten 5, betalning i kaféet 60	۲۹ 12 30
۱۵ ۳ 30 [för 29; 15/6]	لین ۱۰ مویه ۲۵ ماشك ۲۰ حطب ۵ زیت ۵ فحم وین ۲۰ عیش ۱۵ قرفه ۵ عسل ۲۰ ملح لامون ۱۰ mjölk 10, vatten 25, eldtång 20, ved 5, olja 5, kol och kaffeböner 20, bröd 15, kanel 5, honung 20, salt [och] citroner 10	۳۰ 3 15

GEORG AUGUST WALLIN

٢٠ ٤ 30 [16/6]	لين ٢٠ عيش ١ ق لحم ٣٠ بتيخه ٣٠ جبن ١٥ فحم وين ٢٠ قنديل ١٠ زيت ٥ جبن وخيار ١٠ mjölk 20, bröd 1q, kött 30, vattenmelon 30, ost 15, kol och kaffeböner 20, lampa 10, olja 5, ost och gurka 10	٣٠ 4 20
٣٥ ١٥ 1 2 jumādā al-ākhar [17 18/6]	لين ١٠ فطير ٣٠ عيش ١٥ بن ١ ق فحم ٢٠ جبن ٢٠ معادى الى امبابه ١ ق عيش اق بتيخ ١ ق ٢٠ قهواجى ١٠ عيش اق عبد لالوى ١ ق ١٠ لين ١ ق جبن ٢٠ لحم ١ ق ٢٠ سمن ١٠ عيش ٣٠ لين ٣٠ فحم ١٠ بن ١٠ زيت ٥ مويه ٥ mjölk 10, <i>faṭīr</i> -bröd 30, bröd 15, kaffeböner 1q, kol 20, ost 20, båt till Imbāba 1q, bröd 1q, vattenmelon 1q 20, betalning i kaféet 10, bröd 1q, melon 1q, mjölk 1q, ost 20, kött 1q 20, skirat smör 10, bröd 30, mjölk 30, kol 10, kaffeböner 10, olja 5, vatten 5	جمادى الاخر ١ 2 15 35
3 [19/6]	٨ لين ٢٠ عيش ٢٥ لحم ٢ ق ١٠ خوخ ١ ق سمن ٣٠ عسل ٢٠ لامون ٥ وقد ١٥ فلفل وقمون ٥ زيت ٥ بن وفحم ٢٠ مويه ٥٢ بتيخه ٢٠ mjölk 20, bröd 25, kött 2q 10, persikor 1q, skirat smör 30, honung 20, citroner 5, bränsle 4, peppar och kummin 5, olja 5, kaffeböner och kol 20, vatten 25, vattenmelon 20	٣ 8
١٠ ٣ 4 [20/6]	لين ٢٠ عيش ٣٠ فول وسمن ١٠ بن وفحم ٢٠ حطب ٥ دفاق ١٠ فطير ٢٥ خيار وجبن ١٠ mjölk 20, bröd 30, böner och skirat smör 10, kaffeböner och kol 20, ved 5, mjöl 10, <i>faṭīr</i> -bröd 25, gurka och ost 1	٤ 3 10
٣٠ ٤ 5 [21/6]	لين ٣٠ عيش ٣٠ بتيخه ٢٥ فحم وين ٢٠ كياب ١ ق سمك ١ ق زيت ٥ mjölk 30, bröd 30, vattenmelon 25, kol och kaffeböner 20, köttspett 1q, fisk 1q, olja 5	٥ 4 30
٥ ٥ 6 [22/6]	لين ٢٠ عيش ٣٠ حبل ١ ق جبن ١٥ مويه ٣٠ زيت ٥ فحم وين ٢٠ وقد ٥ من شان غسيل ٢٠ قرفه ٥ فطيره ٢٠ mjölk 20, bröd 30, rep 1q, ost 15, vatten 30, olja 5, kol och kaffeböner 20, bränsle 5, till klädtvätt 20, kanel 5, <i>faṭīra</i> -bröd 20	٦ 5 5
٥ ٤ 7 [23/6]	لين ٥٠ فطيره ٢٥ بتيخه ١٥ جبن ٥ عيش ٢٥ بن وفحم وزيت ٢٥ اشراق ١٠ وقد النار ١٠ mjölk 50, <i>faṭīra</i> -bröd 25, vattenmelon 15, ost 5, bröd 25, kaffeböner och kol och olja 25, <i>īshrāq</i> 10, bränsle till elden 10	٧ 4 5
٣٥ ٦ 8 [24/6]	لقمه القاضى وعسل ٣٠ عيش ٢٠ جبن ٥ عبد اللويه ١٠ لين ٢٠ لحم ٤٥ سمن ١ ق كسكسى ٥٠ وقد ٢٠ حمس وفلفل ١٠ فحم وين ٢٠ زيت ٥ bakverk och honung 30, bröd 20, ost 5, melon 10, mjölk 20, kött 45, skirat smör 1q, couscous 50, bränsle 20, kikärter och peppar 10, kol och kaffeböner 20, olja 5	٨ 6 35

LISTOR ÖVER UPPKÖP

٥ ٧ 9 jumādā al-ākhar [25/6]	لين ٢٠ لقمة القاضي ٣٠ عبد اللاوية ١٠ جبن ٥ عيش ٢٥ فحم ٤٥ خضار ٣٠ سمن ٢٥ بتيخه ١٥ وقد ١٥ بصل وحمس وفلفل ١٠ فحم وبن وزيت ٣٠ مويه ٣٠ mjölk 20, bakverk 30, melon 10, ost 5, bröd 25, kol 45, grönsaker 30, skirat smör 25, vattenmelon 15, bränsle 15, lök och kikärtor och peppar 10, kol och kaffeböner och olja 25, vatten 30	جمادى الاخر ٩	7	5
٢٠ ٧ 10 [26/6]	جبن ٢ ق صابون ٢ ق ١٠ بكمة ا ق ٣٠ لين ٢٠ عيش ٢٠ فحم وبن ٢٠ ost 2q, tvål 2q 10, ”bukma” 1q 30, mjölk 20, bröd 20, kol och kaffeböner 20	١٠	7	20
٢٠ ٣ 11 [27/6]	لين ٢٠ جبن ١٠ زيتون ١٠ عيش ٢٥ فحم وبن ٢٠ قرفه ٥ شمع ١٠ mjölk 20, ost 10, oliver 10, bröd 25, kol och kaffeböner 20, kanel 5, vaxljus 10	١١	3	20
٣٥ ٦ 12 [28/6]	لين ٢٠ فطيره ٦٠ مفتله ٢٠ عيش ٢٥ ككحه ٥ فحم وبن ٢٠ طبيخ ا ق محنويه ا ق خوخ ا ق مويه ٥ mjölk 20, faṭīra-bröd 60, rep 20, bröd 25, kaka 5, kol och kaffe- böner 20, färdig mat 1q, maḥnawīya 1q, persikor 1q, vatten 5	١٢	6	35
٣٥ ٧ 13 [29/6]	فطيره ٦٠ عيش ا ق بتيخه ا ق جبن ٢٠ مويه ٣٠ كباب ا ق لين ٢٠ فحم وبن ٢٠ قهواجى ٢٠ بتيخه ١٥ طين ١٠ faṭīra-bröd 60, bröd 1q, vattenmelon 1q, ost 20, vatten 30, köttspett 1q, mjölk 20, kol och kaffeböner 20, betalning i kaféet 20, vattenmelon 15, fikon 10	١٣	7	35
[14; 30/6]	لين ٢٠ لقمة ٢٠ عيش ٢٠ فحم وبن ٢٠ قرفه وسكر ٢٠ عبد اللاوية و جبن ٢٠ mjölk 20, bakverk 20, bröd 20, kol och kaffeböner 20, kanel och socker 20, melon och ost 20	[١٤]	3	
١٠ ١٠ 15 [1/7]	فى الحمام (للمعلم ٣ ق للاستاذ المكيبس ا ق للاونجى ١٠ للحارس ١٠ للنوب من شان التكييس ١٠ قهواجى ١٥ للمزين ا ق) ٦ ق ٥ ف بتيخه ٣٠ لين ٢٠ عيش ٣٠ بن وفحم ٢٠ جبن ٢٥ مويه ٣٠ كبريت ١٠ i badhuset (till kassören 3q, till tvättaren 1q, till ryggmassören 10, till vekten 10, till massören för massage i badhuset 10, betalning i kaféet 15, till barberaren 1q) 6q 5f, vattenmelon 30, mjölk 20, bröd 30, kaffeböner och kol 20, ost 25, vatten 30, tändstickor 10	١٥	10	10
٢٥ ٤ 16 [2/7]	لين ٢٠ عيش ٣٠ سمك ا ق لحم ٢٠ فحم وبن ٢٠ اشراق ١٠ شمع ٢٠ جبن ٢٠ مخلل ٥ mjölk 20, bröd 30, fisk 1q, kött 20, kol och kaffeböner 20, iṣhrāq 10, vaxljus 20, ost 20, inlagda grönsaker 5	١٦	4	25

<p>٦ 17 [3/7]</p>	<p>لقمه القاضي ١ ق فطيره ٦٠ عيش ٢٥ لين ٢٥ طيبخ ١ ق فحم وبن ٢٠ بتيخة ٢٠ زيت ١٠ bakverk 1q, <i>fajīra</i>-bröd 60, bröd 25, mjölk 25, färdig mat 1q, kol och kaffeböror 20, vattenmelon 20, olja 10</p>	<p>١٧ 6</p>
<p>٢٤ قرش ٤٥ rabī' al-awwal ٢٩ قرش ١٥ rabī' al-awwal ١٠ ٤٠ jumādā al-awwal ٤٤ jumādā al-ākhar</p>		<p>ربيع الاول 24 qirsh 45 ربيع الاول 29 qirsh 15 جمادى الاول 10 40 جمادى الاول 44</p>
<p>Lista över utgifter 26/4–3/9 1844</p>		
<p>ش ١٥ ف ٢٠ 7 rabī' al-ākhar [26/4]</p>	<p>فحم ٣٦ عقة وحملها والبقان 36 <i>uqqa</i> kol och dess transport och pekannöt</p>	<p>ربيع الاخر ٧ [qurū]sh [f]idda 15 20</p>
<p>١٢ [...]</p>	<p>حشب وقبانه والشيل flis och dess vägande och transport</p>	<p>[...] 12</p>
<p>١٢ ٢٠ 29 jumādā al-ūlā [16/6]</p>	<p>ارز نصف ربع ٥ ش مكاروني ٢ ش سمن رطل ونصف ٤ ش بتا طيز عقتان ١/٢ ش ett halvt <i>rub'</i> ris 5sh, makaroner 2sh, en och en halv <i>raṭl</i> skirat smör två <i>uqqa</i> potatis 1 1/2sh</p>	<p>جمادى الاولى ٢٩ 12 20</p>
<p>1 rajab [17/7]</p>	<p>نزلت في بيت الشيخ على ٨ في الشهر نسلم منى ١٠٠ ش و ٢٠ في الشهر ٦٠ و ٢٢ في الشهر استفتحننا في المطالعة على شرح العزة شعبان ١٠٠ قروش للشيخ و ٣٠ له ١٠٠ رمضان ٢٦ للشيخ ١٤٠ قرش رمضان ٢٧ لابراهيم ٢٩ قرش و ٢٠ پارا شوال ٣٠ لابراهيم ٦٠ قرش في اواخر ذى القعدة للشيخ على ١٠٠ قرش و ٧ ذى الحجة له ايضا ٤٠ قرش وكمان ٢٠ و ١٩ له قرش ١٦٠ jag slog mig ner i shejk 'Alīs hus och 8:de i månaden får han hyra av mig 100sh och 20:de i månaden 60[sh] och 22:dra i månaden börjar vi studiet av förklaringen till boken <i>al-'Izza</i>, 100 qurūsh till shejken och 30:de till honom 100[sh], 26:te ramaḍān till shejken 140 qirsh, 27:de ramaḍān till Ibrāhīm 29 qirsh och 20 pārā, 30:de <i>shawwāl</i> till Ibrāhīm, 60 qirsh den sista <i>dhū al-qa'da</i> till shejk 'Alī 100 qirsh och den 7:de <i>dhū al-hijja</i> till honom också 40 qirsh och likaså 19:de och 20:de till honom 160 qirsh</p>	<p>رجب ١</p>

١٨	٦	لبن ١٠ عيش ٢٠ بيض ٣٠ بلخ ١٠ خميرة ٢٥ صوبه الزيت	٥	٣٠	٢٧	رجله ٣٠ حطب ١٠ لبن ١٠ بصله دقاوقه بلخ ١٠
١٩	٧	دخان عاق بيض ١٠ دقيقه خضره لبن ٢٠ بلخ ١٠	١	٢٠	٢٨	لبن ١٠ حطب ١٠ دخان دقاوقه صوبه مالخه عيشه بلخ ١٠
٢٠	٨	مشنه ٣٠ ملحقيبه اق قفلاق لبن ٢٠	٣	٢٠	٢٩	لبن ١٠ قريه صوبه ٢٥ بيض ٣٠ اق زيت ٢٠ اق قفلل ١٠ مخينه ١٠ اق خله ١٠ بقدوسه لبن ١٠ اق بلخ ١٠ حشبه ٥
٢١	٩	لبن ٢٠ بن ١٠ بلخ ١٠ بيض ١٠ فوله ١٠ فته بلخ ٤٤	٣	٣٠	٣٠	لبن ٢٠ لحم ٣٠ قريه ١٥ زيت ٥ عيش ٢٠ دقاوقه بلخ ١٠ بيض ٥
٢٢	١٠	فحم اقيبه ٥٥ لحم ٤٥ سمنه ٥٥ اق اشراقه ١٠ لبن ٢٠	٣	٣٠		
٢٣	١١	بلخ ١٠ قريه بلخ ٢٥ قفلله	٣	٣٠		
٢٤	١٢	بلخ ١٠ بن ١٠ بن ١٠ في الليل ٣٠ سمنه ٣٠ ثلثه قنصه ولا تقصيدها	٣	٣٠		
٢٥	١٣	لبن ٢٠ فوله اشراقه ١٠ بن ١٠ بلخ ١٠ قريه ٢٠	٤	٣٥		
٢٦	١٤	صاير ٩٠ قريه صوبه ٢٥ زيت ٦٠ قريه ٢٠ لبن ٢٠ عيش ٢٠ صلطه ٢٠	٤	٣٥		
٢٧	١٥	لبن ٥٠ جنبه وقتا عيش ٣٠ بن ٤٥ مشنه متعريه حطب ٥ سمن ٢٠ عيش ١٠ قريه للساق ٣٠	٧	٣٥		
٢٨	١٦	قريه ٢٠ في اللحم ٣٠ اق لحم اق عيش اق عسل ١٠ زيتون ١٠ جنبه ١٠ بن ١٠ لبن ١٠ سمن ٤٤ زرد عيشه ٥ قريه ١٠ بن ١٠ صوبه مالخه ٥ برتقاوا ١٠ عيشه ٥ حله ٥	٣	٣٥		
٢٩	١٧	قريه ٢٠ حطب ٢٠ فول ١٠ ليحون ١٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٣٠	١٨	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٣١	١٩	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٣٢	٢٠	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٣٣	٢١	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٣٤	٢٢	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٣٥	٢٣	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٣٦	٢٤	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٣٧	٢٥	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٣٨	٢٦	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٣٩	٢٧	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٤٠	٢٨	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٤١	٢٩	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٤٢	٣٠	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٤٣	٣١	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٤٤	٣٢	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٤٥	٣٣	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٤٦	٣٤	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٤٧	٣٥	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٤٨	٣٦	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٤٩	٣٧	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٥٠	٣٨	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٥١	٣٩	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٥٢	٤٠	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٥٣	٤١	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٥٤	٤٢	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٥٥	٤٣	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٥٦	٤٤	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٥٧	٤٥	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٥٨	٤٦	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٥٩	٤٧	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		
٦٠	٤٨	قريه ٢٠ حطب ٢٠ حلاوقه ٢٠ زيت ٥	٣	٣٥		

WALLIN FÖRDE PERIODVIS NOGGRANNA LISTOR ÖVER SINA INKÖP OCH ANDRA UTGIFTER.

GEORG AUGUST WALLIN

<p>١٠ ٢٨ 16 sha'bān [31/8]</p>	<p>زغل بك عقة ٢٥ كشت ١ ١/٢ رطل ٧٥ برنج ١ عقة ٩٥ پوناتس ١ عقة ٩٥ چای ٢٠ درهم ٥ رغن ٢ رطل ٦ ديك ٢ جاروب ٧٥ بزنجان قوطة ٥ منقد ١ شکر ٤ نان ٣٠ شیر ١٠ en <i>uqqa</i> [zghl]□25, 1½ <i>raṭl</i> kött 75, 1 <i>uqqa</i> laxativ 95, 1 <i>uqqa</i> potatis 95, 20 <i>dirham</i> te 5[sh], 2 <i>raṭl</i> skirat smör 6[sh], tupp 2[sh], kvast 75, röd äggplanta 5, glödpanna 1[sh], socker 4[sh], bröd 30, mjölk 10</p>	<p>شعبان ١٦ 28 10</p>
<p>١٠ ٤ 17 [1/9]</p>	<p>شراق ٣٠ كوشت ٧٥ شیر ١٠ نان ١٠ زغل ٢٥ انكور ٤ رطل ٦٠ ”shirāq□30, kött 75, mjölk 10, bröd 10, [zghl]□25, 4 <i>raṭl</i> vindruvor 60</p>	<p>١٧ 4 10</p>
<p>٣٥ ٣ 18 [2/9]</p>	<p>قهوة ١٥ عنب ٣٠ ماهی ٣ رطل ٢ ٢٥ بقدونس ٥ kaffe 15, 3 <i>raṭl</i> fisk 2[sh] 25[f], persilja 5</p>	<p>١٨ 3 35</p>
<p>٣٥ ١٦ 19 [3/9]</p>	<p>انكور ١٥ زغل ٣٤ عقة ١٥ ٢٠ نان ١٠ شام ٣٠ vindruvor 15, 34 <i>uqqa</i> [zghl]□15[sh] 20[f], bröd 10, kvällsmål 30</p>	<p>١٩ 16 35</p>

Manuskriptbeskrivningar

GEORG AUGUST WALLINS ARKIV ägs av Finlands Nationalbibliotek och har signum 468. Arkivet har utökats under åren, bl.a. 1882 då fröken Hilda Wiik gjorde en betydande donation till Wallins arkiv på dåvarande Helsingfors universitetsbibliotek. Hilda Wiik ägde materialet eftersom Wallins syster Natalia Wallin hade testamenterat hela sin egendom, där en del av Wallins skrifter ingick, till henne.

Varje handskrift av Wallin har nedan beskrivits enskilt med uppgifter om format, tillstånd o.s.v. Wallins arkiv i Finlands Nationalbibliotek (coll. 468) är inte färdigt katalogiserat och därför anges endast hela samlingens signum. Samtliga beskrivna handskrifter är original. Avsändar- och mottagarorter för breven meddelas i beskrivningen endast i de fall där orten inte framkommer av dateringen eller innehållet i brevet. I beskrivningarna framgår dateringen i brevet som ”Fri datering” och ifall datering saknas anges en av utgivarna beräknad datering. Brevet på arabiska är av Wallin daterat enligt den islamiska tideräkningen, men i rubriken enligt vår tideräkning. Formatet anges som höjd gånger bredd i centimeter med en decimal och antal blad, lägg eller sidor text. Adressering, tillägg av annan hand, märken, vattenlinjer o.s.v. anges separat i de fall de förekommer.

Dagbok 14/12 1843–3/9 1844

Arkivsignum: 468

Fri datering: t.ex. December 14

Format: 17,4 x 11,2 cm, 46 firsidiga lägg med 180 sidor text

Numrering: Läggen är numrerade av Wallin med siffror på arabiska.

Färg och kvalitet: gulnade blad, skrivpapper som är prydligt rivna från större ark

Skrivmaterial: brunt bläck, fr.o.m. lägg 31, sida 4 svart bläck

Tillstånd: välbevarade, mindre slitage på följande ställen: lägg 1, sida 2: mindre fläckar som inte påverkar texten; lägg 4, sida 3: bläckfläck som stör texten på två ställen; lägg 18, sida 2: bläcket utspätt på ett par ställen som gör texten delvis oläsbar; lägg 30, sida 3: mindre fläckar som inte påverkar texten

Tilllägg av annan hand, med blyerts: Lägg 4, sida 1: "exp" i övre kanten, "1" i nedre högra hörnet, "-x" inne i texten; sida 4: "exp" i övre kanten, "-x" inne i texten. Lägg 5, sida 1: "exp" i övre kanten, "2" i nedre högra hörnet, "-x" inne i texten; sida 4 "exp" i övre kanten. Lägg 6, sida 1: "exp" i övre kanten, "3" i nedre högra hörnet, rad 4 "u" tillsatt ovanför Åbo; sida 2: rad 11 "böcker" tillagt efter ordet några, rad 7 nerifrån "utan" tillagt ovanför ordet under; "-x" på två ställen inne i texten; sida 3: "-x" på åtta ställen inne i texten; sida 4: "exp" i övre kanten, "-x" på tre ställen. Lägg 7, sida 1: "exp" i övre kanten, "4" i nedre högra hörnet, "hit! 18 6/2 64" i nedre kanten, "-x" på fem ställen inne i texten; sida 2: "-x" på två ställen; sida 3: "-x" på tre ställen; sida 4: "exp" i övre kanten, "-x" på tre ställen. Lägg 8, sida 1: "5" i nedre högra hörnet, "-x" på tre ställen; sida 2: "-x"; sida 3: rad 22 "uttala" tillagt efter ordet skulle. Lägg 9, sida 1: "6" i nedre högra hörnet, "-x" på två ställen; sida 4: "-x". Lägg 10, sida 1: "7" i nedre högra hörnet; sida 3: "-x". Lägg 12, sida 4: "1844".

Övrigt: Läggen ligger lösa och kronologiskt ordnade i ett blått omslagspapper. Handstilen är genomgående tydlig. Läggen är fullskrivna

förutom lägg 12 (sista sidan blank) och lägg 46 (endast första sidan hör till band 2 av *Skrifter*).

Brev

21/2 1844 Wallin–J. och N. Wallin

Arkivsignum: 468

Datering: Daterat enligt Wallins dagboksanteckningar där han nämner att han fått brevet klart skrivet 21/2 1844 och postat det 22/2 1844.

Format: 26,7 x 20,0–20,3 cm, ett blad med text på recto- och versosidan

Färg och kvalitet: gulnat brevpapper

Skrivmaterial: brunt bläck, brevets avslutande meningar är skrivna lodrätt över rectosidan med rött bläck

Tillstånd: konserverat, slitet: frånsidans röda bläck syns igenom, texten nästan bortnött på vissa ställen, skadat: några större hål (i vänstra marginalen 0,3–1,6 x 0,3–1,8 cm, i högra marginalen 2,7 x 0,6 cm, 0,6–1,6 x 0,4–0,9 cm och 2,4–2,8 x 0,6 cm) och flera mindre nålstickshål som inte påverkar texten

Övrigt: stämpel: BIBLIOTHECA UNIV. HELS.

13/4 1844 Wallin–G. Geitlin

Arkivsignum: 468

Fri datering: Kairo 13 april 1844

Format: lägg 26,5–26,8 x 20,0 cm, blad 23,2 x 19,2 cm, ett fyrsidigt lägg med text på alla sidor och ett blad med text på recto- och versosidan

Färg och kvalitet: gulnat skrivpapper

Skrivmaterial: brunt bläck

Tillstånd: konserverat, skadat: två hål (0,3 x 0,3 cm på sida 3 i lägget, 0,9 x 0,7–1,0 cm på bladet), några bläckfläckar på sida 2 i lägget och flere mindre nålstickshål som inte påverkar texten

Adressering: på brevets baksida: à Monsieur Gabrièle *Geitlin* Professeur de la Literature Orientale à l'Universite Imperiale d'Alexandre à *Helsingfors* en

Finlande. Nådendal. N:o 2 af den 24 Mars och 13 April 1844. *Kairo.*

Övrigt: kartonglist, rester av rött sigillack

31/8 1844 Wallin–M. al-Ṭanṭāwī

Arkivsignum: 468

Fri datering: 16 Shaʿbān 1260

Format: brevdelen av bladet: 8,0–12,9 x 3,5–13,0 cm, flikarna: 2,9–8,1 x 6,4–7,3 cm, ett blad vikt som ett kuvert med text på recto- och versosidan

Färg och kvalitet: gulnat skrivpapper

Skrivmaterial: svart bläck, adressen skriven med brunt bläck

Tillstånd: konserverat, slitet: texten delvis bortnött på vissa ställen, fläckat: bläcket utspätt och fläckigt på vissa ställen, skadat: bitar av pappret bortrivna eller -klippta (vänstra fliken 4,7 x 4,9–6,5 cm, högra fliken 1,2–2,1 x 4,9–5,7 cm, brevets övre kant 1,5–3,5 x 3,4–7,3 cm, flera mindre nålstickshål, och två mindre hål 1,2 x 0,9 cm i högra fliken och 0,4 x 0,3 cm mitt i brevet).

Tillägg av annan hand, med blyerts: övre fliken på adressidan: 1258+622/1880

Adressering: på baksidan: à Monsieur le Schik Muhamad Ayad el Tantawi Professeur de la[n]gue arabe à l'uni[versité de S]t Petersbourg.

Övrigt: kartonglist, rester av rött sigillack, tilläggstext trol. av Wallin på övre fliken av baksidan: Je vous prie de m'envoyere une lettre car depuis mon arrivée je n'ai recu qu'une lettre de mon frère.

3/9 1844 Wallin–G. Geitlin

Arkivsignum: 468

Fri datering: Kairo 3 Sept. 44

Format: 26,3–26,8 x 21,2 cm, två firsidiga lägg med text på alla sidor

Färg och kvalitet: blått skrivpapper

Skrivmaterial: svart bläck, dateringen på första sidan och brevets avslutande meningar som är skrivna lodrätt över lägg 2, sida 1 är med rött bläck

Tillstånd: slitet, konserverat, skadat: tre hål (0,3 x 0,4 cm på lägg 1, sida 1, 0,3 x 0,3 cm och 0,6 x 0,4 cm på lägg 2, sida 3) och flera mindre nålstickshål som inte påverkar texten

Övrigt: kartonglist

Handwritten text in Swedish, likely a letter or document, written on aged paper. The text is dense and covers most of the page, with some lines appearing to be crossed out or heavily corrected. The handwriting is cursive and somewhat difficult to read due to the ink bleed-through and the age of the document.

BREV AV WALLIN TILL JOHANNA OCH NATALIA WALLIN DATERAT DEN 21 FEBRUARI 1844.

Listor över utgifter

5/2–5/7 1844

Arkivsignum: 468

Format: 17,8–17,9 x 10,9–11,0 cm, ett blad och 3 firsidiga lägg med 12 sidor text, läggets två första sidor tomma

Färg och kvalitet: skuret vitt skrivpapper

Skrivmaterial: framsidan blyerts, s. 8 svart bläck, s. 9 brunt bläck, s. 10–11 svart och brunt bläck, s. 12 svart bläck

Tillstånd: välbevarat

Tillägg av annan hand: med blyerts siffror i marginalerna på s. 1–7 och på framsidan 94: 9+11

Övrigt: Första sidan är ett enskilt blad, därefter är läggen ihopsatta som ett häfte utan att vara fastnitade i varandra.

26/4–3/9 1844

Arkivsignum: 468

Format: 33,7–33,8 cm x 24,5 cm, 1 blad med text på recto- och versosidan

Färg och kvalitet: lätt gulnat skrivpapper

Skrivmaterial: svart bläck på recto, brunt och svart bläck på verso

Tillstånd: välbevarat

Tillägg av annan hand: med blyerts 95: 28

Övrigt: Arket är vikt två gånger.

Ändringar i handskrifterna

Inkluderar endast texter som är skrivna av Wallins egen hand. Ord och tecken i handskrifterna skrivna av Wallin återges kursiverade. Hänvisningarna är angivna enligt sida och rad i *Skrifter*.

Förkortningar

infogat	infogat över eller under raden
ä t	ändrat till; ord struket och därefter har ett nytt ord skrivits på raden. Strykningen antas ha skett omedelbart i samband med att efterföljande ord har skrivits.
e m	ersatt med; ord struket på raden och därefter har ett nytt ord skrivits in ovanför raden. Strykningen antas ha skett i samband med att det nya ordet har skrivits.
str	struket
d	dubbling; ord oavsiktligt skrivits två ggr. efter varandra
oläsligt	överstruket ord har inte kunnat tolkas

så ä t alls så 63, 9

ett ä t djup 66, 9

eller ä t med 66, 14

af d 66, 17

i ä t man 67, 3

Nilens breda utlopp e m insjön 67, 7

oläsligt ä t i 67, 10

blott blott ä t blott 68, 2

bör ä t på 68, 10

all ä t min 68, 18

Lame ä t Lane's 68, 18

der ä t med 69, 2

mycket ä t mitt 69, 11

fr ä t hans 69, 13

som var ä t en Tysk 69, 28

har ä t buro 70, 23

ro ä t кентров 71, 5

tag ä t tak 71, 8

Hvarpå ä t Hvar 71, 11

för ord ä t recepten 71, 12

mag ä t mat 71, 30

hvaraf infogat 72, 7

på hvars ä t som 72, 30

annan infogat 74, 76

min'al infogat 75, 17

med ä t alldeles 77, 1

att ä t är 80, 13

huru ä t verdens 83, 23

gens e m genom 84, 1

mu ä t åsnedrifvarne 84, 10

var d 85, 11

der ä t mellan 85, 25

de ä t Zijarat 86, 9

bedragit d 86, 20

omkring d 86, 34

omkring d 88, 8

Und ä t Utanföör 88, 25

br ä t en 89, 3

äfven d 89, 9

för ä t hit 90, 15

eller ä t hvarandras 91, 5

skulle ä t så skulle 93, 20

fl ä t rörflöjt 94, 20

in ä t i le 96, 4

ho ä t vidbyxor 96, 25

de ä t några 97, 23

af ä t fläta 98, 16

Detta ä t Dessa 98, 17

- jag d* 99, 6
som d 99, 20
vid ä t först 99, 30
der ä t men der 99, 31
de d 103, 19
med ä t folk med 104, 7
fr ä t af 105, 2
mycket d 105, 5
afstu ä t aftonstund 106, 10
At ä t 'Attarin 107, 6
och ä t hvars 110, 33
en d 111, 3
oläsligt ä t ändteligen 111, 23
min ä t i dag 112, 3
på ä t nästan 112, 21
med infogat 114, 17
natten ä t natt 115, 6
afi afsked d 117, 31
af ä t reda på 123, 35
det e m man 130, 2
bañ e m och 130, 15
och d 132, 4
ista 'natina e m anastinna 132, 15
ista 'natina e m anastinna 132, 16
de sto ä t suto 133, 31
utdraget d 134, 9
ty ä t hördes 134, 10
på ä t inne 141, 8
sig infogat 141, 13
pratande ä t stannande 142, 20
till ä t och 143, 27
skäl infogat 145, 20
Shk ä t Shekhen 145, 32
det ä t orden 147, 14
hets str 148, 2
att infogat 148, 6
tal ä t här talade 150, 8
de ä t zikr 154, 7
gr ä t ropats 158, 26
som ä t hvars 159, 15
el ä t ennesim 159, 31
vet ä t vi 160, 16
ryk ä t tjenaren 160, 19
jag d 162, 4
hvad d 167, 2
dess ä t hans 169, 10
ut på ä t utom 173, 5
och d 176, 22
Tf ä t Träffade 177, 29
af ä t som 178, 6
vi lågo str 179, 28
tr ä t järntrissor 181, 3
till ä t i 182, 23
var ett infogat 184, 1
i infogat 185, 6
han infogat 185, 22
i infogat 185, 31
sällsk ä t väntan 188, 6
och d 190, 6
gjo ä t tvättade 190, 6
go ä t före 190, 9
med d 192, 24
krokodiler ä t Scorpioner 193, 22
Maghrib ä t 'Aşr 194, 24
ej träffade mig ä t förgäfvdes väntat på mig 195, 20
en d 195, 28
ironi ä t humor 199, 29
till ä t beredning 201, 14
jag str 205, 26
på str 206, 6
han d 206, 8
efter e m när 206, 14
och d 206, 19
som ä t mest 207, 22
och d 210, 4
på ä t nästan 211, 2
ga ä t var ganska 214, 15
jag ä t hon 214, 27
när ä t ner 216, 16
ett ä t en 216, 22
efte ä t hem 217, 16
då ä t vid 217, 33
för i alltför infogat 218, 16
Vi ä t Sedan vi 220, 18
Den ä t Med 221, 32
utan ä t ur 223, 22
på ä t och 224, 12
ispo ä t istoppadt 225, 12
den d 226, 6
de i packade str 226, 16
af str 226, 23
bald ä t balad 227, 27
läme våra ä t lämnade våra 228, 2
der ä t här 228, 8
här d 228, 8
torta ä t pannkaka 229, 20
småsa str 229, 29
Dock på ä t Nu var här 230, 20
på ä t i 231, 15

- uti* str 231, 19
ett e m en 231, 24
och ä t om 231, 24
det e m det 232, 27
de dels str 232, 29
se ä t helst se 233, 3
Men str 233, 14
som e m hvaraf 234, 8
sysselsatte sig str 238, 11
man infogat 238, 16
rör i rörpipor infogat 238, 28
ett ä t vårt 240, 14
till str 240, 17
och ä t ehuru 240, 19
eller d 240, 31
och str 240, 34
täm ä t särdeles 241, 1
Lob ä t Bamia 241, 8
en ä t i 241, 14
Man sa ä t Mannen här sade 242, 12
fick ä t fingo 243, 30
på str 244, 4
batti str 244, 16
de infogat 244, 25
hade vi tagit blott e m och 245, 17
blåste d 245, 26
som ä t i 250, 22
fulla str 255, 28
sedan ä t äfven 257, 29
Cap ä t Sjökaptenen 259, 9
att str 262, 11
en stun ä t vid 266, 6
sina ä t med sina 266, 12
smid str 272, 4
Conradi ä t Geitlin 272, 6
sidan e m väggen 272, 29
af ä t med 272, 31
en str 272, 32
på str 273, 7
ett ä t åt 273, 21
helt d 275, 3
eller ä t med 275, 8
antingen str 275, 15
hvarpå ä t på en af hvilka 275, 35
af ä t hvaraf 276, 16
det str 276, 22
på str 277, 35
Väggarne i de str 278, 12
tva ä t ett 278, 17
na i sidorna str 278, 30
som str 280, 1
jag ville ha pisto d 280, 26
största infogat 282, 23
och d 285, 3
en d 285, 11
hv ä t vid 286, 9
i infogat 288, 1
ochr ä t christen 288, 18
ko ä t anlände 288, 25
om ä t sådana 289, 14
hade infogat 289, 35
henne str 290, 16
sitt ä t hela sitt 290, 21
sorts ä t egen sorts 291, 6
fon ä t glädje 292, 14
tv ä t en 292, 24
gjort ä t vallfärdat 295, 7
jag str 296, 25
för att ä t tills jag 296, 26
mig infogat 298, 2
att ä t och att 298, 4
den str 306, 23
M ä t Nygren 306, 32
mig infogat 307, 4
min infogat 307, 11
här infogat 307, 20
grafven ä t sarcophagen 307, 27
i infogat 307, 31
och ä t eller 309, 2
sin ä t nära sin 309, 3
af i hvaraf str och om infogat 309, 5
ett visst ä t en viss 309, 20
stojet ä t bullret 309, 24
sta str 309, 31
en i Pingsten infogat 310, 11
af infogat 310, 20
hv ä t rätteligen hvarje 311, 2
po ä t barn 311, 28
dels ä t skrifver dels 311, 29
vis str 312, 31
dertill ä t till det 317, 3
sätt infogat 317, 12
andra ä t inga andra 317, 16
Härpå oläsligt Bed str 318, 31
rostad ä t i smör rostad 319, 33
fick infogat 320, 2
väl infogat 320, 8
färd ä t resa 320, 17
El infogat 320, 20
christ ä t rättrogne 321, 2

- och ä t men 321, 14
 deras infogat 321, 30
 tr ä t man tröskar 322, 11
 vara d 322, 18
 fullkomligen ä t och händelserna fullkomligen
 322, 23
 till ä t i 322, 27
 hans infogat 323, 26
 en i makten str 323, 26
 hvr ä t hvar 324, 15
 hela str 324, 21
 fenster str 325, 35
 glas i glaslösa infogat 325, 35
 re i vattenreservoir infogat 327, 5
 om infogat 327, 19
 att str 327, 21
 Shek ä t Helgonet 327, 29
 vi infogat 327, 32
 man str 327, 33
 farli ä t vådligt 328, 8
 dem infogat 328, 11
 att str 328, 17
 sjor ä t skjortan 328, 20
 hvar ä t hvarpå 328, 21
 på infogat 329, 2
 son str 330, 31
 inför hela världens ögon infogat 331, 24
 ho str 331, 27
 hvilka str 332, 22
 de ä t sin 334, 4
 nagra ä t andre 335, 5
 gran ä t silfver 335, 31
 varit d 336, 20
 oläsligt str 336, 28
 Ögon str 337, 4
 se infogat 338, 11
 tid infogat 338, 24
 ٧٥ str 345, 8
 ف قلة ودرق ä t الل اتنين ١٥ 345, 14
 ä t ä t ١ق 346, 29
 ٢١ ä t ٣٠ 347, 11
 ٢٠ str 348, 7
 ٨ ä t ٩ 348, 18
 ٢٨ ä t ٢٧ 349, 18
 oläsligt ä t بطاع الخلل 350, 10
 قرازه
 ä t طوم 350, 12
 ä t ٥ لين 350, 30
 ف خدمه ä t حبيص ١٠ 350, 36
 ٢٠ ä t ٦٠ 350, 36
 ٢٠ ä t ١ 351, 15
 خبيص ä t 351, 23
 حلوه وقهوه ä t 352, 1
 ٢ ä t ٥ 353, 8
 شعريه ä t شره 353, 11
 ٧ ä t ٨ 353, 29
 ٨ ä t ٩٠ 354, 21
 بن قنديل ä t 355, 31
 ٢٠ str 357, 12
 جين str 358, 30
 ٢٠ ä t ٦٠ 359, 13
 بنحہ ä t 359, 17
 ٢٠ ä t ٦٠ في 360, 25
 قروش ä t قرس 360, 26
 ١٠ str 360, 27
 ١٤٠ d 360, 27
 و للشيخ على ٤٠ قرش str 360, 28
 اواخر ä t احو 360, 28

GEORG AUGUST WALLIN

Kommentarer

KOMMENTARERNA följer originalens placering i utgåvan. Personer, orter, företeelser m.m. kommenteras där de nämns för första gången. Använda uppslagsverk, lexikon och ordböcker hänvisas inte till i kommentarerna men finns med i bokens litteraturförteckning.

- ¹ Alexandrias hamn är en av världens äldsta hamnar. Den är indelad i två delar varav den västra är den äldre och större som från och med början av Muḥammad ʿAlī (1769–1849) regeringsperiod användes för handel med den kristna världen. Hamnen är öppen mot Medelhavet, därav Wallins uttalande om hamnens läge. En utförlig beskrivning av hamnen så som den såg ut i början av 1800-talet finns i Lane 2000, s. 3–8; se äv. Reimer 1997, s. 55.
- ² Alexandrias hamn är uppdelad i två delar av en T-formad halvö – den stora (västra) och den nya (östra) hamnen. Halvön byggdes ut vid tiden för stadens grundande 332 fvt för att förena ön Faros med fastlandet. På halvöns båda ”armar” fanns elva befästningar som under Aḥmad ʿUrābī Paschas (1839–1911) resning 1882 bombarderades av Storbritannien och Frankrike.
- ³ I reseskildringar från början av 1840-talet nämns endast två hotell som är ämnade för västerlänningar i Alexandria – Hôtel d’Europe och Hôtel d’Orient. Hôtel d’Europe låg vid den stora öppna platsen Place des Consuls (äv. Mīdān Muḥammad ʿAlī) i den europeiska delen av staden. Den europeiska stadsdelen gick äv. under det arabiska namnet al-Manshīya. Se Gregory 1999, s. 120; Reimer 1997, s. 61.
- ⁴ Den stora öppna platsen Place des Consuls bildade centrum av Alexandrias europeiska kvarter. Dessa nyare europeiska kvarter låg direkt söder om den äldre turkiska staden. Platsen planerades och byggdes under övervakning av den italienska ingenjören Francesco Mancini under början av 1840-talet. Kring Place des Consuls samlades stadens europeiska konsulat, hotell, restauranger och teatrar. Se Pallini, s. 3.
- ⁵ De arabiska kaffehusen som fanns överallt i den arabiska kulturkretsen var mycket annat än bara utskänkningsställen. En nykomling till en stad, det må ha varit Kairo, Alexandria eller Damaskus, gjorde vanligen sitt inträde genom stadens kaféer. Kaféerna utgjorde en mjuk landningsplats för en främling, gav möjlighet till övernattnig, tjänstgjorde som arbetsförmedlare och gav information om var långvarigare inkvartering stod att finna. Genom kontakter gjorda i kaféerna integrerades nykomlingarna smidigare i stadens vardag. Helt konkret kan vi läsa om detta i Wallins anteckningar i dagboken bl.a. från den 29 januari 1844 och senare under hela Kairovistelsen. Kaféerna var

också den huvudsakliga mötesplatsen på kvällarna, vid sidan av moskéerna, där man samlades för att åhöra sagoberättare eller andra underhållare. I Kairo fanns enligt Edward William Lane (1801–1876) över tusen kaféer på 1830-talet.

Vårt ”kaffe” kommer från arabiskans *qahwa*, ett ord som i den förislamiska tidens (ar. *jāhiliya*) diktning, men även långt senare, används som benämning på vin. *Jāhiliya*-tidens *qahwa* var ett mörkt, nästan svart, moget vin som trol. hörde hemma i Jemen. Då sedan det egentliga kaffet gjorde sin ankomst var det naturligt att den lika mörka drycken övertog det tidigare namnet för vin, som under islams tid inte längre var lika väl ansett. Det är själva drycken som kallas *qahwa*, plantan och bönan kallas *bunn*. Var det intuition eller kände John Steinbeck till det här då han skrev ”... and my coffee a wine-dark happiness”? Ordets ursprung kan inte sammankopplas med Kaffa, den ort i Etiopien varifrån kaffeplantan ursprungligen är hemma, utan till den proto-semitiska roten \sqrt{qhh} i betydelsen mörk färg.

Enligt traditionen skulle mystikern ‘Alī ibn ‘Umar al-Shādhilī (d. 1418) ha hämtat kaffebönan från Etiopien till Jemen. Qat/kat/khat (ar. *qāt*; *Catha edulis* Forsskål) har i folkmun en historia om dess ankomst till Arabiska halvön som helt överensstämmer med kaffets. I slutet av 1990-talet fann arkeologer rostade kaffebönor vid Persiska viken som kunde dateras till 1100-talet. Att de var rostade visade att man förberedde en dryck av dem, i Etiopien tuggade man bönorna. Se Hattox 1985; Fahmy 2006, s. 290–291;

Kaye 1986; Keys 1997; Steinbeck 1962; Lane 1998, s. 262; Rushby 1998, s. 10; Powels 1992, s. 9; Hallenberg ja Perho 2010, s. 111–126. Hos Lane 1998, s. 105–106 finns en utförlig beskrivning av tillredningen av kaffet.

- ⁶ I Wallins dagbok saknas anteckningarna från perioden 2 september till 12 oktober 1843. Av Wallins senare yttranden framgår att han den 2 september högst antagl. rånades och misshandlades grovt av en ung arabisk man på gravgården Père-Lachaise i Paris och låg bunden vid sjuksängen i sex veckor. Dessa delar ur dagboken har trol. avlägsnats av Wallin själv eftersom han inte ville att släktingar och vänner hemma i Helsingfors skulle få reda på vad som hade hänt. Se Wallin 2010, s. 35–36, 397.
- ⁷ Ryssland, såsom de övriga av tidens stormakter, hade konsulat i Alexandria och i Kairo. Spitznagel var rysk konsul i Alexandria och Wallin hade inga höga tankar om honom: ”Han tyckes vara en man, som laggt sig på föga annat än sitt embete och har föga böcker eller annat i den Orientaliska litteraturen, tyckes ock ej känna mycket deraf.” I augusti 1844 fick det ryska konsulatet en ny chef i de Fock. Se s. 69, 262 i detta band.
- ⁸ Kurdologen Auguste Jaba (1801–1894) var sekreterare vid det ryska konsulatet i Smyrna och hade studerat vid Institutet för orientaliska språk i S:t Petersburg. Wallin värderade honom inte särdeles högt: ”Jaba läddes vara en lärd, som ville gälla för en stor kännare af Orientens historia och språk, sade sig färdigt tala de tre Musulmanska hufvudspråken och hafva studerat dem grundligt. Dock fick

jag anledning tro ej allt vara så grundligt, som han sjelf ville det skulle gälla för.”

Se Wallin 2010, s. 178–180; *Istoriya* 1990, s. 157.

- ⁹ Johan Hedenborg (1787–1865) kom som legationsläkare till den svenska ambassaden i Konstantinopel och stannade där 1825–1829 varefter han reste första gången till Alexandria och genom Egypten ända till Nubiens gräns. Hedenborg utnämndes i december 1837 till sekreterare vid det svenska generalkonsulatet i Alexandria. Befattningen var inte förbunden med någon bestämd tjänstgöringsskyldighet och han var inte tvungen att bosätta sig i Alexandria. Några år senare, kring årsskiftet 1841/1842, flyttade Hedenborg till Rhodos. Se Holmberg 1968, s. 21–33, 55–61, 72, 101; Arne 1952, s. 107–109, 285–286.
- ¹⁰ American Oriental Society grundades den 7 september 1842. Sällskapet tidskrift *The Journal of the American Oriental Society* vars första nummer utkom 1843 hade 2010 nått nummer 130.
- ¹¹ John Pickering (1777–1846) var initiativtagare till och första ordförande för American Oriental Society. Charles Pickering (1805–1878), brorson till John P., ansågs allmänt vara sin tids främsta naturvetare. Han var medlem av den första amerikanska expeditionen till Antarktis, öarna i Stilla havet och Nordamerikas västkust 1838–1842. Det berättas att han i Anderna anfölls av en kondor som hade i tankarna att lyfta med sig den småväxta forskaren. När Wallin träffade Charles Pickering var denne på en resa som skulle ta honom från Egypten till Arabien, östra Afrika och Indien. Se familytreemaker.genealogy.com/users/d/o/u/Dale-Douglas/GENE1-0018.html
- ¹² Fredrik Hyrén (f. 1812) var anställd vid den ryska ambassaden i Konstantinopel. Hyrén och Wallin var studiekamrater vid Alexandersuniversitetet i Helsingfors och vid Institutet för orientaliska språk i S:t Petersburg. De träffades kort under Wallins några dagar långa vistelse i Konstantinopel under resan till Alexandria. Hyrén reste senare till Nordamerika där han torde ha avlidit. Se Wallin 2010, s. 31, 78.
- ¹³ ”Hôtel de toutes les Nations” har inte kunnat identifieras, men utifrån Wallins beskrivning låg det trol. i Alexandrias turkiska kvarter.
- ¹⁴ ”Pompejis pelare” (på arabiska *‘amūd al-rāwī* sagoberättarens pelare) har felaktigt fått sitt namn efter den medeltida tron att kolonnen markerar den romerska fältherren Pompejus (106–48 fvt) grav. Kolonnen är av röd granit, 27 meter hög och restes av Pompejus (Quatremère hos Lane)/Aelius Publius (Haas)/Posidius (Baedeker)/Postumus (Forster) till kejsar Diocletianus (ca 243–316) ära. Orsaken till missförståndet är att den fyra rader långa grekiska inskriptionen är praktiskt taget oläslig. Lane ger dock den grekiska texten i sin helhet.
- ”Kleopatras nålar” är benämningen på två obelisker som ursprungligen restes av den fornegyptiska härskaren Thutmosis III (reg. 1479–1425 fvt) i Heliopolis och är tillägnade solguden Ra-Horakhty. Obeliskerna flyttades av kejsar Augustus

- (63 fvt–14 evt) till Alexandria 13/12 fvt. Vid tiden för Wallins besök stod den ena obeliskan upprätt medan den andra hade stjälpst och låg på marken, delvis täckt av sand. Den uppresta obeliskan flyttades 1880 till Central Park i New York och den liggande några år tidigare 1877 till Thames flodbank i London. Se Lane 2000, s. 13–15; Clayton 1982, s. 41, 59; Ramadan 1993, s. 109, 119; Haas 2006, s. 20; Baedeker 1929, s. 17; Forster 1986, s. 160–161; Thompson 2010, s. 29.
- ¹⁵ Efter Napoleons (1769–1821) fälttåg till Egypten 1789 började det forna Egypten intressera och fascinera västerlänningar i allt högre grad och den s.k. egyptomanin uppkom. Vid början av 1800-talet hade så gott som alla större västerländska nationer ett eget arkeologiskt institut i Egypten, där de samlade in fornegyptiska objekt som de skickade till hemlandet. Dessa ”utgrävningar” bestod främst av sökandet efter skatter och många av de ännu då bevarade fornegyptiska platserna förstördes under denna period. Se Parramore 2008, s. 18.
- ¹⁶ Det kosmopolitiska Alexandria hade stora etniska minoriteter som bosatt sig i sina egna religiösa centra. På 1830-talet bodde enligt Lane i Egypten omkring 5 000 judar och greker, och ca 2 000 armenier. Armenierna bodde främst i Alexandria och innehade bl.a. inflytelserika poster inom administrationen. Se Lane 1998, s. 18.
- ¹⁷ Jason Thompson har skrivit flera böcker om Edward William Lane och hans litterära kvarlåtenskap. 2010 utkom hans *Edward William Lane 1801–1876. The Life of the Pioneering Egyptologist and Orientalist* på 747 sidor. Lane bodde i Kairo i tre repriser: 1825–1828, 1833–1835 och 1842–1849, den sista således ungefär samtidigt med Wallins vistelse i landet. Lane kom till Egypten av hälsoskäl men också p.g.a. intresse för den gryende egyptologin. Som en frukt av den första vistelsen skrev Lane *Description of Egypt* som har en i första hand egyptologisk infallsvinkel till Egyptens historia. Förläggaren som beställt boken backade dock ur och boken förblev opublicerad ända till 2000 då Jason Thompson gav ut den.
- Den andra sejouren resulterade i den bok som Wallin här berömmar: *An Account of the Manners and Customs of the Modern Egyptians. Written in Egypt during the Years 1833, –34, and –35. Partly from Notes Made during a Former Visit to that Country in the Years 1825, –26, –27, and –28* vars nyupplaga *Manners and Customs of the Modern Egyptians* från 1860 är att föredra. Den svenska översättningen från 1998 följer en upplaga från 1895. Såsom Ingvar Rydberg skriver i den svenska introduktionen hör Lanes bok ”till de stora och inflytelserika skildringarna av världen utanför Europa före kolonialismens epok”.
- Lane har under 1900-talets andra hälft utsatts för kritik och man kan väl instämma med John Rodenbeck att denna kritik inte träffat rätt: ”As Egypt’s best ethnographer E.W. Lane remains unchallenged. [...] Lane’s would-be detractors, who seem utterly innocent of any historical sense, have resorted to some low *ad-hominem* tricks, but have

been unable to impeach the truth of what he says. For one thing, there simply is no other similar record of Egypt during the same era (1825–1836) against which his could be checked or measured.” (Rodenbeck 2006, s. 22)

John Rodenbeck fäster också vår uppmärksamhet vid en mycket viktig detalj genom att konstatera att Lanes anteckningar är från 1820- och 1830-talen medan, som vi vet, Wallins är från 1840-talet. Wallins anteckningar kan alltså användas för att kontrollera och jämföra Lanes framställning. Ännu viktigare är dock att Wallins anteckningar förstärker den bild av ett samhälle i omvandling som Lane redan kunde urskilja. Det är på 1840-talet som Muhammad ‘Alī moderniseringsprogram når sin kulmen, på gott och ont, och här har vi Wallin som ögonvittne. Trevor Mostyn kallar träffande tidpunkten för en brutal tid av utveckling. Se Rodenbeck 2006; Mostyn 2007, s. 21–28.

- ¹⁸ Dödligheten inom den egyptiska militären var hög p.g.a. dysenteri och andra smittosamma sjukdomar. Som en del av stadens reformprocess grundade Muhammad ‘Alī ett militärsjukhus efter västerländsk modell med den franska läkaren Antoine Barthélemy Clot (1793–1868) som organisatör. Sjukhuset skulle utbilda inhemska läkare så att man i fortsättningen kunde klara sig utan hjälp av utländsk personal. Sjukhuset öppnades 1827 och hade 300 bäddplatser. Se Kuhnke 1990, s. 31–34; Reimer 1997, s. 67.
- ¹⁹ Lane ger en utförlig skildring av en likprocession, här återgiven i förkortad

form: ”De personer som skall bilda begravningsprocessionen ställer sedan upp sig i ordning. De första är omkring sex eller fler fattiga män, för det mesta blinda, som går två och två eller tre och tre tillsammans. Medan de går i måttlig takt, eller snarare långsamt, mässar de oupphörligt trosbekännelsen med melankolisk stämma. De fattiga följs av några manliga släktingar och vänner till den avlidne. Sedan följer tre, fyra eller fler skolpojkar, av vilka en bär en *mushaf* (ett exemplar av Koranen). Skolpojkarne går omedelbart framför likbären, som bärs med huvudet främst. Tre eller fyra vänner till den avlidne brukar bära den en kort sträcka, sedan bär tre eller fyra andra den ett stycke till och sedan blir de avlösta på samma sätt. Tillfälliga förbipasserande hjälper ofta till, vilket anses högst förtjänstfullt. Bakom bären går de kvinnliga sörjande med håret i oordning, fast vanligen dolt av slöjan, och gråtande och skrikande. Ofta åtföljs de av de hyrda gråterskorna som lovprisar den avlidne.” Se Lane 1998, s. 403–405.

- ²⁰ Första delen av den islamiska trosbekännelsen: ar. *lā ilāha illā llāhu* det finns ingen gud förutom Gud.
- ²¹ Muhammad ‘Alī påbörjade byggandet av al-Maḥmūdīyakanalen (72 kilometer lång), som förband Alexandria med Nilen och det övriga Egypten, 1817. Sitt namn fick kanalen av den då regerande osmanska sultanen Maḥmūd II (1785–1839). Kanalen blev färdig på tre år, 1819, och man har beräknat att mellan 20 000 och 30 000 tvångsrekryterade arbetare avled under bygget. Se Fahmy

- 2006, s. 283–284; Morgan 2005, s. 29.
- 22 ”Som seden bjuder skall [brudgummen] bege sig till någon berömd moské och där be sina böner. Om han är ung firas han då vanligen med en *zaffa*. Han går till moskén föregången av musikanter med trummor och oboer och åtföljd av ett antal vänner och av flera karlar som bär facklor (*mash'al*).” Se Lane 1998, s. 127.
- 23 Grek. *kentron* en käpp i trä med spetsig ända.
- 24 Flera 1800-talsresenärer som reste i Egypten omtalar det stora antal ögon-sjukdomar som egyptierna led av. Främst obehandlade ögoninflammationer ledde till förlorad syn. Ögoninflammationer var vanligare i landets norra delar och bl.a. Lane skriver om flera vidskepliga åtgärder som egyptierna tydde sig till för att bota sjukdomen.
Se Lane 1998, s. 3–4, 198–199.
- 25 Elefantiasis (av grek. *elephas* elefant) är förtjockning av huden. Sjukdomen är vanlig i varmare områden och beror där på rundmaskarter som orsakar filarios, en infektionssjukdom som kan resultera i elefantiasis. Elefantiasis användes också som beteckning på spetälska. *Scrotum* är lat. för pung, testiklar. Se Lagerkranz 1983, s. 20, 123.
- 26 Nekroskopi el. obduktion togs allmänt i bruk i Finland först mot slutet av 1800-talet. Obduktion utfördes även under början av 1800-talet, men då främst i fall där dödsorsaken misstänktes vara mord.
- 27 Hieroglyfer användes som skrivtecken under hela den faraoniska perioden (ca 3000–332 fvt) i det forna Egypten. Den sista kända hieroglyfskriften är från Philae och daterad till 394. Beroende på skrivmaterialet användes också andra skrivtecken, bl.a. en kursiv form av hieroglyfer, s.k. hieratisk skrift. Då materialet var sten, som i ”Cleopatras pelare”, användes hieroglyfer som inristades i stenen. De första kända hieroglyferna består av enkla ideogram som har hittats i gravar daterade till sen fördynastisk tid (ca 3200–3000 fvt). Skriftspråket utvecklades under en period på 3 500 år och skrivtecken försvann och kom till. I klassiska texter, d.v.s. texter skrivna på klassisk fornegyptiska, användes ca 700 hieroglyftecken. Under den grekisk-romerska perioden uppkom ytterligare flera tusen tecken till. Se Toivari-Viitala 2006, s. 3; Gardiner 1950, s. 1, 7–8.
- 28 Wallin besöker här moskén Abo Chegar, eg. Abū Shajar som inte längre är identifierbar.
- 29 En *sharīf* är en person som tror sig kunna föra sitt släkträd ända till profeten Muhammad. Eftersom man tror att den gröna färgen var profetens färg hänvisar turbanen på detta släktskap.
- 30 Den klassiska arabiskan som skiljer sig stort från de olika talade dialekterna i arabvärlden.
- 31 Napoleon anlände 1798 till Egypten som en del av kampen om kolonierna med Storbritannien och med avsikt att ockupera landet och ta över kontrollen av handelsruten till Indien. Den officiella orsaken var dock att befria egyptierna från det osmanska väldet. Fransmännen led svåra nederlag och lämnade Egypten 1801. Förutom de militära trupperna deltog 167 vetenskapsmän i kampanjen. Deras uppgift var att dokumentera såväl

- fornegyptiska monument som scener ur det samtida Egypten. Materialet publicerades i storverket *Description de l'Égypte* i 20 band. Se *Description de l'Égypte*; Burleigh 2007.
- ³² Wallin hade på inrådan av sin vän och lärare Muḥammad ‘Ayyād al-Ṭantāwī (1810–1861) antagit det nästan lika-lydande Walī som namn under resan, men i fortsättningen visade det sig att namnet ansågs opassande då dess betydelse var helgon. Wallin antog senare namnet ‘Abd al-Wālī som betyder den allsmåktiges tjänare.
- ³³ Egyptiern Muḥammad ‘Ayyād al-Ṭantāwī var Wallins lärare i arabiska i S:t Petersburg 1840–1842. I november 2010 anordnades i S:t Petersburg ett seminarium i samband med al-Ṭantāwīs 200-års jubileum. Se Wallin 2010, s. 77; *Rossija* 2010.
- ³⁴ Ar. *lā ilāha illā llāhu, Muḥammadun rasūl allāh* det finns ingen gud förutom Gud, Muḥammad är hans sändebud.
- ³⁵ Varje *ṭarīqa*, d.v.s. dervischorden, firar sin grundares födelsedag (ar. *maulid*) med en stor religiös fest.
- ³⁶ Ar. talspr. ”min‘al” (ar. *miṅqala*). I detta spel som är känt överallt i Afrika under olika namn försöker man tömma motståndarens urgröpningsfrån kaurisnäckor, kiselstenar eller andra spelmarker. Spelet skildras utförligt av Lane 1998, s. 270–272.
- ³⁷ Den första upplagan av Nya Testamentet till amhariska översattes av den franska konsuln i Kairo, Asselin de Cherville (1722–1822), som tillsammans med en Abū Rūmī (ca 1750–1819) gjorde översättningen från en arabisk översättning av Bibeln.
- Hela Nya Testamentet trycktes 1829 av engelsmännen och översättningen var i användning ända fram till 1960-talet. Se Ullendorff 1968, s. 62–66.
- ³⁸ It. det sköna i att ingenting göra.
- ³⁹ De klassiska grekiska kolonn typerna är korintisk, jonisk och dorisk. Kapitålet är den översta, dekorerade delen av en kolonn. De första kända joniska kapitäl är från ca 550 fvt. På ett joniskt kapitäl består dekorationen av två spiraler som vrider sig neråt och inåt som en pappersrulle. Kapitålet på Pompejus kolonn är inte, som Wallin skriver, joniskt utan korintiskt. Se Lawrence 1957, s. 131.
- ⁴⁰ Under grekisk-romersk tid (332 fvt–395) användes både grekiska och romerska som administrativa språk i Egypten. Den senaste formen av fornegyptiska, d.v.s. demotiska, användes av det egyptiska folket som talade varken grekiska eller latin. Wallin läser fel grek. ΠION *pon*, det rätta är ΠΙΟΜ *pom*, trol. för prefekten Pompejus. Grek. ΔΙΟ *dio* för Diocletianus. Se not 14. Lane 2000, s. 14–15.
- ⁴¹ Wallin betraktade detta från ett avstånd. Enligt Lane var det enda som sattes med den avlidne i graven lite jord på eller vid sidan av liket. Se Lane 1998, s. 411.
- ⁴² Wallin jämför här med gravarna han sett i Konstantinopel. Se Wallin 2010, s.152–155.
- ⁴³ Koranens första, inledande sura (ar. *al-fātiḥa*) kallas ofta också öppningens sura. Suran ingår i de dagliga tidebönerna och vill man hitta en Fader vår i islam så är det denna sura. Den lyder:
- I Guds, den barmhärtige Förbarmarens namn!
Lov och pris hör Gud till, all världens Herre,
Den barmhärtige Förbarmaren,
Domedagens Konung!

- Dig dyrka vi, och dig anropa vi om hjälp;
 Led oss på den rätta vägen,
 Deras väg, vilka du bevisat nåd,
 Vilka ej drabbats av vrede och som ej fara vilse!
 Se Koranen 1917, s. 1.
- ⁴⁴ Moskén Jāmi' al-'Aṭṭārīn låg och ligger vid al-'Aṭṭārīngatan där parfymbasaren var belägen, därav moskéns namn då Wallin var i staden. Efter den arabiska erövringen på 600-talet omvandlades kyrkan S:t Athanasius till den moské som Wallin besökte. Den moské som i dag står på platsen byggdes vid mitten av 1800-talet efter Wallins vistelse i staden. Se Tzalas 1993, s. 340.
- ⁴⁵ Frans Edvard Conradi (1812–1888) var Wallins studiekamrat från Åbo katedralskola och en av hans bästa vänner. Conradi var en av de få bekanta Wallin skickade brev till under resan. Oklart vad som avses med ”ögonvatten”.
- ⁴⁶ Vid Place des Consuls i centrum av Alexandria låg flera kaféer som besöktes främst av västerlänningar bosatta i staden. Café d'Europe låg vid den östra kortändan av Place des Consuls. Se Pallini, s. 3.
- ⁴⁷ Dessa är de s.k. *sirwāl* på arabiska, byxor som är hopdragna under knäna. Se Rodenbeck 2001, s. 77.
- ⁴⁸ Wallin har hört moskéns namn fel; moskén i fråga är profeten Daniels moské, på arabiska *masjid Nabī Danyāl*. Både den och den närbelägna moskén Jāmi' al-'Aṭṭārīn har ansetts vara Alexander den stores (356–323 fvt) gravplats. Danyālmoskén byggdes i slutet av 1700-talet och restaurerades 1823. Se Tzalas 1993, s. 341–342.
- ⁴⁹ Ar. *al-dunyā zā'ila kulluhu zā'il* världen är förgänglig, allt är förgängligt.
- ⁵⁰ Ar. talspr. ”bāb sidrī” (ar. *Bāb al-sidrī*). Stadsporten var belägen söder om den moderna stadsdelen, i muren till den arabiska stadsdelen. Se Lane 2000, s. 10, 13, 18 och fig. 4, 8.
- ⁵¹ Muḥammad 'Alī lät bygga sig ett nytt sommarresidens i Ra's al-tīn. ”It is not ugly, as palaces go.” Se Forster 1986, s. 140.
- ⁵² Genom att säga islams trosbekännelse ”Det finns ingen gud förutom Gud, Muḥammad är hans sändebud” har man antagit islam och kan då delta i muslimernas bön.
- ⁵³ Arabisk erotisk litteratur: vad som gör kvinnans könsorgan trängre.
- ⁵⁴ Moskén 'Abd al-Razzāq går inte längre att identifiera.
- ⁵⁵ Muḥammad 'Alī var alban och född i Makedonien. Han kom till Egypten 1802 och några år senare lyckades han ta över makten i landet, som nominellt hörde till det osmanska imperiet. Dynastin han grundade höll makten ända till revolutionen 1952.
- Muḥammad 'Alī införde reformer som kom att inverka på alla egyptiers liv. Han skickade studeranden till Europa och inbjöd europeiska sakkunniga för att grunda och utveckla skolväsendet, lade grunden för sjukvården enligt europeisk modell, organiserade skolväsendet och införde värnplikt i en armé som tog modell efter europeiska förebilder. Även europeisk vetenskaplig litteratur översattes till arabiska. Tyvärr var inte hans efterföljare lika intresserade av att modernisera landet och efter britternas ankomst 1882 var dynastin inte längre

- herre över landet. Se Wucher King 1984, s. 445–449; Mostyn 2007, s. 21–28.
- ⁵⁶ Ar. talspr. "Nosrani Kalb Olavani" beduinernas kristna hund. Ett trefaldigt invektiv: kristna, beduiner och hundar ligger alla högt på listan över saker och ting som en (stads)muslim inte gillar. Det är intressant att man inte ville kalla européerna *nasrānī* (kristen) eller som Wallin uttrycker det: "Detta [öknamn] ger man vanligen blott åt här boende Greker och Armenier, klädda i orientalistisk kostym." Se NB, G.A. Wallins arkiv, dagbok 19/10 1844.
- ⁵⁷ 'Arafātslätten ca 20 km utanför Mekka är platsen där alla pilgrimer samlas den tionde dagen av pilgrimsmånaden *dhū al-ḥijja*. Berget vid 'Arafātslätten heter *Jabal al-rahma*, barmhärtighetens berg. Se Bæk Simonsen 1994, s. 51.
- ⁵⁸ Den s.k. offerfesten som firas den tionde *dhū al-ḥijja*. Under festen offerar de vallfärdande får, kor och kameler vid Minā på återvägen från 'Arafātslätten tillbaka till Mekka. Se Bæk Simonsen 1994, s. 122–123.
- ⁵⁹ Wallin ser här en omskärelseprocession. En sådan procession skildras utförligt av Lane: "Vid ungefär fem eller sex års ålder eller ibland senare blir gossen omskuren. Vanligtvis bär han en röd kashmirturban men för övrigt är han klädd som en flicka med kvinnliga prydnader för att dra det onda ögat till dem och sålunda vända bort det från hans person. En häst med vackert schabrak lånas också för att bära honom, och i hans hand sätts en hopvikt broderad näsduk, som han hela tiden håller framför munnen med höger hand för att delvis dölja ansiktet och på så sätt skydda sig mot det onda ögat. Han föregås av en tjänare till den barberare, som skall utföra operationen och av tre eller fyra musikanter vilkas instrument brukar vara en oboe och trummor." Se Lane 1998, s. 44–45.
- ⁶⁰ Vid utbyggandet av Alexandria i början av 1800-talet beaktades även försvaret av staden. En självständig egyptisk flotta grundades 1810 och 1829 började flottans skepp att byggas vid varvet i Alexandria. Den ökande bygghetsaktiviteten krävde också en bättre hamn och på 1830-talet började man muddra upp den västra hamnen och bygga ut hamnområdet med magasin och varv. Resultatet var en arsenal som sträckte sig längs med den norra delen av västra hamnen. Se Reimer 1997, s. 55–56.
- ⁶¹ Polichinell (it. Pulcinella) är en tjänarfigur inom commedia dell'arte. Med "Policinelli låda" avser Wallin trol. en dockteater som framförde commedia dell'arte.
- ⁶² Ar. *sanbūsak* ett slags köttpirog. Wallin skriver *sambūsak* då n framför b ofta uttalas som m; det i Egypten använda uttrycket är *sanbūsak*. I den äldsta bevarade arabiska kokboken, Ibn Sayyār al-Warrāqs (verksam på 900-talet) *Kitāb al-ṭabīkh* (prosaiskt Kokboken) från den abbasidiska dynastins guldålder på 900-talet, kallar man rätten *sanbūsaj*. Abbasidernas kök hämtade sin inspiration från det sasanidiska Persien (dynastin härskade mellan 224–651 och störtades i och med den arabiska expansionen), och då kallades pirogerna *sambōsag*. Ibn Sayyār al-Warrāqs recept finns

- översatt till engelska av professor Nawal Nasrallah. Se Ibn Sayyār al-Warrāq 1987, s. 89–90; Nasrallah 2007, s. 190–192.
- ⁶³ Wallin hänvisar här till den så kallade maslenitsan (el. smörveckan) som är veckan före fastan inom ryska ortodoxa kyrkan. Maslenitsan firades i hela Ryssland, men framför allt S:t Petersburg var känt för sitt firande som nästan tog formen av en karneval. Wallin deltog i två maslenitsor under sin studietid vid Institutet för orientaliska språk vid utrikesministeriet i S:t Petersburg.
- ⁶⁴ Den islamiska tidebönen förrättas fem gånger i dygnet:
 vid soluppgången (*ṣalāt al-fajr*)
 vid middagstid (*ṣalāt al-ẓuhr*)
 på eftermiddagen (*ṣalāt al-ʿaṣr*)
 vid solnedgång (*ṣalāt al-maghrib*)
 på kvällen (*ṣalāt al-ʿishāʿ*)
 Den sista är egentligen den första eftersom det räknas att dygnet börjar på kvällen.
- ⁶⁵ Wallin beviljades 1841 av Kejsarliga Alexanders-Universitetet ett stipendium för sin forskningsresa, men bad om uppskov med ett år för att kunna studera medicin innan han åkte. Våren 1842 till sommaren 1843 tillbringade Wallin således i Helsingfors med att studera och arbeta vid universitetets kliniska institut. Under resan utgav Wallin sig för att vara läkare och gjorde också många sjukbesök.
 Med ”björnar och borgesförbindelser” avser Wallin trol. familjens ekonomiska trångmål efter faderns död 1839 då det till och med en tid var diskussion om att uppge boet till konkurs. Se *Bref och dagboksanteckningar* 1905, s. XX.
- ⁶⁶ Med kopt (ordagrant övers. egyptier) avses allmänt anhängare av den kristna koptisk-ortodoxa kyrkan i Egypten. Kristendomen kom till Egypten på 300-talet genom eremiter som bosatte sig i öknen. I dag är ca 10 % av Egyptens befolkning kopter. Det koptiska språket kan indelas i sex huvuddialekter huvudsakligen enligt de områden där de talades. Koptiskan är den sista formen av fornegyptiska och har på senare tid bl.a. använts vid forskning av fornegyptisk fonetik. Koptiska skrivs huvudsakligen med det grekiska alfabetet och används än i dag inom den koptiska kyrkan.
 1800-talets resande i Egypten ignorerar i hög grad kopterna i sina reseanteckningar. Ofta är de enstaka raderna om kopter kritiska och jämställer religionen med en heretisk sekt. Lane har ett supplement om kopterna i sin bok. Se Lane 1998, s. 415–432; Marjanen 1999, s. 3–6; Gindi 2001, s. 97–98.
- ⁶⁷ Enligt Koranen har flera profeter före Muḥammad tagit emot en ”bok” med uppenbarelser av gud. *Taurāt* är Koranens namn för Mose lag. *Injīl* (i stort sett synonymt med evangelium) är Koranens beteckning på den uppenbarelse Jesus fick. Kronologiskt följer sedan Koranen som uppenbarades för Muḥammad. Vad den fjärde kan ha varit i denna diskussion är svårare att säga. Sabier är ett folk som i likhet med kristna och judar enligt islamisk uppfattning har mottagit den gudomliga uppenbarelsen såsom även zoroastrierna (ar. *al-majūs*).
 Uttrycket ”vår Herre Muḥammad” fick Wallins alexandrinska vänner att hoppas

- på ett snabbt antagande av islam. Se Bæk Simonsen 1994, s. 127, 182–183, 218, 237.
- ⁶⁸ De lärda shejkerna förtjänade extra pengar genom att recitera Koranverser vid gravarna.
- ⁶⁹ *Alfīya* är en arabisk grammatik skriven i diktform av Ibn Mālik (ca 1203–1274).
- ⁷⁰ De är inte ovanligt att man kan hela Koranen utantill (dess längd är ca 4/5 av Nya testamentet) och en person som kan det kallas *ḥāfiẓ*.
- ⁷¹ Importerad tobak från Syrien. Se även not 319 om tobak i allmänhet.
- ⁷² Lanes *Selections from the Qur-ān, Commonly Called in England, the Koran. With an Interwoven Commentary. Translated from the Arabic, Methodically Arranged, and Illustrated by Notes, Chiefly from Sale's Edition. To which is Prefixed an Introduction Taken from Sale's Preliminary Discourse, with Corrections and Additions* utkom i London 1843. Tyvärr måste man instämma i professor A.J. Arberrys omdöme att *Selections* ”is not a great book” men detta är det enda undantaget i Lanes omfattande och banbrytande publiceringsverksamhet. Se Arberrys 1960, s. 107; Thompson 2010, index.
- ⁷³ Det talade språket skiljer sig överallt i arabvärlden från skriftspråket, med stora skillnader även mellan de olika områdenas dialekter. Ett belysande exempel är att om en tunisier och en libanes träffas så är det troligare att de kommunicerar på franska än på arabiska då deras respektive talspråk skiljer sig så mycket från varandra.
- ⁷⁴ Grekerna bildade den största gruppen av européer bosatta i Alexandria. De var främst sysselsatta inom handel och därmed var en stor del av affärerna stängda under grekernas helger. De grekisk-ortodoxa kyrkorna följde den julianska kalendern. Under 1800-talet låg den julianska kalender tolv dagar efter den gregorianska. Se Haag 2004, s. 18.
- ⁷⁵ Ar. talspr. ”ej na'm” sant!, ”ommal” inte sant?, ”azīm” fint!
- ⁷⁶ Mjölk från *Ascelepias gigantea*.
- ⁷⁷ Ar. talspr. ”ṣaḥiḥ” rätt!, ”doghri” klart!, ”ṭaib ḳawi” utmärkt!, ”azīm” fint!
- ⁷⁸ *Aṣḥāb* eller *al-ṣaḥāba* används kollektivt om den första generationens muslimer som personligen kände profeten. Beteckningen spelar en viktig roll vad gäller förmedlingen av *sunna*, profetens normerande sed. Se Hjärpe 2005, s. 125; Bæk Simonsen 1994, s. 53.
- ⁷⁹ Ṣa'īd är beteckningen på Övre Egypten och människorna därifrån var ofta nubier.
- ⁸⁰ Fr. varsågod, min herre.
- ⁸¹ Ar. *aṭrūn*, *naṭrūn* natron, är beteckningen speciellt på den produkt som fås från Wādī Naṭrūn.
- ⁸² Farīd al-dīn 'Aṭṭār (ca 1142–ca 1220) en av den persiska litteraturens stora namn. *Pand-name* är en av västerländska orientalisterna mindre värderad samling maximer, lärorika tänkespråk, men mycket ansedd i den islamiska världen. Denna interlineära översättning trycktes i Kairo 1840/41.
- ⁸³ Under båt färden från Smyrna till Alexandria lärde Wallin känna en äldre arabisk man som han kallade för ”den första egentliga Arabiska bekantskap jag gjort på min resa”. I dagboken från den 9 december skriver Wallin att mannen kom från i Kairo, men enligt den här

- dagboksanteckningen från den 9 januari verkar mannen ha stannat i Alexandria och öppnat en liten handelsbod. Se Wallin 2010, s. 178.
- ⁸⁴ Ar. *ka's* dricksglas eller *kūz* som är ett lånord från persiskan och avser en av lera tillverkad kanna med handtag (ar. talspr. "keze"). Ordböckerna känner inte till helbe (*halba*) men roten *h-l-b* visar att det möjligen har någonting med mjölk att göra. *Halīb* är enligt Lanes *Arabic-English Lexicon* "A beverage [of the kind termed نبيذ,] prepared from dates", d.v.s. en lindrigt berusande dryck. Se Lane 1865, s. 625.
- ⁸⁵ Ry. *tak* därför.
- ⁸⁶ Muḥammad 'Alī's högra hand var hans armeniska vesir Yūsuf Būghus eller Boghoz bey (1768–1844) (äv. Boghos bey Youssoufian), vars ställning motsvarade en utrikesministers. Armenierna utgjorde en väsentlig del av Muḥammad 'Alī's administration och "regeringen" hade en majoritet av armenier. Se Sinoué 1997, s. 196–198; Meinardus 1965, s. 402.
- ⁸⁷ Ar. talspr. "'ālim en af 'Olema" en lärd i de religiösa vetenskaperna. De religiösa vetenskaperna uppskattades av samhället och gav prestige åt sina idkare – ar. *'ālim*, pl. *'ulamā'*.
- ⁸⁸ Ar. talspr. "inte rāgil ṭajīb" du är en god man!, "baqa toḥibb ilmoslemin" nej, du gillar muslimer!
- ⁸⁹ Armeniern Matvej Aveljevitj Gamazov (1812–1893) kom från militären till Institutet för orientaliska språk i S:t Petersburg och blev en ansedd dragoman (1839 i Konstantinopel, 1842 i Alexandria, 1850 i Konstantinopel) och diplomat. Gamazov var senare även ledare för institutet där han och Wallin studerat. Se Kratschkowski 1957, s. 107–108; *Biobibliografijeskij* 1989, s. 72–73; *Istorija* 1990, s. 163–165.
- ⁹⁰ Institutet för orientaliska språk vid utrikesministeriet i S:t Petersburg (ry. Институт восточных языков) utbildade bl.a. tolkar för det ryska imperiets behov. Wallin studerade arabiska och persiska vid institutet och det var där han lärde känna Muḥammad 'Ayyād al-Ṭaṭāwī, professor i arabiska vid institutet. al-Ṭaṭāwī's berättelser om sitt hemland Egypten och sin hemstad Kairo låg som grund för Wallins beslut att åka iväg på forskningsresa. Se Wallin 2010, s. 31, 77.
- ⁹¹ Föregångaren till dagens Egyptiska museum i Kairo grundades 1835 av den egyptiska staten. Museet flyttade på 1850-talet till Būlāq eftersom dess dåvarande byggnad visade sig vara för liten för den ständigt ökande samlingen. Vid tiden för Wallins vistelse i Kairo låg museet ännu i den ursprungliga byggnaden vid trädgården i Azbakīya. Dagens museum räknas gå tillbaka till 1858 då flyttningen till Būlāq ägde rum på inrådan av den franska egyptologen François Auguste Ferdinand Mariette (1821–1881).
- Museet har i dag världens största samling av fornegyptiska föremål (ca 160 000) och inkluderar bl.a. föremålen från Tutankhamons grav. Samlingen flyttades 1902 till den nuvarande byggnaden vid Taḥrīrplatsen i centrala Kairo.
- ⁹² De olika lagskolorna inom islam kan vid sidan av mindre olikheter i tolkningen av den religiösa lagen också urskiljas på vissa detaljer vid utförandet av

tidebönen, som t.ex. hur man håller sina händer.

- ⁹³ Ar. talspr. ”baka inte ḥanafi ja wali” jāsā, du är en hanafit, o Walī.
- ⁹⁴ Henrik Borgström (1799–1883) var en affärsman med stort inflytande i finländska kulturkretsar. Borgström bidrog även till finansieringen av Wallins forskningsresa och skickade upprepade gånger under resan kreditiv som Wallin kunde lösa in i Egypten.
- ⁹⁵ Joseph Bokti (verksam 1799–1845) (älv. Bokty, Bocti, Bochti, Bockhti) var en mycket färgstark och av européer anlitad levantin. Ifall alla uppgifter om honom stämmer hann han med mycket. Under den franska ockupationen 1798–1801 var han general Jean-Baptiste Klébers (1753–1800) tolk och närvarande vid mordet på generalen i juni 1800, då en muslimsk fanatiker, Sulaimān al-Ḥalabī (1777–1800) från Syrien, knivhögg Kléber. Mördaren torterades till döds på ett fruktansvärt sätt och fransmännen som samlade på allt de fann i Egypten förde hans skelett till Paris där det finns konserverat och utställt i ett museum. Vid mitten av 1810-talet inledde Muḥammad ‘Alī på initiativ av Bokti en industrialisering av landet. Initiativtagaren blev ledare för de statliga fabrikererna och han var då redan också Sveriges konsul i Egypten. I början av 1820-talet mördades Boktis dotter av en albansk soldat. Däremellan var Bokti även Preussens konsul, 1842–1843 var han rysk konsulsagent i Alexandria och när Wallin bodde i Kairo var Bokti antingen rysk konsulsagent eller konsul där. Se Volkoff 1972, s. 145–146; Burleigh 2007, s. 164; Sinoué 1997, s. 258;

Manley 1998, s. 100–101; Dawson and Uphill 1995, s. 32.

- ⁹⁶ Armeniskan är ett indoeuropeiskt språk och modersmål för ca nio miljoner talare i Armenien och Rysslands södra delar. Sitt alfabet fick armeniskan på 400-talet.
- ⁹⁷ Fyren på Faros byggdes av Ptolemaios II (reg. 285–246 fvt) och blev färdig 280 fvt. Den räknades till ett av den antika världens sju under. Tornets höjd var mellan 120 och 140 meter och även om det fallit samman i flera jordbävningar och dess material använts vid byggandet av fortet som nu finns på platsen (Qal‘a al-nāšara), står det ännu kvar till 34 meters höjd. Fortet är byggt av Qäyṭbāy (ca 1416–1496).
- Bland de många berättelserna som berör fyrtornets historia skildrar en hur en ”spegel” användes för att samla solljuset som sedan riktades mot annalkande fientliga skepp som antändes. Se Forster 1986, s. 144–153; Hellström 1997, s. 27–28.
- ⁹⁸ Wallin började 1822 vid katedralskolan då hans far utnämndes till landskamrer i Åbo och Björneborgs län och familjen flyttade från Åland till Åbo. Wallin avlade studentexamen från skolan 1829.
- ⁹⁹ Att bada i *ḥammām* är en av de största njutningar som folket i Egypten ägnar sig åt, såsom Lane konstaterar. Lane ger även en utförlig beskrivning av hur badandet sker i Kairos mellan 60 till 70 badinrättningar. Se Lane 1998, s. 265–269; Lane 1979, s. 107–109; Lane 1971, s. 179–183. Mera allmänt om badhusen i Kairo kan man läsa i Warner 2002, s. 49–79.
- ¹⁰⁰ Badaren får en handduk att svepa runt

midjan ner till knäna. Den benämns *mahzam*. Wallins *ihrām* är egentligen beteckningen på det klädesplagg som de vallfärdande till Mekka tar på sig vid vallfärdens början, nog mycket liknande en *mahzam*.

- ¹⁰¹ Wallin försökte efterfölja Koranens inte helt entydiga förbud att dricka alkohol. Koranen föreslår att man borde undvika att dricka vin. Men då religionens budskap tolkas av senare tiders fromma blir dessa vanligen – om uttrycket tillåts – påvligare än påven själv och förbjuder inte bara vin utan alla rusmedel.
- ¹⁰² Ar. talspr. ”fūm elmaḥmodijeh” al-Maḥmūdīyakanalens mynning. Då vattennivån i kanalen och i Nilen ligger på olika höjd måste en sluss passeras.
- ¹⁰³ Ar. talspr. ”kuzeh” kanna av lera, ”ṭajīb elmajah di” detta är utmärkt vatten.
- ¹⁰⁴ Ar. talspr. ”hanijan” låt det smaka, ”hanna llaho ‘alēk” tack.
- ¹⁰⁵ Ar. *ghawāzī*, pl. av *ghāziya* offentliga danserskor, ofta prostituerade. Lane skriver ett helt kapitel om dem och är märkbart intresserad av företeelsen. Se Lane 1998, s. 297–300; Thompson 2010, s. 63–66, 323–324, 330–331.
- ¹⁰⁶ Ar. *ḥadīth*, pl. *aḥādīth* tradition. Profetens sed, *sunna*, har förts vidare via ett stort antal dylika traditioner, som i konkreta sammanhang berättar hur Muḥammad brukade göra eller säga i olika situationer. Se Bæk Simonsen 1994, s. 103–104.
- ¹⁰⁷ Polisen (ar. *ḍābiṭ*) bar sitt tjänstemärke på bröstet.
- ¹⁰⁸ Ar. talspr. ”fahimt walla la” förstår du?
- ¹⁰⁹ Būlāq grundades vid början av 1300-talet

som en yttre hamn till Kairo. Hamnen var belägen vid Nilen och från och med 1400-talet fungerade den som Kairo huvudhamn. Būlāq var avskild från Kairo genom åkrar och fält fram till mitten av 1800-talet. Enligt författarna till *Description de l'Égypte* bodde ca 24 000 personer i Būlāq vid 1800-talets början. Būlāq är i dag en del av det centrala Kairo. Se Raymond 2002a, s. 179; Hanna 1980, s. 19.

- ¹¹⁰ Vanan att röka hampa (ar. *ḥashīsh*) var mycket utbredd i Egypten och det fanns butiker, s.k. *maḥshasha*, som enbart sålde detta och andra berusande preparat. Vanligen rökte man sin hampa i kaféerna och Lane nämner ingenting om att man skulle ha blandat hampan i kaffet, såsom tydligen Wallins armenier gjorde. Se Lane 1998, s. 262–263.
- ¹¹¹ Wallin fortsatte från Būlāq till själva Kairo och till ett härbärge (*khān*, lånord från persiskan) vid namn Ja‘far. Beträffande ordet *khān* se Raymond 1973, s. 253–254, 260–262.
- ¹¹² Ar. talspr. ”ḥaram ‘andana wa‘andikom” förbjudet såväl hos oss som hos er.
- ¹¹³ Wallin inkvarterade sig i en karavanserai som fått sitt namn efter en rik och inflytelserik handelsman, ‘Abd al-Jawād al-Shīshīnī (f. slutet av 1600-talet), och fanns i stadsdelen Gamālīya (Wallin måste ha missuppfattat namnet). Enligt Lane är en *wakāla*: ”en byggnad som omger en kvadratisk eller avlång gård. Dess bottenvåning består av välvda magasin för handelsvaror, vilka vetter mot gården, och dessa magasin används ibland som butiker. Ovanpå dessa finns vanligen resanderum med dörrar från en

loftgång som sträcker sig runt gårdens alla fyra sidor.” Se Lane 1998, s. 245; Raymond 1973, s. 254–260; Raymond 1974, s. 423–424.

Susanna Myllylä gör vad man brukar kalla en kvalificerad gissning då hon förmodar att Wallin när han kom till Kairo skulle ha tagit in på endera Musāfirrhāna eller *wakālat* Dhū al-fiqār Katkhudā. Musāfirrhāna var ett ”resandehem”, men ursprungligen en rik köpmans palats som övertagits av Muḥammad ‘Alī och gjorts om till ett gästhus för officiella gäster, och Dhū al-fiqār Katkhudā var den största *wakāla* under hela den osmanska perioden. Dessa två var Kairos flottaste härbärgen för resande. Men vi vet att Wallin bodde i *wakālat* al-Shīshīnī (29/1–3/2 1844) och i *wakālat* Sulaimān al-Silāhdār (öppnad 1819/20; 25/3–5/7 1844). Mellantiden från den 3 februari till den 25 mars bodde han på ett inte namngivet ställe i kopternas kvarter nära Azbakīya och efter den 5 juli hos sin lärare i arabiska, ‘Alī Nidā al-Barrānī. Se Myllylä 2008, s. 219; Williams 1993, s. 211–212, 214–215; Raymond 2000, s. 282.

¹¹⁴ ”Fönstren i de övre våningarna skjuter i allmänhet ut en och en halv fot eller mer och är försedda med ett svarvat gallerverk av trä som är så tätt att det stänger ute mycket av ljuset och solen och avskärmar husets invånare från utomstående blickar, samtidigt som det släpper in luften.” Se Lane 1998, s. 7.

¹¹⁵ Nilens huvudkälla är Victoriasjön i Centralafrika och dess utlopp i Medelhavet. Floden rinner således från söder till norr. Egypten är indelat

enligt hur floden rinner i två naturliga geografiska områden – Övre Egypten (Nildalen) och Nedre Egypten (Nildeltat). Vid grundandet av den fornegyptiska staten ca 3 000 fvt enades Nildalen och Nildeltat till en stat, men också efter enandet skiljde fornegyptierna på Övre och Nedre Egypten. Bl.a. var en av faraos viktigaste titlar *nesw bity*, kung av Övre och Nedre Egypten. Denna dualistiska syn där två motparter ställs mot varandra var djupt inrotad i det fornegyptiska samhället. Se Shaw and Nicholson 2003, s. 148.

¹¹⁶ Den tjerkesiska emiren Azbak min Tutukh (d. 1498) hade stora planer på 1470- och 1480-talen att få människor att flytta till ett nytt område nordväst om det egentliga Kairo. Han lät bl.a. gräva en sjö, ar. *birkat al-Azbakīya*, vid vars strand han byggde sitt palats. Det blev snabbt populärt att bo vid stränderna av den artificiella sjön, men trenden var kortvarig och redan vid Azbaks död började området förfalla. Efter Wallins avresa ändrades området med sjön till en trädgård i engelsk stil som invigdes 1872.

¹¹⁷ Året efter den fatimidiska erövringen av Egypten 969, påbörjade Jauhar al-Šiqillī (d. 991) byggandet av moskén al-Azhar. Under fatimiderna var moskén huvudsäte för den ismailitiska shi’ismen men efter fatimidernas fall 1071 blev den snabbt sunni-islams främsta auktoritet i religiösa frågor.

Det beklagliga är att al-Azhar som ett centrum för lärdom inte följde med sin tid. Under flera sekler negligerade man helt naturvetenskaperna och även inom de religiösa ”vetenskaperna” sysslade

- man med ofruktbara och pedantiska sofisterier. Undervisningen reducerades till endast kommentarer av tidigare verk och kasuistik. Muḥammad ʿAlī hade inte tålmod att vänta på de blygsamma inverknings, som den franska invasionen 1798–1801 medförde även i al-Azhars undervisning, utan grundade ett helt nytt skolsystem fritt från al-Azhars inflytande. Han skickade också studerande till Frankrike för att bekanta sig med framför allt naturvetenskaperna. Se Behrens-Abouseif 1989, s. 58–63; Bæk Simonsen 1994, s. 59–61; Baedeker 1929, s. 58–62; Sayyid-Marsot 1968; Berque 1995, s. 61–68; Rabbat 2010, s. 93–97.
- ¹¹⁸ Ḥasan-moskén byggdes 1356–1361. Moskén är ett av den islamiska världens mest ansedda monument trots att den aldrig har blivit helt färdig. Se Rabbat 2010, s. 104–111; Behrens-Abouseif 1989, s. 122–128.
- ¹¹⁹ Ar. talspr. ”shimalek ja bint/ja shek/ja akhvi” håll till vänster o dotter/o shejk/o broder, ”jaminek” håll till höger, ”riglek” akta din fot, ”dahrek” akta din rygg.
- ¹²⁰ Den obekanta tysken är Ignaz Samuel Palme (äv. Pallme; 1806–1877), en tysk handelsman som med sin resa till Egypten och Sudan 1837–1839 kom att bli även upptäcktsresande. Palme utgav boken *Beschreibung von Kordofan und einigen angrenzenden Ländern* 1843 och följande år utkom den i engelsk översättning *Travels in Kordofan*. Boken trycktes på förlaget J.G. Cotta vars grundare var Johann Georg Cotta (1631–1692).
- ¹²¹ al-Rauḍa, ö i Nilen vid Kairo. al-Rauḍa är i dag en del av centrala Kairo men låg vid mitten av 1800-talet utanför staden. Ibrāhīm Pascha (1789–1848) anlade en trädgård på ön som var populär bland västerländska besökare. Se Thackeray 1991, s. 37.
- ¹²² Giovanni Anastasi (1780–1860) (äv. d’Anastasy) utnämndes 1828 av Muḥammad ʿAlī till Sveriges och Norges generalkonsul i Kairo och behöll tjänsten fram till sin död. Han var född armenier och namnet Giovanni Anastasi antog han 1801 då han redan bodde i Egypten och arbetade som handelsman. Efter Napoleons expedition till Egypten bröt egyptomanin ut i västvärlden och fornegyptiska föremål blev eftertraktansvärda varor. Anastasi skapade snabbt kontakter med agenter i Övre och Nedre Egypten och samlade in föremål för handel. De flesta fornegyptiska samlingar i Europa innehåller i dag föremål som har förmedlats av Anastasi. Se Dawson 1949, s. 158–160; Dawson and Uphill 1995, s. 15; Holmberg 1968, s. 33, 94–97.
- ¹²³ Mellan fastlandet på Kairos sida och ön al-Rauḍa går en smal kanal kallad Sayyālat al-Rauḍa; Manyal är ett av namnen på nilometern belägen vid öns sydspets. Ön al-Rauḍa ligger i dag i centrala Kairo, men vid tiden för Wallins visit låg den en bit utanför, vid det gamla Kairo (för gamla Kairo, se not 125).
- ¹²⁴ De tre stora pyramiderna på platån i Giza tillhör de fornegyptiska härskarna Khufu/Cheops (reg. 2589–2566 fvt), Khefren (reg. 2558–2532 fvt) och Menkaure (reg. 2532–2503 fvt). Dessa tre kungar regerade under början av gamla riket då

faraos ställning som envåldshärskare var som starkast. Khufus och Khefrens pyramider är byggda i kalksten och de största som någonsin har byggts. Förutom själva pyramiden hör också andra delar till pyramidkomplexet, bl.a. ett daltempel och en gång som leder upp till pyramidtemplet precis invid pyramiden. Se Lehner 1997, s. 106–107.

¹²⁵ Arabernas första huvudstad i Egypten al-Fustāt byggdes utanför fästningen Babylon, som hade rests av kejsar Trajanus (ca 53–117) 115. Efter att Kairo grundades 969 började man kalla det centrum som hade existerat före Kairo och som låg söder om staden för gamla Kairo (ar. Miṣr al-ʿaṭīqa).

¹²⁶ Den tyske baronen Gustav Adolf von Wrede (1807–1863) gjorde en uppmärksam resor till Hadramaut 1843. Han hade stora svårigheter med att få sin reseskildring publicerad då flera samtida naturforskare (bl.a. Alexander von Humboldt, 1769–1859) ansåg honom vara en charlatan. Fulgence Fresnel (1795–1855), en av tidens främsta kännare av sydarabiska förhållanden, betecknade dock Wredes resa som en av 1800-talets viktigaste geografiska upptäcktsresor. Se Pfullmann 2001, s. 456–462.

Wallins omdöme om Wrede kan vi läsa i ett brev till Gabriel Geitlin (1804–1871) daterat 11/1 1850: ”Snart torde ock Wredes resa i Wadi Doʿan bli offentliggjord; han stod vid min afresa från Alexandria i begrepp att göra en expedition till Nilens källor och var den sista som tog afsked af mig om bord på det afgående ångfartyget.

Måtte resultaten bli goda! men hans personlighet och förut vunna insigter lofva sannerligen ej mycket. Ty ehuru han lefvat omkring 20 år bland Araber, har han ännu ej lärt sig tala deras språk, än mindre läsa och skriva det; men han äger personlig raskhet och godt mod, hvilket vid sådana färder är ett nödvändigt vilkor.”

Franz Pruner Bey (1808–1883), tysk läkare och kollega till Clot Bey, ”discovered the cause of Egyptian chlorosis, severe anemia, when he identified ancylostoma among the intestinal worms observed in numerous autopsies, but he made no causal connection between the parasites and the disease in his writings” (Herzog 1979). Pruner samlade även på arabiska, persiska och turkiska manuskript. Se Kuhnke 1990, s. 31; Herzog 1979, s. 297–304; Dawson and Uphill 1995, s. 344–345.

¹²⁷ P. Köhler, av tyskt ursprung, var sekreterare vid ryska konsulatet i Kairo.

¹²⁸ Wallin skriver senare hans namn Awaroff och i ett brev daterat 4/12 1846 till Geitlin kallar Wallin honom för en grekisk köpman. Enligt Alexandr Oumanetz (ry. A. Уманца), en rysk resenär i Egypten 1842–1843, skulle Avarov har varit den ryska konsuln i Kairo. Se Volkoff 1972, s. 142. Om Oumanetz och hans resa se Stavrou and Weisensel 1986, s. 257–258.

Wallins tankar om Avarov var inte höga: ”Jag har sällan sett en flackare och fadare man än denne som man säger ganska rike köpman” och ”Jag satt en stund och pratade med honom och fann

- honom som vanligt odräglig med sina frågor om jag varit hos Konsuln om jag superat med honom om jag kände Clot Bey för länge sedan etc. etc. af alla äro mig dock de stores röffslickare de föraktligaste.” Det senare citatet visar att Oumanetz misstagit sig om att Avarov skulle ha varit konsul. Se NB, G.A. Wallins arkiv, dagbok 11/3 1845 och 29/3 1845.
- ¹²⁹ Ibrāhīm ibn Ibrāhīm ‘Abd al-Ghaffār al-Dasūqī (1811–1883) var en av de lärda shejkerna från al-Azhar. Han upprätthöll kontakter till de europeiska lärda som lockats till Egypten under den första hälften av 1800-talet genom att ge dem lektioner i arabiska. Han var Lanes medarbetare vid översättandet av *Tusen och en natt* och i materialinsamlingen till Lanes storverk *Arabic-English Lexicon*. Bland hans elever i Kairo hittar vi förutom Edward William Lane också Friedrich Dieterici (1821–1903), Alfred von Kremer och Wallins studiekamrat från S:t Petersburg, Timofejev. Krymskij hävdar att även Wallin skulle ha varit al-Dasūqīs elev i Kairo men det stämmer inte. Se Thompson 2010, s. 505–509, 677; Öhrnberg 2004, s. 226–228; Krymskij 1971, s. 157.
- ¹³⁰ Den polytekniska skolan (ar. Muhandiskhāna) grundades som en del av Egyptens modernisering under Muḥammad ‘Alīs regeringsperiod. Under 1800-talet utbildade skolan eleverna i bl.a. ingenjörskonst och byggnadskonst och ämnena var geometri, algebra, statistik, maskinlära, fysik, kemi och arkitektur. Skolan och dess elever var bland de drivande krafterna bakom utbyggandet och utvecklingen av Kairo stadsbild under 1800- och 1900-talet. Se Asfour 1993, s. 130–131.
- ¹³¹ Ar. talspr. ”shekh elmokhaddamin” (ar. *shaikh al-mukhaddamīn*) tjänarnas shejk. ”Tjänarna lyder också under särskilda shaykher. Den som behöver en tjänare kan skaffa sig en genom att vända sig till någon av dessa ämbetsmän, som mot ett litet arvode (två eller tre piaster) blir ansvarig för hur den karl uppför sig som han rekommenderar.” Se Lane 1998, s. 96.
- ¹³² Wallin numrerade sina lägg med arabiska siffror. Här i lägg 14 har han den 3 februari tillagt Vide ١٤١, ”se 14a”. Hänvisningarna syftar trol. till lägg som Wallin har skrivit, men som saknas.
- ¹³³ Vide ١٤ب, ”se 14b”. Se not 132.
- ¹³⁴ Murād Effendī, en piemontesare vars europeiska namn var Alfossy eller Anfossy. Wallin hade planer på att resa till Övre Egypten med honom men färden blev inte av och senare fick Wallin höra ”sköna historier om Murad!!!”. Se s. 164.
- ¹³⁵ Mūskī var ursprungligen namnet på en bro som ‘Izz al-dīn Mūsk lät bygga över kanalen i Kairo på 1180-talet. Senare fick gatan det namnet, senare kvarteret och till slut hela stadsdelen. Se Lane 1896, s. 70 + n. 1; Raymond 2000, s. 97, 334.
- ¹³⁶ Vde ١٤ث, ”se 14th”. Se not 132. Här skulle man vänta sig ”Se 14t”, som är den tredje bokstaven i det arabiska alfabetet och motsvarande c, men Wallin har th, den fjärde bokstaven.
- ¹³⁷ Ar. talspr. ”shekh elhareh” (ar. *shaikh al-ḥārah*) kvarterets shejk. ”Varje kvarter i Kairo har sin shaykh, kallad ’shaykh al-ḥārah’, som har till uppgift att upprätthålla ordningen, att slita mindre

- tvister mellan invånarna och att visa ut dem som stör sina grannars frid.”
Se Lane 1998, s. 95–96.
- ¹³⁸ Ar. talspr. ”bēt elḳaḏī” (ar. *bait al-qāḏī*) domarens hus. För bokhandeln se not 142.
- ¹³⁹ Shubrā är Kairos norra ”förstad” där Muḥammad ‘Alī påbörjade byggandet av ett palats och en trädgård 1809.
- ¹⁴⁰ Ramberättelsen för sagosamlingen *Tusen och en natt* är indisk även om sagostoff har samlats från ett flertal olika källor från olika tider och skilda miljöer. Miljön som den arabiska versionen återspeglar är mamluktidens Kairo (1250–1517). Se Irwin 1994; Kahle 2001, s. 79–92.
- ¹⁴¹ Den tilltänkta resan med Alfossy/ Anfossy (äv. Murād Effendi) blev aldrig av, men Wallin reste senare hösten 1844 till Övre Egypten. Till resällskapet hörde då den österrikiske konstnären Hubert Sattler (1817–1904), den tyske läkaren Schlederhausen från Alexandria och Wallins arabiske lärare ‘Alī Nidā al-Barrānī. Resan tog två och en halv månader i anspråk och sällskapet reste ända fram till Nilens andra katarakt där återresan till Kairo inleddes. Se Wallin 2010, s. 42.
- ¹⁴² Det egyptiska undervisningsministeriet grundade 1836 en *kutubkhāna* ”ett rum för böcker” där man ända fram till 1870 sålde de böcker som regeringen publicerade. Se Ayalon 2010, s. 77.
- ¹⁴³ Ar. talspr. ”bab ennaṣr” (ar. *Bāb al-naṣr*) segerns port. Porten i den norra delen av Kairos mur är byggd av armeniern Badr al-Jamālī (d. 1094) 1087.
- ¹⁴⁴ Sagoberättarna besökte kaféerna i Kairo och bjöd på fängslande

underhållning. De fick en mindre summa av kaféinnehavaren för att de lockade kunder till kaféet. Åhörarna bidrog med små tillägg. Vid tidpunkten för Wallins vistelse var den talrikaste gruppen sagoberättare de s.k. *shu‘arā*’-poeterna, som föredrog en berättelse med titeln *Sīrat Abū Zaid* (Abū Zaid’s liv), och inget annat. Dessa *Abū Zaidī* som de också kallades, förlitade sig alltid på minnet och berättade utan bok. Den näst största kategorin sagoberättare kallades *muḥaddithīn*, d.v.s. historieberättare. De berättade enbart om ett verk som heter *Sīrat al-Zāhir* (al-Zāhir’s liv). Det är en äventyrsberättelse om sultanen al-Zāhir Baibars (1223–1277) och hans samtida. *Muḥaddithīn*-berättarna använde inte heller bok. Den tredje gruppen sagoberättare kallades *‘anātira* eller *‘antariya* efter det huvudsakliga ämnet för sina uppläsningar, som var *Sīrat ‘Antar*, äventyrsberättelsen om ‘Antar. Berättarna läste ur boken. *‘Anātira* berättade också ur andra verk; t.ex. ur *Dhāt al-Himma* och *Saif ibn Dhī Yazan*, båda äventyrsberättelser, och ur *Tusen och en natt*.

Det kanske mest överraskande är att Wallin tydligen inte åhörde – eller i varje fall inte nämner – den populäraste av alla berättelser, nämligen *Sīrat Banī Hilāl*. Enligt Lane fanns det på 1830-talet 50 sagoberättare som föredrog *Sīrat Banī Hilāl*, 30 som föredrog *Sīrat al-Zāhir*, och endast tre som föredrog *Sīrat ‘Antar*.

Dessa berättelser är till sina ursprung medeltida, från mamluktiden, men sådana vi känner dem härstammar de tidigast från 1600- eller 1700-talen och i

tryckt form från 1800-talet. Berättelserna växte med århundradena och ett typiskt exempel är *Sīrat al-Zāhir* vars tidigaste manuskript omfattar ca 500 foliosidor medan modernare versioner har upp till 1 800. *Sīrat Banī Hilāl*-traditionen är den enda av dessa som fortfarande lever, främst i Övre Egypten, Sudan, Tunisien, Algeriet och i delar av Nigeria. Wallin inhandlade för Universitetsbiblioteket ett manuskript av *Sīrat 'Antar* på 45 volymer (folioantalet varierar per volym mellan 28 till 196). Se Lane 1998, s. 308–336; Thompson 2010, s. 321–323; Reynolds 2010, s. 397–403, 408; Shoshan 1993, s. 361 + n. 27; Palva 1989–1990, s. 112; Aro 1958, s. 43–49.

¹⁴⁵ Citadellet i Kairo ligger på berget Muqattam och påbörjades av Šalāh al-dīn (ä. v. Saladin, 1138–1193) 1183/84. Det skulle försvara de nu sammanslagna al-Fustāṭ och al-Qāhira och tjäna som härskarnas boning och militärens garnison. Citadellet dominerar än i dag Kairos silhuett. Muḥammad 'Alī's moské byggdes där på 1840-talet. Se Rabbat 1995; Behrens-Abouseif 1989, s. 78–85.

¹⁴⁶ På båda sidor av citadellet finns en begravningsplats, den södra och den norra, båda i en utsträckning av omkring tre kilometer. De är verkliga nekropoler, de dödas städer. Döden har demokratiserat invånarna – bredvid kalifers, sultaners och emirers gravar finns familjegravar för vanliga Kairobor. På den södra finns bl.a. abbasidkalifernas gravar. Efter Bagdads fall 1258 gav mamluksultanerna asyl åt abbasiderna och ”återupprättade” kalifatet 1261 för att ge legitimitet åt mamlukernas eget

välde. Detta kalifat varade ända till 1538 då osmanerna antog kaliftiteln. Den norra begravningsplatsen kallas ofta felaktigt för kalifernas gravar men den härstammar främst från mamluktiden och utgör mamluksultanernas begravningsplats. Då och i dag är begravningsplatserna även städer för de levande då fattiga och bostadslösa har ockuperat gravmonumenten. ”Gick bittida ut och gjorde en färd till de gamle konungarnes grafvar, hvilka stå i öknens mellan sandhöjderna liksom en liten stad med sina moskeer och minareter och kubb'or. Nu håller allt på att gå i ruiner och folk och fän bo i helgedomarna och en af de största Moskeerna har Paschan tagit till bly och kul fabrik.” Se s. 156 i detta band; Williams 1993, s. 117–142, 230–254.

¹⁴⁷ Vde١٥ ج, ”se 15j”. Se not 132. Arabiska alfabetets femte bokstav j motsvarande vårt e.

¹⁴⁸ Khān al-Khalīlī är Kairos mest kända basarområde. Den ursprungliga karavanseraien eller khaman byggdes av sultan Barqūqs (d. 1399) stallmästare Jarkas al-Khalīlī 1382. Spår av det ursprungliga är ännu synliga. Fatimidkalifernas begravningsplats låg vid platsen för Khān al-Khalīlī. Historiskt har Khān al-Khalīlī alltid varit en tillflyktsort för icke-egyptiska handelsmän: armenier, judar, perser och araber som kommit från den övriga arabvärlden. Se Williams 1993, s. 175–176; Lane 1896, s. 62.

¹⁴⁹ Arabiska städer saknade de typiska urbana ämbeten och institutioner som västerländska städer hade. Däremot innehade etniska och religiösa samfund

en betydande roll och var starkt involverade i medborgarnas yrkes- och privatliv. Samfunden tog ofta formen av s.k. kvarter där en viss etnisk grupp eller medlemmar tillhörande en viss religion bosatte sig.

En judisk befolkning har existerat i Kairoområdet sedan början av 640-talet. Efter att fatimiderna hade erövrat Egypten 969 grundades det egentliga Kairo (al-Qāhira). I Kairo tog stadsdelen Zuwaila över som bostadsområde för den judiska befolkningen och för synagogorna. De judiska kvarteren låg precis väster om Khān al-Khalīlī och al-Azhar. Se Raymond 2002b, s. 235–236; *Encyclopaedia Judaica*, ”Jews in Cairo”; Beattie 2005, s. 81–86.

¹⁵⁰ ”Jag känner än föga af alla dessa komplimenter; de äro otaliga och skulle säkert uppta digra volumer att samla dem alla.” Se s. 286 i detta band; Wallin 2010, s. 401, n. 141.

¹⁵¹ Se not 144 om sagoberättarna.

¹⁵² Turbanens färg och storlek var viktiga ”visitkort”. Mannens ära var förknippad med turbanen och den värsta förolämpningen var att slå turbanen av huvudet på någon. Turbanen var också intimt förknippad med islam. Vi har ett antal talesätt där turbanen jämföras med islam: ”turbanen är islams symbol”; ”turbanen utgör skiljelinjen mellan tro och otro”; ”en bön med turbanen på huvudet motsvarar 70 böner utan turban”; och det kanske allra vältaligaste ”att anta turban” då man vill säga att någon antagit islam.

¹⁵³ Wallin avskedade sitt ”hembitråde” som möjligen hette Fāṭima, såsom Wallin skriver. Vi måste komma ihåg att

européerna ofta nedvärderande kallade sina ”hembiträden” för Fāṭima oberoende av deras egentliga namn.

¹⁵⁴ Ar. talspr. ”walla khodoh belash” ta det fast gratis!

¹⁵⁵ Julius Caesar (100/102–44 fvt) införde en ny kalender – den julianska, också kallad den gamla stilen. I den julianska kalendern hade månaderna den ordningsföljd de har ännu i dag. Ett år innehåller 365 dagar, men vart fjärde år har en extra skottdag och innehåller därmed 366 dagar. Skottdagen inskjuts vid den 24 februari.

¹⁵⁶ Då boktryckarkonsten gjorde sina första insteg i det osmanska imperiet i början av 1700-talet gav *muftin* (den högsta religiösa auktoriteten) i Konstantinopel en *fatwā*, ett bindande utlåtande att tryckandet av Koranen var förbjudet. Först ett sekel senare, på 1820-talet, tillät man Koraner gjorda med stentryck och under Wallins vistelse i Kairo höll man på att trycka Koranen, en fasa för alla rättrogna muslimer.

¹⁵⁷ En muslim gav inte de rika och utförliga komplimanger som var vanliga muslimer emellan då han träffade eller skiljde sig från en kristen eller en jude.

¹⁵⁸ Hamnstaderna Alexandria hade ingen karantän före mitten av 1800-talet och epidemier av kolera och böldpest spreds från Alexandria vidare till det övriga Egypten. Mellan 1707 och 1844 härjade allt som allt 59 pestepidemier i staden. Som ett resultat av sanitära åtgärder under Muḥammad ‘Alīs regeringsperiod förekom böldpest inte i Egypten efter 1844. Se Reimer 1997, s. 29, 72.

¹⁵⁹ *al-Ṣiḥāḥ* av Abū Naṣr Ismā‘īl ibn

- Ḥammād al-Jauharī (d. mellan 1003 och 1009) är en av de viktigaste arabisk-arabiska ordböckerna. Se Thompson 2010, s. 448–449, 508.
- ¹⁶⁰ Alfred von Kremer var rysk konsul i Kairo och när Wallin kom till London fann han honom där ”ehuru förändrad till det yttre från hvad jag sett i Kairo”. Timofejev var Wallins studiekamrat från S:t Petersburg. I augusti 1844 blev Timofejev utnämnd till sekreterare för den ryska konsulin i Alexandria. Se s. 262 i detta band; NB, G.A. Wallins arkiv, dagbok 1/10 1849.
- ¹⁶¹ En *sais* (ar. *sā'is*) var en tjänare, stalldräng, som sprang framför sin herre och beredde väg för honom då han kom ridande på sin häst.
- ¹⁶² Den engelske forskningsresanden Richard Pococke (1704–1765) reste 1737–1740 i Egypten och Palestina. Pococke är bland de första kända reseanrarna i dessa områden som också publicerade sina reseanteckningar. Verket heter *A Description of the East, and Some Other Countries* och de två volymerna utkom i London 1743 och 1745.
För Adolf von Wrede se not 126. Wrede började efter hemkomsten till Kairo i september 1843 skriva en resebeskrivning. Arbetet blev inte färdigt under hans levnadstid men utgavs 1870 postumt av Heinrich von Maltzan (1826–1874) under titeln *Adolf von Wrede's Reise in Hadhramaut*. Se www.oxforddnb.com/view/article/22432?docPos=3; www.deutsche-biographie.de/register_sfz86211.html
- ¹⁶³ Ett antal av Koranens suror inleds med fristående konsonanter. Den 36:e suran börjar med *yā'* och *sīn*, d.v.s. Y (konsonant i arabiskan) och S och det har gett suran namnet *yāsīn*.
- ¹⁶⁴ John Pring, *Millenium Eve. A Poem, Begun At Florence, In Sept. 1841* utkom i London 1843 på Georg Woodfall and Son.
- ¹⁶⁵ Vi förde ett aningen spydigt samtal.
- ¹⁶⁶ Ar. talspr. ”soḳ ennaḥḥasin” (ar. *Sūq al-nahḥāsīn*) kopparsmedernas torg, ”ṭiṣṭ” tvättfat, ”’ibrik” vattenkanna. ”Innan man sätter sig till bords eller rättare vid brickan, tvättar alla händerna [...] En tjänare kommer med ett tvättfat och en vattenkanna [...] av förtent koppar eller mässing. Det förra har ett lock med hål i och med en upphöjd tvålkopp i mitten. Vattnet som hålls över någons händer rinner genom locket ner i utrymmet under det, så att när tvättfatet räcks till nästa person syns inte vattnet som den förste har tvättat sig i.” Se Lane 1998, s. 109; i det engelska originalet finns en bild av fatet och kannan, Lane 1966, s. 146.
- ¹⁶⁷ Diminutiv form av Fāṭima; fransosernas hembitråde.
- ¹⁶⁸ Ḥārūn al-rashīd (766–809) är den femte abbasidkalifen. Den historiska personen under vars regeringstid den politiska upplösningen av det islamiska imperiet börjar har praktiskt taget dukat under för den legendariska ”goda” härskaren Ḥārūn al-rashīd vi påträffar i *Tusen och en natt*. Se Omar, ”Ḥārūn al-rashīd”.
- ¹⁶⁹ Moskén kallas endera al-Ḥasanain (de två al-Ḥasans moské, i själva verket al-Ḥasans (624–670) och al-Ḥusains (626–680) moské men grundformen dominerar över diminutiv då dual bildas) eller Sayyidnā al-Ḥusain (vår Herre

- al-Ḥusains moské) eftersom man tror att al-Ḥusains, profeten Muḥammads dotterson som enligt islamisk tradition dödades 680, huvud fått sin sista viloplats här. Av den ursprungliga fatimidmoskén byggd 1153 finns endast rester kvar. Hur moskén såg ut på Wallins tid är svårt att bedöma då dagens moské byggdes 1873–1878. Se Williams 1993, s. 216–217.
- ¹⁷⁰ Två hotell för européer som besökte Kairo fanns på Azbakīyaplatsen på 1840-talet – Hôtel d’Orient och Shephard’s Hotel. Hotellen byggdes för att inkvartera den stora mängd besökare som den s.k. ”Overland Route” förde med sig. Overland Route gick från Alexandria till Suez och skapades på 1830-talet för att göra kontakten mellan Storbritannien och Indien snabbare. Storporten mellan de två hamnarna sköttes med kamelkaravaner. Den brittiska resenären William Makepeace Thackeray (1811–1863) skriver att Hôtel d’Orient hade sextio rum och rymde åtminstone hundra personer. Se Thackeray 1991, s. 17, 128–129.
- ¹⁷¹ Shejk Quṭṭa verkar av Wallins anteckningar att döma ha tjänstgjort vid *dīwān al-madāris*, d.v.s. undervisningsministeriet. Han var en av de studenter som Muḥammad ‘Alī hade sänt till Europa. Wallin var mycket kritisk mot dessa och mot deras antagande av europeiska manér. Se not 254.
- ¹⁷² Pilgrimerna som återkom från Mekka mottogs med en stor folkfest, för somliga var händelsen ett lyckligt återseende, för andra igen ett sorgbudskap då pilgrimen dukat under på den farofyllda vägen.
- ¹⁷³ Ar. talspr. ”Amir elḥagg” ledaren av pilgrimståget. Ar. *mahmil* var den tomma kamelburna bärstolen som skickades till Mekka för att understryka Egyptens självständighet.
- ¹⁷⁴ Mirza Aleksandr Kazem-Bek (1802–1870), Kazan-universitetets professor i arabiska, turkiska och persiska, sände 1842 två studeranden, Ilja Nikolajevitj Berjozin (1819–1896; se not 189) och Wilhelm Dittel (1816–1848) på en flerårig rundtur till bl.a. Persien, Mesopotamien, Syrien, Konstantinopel och Egypten. Här är det Berjozin som Wallin träffar. Se Berjozin 1847; Dittel 1847; Stavrou and Weisensel 1986, s. 246–249, 251–252, 258–259; Schimmelpenninck van der Oye 2010, s. 101–109; Andreeva 2002, s. 168–169.
- ¹⁷⁵ Ibrāhīm Pascha var Muḥammad ‘Alīs son och tilltänkta efterträdare, men han dog före sin far.
- ¹⁷⁶ Den s.k. Josefs (ar. *Yūsuf*) brunn ligger inom citadellet i Kairo, precis söder om Muḥammad ‘Alīs moské. Brunnen är fyrkantig och byggdes under Salāḥ al-dīns period vid makten 1176–1182. Enligt Williams har brunnen fått sitt namn efter Salāḥ al-dīn då Yūsuf är hans *ism*, d.v.s. givna namn. Däremot anser Rabbat att legenden om den bibliska Josef skulle hålla streck och att man associerar brunnen med den brunn i vilken Josef kastades av sina bröder. Brunnen är 97 meter djup och har spiraltrappor längs med brunnens sidor. Den byggdes för att säkra citadellets vattenförsörjning i fall av belägring. Se Williams 1993, s. 226; Rabbat 1995, s. 63–64; Baedeker 1929, s. 75.

- ¹⁷⁷ Wallin läste som brukligt var Koranens första sura, *sūrat al-fātiḥa*, öppningens sura vid ‘Abdallāhs grav, men vem denne här begravda ‘Abdallāh var har vi ingen aning om.
- ¹⁷⁸ Ar. talspr. ”molid ennebi” profetens födelsedagsfest. Enligt islamisk tradition föddes profeten måndagen den 12 i månaden *rabī’ al-awwal*, det islamiska årets tredje månad.
- ¹⁷⁹ ”En ättling i rakt nedstigande led till Abū Bakr, den förste kalifen, med titeln ‘ash-Shaykh al-Bakri’ och betraktad som dennes ställföreträdare, är överhuvud för alla Egyptens dervischordnar. Den nuvarande shaykh al-Bakri, som också är ättling till Profeten, är naqīb al-ashraf eller överhuvud för sharīferna.” Se Lane 1998, s. 185.
- ¹⁸⁰ Ar. *dalā’ il*. Wallin syftar på boken *Dalā’ il al-khairāt wal-shawāriq al-anwār*
- ¹⁸¹ Ar. talspr. ”doseh” (ar. *dausa*). Denna ritual, vars ändamål var att visa att en troende inte kan skadas av någonting, avskaffades 1881. Se Hatina 2007; Lane 1998, s. 356–357.
- ¹⁸² Fram till mitten av 1800-talet ansågs de flesta sjukdomar bero på en förändring i kroppens vätskesammansättning. Åderlåtning hörde därmed till de vanligaste behandlingarna under vilken en varierande mängd blod tömdes ur kroppen med avsikten att återställa vätskebalansen. Koppsnäppare är ett kubformat instrument av mässing försett med vanligen tolv knivblad (i detta fall tio). Med hjälp av en fjädermekanism skjuter knivbladet ut och genomskär huden. Därefter sugts blodet ut med hjälp av glas och pump.
- ¹⁸³ Blodiglar (*Hirudo medicinalis*) användes under 1800-talet för åderlåtning. Igeln utsöndrar vid bettet ett ämne som förhindrar att blodet koagulerar och såret kan blöda upp till 15 timmar. Blodiglar var bättre ämnade än koppsnäppare för utsugning av blod på känsligare delar av kroppen som t.ex. ögonen.
- ¹⁸⁴ Ar. talspr. ”el‘ilm elrauḥani” (ar. *al-‘ilm al-rūḥānī*) vetenskapen om den andliga magin. Det finns två sorter: hög (*‘ulwī*) och låg (*suffī*). Den förra grundar sig på medverkan av gud, hans änglar och goda djinner, den senare på medverkan av djävulen och andra onda djinner. Se Lane 1998, s. 205–206.
Ar. talspr. ”ḍarb elmendel” (ar. *ḍarb al-mandal*) magi som utövas med hjälp av djinner. Lane ger ett exempel på dylik magi. Tillvägagångssättet anses av El-Shamy föra tillbaka till den faraoniska tiden. Se Lane 1998, s. 209–214; El-Shamy 2009, s. 72–74.
- ¹⁸⁵ Ar. talspr. ”ja ‘eini” utsökt, ”ja sidi” förträffligt, ”ja kheir” fantastiskt.
- ¹⁸⁶ Ar. talspr. ”faḳīr ‘ala bab ollah” tiggare/fattig som sätter sin tillit till gud.
- ¹⁸⁷ Rosfeber är en bakteriesjukdom som orsakas av bakterien *Streptococcus erysipelatis*. Bakterien upptäcktes först på 1880-talet. Symptom är feber, illamående och ett smärtsamt utslag som sprider sig snabbt över huden, men endast på ett begränsat område. Utslagen kan förekomma på hela kroppen, men är vanligast på benen eller i ansiktet. Se Lagerkranz 1983, s. 109.
- ¹⁸⁸ Ar. talspr. ”ja ‘eini” utsökt, ”ja sidi” förträffligt, ”subḥan allah” gud vare prisad!

- ¹⁸⁹ Ilja Nikolajevitj Berjozin studerade arabiska, persiska och turkiska vid universitetet i Kazan, efter universitetet i S:t Petersburg den mest ansedda institutionen för orientalia i Ryssland. Han skickades tillsammans med Wilhelm Dittel på en mångårig (juni 1842 till juni 1845) resa till Mellanöstern och träffade Wallin i Kairo 1844. Efter hemkomsten blev Berjozin en av de ledande turkologerna i Ryssland. Se Andreeva 2002, 163–188; Krymskij 1971, s. 738–739 + not 9 med Berjozins marschritt.
- ¹⁹⁰ Opium är den intorkade saften av vallmo. Det innehåller upp till 12 % morfin och har sedan forna tider använts mot en mängd olika sjukdomssymptom. Opium förorsakar bl.a. förstoppning och kan därmed användas som behandling mot kraftig diarré.
- ¹⁹¹ *al-Qāmūs al-muḥīṭ* av Abū al-Ṭāhir Muḥammad al-Fīrūzābādī (1329–1415) är ett av den arabiska lexikografins storverk. Den var högt upp på listan av de manuskript Wallin önskade inhandla i Kairo. Priset på ett fullständigt manuskript var mellan 2 000 och 3 000 piaster. Det hade Wallin inte råd med så han nöjde sig med att inhandla en turkisk översättning av arbetet, som han här avhämtade, för 260 piaster. När Wallin återvände till Finland bad han sin vän och lärare ‘Alī Nidā al-Barrānī att fortsätta jakten på *al-Qāmūs* och den 6 juni 1850 skriver denne att han hittat ett manuskript för 1 250 piaster. Priset var tydligen fortfarande för högt för detta arbete finns inte i Nationalbiblioteket. Se Thompson 2010, s. 508; Hämeen-Anttila 1989, s. 37, 41, 43–44; Aro 1958, s. 36–37.
- ¹⁹² *‘Unwān al-bayān wa-bustān* är, som Carl Brockelmann skriver, en ”Unterhaltungsbuch”. Författaren ‘Abdallāh ibn Muḥammad al-Shubrāwī (1680–1758) var rektor för al-Azhar från 1724 till 1758. Se Brockelmann 1949, s. 363.
- ¹⁹³ En indisk fabelsamling på sanskrit från åtminstone 300-talet fvt med huvudfigurerna Karaṭaka och Damanaka (på sanskrit). Dessa fabler omtolkades till medelpersiska (pahlavi) på 500-talet som *Kalīlag u Dimnag* och på 700-talet översatte Ibn al-Muqaffā’ (ca 720–ca 756) dem till arabiska som *Kalīla wa-Dimna*. Verket innehåller ett antal djurfabler centrerade kring de två huvudfigurerna, schakalerna Kalīla och Dimna. Den översattes under 1900-talet till svenska två gånger: av Eric Hermelin 1938–1942 (3 band) och av Lotty Berencreutz 1993. Se Kronholm 1995, s. 172–173.
- ¹⁹⁴ Såsom vid gravarna så försökte också de fattiga shejkerna i moskéerna förtjäna en extra slant genom att för besökarna läsa suror ur Koranen.
- ¹⁹⁵ Moskén i fråga är byggd av sultan al-Mu’ayyad (d. 1421) 1418–1420. Se Behrens-Abouseif 1989, s. 138–140.
- ¹⁹⁶ Ar. talspr. ”Zuēleh” (ar. *Bāb Zuwaila*), port i södra delen av muren som byggdes av armeniern Badr al-Jamālī 1092. Porten var platsen för de offentliga avrättningarna.
- ¹⁹⁷ Lane ger en utförlig beskrivning av dessa processioner. ”Varje natt, en timme eller mer efter midnatt, passerar processioner av dervischer [...] Denna procession kallas vederbörande sekts ’ishārah’ – d.v.s. dess ’banér’, eller också används termen ’ishārah’ om själva processionen.”

- och ”varje natt under högtiden ser vi processioner av dervischer från en eller flera sekter passera genom gatorna till Ḥasaneynmoskén, föregångna av två eller flera män med trummor och i allmänhet med oboer och ibland också cymbaler samt åtföljda av fackelbärare och försedda med en eller flera lyktor. De samlar deltagarna på vägen vid deras hus.” Se Lane 1998, s. 350, 362.
- ¹⁹⁸ Den av sayyid ‘Alī ibn al-Ḥijāzī al-Bayyūmī (1696–1769) grundade orden är en undergrupp till den s.k. Aḥmadīya-orden vars patron är sayyid Aḥmad al-Badawī (ca 1200–1276).
- ¹⁹⁹ Shejk ‘Alī Nidā al-Barrānī kom att bli Wallins viktigaste och närmaste personliga kontakt i Egypten, man kan kalla honom en uppskattad vän. Efter sin hemkomst var Wallin i brevkontakt med shejk ‘Alī; ett koncept av Wallin och två mottagna brev av shejk ‘Alī finns bevarade. Under resan till Övre Egypten skrev shejken en kommentar till en grammatik författad av den kände lärde rektorn för al-Azhar ‘Abdallāh ibn Muḥammad al-Shubrāwī. Kommentaren är även känd under namnet *al-Risāla al-Shubrāwīya*. Professor Jaakko Hämeen-Anttila har gett ut denna kommentar och därmed förevigat Wallins lärares namn. Utöver Wallins många omnämnanden av shejk ‘Alī vet vi endast att den ryska turkologen Nikolaj Ivanovitj Ilminskij (1822–1892) efter sin ankomst till Kairo 1851 bodde hos denne. Se Hämeen-Anttila 1989, passim; Kratjkovskij 1950, s. 179; Kratschkowski 1957, s. 175.
- ²⁰⁰ Ar. talspr. ”adi gannat el nošara ghârhuma fish lamma imoto iroḥo gehennem” de där trädgårdarna är bara de kristnas men när de dör hamnar de i helvetet.
- ²⁰¹ Ar. talspr. ”mubāshir elgami‘a” ordagrant övers. moskéns intendent. I detta fall då man firar al-Ḥusains afton kanske bättre översatt som mosképatronens afton.
- ²⁰² Ar. talspr. ”allahomma šalli ‘ala sejidna Moḥammadin šala riḍan” böner till vår herre Muḥammad.
- ²⁰³ Det lilla bönehuset (ar. *zāwiya*) existerar inte längre. Shejk Aḥmad ibn ‘Alī al-Rifā‘ī (1106–1182) var grundaren av Rifā‘īya-orden. Hans anspråklösa gravmoské nedanför citadellet demolerades 1869 och på platsen byggdes den gigantiska al-Rifā‘ī-moskén i neomamlukisk stil. Se Williams 1993, s. 71–72; Trimmingham 1971, s. 37; Rabbat 2010, s. 182–183, 187.
- ²⁰⁴ Paschans *dīwān* var maktens säte där han dagligen tog emot såväl vanligt folk som sändebud från utländska makter.
- ²⁰⁵ *Khawāṣṣ al-burda* är en text som behandlar de magiska manipulationer som verserna i Sharaf al-dīn al-Būṣīrīs (1211–1294) dikt *Qaṣīdat al-burda* ”Mantelode” kan utnyttjas till. al-Būṣīrī var en egyptisk mystiker av Shādhilī-orden som hade blivit förlamad men efter att profeten Muḥammad kastat sin mantel (ar. *burda*) över honom i en dröm blivit frisk. Verser av denna rätt så anspråklösa dikt användes sedan för att bota sjuka och som talismaner mot sjukdomar och olyckor. Se Irwin 2000, s. 333–346, som också innehåller en kommenterad översättning till engelska av själva dikten.
- ²⁰⁶ Sa’dīya-orden grundades av Sa’d al-dīn al-Jibāwī (d. 1335) och kallas även

- Jibāwīya. Det var shejken av denna orden som red över de troendes ryggar, det s.k. *dausa* (se not 181), en ritual som förbjöds 1881. Bayyūmīya-orden var Ṭantās viktigaste, grundad av ‘Alī ibn al-Ḥijāzī al-Bayyūmī. Se Trimmingham 1971, s. 73, 234–235, 274.
- ²⁰⁷ Antagl. grundaren av 1700-talsorden *jauharīya*. Se Trimmingham 1971, s. 278.
- ²⁰⁸ ‘Īsāwīya-dervischerna är araber framför allt från Nordafrika väster om Egypten och tar sitt namn efter sin första shejk Sidī Muḥammad ibn ‘Īsā. Lane ger en utförlig beskrivning av deras upp-trädande. Se Lane 1998, s. 363–365.
- ²⁰⁹ För ”unwan elbejan” se ovan not 192.
- ²¹⁰ Detta måste vara sultan al-Ṣāliḥ Najm al-dīn Ayyūbs (reg. 1240–1249) gravplats. Delar av komplexet kvarstår ännu. Se Sayyid 1998, s. 229.
- ²¹¹ Vi måste komma ihåg att man ännu på 1240-talet (se ovan not 210) levde i skuggan av korstågen. Mellan fältslagen utbytte de båda sidorna diplomatiska gåvor.
- ²¹² Koranens sextiosjunde sura, den s.k. Herraväldets sura (ar. *sūrat al-mulk*).
- ²¹³ Koranens andra sura, den s.k. Kons sura (ar. *sūrat al-baqara*).
- ²¹⁴ Gud anses ha 99 vackra namn (ar. *al-asmā’ al-ḥusnā*) som alla står att finna i Koranen.
- ²¹⁵ Festens sista dag var den egentliga födelsedagen för det helgon vars fest man firade.
- ²¹⁶ Paschans orättvisa (ar. *zulm*) och den hårda nya personliga skatt (ar. *firda*) som ålagts fellaherna 1822.
- ²¹⁷ Ar. talspr. ”bab elhadid” (ar. *Bāb al-ḥadīd*) järnporten. Porten låg i nordvästra delen av Kairo och det var genom den man kom till Kairo från Būlāq. Den förstördes 1847.
- ²¹⁸ Ar. eg. *baina al-ḥāṣṣatain* en tidpunkt mellan middagen (*ẓuhr*) och eftermiddagen (*‘aṣr*), d.v.s. omkring klockan två.
- ²¹⁹ Ar. talspr. ”lelah jetimeh” den ensamstående natten.
- ²²⁰ الناظر شيخ سادات ٢ محمد كبخة ٣ سيد عمر الحسيني
٤ البيوميه ٥ السعديه ٦ سعد الدين ٧ محمود حسن
٨ مقرا القران ٩ شيخ للنم الشعراوى ١٠ ليلة المباشر
سيد بدوى ١١ للبرحمه شيخ ابراهيم دسوقى
١٢ شيخ جوهرى ١٣ ليلة محمد رجب النقلى ١٤
القدرية ١٥ مقرا ١٦ عيسويه ١٧ مقرا ١٨ مولد
- Translitterering och översättning:
[1.] *al-nāẓir shaikh Sadāt* föreståndaren shejk Sadāt; 2. *Muḥammad Kaikha* personnamn; 3. *sayyid ‘Umar al-Husainī* personnamn; 4. *al-Bayyūmīya* sufiorden; 5. *al-Sa’dīya* sufiorden; 6. *Sa’d al-dīn* personnamn; 7. *Maḥmūd Ḥasan* personnamn; 8. *maqra’ al-qur’ān* läsning av Koranen; 9. *shaikh li-ism al-Sha’rāwī* personnamn; 10. *lailat al-mubāshir sayyid Badawī* natten som är tillägnad sayyid Badawī; 11. *lil-Burḥāmīya shaikh Ibrāhīm Dasūqī* sufiorden och personnamn; 12. *shaikh Jauharī* personnamn; 13. *lailat Muḥammad Rajab al-Naqlī* al-Naqlīs natt; 14. *al-Qadarīya* sufiorden; 15. *maqra’* läsning [av Koranen]; 16. *‘Īsāwīya* sufiorden; 17. *maqra’* läsning [av Koranen]; 18. *maulid* födelsedag.
- ²²¹ Kvarteret Ghūrīya invid al-Azhar-moskén var en av de viktigaste handelsplatserna i Kairo.
- ²²² Vägen till pyramiderna i Giza gick

- genom det s.k. gamla Kairo, Miṣr al-ʿatīqa, d.v.s. Babylon/al-Fuṣṭāṭ området söder om det egentliga Kairo.
- ²²³ Flera s.k. nilometrar har bevarats från faraonisk tid. Nilometrarna består av en serie trappsteg ned mot Nilen med hjälp av vilka flodens höjd mättes och den kommande översvämningens höjd uppskattades. Bevarade faraoniska nilometrar finns bl.a. på öarna Elefantine och Philae i Övre Egypten. Den nilometer Wallin nämner är byggd under islamisk tid och ligger på ön al-Rauḍa i Kairo. För Nilometern på al-Rauḍa se nedan not 304. Se Shaw and Nicholson 2003, s. 203.
- ²²⁴ Förutom att Egypten är geografiskt indelat naturligt i norr och söder (se not 115) har landet också en indelning ”på bredden”. Denna indelning består av Nildalen, som är den brukbara jorden av Egypten, och öknen som breder ut sig öster och väster om Nildalen. Från och med faraonisk tid har man i Egypten skiljt mellan Nildalen, som är den bebodda delen av landet med den fruktbara, svarta jorden (*Kemet*), och den röda, ofruktbara öknen (*Deshret*). Se Shaw and Nicholson 2003, s. 85, 148.
- ²²⁵ Tröskmaskin vars korrekta klassiska form är *nauraj* och på egyptisk arabiska *norag*. Lane beskriver den på följande sätt: ”en maskin kallad ’nūrag’ eller ’nawrag’. Den har formen av en stol, som går på små hjul av järn eller tunna cirkelrunda skivor, vanligtvis elva stycken, som sitter på tre tjocka axlar.” Se Lane 1998, s. 258.
- ²²⁶ De tre stora pyramiderna i Giza ligger på en landsplatå bestående av kalksten. Giza hade inte använts som plats för kungliga gravar före fjärde dynastin och antagl. valdes platsen just på grund av den stora jämna platån som utgjorde en bra bas för byggandet av pyramiderna. Se Bard 2008, s. 137.
- ²²⁷ Den pyramid Wallin går in i är trol. Khufus/Cheops, som är den största och äldsta på Gizaplatån. Orsaken till antagandet är att Wallin skriver ”Vi kröpo här än nedåt än uppåt” och Khufus pyramid är den enda i Giza vars korridor går både uppåt och neråt inne i pyramiden. Khufus pyramid är världens största, den var ursprungligen 147,70 meter hög och de fyra sidorna är 230,30 meter långa. Pyramiderna i Giza har undersökts och grävts ut under flera olika perioder, men vid tiden för Wallins besök hade de ännu inte undersökts grundligare. De första egentliga utgrävningarna av Khufus pyramid leddes av Sir William Flinders Petrie (1853–1942) och ägde rum 1880–1883. Utgrävningarna i Giza pågår ännu i dag inom utgrävningsprojektet *The Giza Plateau Mapping project* med Mark Lehner som utgrävningsledare. Se Bard 2008, s. 137, 140; oi.uchicago.edu/research/projects/giz
- ²²⁸ Khufus gravkammare är av röd granit och i mitten av rummet står en sarkofag, likaså i röd granit. ”Badkaret” som Wallin nämner avser således högst trol. sarkofagen. Kammaren är ca fem meter bred, tio meter lång och nästan sex meter hög. Taket är flackt och består av nio granitblock horisontalt liggande bredvid varandra. Sarkofagen är större än kammarens dörröppning och har därmed satts på plats medan pyramiden ännu var halvfärdig. Se Lehner 1997, s. 111–114.

²²⁹ Den första fornegyptiska pyramiden byggdes under tredje dynastin i Sakkara, ca 20 km söder om Giza. Ägaren till denna första pyramid var Djoser (reg. 2667–2648 fvt) och arkitekten var trol. en tjänsteman kallad Imhotep. Pyramiden är en s.k. trappstegspyramid medan den första ”riktiga” pyramiden byggdes senare under Sneferus regeringsperiod 2613–2589 fvt. Djosers pyramid är byggd av kalkstensblock och består av sex ”trappsteg” som ger en höjd på ca 60 meter. De inre delarna av pyramiden med bl.a. gravkammaren är mera komplicerade än i senare pyramider och har sammanlagt korridorer 5,7 km.

Förutom Djosers pyramid finns det ett tiotal mindre pyramider i Sakkara, de flesta från femte och sjätte dynastin då kungens makt inte längre var lika stark som under början av gamla riket. Se Lehner 1997, s. 82–93.

²³⁰ Thames tunnel, som vid öppnandet 1843 kallades för världens åttonde underverk, planerades av den franskfödda ingenjören Marc Brunel (1769–1849). Arbetet med tunneln inleddes 1825, men p.g.a. av den mjuka jordmånen och det farliga arbetet tog det nästan tjugo år innan arbetet var färdigt. Tunneln byggdes för att man skulle kunna transportera varor mellan flodens två stränder med häst och kärra i stället för med båt. Se www.brunel-museum.org.uk/TheMuseum/ThamesTunnel.aspx

²³¹ Till Khufus pyramidkomplex hör också tre mindre drottninggravar. Dessa är placerade öster om kungens grav, precis bredvid Khufus pyramidtempel.

²³² Den s.k. sfinxen är trol. en del av Khefrens

pyramidkomplex och ligger bredvid daltemplet, några hundra meter öster om själva pyramiden. Den är således samtidig med Khefrens regeringsperiod under fjärde dynastin. Sfinxen är en staty föreställande en lejonkropp med faraohuvud. Kroppen är avsevärt större än huvudet och antagl. har det uppstått problem vid konstruktionen. Statyn har hackats ut ur kalkstensklippan och sitter således fast vid klippgrunden. Det är oklart vad avsikten med sfinxen var, enligt Mark Lehner symboliserar den eventuellt farao Khefren offrande till den uppgående solen.

Sfinxen har flera gånger täckts in av ökensand, första gången restaurerades den redan under nya riket och adertonde dynastin (1550–1295 fvt). Giovanni Battista Belzoni (1778–1823) grävde 1817 fram sfinxens huvud och bröst, men det var först 1925–1936 som resten av statyns kropp frilades ur sanden. Vid tiden för Wallins besök kunde han således endast se den övre delen av statyn. Se Lehner 1997, s. 127; Bard 2008, s. 141.

²³³ Kvarteret Jamālīya i Kairos norra del, gränsande till porten Bāb al-naṣr som armeniern Badr al-Jamālī byggde 1187.

²³⁴ Abdominaltyfus eller nervfeber är en infektionssjukdom som förorsakas av tyfusbakterien. Namnet kommer från grek. *typhos* för rök eller töcken och syftar på den sjukas omtöcknade medvetande. Symptom är feber, utslag och sår och symptom från nervsystemet. I Egypten kallades febern *nausha*. Se Lagerkranz 1983, s. 60, 130.

²³⁵ al-Ashraf Saif al-dīn Qāyṭbāy (d. 1496)

- var en av de sista mamluksultanerna innan osmanerna erövrade Egypten 1517.
- ²³⁶ Turk. eg. *sen demir sen ja dash* är du järn eller sten.
- ²³⁷ Kh^wārazm, provins i Centralasien vid Oxusfloden; antikens Chorasmia. Dada ʿUmar inte identifierad.
- ²³⁸ Shejkens adept (ar. *talāmidh*) församlades då man utropade till *mahyā* som är en nattlig ritual hos mystikerna.
- ²³⁹ Koranens 25:e sura *Tabāraka* mera allmänt kallad *al-Furqān*, i svensk översättning urskillningens sura.
- ²⁴⁰ *Samūm* är en het vind som plågar speciellt under våren och sommaren. I motsats till *khamāsīn*-vinden som kan ta sina 50 dagar är *samūm* över på 15 till 20 minuter. Den kommer vanligen från sydost eller sydsydost och för med sig moln av damm och sand. Se Lane 1998, s. 1–2.
- ²⁴¹ Dervischordnarna (ar. sg. *ṭarīqa*) är mycket talrika i Egypten, Saʿdīya-orden grundades av shejk Saʿd al-dīn al-Jibāwī och är en sekt inom den betydande Rifāʿīya-orden. Se Lane 1998, s. 186.
- ²⁴² Lane flyttade ett antal gånger under den tid Wallin var i Kairo och dessutom tog han mycket ogärna emot besök. Jason Thompson antar att Lane (eller Lanes syster Sophie Poole (1804–1891) som skötte om hushållet) helt enkelt inte ville ta emot Wallin på grund av att hans eskapader med prostituerade var så allmänt kända. Detta förefaller dock osannolikt. Se Thompsons artikel i detta band, s. 34–36; Thompson 2010, s. 537.
- ²⁴³ Wallin hade av universitetet i Helsingfors fått i uppdrag att skicka hem arabiska böcker och manuskript, men också anatomiska preparat. En stor del av böckerna och manuskripten kom fram, men de preparerade djuren som sattes i arrak för konservering förstördes under resan hem. Orsaken är trol. att tullmännen i Odessa drack upp spriten. Se Wallin 2010, s. 35.
- ²⁴⁴ Ar. talspr. ”almeh” (ar. *ʿālīma*, pl. *ʿawālim*) är en professionell sångerska. Benämningen betyder bokstavligen ”en lärd kvinna” och enligt Lane fanns det bland Kairos *ʿawālim* de som inte var helt ovärdiga namnet. Det är skäl att göra en åtskillnad mellan *ʿawālim* och *ghawāzī*, danserskorna som ofta var prostituerade. Se Lane 1998, s. 280–281; Rodenbeck 2002, s. 107–121; Cole 2003, s. 58–59; Thompson 2010, s. 65.
- ²⁴⁵ Ar. talspr. ”boze” en rusgivande dryck gjord på smulat kornbröd, blandat med vatten, silat och satt att jäsa. Se Lane 1998, s. 72.
- ²⁴⁶ Ett typiskt sätt att förbigå Koranens varning mot att förbruka rusdrycker var att hävda att Koranen bara talar om *khamr*, rödvin, och att allt annat var tillåtet.
- ²⁴⁷ Sayyid Aḥmad al-Badawī ansågs vara den förnämsta av alla helgon (ar. *auliyāʿ*), deras sultan.
- ²⁴⁸ Professor Tapio Markkanen har fäst vår uppmärksamhet vid att Wallin antar att han här ser stjärnbilden Stora björnen fastän det var Lejonet som var i zenit vid den tidpunkt som Wallin nämner. Stora björnen stod visserligen högt, men aningen norr om zenit. Eventuellt var det Wallins hemlängtan som gjorde att han ville se Stora björnen.
- ²⁴⁹ Antoine Barthélemy Clot (-Bey) var en

- fransk läkare som införde den västerländska läkekonsten i Egypten. Se Carré 1932, s. 282–286; Sonbol 2003.
- ²⁵⁰ Kungliga Akademien i Åbo började vid mitten av 1700-talet fästa mera uppmärksamhet vid införskaffandet av samlingar till universitetet. Naturhistoriska ämnen var på uppgång och den naturhistoriska samlingen grundades 1749 då akademien köpte professor Herman Didrich Spörings (1701–1747) samling. Samlingen flyttades till Helsingfors i samband med att Kejsarliga Alexanders-Universitetet grundades efter Åbo brand 1827. Wallin fick före avresan i uppdrag av universitetet att införskaffa naturalier för att utöka den naturhistoriska samlingen. Se www.museo.helsinki.fi/yliopiston_kokoelmien_historia/index.htm
- ²⁵¹ Ar. *shā'ir* poet. I detta fall en poet som reciterar romansen om Abū Zaid. För sagoberättare se not 144.
- ²⁵² Ar. talspr. ”lelet ennoḳṯa” droppens natt. Natten kallas så eftersom man tror att en övernaturlig droppe då faller i Nilen och får den att stiga. Se Lane 1998, s. 384–385.
- ²⁵³ Wallin avser trol. här kvarteren mellan kanalen och Azbakīya (se karta på s. 119). Området kallades också för européernas kvarter, men européerna antog ofta den turkiska klädedräkten. Se Lane 2000, s. 82.
- ²⁵⁴ Rifā'a Rāfi' al-Ṭaḥṭāwī (1801–1873) är fadern till vad som brukar kallas för renässansen (ar. *nahḍa*) inom islam på 1800-talet. Han var den religiösa ledaren i en grupp på 44 studenter som Muḥammad 'Alī skickade till Frankrike 1826. Efter återkomsten till Egypten 1831 översatte al-Ṭaḥṭāwī ett stort antal vetenskapliga arbeten från franska till arabiska. Inom det intellektuella livet i Egypten hade al-Ṭaḥṭāwī en central position under Muḥammad 'Alī och detta gjorde att Wallin var en aning generad över att göra hans bekantskap. Wallin var antagl. också bekymrad över att al-Ṭaḥṭāwī skulle upptäcka hans västerländska identitet. Se Newman 2004; Öhrnberg 2004, s. 223–225; Öhrnberg, ”al-Ṭaḥṭāwī”; Coller 2011, s. 168–176.
- ²⁵⁵ Ar. *turba* grav. Lane ger en utförlig beskrivning av själva graven och av begravningen. Se Lane 1998, s. 410–414.
- ²⁵⁶ Sultan al-Ashraf Saif al-dīn Qāyṭbāys moské byggdes 1472–1474. Om moskén se Behrens-Abouseif 1989, s. 144–146. ”Everything about it is quite charming, an epithet which might seem out of place for a tomb, but in this case it is a perfectly appropriate one with which to describe its graceful proportions, its slender minaret and the curve of its cupola ...” Se Wiet 1966, s. 110.
- ²⁵⁷ *Gama'* i det här sammanhanget betyder att människorna samlades för minnesceremoni till Sayyid Ibrāhīm al-Dasūqī (1225–1296) för att sedan bege sig till citadellet för att få datum för den egentliga födelsedagsfesten i Kairo. Den stora *maulid*-festen ägde rum i Dasūq med stora festligheter och en stor marknad. Det märkligaste är att Ibrāhīm al-Dasūqī trol. aldrig existerat. Se Hallenberg 2005, passim; Lane 1998, s. 185.
- ²⁵⁸ Inom alla dervischordnar leder grundarens ställföreträdare, ar. *khalīfa*, pl. *khulafā'*, orden efter grundarens död.

- ²⁵⁹ Shejk ‘Aḫfīḥ är grundaren av ‘aḫḫīya-orden, en av Kairos mer förnåma ordnar på 1800-talet. Shejk ‘Aḫfīḥs grav finns på den norra begravningsplatsen, äv. kallad kalifernas begravningsplats.
- ²⁶⁰ I det osmanska riket indelades dygnet i två tolvtimmarsperioder. Den ena börjande med solnedgången och den andra med soluppgången, d.v.s. ca klockan sex på kvällen och morgonen. Därmed är ”klockan 4 à la turc” här ungefär klockan tio på kvällen.
- ²⁶¹ Nilen är med sina 6 741 km världens längsta flod och sträcker sig från östra Afrika till Medelhavet. Floden var orsaken till att den fornegyptiska staten grundades i nordöstra Afrika och den är Egyptens viktigaste geografiska element ännu i dag. Tre floder rinner in i Nilen i söder – Blå Nilen, Vita Nilen och Atbara. De regn som Wallin nämner är monsunregnen som faller under sen vår/tidig sommar i dagens Etiopien. Innan Assuandammen blev klar 1971 förorsakade monsunregnen att Blå Nilen och Atbara förde med sig vattenmassor som svämmade över Nilen och täckte flodbäddarna med ett fruktbart slam från juni till september varje år. Se Shaw and Nicholson 2003, s. 141, 202–203.
- ²⁶² Sunna är den normerande seden, oftast Muḫammads sed som prejudikat. Se Bæk Simonsen 1994, s. 233; Hjärpe 2005, index.
- ²⁶³ al-Sayyida (Sitt) Nafīsa bint al-Ḥasan (762–824) var barnbarnsbarn till al-Ḥasan, profetens dotterson. Dagens moské byggdes 1897 efter att den Wallin besökte, som var byggd på 1700-talet, hade förstörts av en eldsvåda. Se Williams 1993, s. 123–124.
- ²⁶⁴ Muḫammad al-Anwar ibn al-Ḥasan ibn al-Ḥusain ibn ‘Alī är inte Nafīsas farbror men en ättling till brodern till Nafīsas farfarsfar. Se Öhrnberg 1983, tabell 47.
- ²⁶⁵ Wallin var närsynt och använde sig av glasögon då det var möjligt. Han verkar ha haft dålig tur med glasögonen då han under resan till Deltat tappade ett par i Nilen. Se s. 325.
- ²⁶⁶ Nildeltat kallas på arabiska al-Rīf.
- ²⁶⁷ Tegel gjorda på lera från Nilen var det vanligaste byggnadsmaterialet under faraonisk tid och är det ännu i dag i Egypten. Offentliga byggnader som tempel och gravar byggdes av sten, men annars användes tegel. Teglen tillverkades genom att leran blandades med sand, grus, vass o.s.v. och massan formades till tegel i formar av trä. I Egypten används främst soltorkade tegel fastän det redan under fornegyptisk tid var känt att leran hårdnar då den bränns. Se Kemp 2000, s. 79, 83.
- ²⁶⁸ Shejk ‘Alī hade utexaminerats från al-Azhar och beteckningen på dessa rätts- och religiöst lärda är ‘*ālim*, pl. ‘*ulamā*’ de som har kunskap. Dessa lärda var de enda som hade kompetens att avgöra rättsfall. Se Bæk Simonsen 1994, s. 241.
- ²⁶⁹ Ar. talspr. ”subḫana lkhalīqi” skaparen vare prisad!
- ²⁷⁰ De fem dagliga tidebönerna hålls genom hänvisning till solens placering på himlen, och fastan under *ramadān*-månaden varar från soluppgång till solnedgång. Se Bæk Simonsen 1994, s. 75–76, 214–216.
- Det skulle ha varit intressant om Wallin skulle ha antecknat shejk ‘Alīs svar på frågorna. Ännu under 1800-talet fanns

- det ytterst få muslimer t.ex. i Norden så problemet hade säkert ännu inte fått en bindande *fatwā* (uttalande av en muslimsk rättslärdd). I Finland följde man länge solens vandring sedd ur Konstantinopels/Istanbul horisont men i dag är det vanligare att man följer Mekkas.
- ²⁷¹ Kalomel, kvicksilverklorid eller kvicksilverklorur har sedan 1500-talet använts inom läkekonsten främst som antiseptiskt medel och som laxativ. Kalomel användes också vid vissa ögonsjukdomar genom att finfördelat pulver ”puvdrades” in i det sjuka ögat.
- ²⁷² Trichiasis är en ögonsjukdom där ögonhåren ändrar riktning och börjar växa inåt i stället för utåt. Orsaken är vanligen en inflammation i ögonlocksranden.
- ²⁷³ Ar. talspr. ”gehennem” helvete. Det har tydligt alltid funnits en motvilja i den arabiska kulturen att ta sig fram till fots. Här tar man som den högsta auktoritet själva profeten som skulle ha sagt att det är någonting som kommer från helvetet.
- ²⁷⁴ I moskén borde finnas en *minbar*, den trappliknande stol från vilken imamen läser predikan vid fredagens middagsbön, och en *dikka*, den förhöjning på vilken böneledaren förrättar bönen. Se Bæk Simonsen 1994, s. 83, 179.
- ²⁷⁵ Rakit eller engelska sjukan är en barnsjukdom som genom brist på D-vitamin orsakar en uppmjukning av skelettet. Benämningen engelska sjukan härstammar från att det var engelska läkare som närmare studerade och beskrev sjukdomen på 1600-talet. Barnen blir hjulbenta eller kobenta och har insjunkna bröstorg, även tandutvecklingen försenas. Se Lagerkranz 1983, s. 79.
- ²⁷⁶ Ar. talspr. ”inte motallaka” du är skild, ”wabittalateh” trefaldigt. En man uttrycker sin vilja att skilja sig från sin hustru genom att säga dessa ord.
- ²⁷⁷ Tre av den sunnitiska islams fyra lagskolor. Se not 374.
- ²⁷⁸ Vattnet från Nilens översvämningar togs på bästa möjliga sätt till vara tack vare ett omfattande nät av bevattningskanaler. De första kanalerna grävdes redan under tidig dynastisk period (3000–2686 fvt). Vattnet leddes under översvämningen in i kanalerna som sedan stängdes för att hålla vattnet kvar för bevattning under den kommande månaden. Se Shaw and Nicholson 2003, s. 16–17.
- ²⁷⁹ Harem är den del av huset som är reserverad för kvinnorna. Endast de närmaste manliga släktingarna har möjlighet att inträda. Sällan fick kvinnorna gå ut och då alltid beslöjade. Såväl harem som slöja är någonting den islamiska världen har ärvt av perserna, som i sin tur från Tvåflodslandet fått vanan att isolera kvinnorna. Se Croutier 1989.
- ²⁸⁰ Conjunctivitis eller bindhinneinflammation är en typ av ögoninflammation. Det förekommer flera olika sorter av conjunctivitis, men trol. avser Wallin här den s.k. egyptiska ögoninflammationen, också kallad trakom. Trakom är ytterst smittosamt och börjar i ögats bindehinna med bildandet av små korn. Kornen sprider sig och lämnar efter sig ärr varigenom hornhinnan skadas och fördunklas. Den egyptiska ögoninflammationen har fått sitt namn

- av att Napoleons franska invasionsstyrka hämtade den med sig från Egypten till Frankrike därifrån den spred sig till andra europeiska länder.
- 281 Ar. talspr. ”tefsir” (ar. *tafsīr*) är en teknisk term för verk i vilka man kommenterar Koranen. Suran *al-duḥā* är den 93:e suran och börjar med eden *wal-duḥā* vid dagsljuset.
- 282 Ar. *ḍarb al-raml* spådom med hjälp av figurer och linjer i sanden. För *ḍarb al-mandal* se not 184.
- 283 Ar. talspr. ”regeb” (ar. *rajab*) är den sjunde månaden i den islamiska kalendern. En muslim kan fasta även utanför fastemånaden *ramaḍān*.
- 284 Muḥammad ‘Alī hade satt en extra skatt på 60 faḍḍa på varje träd.
- 285 Ar. *tall* för höjd eller kulle är ett vanligt begrepp inom Mellanösterns arkeologi. På områden som har varit bosatta under tusentals år bildar bosättningslämningarna jordhöjder som klart kan urskiljas i landskapet. Lämningarna består främst av övergivna och kollapsade ruiner, men också av lerskärvor och annat hushålls-avfall. I Egypten bygger man vanligen ovanpå gamla bosättningar vilket har resulterat i att *tallarna* är dåligt undersökta då utgrävningarna skulle förstöra den nuvarande bosättningen. Se Bard 2008, s. 55.
- 286 I den fornegyptiska staten betalade i princip alla fornegyptier skatt till härskaren, oftast i form av spannmål. Skatten drevs in av lokala tjänstemän och centralförvaltningens tjänstemän och förvarades i magasin runt om i hela landet. Ruiner av hundratals spannmålsmagasin återfinns därmed ännu i dag i Egypten, oftast bestående endast av enstaka tegelbitar. Se Kemp 1989, s. 234–238.
- 287 Vid helgonens gravar läste man Koranens suror.
- 288 Vi gjorde vår visit (ar. *ziyāra*) till Sayyids efterföljare eller rättare hans familjs följeslagare (ar. talspr. ”tabī’ ‘abdolāl”, ar. *tabī’ ‘abd al-āl*).
- 289 Veneris för Venus, romersk kärleksgudinna som även har gett sitt namn åt en sammanfattande benämning på könssjukdomar – s.k. veneriska sjukdomar. Med ”Veneris öppna tempel” syftar Wallin på de hus eller tält där de prostituerade arbetade.
- 290 Ar. talspr. ”‘ala ḥobb essejid” av kärlek till al-Sayyid.
- 291 Ar. talspr. ”5 faḍḍa för zijare maḵboleḥ” en femma för en väl emottagen visit.
- 292 Hippopotamus från grek. *hippo* flodhäst. Vi vet att det fanns flodhästar i Egypten ännu under nya riket (1550–1069 fvt), men det är oklart när de försvann och varför. Flodhästhannar ansågs vara skadedjur eftersom de trampade ner sådden och i många tjänstemannagravar förekommer scener där flodhästar jagas. Flodhästhonan däremot var i form av flodhästgudinnan Taweret en populär husgudinna och beskyddare av barnafödelse. Se Shaw and Nicholson 2003, s. 129–130.
- 293 Ar. talspr. ”hoa ja Shekh, Geda” utrop av entusiasm.
- 294 Ar. talspr. ”shehade” (ar. *shahāda*) den islamiska trosbekännelsen. Trosbekännelsen går ut på att det finns ingen gud utom Gud och Muḥammad är hans sändebud.

- ²⁹⁵ Den rituella tvagningen inför bönen, som förrättas fem gånger om dygnet, gör att muslimerna med fog anser att renlighet hör till islam. Se Bæk Simonsen 1994, s. 102, 239–240, 248.
- ²⁹⁶ Ar. talspr. ”taḥījat elmesgid” hälsning till moskén.
- ²⁹⁷ Ar. *ḥūrīya*, pl. *ḥūr*, beteckning för paradiset jungfrur. Wallin ironiserar här.
- ²⁹⁸ Wallin föddes på Åland och tillbringade sina första år i socknen Sund. Bomarsund är en av de yttre delarna av Sund.
- ²⁹⁹ Ar. talspr. ”elbaḥr elwastāni” mellanhavet. Trol. beteckningen på den kanal som ligger mellan Nilens båda armar då man reser från Ṭanṭā till Kairo.
- ³⁰⁰ Ar. talspr. ”fūm elbaḥr” ordagrant övers. havets mynning. Havet används också för Nilen och Wallin avser platsen där Nildeltat övergår i Nildalen.
- ³⁰¹ Wallins lärare i arabiska från S:t Petersburg shejk al-Ṭanṭawī råkade besöka sitt hemland och Kairo just då Wallin reste med sin lärare i arabiska från Kairo ‘Alī Nidā al-Barrānī i Nildeltat.
- ³⁰² Ar. talspr. ”bab esha’rijeḥ” stadsport som fått sitt namn efter en berberstam.
- ³⁰³ Ar. talspr. ”lelet el ma’rag” natten för himmelsfärden. Enligt islamisk tradition gjorde profeten Muḥammad sin himmelsfärd (ar. *mi’rāj*) från Jerusalem. Se Bæk Simonsen 1994, s. 179–180.
- ³⁰⁴ Nilometern på ön al-Rauḍa är från islamisk tid och går tillbaka till ca 705–715. Den är trol. byggd på en plats där en tidigare faraonisk nilometer har stått. De islamiska nilometrarna fungerade på samma sätt som de fornegyptiska (se not 223) förutom att de i stället för trappor hade en åttakantig pelare i mitten som mätte vattnet. Se Shaw and Nicholson 2003, s. 203.
- ³⁰⁵ Ar. talspr. ”fūm elkhelig” kanalens mynning. Wallin syftar här på den kanal som rann genom Kairo fram till mitten av 1800-talet.
- ³⁰⁶ Ar. talspr. ”allah jil’an abohom” må gud besvärja deras far.
- ³⁰⁷ De fyra första kalifernas historia kan behandlas utgående från traditionerna (ar. *ḥadīth*), som närmast behandlar hur profeten Muḥammad gjorde i olika situationer, men nog också utgör en väsentlig del av historien om det islamiska samfundets uppkomst. Det är sedan en annan sak att muslimerna i allmänhet inte uppskattade historia utanför de religiösa ramarna.
- ³⁰⁸ Muslimska teologer och filosofer har i århundraden diskuterat predestination eller förutbestämmelse. Se Bæk Simonsen 1994, s. 206.
- ³⁰⁹ För *Sīrat ‘Antar* se not 144. Ar. talspr. ”karras” manuskript som omfattar ett visst antal ark.
- ³¹⁰ Ar. talspr. ”leilet elkebire” den stora natten, ”molid” födelsedagsfest, d.v.s. kulminationen av imamens födelsedagsfest. Imam Shāfi‘ī är grundare av en av den sunnitiska islams fyra lagskolor.
- ³¹¹ ‘Alī ibn al-Ḥijāzī al-Bayyūmī är grundaren av Bayyūmīya-orden. Se Trimmingham 1971, s. 79–80, 274.
- ³¹² För en utförlig diskussion kring orientalisk dans se Buonaventura 1994.
- ³¹³ Profetens födelsedagsfest som firades den 12 *rabī’ al-awwal* var den största av festerna.
- ³¹⁴ Brevet mellan Kairo och Helsingfors skickades oftast med diplomatposten och

- gick via det ryska konsulatet i Kairo. Wallin bad därför familj och vänner i Finland att skicka breven till al-Ṭantāwī i S:t Petersburg som därefter skickade dem vidare till konsulatet i Kairo där Wallin kunde avhämta dem. Se Wallin 2010, s. 71.
- ³¹⁵ Occidenten, västerlandet, där solen går ner och Orienten, österlandet, där solen går upp. Samma terminologi har vi i arabiskan: *maghrib*, västerlandet, där solen går ner och *maghrib*, österlandet, där solen går upp.
- ³¹⁶ Wallins resa genom Europa gick via Tyskland och Frankrike. I Marseille träffade han den 19 oktober 1843 den finländska sjökaptanen Anders Wiklund som med sitt fartyg "Active" var på väg till Odessa. Wallin följde med fartyget till Konstantinopel där han lämnade sällskapet och åkte vidare söderut mot Alexandria. Wallin talar i dagboken och i breven i varma ordalag om Wiklund och den finska besättningen och verkar ha trivts mycket väl ombord. Se Wallin 2010, s. 132–167.
- ³¹⁷ Egyptens jordmån var p.g.a. slammet som Nilens översvämningar förde med sig synnerligen bördig och till färgen svart. Det fornegyptiska namnet på Egypten var därför *Kemet*, svart land. Egyptierna kallade sig själva *remetj en Kemet*, det svarta landets folk. Svart förknippades därmed med förnyelse och återfödelse. Det svarta landets motpart var öknen, *deshret* rött land. Se Shaw and Nicholson 2003, s. 148.
- ³¹⁸ Duvan har sedan faraonisk tid varit ett av de vanligaste husdjuren i Egypten. Den anses vara en delikatess och köttet tillreds ungefär på samma sätt i dag som under faraonisk tid – fågeln klyvs på mitten, böjs utåt och grillas över eld. Från gravscener kan vi se att duvan ofta åts under banketter och den förekommer också på offeraltare. Under faraonisk tid hölls duvorna även för äggens skull. Se Wilson 2001, s. 40–41.
- ³¹⁹ "Den tobak som röks av personer ur de högre klasserna och en del andra i Egypten har en mycket mild och utsökt arom. Den är för det mesta från trakten av al-Lādhīqiyah i Syrien. Den bästa sorten är "bergstobaken" [ar. *gebelt*], som odlas på kullarna runt den staden. En starkare sort, som uppkallats efter staden Šūr [Tyros] och ibland blandas med den förstnämnda, används av de flesta inom medelklassen. Egyptierna liksom andra österlänningar andas in djupt när de röker, så att mycket av röken går ner i lungorna. De ord de brukar för att uttrycka "röka tobak" betyder "dricka rök" eller "dricka tobak" [...]" Se Lane 1998, s. 104, med bilder av pipor på s. 105–106.
- ³²⁰ Wallin tecknade ingenting av det han såg och upplevde under resan och i Wallins arkiv i Nationalbiblioteket i Helsingfors finns endast en teckning. Den föreställer Wallin som ung student och är gjord av en okänd tecknare, för övrigt finns inga bilder. I breven och dagboken nämner Wallin flera gånger sin oförmåga att teckna ner de platser och personer han stöter på.
- ³²¹ Vatten förvarades i stora amforor med runt botten. För att de stora krukorna skulle hållas upprätta grävdes de endera ner i marken eller ställdes på en rund stödning. Se Wilson 2001, s. 56–58.

³²² Wallin planerade att han under resan till Övre Egypten skulle besöka de faraoniska klippgravarna. Öknens i Övre Egypten och framför allt vid Thebe (dagens Luxor) är bergig i förhållande till den flacka öknens vid Memfis i Nedre Egypten. Som en följd av det varierande landskapet är de kungliga gravarna, som under gamla och mellersta riket byggdes i norr, främst pyramider medan nya rikets kungliga gravar, som till största delen byggdes i Thebe, är s.k. klippgravar. Klippgravar är huggna rakt in i klippan och består av korridorer, trappor, rum och slutligen gravkammare. Utifrån ses endast ingången, men gravarna kan vara flera hundra meter långa och gå djupt in i berget. Klippgravar förekom också före nya riket, men de var inte kungliga gravar utan mindre tjänstemannagravar. Se Arnold 2003, s. 201–203.

³²³ Det är oklart varför de forna egyptierna började bevara de dödas kroppar med hjälp av balsamering. En trol. förklaring är att de döda begravdes först i enkla gropar i öknens och kropparna mumifierades naturligt genom den torra sanden. Ev. stötte man vid senare begravningar på dessa naturligt mumifierade kroppar och insåg att kroppen inte försvinner efter döden. Tanken på ett liv efter döden fanns redan under fördynastisk tid (ca 4400–3200 fvt) och gravgåvor i form av vapen och keramikåsar begravdes i sandgropen för att tjäna den döda också i livet efter.

Sättet att balsamera varierade beroende på hur förmögen den dödas familj var. De kungliga balsamerades på bästa möjliga vis och därmed är det också till stor

del kungliga mumier som har bevarats till våra dagar. Huvudprincipen var att tömma bukhålan och huvudskålen på inälvor, torka kroppen med natron och linda in den med bindlar. Det fanns olika sätt att tömma bukhålan på varav det mest tidskrävande var att skära ett snitt vid vänstra ljumsken och tömma för hand. De fattigaste balsamerade trol. inte sina döda. Se Taylor 2001, s. 13, 53–60.

³²⁴ I Helsingfors ryktades det att Maria Wilhelmina (Mina) Lagus (1818–1852) skulle ha varit förtjust i Wallin, något som Wallin å sin sida med det bestämdaste avvisade. Se bl.a. en papperslapp i den Tallqvistska samlingen, där Knut Tallqvist (1865–1949) antecknat att Mina ”skall hafva varit ’pinkär’ i Vallin”. Se NB, K. Tallqvist arkiv, Minnes-anteckning, coll. 231.13.

³²⁵ Ar. *faṣīḥ* skriftspråket, den rena och lärda arabiskan. Det är svårt att tro att Wallin i detta sammanhang skulle ha varit i tillfälle att lyssna till det.

³²⁶ Muḥammad ‘Alī skickade 1816 under ledning av Ibrāhīm Pascha sin armé till den västra delen av Arabiska halvön, al-Ḥijāz, där Mekka och Medina är belägna. Avsikten var att återerövra de heliga städerna från wahhabiterna.

³²⁷ Förislamiska inskriptioner från de sydliga delarna av Arabiska halvön.

³²⁸ Varje kvarter, varje yrkesgrupp o.s.v. hade sina ledare.

³²⁹ En emir från abbasidkaliferna al-Ma’mūns (813–833) och Hārūn al-Rashīds (786–809) tid.

³³⁰ Ar. talspr. ”lisanek faṣīḥ” du talar skriftspråket!

³³¹ Ar. talspr. ”inte akhbar minni” du vet mer än jag.

- 332 Ar. talspr. "errahmani rahim" den barmhärtige förbarmaren.
- 333 Ar. talspr. "salam aleikom" fred med er!
- 334 Ar. talspr. "ʔajibin" hur mår ni?, "esh ḥalkom" än ni då?, "kef kefek" utmärkt.
- 335 Ar. talspr. "allah jebārik fik" gud välsigne dig, "alḥamdo lillah" tack gode gud.
- 336 Ar. talspr. "waḥashtinna" vi saknade dig, "allah la johash minnik" hoppas gud sparar dig ifrån att sakna någon, "salamat" lycklig resa, "allah josallimek" må gud beskydda dig, "anastinna" du har hedrat oss med din närvaro, "alla iaansek" må gud vara dig gott sällskap.
- 337 Ar. talspr. "aʔozo billahi min esseiḥtani ragim" jag söker min tillflykt hos gud från den stenade/förbannade Satan, "destor" tillstånd, lov.
- 338 Ar. talspr. "astaghfir ollahi lʔaḥsim" ordagrant övers. jag ber om guds den allsmäktiges förlåtelse, "ja rabb, allah" här: naturligtvis inte!
- 339 Ar. talspr. "alla jaghnik" ordagrant övers. gud gör dig rik!, "allah jarzok" gud tar hand om dig! (d.v.s. jag ger ingenting).
- 340 Ar. talspr. "fi kulli she fih ḵanon" i varje sak enligt *qānūn* (rådande sed).
- 341 Turk. *barakat varsin* vara till välsignelse.
- 342 Ry. eg. *molodets* rask och beslutsam yngling motsvarande den egyptiska *gedaʔ*.
- 343 Ar. talspr. "aṣṣabro ḥajib, gamilon" tålomod!
- 344 Ar. talspr. "ḵol eller kallim inte inte akhbar" säg du, du vet bättre.
- 345 Ar. talspr. "walla belash" praktiskt taget gratis, "inta rāgīl ḥajib in sha allah" hoppas du är en redlig karl.
- 346 Jobs bok är en av böckerna i Gamla testamentet. Enligt berättelsen är Job en rik man med stora ägor och familj. Han fruktar gud, men för att pröva om hans tro också håller i svåra tider sätter gud Job på prov och tar ifrån honom allting han har. Jobs tre vänner besöker honom och försöker bevisa att han inte är rättfärdig och därför har drabbats av guds vrede, men Job försvarar sig och ger den sanna synen på gud. Avslutningsvis blandar sig gud i diskussionen, ger Job rätt och låter honom få all sin egendom tillbaka. Se www.bibel.n.se/las/2k/job
- 347 Ar. talspr. "bukra in sha allah" imorgon, om gud vill, "keman shoajeh" ge lite mera!
- 348 Ar. talspr. "akhir eddynja" slutet på världen, "maḥall i fesad waniges" en plats av förruttnelse och korruption.
- 349 I grekisk mytologi var Augias kung av Elis. Augias hade mycket boskap, men han stall var så smutsiga och fulla av dynga att det var svårt att komma in. Herosen Herakles gjorde rent genom att leda in två floder genom stallen. Någonting som är mycket smutsigt eller vanvårdat kallas för ett augiasstall.
- 350 Ar. talspr. "ʔala bab ollah" vid guds port. Här: gud tar nog hand om en.
- 351 Ar. talspr. "ma tinfidsh eller mosh nāfidh" återvändsgränd.
- 352 Ar. talspr. "lamma jidfi ldynja afarragak ʔala Maṣr kulleha" då vädret blir varmare visar jag dig hela Kairo.
- 353 Ar. talspr. "fi ajām ennil" ordagrant övers. på Nilens dagar.
- 354 Ar. talspr. "nezlet elḥagag" anländandet, återkomsten av *maḥmil* (se not 173) från pilgrimsfärden till Mekka. Wallin har tydligen hört det som återkomsten av pilgrimerna.
- 355 Ar. talspr. "bab elfotoḥ" (ar. *Bāb al-futūḥ*)

- erövringens port. Porten ligger i den norra delen av Kairos mur och byggdes av armeniern Badr al-Jamālī 1087.
- ³⁵⁶ Ar. talspr. ”emir elhagg” ledaren för pilgrimståget. Han kom från Nordafrika, väster om Egypten (ar. *maghrabī*).
- ³⁵⁷ *al-Kāfiya* av Jamāl al-dīn ibn al-Hājib (d. 1249) var en mycket populär kortfattad arabisk grammatik som fick ett stort antal kommentarer av vilka en var *al-Wāfiya fī sharḥ al-Kāfiya* av Rukn al-dīn al-Astarābādhī (d. 1315). Se Aro 1958, s. 28.
- ³⁵⁸ Muḥammad ibn ‘Abd al-Wahhāb (1703–1792) var grundaren till den i dag så inflytelserika wahhabitiska rörelsen på Arabiska halvön. Själv kallar sig rörelsens medlemmar för *al-muwahḥidūn* de som bedyrar guds enhet. Ibn ‘Abd al-Wahhāb började predika sina läror utan större genklang 1740 men rörelsen fick ett uppsving då han flyttade till oasen al-Dīr‘īya där släkten Saud hade makten. I dag är wahhabismen Saudi-Arabiens officiella ideologi. Se Peskes 1993; Rentz 2004.
- ³⁵⁹ Fredrik Pacius (1809–1891) var kompositör och musiklärare vid universitetet i Helsingfors från 1834. Pacius gav redan 1835 två stora oratoriekonserter där den tyska kompositören och violinisten Ludwig Spohrs (1784–1859) *Die letzten Dinge* från 1826 uppfördes. Oratoriet var i förenklad och förkortad form och framfördes under Pacius ledning flera gånger under de följande tio åren. Se Lappalainen 2009, s. 50, 60.
- ³⁶⁰ Ty. *Die letzten Dinge* (oratorium) gavs här för sista gången.
- ³⁶¹ Brevet blev genomstickna och t.o.m. genomskurna och behandlades med desinfektionsmedel och tvättades för att hindra att koleran och andra smittosamma sjukdomar spreds. Denna praxis hade börjat sommaren 1831 då koleran uppdagades i S:t Petersburg och man ville hindra att den spreds till Finland. Redan i september hade koleran avmattats och man kunde sluta med karantänen och desinficeringen. Enligt källorna skulle samma åtgärder ha vidtagits då koleran bröt ut i Finland 1834 och 1848, men behandlingen av de Wallinska breven visar att så skett även 1844; möjligen dock redan i Odessa eller S:t Petersburg. Se Nurmio 1938, s. 84–87; Dromberg 1972, s. 293 med en illustration över en maskin som med tio järnpiggvar stack hål i breven.
- ³⁶² Filosofie kandidatexamen med tillhörande magistergrad från den filosofiska fakulteten var ända fram till slutet av 1800-talet en förutsättning för studier vid de tre andra fakulteterna (teologiska, medicinska och juridiska). Fakulteten hade den 21 juni 1844 promotion och de nyutexaminerade mottog lagerkransen. Se Klinge et al. 1989, s. 391.
- ³⁶³ Adolf Edvard Arppe (1818–1894), blivande professor i kemi, universitetets rektor, senator. Arppe studerade med hjälp av stipendiet i Berlin, Göttingen och Paris 1844–1846.
- ³⁶⁴ Wallin studerade språk på egen hand och kunde engelska, vilket var sällsynt vid mitten av 1800-talet i Helsingfors. I *Helsingfors Morgonblad* ingick den 15 augusti 1836 en annons där Wallin erbjöd undervisning i engelska. Storbritannien

- och engelsmännen var föremål för hans beundran under resan, något som han ofta gav uttryck för i dagboksanteckningarna. Se Wallin 2010, s. 23–24.
- ³⁶⁵ Att anlägga turban har i detta sammanhang samma betydelse som att uttala den islamiska trosbekännelsen: man har blivit medlem av det islamiska samfundet, ar. *umma*.
- ³⁶⁶ Födelsedagsfesten för profetens dotterson al-Ḥusain ibn ʿAlī ibn Abī Ṭālib.
- ³⁶⁷ Profetens dotterson al-Ḥusain gjorde uppror mot umayyadkalifen Yazīd I (reg. 680–683) 680 men besegrades vid Karbalāʾ och enligt tradition avskildes hans huvud från hans kropp. Kroppen begravdes i Karbalāʾ medan huvudet efter många omvägar till slut skulle ha fått sin sista viloplats i Kairo.
- ³⁶⁸ *Jāmiʾ al-Ḥasanain* betyder egentligen de två al-Ḥasans moské. Det är profetens dottersöner al-Ḥasan och al-Ḥusain som gett moskén dess namn. Se ovan not 169.
- ³⁶⁹ Ar. talspr. ”liḥobb sejidna Hossein” av kärlek till vår herre al-Ḥusain, ”ṣawab” nytta.
- ³⁷⁰ Ar. talspr. ”subḥana ddaim” prisad vare den evinnerlige (vi är alla dödliga men Han är evig).
- ³⁷¹ al-Sayyida Nafsa bint al-Ḥasan var en ättling till profeten och hennes mausoleum (ar. *mashhad*) i Kairo var mycket berömt och omgivningen en eftersökt begravningsplats. Genast efter hennes död byggdes det första mausoleet över hennes grav, men det som Wallin besökte blev färdigt 1089, dock restaurerat i flera omgångar. Den nuvarande moskén härrör från 1897.
Wallin besökte också al-Sayyida (Sitt) Sukainas mausoleum. Hon var en apokryfisk dotter till profetens dotterson al-Ḥasan. Mausoleet byggdes om till moské i slutet av 1800-talet.
Ahl al-bait (husets folk) betecknar profetens närmaste: dottern Fāṭima (d. 632), hennes man och profetens kusin ʿAlī, och deras två söner al-Ḥasan och al-Ḥusain. Se Williams 1993, s. 119; Ibn al-Zayyāt s.a., s. 31–35; Sayyid 1998, s. 441–444.
- ³⁷² *Alfīya* är en populär arabisk grammatik skriven i diktform av Ibn Mālik. Den har genom seklen försetts med utförliga kommentarer åtminstone 43 gånger, av bl.a. al-Ushmūnī (d. 1467) och Ibn ʿAqīl (1294–1367). Se Fleisch, ”Ibn Mālik”; Aro 1958, s. 29–30.
- ³⁷³ Börjande från islams första tider var det de ”religiösa vetenskaperna” som räknades och det som vi skulle kalla humaniora gav sällan sina idkare levebröd.
- ³⁷⁴ I den sunnimuslimska världen finns fyra jämställda rättsskolor (ar. *madhhab*) som fått sina namn efter deras på 700- och 800-talen verkande grundare: den hanafitiska, den malikitiska, den shafiʿitiska och den hanbalitiska. Den mest betydelsefulla shiitiska lagskolan kallas den jaʿfaritiska. Imamerna al-Shāfiʿī (d. 820) och Abū Hanīfa (d. 767) var grundare till två av de fyra sunnitiska rättsskolorna. Se Bæk Simonsen 1994, s. 166.
- ³⁷⁵ Äldre benämning på epilepsi. Epilepsi är ett sammanfattande namn för olika former av rubbningar i hjärnans funktion. Se Lagerkranz 1983, s. 20.
- ³⁷⁶ Islam tillåter en man att ha fyra hustrur på samma gång.

- ³⁷⁷ Det hände ofta att en man förivrade sig och skiljde sig från sin fru med tillägget "bittalāta" (trefaldigt), som betyder att han inte kunde ångra beslutet. Om han ändå ångrade sig kunde den frånskilda frun giftas bort med någon "harmlös" gammal gubbe, som därefter skiljde sig från kvinnan ifråga så att hon på nytt kunde gifta sig med sin man.
- ³⁷⁸ Man svär vanligen vid profetens skägg men också den man talar med får ibland duga.
- ³⁷⁹ För skilsmässa inom islam, se ovan not 377.
- ³⁸⁰ Ar. talspr. "ja Sejid ja Shekh el'arab" O Sayyid, o arabernas shejk, "ja Sejidna Ḥossein eller ja Sejide" O vår herre Ḥusain, o Sayyida Zainab. I Ṭaṇṭā åkallar man oftare sayyid (al-Badawī) i stället för de traditionella Ḥusain och Zainab (d. 629).
- ³⁸¹ 'Alī ibn Abī Ṭālīb (d. 661) var profetens kusin och svärson. Han blev 656 vald som den fjärde kalifen (profetens efterföljare som ledare av de troende) men lönmördades redan 661. Shia-muslimerna anser att han borde ha varit den första och egentliga ledaren för samfundet efter profeten och att hans ättlingar, imamerna, även i fortsättningen borde ha lett det muslimska samfundet. 'Alī är personifikation av den ädle och hjältemodige krigaren med det dubbelpetsade svärdet *dhū al-fiqār*. Se Bæk Simonsen 1994, s. 41–42.
- ³⁸² Druserna utgör en gren av islam som uppstod i början av 1000-talet i Egypten. Deras religion är hemlig för icke-druser. De flesta andra muslimer anser druserna vara kättare och de har blivit hårt förföljda. Sedan medeltiden har druserna varit bosatta främst i det som i dag är Syrien, Libanon, Jordanien och Israel. Deras antal torde vara omkring en miljon. Se Bæk Simonsen 1994, s. 86–87.
- ³⁸³ Ibrāhīm Pascha var son till till Muḥammad 'Alī och arméns överbefälhavare i flera segerrika kampanjer. År 1831 anföll han Syrien och Palestina och slog osmanernas armé. Vid freden 1833 tilldelades Muḥammad 'Alī Syrien. Se Wucher King 1984, s. 343–345.
- ³⁸⁴ Ar. talspr. "ja Sejid ja Sejid madadek" o sayyid, o Sayyid, din hjälp.
- ³⁸⁵ Ar. talspr. "waḥejat essejid" svära vid al-Sayyid. Man svär, men försäkrar inte längre vid profeten och hans skägg och vid herren och hans bok, utan vid al-Sayyid.
- ³⁸⁶ Ar. talspr. "khamseh liḥobb essejid" ge en femma av kärlek till al-Sayyid.
- ³⁸⁷ Ar. talspr. "liḥobb essejid" av kärlek till al-Sayyid, "likabol ezzijare" för en väl mött pilgrimsfärd.
- ³⁸⁸ Ar. talspr. "allah jirḍa 'an ṣaḥib essebil" gud vare slantens givare nådig!, "allah isḩiha lo min elgenneh" gud give honom att dricka från paradiset.
- ³⁸⁹ Ar. talspr. "maḍ maḍeh" teknisk term för munsköljning. För den rituella tvagningen inför bönen (ar. *wuḍū'*) anges i Koranen (5:8–9) noggranna regler.
- ³⁹⁰ Mevlevi-dervischerna är kända för sin intensiva snurrande dans vilket i västvärlden gett dem namnet snurrande dervischer.
- ³⁹¹ Harlekinen är en av de stående figurerna i *commedia dell'arte* och representerar en fattig, ständigt hungrig tjänare. Harlekinen har en lappad dräkt i romboïdmönster och bär ofta ett träsvärd.

- ³⁹² al-Laith ibn Saʿd (713–791) var en av de mest ansedda religiösa lärda i det annars rätt så intellektuellt underutvecklade Egypten under islams första århundraden.
- ³⁹³ Det anses att om en person frivilligt uttalar den islamiska trosbekännelsen *lā ilāha illā llāhu, Muḥammadun rasūl allāh* så har han antagit islam.
- ³⁹⁴ Utan kameler skulle ingen beduinkultur vara möjlig; oklart är också hur det skulle ha gått med den arabiska expansionen på 630- och 640-talen utan de kamelberidna truppernas överlägsenhet i ökenkrigsföring. Det existerar en utförlig litteratur om kamelen, det väsentliga hittar man i Bulliet 1975 och Irwin 2010. Om resenärers problem beträffande kameler kan man läsa i Reé 2009, s. 143–152.
”om konsten att gå ombord på ett ökenskepp eller hurudana ljuvliga sockar ett ökenskepp utstöter och vilken blick och knäveckens mjukheter tillika svansens härliga vajande [...]” Byggmästar 2010, s. 77.
- ³⁹⁵ Lydiernas kung Kroisos (ca 560–547 fvt) var känd för sina omåttliga rikedomar.
- ³⁹⁶ Se ovan not 296.
- ³⁹⁷ Wallin hade fått ett resestipendium för fem år 1841 men då han reste iväg först 1843 ansåg han sig ha varit på väg endast i tre år och hoppades således på en förlängning på två år då resestipendiet lediganslogs igen.
- ³⁹⁸ Wallins docentur gav honom rätt att föreläsa men utan ersättning. Om docenternas prekära ställning under Wallins tid vid universitetet se Autio 1981, s. 8–29.
- ³⁹⁹ Fulgence Fresnel var bl.a. fransk konsul i Jidda. ”Fresnell hade för öfrigt den vanliga Franska artigheten, derjemte en äkta lärds välvilja och bemötte mig särdeles hyggligt. [...] Han talade Arabiskan bättre och renare än jag här hört någon Europé tala den, dock hade hans språk ej den fullkomlighet jag väntat hos en lärde, som lefvat 12 år i dessa trakter samt uteslutande sysselsatt sig med studium och praktik af detta språk; det var litet affekteradt, såväl i pronunciation som i val af uttryck, och ljuden tycktes mig vara mer instuderade än naturliga.” Se NB, G.A. Wallins arkiv, dagbok 3/2 1845.
Fresnel hade kommit till Kairo 1831 och blev elev till al-Ṭanṭāwī. Det intressanta är att Fresnels språkrepertoar inkluderade även svenska. För att balansera Wallins kanske en aning för kritiska omdöme om Fresnels arabiska är det skäl att citera Jason Thompson, som skrivit biografen över Edward William Lane.
”As good as Lane’s Arabic was, Fresnel’s was better. Much better.” Se Pouillon 2008, s. 405–406; Thompson 2010, s. 299–300, 448–450, 504–505, 539–540, 646–648.
- ⁴⁰⁰ Wallin inhandlade manuskript för Universitetsbiblioteket i jurisprudence, den islamiska rättsvetenskapen (ar. *fiqh*), i den islamiska teologin (ar. *ʿilm al-tauḥīd*) och i retorik (ar. *ʿilm al-bayān*).
- ⁴⁰¹ *Tusen och en natt* var en av de första böckerna som trycktes i Egypten 1835. Boken trycktes i Būlāq och kallas vanligen Būlāqutgåvan. Den tidigare, inte så ansedda måste vara den s.k. Calcutta I-utgåvan tryckt i Indien 1814–1818. Se Mahdi 1995, s. 88–101.

- ⁴⁰² Shams al-dīn Muḥammad Ḥāfīz (1325–1390), den störste av alla persiska poeter. Boken som Wallin nämner är en diktsamling av Ḥāfīz.

GEORG AUGUST WALLIN

Register

Ordförklaringar

Förklaringarna berör svenska eller främmande ord skrivna med latinska bokstäver. Sökordet är enl. originaltexternas stavning i singularis med liten begynnelsebokstav. Den normaliserade formen är i kursiv efter sökordet. Den arabiska artikeln *al/el* påverkar inte sökordets plats i registret.

A

- á la turc fr. *à la turque* turkisk
‘abajeh ar. ‘*abāya* svart yllemantel
abd ollawije ar. ‘*abdallāwī* melon
abo farag ar. ‘*Abū farrāg* epitet av Sayyid
Aḥmad al-Badawī
abo girda ar. ‘*abū girdān* stork
abo shabat ar. ‘*abū shabath* spindel
adab ar. hövlighet
adan/adsan/azan ar. ‘*adhān* kallelse till bön
affectera ‘*affektera* eftersträva, göra sig till
affecterad ‘*affekterad* tillgjord
afjuni ar. ‘*afyūnī* person beroende av opium
afnämare ‘*avnāmāre* köpare, kund
‘afrit ar. ‘*ifrīt* ond ande, djinn
afträdesprevet ‘*avträdesprivet* avträde, dass
‘aga se agha
‘agaba se ‘aqaba
agha/‘aga turk. ‘*agha* herre, mästare
‘agor ar. ‘*ajjūr*, egypt. ‘*aggūr* grön melon
aḥadith se ḥadith
ahl ilbēt ar. ‘*ahl al-bait* Husets folk (vanl.
Muḥammad, ‘Alī, Fāṭima, al-Ḥasan, al-Ḥusain)
ajat ar. ‘*āya*, pl. ‘*āyāt* Koranvers
‘aḳab se ‘aqaba
alfija ar. ‘*Alfīya* arabisk grammatik
alḥamdo lillah ar. ‘*al-ḥamdu li-llāh* lovad
vare gud
‘ālim ar. pl. ‘*ulamā*’ lärde
allah a‘alam ar. ‘*allāhu a‘lam* gud vet bäst
allah barak fik ar. ‘*allāhu bārak fīk* gud
välsigne dig
allaho akbar ar. ‘*allāhu akbar* gud är störst
allahomma ṣalli ‘aleih ar. talspr. fred vare
med honom
‘almeh ar. ‘*ālima*, pl. ‘*awālim* sångerska
aln längdmått, 59,38 m
‘amod ar. ‘*amūd* pelare
amourette ‘*amurett* kärlekshistoria
anastinna ar. talspr. du har hedrat oss med
din närvaro
anastinna inte ar. talspr. det är du som har
hedrat oss med din närvaro
‘antari ar. ‘*anṭarī* väst
‘antari ar. ‘*anṭarī* sagoberättare av eposet
Sīrat ‘Antar
apostropha ‘*apostrofera* här: framhäva
applaudissement fr. applåd
‘aqaba/‘aḳab/‘agaba ar. ‘*aqaba* större
Nilfartyg
‘arakiĵeh ar. ‘*arāqīya* bomullsmössa
‘arbon ar. ‘*arabūn* handpenning
ardeb ar. ‘*ardabb* rymdmått, 198 liter
arnaut turk. ‘*arnavut* alban
‘arosa ar. ‘*arūsa* jordvall som stänger av
kanal
‘asha/‘esha ar. ‘*ashā*’ kvällsmål; ‘*ishā*’ kväll,
kvällsbön
ashareh se ishareh
‘aṣr ar. ‘*aṣr* eftermiddag

ass. *assignation*
 assignation uppmaning, här i fråga om
 betalning
 ata'ammam ar. att anta turban el. att klä sig i
 turban el. att anta islam
 atrōn ar. *naṭrūn* natron
 'aṭṭar ar. 'aṭṭār apotekare
 'aṭṭar boda från ar. 'aṭṭār apotek
 'aṭṭar effendi från turk. *efendi* herre, ar. 'aṭṭār
 apotekare
 avestera *avertera* underrätta
 'awalim se 'almeh
 azan se adan
 azkar se zikr

B

bab addo'a ar. *bāb al-du'ā'* böneport
 baftē ar. *bafta* tyg, kalikå (persiskt lånord)
 bakdanta förtala
 bakhshish/baqshish ar. *bakhshīsh* dricks
 balad ar. stad, by
 balgham ar. upphostning, slem
 bamia ar. *bāmiya* gumbo, okra
 bānuk ar. aromatisk växt
 baqshish se bakhshish
 barakeh ar. *baraka* välsignelse
 basha ar. *bāshā* pascha (turkiskt lånord)
 basmalleh ar. *basmala* att uttala *bismillāhi*
al-rahmāni al-rahīm i guds den
 barmhärtige förbarmarens namn
 baṭṭal ar. *baṭṭāl* oandvändbar
 battikh ar. *baṭṭīkh* vattenmelon
 bawab ar. *bawwāb* portvakt
 b:co *banko* beteckning på äldre mynt
 bedawi ar. *badawī* beduin
 belākeh se felākeh
 bender ar./turk. *bandar* stad el. by med
 marknad (persiskt lånord)
 berberi ar. *barbarī* tjänare från Nubien
 billahilazim ar. talspr. att svära vid gud den
 mäktige
 binj pasha turk. *binbaşı* major, i flottan
 kommandörkapten
 birgas ar. *birgās* ryttarspel (persiskt lånord)
 birket ar. *birka(t)* träsk, liten sjö
 bismillah se basmalleh
 bissalameh ar. talspr. farväl, välkommen
 bittalateh/wabittalate ar. talspr. tre gånger

boda *bod* handelsbod
 bonhommie fr. *bonhomie* godmodighet
 bozeh ar. *būza* ett slags öl
 buḳḳa ar. *buqqa* instrument, pipa med
 munstycke
 bukra ar. imorgon
 burshikos ty. *burschikos* käck, otvungen
 bushra ar. *bushrā* glädjebudskap
 byshekh från ar. *shaikh* byshejk

C

cantabil it. *cantabile* melodiös
 cavalcade *kavalkad* högtidligt ryttartåg
 cesarevitch *tsesarevitj* titel för den manliga
 tronföljaren i kejsardömet Ryssland
 chafiz se ḥafiz
 chagi se ḥagi
 chāphiz se ḥafiz
 charīm se ḥarim
 chenna se ḥenna
 choser tillgjordhet
 coniunctiva *konjunktiva* bindhinna i ögat
 convenera *konverera* vara passande

D

dabbos ar. *dabbūs* spänne
 ḍabiṭ ar. *ḍabiṭ* polis
 dafajeh ar. *dafāya* ugn, eldstad
 damascenör *damaskener* komma från
 Damaskus el. allmänt från Orienten
 ḍamir ar. *ḍamūr* tyg
 ḍarbezzineh ar. *ḍarab al-zīna* trädgallerverk
 decidera bestämma sig, fatta ett beslut
 decidiet/decidivt från eng. *decisive* definitivt,
 avgörande
 defijeh ar. *diffīya* yllemantel
 defilera marschera
 delinquent *delinkvent* missdådare som skall
 undergå kroppslig bestraffning
 derwish ar. *darwīsh* sufi, islamisk mystiker
 (persiskt lånord)
 destor ar. *dasṭūr* om tillåtelse! tillstånd!
 dikke ar. *dikka* förhöjning på vilken
 böneledaren förrättat bön i moskén
 diwan ar. *dīwān* hall, divan
 diwan elmudaris ar. *dīwān al-madāris*
 undervisningsministeriet

dohr ar. *zuhr* middagstid, middagsbön
 dorra/durra ar. *ḍarra* medhustru
 dose ar. *dausa* ceremoni under vilken hästar
 trampar på dervischer som ligger på
 marken
 dragoman tolk från arabiska, persiska och
 turkiska till europeiska språk (lånord urspr.
 från ar. *ṭurjumān*)
 ḍsulm ar. *ḍulm* orättvisa
 ducat *dukat* guldmynt
 dufslag *duvslag* anordnad boplatz för duvor
 dura ar. *dura* hirs, majs, korn
 durra se dorra
 dymt åld. här: ont

E

effeminera förvekliga
 effendi turk. *efendi* herre
 egyptisk guine *egyptisk guiné* egyptiskt
 pund, 100 piaster = 1 EGP
 eleshair ar. *al-ashā'ir* procession
 elma'lom se ma'lom
 elomm ar. talspr. styret
 englizi ar. talspr. engelskt
 ennebi ar. *al-nabī* profeten (Muḥammad)
 enoncera *enuncera* uttala, formulera
 equivoc *ekivok* tvetydig, oanständig
 'ere ar. 'arī skjorta
 'esha se 'asha
 exstirpera operera bort

F

fadd/fadhet *faddhet* intetsägande, banal
 faḍḍa/fudda ar. *fiḍḍa* silver, det minsta
 myntet, turkarnas *para*
 fagr ar. *fajr/fagr* gryning
 faḳir ar. *faḳīr* fattig person; dervisch
 fanoz ar. *fānūs* lanternan, lykta
 fantasia ar. *al-fantazīya* lustbarhet, här äv.:
 för syns skull (lånord)
 fāris ar. *fāris* ryttare
 faris elbergās ar. talspr. turneringens bästa
 ryttare
 faṣṣa ar. *fusha* förrum, vestibul; taket som
 sällskapsrum, öppen våning
 faṣiḥ ar. *faṣīḥ* grammatikaliskt korrekt
 klassisk arabiska

faṭḥa ar. *al-Fātiḥa* öppningens sura,
 Koranens första sura
 fatte ar. *fatta* bröd stekt i smör
 felākeh/belakeh ar. *falaqa* fotklämma
 fellah ar. *fallāḥ* bonde
 fellah fiḳḥ ar. *fallāḥ fiḳī* en jordbrukande
 lärd, se fiḳi
 fensterluft *fönsterluft* fönsteröppning
 fesad ar. *fasād* korruption, förruttnelse
 fi 'arḍek ar. talspr. jag ber!
 fiḳḥ ar. *fiḳḥ* islamisk jurisprudence, för person
 se fiḳi
 fiḳī ar. talspr. form av *faḳīḥ* (se nedan fiḳiḥ),
 religiös lärare i de s.k. Koranskolorna,
 Koranrecitatör
 fiḳiḥ ar. *faḳīḥ*, pl. *fuḳaḥā'* specialist i *fiḳḥ*
 (se fiḳḥ)
 filipiparn åld. *pipare* musikanter som nyttjar
 blåsinstrument, t.ex. flöjt, klarinett
 firde ar. *firda* skatt, inkomstskatt
 firman ar. *firmān* beslut, dokument (persiskt
 lånord)
 fiskije ar. *fisḳīya* fontän
 foḳaha se fiḳiḥ
 franc fransk valuta, 100 centimes = 1 franc
 frang uttryck för franker eller européer
 frcs se franc
 frugal enkel, torftig
 fudda se faḍḍa

G

gajor turk. *gāvur*, motsvarar ar. *kāfir* icke
 troende, icke muslim (persiskt lånord)
 gamman glädje
 ganna ar. *qanā(t)* akvedukt
 gargi ar. talspr. fyrverkeripjäs
 gaz ar. *gas* hög, påtänd
 gebeli ar. *jabalī* (bergs)tobak
 geda' ar. talspr. ung präktig man
 genabek ar. talspr. beteckning på status el.
 ställning i samhället, "Din Höghet"
 geni se ginn
 gerad ty. *gerade* här: direkt, raka vägen
 geranier *geranium* växt, äv. näva
 gerid ar. *jarīd* mjuk palmkvist
 gevalt ty. här: våld, kraft
 ghafarhom ar. talspr. för att han skall förlåta
 dem, om förlåtelse

gharbol ar. *ghirbāl* tamburin
 ghawazi ar. *ghāziya*, pl. *ghawāzī* danserska
 ghorfa ar. *ghurfa* rum
 gibbe ar. talspr. rock
 ginah ar. *jināh* loft
 gingive *gingiva* tandkött
 ginn/geni ar. *jinn* kategori av varelser mellan
 änglar och människor sanktionerade av
 Koranen, djinn
 ginnijeh ar. *jinnīya* kvinnlig djinn (se ginn)
 gizr ar. *jizr* kanalbredd
 gravitetisk värdig, högtidlig
 gruta här: matbit
 grymfärligt åld. dial. förfärligt
 guine *guiné* äldre engelskt guldmünt, 1 guiné
 = 21 shilling
 gum^c ar. talspr. *gami^c*, ar. *jami^c* samling
 gurn ar. talspr. jämnad plats av åkern på
 vilken man tröskar el. kör ut vetet

H

hadith ar. *hadīth*, pl. *aḥādīth* tradition om
 vad profeten Muḥammad har sagt el. gjort
 haḍratek ar. talspr. respektfullt tilltal
 hafiz/chafiz/chāphiz ar. *ḥāfiẓ* person som kan
 Koranen utantill
 hafiz effendi se *ḥafiz* och *effendi*
 hagi/chagi ar. *ḥājj(ī)*, egyp. *ḥagg(ī)* person
 som har förrättat pilgrimsfärden till Mekka
 hakim elmolid ar. *ḥākīm al-maulid* ledare för
 festligheter
 half ar. alfagräs, espartogräs
 halp hjälpa
 ḥammār ar. *ḥammār* åsnedrivare
 harami ar. *ḥarāmī* rövare, tjuv
 ḥarim/hharīm/charīm ar. *ḥarīm* harem, äv.
 enskild kvinna
 hashish ar. *ḥashīsh(a)* hampa
 ḥashshashin ar. *ḥashshāshīn* hampaberoende
 ḥasir ar. *ḥaṣīr(a)* matta
 hat elma^clom ar. talspr. ge pengar!
 hāt noshok ar. talspr. ge snus!
 hautbois fr. oboe
 ḥāwī ar. *ḥāwī* konstmakare
 ḥawwish ar. talspr. att samla pengar
 ḥazb ar. *ḥizb* del
 ḥeggab ar. talspr. pipa
 helaweh ar. *ḥalāwa* snask, sötsaker

ḥemalijeh ar. *ḥamalī*, pl. *ḥamalīya*
 ambulerande vattenförsäljare
 ḥenna/chenna ar. *ḥannā^c* henna
 ḥeram ar. *ḥaram* förbjudet
 ḥeram ar. *ḥirām* tygbit
 Hfors Helsingfors
 hhakim pasha ar. *ḥakīm bāshā* doktor pascha
 hharīm se ḥarim
 ḥikmeh ar. *ḥikma* visdom
 ḥodeir ar. *ḥudrī* anka
 hudhud ar. härfågel
 hummus ar. *ḥummuṣ* ugnstorkade kikärter
 högkare matvaruhandlare, detaljhandlare
 ḥölv ar. talspr. dryck
 ḥölwan ar. *ḥulwān* drickspeng, penninggåva

I

iasin se jasin
 ibrik ar. *ibrīq* vattenkanna
 īd ar. *īd* fest
 ihram/ichrām ar. *ḥirām* ylletäcke som bärs
 som klädesplagg kring huvud och kropp
 ikrām ar. ära, anständighet
 ʿilm ar. kunskap, vetenskap
 imam ar. *imām* ord med ett flertal betydelser
 hos Wallin: a) personen som leder bönen;
 b) moskéns ledare; c) grundarna av de fyra
 sunnitiska rättsskolorna (ar. *madhhab*);
 d) i den shiitiska traditionen den legitime
 ledaren av det muslimska samfundet.
 in sha allah ar. *in shā'a allāh* om gud vill
 I.S. se jasin
 ischwoshik/isvotshtik från ry. *извощик*, i Fin.
isvoschik hyrkusk
 ishareh/ashareh ar. *ishāra* banér, procession;
 cirkelformad väggmålning
 Istantbuli ar. *Istānbūlī* från Istanbul
 istikhare ar. *istikhāra* att rådgöra med gud
 genom att öppna Koranen på måfå, spåmetod
 isvotshtik se ischwoshik

J

ja ssalam ar. talspr. här: å gode gud!
 ja waladi ar. talspr. å min son!
 jallah ar. talspr. låt gå!
 janinerplåster *janins plåster*
 spanskflugplåster med prustkåda som

användes för att lindra irriterad hud el. blåsor. Uppkallat efter läkaren Jean Janin.
 janitshar turk. *yeniçeri* ordagrant övers. nya trupper; militär bestående av kristna pojkar som togs in i den osmanska armén, systemet avskaffades 1826.
 jasin/iasin/I.S. ar. *yāsīn* Koranens 36:e sura
 jehodi ar. *yahūdī* jude
 jesabbil ar. *yusabbil* att ägna sig åt välgörenhet

K

ka'a ar. *qā'a* hall, stort rum
 kābōs ar. *kābūs* mardröm; demon, vålnad
 kaḃoṭ ar. *qabūṭ* yllekappa
 kaḃi ar. *qāḃī* domare
 kafir ar. *kāfir*, pl. *kuffār* icke troende, icke muslim
 kaik turk. lätt och smal roddbåt
 kalam se qalam
 Kamos ar. *al-Qāmūs* storverk inom arabisk lexikografi
 kamurka ry. *каморка* skrub, koja
 kanadil ar. *qanādīl*, pl. av *qindīl* lampa, kandelaber
 kanon se qanon
 kaṇtareh ar. *qaṇṭara* tåg, rep
 karagjos ar. *karakūz*, *qarākūz*, turk. *karagös* skuggspel, dockteater
 karakon ar. *karakōn* polishäkte
 karamat se kerameh
 kartun se katton
 kash ar. *qashsh* strå
 kashif ar. *kāshif* distriktadministratör
 katexoken grek. *kat'exokhén* med förträfflighet
 katton/kartun ar. *kattān* linne
 kef kefek ar. talspr. hur mår du?
 kejale ar. *qayyāla* middag, dagens hetaste stund
 kejfijeh ar. *kaifīya* kvalitet
 kemenge ar. *kamanja* stråkinstrument med en el. två strängar
 kerameh ar. *karāma*, pl. *karāmāt* under gjort av ett helgon
 khammara ar. *khammāra* utskänkningsställe
 khalifeh ar. *khalīfa* kalif, ställföreträdare
 khalig ar. *khalīj* kanal
 khalweh/khulveh ar. *khalwa* avskilt rum

khamāsin/khamsin ar. *khamāsīn*, *khamśīn* ordagrant övers. femtio; period med het sydlig vind i Egypten som varar i ungefär 50 dagar
 khaṭīb ar. *khaṭīb* imam som håller fredagspredikan
 khatme ar. *khatma* Koranläsning
 khaṭṭat ar. *al-khaṭṭāṭ* kalligraf
 khawage ar. *khawāja* tilltal för européer
 khazne ar. *khazna* rum, sovkammare
 khodja pers. *khoja* ismailitisk shiia, ofta konverterad från hinduism
 khoṭbeh ar. *khuṭba* predikan som inleder fredagsbönen
 khowal ar. *khawal* manliga dansare som utför kvinnliga danser
 khulveh se khalweh
 kibleh ar. *qibla* böneriktning mot Mekka
 kidde ar. *kida* därför, sålunda
 kidde min allah ar. talspr. från gud
 kijab ar. *ikyāb* kyffe gjort av vassmattor
 kijase ar. *qiyāsa* litet Nilfartyg
 kirab ar. *qarīb* saltad fisk
 kirsh ar. *qirsh*, pl. *qurūsh* mynt, piaster, 100 piaster = 1 EGP
 kishta ar. *qishta* gräddkaka med honung
 klöta slingra, ta sig fram
 koḃba se ḃubba
 koṭṭan ar. *quṭṭān* kaftan, långärmat ytterplagg
 koṭṭeh turk. *köfte* köttbullar
 koḃl/kuchl ar. *kuḃl* kol, pulvriserat antimon som användes för att färga ögonlocken
 komma i fäl här: göra bekantskap
 kop. koppar *kopek koppar* rysk valuta, 100 kopek = 1 rubel
 korbag ar. *kurbāj* piska
 krakmandel varietet av arten mandel, här avses fruktstenen
 krepera omkomma, dö
 ḃubba/koḃba ar. *qubba* minnesplats för helgon, grav
 kuchl se koḃl
 kuffar se kafir
 kufr ar. vantro, otro
 kupera genomskära, genombruta
 kursi ar. *kursī* ort med säte för domare; stol, pall
 kutubijeh ar. *kutubīya* bokmarknad
 kätta här: kyffe, håla

L

la illaha illallah/la illaha illalah ar. *lā ilāha illā llāh* ingen gud utom Gud
 lapri sak föremål av liten storlek, värde el. nytta
 lasciv lättfärdig
 lebbade ar. *lubbāda* filt, täcke
 leh ar. talspr. varför?
 levang *ledvagn*
 levantinare person från Levanten
 liban ar. *libān* dragrep
 liftröja *livtröja* kort tröja
 liħobb essejid ar. talspr. av kärlek för al-Sayyid
 lismande inställsam
 liwan ar. *līwān* förvrängning av *al-īwān*, pelargång (persiskt lånord)
 lobia ar. *lūbiyā* böna
 loħ ar. *lauħ* tavla
 lokmeh ar. *luqma* bakelse
 lutf ar. välvilja
 lärospån göra sin första erfarenhet; inhämta de första kunskaperna i ngt

M

ma fish zejo ar. talspr. utan jämlike, utan motsvarighet
 ma sha allāh ar. *mā sha'a allāh* vad gud vill
 madfan ar. begravningsplats
 maḍmaḍeh ar. *maḍmaḍa* teknisk term för att skölja munnen
 madshab ar. *madhhab* islamisk lagskola
 maghrabi ar. *maghribī* person från västra Nordafrika
 maghrib ar. väst; solnedgång, bönen vid solnedgången
 mahjah ar. *maħya* sittning, session
 mahlerisch ty. *malerisch* pittoresk
 maħmil ar. kamelburen bärstol som skickas från Egypten till Mekka som en symbol för Egyptens självständighet
 maħ'ad ar. *maq'ad* kajuta, rum, sittplats
 maħam ar. *maqām* helgongrav
 maħra ar. *maħra'* Koranläsningstillfälle
 maħşora ar. *maħşūra* den del av moskén som är avsedd för gruppbon och som ofta omsluter skyddshelgonets grav

mal'ab ar. *mal'ab* sportplats
 malaħa ar. *malaħa* fält, jämn mark
 ma'lom/elma'lom ar. *ma'lūm* penningssumma
 mambar/member ar. *minbar* (uttalas *mimbar*)
 trappliknande stol varifrån imamen håller *khuṭba* vid fredagens middagsbön; predikstol
 maḍara ar. *maḍara* gästrum, sal, lokal
 maḍkad ar. *maḍkal* i dagligt tal *maḍkad* eldstad, fyrfat
 mark viktmått, 425 gr.
 markab ar. fartyg
 markob ar. *markūb* skor av röd marokäng
 markshrejare *markschrejer* äv. markskrikare, här: person som talar emot Egypten
 martabeh/mertebeh ar. *martaba*
 trappliknande upphöjning som fungerar som sittplats
 Maşrs 'olama från ar. '*ulamā' Mişr* Egyptens/Kairos lärda
 mastaba/mustaba ar. *maṣṭaba* stenbänk som står emot en vägg
 matador här: person som har en dominerande ställning i en mindre krets, mäktig man
 mebruk ar. *mabrūk* välsignat, tillåtet
 meḍa/meida ar. *mīḍa'a* fontän el. bassäng avsedd för rituell tvättning i moskéer
 meḍanin ar. *majnūn*, pl. *majānīn* besatt, vansinnig
 meḍlis ar. *majlis* akt av zikr; sits, möte
 meida se meḍa
 melaqif ar. *malāqaf*, pl. *malāqif* luftöppning, vindfångare
 melbos ar. *malbūs*, pl. *malbūsīn* besatt, tillstånd av religiös frenesi
 meloħija ar. *mulūkhīya* en variant av växten malva
 member se mambar
 mertebeh se martabeh
 meshrebije ar. *mashrabīya* utskjutande fönster av trägaller
 meskin ar. *miskīn* svag, besatt, stackare
 meṭarid ar. *maṭārid* "halvsöt mjölk"
 mezd ar. *mazd* gula tofflor
 midran ar. påle för att binda fast båten
 mikjas ar. *al-miqyās* nilometer
 min'and illah ar. *min'ind allāh* från/av gud
 min'ilmlallah ar. *min'ilml allāh* av/genom guds visdom

mo'arraşin ar. *mu'arraş*, pl. *mu'arraşin*
 sutenör
 moazzin/moeddin se mueddin
 moħaddit se muħaddith
 moħarram ar. *muħarram* första månaden i
 den islamiska kalendern
 moħaţţabin ar. *muħaţţabīn* män med långa
 tråkäppar
 moĳla ar. *muĳla* en vid turban som används
 av de lärda
 molid ar. *maulid* högtid i samband med en
 profets el. ett helgons födelsedag
 mosalla ar. *muşallan* böneplats
 moslimin ar. *muslim*, pl. *muslimūn/muslimīn*
 muslim
 motaħaddit se muħaddith
 mozejin ar. *muzayyini* barberare
 mu'allim ar. lärare
 mubarik ar. *mubārak* välsignad
 mueddin/muezzin/moazzin/moeddin ar.
mu'adhdhin person som kallar till bön
 muftin ar. person som har rätt att ta ställning
 till aktuella problem
 muħaddith/moħaddit/motaħaddit ar. *muħaddith*
 sagoberättare
 munaggid ar. *munajjid* tapetserare
 munshid ar. *munshid*, pl. *munshidīn* sångare,
 solist
 murabba' ar. *murabbi'* att sitta med benen i
 kors
 mushel grotta *musselgrotta*
 mustaba se mastaba

N

nabk ar. *nabq* "Kristi törnekrona", växt
 nađsir ar. *nāzir* uppsyningsman, ledare,
 föreståndare
 naħw ar. grammatik
 nai ar. *nāy* flöjt, rörflöjt
 nargile ar. *nārjīla* persisk vattenpipa *narghile*
 (persiskt lånord)
 nashimm ennesim se shamm ennesim
 naşib ar. *naşīb* öde, lott
 nebbot ar. *nabbūt* klubba, lång stör
 nefast inte önskvärd
 negafe ar. *najafa* ljuskrona
 nesim el'olama ar. *nasīm al-'ulamā'*
 ordagrant övers. de lärdas *nasīm*;

sammanfaller med de tre första dagarna av
 det persiska nyåret
 Nichtigkeit ty. fåfänga
 niħar shimm ennesim ar. talspr. dag att "gå ut
 och dofta på luften", se shamm
 nođsam ar. *nizām* soldater, reguljära trupper
 nojs stim, bråk
 noĳta ar. *nuĳta* droppe
 noşara ar. *naşrānī*, pl. *naşārā* kristen
 nucka rucka, vagga

O

'od ar. *'ūd* luta
 oĳan ar. *uĳqa*, viktmått, 1,248 kg
 'olema se 'ālim

P

paiderastie *pederasti* manligt homosexuellt
 förhållande till yngre man
 palteau *paletā* överrock utan skärp
 par occasion fr. av en tillfällighet
 para se fađđa
 pasha se basha
 perquestionera *perkvestionera* utfråga
 phrenologist *frenolog* frenologi är läran om
 att utläsa en persons karaktär utgående från
 skallens form
 piaster/piast. se ĳirsh
 porron dial. sump, bottensats vid
 kaffekokning
 postjalusja ry. *пожалуйсма* var vänlig!
 prentice fr. *apprentice* lärling
 presence d'esprit fr. förstånd, skarpsynthet
 privatissima it. högst privata
 project *projekt* här: förslag
 proselytmakare person som försöker värva
 anhängare till en lära
 puka slaginstrument
 putslustig vitsig, skämtsam
 pärt tåg som används för att förtöja båt
 pörte finsk skorstenslös stuga

Q

qalam/ĳalam ar. *qalam* stråpenna
 qanon/ĳanon ar. *qānūn* kanon, etablerade
 principer; citraliknande instrument

qorban ar. *qurbān* offerfest
 quæstionis lat. i fråga
 quintilering *kvintilering* leka på strängarna,
 småsunga

R

rabbona karim ar. *rabbunā karīm* vår herre är
 barmhärtig
 rais ar. *ra'īs* kapten
 rangera ombesörja, anordna
 rasol ar. *rasūl* sändebud, profet
 rb. se rubel
 recett här: inkomst el. behållning av en konsert
 recitativ talsång
 regeb ar. *rajab*, egypt. *ragab* den sjunde
 månaden av det islamiska året
 renegat avfälling; här: överlöpare från
 kristendomen till islam
 reqvirera *rekvirera* beställa, skicka efter
 reshim ar. *rashīm* kristen
 rik'ah ar. *rak'a*, pl. *raka'āt* teknisk term
 för en sammanhängande helhet av den
 islamiska tidebönen
 roligt här: lugnt
 roob errawind ar. talspr. rabarber
 rubel rysk valuta, 100 kopek = 1 rubel
 rubel silfver rubel präglad av silver
 ruff mindre kajuta
 räsnonör *resonör* person som gärna diskuterar

S

sabheh ar. *subha* bönestund
 Şabiṭ bey ar. *Şabiṭ bey* titel för polismästare
 şa'bot ar. talspr. klädesplagg
 saghiret se zaghiret
 saḥhara ar. *saḥḥāra* kista, låda
 saḥib elmal ar. *ṣaḥīb al-māl* kassör,
 skattemästare
 şa'idi ar. *ṣa'īdī* person från Övre Egypten
 sais ar. *sā'is* hästskötare, löpare
 sakija ar. *sāqiya*, pl. *sawāqī* vattenhjul; dike,
 bevattningskanal
 şakijeh ar. talspr. fyrverkeripjä
 salamat se selam
 salat ar. *ṣalāt* den muslimska tidebönen
 şalli 'an nebi ar. talspr. här: ta det lugnt!
 samar ar. olika slags tåg eller säv

samom ar. *samūm* het vind, sandstorm
 şan'ah ar. *şan'a* yrke
 sandal ar. *sandal* fartyg
 şaureh ar. *şaura* ett slags klädesplagg
 savage fr. *savage*, pl. *savages* vild
 şawab ar. *şawāb* till välsignelse, nytta
 scharbrack *schabrak* sadeltäcke;
schabrackerad rikt sadlad
 schlafrock morgonrock
 sebil ar. *sabīl* fontän
 seggade ar. *sajjāda* bönematta
 seigneur fr. hög, förnäm herre
 sejid ar. *sayyid* tilltal av en ättling till
 profeten Muḥammad
 sejidna ar. *sayyidnā* vår herre; tilltal av ett
 helgon
 sejour vistelse, uppehåll
 selah dar ar. *silāḥdār* titel, ordagrant övers.
 vapenbärare
 selam/wassalām ar. *salām*, pl. *salamāt*
 hälsning, äv. tidpunkt för bön
 sentera uppskatta, ha förståelse för
 serir ar. *sarīr* säng, upphöjd bänk
 sewaḳi se sakija
 shah pers. *shāh* kung, här: schack
 şahad ar. att uttala den islamiska
 trosbekännelsen
 sha'ir ar. *shā'ir* poet, recitator av berättelsen
 Abū Zaid
 shamm/nashimm ennesim ar. ordagrant övers.
 för att (vi skall) dofta ennesim; *shamm*
al-nasīm doften av västanvinden. Den första
 dagen av *khamāsīn* inandas människorna
 luften som tros ha en välgörande inverkan.
 she lillah ja sejid ar. *shai' lillāh yā sayyid*
 här: för guds skull ge mig någonting!
 she min allah ar. *shai' min allāh* någonting av
 gud givet
 sheikh ar. *shaiḥh* shejk, hederstitel för
 sufiledare el. religiös lär
 sheikha ar. *shaiḥha* matrona
 shekh el'arab ar. *shaiḥh al-'arab* arabernas
 shejk, en av al-Sayyids titlar
 shekh elḥare ar. *shaiḥh al-ḥāra*, kvartersledare,
 upprätthållare av ordning i kvarteret
 shekh elmaḳra ar. *shaiḥh al-maḳra* ledaren
 av Koranrecitationstillfället
 shekh elmokhaddamin ar. *shaiḥh*
al-mukhaddamīn ledare av Kairos

tjänstefolk, ”arbetsförmedlare”
 shekh esseggadeh ar. *shaikh al-sajjāda*,
 kaliferna Abū Bakr, ‘Umar och ‘Alī
 (första, andra och fjärde kalif) har sina
 representanter bland Egyptens dervischer.
 De kallas för ”bönemattans shejker”, d.v.s
 ockupanter av sina högaktade förebilders
 bönemattor.
 sherbet ar. *sharāb*, pl. *sharābāt* söt dryck
 sherif ar. *sharīf* nobel, ättling till profeten
 Muḥammad
 shill. ster. *shilling* engelskt räknemynt,
 20 shilling sterling = 1 pund sterling
 shishe ar. *shīsha* vattenpipa
 sibhe ar. *sibha* minnestund, ordagrant övers.
 bön för den avlidne
 skitträngdhet äld. här: snusförnuftig
 snusa af *avsnusa* avvisa, avsnäsa
 şođeiri ar. *şudairī* väst
 sogod se sugud
 sok ar. *sūq* torg, marknad
 sovereign engelskt guldmynt, ca 1 pund 20
 shilling
 spanskrörkäppar käpp av rotting
 speljagt *speljakt* mindre fartyg avsett för
 nöjessegling, lustjakt
 strykdörr avser något slag av skjutdörr
 stut ung oxe
 şubh ar. morgonbönen
 sufi se zufi
 sugud ar. *sujūd* prostration
 sukkarije ar. *sukkarīyāt* sötsaker, godis
 sultān elawlija ar. *sultān al-auliyā’*
 helgonens sultan
 sunna ar. sed, oftast profeten Muḥammads,
 som definierar den korrekta islamiska
 livsföringen
 soupçonnera från fr. *soupçonner* ana, misstro,
 misstänka
 sutuḥ ar. *saṭḥ*, pl. *suṭuḥ* takterass
 syrtout *syrtut* lång rock med slag och skört

T

ṭabbakh ar. *ṭabbākh* kock
 tabl ar. *ṭabl* trumma
 table d’hôtes fr. *table d’hôte* färdig meny,
 hotellgästernas bord
 ṭablist trummare från ar. *ṭabl* trumma

ṭajibin ar. *ṭayyibīn* hälsning, hoppas du mår
 bra
 takhtrewan ar. *takhtarawān* bärestol (persiskt
 lånord)
 ṭaḳija turk. *takiye* kalott, turbanunderlag
 ṭaḳme ar. *ṭaḳm* byxor, dräkt
 tambour de basque fr. tamburin med små
 cymbaler
 tarabuck ar. *darābukka* vasformad
 handtrumma av skinn
 ṭarbosh/tharbosch ar. *ṭarbūsh* fez
 ṭarika ar. *ṭarīqa*, pl. *ṭarīqāt* ”dervischernas
 väg”, religiöst sällskap
 taslam ar. bli muslim!, konvertera till islam!
 ṭawaf ar. *ṭawāf* kringgående
 tazkereh/tezkere ar. *tadhkira* pass, lov,
 uppehållstillstånd
 tefsir ar. *tafsīr* teknisk term för
 Korankommentering
 telamid ar. *tilmīdh*, pl. *talāmīdh* elev,
 studerande
 ter’a ar. *tur’a*, pl. *tura’* kanal
 tezkere se tazkereh
 tharbosch se ṭarbosh
 tirmis ar. lupin
 turba ar. grav

U

ulfspegel *ulspegel* upptågsmakare,
 gyckelmakare
 ulfvande *ulvande* tjutande
 ultimus ”den siste”, vid en magisterpromotion
 den av de promoverade som näst efter
 primus fått högsta examensbetyg
 urinstemma *urinstämma* oförmåga att tömma
 urinblåsan
 ustad ar. *ustādh* mästare, lärde

V

verlassen ty. här: övergiven
 vernünfteln ty. *vernünft* göra sig förnuftig
 vidbyxor kortbyxor
 vide lat. se! hänvisar till någonting
 värjo äld. vård

W

wabittalate se bittalateh
 waḥashtinna ar. talspr. vi saknade dig
 waḥish ar. *waḥīsh* ful, dålig, dåligt sätt
 wakale/wekale ar. *wakāla* värdshus,
 karavanserai
 wali/weli ar. *walī/wālī* helgon, guvernör
 wallah jallah ar. talspr. vid gud!
 wasikh ar. smutsig, oren, om ögat: ont
 wassalām se selam
 wejba ar. *waiba* rymdmått, 33 liter el. 1/6 av
 en *ardabb* (se ardeb)
 wekale se wakale
 wekil ar. *wakīl* företrädare
 weli se wali
 woḍo ar. *wuḍū'* rituell tvagning

Z

zaffe/ziffeh ar. *zaffa* festtåg,
 bröllopsprocession
 zaghiret ar. *zaghārīd* gälla och drillande
 glädjjerop
 ziffeh se zaffe
 zijare ar. *ziyāra* pilgrimsfärd, visit
 zikr ar. *dhikr*, pl. *adhkār* ihågkommelse,
 dervischceremoni
 zirat trol. ar. *ṣuwar*, pl. *ṣiwar* bild, målning
 zuffeh trol. ar. *suffa* korg gjord av palmblad
 zuḥi ar. *ṣūfī* sufi
 zummara ar. *zummāra* dubbelklarinet
 zur ar. *zūr* musikinstrument

Ä

äflas äld. *ävlās* bemöda sig, anstränga

Personregister

Stavningen i sökorden är normaliserad och följer Nationalencyklopedin. För fornegyptiska härskare ges regeringsåren enligt kronologin i *The Oxford History of Ancient Egypt*. Wallins original är inom parentes och korshänvisningar är införda i de fall då det är nödvändigt. Personer som inte har kunnat identifieras är kursiverade och enligt Wallins stavning. Äronamn och titlar påverkar inte sökordens plats i registret.

A

- ‘Abbās-pascha (1813–1854), viceregent av Egypten 142, 146, 323, 331
Abdalla, Kairo 191, 199–200
‘Abdallāh/‘Abd Alla 151, 177
‘Abdallāh, Sir Richard F. Burtons arabiska namn 40, 42
‘Abd al-Khāliq/‘Abdolkhalik/‘Aṭṭar Effendi, G.A. Wallins lärare i Kairo 132–134, 136–137, 139, 155–165, 167, 171–172, 177–178, 183, 186–191, 195–197, 202–203, 205–206, 249–250, 260, 284, 289–291, 347
‘Abd al-Razzāq/‘Abd errazaq, Alexandria 99
‘Abd al-Wālī, G.A. Wallins arabiska namn 39, 42, 54, 74, 79, 97, 385
Abd ilmagid se Abdülmeceid I
‘Abdol‘aziz, Kairo 259, 264
‘Abdolkarim, bror till ‘Abd al-Khāliq, Kairo 156, 177–178, 183, 201
Abdolkhalik se ‘Abd al-Khāliq
‘Abdollahab, Kairo 193
Abdülmeceid I (Abd ilmagid) (1823–1861), osmansk sultan 272
Abo Jusuf, al-Ḳawadi 225
Abo Rhode, Kairo 160, 187, 197, 199
Abo Musa, Nedre Egypten 211–214
Abo Noris, Kairo 199
Abo Salim, Kairo 224–225
Abū Bakr (ca 573–634), den förste kalifen 402
Abū Hanīfa (Hanafi) (d. 767), grundare av sunnitisk lagskola 312, 418
Abū Rūmī (ca 1750–1819), tolk, den förste översättaren av Bibeln till amhariska 385
‘Afīfī, grundare av ‘afīfiya-orden 203, 410
Aḥmad, styrman 114–115
Aḥmad, systerson till al-Barrānī 214
Aḥmed, G.A. Wallins portvakt i Kairo 152
Aḥmed Bey eṭṭahir/Aḥmad Pasha eṭṭahir 96, 176, 217
Alexander II (tronföljaren, Cesarevitch) (1818–1881), kansler för Kejslerliga Alexanders-universitetet 1825–1855, rysk kejsare 303
Alexander den store (356–323 fvt), kung av Makedonien 7, 23, 386
‘Alī, Alexandria 91, 94, 97, 100, 102–103, 105
‘Alī, Alexandria 101, 110
‘Alī, ormfångare i Kairo 191, 193, 196–197, 199–200, 202
‘Alī, sayyid, G.A. Wallins betjänt i Kairo 158–161, 164–167, 169–173, 176–179, 182, 185, 190–196, 199–200, 202–206, 291
‘Alī, skräddare 114, 116, 118
‘Alī se al-Barrānī
‘Alī ibn Abī Ṭālib (d. 661), profeten

- Muhammads kusin och svärson, kalif 321, 419
- Amalrik I (1136–1174), kung av Jerusalem 16
- Amin Aghā*, janitsar vid ryska konsulatet i Kairo 134, 142–143, 147, 192–193, 283, 346
- Amin Bey*, Kairo 252
- ʿAmr ibn al-ʿĀṣ (d. 663), islamisk härförare, erövrare av Egypten 8, 14–15
- Anastasi, Giovanni, äv. dʿ Anastasy (1780–1860), armenisk handelsman, Sveriges och Norges generalkonsul i Egypten 122, 394
- Andersin, Karl Ulrik (1791–1860), G.A. Wallins svåger 301
- Anjolina*, Kairo 200, 204
- ʿAntar, arabisk poet, verksam på 500-talet 397
- Arberry, Arthur John (1905–1969), brittisk orientalist, professor i arabiska vid Cambridge 389
- Armfelt, Alexander (1794–1876), tf. universitetskansler, greve 303
- Arppe, Adolf Edvard (1818–1894), professor i kemi, universitetets rektor 1858–1869 303, 417
- Asselin de Cherville, Jean Louis (1772–1822), fransk konsul i Egypten, lingvist 385
- al-Astarābādhī, Rukn al-dīn (d. 1315), arabisk lingvist 417
- ʿAṭṭar Effendi se ʿAbd al-Khāliq
- ʿAṭṭār, Farīd al-dīn (ca 1142–ca 1220), persisk författare, mystiker 102, 389
- Augustus (63 fvt–14 evt), romersk kejsare 381
- Avarov, urspr. grek. trol. handelsman i Kairo 124–126, 395–396
- Ayyūb, al-Šāliḥ Najm al-dīn, sultan av Egypten 1240–1249 450
- Azbak min Tutukh (d. 1498), tjerkersk emir 393
-
- B
-
- al-Badawī, Aḥmad (Bedawi, Essejid, Sejid, Sayyid) (ca 1200–1276), äv. al-Sayyid/Sayyid, grundare av Aḥmadīya-orden 177, 228–235, 237–238, 241, 243, 245–246, 253, 305, 320–328, 330, 333–335, 404–405, 408, 412, 419
- Baghoz Bay se Būghus
- Baibars, al-Zāhir (1223–1277), sultan av Egypten 397
- al-Bakrī* (Bekri), överhuvud för shariʿerna 153–154, 293, 402
- Barber*, tysk föreståndare för militärsjukhuset i Alexandria 69, 71
- Barqūq (d. 1399), sultan av Egypten 398
- al-Barrānī, ʿAlī Nidā (ʿAlī), G.A. Wallins lärare i arabiska i Kairo, lärd från al-Azhar 166–167, 186–192, 194, 196–208, 211–214, 216, 218, 220–226, 228, 237, 240, 243, 245, 247–253, 262–264, 267, 360
- Basha se Muḥammad ʿAlī
- al-Bayyūmī, ʿAlī ibn al-Ḥijāzī (Bejomi) (1696–1769), grundare av Bayyūmīya-orden 166, 170, 177, 404–405, 413
- Bedawi se al-Badawī
- Bejomi se al-Bayyūmī
- Bekir effendi*, Kairo 253–254
- Bekri se al-Bakrī
- Belzoni, Giovanni Battista (1778–1823), italiensk egyptolog och arkeolog 43, 407
- Berjozin, Ilja Nikolajevitj (Berezin) (1819–1896), rysk turkolog, professor i turkiska vid universiteten i Kazan och S:t Petersburg 161, 169, 182, 185, 188, 252, 338, 401, 403
- Berlin, Sir Isaiah (1909–1997), brittisk filosof och historiker 23
- Bocthi se Bokti
- Boghaz bey se Būghus
- Bokti, Joseph (Bocthi) (verksam 1799–1845), syrier, Sveriges generalkonsul i Egypten, senare äv. preussisk och rysk konsul 108, 118, 120–121, 124–126, 129, 133, 138, 141–142, 149–150, 164, 189, 197, 205, 251, 264–265, 277, 283, 288, 391
- Bonsdorff, Evert Julius (1810–1898), professor i fysiologi och anatomi 134, 188, 193, 267, 281–282, 296–297, 299, 302–304, 306, 336
- Borgström, Henrik d.y. (1799–1883), affärsman, kommerseråd 107, 188, 249, 306, 391

Boyle, Sir Harry (1863–1937), tolk, diplomat, sekreterare vid brittiska konsulatet i Kairo 48

Brine, Charles (d. 1821), britt, chef för sockerfabrik i Egypten 37

Bruce, James (1730–1794), skotsk upptäcktsresande 26

Brunel, Marc (1769–1849), fransk ingenjör 407

Būghus, Yūsuf, äv. Boghoz bey Youssoufian (1768–1844), armenier, Muhammad ʿAlī's personliga sekreterare, senare handels- och utrikesminister 103, 108, 390

Burckhardt, Johann Ludwig (1784–1817), schweizisk orientalist, forskningsresande 40–41

Burton, Sir Richard Francis (1821–1890), brittisk orientalist, forskningsresande, poet och översättare 29, 40, 42, 47–48

al-Būšīrī, Sharaf al-dīn (1211–1294), egyptisk poet och mystiker 404,

Butler, Alfred J. (1850–1936), brittisk historiker 22

Bültos 277, 281

C

Caesar, Julius (100–44 fvt), romersk fältherre och statsman 399

Cagia, Alexandria 69

Catherwood, Frederic (1799–1854), brittisk konstnär och resenär 43

Cesarevitch se Alexander II

Champollion, Jean François (1790–1832), fransk egyptolog och den förste att tolka hieroglyfskriften 43

de Chateaubriand, François-René (1768–1848), fransk diplomat och författare 28

Cleopatra se Kleopatra

Clot, Antoine Barthélemy (Clot bey) (1793–1868), fransk chefskirurg i Egypten, erhöll 1831 titeln Bey 37, 52, 195, 199, 383, 395–396, 408

Conradi, Frans Edvard (1812–1888), direktör

vid Nykarleby seminarium 66, 79, 271, 281, 298, 301, 302, 304, 338–339, 386

Cook, Thomas (1808–1892), brittisk pionjär och storföretagare inom resebranschen 45

Coste, Pascal (1787–1879), fransk arkitekt 43

Cotta, Johann Georg (1631–1692), tysk boktryckare 122, 394

D

Daguerre, Louis Jacques Mandé (1787–1851), fransk uppfinnare av dagerrotypen 45

al-Dasūqī, Ibrāhīm (Dosokī) (1225–1296), islamiskt helgon 177, 203, 405, 409

al-Dasūqī, Ibrāhīm ibn Ibrāhīm ʿAbd al-Ghaffār (Dosokī) (1811–1883), egyptisk filolog och språklärare 34, 39, 124, 147, 163, 188–190, 193, 295, 396

Dāʿūd/Dawod, G.A. Wallins flöjtlärare i Kairo 157–165, 291, 350

Denon, Vivant Dominique (1747–1825), fransk konstnär, författare och forskare 27

Dieten el. Dietel se Dittel

Dieterici, Friedrich (1821–1903), tysk orientalist 396

Diocletianus (ca 243–316), romersk kejsare 381, 385

Diodorus Siculus (verksam ca 50 fvt), grekisk historiker 23

Dittel, Wilhelm (Dieten, Dietel) (1816–1848), rysk resenär, turkolog 252, 258, 263–266, 338, 401, 403

Djoser, fornegyptisk härskare 2667–2648 fvt 407

Dosokī se al-Dasūqī, Ibrāhīm

Dosokī se al-Dasūqī, Ibrāhīm ibn Ibrāhīm ʿAbd al-Ghaffār

Drovetti, Bernardino (1776–1852), italiensk diplomat och antikvitetsamlare, Frankrikes generalkonsul i Egypten 31

Du Camp, Maxime (1822–1894), fransk fotograf och författare 45

Duff Gordon, Lady Lucie (1821–1869), brittisk författare 47

Durrell, Lawrence (1912–1990), brittisk författare 7

E

Earlen av Sandwich se Montagu
Eklund, Karl Evert (1791–1843), professor i romersk och rysk lagfarenhet 300
Essejid se al-Badawī

F

Fāṭima, G.A. Wallins hushållerska i Kairo 134, 345, 399
Fāṭima (d. 632), profeten Muḥammads dotter 418
al-Fīrūzābādī, Abū al-Ṭāhir Muḥammad (1329–1415), arabisk lexikograf 403
Flaubert, Gustave (1821–1880), fransk författare 28, 45
Flavius Josefus se Josefus
de Fock, rysk konsul i Alexandria 380
Frenckell, Amalia Ulrika (1792–1844), f. Tillman, g.m. Johan Christopher Frenckell 300
Frenckell, Johan Christopher (1789–1844), tryckeriföretagare 300
Fresnel, Fulgence (1795–1855), fransk orientalist, konsul i Jidda 34, 39, 395, 420

G

Gainsborough, Thomas (1727–1788), brittisk konstnär 43
Gamazov, Matvej Aveljevitj (Gomozow) (1812–1893), armenisk militär och diplomat, ledare för Institutet för orientaliska språk i S:t Petersburg 106, 390
Geitlin, Anna Lovisa (1807–1882), f. Lagus, g.m. Gabriel Geitlin 300, 304
Geitlin, Gabriel (1804–1871), professor i orientalistisk litteratur, senare i biblisk exegetik, kyrkoherde i Esbo 34, 38, 54, 155, 159, 161–162, 189, 249, 264, 266–267,

271–272, 280–281, 298, 300, 304, 306, 367–368, 395

Geuheri se al-Jauharī

Gibbon, Edward (1737–1794), brittisk historiker 11

Gomozow se Gamazow

Gyldén, Nils Abraham (1805–1888), professor i grekisk litteratur 301

H

Hacklin 216

Ḥāfiẓ, Shams al-dīn Muḥammad (1325–1390), persisk poet 339, 421

Haghe, Louis (1806–1885), belgisk litograf 44
al-Ḥājib, Jamāl al-dīn ibn (d. 1249), arabisk

grammatiker 417

al-Ḥalabī, Sulaimān (1777–1800), syrisk student vid al-Azhar 391

Ḥamad, Kairo 163, 189

Hamilton, engelsman som undervisade i engelska i Kairo 251–252, 262–263

Hanafi se Abū Ḥanīfa

Ḥanafī, kaféägare i Kairo 170–173, 177, 183, 187–190, 193–194, 197, 199–202, 204–206, 251, 253, 255, 258–259, 261, 264–265, 267

Ḥariri, Nedre Egypten 223

Harris, Anthony Charles (1790–1869), brittisk handelsman i Alexandria 31, 37

Selima, dotter 37

von Hartmansdorff, Carl Henrik (1814–1858), tullmästare i Björneborg 281

Ḥārūn al-Rashīd (Rachid) (766–809),

abbasidisk kalif 146, 400

al-Ḥasan (624–670), bror till al-Ḥusain, dotterson till profeten Muḥammad 400, 410, 418

Ḥassan, tobakshandlare i Kairo 172, 184, 186–187, 203

Hay, Robert (1799–1863), skotsk resenär, egyptolog, konstnär 43, 45

Hedenborg, Johan (1787–1865), svensk läkare, naturforskare, orientalist 65, 381

Helène 301

Herakleios (575–641), bysantisk härskare 610–641 15
 Herodotos (ca 484–420 fvt), grekisk historiker 25
 Homeros, anses ha skapat Iliaden och Odysseén, verksam på 700-t. fvt 26
Ḥossein, Kairo 148, 152
 l'Hôte, Nestor (1804–1842), fransk egyptolog, konstnär 43
 Hugo, Victor (1802–1885), fransk författare 27
 von Humboldt, Alexander (1769–1859), tysk friherre, naturforskare, upptäcktsresande 395
 al-Ḥusain ibn 'Alī ibn Abī Ṭālib (626–680), shiaimam, bror till al-Ḥasan, dotterson till profeten Muḥammad
 Hyrén, Fredrik (f. 1812), anställd vid ryska ambassaden i Konstantinopel 66, 381
 Hämeen-Anttila, Jaakko (f. 1963), professor i arabiska och islamstudier 404

I

Ibn 'Abd al-Wahhāb, Muḥammad (1703–1791), arabisk teolog, grundare av wahhabismen 417
 Ibn 'Aqīl (1294–1367), arabisk teolog, filolog 418
Ibn Elwaraq, Kairo 202
 Ibn Khaldūn, (d. 1406), arabisk historiker 20
 Ibn Mālik (ca 1203–1274), arabisk filolog 389, 418
 Ibn al-Muqaffa' (ca 720–ca 756), urspr. från Persien, arabisk författare och översättare 403
 Ibn Sayyār al-Warrāq, sammanställare av kokbok, verksam på 900-talet 387
 Ibn Ṭūlūn, Aḥmad (835–884), grundare av tuluniddynastin i Egypten 17
Ibrahim, Alexandria 76, 91, 93–94, 101, 110
Ibrahim, Kairo 152, 159, 161–167, 171–172, 177, 182–184, 186–188, 190, 195, 204, 360
Ibrahim, Kairo, far till G.A. Wallins lärare i kalligrafi 160, 163, 184, 191, 193

Ibrahim, Nedre Egypten 210
 Ibrāhīm ibn 'Abdallāh, Johann L. Burckhardt's arabiska namn 40
 Ibrāhīm Pascha (1789–1848), pascha av Egypten 1848, Muḥammad 'Alīs son 46, 122, 151, 166, 198, 254, 321
 Ilminskij, Nikolaj Ivanovitj (1822–1892), rysk turkolog 404
 Ilmoni, Immanuel (1797–1856), professor i teoretisk och praktisk medicin 290, 338
 Imhotep, fornegyptisk arkitekt och läkare, verksam under Djosers reg. 407
 'Isa, Kairo, bror till Sha'rawī 190–191, 193, 260
 Isa se Jesus
Ismail, Alexandria 107
 Ismā'īl, regent av Egypten 1863–1879 45
 Ismā'īl Effendi, Sir John G. Wilkinsons arabiska namn 39
Isma'in, historieberättare i Kairo 133, 166–167, 169–171, 173, 175

J

Jaba, Auguste (1801–1894), kurdolog, sekreterare vid ryska konsulatet på Smyrna, senare rysk konsul i Erzurum 65
 al-Jamālī, Badr (d. 1094), fatimidernas vesir i Kairo 1074–1094 18, 397, 403, 407, 417
 Janin, Jean (d. 1799), fransk läkare 429
 Jauhar al-Ṣiqillī (d. 991), fatimidisk militär ledare och vesir 393
 al-Jauharī, Abū Naṣr Ismā'īl ibn Ḥammād (Geuheri) (d. mellan 1003 och 1009), arabisk lexikograf 400
 Jesus, äv. 'Īsā, kristendomens centralgestalt, profet i den islamiska teologin 12, 151, 388
 al-Jibāwī, Sa'd al-dīn (d. 1335), grundare av Sa'dīya-orden 404, 408
 Johannes av Nikiu, koptisk biskop, verksam slutet av 600-talet 23
 Josefus, lat. Flavius Josefus (37 el. 38–ca 100), judisk romersk historiker 23

K

- Kaid Bey se Qäyrbāy
 Kambyeses, persisk härskare 525–522 fvt 23
 Kavafi, Konstantinos (1863–1933), grekisk
 diktare 7
 Kazem-Bek, Mirza Aleksandr (1802–1870),
 professor i arabiska, turkiska, persiska vid
 universitetet i Kazan 401
 kejsaren se Nikolaj I
Khalil, handelsbodägare i Kairo 202
 al-Khalīlī, Jarkas, sultan Barqūqs stallmästare
 398
 Khefren, fornegyptisk härskare 2558–2532 fvt
 394–395
 Khufu, fornegyptisk härskare 2589–2566 fvt
 394–395, 406–407
 Kléber, Jean Baptiste (1753–1800), fransk
 general 391
 Kleopatra VII (Cleopatra), fornegyptisk
 härskare 51–30 fvt 28
 Kōṭṭa se Quṭṭa
 von Kremer, Alfred, Rysslands konsul i Kairo
 141, 143–144, 281–282, 284, 400
 Kroisos (Kresus) (ca 560–547 fvt), lydiernas
 kung 420
 Kyros (d. 642), Alexandrias patriark 15
 Köhler, P., sekreterare vid ryska konsulatet i
 Kairo 124, 127, 129–131, 134, 137–138,
 141, 151, 155–157, 161–162, 163, 166,
 169, 173, 182, 185, 188–189, 192–193, 196,
 200–201, 205, 249, 262, 266–267, 395

L

- Lagus, Maria Wilhelmina (Mina) (1818–1852),
 G.A. Wallins familjebekant 280, 415
 al-Laith ibn Sa'd (Leith) (713–791), religiös
 lärd 328, 420
 de Lamartine, Alphonse (1790–1869), fransk
 författare 28
 Lane, Edward William (1801–1876), brittisk
 orientalist 18, 29, 32–37, 39–40, 43, 45,
 47, 58, 68–69, 97, 191, 295, 302, 304, 309,

- 379–385, 387–392, 396–397, 402–403,
 405–406, 408–409, 420
 Lehner, Mark, amerikansk arkeolog 406–407
 Lehoux, Pierre (1803–1883), fransk konstnär
 43
 Leith se al-Laith ibn Sa'd
 Lepsius, Richard (1810–1884), tysk
 språkforskare, egyptolog 32, 34, 43
 Lēsi (Lezi), imam 191, 240–241
 Lewis, John Frederick (1804–1876), brittisk
 konstnär 36, 44
 Lezi se Lēsi
 Lieder, Alice, g.m. Johann Lieder, brittisk
 missionär i Kairo 31–32
 Lieder, Johann (1798–1865), brittisk missionär i
 Kairo, kyrkoherde 31, 34, 39, 42
 Linant de Bellefond, Louis Maurice Adolphe
 (1799–1883), fransk resenär, ingenjör 37
 Linsén (d. 1844), studerande i Helsingfors 301
 Linsén, Johan Gabriel (1785–1848), professor i
 värtalighet och skaldekonst 300
 Lundahl, Carl (1818–1855), läkare 134, 297,
 299, 302

M

- Madden, Richard Robert (1798–1886), brittisk
 författare 28
 Maḥmod se Mustafa Mahmod
 Maḥmūd II (1785–1839), osmansk sultan
 1808–1839 383
 von Maltzan, Heinrich (1826–1874), tysk baron
 och resenär 400
 al-Ma'mūn (786–833), abbasidisk kalif, son till
 Hārūn al-Rashīd 284, 415
 Mancini, Francesco, italiensk ingenjör 379
 al-Manṣūr (913–953), fatimidkalif, far till
 al-Mu'izz 18
 Manṣūr Effendi, Edward W. Lanes arabiska
 namn 39
 Mariette, François Auguste Ferdinand (1821–
 1881), fransk egyptolog och arkeolog,
 grundare av Egyptens första egyptiska
 museum 390

- Martell, Karl (ca 688–741), merovingisk rikshovmästare 11
- Martineau, Harriet (1802–1876), brittisk författare, filosof 34
- al-Mas'ūdī (d. 956), arabisk historiker och geograf 23
- Menkaure, fornegyptisk härskare 2532–2503 fvt 394
- Mina se Lagus, Maria Wilhelmina
- Mochammed 'Alī se Muḥammad 'Alī
- Moḥammad*, Alexandria 80–87, 91, 93–94, 97, 99–104, 106–112
- Maḥmod*, son 107–109, 112
- Aḥmad*, son 109–110
- Moḥammad*, Kairo, G.A. Wallins lärare i kalligrafi 163–166, 169, 171–173, 183, 185
- Moḥammad*, Kairo, portvakt 121, 123, 125, 152
- Mohammad*, Kairo, son till sayyid 'Alī 165
- Mohammad Agha*, Kairo 164, 184
- Muḥammad 'Alī se Muḥammad 'Alī
- Moḥammad Roṣaṣ*, Kairo 177–178, 184, 186, 201
- Moḥammad Sa'odi*, Kairo 172, 178, 186–187, 191, 206
- Montagu, John (1718–1792), fjärde earlen av Sandwich 26
- Morād Affendi se Murād Effendi
- Moṣṭapha*, bror till Muḥammad 'Ayyād al-Ṭantāwī 120
- al-Mu'ayyad (d. 1421), sultan av Egypten 403
- Muḥammad, profet 8, 10, 20, 84, 91, 98, 101, 185–186, 384–386, 388, 392, 401, 404, 410, 412–413
- Muḥammad 'Alī (Basha, Mochammed 'Alī, Pascha) (1769–1849), viceregent av Egypten 7, 21, 28–30, 37, 46, 51, 81, 85, 100, 114, 116, 127, 140, 379, 383, 386, 390–391, 393–394, 396–399, 401, 409, 412, 415, 419
- Muḥammad al-Anwar ibn al-Ḥasan ibn al-Ḥusain ibn 'Alī, ättling till Nafīsa farfarsfars bror 204, 410
- al-Mu'izz li-dīn Allāh (ca 930–975), fatimidkalif 18
- al-Muḥauqis, ev. Egyptens ledare ca 630–642 15
- Murād Effendi, äv. Alfossy/Anfossy, piemontesare, ev. antikhandlare 126–127, 129–134, 136–143, 145–148, 163–164
- Murray, Sir Charles (1806–1895), brittisk författare, diplomat, Storbritanniens generalkonsul i Kairo 34
- Müsk, 'Izz al-dīn, verksam i Kairo på 1180-talet 396
- Mustafa Maḥmod*, Kairo 140, 145–150, 152, 164
- Mustafah*, Kairo 179
- al-Mustanşir (1029–1094), fatimidkalif 18
- Mustapha*, Nedre Egypten 222, 224
- Mustapha*, Kairo, Mohammad Aghas bror 193

N

- Nafīsa bint al-Ḥasan (Nefhise) (762–824), äv. al-Sayyida el. Sayyida, barnbarnsbarn till al-Ḥasan 204, 410, 418
- Napoleon I, äv. Napoleon Bonaparte (Wonawarte) (1769–1821), fransk kejsare 26–27, 37, 43, 74, 80, 261, 382, 384, 394, 412
- Nasrallah, Nawal, forskare i arabisk historisk matkultur 388
- Nebukadnessar II (ca 630–562), kung av det nybabyloniska riket 604–562 fvt 23
- Nefhise se Nafīsa
- de Nerval, Gérard, (1808–1855), fransk författare, översättare 28
- Nervander, Johan Jakob (1805–1848), professor i fysik 303
- Nikolaj I (1796–1855), rysk kejsare 303
- Norden, Frederik Ludvig (1708–1742), dansk sjökaptan och upptäcktsresande 26
- Nordström, Johan Jakob (1801–1874), professor i folk- och statsrätt samt nationalekonomi, riksarkivarie i Stockholm 303
- Nygren, August, expeditör vid finska passexpeditionen i S:t Petersburg 298, 306

0

ʿOmar, Kairo 140, 142
Osman Effendi, tidigare Donald Thompson
(1791–1835), skotsk militär 31, 38

P

Pacius, Fredrik (1809–1891), tysk-finländsk
tonsättare, musiklärare 300, 417
Palme, Ignaz Samuel, äv. Pallme (1806–1877),
tysk handelsman, forskningsresande 188,
197, 283, 394
Palmén, Johan Philip (1811–1896), friherre,
senator, professor i juridik 300
Pascha se Muḥammad ʿAlī
Peterson, tolk el. skrivare vid svenska
konsulatet i Kairo 121–122, 127, 144, 147,
152, 161, 166
Petrie, Sir William Flinders (1853–1942),
brittisk arkeolog och egyptolog 406
Pickering, Charles (1805–1878),
nordamerikansk naturvetare och läkare 63,
66, 69, 146–147, 381
Pickering, John (1777–1846), jurist, första
ordförande för American Oriental Society
66, 381
Pisani, dragoman vid den ryska ambassaden i
Konstantinopel 69
Pococke, Richard (1704–1765), brittisk prelat,
forskningsresande 26, 143, 400
Pompejus (106–48 fvt), romersk fältherre och
statsman 381, 385
Poole, Sophia (1804–1891), brittisk författare,
E.W. Lanes syster 34, 36, 408
Ptolemaios II, fornegyptisk härskare 285–246
ftv 391
Pring, John, brittisk präst, diktare 142, 144,
400
Prisse d’Avennes, Achilles (1807–1879), fransk
egyptolog 43
profeten se Muḥammad
Pruner, Franz, äv. Pruner Bey (Prunner) (1808–
1883), tysk läkare och antropolog, erhöill

1839 titeln Bey 37, 123, 141, 177, 183,
196–197, 259, 282–283, 395

Q

Qāyṭbāy, al-Ashraf Saif al-dīn (Ḳaid Bey) (ca
1416–1496), sultan av Egypten 185, 203,
391, 407, 409
Quṭṭa, tjänsteman vid undervisningsministeriet i
Kairo 147–148

R

Rachid se Hārūn al-Rashīd
Ragab, Alexandria 12
Ramses II, fornegyptisk härskare 1279–1213
ftv 23
Refaʿa Effendi el. Rifaʿ Effendi se al-Ṭaḥṭāwī
al-Rifāʿī, Aḥmad ibn ʿAlī (1106–1182),
grundare av Rifāʿīya-orden 169, 404
Roberts, David (1796–1864), skotsk konstnär
[2], 43–44
Rosellini, Ippolito (1800–1843), italiensk
egyptolog, professor i orientaliska språk vid
universitetet i Pisa 43
Rosetti, Alexandria 107–108
Ruskin, John (1819–1900), brittisk konstkritiker,
professor i konsthistoria vid Oxford 44
ryske sultanen se Nikolaj I

S

Said, Edward (1935–2003), palestinsk-
amerikansk författare, kulturkritiker,
professor vid Columbia University 7
Ṣalāḥ al-dīn, Yūsuf, äv. Saladin (1138–1193),
sultan av Egypten och Syrien 398, 401
Ṣaleḥ, Kairo 123, 125
Ṣālim, Alexandria 91, 102
Salt, Henry (1780–1827), Storbritanniens
generalkonsul i Egypten, antikvitets-samlare,
egyptolog 31, 43
Sattler, Hubert (1817–1904), österrikisk
konstnär 43, 397

Savary, Claude Etienne (1750–1788), fransk orientalist och resenär 26
 Sayyid se al-Badawī
Schlederhausen, tysk läkare i Alexandria 397
 af Schultén, Nathanael Gerhard (1794–1860), professor i matematik 303
 Sejid se al-Badawī
 Sève, Joseph, äv. Sulaimān Pascha (1788–1860), fransk överste 37
 al-Shādhilī, ‘Alī ibn ‘Umar (d. 1418), jemenisk mystiker 380
 al-Shāfi‘ī (d. 820), grundare av sunnitisk lagskola 191, 418
 Shakespeare, William (1564–1616), engelsk författare 108
Sha‘rawī, Kairo 156–157, 161–163, 170, 175, 177, 189–190, 199, 249, 289–290
 Shāwar (d. 1169), vesir av Egypten 16
 Shelley, Percy Bysshe (1792–1822), brittisk författare 27
 al-Shīshīnī, ‘Abd al-Jawād (f. slutet av 1600-talet), handelsman 392–393
 al-Shubrāwī, ‘Abdallāh ibn Muḥammad (1680–1758), rektor för al-Azhar 403–404
 Sīdī Muḥammad ibn ‘Īsā, shejk 405
Sjöström 217
 Sneferu, fornegyptisk härskare 2613–2589 fvt 407
Soleiman, Alexandria 100–102, 104–107, 111
Soleiman, Nedre Egypten 210
Spitznagel, rysk konsul i Alexandria 65, 69, 72, 77, 83, 97, 106–108, 110–112, 193, 380
 Spohr, Ludwig (1784–1859), tysk tonsättare, violinist, dirigent 417
 Spöring, Herman Didrich d.ä. (1701–1747), professor i medicin vid Kungliga Akademien i Åbo 409
 Steinbeck, John (1902–1968), amerikansk författare 380
 Storrs, Sir Ronald Henry Amherst (1881–1955), brittisk orientalisk sekreterare i Kairo 48
 Stukeley, William (1687–1765), brittisk antikvitetshandlare, arkeologpionjär 26
 Sukaina, al-Sayyida, apokryfisk dotter till al-Ḥasan 418

Sulaimān (ca 674–717), umayyadkalif 17

 T

al-Taḥṭāwī, Rifā‘a Rāfi‘ Bey (Refā‘a Effendi, Rifā‘ Effendi) (1801–1873), egyptisk lärd 21, 34, 147–148, 409
 Tallqvist, Knut (1865–1949), assyriolog, professor i orientalisk litteratur 415
 al-Taṭāwī, Muḥammad ‘Ayyād (1810–1861), professor i arabiska vid Institutet för orientaliska språk i S:t Petersburg 34, 74, 76, 118, 120–121, 124, 134, 147, 249, 267, 277, 283, 298–299, 301–302, 304–306, 336, 368, 385, 390, 413–414, 420
Teshtoshi, shejk 250–251
 Thackeray, William Makepeace (1811–1863), brittisk författare 44, 401
 Thronföljaren se Alexander II
 Thutmosis III, fornegyptisk härskare 1479–1425 fvt 381
 Timofejev, G.A. Wallins studiekamrat från Institutet för orientaliska språk i S:t Petersburg, sekreterare för Rysslands konsul i Alexandria 141–143, 145–148, 150–152, 162–163, 173, 182–184, 188–190, 192–193, 196, 200, 202, 204–205, 249, 251, 262–264, 284, 306, 396, 400
 Trajanus (ca 53–117), romersk kejsare 14, 16, 23, 395
Turki, Alexandria 91, 93
 Tutankhamon, fornegyptisk härskare 1336–1327 fvt 390
 Törnroth, Lars Henrik (1796–1864), professor i kirurgi och barnförlossningskonst 290

 U

‘Umar ibn al-Khaṭṭāb (d. 644), kalif 15
 ‘Urābī Pascha, Aḥmad (1839–1911), egyptisk militär och krigsminister 379
 al-Ushmūnī, Abū al-Ḥasan (d. 1467), arabisk filolog 418

V

-
- Valy, fransk omskrivning av G.A. Wallins namn
74
de Volney, Constantin François Chasseboeuf
(1757–1820), fransk orientalist och resenär
26

W

-
- Wali äv. Waly, G.A. Wallins första arabiska
namn 78–79, 97
Wallin, Augusta (1804–1864), g.m. Carl Ulrik
Andersin, G.A. Wallins syster 280, 301
Wallin, Bror August (1820–1868), militär,
godsägare, G.A. Wallins bror 134
Wallin, Johanna Maria (1779–1854), f.
Ahrenberg, G.A. Wallins mor 134, 189,
271, 280, 299, 301, 304, 339, 369
Wallin, Natalia Sofia (1818–1881), G.A.
Wallins syster 271, 276, 301–302, 339,
363, 369

Westcar, Henry (1798–1868), brittisk resenär
38

Wiklund, Anders, sjökaptan 81, 86, 123,
271–272, 279, 414

Wilkinson, Sir John Gardner (1797–1875),
brittisk egyptolog 32, 36, 39, 43, 45

Wonawarte se Napoleon I

von Wrede, Adolf Gustav (1807–1863), tysk
arabist, forskningsresande 123, 138, 140,
142, 183–184, 187–188, 190, 194–195, 249,
259, 267, 283, 395, 400

Y

Yazīd I (645–683), umayyadkalif 418

Z

Zainab (d. 629), äv. Sayyida, profeten
Muḥammads dotter 166, 172, 252–254,
257, 265, 320, 322, 419

Sakregister

Stavningen i sökorden är normaliserad. Wallins original är inom parentes och korshänvisningar är införda i de fall då det är nödvändigt. Platser som inte har kunnat identifieras är kursiverade och enligt Wallins stavning. Fartygsnamn är inom citationstecken. Ortsbestämningarna är enligt historiska landskap och områden. Den arabiska artikeln *al/el* påverkar inte sökordets plats i registret.

A

- Abu Simbel, fornegyptisk tempelplats 40
Abukir, Nedre Egypten 27
”Active”, fartyg 414
Aden, Arabiska halvön 259, 337
Akko, Syro-Palestina 27
Aleppo, Syro-Palestina 348
Alexandria 7–9, 14–16, 19, 22–23, 29, 31, 37, 45, 54, 63–66, 90, 92, 109, 116, 118, 120, 123–124, 130, 133, 137, 146, 170, 187, 224, 230, 262, 271–273, 277, 282, 285, 297–298, 301, 306, 336, 338, 379–383, 386–387, 389–391, 395, 397, 399–401, 414
ʿAbd al-Razzāqs moské (ʿAbd Orrazāq) 85, 87, 91, 112, 386
Abū Shajars moské (Abo Chegar) 72, 82, 384
al-ʿAtṭārīngatan 386
Attarinmoskén se Jāmiʿ al-ʿAtṭārīn
Bāb al-sidrī (Sidri), stadsport 82, 86, 386
Café d’Europe 79, 107, 386
Cleopatras pelare se Kleopatras nål
Danyālmoskén (Danjān) 81–82, 85–87, 94, 97–98, 103, 105, 386
Hôtel d’Europe 63, 66, 379
Hôtel d’Orient 379
Hôtel de toutes les Nations 66, 381
Jāmiʿ al-ʿAtṭārīn, moské (Atharin, Attarin) 79, 81, 84, 90–92, 100–101, 104–107, 109–111, 386
Kleopatras nål (Cleopatras pelare) 9, 67, 72–73, 76, 87, 381, 384
al-Manshīya, europeiska stadsdelens arabiska namn 379
al-Mīna al-sharqāwīya, kvarter 87
Muḥammad ʿAlīs palats (Paschans palats) 84, 100, 386
Place des Consuls, äv. Mīdān Muḥammad ʿAlī 65, 379, 386
Pompejus kolonn 67, 76, 86, 94, 96, 381, 385
Ra’s al-tīn, udde 386
Sidri se Bāb al-sidrī
S:t Athanasius, kyrka 386
Amsterdam 161
al-Andalus, Iberiska halvön 11
Anderna 381
ʿArafātslätten, Arabiska halvön 86, 387
Arjaf se al-Rīf
arroḍeh se al-Rauḍa
Asbukijeh se Azbakīya
Ashmon se Ushmūn
al-ʿAskar, f. d. huvudstad i Egypten 17

Assuandammen, eg. två dammar vid Assuan,
Övre Egypten 410
Atbara, biflod till Nilen 410
Atlanten 8, 11
Azbakīya (Azbukijeh, Ezbekijeh), stadsdel i
Kairo 121, 124–125, 156–157, 159, 161,
164, 167, 170–172, 177, 183, 186–193,
195–197, 199–206, 250–253, 255, 258–263,
265–267, 283, 390, 393, 401, 409
birkat al-Azbakīya (birket elazbukijeh), sjö
152–153, 167, 291, 393

B

Babylon, äv. al-Yūna, Bāb al-yūn, f.d. fästning
vid Kairo 14, 16, 23, 395, 406
Bagdad 17, 398
al-Baḥr al-waṣṭānī, trol. kanalen mellan Nilens
två armar på sträckan Ṭanṭā–Kairo 246,
413
al-Barrānīya, Nedre Egypten 207, 230, 236,
240, 248–251, 253, 260, 314, 336
al-Bašra, Mesopotamien 16
Berlin 417
Bershom, Nedre Egypten 247
Blå Nilen, biflod till Nilen 410
Bokhara se Buchara
Bolāk se Būlāq
Bomarsund, Åland 246, 413
Boston, Förenta staterna 66
Buchara (Bokhara), Centralasien 7, 42, 234,
249, 323
Būlāq (Bolāk), Kairos huvudhamn 116–118,
124, 126–127, 136, 139–140, 143, 177,
197–198, 202, 206, 248, 260, 267, 275, 313,
348–349, 390, 392, 405, 421
Polytekniska skolan, äv. Muhandiskhāna
124, 396

C

Cadiz, Spanien 297
Cairo se Kairo
Calcutta, Indien 166, 421

Cambridge, England 40
Chalcedon, antik stad vid Bosporon, nuv.
Kadiköy i Turkiet 12
Cheops se Khufu
Circassien se Tjerkessien
Constantinopel se Konstantinopel

D

Damaskus 10, 42, 379
Dasūq, Egypten 57, 409
al-Dir'īya (Derejeh), Arabiska halvön 297, 417
Dumyāt (Dumjat), Nilens östra arm i Nildeltat
247–248
Durra, Nedre Egypten 219

E

Elefantine, ö i Nilen i Övre Egypten 406
Embabe se Imbāba
Ezbekijeh se Azbakīya

F

Faros, ö utanför Alexandria 379
Faros fyr 391
Qal'a al-nāšara (Qal'a Inaasareh), fort 109,
391
fom elmaḥmodijeh se al-Maḥmūdīyakanalen
Fuah se Fuwa
fum al-baḥr, platsen där Nilen förgrenar sig vid
Nildeltat 248, 413
fum elmaḥmodijeh se al-Maḥmūdīyakanalen
al-Fuṣṭāt, f.d. huvudstad i Egypten 14, 16–17,
395, 398, 406
Fuwa (Fuah), Nedre Egypten 29, 114

G

Gadde se Jidda
Ga'farijeh, kanal i Ṭanṭā 231
Gamālīya el. Jamālīya (Gemelijeh, Gounijeh,
Guanijeh), stadsdel i Kairo 42, 118, 129,
151–152, 160, 163, 170–173, 175–177,

183–184, 187, 192, 249, 260, 288–290, 309,
392, 407
gamla Kairo se Mişr al-ʿatīqa
Gemelijeh se Gamālīya
Gerbela se Karbalā
Gibraltarsundet 29
Giza, Egypten 29, 32, 178–179, 181, 201, 227,
283, 313, 315, 354, 394, 405–407
pyramider 21, 24, 27, 29, 32, 122, 131,
179–182, 184, 201, 219, 227, 291, 313, 324,
354, 394, 405–406
Khefren 394–395, 407
Khufu, äv. Cheops 181, 315, 394–395,
406–407
Menkaure 394
Gounijeh el. Guanijeh se Gamālīya
Göttingen, Niedersachsen 417

H

Hadramaut, region på Arabiska halvön 123,
395
Hamburg 54
Havre se Le Havre
Hegaz se al-Hijāz
Heliopolis, fornegyptisk stad 381
Helsingfors (Hfors) 34, 54, 297–298, 300–302,
304, 338, 347, 367, 380–381, 388, 408–409,
413–415, 417
Nationalbiblioteket, äv.
Universitetsbiblioteket 363, 398, 403, 414,
420
Kejslerliga Alexanders-Universitetet 141–
142, 295–296, 303, 381, 388, 408–409,
417, 420
Naturhistoriska samlingen 195, 281, 339
Kliniska institutet (Clinikum, Ruttun)
90, 290, 388
Societetshuset 278
Tölö Kasern 71
Universitetsbiblioteket se
Nationalbiblioteket
al-Hijāz (Hegaz, Hijazområdet), Arabiska
halvön 46, 283, 323, 415

I

Imbāba (Embabe), region vid Kairo 198, 207,
358
Indus 8, 11
Istanbul se Konstantinopel

J

Jabal al-raḥma, ordagr. övers. barmhärtighetens
berg, Arabiska halvön 57
Jamālīya se Gamālīya
Jerusalem 10, 413
Jidda (Gadde), Arabiska halvön 259, 337–338,
420

K

Kaffa, Etiopien 380
Kaḥīr Zaid, Nedre Egypten 114
Kairo, äv. Mişr al-Qāhira, al-Qāhira, Mişr
(Cairo) [2], 7, 16–18, 21, 23, 29, 31–40,
42–45, 47, 54, 66, 107–108, 110, 112, 116,
118–119, 128–129, 133, 135, 139, 150,
172–174, 176, 181, 184–185, 193, 198, 203,
206–207, 210–211, 215, 218, 221, 223, 228,
230, 233, 237–238, 245–246, 248, 252–253,
255, 271, 274–275, 281–283, 291, 294, 296,
298, 300–303, 305–306, 309–310, 313–314,
319–320, 322–325, 328, 336–338, 367,
368, 379–380, 382, 385, 389–401, 403–410,
413–414, 416–418, 420
Aḥmed Bey al-Ṭāhirs trädgård 176
ʿAmrs moské 17
al-Azhar, moské 57, 121, 131, 152, 168–169,
178, 240, 259–260, 283, 288, 307–308,
311, 325, 393–396, 399, 403–405, 410
Bāb al-futūḥ, stadsport 18, 295, 416
Bāb al-ḥadīd, stadsport 45, 177, 265, 405
Bāb al-naşr, stadsport 18, 40, 129, 170,
173, 187–189, 195, 201, 203, 265, 397, 407
Bāb Zuwaila (Zuēleh), stadsport 18, 166, 403
al-Bayyūmīs moské (Bejomi) 265
Citadellet (castellet) 130, 151, 169, 192,

- 201, 203, 295, 322, 398, 401, 404, 409
 Darb al-gināna, kvarter 131, 205
 al-Dasūqīs moské 203
 Demerdāsh moské 185, 190, 193, 196–197,
 200–201, 203, 312, 354
 Dhū al-fiqār Katkhudā, härbärke 393
 Dīwān al-madāris (Diwan elmudaris),
 undervisningsministeriet 139, 147, 153,
 203, 206, 401
 Egyptiska museum 106, 390
 fum al-khalīj (khaligen), kanal i Kairo 255,
 257, 413
 Ghamrī, moské 194
 Ghūrīya (Ghorijeh), kvarter 169, 176, 183,
 199, 405
 al-Ḥasan, moské (Ḥassan) 121
 al-Ḥasanain, äv. Sayyidnā al-Ḥusain, moské
 (Ḥossein, Sejidna Ḥosein) 160, 165, 167,
 169, 171, 173, 175–177, 188, 190, 202,
 230, 237, 261, 307–309, 320, 400, 404,
 418
 Hôtel d’Orient (Oriental Hotel) 45, 147, 401
 Ibn Ṭūlūns moské 17
 Imām al-Shāfi’īs moské 191
 Josefs brunn 151, 401
 Kaïd Beys moské se Qāyṭbāys moské
 Khān Ga’far el. Ja’far, härbärke 117–118,
 188, 392
 Khān al-Khalīlī, basarområde 38, 131, 136,
 138–139, 141, 146, 184, 188, 201–202,
 204, 205, 259, 264, 288, 295, 398–399
 al-Mu’ayyds moské (Moajin) 166, 403
 Muḥammad ‘Alīs moské 398, 401
 Musāfirkhāna, resandehem 393
 Naḥḥasin se Sūq al-naḥḥāsīn
 Oriental Hotel se Hôtel d’Orient
 Qāyṭbāys moské (Kaïd Bey) 203, 409
 al-Rīfā’īs moské (Skekh Refa’) 169, 404
 Rumaila (Romeli) 200
 al-Sayyida Nafisa bint al-Ḥasans mausoleum
 204, 418
 al-Sayyida Sukainas mausoleum 418
 Sejideh Nefhises moské se al-Sayyida Nafisa
 bint al-Ḥasans mausoleum
 Shepheard’s English Hotel 45, 401
 al-Shīshīnīs härbärke 118, 120, 152–153,
 274, 393
Soḳ elmoajjat, ”dyntorg” 152
 Soḳ ennaḥḥasin se Sūq al-naḥḥāsīn
 Sulaimān Aghas palats 199
 Sulaimān al-Silāḥdārs härbärke 393
 Sultan Šāliḥs kubba 173, 405
 Sūq al-naḥḥāsīn (Naḥḥasin),
 kopparsmedernas torg 146, 171, 400
 Taḥrīr, torg 390
 Karbalā’ (Gerbela), Mesopotamien 307, 418
 Kasan se Kazan
 Kaukasus 10
al-Kawadi, Nedre Egypten 213, 217, 225
 Kazan (Kasan), Ryssland 288, 338, 403
 Kazan universitet 288, 401
 Ḳenna se Qinā
 khaligen se fum al-khalīj
 Kh^wārazm (Khowarezm), äv. Chorasmia,
 forntida provins i Centralasien 408, 185
 Konstantinopel, äv. Istanbul (Constantinopel)
 15, 54, 63, 65–66, 69, 80, 86, 90, 96, 98,
 123, 238, 271, 350, 354, 356, 381, 385, 390,
 399, 401, 411, 414
 Ktesifon, forntida stad i Mesopotamien 16
 al-Kūfa, Mesopotamien 16
-
- L
-
- al-Lādhiqiyah, Syro-Palestina 414
 Le Havre, Frankrike 74
 Livorno, Italien 108
 London 26–27, 46, 144, 182, 289, 382, 389,
 400
Lumbarla, Egentliga Finland 301
 Luxor, äv. Thebe, Övre Egypten 27, 415
 Ramesseum, Ramses II:s gravtempel 27
-
- M
-
- al-Maḥmūdīyakanalen (fom/fum
 elmaḥmodijeh), sjöfartskanal i Nedre
 Egypten 29, 31, 70, 81–82, 85, 112–113,

273, 383, 392
 Makke se Mekka
 Manjal el. Manjal el'aros se Nilomätaren
 al-Manšūrīya, f.d. namn på Kairo 18
 Manūf (Menof), Egypten 227–228, 246, 325
 Maryūt, insjö vid Alexandria 85
 Marseille, Frankrike 54, 90, 271, 275, 414
 Marw, nuvarande Merv, Centralasien 16
 Mašr el'atikah el. Mašr se Mišr al-'atīqa
 Medelhavet 7, 10, 13, 29, 45, 67, 246, 273,
 379, 393, 410
 Medina, Arabiska halvön 10, 40, 42, 185, 289,
 415
 Mekka (Makke), Arabiska halvön 8, 40, 42,
 76, 80, 240, 295, 297, 302, 338, 387, 392,
 401, 411, 415–416
 Melig, Egypten 245
 Memfis, fornegyptisk stad 27, 415
 Menof se Manūf
 Mergus, Egypten 202
 Mikjas se Nilometern
 Minā, Arabiska halvön 387
 Mišr el. Mišr al-Qāhira se Kairo
 Mišr al-'atīqa (gamla Kairo, Mašr el'atikah),
 arabisk benämning på gamla Kairo 17,
 23, 122, 129, 178, 237–238, 252–253, 375,
 394–395, 406
 Mocka (Mokha), Jemen 275
 Moqaṭṭam se Muqaṭṭam
 Mokha se Mocka
 Moski se Müskī
 Moskva, Ryssland 234, 249, 323
 Muqaṭṭam (Moqaṭṭam), berg utanför Kairo
 174, 291, 398
 Müskī (Moski), stadsdel i Kairo 126–127, 129,
 136, 140, 147, 155, 159–162, 164, 169, 184,
 187–188, 199, 202, 204, 259, 264, 396

N

Nagileh, Nedre Egypten 114–115
 Nedre Egypten, benämning på Nildeltat 54,
 209, 343, 393, 394, 415
 New York 382

Central Park 73, 382
 Nilen 14, 17, 23, 25–26, 29, 31, 37, 43, 45, 66,
 82, 112–114, 116–117, 122, 127, 131, 160,
 166, 176, 178–179, 181–182, 197, 201, 203,
 207, 217, 219, 223–224, 227–228, 231, 240,
 246–248, 255–256, 272–273, 278–279, 282,
 297–298, 313–314, 319, 324–325, 330, 332,
 346, 348, 383, 392–395, 397, 406, 409–411,
 413–414, 416

O

Odessa 408, 414, 417
Omm dinar, Nedre Egypten 116
 Oxford, England 11, 32
 Bodleian Library 32
 Oxus, forntida namn på floden Amu-Darja i
 Centralasien 408

P

Paris 27, 45, 54, 65, 80, 90, 129, 176, 242,
 264, 280, 329, 380, 391, 417
 Cimetière du Père-Lachaise 380
 Persiska viken 8, 380
 Petersburg se S:t Petersburg
 Petra, Jordanien 40
 Philae, ö i Nilen i Övre Egypten 384, 406
 Poitiers, Frankrike 11
 Pyrenéerna 11

Q

al-Qāhira se Kairo
 al-Qairawān, nuv. Kairouan, Tunisien 16
 al-Qaṭā'i', f.d. huvudstad i Egypten 17
 Qinā (Kenna), Övre Egypten 260

R

al-Rauḍa (arroḍeh, elroḍa, Roḍa), ö i Nilen
 vid Kairo 17, 122, 127, 152, 161, 166,
 199–200, 254–255, 394, 406, 413
 Ibrāhīm Paschas trädgård 166, 198

Nilometern, äv. al-Miqyās, Manyal (Manjal el'aros, Mikjas) 17, 122, 199, 207, 248, 252, 394, 406, 413
 Rhodos, ö i Egeiska havet 66, 381
 Rhône 273
 al-Rīf, pl. al-Aryāf, arabiska namnet på Nildeltat 205, 410
 Ristmäki, Nousis socken, Egentliga Finland 297, 300, 307, 336
 elrođa el. Rođa se al-Rauđa
Ronamijeh, Egypten 217, 224
 Rosetttagrenen, västra armen av Nildeltat 29, 31
 Röda havet 8, 45, 130

S

Ša'īd, benämning på Övre Egypten 101, 107, 113–114, 116, 123, 172, 389
 Sakkara, Egypten 182, 201, 407
 Djosers pyramid 407
 Sneferus pyramid 407
Samadom, Nedre Egypten 226
 Samarra, Mesopotamien 17
 Sayyālat al-Rauđa, kanal mellan ön al-Rauđa och Kairo 394
 "Scamandre", fartyg 146
 Seine 273
 Sennar se Sinnār
Sershine, Nedre Egypten 228, 325
 Sevilla, Spanien 161
Shamon, Nedre Egypten 219
 Shibīn al Kawm (Shebin), Egypten 246
 Shubrā, förstad till Kairo 127–128, 176, 189, 248, 345, 397
 Sinai, halvö och bergmassiv i Egypten 31, 44
 Sinnār (Sennar), handelsstad mellan Blå och Vita Nilen 183
Skällagård, Egentliga Finland 301
 Smyrna, nuv. Izmir, Mindre Asien 65, 69, 82, 102, 106, 380, 389
 Stilla havet 381
 S:t Petersburg (Petersburg) 23, 34, 64, 104, 106, 258, 277, 280, 284, 298, 301–302,

304–306, 380–385, 388, 390, 396, 400, 403, 413–414, 417
 Finska passexpeditionen 298
 Institutet för orientaliska språk vid utrikesministeriet i S:t Petersburg 106, 141, 284, 302, 380–381, 388, 390
 Kejsrerliga vetenskapsakademien 302
 Suez, Egypten 45, 141, 143, 194, 259, 267, 401
 Sund, socken på Åland 413
 Šūr, nuv. Tyros, Libanon 414

T

Tali/Talie, Egypten 210, 219, 226, 228
 Ṭanṭā, Egypten 74, 114, 204, 226, 228–229, 245–246, 249, 320, 322, 325, 329, 333, 336, 405, 413, 419
 al-Badawīs moské 232, 234
Bosa, moské 334
 Sayyid Marzūqs moské 231
 Ṭanṭā el. Sayyids kanal 245–246, 325
 Thames 382
 Thamestunneln 182, 407
 Thebe se Luxor
 Tigris 17
 Tjerkessien (Circassien), region i Centralasien 132
 Transoxanien, benämning på området mellan floderna Syr-Darja och Amu-Darja i Centralasien 11
 Tunis, Tunisien 66

U

Ushmūn (Ashmon), Nedre Egypten 216, 226, 251, 319

V

Victoriasjön, Centralafrika 393
 Vita Nilen, biflod till Nilen 410

S A K R E G I S T E R

W

Wādī Duʿān, Jemen 395
 Wadi Halfa, Egypten 29
 Wādī Natrūn, Egypten 389
 al-Wāsiṭ, Mesopotamien 16

Y

al-Yūna, äv. Bāb al-yūn, se Babylon

Z

Zurkan, Egypten 228, 325
 Zuwaila, stadsdel i Kairo 399

Å

Åbo, Egentliga Finland 246, 336, 391, 409
 Katedralskolan (Åbo skola) 111, 386
 Kungliga Akademien 409
 Åbo och Björneborgs län, Egentliga Finland
 391
 Åland 272, 391, 413

Ö

Övre Egypten, benämning på Nildalen 33,
 36–37, 43, 120, 129, 139, 144, 146, 279,
 281, 284, 296–297, 302–304, 338, 389, 393,
 396–398, 404, 406, 415

Källor och litteratur

Otryckta källor

ASHMOLEAN MUSEUM, OXFORD

Griffith Institut, Archives

Lane MSS 6.1

Manuskriptutkast till E.W. Lanes *Description of Egypt*

BODLEIAN LIBRARY, OXFORD

Department of Western Manuscripts

Ms. Eng. misc. d. 234

Manuskriptutkast till E.W. Lanes *Description of Egypt*

Ms. Eng. lett d. 165

E.W. Lanes brev till R. Hay 2/6 1848

BRITISH LIBRARY, LONDON

Department of Manuscripts

Additional Manuscript 52362

DEUTSCHES ARCHÄOLOGISCHES INSTITUT, ABTEILUNG KAIRO, BIBLIOTHEK

Henry Westcars manuskriptdagbok

NATIONALBIBLIOTEKET (NB), HELSINGFORS

K. Tallqvist arkiv

Minnesanteckning, coll. 231.13

G.A. Wallins arkiv (okatalogiserat)

G.A. Wallins brev till G. Geitlin 30/10 1844, coll. 468

G.A. Wallins brev till G. Geitlin 4/12 1846, coll. 468

G.A. Wallins brev till G. Geitlin 15/4 1849, coll. 468

G.A. Wallins brev till G. Geitlin 11/1 1850, coll. 468

G.A. Wallins dagböcker, coll. 468

PUBLIC RECORD OFFICE, KEW

F.O. 78/804

Sir C. Murrays brev till Lord Palmerston 5/8 1849

 Tryckta källor och litteratur

- Alsayyad, Nezar, Bierman, Irene A. and Nasser, Rabbat (eds.), *Making Cairo Medieval*, Lanham: Lexington Books 2005
- Andreeva, Elena, "Travelogues by Berezin: a nineteenth-century Russian traveler to Iran", *Society and Culture in Qajar Iran. Studies in Honor of Hafez Farmayan*, Elton L. Daniel (ed.), Costa Mesa: Mazda Publishers 2002, s. 163–188
- Anis, M., "The first Egyptian society in London (1741–1743)", *Bulletin de l'Institut français d'archéologie orientale* 50, 1952, s. 95–105
- Arberry, A.J., *Oriental Essays. Portraits of Seven Scholars*, London: George Allen & Unwin Ltd 1960
- Arne, T.J., *Svenskarna och Österlandet*, Stockholm: Natur och Kultur 1952
- Arnold, Dieter, *The Encyclopaedia of Ancient Egyptian Architecture*, London & New York: I.B. Tauris 2003
- Aro, Jussi, *Die arabischen, persischen und türkischen Handschriften der Universitätsbibliothek zu Helsinki*, Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 28; Studia Orientalia 23, 4, Helsinki 1958
- Asfour, Khaled, "The domestication of knowledge. Cairo at the turn of the century", *Muqarnas* 10, 1993, s. 125–137
- Autio, Veli-Matti, *Yliopiston virkanimitykset 1809–1852*, Historiallisia Tutkimuksia julkaissut Suomen Historiallinen Seura 115, Helsinki 1981
- Ayalon, Ami, "Arab booksellers and bookshops in the age of printing, 1850–1914", *British Journal of Middle Eastern Studies* 37, 2010, s. 73–93
- Baedeker, Karl, *Egypt and the Sūdān. Handbook for Travellers*, Leipzig: Karl Baedeker Publisher 1929
- Baer, Gabriel, "Urbanization in Egypt, 1820–1907", *Beginnings of Modernization in the Middle East. The Nineteenth Century*, William R. Polk and Richard L. Chambers (eds.), Chicago & London: The University of Chicago Press 1968, s. 155–169
- Baines, John and Malek, Jaromir, *Cultural Atlas of Ancient Egypt*, New York: Checkmark Books 2000
- Baines, John and Malek, Jaromir, *Atlas of Ancient Egypt*, Cairo: The American University in Cairo Press 2002
- Bard, Kathryn A., *An Introduction to the Archaeology of Ancient Egypt*, Malden: Blackwell Publishing 2008
- Baudot, Marcel, "Localisation et datation de la première victoire remportée par Charles-Martel contre les musulmans", *Recueil de travaux offert à M. Clovis Brunel* I, Paris: Société de l'École des Chartes 1955, s. 93–105
- Beattie, Andrew, *Cairo. A Cultural and Literary History*, Oxford: Signal Books 2005
- Behrens-Abouseif, Doris, *Islamic Architecture in Cairo. An Introduction*, Leiden & New York & København & Köln: Brill 1989
- Berjozin, I., "Obzor trechletjago putesjestvija po Vostoku", *Zjurnal ministerstva narodnago prosvesjtjenija* 55, 4, 1847, s. 1–21
- Berlin, Isaiah, *Recollections of a Historian of Ideas. Conversations with Isaiah Berlin* I, Berlin and R. Jahanbegloo (eds.), New York: Charles Scribner's Sons 1991

- Berque, Jacques, *L'Égypte. Impérialisme et révolution*, Paris: Éditions Gallimard 1967 (svensk översättning av Ingvar Rydberg, Furulund: Alhambra 1995)
- Bevis, Richard, *Bibliotheca Cisorientalia. An Annotated Checklist of Early English Travel Books on the Near and Middle East*, Boston: G.K. Hall and Co. 1973
- Biobibliografitjeskij slovar otetjestvennych tjurkologov. Dooktjabrskij period*, Pod red. A.N. Kononova, Moskva: Nauka 1989
- Bref och dagboksanteckningar af Georg August Wallin*, utgifna jämte en lefnadsteckning av Knut Tallqvist, Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland (SSLS) 70, Helsingfors 1905
- Bruce, James, *Travels to Discover the Source of the Nile, in the Years 1768, 1769, 1770, 1771, 1772, & 1773*, 5 vols., Edinburgh: G.G.J. and J. Robinson 1790
- Bulliet, Richard W., *The Camel and the Wheel*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press 1975
- Buonaventura, Wendy, *Serpent of the Nile. Woman and Dance in the Arab World*, London: Saqi Books 1994
- Burleigh, Nina, *Mirage. Napoleon's Scientists and the Unveiling of Egypt*, New York: Harper 2007
- Burton, Richard F., "Journey to Medina, with route from Yambu", *Journal of the Royal Geographical Society* 24, 1854, s. 208–225
- Burton, Richard F., *Personal Narrative of a Pilgrimage to El Medinah and Meccah*, 2 vols., London: Longman, Brown, Green, Longmans, and Roberts 1857
- Butler, Alfred J., *The Arab Conquest of Egypt and the Last Thirty Years of the Roman Dominion*, second revised ed. by P.M. Fraser, Oxford: Oxford University Press 1978
- Byggmästar, Eva-Stina, *Vagga liten vagabond*, Helsingfors: Söderströms 2010
- Bæk Simonsen, Jørgen, *Islamlexikonet*, översättning och bearbetning Jonas Otterbeck, Stockholm: Forum 1994
- Carey, M.L.M., *Four Months in a Dahabëh; or, Narrative of a Winter's Cruise on the Nile*, London: L. Booth 1863
- Carré, Jean-Marie, *Voyageurs et écrivains français en Égypte*, 2 vols., Le Caire: L'Institut français d'archéologie orientale 1932
- Chagnon, Louis, *La conquête musulmane de l'Égypte (639–646)*, Paris: Economica 2008
- de Chateaubriand, François-René, *Itinéraire de Paris à Jérusalem*, Paris: Le Normant 1811
- Clayton, Peter A., *The Rediscovery of Egypt. Artists and Travellers in the 19th Century*, London: Thames and Hudson 1982
- Clot, Antoine Barthélmy, *Aperçu general sur l'Égypte*, 2 vols., Paris: Fortin, Mason, et Co 1840
- Cole, Juan R.I., "Mad sufis and civic courtesans: the French republican construction of eighteenth-century Egypt", *Napoleon in Egypt*, Irene A. Bierman (ed.), Reading: Ithaca Press 2003, s. 47–62
- Coller, Ian, *Arab France. Islam and the Making of Modern Europe, 1798–1831*, Berkeley & Los Angeles & London: University of California Press 2011
- Crone, Patricia, *Meccan Trade and the Rise of Islam*, Princeton: Princeton University Press 1987
- Crone, Patricia and Cook, Michael, *Hagarism. The Making of the Islamic World*, Cambridge: Cambridge University Press 1977

- Crotier, Alev Lytle, *Harem. The World Behind the Veil*, London: Bloomsbury 1989
- Curl, James Stevens, *Egyptomania. The Egyptian Revival. A Recurring Theme in the History of Taste*, Manchester: Manchester University Press 1994
- Dawson, Warren R., "The first Egyptian society", *Journal of Egyptian Archaeology* 23, 1937, s. 259–260
- Dawson, Warren R., "Anastasi, Sallier, and Harris and their papyri", *Journal of Egyptian Archaeology* 35, 1949, s. 158–166
- Dawson, Warren R. and Uphill, Eric P. (eds.), *Who Was Who in Egyptology*, third revised edition by Morris L. Bierbrier, London: Egypt Exploration Society 1995
- Denon, Dominique Vivant, *Voyage dans la Basse et la Haute Égypte, pendant les campagnes du Général Bonaparte*, Paris: Didot 1802
- Description de l'Égypte. Ou recueil des observations et des recherches qui ont été faites en Égypte pendant l'expédition de l'armée française, publiée par les ordres de sa majesté l'empereur Napoléon le Grand*, 20 vols., Paris 1809–1824 (andra upplagan Paris: Imprimerie de C.L.F. Panckoucke 1820–1830)
- Dittel, V., "Obzor trechgoditjnago putesjestvija po Vostoku", *Zjurnal ministerstva narodnago prosvestjenija* 56, 4, 1847, s. 1–30
- Dromberg, D.A., "Kolerakirjeistä", *Philatelia Fennica* 11, 1972, s. 293–296
- Du Camp, Maxime, *Égypte, Nubie, Palestine et Syrie. Dessins photographiques recueillis pendant les années 1849, 1850 et 1851*, Paris: Pillet 1852
- Du Camp, Maxime, *Le Nil (Égypte et Nubie)*, Paris: Hachette 1854
- El-Shamy, Hasan M., *Religion Among the Folk in Egypt*, Westport, Connecticut & London: Praeger Publishers 2009
- Encyclopaedia Judaica*, vol. 5, 1971
- Fahmy, Khaled, *All the Pasha's Men. Mehmed Ali, His Army and the Making of Modern Egypt*, Cambridge: Cambridge University Press 1997
- Fahmy, Khaled, "Towards a social history of modern Alexandria", *Alexandria, Real and Imagined*, Anthony Hirst and Michael Silk (eds.), Cairo: The American University in Cairo Press 2006, s. 281–306
- Flaubert in Egypt. A Sensibility on Tour*, edited and translated by Francis Steegmuller, Harmondsworth: Penguin 1972
- Fleisch, H., "Ibn Mālik", *Encyclopaedia of Islam*² s.v.
- Forster, E.M., *Alexandria. A History and a Guide*, London: Michael Haag Ltd 1986 (första utgåvan 1922)
- Fouracre, Paul, *The Age of Charles Martel*, Harlow: Longman 2000
- Fussell, Paul, *Abroad. British Literary Traveling between the Wars*, Oxford & New York & Toronto & Melbourne: Oxford University Press 1980
- Gardiner, Alan Sir, *Egyptian Grammar. Being an Introduction to the Study of Hieroglyphs*, London: Oxford University Press 1950
- Georg August Wallins reseanteckningar från Orienten åren 1843–1849. Dagbok och bref*, 4 vol., utg. postumt av S.G. Elmgren, Helsingfors: J.C. Frenckell & Son 1864–1866
- Gindi, Hoda, "The Copts of Egypt: neither Christians nor Egyptian?", *Interpreting the Orient. Travellers in Egypt and the Near East*, Paul and Janet Starkey (eds.), Reading: Ithaca Press 2001, s. 97–110

- Gordon, Lucie Duff, *Letters from Egypt, 1863–65*, London: Macmillan 1865
- Gregory, Derek, "Scripting Egypt: Orientalism and the cultures of travel", *Writes of Passages. Reading Travel Writing*, James Duncan and Derek Gregory (eds.), London & New York: Routledge 1999
- Haag, Michael, *Alexandria. City of Memory*, New Haven, Connecticut & London: Yale University Press 2004
- Haas, Christopher, *Alexandria in Late Antiquity. Topography and Social Conflict*, Baltimore: The Johns Hopkins University Press 2006
- Hallenberg, Helena, *Ibrāhīm al-Dasūqī (1225–1296) – a Saint Invented*, Helsinki: Finnish Academy of Science and Letters 2005
- Hallenberg, Helena ja Perho, Irmeli, *Ruokakulttuuri islamin maissa*, Helsinki: Gaudeamus 2010
- Hanna, Nelly, "Bulaq – an endangered historic area of Cairo", *Islamic Cairo. Architectural Conservation and Urban Development of the Historic Centre*, Michael Meinecke (ed.), Kairo: Deutsches Archäologisches Institut Abteilung Kairo 1980, s. 19–29
- Hatina, Meir, "Religious culture contested: the sufi ritual of *dawsa* in nineteenth-century Cairo", *Die Welt des Islam* 47, 2007, s. 33–62
- Hattox, Ralph S., *Coffee and Coffeehouses. The Origins of a Social Beverage in the Medieval Near East*, Seattle: University of Washington 1985
- Hellström, Pontus, "Alexandria – en hellenistisk metropol", *Alexandria. Musernas stad*, Stefan Hilding och Suzanne Unge Sörling (red.), Skriftserie utgiven av vänföreningarna för de svenska instituten i Athen och Rom IV, Stockholm: Rubicon 1997, s. 9–31
- Herodotos, *Herodotos 'från Halikarnassos Muser eller Nio historiska böcker*, första delen, översättning af Fr. Carlstedt, Stockholm: L.J. Hierta 1871
- Herzog, Rolf, "Deutsche Ärzte in Kairo 1831–62", *Die islamische Welt zwischen Mittelalter und Neuzeit. Festschrift für Hans Robert Roemer zum 65. Geburtstag*, U. Haarmann und P. Bachmann (Hrsg.), Beirut Texte und Studien 22, Beirut: Orient-Institut der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft 1979, s. 296–314
- Hilmys, Ibrahim, *The Literature of Egypt and the Soudan from the Earliest Times to the Year 1885 Inclusive*, 2 vols., London: William Clowes and Sons 1886
- Hinds, Martin and Badawi, El-Said, *A Dictionary of Egyptian Arabic. Arabic-English*, Beirut: Librairie du Liban 1986
- Hjärpe, Jan, *الشريعة sharī'a. Gudomlig lag i en värld i förändring*, Stockholm: Norstedts Förlag 2005
- Holmberg, Arne, *Professor Johan Hedenborg 1786–1865. Läkare, Forskningsresande, Samlare*, Bidrag till Kungl. svenska vetenskapsakademiens historia VIII, Stockholm 1968
- Homeros, *Odysseen*, översatt av Erland Lagerlöf, Stockholm: Wahlström & Widstrand 1994
- Humbert, Jean-Marcel, Pantazzi, Michael and Ziegler, Christiane, *Egyptomania. Egypt in Western Art, 1730–1930*, Paris: Editions de la réunion des musées nationaux 1994
- Hämeen-Anttila, Jaakko (ed.), *'Alī Nidā al-Barrānī's Asnā l-maṭālib li-hidāyat aṭ-ṭālib. A Nineteenth Century Grammatical Commentary on Shaykh ash-Shubrāwī's (d. 1758) Risāla*, Studia Orientalia 66, Helsinki: The Finnish Oriental Society 1989
- Ibn 'Abd al-Ḥakam, *Futūḥ Miṣr wa-akhbārūhā*, Charles C. Torrey (ed.), New Haven, Connecticut: Yale University Press 1922

- Ibn Khaldūn, *Prolegomena. En introduktion till världshistorien (al-Muqaddima)*, översatt från arabiskan av Ingvar Rydberg, Lund: Alhambra 1989
- Ibn Sa'd, *Kitāb al-ṭabaqāt al-kabīr* 4:2, Julius Lippert (Hrsg.), Leiden: Brill 1908
- Ibn Sayyār al-Warrāq, Abū Muḥammad al-Muzaffar ibn Naṣr, *Kitāb al-ṭabīkh*, Kaj Öhrnberg and Sahban Mroueh (eds.), *Studia Orientalia* 60, Helsinki: Finnish Oriental Society 1987
- Ibn al-Zayyāt, *al-Kawākib al-sayyāra fī tartīb al-ziyāra*, Aḥmad Taimūr (ed.), Baghdad: Maktabat al-Muthannā s.a. (1907)
- Illustrated London News*, 25.3.1865
- Irwin, Robert, *The Arabian Nights. A Companion*, London: Penguin Books 1994
- Irwin, Robert, *Night and Horses and the Desert. The Penguin Anthology of Classical Arabic Literature*, London: Penguin Books 2000
- Irwin, Robert, *Camel*, London: Reaktion Books 2010
- Istorija otejestvennogo vostokovedenija do serediny XIX veka*, Moskva: Nauka 1990
- Kahle, Sigrid, "Historien om Tusen och en Natt", *Gåvor från Österland*, Tidskriften Livrustkammaren 2001, s. 79–92
- Kalfatovic, Martin R., *Nile Notes of a Howadji. A Bibliography of Travelers' Tales from Egypt, from the Earliest Time to 1918*, Metuchen: Scarecrow Press 1992
- Kaye, Alan S., "The etymology of 'coffee': the dark brew", *Journal of the American Oriental Society* 106, 1986, s. 557–558
- Keys, David, "Kahvia on ehkä juotu paljon oletettua aikaisemmin", *Helsingin Sanomat* 12.8.1997
- Kemp, Barry J., *Ancient Egypt. Anatomy of a Civilization*, London: Routledge 1989
- Kemp, Barry J. "Soil (including mud-brick architecture)", *Ancient Egyptian Materials and Technology*, Ian Shaw and Paul Nicholson (eds.), Cambridge & New York: Cambridge University Press 2000
- Klinge, Matti et al., *Helsingfors universitet 1640–1990. Andra delen. Kejsarliga Alexanders Universitetet 1808–1917*, Helsingfors: Förlagsaktiebolaget Otava 1989
- Koranen*, översatt av K.V. Zetterstéen, Stockholm: Wahlström & Widstrand 1917
- Kratjkovskij, I.Ju., *Otjerki po istorii russkoj arabistiki*, Moskva-Leningrad: Akademija Nauk 1950
- Kratschkowski, I.J., *Die Russische Arabistik. Umriss ihrer Entwicklung*, übersetzt und bearbeitet von Otto Mehlitz, Leipzig: Otto Harrassowitz 1957
- Kronholm, Trygve, *Den arabiska litteraturens historia. Spegelbilder*, Stockholm: Natur och Kultur 1995
- Krymskij, A.E., *Istorija novoj arabskoj literatury*, Moskva: Nauka 1971
- Kuhnke, LaVerne, *Lives at Risk. Public Health in Nineteenth-Century Egypt*, Berkeley & Los Angeles & Oxford: University of California Press 1990
- Kunitzsch, Paul, "Zur Namengebung Kairos (al-Qāhir=Mars?)", *Der Islam* 52, 1975, s. 209–225
- Lagerkranz, Gunnar, *Svenska sjukdomsnamn i gångna tider*, Eskilstuna: Stadsarkivet 1983
- de Lamartine, Alphonse, *Voyage en Orient*, 4 vols., Paris: Ch. Gosselin et Furne 1836
- Lane, Edward William, *The Thousand and One Nights, Commonly Called, in England, the Arabian Nights' Entertainments. A New Translation from the Arabic, with Copious Notes*, 3 vols., London: Charles Knight and Co. 1839–1841 (senare upplagor)

- Edward Stanley Poole (ed.), London: John Murray 1859; London & Cairo: East-West Publications and Livres de France 1979–1981)
- Lane, Edward William, *Selections from the Kur-ân, Commonly Called in England, the Koran. With an Interwoven Commentary. Translated from the Arabic, Methodically Arranged, and Illustrated by Notes, Chiefly from Sale's Edition. To which is Prefixed an Introduction Taken from Sale's Preliminary Discourse, with Corrections and Additions*, London: James Madden and Co. 1843
- Lane, Edward William, *An Account of the Manners and Customs of the Modern Egyptians. Written in Egypt during the Years 1833, –34, and –35, Partly from Notes Made during a Former Visit to that Country in the Years 1825, –26, –27, and –28*, Edward Stanley Poole (ed.), London: John Murray 1860 (nytryck London: J.M. Dent & Sons 1966; senaste upplagan Cairo: The American University in Cairo Press 2003; svensk översättning av Bo Ericson, Furulund: Alhambra 1998)
- Lane, Edward William, *An Arabic–English Lexicon. Derived from the Best and the Most Copious Eastern Sources. Comprising a Very Large Collection of Words and Significations Omitted in the Kâmoos, with Supplements to its Abridged and Defective Explanations, in Prose and Verse*, 8 vols., London: Williams and Norgate 1863–1893
- Lane, Edward William, *Arabian Society in the Middle Ages. Studies from the Thousand and One Nights*, Stanley Lane-Poole (ed.), London: Chatto & Windus 1883 (nytryck London & Dublin: Curzon Press 1971)
- Lane, Edward William, *Cairo Fifty Years Ago*, Stanley Lane-Poole (ed.), London: John Murray 1896
- Lane, Edward William, *Description of Egypt. Notes and Views in Egypt and Nubia, Made during the Years 1825, –26, –27, and –28. Chiefly Consisting of a Series of Descriptions and Delineations of the Monuments, Scenery, &c. of those Countries. The Views, with Few Exceptions, Made with the Camera-lucida*, edited and with an introduction by Jason Thompson, Cairo: The American University in Cairo Press 2000
- Lane-Poole, Stanley, *Life of Edward William Lane*, London: Williams and Norgate 1877
- Lappalainen, Seija, "Fredrik Pacius – skapare av musiklivet i Finland", *Fredrik Pacius. Musiken som hemland*, Seija Lappalainen (red.), Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland 2009, s. 28–95
- Lawrence, A.W., *Greek Architecture*, Harmondsworth, Middlesex & Baltimore, Maryland & Mitcham, Victoria: Penguin Books 1957
- Lehner, Mark, *The Complete Pyramids*, London: Thames and Hudson 1997
- Mabro, Robert, "Nostalgic literature on Alexandria", *Historians in Cairo. Essays in Honor of George Scanlon*, Jill Edwards (ed.), Cairo & New York: The American University in Cairo Press 2002, s. 237–265
- McKenzie, Judith, *The Architecture of Alexandria and Egypt c. 300 BC to AD 700*, New Haven, Connecticut & London: Yale University Press 2007
- Madden, Richard Robert, *Egypt and Mohammed Ali*, London: Hamilton, Adams, & Co. 1841
- Mahdi, Muhsin, *The Thousand and One Nights*, Leiden & New York & Köln: Brill 1995
- Manley, Deborah, "Two brides: the Baroness Menu von Minutoli and Mrs Colonel Elwood", *Travellers in Egypt*, Paul and Janet Starkey (eds.), London & New York: I.B. Tauris Publishers 1998, s. 97–107

- Manley, Deborah and Réé, Peta, *Henry Salt. Artist, Traveller, Diplomat, Egyptologist*, London: Libri 2001
- Marjanen, Antti, *Johdatus koptin kieleen*, Suomen Egyptologisen Seuran julkaisuja, Helsinki 1999
- al-Mas'ūdī, *Murūj al-dhahab wa-ma'ādīn al-jauhar* 2, Barbier de Meynard et Pavet de Courteille (eds.), revue et corrigée par Charles Pellat, Beyrouth: L'Université Libanaise 1966
- Meinardus, Otto F.A., *Christian Egypt. Ancient and Modern*, Cairo: French Institute of Oriental Archaeology 1965
- Morgan, Teresa, recension av *Alexandria, Real and Imagined*, Anthony Hirst and Michael Silk (eds.), Cairo: The American University in Cairo Press 2006, i *Times Literary Supplement* 25.2.2005, s. 29
- Mostyn, Trevor, *Egypt's Belle Epoque. Cairo and the Age of the Hedonists*, London & New York: I.B. Tauris 2007
- Mr. Titmarsh, M.A. [William Makepeace Thackeray], *Notes of a Journey from Cornhill to Grand Cairo, by Way of Lisbon, Athens, Constantinople, and Jerusalem. Performed in the Steamers of the Peninsular and Oriental Company*, London: Chapman and Hall 1846 (nytryck William Makepeace Thackeray, Introduction by Sarah Searight, Illustrations compiled by Briony Llewellyn, Heathfield: Cockbird Press 1991)
- Myllylä, Susanna, "Islamic Cairo imagined. From a historical city slum to a time machine for tourism?", *Building Peace by Intercultural Dialogue – Construction de la paix par le dialogue interculturel*, Kirsi Henriksson and Anitta Kynsilehto (eds.), Tampere: Tampere Peace Research Institute TAPRI 2008, s. 215–234
- Nasrallah, Nawal, *Annals of the Caliphs' Kitchens. Ibn Sayyār al-Warrāq's Tenth Century Baghdadādi Cookbook*, English translation with introduction and glossary, Islamic History and Civilization 70, Leiden & Boston: Brill 2007
- de Nerval, Gérard, *Voyage en Orient*, Paris: Charpentier 1851
- Norden, Frederik Ludvig, *Voyage d'Égypte et de Nubie*, 2 vols., Copenhagen: Imprimerie de la Maison Royale 1755 (engelsk upplaga London: Royal Society 1757)
- Nordisk familjebok*, Uggleupplagan, Stockholm: Nordisk familjeboks förlags aktiebolag 1904–1926
- Nurmio, Yrjö, *Suomen postilaitoksen historia 1638–1938*, 2. *Suomen postilaitos vuosina 1808–1870*, Helsinki: Posti- ja lennätinhallitus 1938
- Omar, F., "Ḥārūn al-rashīd", *Encyclopaedia of Islam*³ s.v.
- Pallini, Christina, "Italian architects and modern Egypt", *Studies on Architecture, History and Culture*, web.mit.edu/akpia/www/articlepallini.pdf
- Palva, Heikki, "The cultural context of Arabic epics and north Arabian Bedouin poetry", *Orientalia Suecana* XXXVIII–XXXIX, 1989–1990, s. 112–119
- Parramore, Lynn, *Reading the Sphinx. Ancient Egypt in Nineteenth-Century Literary Culture*, New York: Palgrave Macmillian 2008
- Peskes, Esther, *Muḥammad b. 'Abdalwahhāb (1703–92) im Widerstreit. Untersuchungen zur Rekonstruktion der Frühgeschichte der Wahhābīya*, Beirut Texte und Studien 56, Beirut: Orient-Institut der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft 1993
- Pfullmann, Uwe, *Durch Wüste und Steppe. Entdeckerlexikon Arabische Halbinsel*.

- Biographien und Berichte*, Berlin: Trafo Verlag 2001
- Pococke, Richard, *A Description of the East, and some Other Countries*, 2 vols., London: W. Bowyer [for the author] 1743–1745
- Poole, Sophia, *The Englishwoman in Egypt. Letters from Cairo, Written during a Residence there in 1842*, 3, & 4. With E.W. Lane, Esq., Author of 'The Modern Egyptians', 3 vols., London: Charles Knight and Co. 1844–1846
- Pouillon, François (éd.), *Dictionnaire des orientalistes de langue française*, Paris: IISMM - Karthala 2008
- Powels, Sylvia, "Zur Herkunft des Wortes Qāt (Catha Edulis Forsk.)", *Zeitschrift für arabische Linguistik* 24, 1992, s. 7–20
- Quarterly Review* 28, oktober 1823
- Rabbat, Nasser, *The Citadel of Cairo. A New Interpretation of Royal Mamluk Architecture*, Leiden & New York & Köln: Brill 1995
- Rabbat Nasser, *Mamluk Cairo through Architecture. Monuments, Culture and Politics in Medieval Egypt and Syria*, London & New York: I.B. Tauris 2010
- Ramadan, Abdel-Azim, "Alexandria: French expedition to the modern age", *Alexandria. The Site and the History*, Essays by Morsi Saad el-Din et al., New York & London: New York University Press 1993
- Raymond, André, *Artisans et commerçants au Caire au XVIIIe siècle*, 2 vols., Damas: Institut Français de Damas 1973–1974
- Raymond, André, *Cairo*, Cambridge, Massachusetts & London: Harvard University Press 2000
- Raymond, André, "The economic crisis in Egypt in the eighteenth century", *Arab Cities in the Ottoman Period*, André Raymond (ed.), Hampshire & Vermont: Ashgate 2002a, s. 179–199
- Raymond, André, "The role of the communities (*Tawa'if*) in the administration of Cairo in the Ottoman period", *Arab Cities in the Ottoman Period*, André Raymond (ed.), Hampshire & Vermont: Ashgate 2002b, s. 235–246
- Reé, Peta, "The tedious camel", *Saddling the Dogs. Journeys through Egypt and the Near East*, Diane Fortenberry and Deborah Manley (eds.), Oxford & Oakville, Connecticut: ASTENE and Oxbow Books 2009, s. 143–152
- Reimer, Michael J., *Colonial Bridgehead. Government and Society in Alexandria 1807–1882*, Boulder, Colorado & Oxford: Westview Press 1997
- Rentz, George S., *The Birth of the Islamic Reform Movement in Saudi Arabia. Muḥammad b. 'Abd al-Wahhāb (1703/4–1792) and the Beginnings of Unitarian Empire in Arabia*, London: Arabian Publishing Ltd 2004
- Reynolds, Dwight F., "Epic and history in the Arabic tradition", *Epic and History*, David Konstan and Kurt A. Raaflaub (eds.), Chichester: Wiley–Blackwell 2010, s. 392–410
- Ridley, Ronald L., *Napoleon's Proconsul in Egypt. The Life and Times of Bernardino Drovetti*, London: Rubicon Press 1998
- Roberts, David, *Egypt & Nubia*, 3 vols., London: F.G. Moon 1846–1848
- Rodenbeck, John, "Dressing native", *Unfolding the Orient*, Paul and Janet Starkey (eds.), Reading: Ithaca Press 2001, s. 65–100
- Rodenbeck, John, "'Awalim; or, the persistence of error", *Historians in Cairo. Essays*

- in Honor of George Scanlon*, Jill Edwards (ed.), Cairo & New York: The American University in Cairo Press 2002, s. 107–121
- Rodenbeck, John, "The road taken. [An interview]", *Alif. Journal of Comparative Poetics*, [Theme issue] *Wanderlust. Travel Literature of Egypt and the Middle East* 26, 2006, s. 8–38
- Rodenbeck, Max, *Cairo. The City Victorious*, London & Basingstoke: Picador 1998
- Roper, Geoffrey, "Texts from nineteenth-century Egypt: the role of E.W. Lane", *Travellers in Egypt*, Paul and Janet Starkey (eds.), London: I.B. Tauris Publishers 1998, s. 244–254
- Rossija i arabskij mir. K 200-letiju professora Sankt-Peterburgskogo universiteta Sjeicha at-Tantavi (1810–1861)*, Sankt-Peterburg: Sankt-Peterburgskij gosudarstvennyj universitet 2010
- Rotter, Ekkehart, *Abendland und Sarazenen. Das okzidentale Araberbild und seine Entstehung im Frühmittelalter*, Berlin & New York: de Gruyter 1986
- Roy, Jean-Henri et Deviosse, Jean, *La bataille de Poitiers octobre 733*, Trente journées qui ont fait la France II, Paris: Éditions Gallimard 1966
- Rushby, Kevin, *Eating the Flowers of Paradise. A Journey through the Drug Fields of Ethiopia and Yemen*, London: Constable 1998
- Said, Edward, *Reflections on Exile and Other Essays*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press 2000 (svensk översättning av Hans O. Sjöström, Stockholm: Ordfront 2006)
- Sanders, Paula, *Creating Medieval Cairo. Empire, Religion, and Architectural Preservation in Nineteenth-Century Egypt*, Cairo & New York: The American University in Cairo Press 2008
- Savary, Claude Etienne, *Lettres sur l'Égypte où l'on offre le parallèle des moeurs anciennes et modernes de ses habitans*, 3 vols., Paris: Onfroi 1785–1786
- Sayyid, Ayman Fu'ād, *La capitale de l'Égypte jusqu'à l'époque fatimide. Al-Qāhira et al-Fuṣṭāt; essai de reconstruction topographique*, Beirut Texte und Studien 48, Beirut: in Kommission bei Franz Steiner Verlag Stuttgart 1998
- Sayyid-Marsot, Afaf Lutfi, "The beginnings of modernization among the rectors of al-Azhar, 1798–1879", *Beginnings of Modernization in the Middle East. The Nineteenth Century*, William R. Polk and Richard L. Chambers (eds.), Chicago & London: The University of Chicago Press 1968, s. 267–280
- Sayyid-Marsot, Afaf Lutfi, *Egypt in the Reign of Muhammad Ali*, Cambridge: Cambridge University Press 1984
- Schimmel, Annemarie, *Von Ali bis Zahra. Namen und Namengebung in der islamischen Welt*, München: Diederichs 1993
- Schimmelpenninck van der Oye, David, *Russian Orientalism. Asia in the Russian Mind from Peter the Great to the Emigration*, New Haven, Connecticut & London: Yale University Press 2010
- Schwab, Raymond, *The Oriental Renaissance. Europe's Rediscovery of India and the East, 1680–1880*, translated by Gene Patterson-Black and Victor Reinking, New York: Columbia University Press 1984
- Shaw, Ian (ed.), *The Oxford History of Ancient Egypt*, Oxford: Oxford University Press 2000

- Shaw, Ian and Nicholson, Paul, *The Dictionary of Ancient Egypt*, in association with the British Museum, New York: Harry N. Abrams, Inc., Publishers 2003
- Shoshan, Boaz, "On popular literature in medieval Cairo", *Poetics Today* 14, 1993, s. 349–365
- Sijpesteijn, Petra M., "The Arab conquest of Egypt and the beginning of Muslim rule", *Egypt in the Byzantine World, 300–700*, Roger S. Bagnall (ed.), Cambridge: Cambridge University Press 2007, s. 437–459
- Sinoué, Gilbert, *Le dernier pharaon. Méhémet-Ali (1770–1849)*, Paris: Éditions J'ai lu 1997
- Sonbol, Amira, "The French and Egypt's medical profession", *Napoleon in Egypt*, Irene A. Bierman (ed.), Reading: Ithaca Press 2003, s. 115–138
- Soto Chica, José y Motos Guirao, Encarnación, "Guerra, sociedad, economía y cultura en la Alejandría y en el Egipto disputados por bizantinos, persas y árabes 602–642", *Del Nilo al Ebro. Estudios sobre las fuentes de la conquista islámica*, Luis A. García Moreno y María Jesús Viguera Molins (eds.), Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá 2009, s. 11–51
- Staffa, Susan Jane, *Conquest and Fusion. The Social Evolution of Cairo A.D. 642–1850*, Leiden: Brill 1977
- Starkey, Janet, "'The contagion followed, and vanquish'd them': plague, travellers and lazarettos", *Saddling the Dogs. Journeys through Egypt and the Near East*, Diane Fortenberry and Deborah Manley (eds.), Oxford & Oakville, Connecticut: ASTENE and Oxbow Books 2009, s. 113–125
- Stavrou, Theofanis G. and Weisensel, Peter R., *Russian Travellers to the Christian East from the Twelfth to the Twentieth Century*, Columbus: Slavica Publishers 1986
- Steinbeck, John, *Travels with Charley. In Search of America*, London: Heinemann 1962
- Stewart Howe, Kathleen *Excursions Along the Nile. The Photographic Discovery of Ancient Egypt*, Santa Barbara: Santa Barbara Museum of Art 1993
- Stock, Eugene, *The History of the Church Missionary Society. Its Environment, Its Men and Its Work*, 3 vols., London: Church Missionary Society 1899
- Storrs, Ronald, *The Memoirs of Sir Ronald Storrs*, New York: G.P. Putnam's Sons 1937
- al-Taḥṭāwī, Rifā' Rāfi', *An Imam in Paris. Account of a Stay in France by an Egyptian Cleric (1826–1831)*, introduced and translated by Daniel L. Newman, London: Saqi Books 2004
- Taylor, John H., *Death and the Afterlife in Ancient Egypt*, London: The British Museum Press 2001
- Thackeray se Mr. Titmarsh
- Thompson, Jason, *Sir Gardner Wilkinson and His Circle*, Austin: University of Texas Press 1992
- Thompson, Jason, "Osman Effendi: a Scottish convert to Islam in early nineteenth-century Egypt", *Historians in Cairo. Essays in Honor of George Scanlon*, Jill Edwards (ed.), Cairo & New York: The American University in Cairo Press 2002, s. 81–105
- Thompson, Jason, *Edward William Lane 1801–1876. The Life of the Pioneering Egyptologist and Orientalist*, London: Haus Publishing 2010
- Toivari-Viitala, Jaana, *Johdatus uuden valtakunnan kieleen*, Suomen Egyptologisen Seuran julkaisu, Helsinki 2006

- Trautz, M., "G.A. Wallin. A forgotten explorer of Arabia", *Journal of the Royal Central Asian Society* 19, 1932, s. 131–150
- Trimingham, J. Spencer, *The Sufi Orders in Islam*, Oxford: Oxford University Press 1971
- Tzalas, Harry E., "'The tomb of Alexander the Great.' The history and the legend in the Graeco-Roman and Arab times", *Graeco-Arabica* V, 1993, s. 329–354
- Ullendorff, Edward, *Ethiopia and the Bible*, published for the British Academy, London: Oxford University Press 1968
- Volkoff, Oleg V., *Voyageurs russes en Égypte*, Le Caire: L'Institut français d'archéologie orientale 1972
- Volney, Constantin, *Voyage en Syrie et en Égypte pendant les années 1783, 1784 et 1785*, 2 vols., Paris: Volland et Desenne 1787
- Wallin, Georg August, *Skrifter 1. Studieåren och resan till Alexandria*, utg. av Kaj Öhrnberg och Patricia Berg, SSLS 730:1: Helsingfors 2010
- Warner, Nicholas, "Taking the plunge. The development and use of the Cairene bathhouse", *Historians in Cairo. Essays in Honor of George Scanlon*, Jill Edwards (ed.), Cairo & New York: The American University in Cairo Press 2002, s. 49–79
- Wiet, Gaston, *The Mosques of Cairo*, translated from the French by John-S. Hardman, Paris: Librairie Hachette 1966
- Wilkinson, John Gardner, *Manners and Customs of the Ancient Egyptians*, 6 vols., London: John Murray 1837–1841
- Wilkinson, John Gardner, *A Handbook for Travellers in Egypt. Including Descriptions of the Nile to the Second Cataract, Alexandria, Cairo, the Pyramids, and Thebes [etc.]*, London: John Murray 1847
- Williams, Caroline, *Islamic Monuments in Cairo. A Practical Guide*, Cairo: The American University in Cairo Press 1993
- Wilson, Hilary, *Egyptian Food and Drink*, Buckinghamshire: Shire Publications 2001
- Wucher King, Joan, *Historical Dictionary of Egypt*, Metuchen, N.J. & London: The Scarecrow Press, Inc. 1984
- Öhrnberg, Kaj, "Fostering mutual understanding between savants from Egypt and Europe in the early nineteenth century", *Verbum et Calamus. Semitic and Related Studies in Honour of the Sixtieth Birthday of Professor Tapani Harviainen*, Hannu Juusola, Juha Laulainen and Heikki Palva (eds.), *Studia Orientalia* 99, Helsinki: The Finnish Oriental Society 2004, s. 221–230
- Öhrnberg, Kaj, "Georg August Wallin. An Orientalist between national and imperial Orientalism", *Pūrvāparaprajñābhīnandanam – East and West, Past and Present. Indological and Other Essays in Honour of Klaus Karttunen*, Bertil Tikkanen and Albion M. Butters (eds.), *Studia Orientalia* 110, Helsinki: The Finnish Oriental Society 2011, s. 309–316
- Öhrnberg, Kaj, "al-Muḳawḳis", *Encyclopaedia of Islam*² s.v.
- Öhrnberg, Kaj, "al-Ṭaḥṭāwī", *Encyclopaedia of Islam*² s.v.
- Öhrnberg, Kaj, "al-Ṭantāwī", *Encyclopaedia of Islam*² s.v.

 Elektroniskt material

Adolph von Wrede

www.deutsche-biographie.de/register_sfz86211.html

18.8.2010

Bibeln, Jobs bok

www.bibeln.se/las/2k/job

26.8.2010

The Giza Plateau Mapping Project

oi.uchicago.edu/research/projects/giz

23.8.2010

Universitetets naturalhistoriska samling

www.museo.helsinki.fi/yliopiston_kokoelmienhistoria/index.htm

30.8.2010

The Thames Tunnel

www.brunel-museum.org.uk/TheMuseum/ThamesTunnel.aspx

23.8.2010

Richard Pococke

www.oxforddnb.com/view/article/22432?docPos=3

18.8.2010

John och Charles Pickering

familytreemaker.genealogy.com/users/d/o/u/Dale-Douglas/GENER-0018.html

31.8.2010

Bildkällor

- Library of Congress: Prints and Photographs Division, New York 73, 128, 135, 168, 174, 180,
294, 315
Nationalbiblioteket, Helsingfors (Skanning: Kari Timonen) 361, 365–366, 369
Privat samling 30, 35, 41, 64, 274
Special Collections Research Center, The University of Chicago Library, Chicago 316
Victoria and Albert Museum, London (© V&A Images) [2]

Litteratur

- Description de l'Égypte*, vol. V 92
Dodwell, Edward, *Views in Greece*, 1821 239
Lane, Edward William, *Description of Egypt*, 2000 209
Lane, Edward William, *De moderna egyptiernas seder och bruk*, 1998 9, 95
Raymond, André, *Cairo*, 2000 119